

Podstawy programowe kształcenia
w zawodach szkolnictwa artystycznego
w publicznych szkołach artystycznych
z komentarzami

Podstawy programowe kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych z komentarzami

- 1) aktor cyrkowy (symbol cyfrowy 343502);
- 2) aktor scen muzycznych (symbol cyfrowy 343601);
- 3) animator kultury (symbol cyfrowy 343901);
- 4) bibliotekarz (symbol cyfrowy 343301);
- 5) muzyk (symbol cyfrowy 343602);
- 6) plastyk (symbol cyfrowy 343204);
- 7) tancerz (symbol cyfrowy 343701).

Projekt okładki
Małgorzata Przybysz

Redakcja
Alicja Twardowska

Korekta językowa
Edyta Solińska

Opracowanie graficzne
Tadeusz Olechowski

ISBN 978-83-62156-11-5

© Centrum Edukacji Artystycznej, Warszawa 2014

Wydawnictwo Centrum Edukacji Artystycznej
ul. Mazowiecka 11 pok. 21
00-052 Warszawa
wydawnictwo@cea.art.pl
www.cea.art.pl

Eksperci, którzy wzięli udział w opracowaniu podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych dla poszczególnych zawodów:

aktor cyrkowy

Jerzy Kasprzykowski, Lidia Kasprzykowska, Anna Majder, Spas Spasov, Eliza Zakrzewska

aktor scen muzycznych

Adam Biernacki, Elżbieta Cyran, Tomasz Czarnecki, Tomasz Fogiel, Cezary Ilczyna, Ewa Kania, Jakub Kornacki, Anna Kozłowska, Roksana Kurylak-Gołąb, Teresa Krajewska-Kulesza, Jacek Nowosielski, Bożenna Sawicka, Renata Spinek, Małgorzata Talarczyk, Ilona Trybuła, Jacek Wester, Donata Zuliani

muzyk

Barbara Abramowicz, Teresa Adamowicz-Kaszuba, Justyna Bachowska, Ryszard Bałauszko, Jolanta Banak, Urszula Bartkiewicz, Anton Birula, Małgorzata Bisińska-Pawińska, Anna Błaszczuk, Iwona Bodziak, Ryszard Borowski, Andrzej Budejko, Mariusz Bury, Urszula Cebula, Adam Cegielski, Barbara Cybulska-Konsek, Małgorzata Czachowska, Renata Dawidziuk-Kuczmierowska, Joanna Derenda-Łukasik, Anna Dramowicz, Daniel Dramowicz, Grażyna Draus, Marta Drożdżewska, Piotr Dylewski, Zuzanna Elster, Maria Erdman, Robert Fender, Aleksandra Gajeczka-Antosiewicz, Maciej Gallas, Mariusz Gęgotek, Marcin Grabosz, Krzysztof Gradziuk, Rafał Grząka, Renata Grzebalska-Woźnicka, Monika Gut, Stanisław Halat, Wojciech Herzyk, Marzenna Jaremko, Urszula Jasiocka-Bury, Ewa Jaślar-Walicka, Kazimierz Jonkisz, Małgorzata Kaczmarek, Marcin Kamiński, Artur Kasperek, Grzegorz Kos, Jakub Kościukiewicz, Jan Kotula, Aleksandra Kowalik-Burdzy, Ewa Kowar-Mikołajczyk, Jerzy Kozłowski, Justyna Krusz, Marietta Kruzel-Sosonowska, Grażyna Krzanowska, Michał Kulenty, Urszula Kulig-Cybowska, Joanna Kurpiowska, Ryszard Kusek, Małgorzata Kustos�-Piątosa, Julian Kwiatkowski, Małgorzata Lange-Banaś, Hanna Lauer, Piotr Lemański, Dominika Lenarczyk-Paprocka, Maryla Limanowska, Andrzej Ładomirski, Maciej Łakomy, Tadeusz Łukosz, Aleksandra Maciejczyk, Krzysztof Maciejowski, Robert Majewski, Wojciech Majewski, Stanisław Marduła, Bernard Maseli, Jan Mazurek, Anna Miazga, Wiesław Mieczkowski, Ewa Mikołajczyk, Małgorzata Młyniczak-Spychała, Ewa Mrowca, Marek Nahajowski, Agnieszka Nowacka-Dyderska, Anna Ostrowska, Paweł Perliński, Marek Piątek, Justyna Piątkowska-Duraj, Iwona Pietkiewicz, Zbigniew Pilch, Georgij Polak, Rafael Gabriel Przybyła, Agata Pyzel-Tondera, Włodzimierz Radin-Rutkowski, Piotr Rodowicz, Piotr Rojek, Sławomir Rosiak, Magdalena Rostworowska, Marek Roszkowski, Krzysztof Rynkiewicz, Andrzej Rzymkowski, Piotr Sałajczyk, Anna Siemińska, Małgorzata Skorupa, Małgorzata Sobel, Jolanta Sołowiej, Krzysztof Specjał, Dorota Sroczyńska, Bartłomiej Stankowiak, Maria Sterczyńska, Tomasz Stocki, Franciszek Suwała, Janusz Szrom, Tomasz Ślusarczyk, Michał Tokaj, Katarzyna Tomaszewicz, Halina Unger, Antoni Urban, Jakub Urbańczyk, Ewa Warzecha, Halina Waszkiewicz-Rosiek, Adam Wesołowski, Ewelina Wilburg-Marzec, Agnieszka Wilczyńska, Aleksandra Wilde, Sabina Włodarska, Małgorzata Wojciechowska, Grażyna Wolter-Kaźmierczak, Wiesław Woźnicki, Jarosław Wróblewski, Iza Zając, Dorota Zaziąbło, Dorota Żołnacz, Marek Żuber, Marcin Żupański

plastyk

Maciej Aleksandrowicz, Adam Arabski, Paweł Balcerzak, Włodzimierz Bartczak, Aleksandra Biedka, Ryszard Bojarski, Paweł Boliński, Małgorzata Borowska, Wiesław Budziejewski, Bogumił Burzyński, Katarzyna Chrudzimska-Uhera, Bernarda Galus-Strąk, Tomasz Głowacz, Maciej Grzybowski, Beata Hanslik-Janiszewska, Krystyna Jarczewska, Janusz Jędrzejczyk, Edward Josefowski, Agnieszka Kasprzak, Lucjan Kasprzak, Łukasz Kasprzak, Paweł Kasprzak, Łukasz Kawka, Ludmiła Kaźmierska, Anna Kielban, Wojciech Kieler, Danuta Konarzewska, Wojciech Koryciński, Maria Kowalczyk, Alicja Kowalska, Ewa Kubalańca, Alicja Kuśmierczyk, Piotr Kwaśny, Beata Lewińska-Gwóźdź, Andrzej Łapa, Jakub Łęcki, Alicja Marduła, Marta Mariańska, Joanna Mastalerz, Jerzy Mierzwiak, Marta Muszyńska-Józefowicz, Leszek Niedochodowicz, Małgorzata Niedzielko, Antoni Nikiel, Jerzy Nitoń, Grażyna Olczyk, Justyna Olszewska-Budzik, Marek Olszyński, Franciszek Otto, Grażyna Piórkowska, Monika Polak, Janusz Popławski, Jan Ptak, Michał Puszczynski, Sylwia Romecka, Ewa Ross-Baczyńska, Remigiusz Sennik, Marta Sienkiewicz, Elżbieta Siwik, Iwona Skowron, Elżbieta Skóra, Michał Smandek, Dorota Stec-Grochal, Zbigniew Strzyżyński, Małgorzata Surma, Andrzej Szadkowski, Marlena Szymczyk, Grzegorz Waclawek, Joanna Walendzik-Stefańska, Krzysztof Wereński, Mariusz Wideryński, Konrad Wieniawa-Narkiewicz, Radosław Wójcik, Wojciech Wybieralski, Katarzyna Zabłocka, Ewa Ziobrowska

tancerz

Katarzyna Aleksander-Kmieć, Ryszard Baranowski, Teresa Chołłowicz, Jacek Drozdowski, Katarzyna Dziok, Aleksandra Dziurosz, Krystyna Frąckowiak, Bogumiła Guziołek-Nowak, Dagmara Jagodzińska, Agata Jankowska-Dobrowolska, Agnieszka Jędrzejczak-Bigus, Teresa Kaczmarek, Romana Maciuk-Agnel, Beata Oryl, Lucyna Popławska, Leszek Rembowski, Sabina Rosińska, Bożena Sękała, Barbara Sier-Janik, Aleksandra Stanisławska, Ewa Szymańska, Kazimierz Wrzosek

Spis treści

Od wydawcy	23
Załącznik nr 1	
EFEKTY KSZTAŁCENIA WSPÓLNE DLA ZAWODÓW ARTYSTYCZNYCH NA KONIEC NAUKI W SZKOLE II STOPNIA	27
Załącznik nr 2	
PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR CYRKOWY	29
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W PAŃSTWOWEJ SZKOLE SZTUKI CYRKOWEJ	29
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	29
HISTORIA CYRKU.....	29
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	29
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	29
PODSTAWY CHARAKTERYZACJI	30
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	30
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	30
SPECJALNOŚĆ ARTYSTYCZNA	31
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	31
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	31
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH	32
AKROBATYKA.....	32
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	32
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	33
EKWILIBRYSTYKA.....	33
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	33
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	34
ELEMENTY GRY AKTORSKIEJ.....	35
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	35
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	35
GIMNASTYKA	36
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	36
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	36
PANTOMIMA	37
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	37
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	38
TECHNIKI TANECZNE.....	38
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	38
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	39
ŻONGLERKA.....	40
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	40
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	40
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR CYRKOWY.....	41

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA	
W ZAWODZIE AKTOR SCEN MUZYCZNYCH	43
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W POLICEALNEJ SZKOLE MUZYCZNEJ	43
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	43
GRA AKTORSKA	43
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	43
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	44
ŚPIEW	44
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	44
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	45
TANIEC	45
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	45
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	46
WYBRANE ZAGADNIENIA Z HISTORII DZIEDZINY	48
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	48
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	48
CHARAKTERYZACJA	48
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	48
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	49
UMUZYKALNIENIE	49
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	49
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	49
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	50
SPECJALNOŚĆ WOKALNO-AKTORSKA.....	50
PIOSENKA AKTORSKA	50
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	50
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	50
WIERSZ.....	51
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	51
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	51
PROZA	52
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	52
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	52
SPECJALNOŚĆ WOKALNO-BALETOWA	52
STEP.....	52
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	52
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	52
PANTOMIMA.....	53
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	53
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	53
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR SCEN MUZYCZNYCH.....	54

Załącznik nr 4

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE ANIMATOR KULTURY ...	55
EFEKTY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE ANIMATOR KULTURY PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE POMATURALNEJ	55
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	56
TEORETYCZNY BLOK PRZEDMIOTOWY	56
PRAKTYCZNY BLOK PRZEDMIOTOWY	57
SPECJALIZACJE ZAWODU ANIMATOR KULTURY	58
ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH	58
TEATR	59
TANIEC	60
FOTOGRAFIA	61
FILM	62
TURYSTYKA	63
TURYSTYKA I REKREACJA	64
ARTETERAPIA	65
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE ANIMATOR KULTURY	66

Załącznik nr 5

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE BIBLIOTEKARZ	67
EFEKTY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE BIBLIOTEKARZ PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE POMATURALNEJ	63
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	68
BLOK PRZEDMIOTÓW OGÓLNOZAWODOWYCH	68
BLOK PRZEDMIOTÓW SPECJALISTYCZNYCH	69
SPECJALIZACJE ZAWODU BIBLIOTEKARZ	71
BIBLIOTEKARSTWO PUBLICZNE	71
BIBLIOTEKARSTWO SZKOLNE	71
BIBLIOTERAPIA	72
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE BIBLIOTEKARZ	74

Załącznik nr 6

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE MUZYK	75
SZKOŁA MUZYCZNA I STOPNIA	75
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ I STOPNIA	75
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	76
AKORDEON	76
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE	76
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	77

ALTÓWKA	79
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	79
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	80
CHÓR	81
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	81
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	81
FAGOT	82
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	82
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	83
FLET.....	85
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	85
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	85
FORTEPIAN DODATKOWY.....	87
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	87
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	87
FORTEPIAN	89
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	89
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	90
GITARA.....	93
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	93
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	94
GRA A VISTA	95
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	95
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	96
HARFA CELTYCKA / PEDAŁOWA	97
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	97
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	98
KLARNET.....	100
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	100
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	100
KLAWESYN DODATKOWY	102
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	102
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	102
KLAWESYN	103
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	103
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	103
KONTRABAS.....	104
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	104
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	105
KSZTAŁCENIE SŁUCHU Z AUDYCJAMI MUZYCZNYMI.....	107
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	107
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	108
OBÓJ.....	110
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	110
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	110
ORGANY	112
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	112
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	112

ORKIESTRA	113
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	113
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	114
PERKUSJA	115
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	115
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	115
PODSTAWY KSZTAŁCENIA SŁUCHU.....	117
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	117
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	117
PUZON	118
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	118
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	119
RYTMIKA Z KSZTAŁCENIEM SŁUCHU	120
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	120
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	120
SAKSHORN	122
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	122
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	122
SAKSOFON	123
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	123
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	123
SKRZYPCE	125
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	125
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	125
TRĄBKA.....	127
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	127
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	128
TUBA	129
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	129
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	129
WALTORNIA	130
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	130
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	131
WIOLONCZELA	132
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	132
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	132
ZESPÓŁ RYTMICZNY.....	134
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	134
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	134
ZESPÓŁ INSTRUMENTALNY.....	136
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	136
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	136
SZKOŁA MUZYCZNA II STOPNIA	137
WSPÓLNE EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	137
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE WSPÓLNE DLA WSZYSTKICH SPECJALNOŚCI	138

ANALIZA DZIEŁA MUZYCZNEGO.....	138
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	138
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	138
HARMONIA JAZZOWA.....	140
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	140
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	140
HARMONIA PRAKTYCZNA.....	141
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	141
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	142
HISTORIA MUZYKI Z LITERATURĄ MUZYCZNĄ	143
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	143
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	144
HISTORIA MUZYKI JAZZOWEJ Z LITERATURĄ MUZYCZNĄ.....	146
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	146
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	146
KSZTAŁCENIE SŁUCHU	148
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	148
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	148
KSZTAŁCENIE SŁUCHU JAZZOWE.....	150
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	150
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	151
ZASADY MUZYKI Z ELEMENTAMI EDYCJI NUT	152
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	153
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	152
SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA	154
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	154
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	154
CHÓR.....	154
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	154
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	154
FORTEPIAN OBOWIĄZKOWY	156
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	156
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	156
IMPROWIZACJA FORTEPIANOWA.....	158
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	158
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	159
IMPROWIZACJA ORGANOWA Z ELEMENTAMI BASSO CONTINUO	161
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	161
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	161
KLAWESYN OBOWIĄZKOWY	163
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	163
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	163
KLAWIKORD OBOWIĄZKOWY	164
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	164
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	165

LUTNIA – INSTRUMENT DODATKOWY	167
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	167
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	167
ORKIESTRA (SYMFONICZNA)	168
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	168
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	168
REALIZACJA BASSO CONTINUO Z ELEMENTAMI IMPROWIZACJI.....	169
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	170
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	170
STUDIA ORKIESTROWE.....	171
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	171
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	172
TRĄBKA NATURALNA – INSTRUMENT DODATKOWY	172
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	172
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	173
ZESPÓŁ INSTRUMENTÓW HISTORYCZNYCH.....	174
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	174
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	174
ZESPÓŁ KAMERALNY.....	176
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	176
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	177
PRZEDMIOTY GŁÓWNE	178
AKORDEON	178
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	178
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	179
ALTÓWKA	182
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	182
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	182
FAGOT	184
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	184
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	184
FLET.....	186
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	186
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	187
FLET PODŁUŻNY.....	189
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	189
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	189
FLET TRAVERSO	191
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	191
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	192
FORTEPIAN	194
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	194
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	194
GITARA.....	198
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	198
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	198

HARFA PEDAŁOWA.....	200
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	200
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	201
KLARNET.....	203
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	203
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	203
KLAWESYN	205
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	205
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	205
KLAWIKORD.....	207
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	207
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	207
KONTRABAS.....	210
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	210
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	210
LUTNIA.....	213
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	213
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	213
OBÓJ BAROKOWY	215
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	215
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	215
OBÓJ.....	217
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	217
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	218
ORGANY	219
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	219
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	220
PERKUSJA.....	222
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	222
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	223
PUZON	225
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	225
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	226
SAKSHORN	227
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	227
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	227
SAKSOFON	228
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	228
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	228
SKRZYPCE BAROKOWE.....	230
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	230
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	231
SKRZYPCE	233
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	233
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	233
TRĄBKA.....	235
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	235
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	235

TRĄBKA NATURALNA	236
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	236
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	237
TUBA	238
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	238
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	238
VIOLA DA GAMBA	239
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	239
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	240
WALTORNIA	242
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	242
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	243
WIOLONCZELA BAROKOWA	244
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	244
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	244
WIOLONCZELA	246
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	242
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	247
SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA JAZZOWA I ESTRADOWA	249
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	249
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	250
BIG BAND	250
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	250
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	250
ĆWICZENIA RYTMICZNE	252
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	252
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	252
FORTEPIAN OBOWIĄZKOWY JAZZOWY.....	253
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	253
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	253
IMPROWIZACJA JAZZOWA	255
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	255
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	255
PRZEDMIOTY GŁÓWNE	256
AKORDEON JAZZOWY.....	256
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	257
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	257
FLET JAZZOWY	258
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	258
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	258
FORTEPIAN JAZZOWY	260
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	260
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	269

GITARA JAZZOWA	262
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	262
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	262
GITARA BASOWA JAZZOWA	264
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	264
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	265
KLARNET JAZZOWY	266
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	266
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	267
KONTRABAS JAZZOWY	268
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	268
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	269
PERKUSJA JAZZOWA.....	270
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	270
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	271
PUZON JAZZOWY	272
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	272
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	272
SAKSOFON JAZZOWY.....	274
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	274
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	274
SKRZYPCE JAZZOWE	276
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	276
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	276
TRĄBKA JAZZOWA	278
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	278
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	278
WIBRAFON JAZZOWY	280
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	280
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	280
SPECJALNOŚĆ LUTNICTWO.....	282
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	282
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ	282
AKUSTYKA LUTNICZA.....	282
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	282
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	282
HISTORIA SZTUKI LUTNICZEJ	283
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	283
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	284
KOREKTA LUTNICZA.....	284
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	284
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	285
PROJEKTOWANIE I MODELOWANIE.....	285
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	285
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	286

SKRZYPCE lub inny instrument lutniczy.....	286
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	286
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	286
PRZEDMIOT GŁÓWNY	287
LUTNICTWO.....	287
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	287
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	287
SPECJALNOŚĆ RYTMIKA.....	289
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	289
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	289
FORTEPIAN DLA RYTMIKI	289
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	289
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	290
IMPROWIZACJA FORTEPIANOWA DLA RYTMIKI	291
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	291
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	292
METODYKA NAUCZANIA RYTMIKI Z PRAKTYKĄ.....	294
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	294
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	294
TECHNIKA RUCHU I TANIEC.....	295
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	295
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	295
PRZEDMIOT GŁÓWNY	297
RYTMIKA	297
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	297
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	297
SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA.....	299
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	299
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	300
DYKCJA I INTERPRETACJA.....	300
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	300
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	300
ELEMENTY GRY AKTORSKIEJ.....	301
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	301
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	302
FORTEPIAN DLA WOKALISTYKI	303
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	303
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	303
ZESPÓŁ WOKALNY	304
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	304
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	305
PRZEDMIOT GŁÓWNY	305

ŚPIEW.....	305
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	305
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	306
SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA ESTRADOWA	307
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	307
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	308
FORTEPIAN DLA WOKALISTYKI	308
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	308
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	308
DYKCJA I INTERPRETACJA.....	310
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	310
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	310
TANIEC I PLASTYKA RUCHU	312
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	312
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	312
ZAJĘCIA SCENICZNE I PRAKTYKA ESTRADOWA	313
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	313
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	314
ZESPÓŁ WOKALNY	315
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	315
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	315
PRZEDMIOT GŁÓWNY	316
ŚPIEW.....	316
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	316
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	316
SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA JAZZOWA.....	318
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA.....	318
PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	319
ĆWICZENIA RYTMICZNE	319
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	319
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	319
DYKCJA I INTERPRETACJA.....	320
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	321
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	321
EMISJA GŁOSU	322
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	322
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	322
FORTEPIAN DLA WOKALISTYKI	324
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	324
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	325
PRZEDMIOT GŁÓWNY	326

ŚPIEW	326
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	326
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	326
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE MUZYK	329
Załącznik nr 7	
PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE PLASTYK	331
EFEKTY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE PLASTYK PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE PLASTYCZNEJ	332
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	333
HISTORIA SZTUKI	333
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	333
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	333
RYSUNEK I MALARSTWO.....	337
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	337
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	337
RZEŻBA	339
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	339
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	339
PODSTAWY PROJEKTOWANIA.....	341
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	341
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	341
SPECJALNOŚCI I SPECJALIZACJE ZAWODU PLASTYK	342
SPECJALNOŚĆ: FOTOGRAFIA I FILM.....	342
Specjalizacja: ANIMACJA FILMOWA.....	342
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	343
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	343
Specjalizacja: FOTOGRAFIA ARTYSTYCZNA.....	344
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	345
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	345
Specjalizacja: REALIZACJA OBRAZU FILMOWEGO	346
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	347
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	347
Specjalizacja: REALIZACJE INTERMEDIALNE	348
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	349
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	349
SPECJALNOŚĆ: FORMY RZEŻBIARSKIE	351
Specjalizacja: CERAMIKA ARTYSTYCZNA	351
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	351
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	351
Specjalizacja: KAMIENIARSTWO ARTYSTYCZNE I SZTUKATORSTWO.....	353
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	353
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	354
Specjalizacja: KOWALSTWO ARTYSTYCZNE I METALOPLASTYKA	355
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	355
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	356

Specjalizacja: SNYCERSTWO	357
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	358
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	358
Specjalizacja: SZKŁO ARTYSTYCZNE	359
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	360
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	360
Specjalizacja: TECHNIKI RZEŹBIARSKIE	362
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	362
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	362
SPECJALNOŚĆ: FORMY UŻYTKOWE	364
Specjalizacja: ARANŻACJA PRZESTRZENI.....	364
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	364
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	364
Specjalizacja: LUTNICTWO ARTYSTYCZNE.....	366
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	366
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	366
Specjalizacja: MEBLARSTWO ARTYSTYCZNE	368
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	368
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	368
Specjalizacja: PROJEKTOWANIE UBIORU	370
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	370
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	370
Specjalizacja: PROJEKTOWANIE ZABAWEK	372
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	372
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	372
Specjalizacja: TKANINA ARTYSTYCZNA.....	374
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	374
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	374
Specjalizacja: ZŁOTNICTWO	376
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	376
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	376
SPECJALNOŚĆ: TECHNIKI GRAFICZNE	378
Specjalizacja: PROJEKTOWANIE GRAFICZNE.....	378
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	378
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	378
Specjalizacja: PUBLIKACJE MULTIMEDIALNE.....	380
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	380
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	380
Specjalizacja: TECHNIKI DRUKU ARTYSTYCZNEGO.....	382
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	382
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	383
SPECJALNOŚĆ: TECHNIKI MALARSTWA DEKORACYJNEGO	384
Specjalizacja: TRADYCYJNE TECHNIKI MALARSKIE I POZŁOTNICZE	384
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	384
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	385
Specjalizacja: WITRAŻ.....	386
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	386
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	387

SPECJALNOŚĆ: TECHNIKI RENOWACYJNE	389
Specjalizacja: RENOWACJA ELEMENTÓW ARCHITEKTURY	389
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	389
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	389
Specjalizacja: RENOWACJA MEBLI I WYROBÓW SNYCERSKICH	391
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	391
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	391
SPECJALNOŚĆ: TECHNIKI SCENOGRAFICZNE.....	393
Specjalizacja: CHARAKTERYZACJA I WIZAŻ.....	393
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	393
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	394
Specjalizacja: MODELATORSTWO I DEKORATORSTWO.....	395
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	396
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	396
Specjalizacja: STYLIZACJA KOSTIUMU I KREACJA WIZERUNKU	398
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	398
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	398
PRZYKŁADOWE PODSTAWY DLA PRZEDMIOTÓW MODUŁOWYCH.....	400
MODUŁ: MULTIMEDIA I FOTOGRAFIA	400
PODSTAWY FOTOGRAFII.....	400
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	400
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	400
MODUŁ: MULTIMEDIA I FOTOGRAFIA	401
PRZEDMIOT – PROJEKTOWANIE MULTIMEDIALNE.....	401
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	402
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	402
MODUŁ: ZESPOŁOWE PROJEKTY ARTYSTYCZNE	404
PRZEDMIOT – KAMPANIA REKLAMOWA SZKOŁY	404
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	404
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	404
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE PLASTYK.....	406

Załącznik nr 8

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE TANCERZ.....	407
EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE BALETOWEJ.....	407
OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE	408
AUDYCJE MUZYCZNE.....	408
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	408
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	408
HISTORIA TAŃCA	410
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	410
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	410
RYTMIKA	413
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	413
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	414

TANIEC DAWNY	416
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	416
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	416
TANIEC KLASYCZNY	418
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	418
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	418
TANIEC LUDOWY I CHARAKTERYSTYCZNY	421
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	421
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	421
TANIEC WSPÓŁCZESNY.....	423
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	423
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	423
UMUZYKALNIENIE	426
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	426
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	426
ZASADY CHARAKTERYZACJI.....	428
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	428
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	428
MODUŁY ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH DO WYBORU	
– PRZYKŁADOWA PODSTAWA PROGRAMOWA.....	429
PARTNEROWANIE	429
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE.....	429
CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	429
WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA	
W ZAWODZIE TANCERZ	431

Od wydawcy

Szanowni Państwo,

w dniu 21 sierpnia 2014 roku weszło w życie rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2014 roku w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych.

W związku z zaproponowanymi w rozporządzeniu zmianami, Autorzy, którzy brali udział w pracach nad podstawami programowymi, przygotowali dla poszczególnych przedmiotów i specjalizacji komentarze zawierające zalecane warunki i sposoby realizacji zajęć. Niniejsza publikacja stanowi dopełnienie rozporządzenia właśnie o treści w nich zawarte. Zachęcamy do wykorzystania uwag zawartych w komentarzach przy tworzeniu programów nauczania oraz w codziennej pracy dydaktycznej na rzecz szkolnictwa artystycznego.

Pragniemy w tym miejscu podziękować za zaangażowanie i merytoryczny wkład wszystkim ekspertom i recenzentom, a także osobom, które brały udział w organizacji spotkań służących opracowaniu nowych podstaw programowych wraz z komentarzami, w szczególności Pani Beacie Lewińskiej-Gwóźdź, Pani Joannie Niewiadomskiej-Kocik, Pani Magdalenie Sierakowskiej, Panu Jerzemu Kasprzykowskiemu oraz Panu Andrzejowi Kucybale za koordynowanie działań związanych z opracowaniem podstaw programowych dla poszczególnych typów szkół.

Warszawa, dnia 6 sierpnia 2014 r.

Poz. 1039

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO¹

z dnia 2 lipca 2014 r.

w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych

Na podstawie art. 32a ust. 4 i art. 22 ust. 2 pkt 2a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Rozporządzenie określa podstawy programowe kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego, objętych klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego, stanowiącą załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r. poz. 7), w publicznych szkołach artystycznych:

- 1) aktor cyrkowy (symbol cyfrowy 343502);
- 2) aktor scen muzycznych (symbol cyfrowy 343601);
- 3) animator kultury (symbol cyfrowy 343901);
- 4) bibliotekarz (symbol cyfrowy 343301);
- 5) muzyk (symbol cyfrowy 343602);
- 6) plastyk (symbol cyfrowy 343204);
- 7) tancerz (symbol cyfrowy 343701).

2. Efekty kształcenia wspólne dla zawodów, o których mowa w ust. 1, określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

---

¹ Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego kieruje działem administracji rządowej – kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. U. Nr 248, poz. 1482).

² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705, z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991, z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 139, poz. 814, Nr 149, poz. 887 i Nr 205, poz. 1206, z 2012 r. poz. 941 i 979, z 2013 r. poz. 87, 827, 1191, 1265, 1317 i 1650 oraz z 2014 r. poz. 7, 290, 538, 598, 642 i 811.

3. Podstawy programowe, o których mowa w ust. 1, określają załączniki nr 2–8 do rozporządzenia.

§ 2. 1. Podstawy programowe określone w załącznikach nr 1–8 do rozporządzenia stosuje się, począwszy od roku szkolnego 2014/2015 w pierwszych klasach publicznych szkół artystycznych.

2. W pozostałych klasach publicznych szkół artystycznych, do zakończenia cyklu kształcenia w tych szkołach, stosuje się podstawy programowe określone w przepisach dotychczasowych.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia³.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego:
wz. P. Żuchowski

---

³ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 15, poz. 70), które traci moc z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 205, poz. 1206 oraz z 2012 r. poz. 947 i 979).

EFEKTY KSZTAŁCENIA WSPÓLNE DLA ZAWODÓW ARTYSTYCZNYCH NA KONIEC NAUKI W SZKOLE II STOPNIA

Uczeń:

- 1) szanuje dziedzictwo kulturowe swojego i innych narodów;
- 2) przestrzega zasad kultury i etyki, prawa autorskiego oraz innych przepisów prawa związanych z ochroną dóbr kultury;
- 3) zna historię swojej dziedziny artystycznej;
- 4) posiada wiedzę niezbędną do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w swojej dziedzinie artystycznej;
- 5) zna związki między swoją i innymi dziedzinami sztuki;
- 6) uczestniczy w życiu kulturalnym;
- 7) prezentuje swoje dokonania;
- 8) kreatywnie realizuje zadania, wykazując się wrażliwością artystyczną;
- 9) ocenia jakość wykonywanych zadań;
- 10) realizuje indywidualnie i zespołowo zadania i projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności;
- 11) pracuje w zespole w ramach przydzielonych zadań, biorąc współodpowiedzialność za efekt końcowy tej pracy;
- 12) komunikuje się i współpracuje z członkami zespołu;
- 13) buduje relacje oparte na zaufaniu;
- 14) prezentuje postawę proaktywną;
- 15) organizuje swoją pracę;
- 16) konsekwentnie dąży do celu;
- 17) przewiduje skutki podejmowanych działań;
- 18) stosuje sposoby radzenia sobie ze stresem;
- 19) aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe;
- 20) wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji zawartych w różnych tekstach kultury;
- 21) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w realizacji zadań artystycznych do pogłębiania wiedzy i doskonalenia umiejętności;
- 22) planuje swój rozwój artystyczny i zawodowy;
- 23) jest świadomy swoich możliwości.

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR CYRKOWY

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W PAŃSTWOWEJ SZKOLE SZTUKI CYRKOWEJ

Uczeń:

- 1) twórczo realizuje podjęte wyzwania artystyczne;
- 2) wykazuje wysoką sprawność fizyczną i psychomotoryczną;
- 3) wierzy w siebie, jest świadomy swoich możliwości, dąży do samorealizacji;
- 4) zna zasady posługiwania się różnymi rekwizytami i przyborami;
- 5) przyjmuje odpowiedzialną postawę za zdrowie i bezpieczeństwo własne oraz współ-partnerów;
- 6) jest odporny na stres i przygotowany do pracy w trudnych i zmiennych warunkach;
- 7) udziela pomocy innym uczniom i odnosi się z szacunkiem do nestorów sztuki cyrkowej.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

HISTORIA CYRKU

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat historii i rozwoju sztuki cyrkowej

Uczeń zdobywa podstawowe wiadomości z historii światowej i polskiej sztuki cyrkowej.

2. Poznanie roli historii i jej wpływu na oblicze współczesnej kultury

Uczeń postrzega sztukę cyrkową jako jeden z filarów życia kulturalnego, określa jej wpływ na inne dziedziny sztuki, samodzielnie analizuje, wyciąga wnioski i wyraża swoje zdanie na temat sztuki cyrkowej; aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym, śledzi i stara się przewidywać nowe trendy.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat historii i rozwoju sztuki cyrkowej

Uczeń:

- 1) charakteryzuje wydarzenia cyrku światowego i polskiego na przestrzeni wieków;
- 2) określa rolę najwybitniejszych artystów i twórców cyrkowych w historii cyrku.

2. Poznanie roli historii i jej wpływu na oblicze współczesnej kultury

Uczeń:

- 1) charakteryzuje techniki cyrkowe w ujęciu historycznym i współczesnym;
- 2) dostrzega wpływ sztuki cyrkowej na inne dziedziny sztuki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Historia cyrku jest jedynym przedmiotem teoretycznym zawartym w programie nauczania i stanowi niezbędne dopełnienie procesu edukacyjnego. Kształtuje rozwój intelektualny ucznia i wpływa na głębsze zrozumienie sztuki cyrkowej. Uczeń ma świadomość zmian, jakie dokonały się w cyrku na przestrzeni wieków.

Nauka przedmiotu rozbudza ciekawość ucznia i zainteresowania dziejami cyrku; stanowi źródło inspiracji dla własnych poszukiwań i uważnego śledzenia aktualnych trendów na świecie.

Do podstawowych zadań nauczyciela należy nie tylko przekazywanie wiedzy uczniowi, ale również skłanianie go do dyskusji na tematy związane ze sztuką cyrkową.

Przedmiot jest realizowany w ostatnim roku nauki, w wymiarze 1 godziny tygodniowo.

PODSTAWY CHARAKTERYZACJI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat zasad i technik charakteryzacji

Uczeń:

- 1) poznaje różne rodzaje charakteryzacji, materiały, przybory i techniki;
- 2) kształtuje świadome stosowanie barw i złudzeń optycznych.

2. Projektowanie i wykonanie różnych rodzajów charakteryzacji

Uczeń dysponuje umiejętnościami potrzebnymi do stworzenia i wykonania wybranej scenicznej charakteryzacji dla siebie i innych, potrafi dopasować makijaż do odpowiedniego stylu i układu akcji scenicznej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat zasad i technik charakteryzacji

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę w zakresie anatomii głowy, zwłaszcza twarzy;
- 2) rozróżnia materiały i przybory do wykonania makijażu;
- 3) jest świadomy znaczenia barw i złudzeń optycznych w charakteryzacji;
- 4) zna i opisuje różne rodzaje charakteryzacji.

2. Projektowanie i wykonanie różnych rodzajów charakteryzacji

Uczeń:

- 1) potrafi posługiwać się przyrządami służącymi do wykonania charakteryzacji;
- 2) potrafi wykonać pełną charakteryzację sceniczną na własnej twarzy, jak i na twarzy innych artystów;
- 3) dysponuje umiejętnościami potrzebnymi do tworzenia i wykonania własnych pomysłów charakteryzacji scenicznej;
- 4) potrafi skomponować odpowiedni makijaż do układu scenicznego i przedstawianej w nim postaci.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Umiejętność charakteryzacji stanowi nieodłączny i istotny element pracy zawodowej aktora cyrkowego. Przedmiot podstawy charakteryzacji jest uzupełnieniem edukacji artystycznej ucznia. Zdobywa on niezbędną wiedzę i umiejętności potrzebne do samodzielnego wykonania charakteryzacji scenicznej, zgodnej z charakterem danego pokazu artystycznego i kreowanej w nim postaci. Ponadto uczy się precyzji i cierpliwości w posługiwaniu się materiałami i przyrządami do charakteryzacji.

Zadaniem nauczyciela przedmiotu jest motywowanie ucznia do aktywnego poszukiwania i samodzielnego kreowania własnych pomysłów charakteryzacji scenicznej.

Do realizacji zajęć z przedmiotu niezbędne jest lustro, odpowiednie oświetlenie oraz akcesoria i materiały do charakteryzacji.

Przedmiot jest realizowany w drugiej klasie w wymiarze 1 godziny tygodniowo.

SPECJALNOŚĆ ARTYSTYCZNA**CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE****1. Przygotowanie do wykonania profesjonalnego pokazu artystycznego**

Uczeń umiejętnie posługuje się techniką z wybranej specjalności artystycznej oraz łączy w praktyce wiedzę i umiejętności z zakresu innych technik: cyrkowych, tanecznych, aktorских i podstaw charakteryzacji.

2. Doskonalenie własnych umiejętności i poszukiwanie nowych form wyrazu artystycznego

Uczeń:

- 1) potrafi samodzielnie weryfikować i wykorzystywać swoje umiejętności, zdolności i talent, a także motywuje siebie do ciągłego kształcenia i pracy nad swoim warszatem;
- 2) aktywnie poszukuje inspiracji twórczej.

3. Zaangażowanie w życie artystyczne, kulturalne i społeczne

Uczeń:

- 1) interesuje się życiem artystycznym i kulturalnym w skali lokalnej i międzynarodowej;
- 2) świadomie dokonuje wyboru aktywności, wspiera je i aktywnie uczestniczy w wybranych działaniach artystycznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE**1. Przygotowanie do wykonania profesjonalnego pokazu artystycznego**

Uczeń:

- 1) wykorzystuje i łączy w działaniach artystycznych wiedzę i umiejętności z zakresu technik cyrkowych, tanecznych oraz elementów gry aktorskiej i pantomimy;
- 2) dokłada wszelkich starań, aby profesjonalnie zaprezentować swój pokaz artystyczny;
- 3) prezentuje przygotowany pokaz artystyczny, wykorzystując różne rekwizyty (ogólnodostępne i wykonane we własnym zakresie);
- 4) realizuje swoje działania artystyczne indywidualnie i w zespole;
- 5) zna zasady ruchu scenicznego i potrafi dostosować swój występ do różnych warunków i przestrzeni scenicznej, jak: arena, scena teatralna, estrada, plener;
- 6) jest odporny na stres i przygotowany do pracy w trudnych i zmiennych warunkach (różne warunki klimatyczne);
- 7) posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych (opanowanie tremy, koncentracja, automotywacja).

2. Doskonalenie własnych umiejętności i poszukiwanie nowych form wyrazu artystycznego

Uczeń:

- 1) przyjmuje aktywną postawę i stale doskonali swój warsztat;
- 2) dąży do kreowania i realizacji własnych koncepcji artystycznych;
- 3) posiada niezbędną wiedzę, umiejętności i zdolności do stworzenia oprawy artystycznej pokazu (muzyka, kostium, charakteryzacja);
- 4) czerpie inspirację z innych dziedzin, aby wzbogacić i wzmocnić wyraz artystyczny swoich pokazów.

3. Zaangażowanie w życie artystyczne, kulturalne i społeczne

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych formach aktywności artystycznej;
- 2) angażuje się w życie społeczności lokalnej;
- 3) odnosi się z szacunkiem do nestorów i dorobku sztuki cyrkowej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Specjalność artystyczna to przedmiot, w którym uczeń rozwija umiejętności w wybranej specjalności: akrobata, gimnastyk, zongler, ekwilibrysta, mim i klaun. Przedmiot opiera się na indywidualizacji nauczania z uwzględnieniem predyspozycji i zainteresowań ucznia.

Głównym celem nauczania specjalności artystycznej jest doskonalenie i rozwijanie umiejętności nabytych podczas całej edukacji szkolnej. Dzięki nauce uczeń potrafi łączyć różne techniki cyrkowe, taneczne, aktorskie oraz charakteryzację w przygotowaniu pokazu artystycznego.

Zadaniem nauczyciela jest wspieranie ucznia w jego rozwoju i zamierzeniach artystycznych oraz inspirowanie do poszukiwania własnych form wyrazu artystycznego. Ponadto nauczyciel pomaga uczniowi w rozwoju, motywuje go do ciągłego doskonalenia i pogłębiania umiejętności oceny własnych dokonań artystycznych. W trakcie realizacji przedmiotu uczeń powinien rozwijać sposoby radzenia sobie z emocjami, świadomie analizować swoje postępy i konstruktywnie wyciągać wnioski z doświadczeń scenicznych.

W zależności od specjalności uczeń przygotowuje pokaz artystyczny indywidualnie lub zespołowo, z użyciem rekwizytów będących w wyposażeniu szkoły jak i własnych.

Przedmiot realizowany jest w ciągu dwóch ostatnich lat nauki w wymiarze 12 godzin tygodniowo.

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH

AKROBATYKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie wiedzy z zakresu akrobatyki

Uczeń:

- 1) zna terminologię z zakresu akrobatyki;
- 2) rozumie i stosuje zasady bezpiecznego wykonywania ćwiczeń akrobatycznych;
- 3) wykorzystuje w praktyce typowe oraz nietypowe przyrządy i rekwizyty.

2. Rozwijanie zdolności psychomotorycznych

Uczeń:

- 1) rozwija zdolności kondycyjne i koordynacyjne oraz gibkość;
- 2) kształtuje pamięć i wyobraźnię ruchową;

- 3) stopniuje skalę trudności w skokach akrobatycznych;
- 4) wykonuje elementy akrobatyczne indywidualnie i zespołowo.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć wiedzę z zakresu akrobatyki

Uczeń:

- 1) zna terminologię stosowaną w akrobatyce;
- 2) potrafi ocenić swoje możliwości, uwzględniając warunki i przestrzeń, w jakiej działa;
- 3) świadomie korzysta z przyrządów i rekwizytów;
- 4) stosuje zasady bezpiecznego wykonywania ćwiczeń akrobatycznych.

2. Rozwijanie zdolności psychomotorycznych

Uczeń:

- 1) posiada wysoki poziom zdolności motorycznych;
- 2) dobiera ćwiczenia kształtujące i doskonalące określone zdolności psychomotoryczne;
- 3) łączy pojedyncze elementy w układy skoków akrobatycznych;
- 4) posiada lekkość i sprężystość ruchów oraz wysoką sprawność psychofizyczną;
- 5) tworzy układy akrobatyczne solowe i zespołowe, stosując ćwiczenia: dynamiczne, statyczne, siłowe i gibkościowe;
- 6) wzbogaca ewolucje akrobatyczne elementami innych technik cyrkowych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Akrobatyka jest podstawowym przedmiotem w edukacji przyszłego aktora cyrkowego. Wyposaża ucznia w niezbędny warsztat psychomotoryczny, stymuluje rozwój układu oddechowego, mięśniowego i układu krążenia, co umożliwia mu wykonywanie skomplikowanych i wymagających dużej sprawności pokazów artystycznych.

Głównym celem nauczania przedmiotu akrobatyka jest kształcenie wiedzy, umiejętności i kompetencji potrzebnych do wykonywania ewolucji akrobatycznych w różnych płaszczyznach i tworzenia własnych układów akrobatycznych. Ważnym czynnikiem w nauczaniu przedmiotu jest harmonijny rozwój psychomotoryczny (kondycja, koordynacja, gibkość oraz wyobraźnia ruchowa i przestrzenna).

Zadaniem nauczyciela jest utrwalanie prawidłowych nawyków w akrobatyce i motywacja ucznia do systematycznej i konsekwentnej pracy nad sobą oraz przestrzegania zasad bezpiecznego wykonywania ćwiczeń akrobatycznych.

Zajęcia powinny być prowadzone w odpowiednio przystosowanej sali do ćwiczeń (wysokość minimum 10 metrów), wyposażonej w materace asekuracyjne, ścieżkę do skoków akrobatycznych i batut, trampolinę, skrzynię gimnastyczną, odskocznnię, lonże asekuracyjne itp.

Akrobatyka to przedmiot praktyczny, realizowany w pierwszym roku nauki w wymiarze 5 godzin tygodniowo.

EKWILIBRYSTYKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć wiedzę z zakresu technik i zasad stosowanych w ekwilibryście

Uczeń:

- 1) przyswaja wiedzę i rozumie zasady bezpiecznego korzystania z przyrządów i rekwizytów ekwilibrystycznych;
- 2) zna zasady samoasekuracji i asekuracji;
- 3) zdobywa wiedzę na temat zasad stosowania różnych technik.

2. Rozwijanie koordynacji ruchowej

Uczeń rozwija i doskonali: rytmizację ruchu, równowagę, czas reakcji, orientację ruchowo-przestrzenną, zdolność łączenia ruchu, zdolność różnicowania ruchu, zdolność dostosowywania ruchu.

3. Przygotowanie do prezentowania pokazów ekwilibrystycznych

Uczeń:

- 1) potrafi łączyć poznane ćwiczenia z różnych technik cyrkowych w układy ekwilibrystyczne;
- 2) rozwija samodzielność, systematyczność i odpowiedzialność za siebie i partnerów;
- 3) nabywa umiejętności pracy indywidualnej i zespołowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć wiedzę z zakresu technik i zasad stosowanych w ekwilibryście

Uczeń:

- 1) stosuje prawidłową terminologię z zakresu ćwiczeń, przyrządów, przyborów i rekwizytów ekwilibrystycznych;
- 2) przestrzega zasad samoasekuracji i asekuracji;
- 3) analizuje poszczególne fazy ruchu w ćwiczeniach ekwilibrystycznych;
- 4) dobiera właściwą technikę ćwiczeń do poszczególnych przyrządów, przyborów i rekwizytów.

2. Rozwijanie koordynacji ruchowej

Uczeń:

- 1) realizuje ćwiczenia rozwijające i doskonalące koordynację ruchową;
- 2) wykonuje ćwiczenia gimnastyczne przy jednoczesnym utrzymywaniu równowagi na różnych przyrządach i rekwizytach;
- 3) stosuje zasady dokładności i precyzji ruchu.

3. Przygotowanie do prezentowania pokazów artystycznych

Uczeń:

- 1) łączy pojedyncze elementy w układy ćwiczeń z jednoczesnym wykorzystaniem innych technik cyrkowych;
- 2) wykonuje pokazy ekwilibrystyczne solowe i zespołowe.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Ekwilibrystyka pełni ważną rolę w edukacji przyszłego aktora cyrkowego. Jest przedmiotem typowo cyrkowym, rozwijającym zmysł równowagi niezbędny podczas wykonywania skomplikowanych ćwiczeń gimnastycznych na przyrządach i rekwizytach ekwilibrystycznych (lina pozioma, monocykl, wolna drabina, persz, rolla-bolla).

Nauka przedmiotu wspiera rozwój fizyczny i psychomotoryczny ucznia. Podczas wykonywania skomplikowanych zadań ruchowych uczeń wykazuje: odwagę, opanowanie, wytrwałość, cierpliwość. Podejmuje zadania w różnych sytuacjach, dbając o bezpieczeństwo własne i innych. Samodzielnie i twórczo rozwiązuje stawiane przed nim zadania.

Zadaniem nauczyciela jest przekazywanie wiedzy i utrwalenie nawyku systematyczności poprzez rozwijanie zdolności motorycznych: kondycyjnych, koordynacyjnych i gibkości; motywowanie do samodzielnego rozwoju artystycznego oraz umożliwianie prezentowania umiejętności podczas pokazów artystycznych indywidualnie i zespołowo.

W realizacji zajęć należy odwoływać się do wiedzy i umiejętności ucznia uzyskanych w nauce innych przedmiotów, jak również bazować na doświadczeniach artystów, nestorów tej sztuki.

Zajęcia ekwilibrystyki powinny być prowadzone w sali do ćwiczeń (minimum 6 me-

trów), wyposażonej w profesjonalnie zamocowane liny i lonże asekuracyjne, naciągi lin poziomych oraz materace asekuracyjne.

Ekwilibrystyka to przedmiot praktyczny, realizowany w pierwszym roku nauki w wymiarze 5 godzin tygodniowo.

ELEMENTY GRY AKTORSKIEJ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu gry aktorskiej

Uczeń zna i rozumie podstawowe zasady ekspresji aktorskiej i formy wyrazu artystycznego.

2. Opanowanie i doskonalenie umiejętności kreacyjnych na scenie

Uczeń zdobywa umiejętności zaprezentowania siebie, potrafi je wykorzystać w praktyce, również we współpracy w zespole.

3. Rozwijanie kreatywności oraz wrażliwości artystycznej i emocjonalnej

Uczeń potrafi stworzyć i przekazać wybrane treści w działaniach scenicznych, kreować różne postacie i zróżnicowane stany emocjonalne.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu gry aktorskiej

Uczeń:

- 1) zna elementy i podstawowe techniki gry aktorskiej;
- 2) buduje wiarygodną postać sceniczną;
- 3) kontroluje stany emocjonalne;
- 4) aktywnie współdziała w zespole;
- 5) umiejętnie posługuje się skoordynowanym ruchem i gestem;
- 6) zachowuje wewnętrzny rytm i harmonię ruchu w działaniach scenicznych;
- 7) swobodnie posługuje się różnymi środkami wyrazu aktorskiego, jak: mimika, słowo, ruch czy gest.

2. Opanowanie i doskonalenie umiejętności zaistnienia na scenie

Uczeń:

- 1) samodzielnie tworzy krótkie etiudy aktorskie;
- 2) wykorzystuje techniki aktorskie do wywołania zamierzonych reakcji publiczności;
- 3) analizuje swoje działania z perspektywy widza;
- 4) wchodzi w interakcję z widzem.

3. Rozwijanie kreatywności oraz wrażliwości artystycznej i emocjonalnej

Uczeń:

- 1) wykonuje działania sceniczne w sposób kreatywny;
- 2) jest otwarty na partnera – aktora i na przestrzeń sceniczną;
- 3) tworzy postać sceniczną zróżnicowaną pod względem emocjonalnym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Przedmiot elementy gry aktorskiej pełni funkcję uzupełniającą w edukacji artystycznej ucznia. Jest pomocny w uzyskaniu większej wyrazistości, dynamiki i głębi wyrazu artystycznego.

Głównym celem nauczania przedmiotu jest zdobycie umiejętności budowania postaci scenicznej pod kątem danego pokazu artystycznego i zaistnienia w przestrzeni scenicznej w określonej roli.

Wiedza, umiejętności i kompetencje z zakresu gry aktorskiej pomagają oswoić się ze sceną, radzić sobie z treścią oraz rozwijają twórcze myślenie. Uczeń zdobywa na zajęciach umiejętności współdziałania i komunikowania się zarówno z partnerem-aktorem na scenie, jaki i z widzami na widowni. Ponadto uczy się pracy indywidualnej oraz zespołowej, jak i umiejętnego wchodzenia w interakcję z widzami. Dzięki realizacji przedmiotu uczeń staje się bardziej wrażliwy i otwarty na otoczenie, z którego może czerpać inspirację do działań. Podczas wykonywania etud aktorskich uczeń zdobywa umiejętność koncentracji i panowania nad emocjami, w tym radzenia sobie z treścią.

Zadaniem nauczyciela jest stworzenie odpowiednich warunków i atmosfery do pracy, aby uczeń nie czuł skrępowania podczas występów przed publicznością i mógł swobodnie wyrażać określone emocje. W nauce tego przedmiotu niezwykle ważne jest wypracowanie umiejętności płynnego przechodzenia pomiędzy różnymi stanami emocjonalnymi, wchodzenia w daną rolę (i wychodzenia) oraz kreowania danej postaci na scenie. Nauczyciel powinien inspirować ucznia do poszukiwania własnych pomysłów i form prezentacji artystycznej.

W celu uzyskania najlepszych efektów w nauczaniu przedmiotu zajęcia powinny odbywać się w warunkach zapewniających koncentrację. Jest to przedmiot o charakterze praktycznym, realizowany w całym cyklu nauki, w wymiarze 1 godziny tygodniowo.

GIMNASTYKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu gimnastyki

Uczeń:

- 1) poznaje terminologię stosowaną w gimnastyce;
- 2) zna i rozumie podstawowe zasady anatomii i biomechaniki ciała, potrzebne do wykonywania ćwiczeń gimnastycznych;
- 3) zna możliwości gimnastyczne własnego organizmu.

2. Rozwijanie zdolności psychomotorycznych

Uczeń:

- 1) kształtuje świadomość przestrzeni i kierunku ruchu;
- 2) rozwija siłę, szybkość, wytrzymałość fizyczną, koordynację, gibkość, odporność psychiczną i pamięć ruchową.

3. Wyposażenie ucznia w niezbędną wiedzę i umiejętności posługiwania się typowymi przyrządami i rekwizytami gimnastycznymi

Uczeń poznaje techniczne i praktyczne właściwości przyrządów i rekwizytów gimnastycznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu gimnastyki

Uczeń:

- 1) zna terminologię stosowaną w gimnastyce;
- 2) ocenia prawidłową postawę i ogólną sprawność psychofizyczną;
- 3) stosuje usystematyzowane ćwiczenia gimnastyczne;
- 4) przygotowuje organizm do wysiłku fizycznego, dobierając właściwe ćwiczenia.

2. Rozwijanie zdolności psychomotorycznych

Uczeń:

- 1) posiada wysoki poziom zdolności motorycznych (kondycję, koordynację, gibkość);
- 2) kontroluje wycucie kierunku ruchu i położenia ciała w przestrzeni;
- 3) poprawnie wymienia i wykonuje następujące po sobie fazy ćwiczeń gimnastycznych;
- 4) konstruktywnie radzi sobie ze stresem i poziomem lęku (rozwija siłę woli, odwagę, opanowanie).

3. Wyposażenie ucznia w niezbędną wiedzę i umiejętności posługiwania się typowymi przyrządami i rekwizytami gimnastycznymi

Uczeń świadomie i bezpiecznie korzysta z wybranych przyrządów i rekwizytów.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Gimnastyka na przyrządach obok akrobatyki jest podstawowym przedmiotem w edukacji przyszłego aktora cyrkowego. Uczeń zdobywa niezbędną wiedzę i umiejętności potrzebne do wykonywania różnych ćwiczeń gimnastycznych, takich jak: prawidłowy oddech podczas wykonywania określonych ewolucji, zdolności psychomotoryczne oraz odwaga, opanowanie, wytrwałość, cierpliwość. Uczeń na zajęciach przygotowuje się do pracy indywidualnej i zespołowej.

Zadaniem nauczyciela jest motywowanie ucznia do aktywności fizycznej, wzmacnianie jego wiary we własne siły i możliwości oraz kształtowanie pozytywnej samooceny. Podczas wykonywania ćwiczeń na podstawowych w tym zakresie rekwizytach (np. trapez) nauczyciel powinien zwracać szczególną uwagę na przestrzeganie przez ucznia zasad bezpieczeństwa oraz uczyć odpowiedzialności za siebie i innych.

W procesie nauczania przedmiotu istotne jest indywidualne podejście do ucznia uwzględniające jego predyspozycje oraz stopniowanie skali trudności i utrwalenie prawidłowych nawyków wykonywania określonych ćwiczeń.

Zajęcia powinny odbywać się w specjalnie przystosowanej do ćwiczeń sali (wysokość minimum 8 metrów), wyposażonej w materace gimnastyczne i asekuracyjne oraz profesjonalnie zamocowane przyrządy i rekwizyty: lonże asekuracyjne, trapezy, liny pionowe, kółka gimnastyczne, drążek gimnastyczny i inne.

Gimnastyka to przedmiot praktyczny, realizowany w pierwszym roku nauki w wymiarze 3 godzin tygodniowo.

PANTOMIMA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy z zakresu pantomimy klasycznej

Uczeń zna i rozumie zasady sztuki mimu i rozgrzewki pantomimicznej.

2. Rozwijanie umiejętności i technik pantomimicznych

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętności z zakresu teatru sztuki mimu;
- 2) doskonali techniki przekazywania emocji za pomocą mowy ciała.

3. Wzbogacanie wyobraźni scenicznej i wrażliwości emocjonalnej

Uczeń:

- 1) podejmuje świadome i wyraziste działania sceniczne (indywidualnie i zespołowo);
- 2) rozwija wrażliwość emocjonalną, koncentrację i harmonię wewnętrzną.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu pantomimy klasycznej

Uczeń:

- 1) posługuje się terminologią z zakresu pantomimy klasycznej;
- 2) zna i definiuje techniki pantomimy klasycznej;
- 3) zna historię oraz twórców teatru sztuki mimu i teatru ruchu;
- 4) objaśnia zasady i specyfikę teatru pantomimy (synchronizacja ruchu z oddechem, impuls, energia i kontrenergia, izolacja ciała, ruch zwolniony);
- 5) charakteryzuje cechy i stany emocjonalne różnych postaci.

2. Rozwijanie umiejętności i technik pantomimicznych

Uczeń:

- 1) umiejętnie stosuje koordynację i harmonię ruchu pantomimicznego;
- 2) zachowuje wewnętrzny rytm w trakcie działań scenicznych;
- 3) potrafi stworzyć iluzję przedmiotów, przestrzeni i innych postaci;
- 4) swobodnie posługuje się rekwizytami i innymi środkami wyrazu artystycznego na scenie, jak: kostium, scenografia, światło i muzyka;
- 5) współpracuje w zespole przy realizacji różnych inscenizacji artystycznych.

3. Wzbogacanie wyobraźni scenicznej i wrażliwości emocjonalnej

Uczeń:

- 1) samodzielnie tworzy krótkie formy improwizacji aktorskiej;
- 2) swobodnie korzysta ze zdobytej wiedzy i umiejętności przy kreowaniu postaci na scenie;
- 3) świadomie posługuje się własnym ciałem do wyrażenia wybranych treści, postaci i ich stanów emocjonalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Pantomima jest przedmiotem pełniącym funkcję uzupełniającą w edukacji przyszłego aktora cyrkowego. Jest pomocna w opanowywaniu przez uczniów umiejętności posługiwania się swoim ciałem jako podstawowym instrumentem i materiałem twórczym aktora. Dzięki pantomimie uczeń ćwiczy i rozwija koordynację i plastykę ciała, poznaje swoje możliwości oraz uczy się przekraczania własnych granic. Nabywa też umiejętności w stosowaniu technik wyrazu scenicznego, synchronizacji ruchu z oddechem, opanowania prawdziwych uczuć i postaw emocjonalnych oraz ekspresji i dynamiki ruchu z wykorzystaniem ciała, mimiki i gestu.

Zadaniem nauczyciela jest kreowanie wyobraźni artystycznej ucznia, motywowanie go do samodzielnego budowania postaci i etud aktorskich. Ponadto nauczyciel pomaga uczniowi w wypracowaniu większej świadomości i precyzji ruchu na scenie. Uczeń zdobywa na zajęciach umiejętność gry indywidualnej, zespołowej oraz zamierzonej interakcji z widownią.

W celu uzyskania najlepszych efektów w nauczaniu przedmiotu zajęcia powinny odbywać się w sali z lustrami, w warunkach zapewniających koncentrację.

Pantomima jest przedmiotem o charakterze praktycznym, realizowanym w całym cyklu nauki w wymiarze 1 godziny tygodniowo.

TECHNIKI TANECZNE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy i umiejętności z zakresu różnych technik tanecznych

Uczeń:

- 1) poznaje terminologię i zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu różnych technik tanecznych;
- 2) rozróżnia poznane techniki taneczne.

2. Rozwijanie koordynacji, poczucia rytmu i pamięci ruchowej

Uczeń:

- 1) rozwija lekkość i harmonię ruchu, gibkość, skoczność, zwinność i równowagę;
- 2) doskonali świadomość ruchową własnego ciała i wycucie przestrzeni;
- 3) zapamiętuje wybrane układy choreograficzne.

3. Rozwijanie wyobraźni i ekspresji muzyczno-ruchowej

Uczeń:

- 1) doskonali kreatywność, wrażliwość artystyczną i emocjonalną;
- 2) przestrzega czystości formy i estetyki ruchu;
- 3) przygotowuje i prezentuje różne układy taneczne (indywidualnie i zespołowo) oraz potrafi je zastosować w połączeniu z innymi technikami cyrkowymi.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu różnych technik tanecznych

Uczeń:

- 1) świadomie utrzymuje prawidłową postawę ciała;
- 2) zna i rozpoznaje podstawowe style i techniki taneczne;
- 3) umiejętnie posługuje się terminologią z zakresu różnych technik tanecznych;
- 4) rozpoznaje różnice i cechy wspólne poznanych technik tanecznych;
- 5) zna podstawowe zasady rozciągania, wzmacniania i rozluźniania ciała;
- 6) umiejętnie wykorzystuje przestrzeń sceniczną.

2. Rozwijanie koordynacji, poczucia rytmu i pamięci ruchowej

Uczeń:

- 1) dostosowuje działania taneczne do prezentowanego repertuaru muzycznego;
- 2) płynnie łączy elementy taneczne i gesty;
- 3) swobodnie wykonuje elementy taneczne;
- 4) kontrastuje ruchy pod względem dynamiki, tempa i ekspresji;
- 5) bezbłędnie zapamiętuje dłuższą etiudę taneczną;
- 6) rozwija gibkość ciała, skoczność, zwinność i równowagę.

3. Rozwijanie wyobraźni i ekspresji muzyczno-ruchowej

Uczeń:

- 1) realizuje własne koncepcje artystyczne;
- 2) wykorzystuje wrażliwość muzyczną i estetyczną w tworzeniu układów choreograficznych;
- 3) współpracuje z partnerami przy realizacji działań zespołowych;
- 4) wykorzystuje poznane elementy taneczne w komponowaniu występów artystycznych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Techniki taneczne to przedmiot uzupełniający w edukacji aktora cyrkowego. Uczeń zdobywa w trakcie nauki teoretyczne i praktyczne umiejętności z zakresu różnych stylów i technik tanecznych, a także kształtuje i rozwija swoją wrażliwość artystyczną na czystość formy oraz estetykę i płynność ruchu. Ponadto, podczas zajęć uczeń rozwija swoje umiejętności ruchowe pod kątem koordynacji, zróżnicowania ruchu, jego dynamiki i ekspresji.

Zadaniem nauczyciela jest rozwinięcie poczucia rytmu i budowanie wrażliwości muzycznej ucznia. W trakcie nauki przedmiotu uczeń poszerza swoje możliwości w zakresie pamięci ruchowej poprzez opanowywanie dłuższych układów choreograficznych, indywidualnych i zespołowych.

Zajęcia z przedmiotu powinny odbywać się w sali wyposażonej w drążek i lustro oraz drewnianą lub taneczną podłogę i sprzęt do odtwarzania muzyki.

Przedmiot ma charakter praktyczny, realizowany jest w całym cyklu nauki w wymiarze 2 godzin tygodniowo.

ŻONGLERKA

2

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy i umiejętności w zakresie różnych technik żonglerskich

Uczeń poznaje terminologię oraz zdobywa umiejętności w zakresie różnych technik żonglerskich: rzucania, podrzucania i łapania przyborów.

2. Rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej

Uczeń doskonali zdolności manualne, cierpliwość, determinację i upór w dążeniu do celu.

3. Praktyczne stosowanie różnych form i sposobów żonglowania

Uczeń:

- 1) poznaje żonglerkę solową oraz zespołową;
- 2) rozwija wyobraźnię i poszukuje inspiracji do kreowania nowych technik.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie wiedzy i umiejętności w zakresie różnych technik żonglerskich

Uczeń:

- 1) stosuje prawidłową technikę, żonglując różnymi przyborami;
- 2) rozróżnia formy i sposoby żonglowania;
- 3) potrafi wyliczyć częstotliwość wyrzutów i podań.

2. Rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej

Uczeń:

- 1) stale zwiększa liczbę podrzucanych i łapanych przyborów;
- 2) zmienia częstotliwość wyrzutów i podań.

3. Praktyczne stosowanie różnych form i sposobów żonglowania

Uczeń:

- 1) wdraża poznane techniki, formy i sposoby żonglowania;
- 2) łączy kilka sposobów żonglowania w jedną ciągłą sekwencję;
- 3) łączy coraz trudniejsze i dłuższe sekwencje ruchów;
- 4) przygotowuje i prezentuje (indywidualnie i zespołowo) pokazy umiejętności żonglerskich.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Żonglerka jest jednym z ważnych przedmiotów w edukacji przyszłego aktora cyrkowego. Rozwija koordynację wzrokowo-ruchową i zdolności manualne z wykorzystaniem różnych rekwizytów.

W ramach przedmiotu uczeń ćwiczy oburęczność, równomiernie uaktywniając dwie półkule mózgowe. Wykazuje cierpliwość, determinację i upór w dążeniu do celu. Poszerza pole widzenia i poprawia wycucie przestrzeni, co jest istotne w nauczaniu innych technik cyrkowych. W prezentowaniu żonglerki zespołowej uczeń rozwija umiejętność komunikowania się i współpracy z innymi, jest odpowiedzialny za porażki i sukcesy zespołu.

Zadaniem nauczyciela jest stymulowanie wyobraźni ucznia, motywowanie go do aktywnego poznawania, poszukiwania i tworzenia nowych sposobów żonglowania. W nauce przedmiotu niezwykle ważna jest indywidualizacja nauczania uwzględniająca predyspozycje ucznia oraz umiejętne stopniowanie skali trudności i utrwalanie prawidłowych nawyków.

Zajęcia żonglerki powinny być prowadzone w sali o odpowiedniej wysokości (minimum 6 metrów). W procesie dydaktycznym najczęściej stosowanymi rekwizytami są maczugi, obręcze i piłeczki.

Żonglerka to przedmiot praktyczny, realizowany w pierwszym roku nauki w wymiarze 3 godzin tygodniowo.

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR CYRKOWY

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne o odpowiedniej powierzchni i akustyce niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać instrumentarium oraz akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych.

Wśród sal lekcyjnych powinny znajdować się pomieszczenia przystosowane do realizacji zajęć ruchowych (posiadające podłogę baletową lub parkiet oraz lustra), a także pomieszczenia do innych zajęć wynikających ze szkolnych planów nauczania.

Minimalna liczba godzin zajęć artystycznych realizowanych w szkole sztuki cyrkowej wynosi: 48 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia).

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR SCEN MUZYCZNYCH

Zawód aktor scen muzycznych obejmuje następujące specjalności:

- 1) specjalność wokalnno-aktorską;
- 2) specjalność wokalnno-baletową.

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W POLICEALNEJ SZKOLE MUZYCZNEJ

Uczeń:

- 1) posługuje się terminologią właściwą dla danego projektu artystycznego;
- 2) twórczo wykonuje powierzone mu zadania, realizując koncepcję reżysera;
- 3) świadomie stosuje w praktyce zawodowej nabytą wiedzę i umiejętności;
- 4) wartościuje różne projekty artystyczne;
- 5) korzysta z różnych źródeł informacji dotyczących swojej specjalizacji;
- 6) ocenia i koryguje własny rozwój zawodowy;
- 7) wybiera repertuar odpowiedni do swoich predyspozycji i możliwości artystycznych;
- 8) posiada umiejętność koncentracji i radzi sobie z tremą;
- 9) bierze udział w przeglądach, konkursach i castingach;
- 10) zachowuje kondycję i dyspozycję zawodową;
- 11) zna zasady obowiązujące na rynku pracy;
- 12) przestrzega zasad kultury i etyki zawodowej.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

GRA AKTORSKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Praca nad tekstem

Uczeń samodzielnie pracuje nad tekstem, wykorzystując swoje umiejętności techniczne.

2. Konstruowanie struktury postaci scenicznej

Uczeń buduje postać według poleceń reżysera i przeprowadza jej psychologiczno-emocjonalny profil.

3. Praca z partnerem

Uczeń nawiązuje kontakt emocjonalny z partnerami, prowadzi dialog emocjonalny i słowny.

4. Realizacja postaci scenicznej w ruchu i przestrzeni

Uczeń w oparciu o wiedzę historyczną i literacką, w określonej przestrzeni scenicznej, konstruuje postać według wskazówek reżysera i wymagań epoki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

3

1. Praca nad tekstem

Uczeń:

- 1) analizuje tekst ze zrozumieniem;
- 2) stosuje zasady wersyfikacji;
- 3) świadomie używa swojego głosu i oddechu podczas mówienia tekstu;
- 4) wypowiada różne rodzaje wiersza (np. sylabiczny, sylabotoniczny, toniczny, wolny);
- 5) posługuje się prawidłowo dykcją, jest komunikatywny i wyrazisty.

2. Konstruowanie struktury postaci scenicznej

Uczeń:

- 1) uaktywnia emocje konieczne do budowania roli;
- 2) świadomie używa swego ciała, gestu, głosu i oddechu;
- 3) gra rolę „poza tekstem”, nie wyłączając się podczas akcji;
- 4) zapamiętuje i realizuje uwagi reżysera;
- 5) stosuje różne style gry aktorskiej.

3. Praca z partnerem

Uczeń:

- 1) prowadzi dialog w kontakcie z partnerem;
- 2) stosuje techniki dialogu i prawdy scenicznej.

4. Realizacja postaci scenicznej w ruchu i przestrzeni

Uczeń:

- 1) ma orientację w przestrzeni scenicznej;
- 2) wykorzystuje rekwizyt;
- 3) używa ruchu i gestu stosownych dla określonej epoki i stylu;
- 4) swobodnie porusza się w kostiumie;
- 5) samodzielnie konstruuje proste zdarzenia dramatyczne;
- 6) stosuje techniki uczenia się tekstu na pamięć, techniki koncentracji i sposoby radzenia sobie z tremą.

ŚPIEW

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Warsztat

Uczeń:

- 1) charakteryzuje podstawy techniki śpiewu klasycznego i praktyki muzyczne występujące w musicalu oraz muzyce rozrywkowej i jazzowej;
- 2) stosuje zróżnicowane techniki wokalne;
- 3) adaptuje techniki wokalne do charakteru i stylu wykonywanego utworu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Warsztat

Uczeń:

- 1) przyjmuje prawidłową postawę ciała podczas mówienia i śpiewania, stosuje właściwy tor oddechowy (przeponowo-żebrowy);
- 2) stosuje zasady higienicznego posługiwania się głosem;
- 3) ma świadomość roli oddechu w fonacji, rozróżnia typy oddechów, rozumie zasady funkcjonowania narządów mowy (prawidłowo określa miejsce i sposób artykulacji głosek w mowie i śpiewie);
- 4) jest świadomy roli słuchu w procesie tworzenia i kontroli głosu;
- 5) jest świadomy wpływu stanu emocjonalnego i fizycznego na emitowany dźwięk, rozumie zagadnienia wydobywania i prowadzenia dźwięku, jego pozycji, intonacji, impostacji, wykorzystywania rezonatorów, wyrównywania rejestrów;
- 6) stosuje heterogeniczne ćwiczenia wokalne odpowiednie dla swojego rodzaju głosu;
- 7) kontroluje intonację dźwięku i samodzielnie dokonuje jej korekty;
- 8) odczytuje tekst nutowy utworu i uczy się go zgodnie z zapisem;
- 9) samodzielnie opracowuje łatwy utwór pod względem techniczno-wykonawczym;
- 10) dobiera do swoich możliwości wokalnych i wykonywanego repertuaru rodzaj wprawek przygotowujących aparat głosowy do występu;
- 11) stosuje w utworach dynamikę w ramach swoich możliwości głosowych;
- 12) operuje artykulacją (np. legato, non legato i staccato) w zakresie pozwalającym na stylowe wykonanie utworu, wykorzystując znajomość pojęć i terminów muzycznych, interpretuje utwór zgodnie z jego treścią, charakterem oraz stylem epoki;
- 13) swobodnie operuje głosem, stosując różne techniki wokalne (np. kantylena, improwizacja, skat, melorecytacja, szept);
- 14) operuje techniką wokalną, uwzględniając specyfikę fonetyki danego języka;
- 15) stosuje techniki wykonawstwa musicalowego (belting, legit voice, mixed voice, microphone technics);
- 16) w oparciu o repertuar o odpowiednim stopniu trudności koordynuje i doskonali wszystkie elementy techniki wokalne w celu poszerzenia skali głosu.

3

TANIEC

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Taniec klasyczny

Uczeń:

- 1) rozróżnia i właściwie definiuje elementy poszczególnych ćwiczeń, objaśnia celowość ich zastosowania w kombinacjach i krótkich formach choreograficznych, posługując się słownictwem specjalistycznym;
- 2) zapamiętuje i wykonuje treści prostych i złożonych ćwiczeń i kombinacji oraz krótkich form choreograficznych, zachowując prawidłową koordynację ciała w połączeniu z dyscypliną muzyczną, w tempie i stylu odpowiednim dla ich charakteru.

2. Taniec ludowy i charakterystyczny

Uczeń:

- 1) rozróżnia i właściwie definiuje elementy i figury poszczególnych tańców ludowych i charakterystycznych;
- 2) objaśnia genezę, strukturę ruchowo-muzyczną oraz schematy choreograficzne, posługując się słownictwem specjalistycznym;
- 3) zapamiętuje i wykonuje proste i rozbudowane ćwiczenia solo, w parze i w zespole, wspomagające naukę elementów i figur poszczególnych tańców;

- 4) realizuje zadania i treści choreograficzne danego tańca w formie właściwej dla jego stylu, charakteru i struktury muzycznej.

3. Partnerowanie

Uczeń:

- 1) rozróżnia i właściwie definiuje elementy i pozy partnerowania w poszczególnych ćwiczeniach i kombinacjach oraz krótkich formach choreograficznych, charakterystycznych dla różnych technik tańca;
- 2) objaśnia zasady i celowość ich zastosowania, posługując się słownictwem specjalistycznym;
- 3) zapamiętuje i wykonuje w duecie i grupie, proste i rozbudowane kombinacje oraz krótkie formy choreograficzne w różnych technikach tańca, stosując odpowiednią technikę partnerowania, podporządkowaną prawidłowej koordynacji: partnera, partnerki, grupy.

4. Taniec współczesny

Uczeń:

- 1) rozumie celowość pracy w danej technice;
- 2) rozróżnia style tańca (współczesny, jazz funky, jazz broadway) i umie się w nich poruszać.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Taniec klasyczny

Uczeń:

- 1) posługuje się terminologią tańca klasycznego;
- 2) operuje terminami związanymi z zakresem ruchu oraz jego elementami jakości: ustawienie ciała, poziom, kierunek, dynamika, przestrzeń;
- 3) analizuje związek muzyki z ruchem;
- 4) korzysta z różnych źródeł informacji propagujących literaturę baletową;
- 5) ocenia wartości artystyczne realizacji scenicznych, opartych na technice tańca klasycznego;
- 6) stosuje odpowiednie partie ćwiczeń rozgrzewających i przygotowujących ciało do realizacji zadań tanecznych;
- 7) stosuje prawidłowe pozycje rąk i nóg oraz położenia ciała (épaulement, pozy);
- 8) wykonuje przy drążku i na środku sali ćwiczenia z grupy: pliés, battements, zwrotów i obrotów (np. pirouettes, tours), formy ronds de jambe oraz treści ćwiczeń z zastosowaniem półpalców i łączników tanecznych (np. flic-flack, glissades, pas de bourrées, pas tombé, pas chassé);
- 9) wykonuje proste i złożone formy adagia tańca klasycznego;
- 10) wykonuje różne formy allegro tańca klasycznego (małe, średnie, duże skoki) w ćwiczeniach i kombinacjach na środku sali;
- 11) stosuje elementy jakości ruchu w funkcjonowaniu ciała, odpowiednie dla danego ćwiczenia i kombinacji;
- 12) koordynuje pracę całego ciała w połączeniu z dyscypliną muzyczną, w tempie i charakterze odpowiednim dla poszczególnych ćwiczeń i kombinacji;
- 13) realizuje krótkie formy choreograficzne, kładąc nacisk na ich interpretację oraz wyraz artystyczny;
- 14) akceptuje intensywność wysiłku fizycznego oraz powtarzalność wykonywania poszczególnych ćwiczeń i kombinacji, niezbędną w realizacji zadań tanecznych.

2. Taniec ludowy i charakterystyczny

Uczeń:

- 1) korzysta z różnych źródeł informacji na temat folkloru rodzimego oraz innych narodów, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki tanecznej;
- 2) analizuje schematy i treści choreograficzne poszczególnych tańców;

- 3) objaśnia genezę i strukturę ruchowo-taneczną danego tańca oraz związanych z nim charakterystycznych strojów i rekwizytów;
- 4) operuje terminologią związaną z zakresem ruchu oraz jego elementami jakości: ustawienie ciała, poziom, kierunek, dynamika, przestrzeń;
- 5) rozróżnia i definiuje elementy i figury poszczególnych tańców oraz ćwiczenia wspomagające ich naukę;
- 6) tłumaczy zasadność ćwiczeń wspomagających i rozwijających motorykę ciała;
- 7) stosuje odpowiednie partie ćwiczeń rozgrzewających, wspomagających i przygotowujących ciało do realizacji zadań tanecznych;
- 8) stosuje elementy jakości ruchu w funkcjonowaniu ciała, odpowiednie dla danych ćwiczeń, elementów i figur tańca;
- 9) wykonuje treści prostych i rozbudowanych ćwiczeń wspomagających naukę elementów i figur poszczególnych tańców;
- 10) koordynuje pracę całego ciała w tańcu z: partnerką, partnerem, grupą, stosując odpowiednią technikę tańca i partnerowania;
- 11) wykorzystuje techniki taneczne odpowiednio do stopnia trudności danego ćwiczenia, elementu i figury;
- 12) realizuje zadania i treści choreograficzne danego tańca w formie właściwej dla jego stylu, charakteru i struktury muzycznej;
- 13) łączy taniec ze śpiewem.

3. Partnerowanie

Uczeń:

- 1) posługuje się terminologią w zakresie partnerowania odpowiednią dla danej techniki tańca;
- 2) operuje terminami związanymi z zakresem ruchu w parze i grupie oraz jego elementami jakości: ustawienie ciała, poziom, kierunek, dynamika, przestrzeń;
- 3) definiuje poszczególne elementy i pozy partnerowania, charakterystyczne dla danej techniki tańca, i określa ich stopień trudności;
- 4) objaśnia czynności partnera i partnerki w duecie lub w grupie, analizuje treści prostych i rozbudowanych kombinacji oraz krótkich form choreograficznych w duecie i w grupie;
- 5) stosuje odpowiednie ćwiczenia rozgrzewające, wspomagające i rozwijające motorykę ciała podporządkowaną technice partnerowania;
- 6) wykonuje łączone w kombinacje i krótkie formy choreograficzne elementy partnerowania, np.: trzymanie w talii, trzymanie za jedną lub dwie ręce, kroki (pas) łączące i wiążące, zwroty, wprowadzenia, obroty, pirouettes;
- 7) wykonuje łączone w kombinacje i formy choreograficzne pozy parterowe, niskie, średnie i górne z ich uniesieniami, podnoszeniami, przenoszeniami, padami, adekwatnymi do danej techniki tańca;
- 8) wykonuje elementy małego, średniego i grand allegro w różnych technikach tańca;
- 9) koordynuje pracę całego ciała odpowiednio dla realizacji zadań w parze lub grupie, w tempie i charakterze odpowiednim dla poszczególnych kombinacji i etiud tanecznych;
- 10) stosuje elementy jakości ruchu niezbędne w funkcjonowaniu tancerza w duecie i grupie, odpowiednie dla danych elementów i pól techniki partnerowania;
- 11) realizuje treści choreograficzne w duecie i grupie, kładąc nacisk na ich interpretację oraz wyraz artystyczny.

4. Taniec współczesny

Uczeń:

- 1) przygotowuje swoje ciało do pracy, stosując ćwiczenia rozgrzewające;
- 2) rozwija koordynację ruchową w ćwiczeniach i układach choreograficznych;
- 3) wzmacnia i rozciąga poszczególne partie ciała (mięśnie), celem poszerzenia zakresu ruchu i podnoszenia poziomu wykonawczego;

- 4) porusza się w przestrzeni sali i sceny, świadomie budując rysunki sceniczne w grupie;
- 5) operuje oddechem celem połączenia tańca ze śpiewem;
- 6) używa ekspresji i środków wyrazu scenicznego zgodnego z charakterem tańca;
- 7) improwizuje w tańcu.

WYBRANE ZAGADNIENIA Z HISTORII DZIEDZINY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Elementy wiedzy o teatrze muzycznym

Uczeń:

- 1) charakteryzuje mechanizmy zmian w teatrze muzycznym, wykorzystując konteksty historyczne, polityczne i społeczno-kulturowe;
- 2) opisuje dokonania wybranych twórców teatru muzycznego na przestrzeni dziejów oraz w czasach współczesnych.

2. Współczesny teatr muzyczny

Uczeń orientuje się w najważniejszych współczesnych wydarzeniach kulturalnych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Elementy wiedzy o teatrze muzycznym

Uczeń:

- 1) rozpoznaje style i kierunki w sztuce i muzyce;
- 2) formułuje cechy stylistyczne wybranych gatunków i form muzycznych, teatralnych i musicalowych;
- 3) stosuje właściwą terminologię;
- 4) charakteryzuje dokonania twórcze wybranych artystów i grup artystycznych;
- 5) interpretuje utwór zgodnie z kanonem określonych reguł stylistycznych, kulturowych i językowych;
- 6) tworzy wypowiedzi, prezentacje, formułuje sądy, ocenia zjawiska występujące w kulturze muzycznej i literackiej;
- 7) rozpoznaje wybrane przykłady z literatury muzycznej różnych epok stylistycznych w kontekście wiedzy ogólnokulturowej;
- 8) korzysta z różnych źródeł przy pozyskiwaniu materiałów źródłowych i formułowaniu wniosków (czytania recenzji muzycznej, oddziela warstwę informacyjną od opinii).

2. Współczesny teatr muzyczny

Uczeń:

- 1) interpretuje czytane teksty oraz oglądane spektakle;
- 2) formułuje poglądy na temat wydarzeń kulturalnych;
- 3) omawia dokonania współczesnych twórców;
- 4) aktualizuje wiedzę na temat najnowszych przedsięwzięć artystycznych.

CHARAKTERYZACJA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Elementy wiedzy o charakteryzacji

Kluczowymi działaniami przedmiotu są: historia charakteryzacji, charakteryzacja twarzy, charakteryzacja całego ciała oraz technika stosowania peruk i zarostów.

Uczeń:

- 1) zna i rozpoznaje podstawowe techniki charakteryzacji, a także materiały i narzędzia;
- 2) posługuje się słownictwem z zakresu charakteryzacji;
- 3) zna materiały i narzędzia oraz środki artystyczne wykorzystywane w charakteryzacji.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) projektuje charakteryzację w oparciu o wymogi reżysera;
- 2) stosuje techniki charakteryzacji, dobierając narzędzia i materiały.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Elementy wiedzy o charakteryzacji

Uczeń:

- 1) charakteryzuje ewolucję technik i form charakteryzacji;
- 2) rozróżnia i definiuje podstawowe terminy związane ze sztuką charakteryzacji;
- 3) opisuje podstawowe materiały i narzędzia używane do wykonania charakteryzacji;
- 4) opracowuje projekt scenografa lub tworzy własne projekty.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) komponuje charakteryzację twarzy i ciała, stosując poprawną konstrukcję, proporcje, właściwą formę oraz odpowiednią technikę;
- 2) wybiera techniki charakteryzacji w zależności od uwarunkowań zewnętrznych;
- 3) stosuje podstawowe techniki charakteryzacji: z użyciem szminek tłustych, farb wodnych, kremowych, zarostów, efektów specjalnych „3D”;
- 4) różnicuje wyrazistość i intensywność charakteryzacji w zależności od rodzaju działań scenicznych i zadań aktorskich (teatr, film, telewizja, estrada);
- 5) organizuje stanowisko pracy charakteryzatorskiej zgodnie z zasadami ergonomii, przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosuje przepisy dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska.

UMUZYKALNIENIE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Elementy wiedzy o muzyce w zakresie przedmiotu umuzykalnienie

Uczeń kształci umiejętności czytania nut głosem, pamięć i wyobraźnię muzyczną oraz poczucie rytmu.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) prawidłowo intonuje tekst muzyczny;
- 2) rozpoznaje, analizuje i zapamiętuje materiał muzyczny oraz właściwie nim operuje.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Elementy wiedzy o muzyce w zakresie przedmiotu umuzykalnienie

Uczeń:

- 1) poznaje notację muzyczną i elementy dzieła muzycznego: metrum, rytm, harmonię, budowę formalną utworów oraz określenia wykonawcze;
- 2) poznaje elementy improwizacji wokalne.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) rozpoznaje, śpiewa i zapisuje interwały proste i złożone, odmiany gam, skale poza systemem dur – moll;
- 2) analizuje melodię, powtarza ją głosem;
- 3) analizuje tekst muzyczny w oparciu o opracowywane przykłady z literatury wokalne ze zwróceniem uwagi na określenia wykonawcze;
- 4) śpiewa a vista ćwiczenia jednogłosowe tonalne i o rozszerzonej tonalności, dwugłosowe i wielogłosowe w grupach (przygotowanych i a vista);
- 5) zapisuje ze słuchu przebiegi melodyczno-rytmiczne;
- 6) rozpoznaje i intonuje interwały harmoniczne, trójdźwięki i czterodźwięki;
- 7) analizuje słuchowo wybrane przebiegi harmoniczne;
- 8) koreluje wiedzę teoretyczną z działaniami praktycznymi w zakresie słuchania, zapamiętywania i zapisywania.

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

SPECJALNOŚĆ WOKALNO-AKTORSKA

PIOSENKA AKTORSKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Piosenka aktorska – elementy wiedzy

Uczeń poznaje teoretyczne zagadnienia z zakresu piosenki aktorskiej oraz materiał literacko-muzyczny, zarówno polski, jak i zagraniczny.

2. Warsztat

Uczeń wykorzystuje umiejętności techniczne – aktorskie i wokalne w interpretacji utworu muzycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Piosenka aktorska – elementy wiedzy

Uczeń:

- 1) posługuje się terminologią związaną z dziedzinami sztuki wykorzystywanymi w pracy twórczej – m.in. muzyką, literaturą, teatrem, tańcem;
- 2) rozróżnia i charakteryzuje techniki aktorskie i wokalne;
- 3) dokonuje selekcji repertuaru, uwzględniając jego styl, tło historyczne, kulturowe;
- 4) definiuje i analizuje środki wyrazu artystycznego.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) wykonuje utwór wokalny, realizując przy tym zadania aktorskie;
- 2) realizuje utwory wokalne w różnych stylach muzycznych;
- 3) improwizuje wokalnie i aktorsko na zadany temat;
- 4) wykorzystuje techniczne możliwości teatru – oświetlenie, charakteryzację, rekwizyty, dekorację;

- 5) wyszukuje i analizuje repertuar zgodnie ze swoimi predyspozycjami wokalnymi, wrażliwością i estetyką, bądź z uwzględnieniem założeń reżysera;
- 6) dokonuje psychologicznej analizy postaci scenicznych i zdarzeń;
- 7) buduje konsekwentnie postać sceniczną, uwzględniając m.in. jej charakter, wiek, epokę, język;
- 8) współpracuje z osobami zaangażowanymi w występ sceniczny – reżyserem, akompaniatorem, choreografem, zespołem muzycznym, partnerami na scenie;
- 9) przygotowuje i śpiewa minimum jedną piosenkę aktorską z polskiego repertuaru w trakcie semestru.

WIERSZ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Elementy wiedzy o wierszu

Uczeń:

- 1) rozpoznaje poszczególne rodzaje wiersza (wiersz numeryczny we wszystkich odmianach, wiersz biały);
- 2) zna jednostki miary oraz elementy struktury budujące poszczególne odmiany wiersza.

2. Warsztat

Uczeń tworzy interpretacje tekstu poetyckiego, korzystając ze znanych środków ekspresji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Elementy wiedzy o wierszu

Uczeń:

- 1) rozróżnia i definiuje podstawowe pojęcia związane ze strukturą tekstu poetyckiego (np. wiersz biały i numeryczny, rodzaje wiersza numerycznego: sylabik, sylabotonic, tonik; średniówka, klauzula, przerzutnia, zestrój akcentowy, jednostki miary poszczególnych rodzajów wiersza, rodzaje stóp);
- 2) posługuje się słownictwem specjalistycznym.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) analizuje strukturę zadanego tekstu;
- 2) przeprowadza analizę literacką;
- 3) przeprowadza analizę aktorską tekstu, doprowadzając wszystkie intencje postaci do poziomu konkretnego;
- 4) wykorzystuje wszelkie elementy struktury wiersza, tworząc artystyczną interpretację tekstu;
- 5) wykorzystuje intonacyjne i dynamiczne środki wyrazu artystycznego;
- 6) w tekstach bardziej wieloznacznych sam stwarza odpowiedni kontekst okoliczności założonych, a na ich bazie formułuje dla podmiotu lirycznego zadanie główne, zgodnie z metodą Stanisławskiego;
- 7) interpretuje tekst w oparciu o zasadę dialogu;
- 8) opracowuje i przygotowuje jeden tekst poetycki w semestrze.

PROZA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Warsztat

Uczeń interpretuje teksty z zakresu prozy klasycznej, współczesnej, monologu scenicznego i dialogów, wykorzystując literaturę polską i światową.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- 1) interpretuje tekst z zastosowaniem właściwych technik mowy, technik oddechowych i interpretacyjnych;
- 2) posługuje się terminologią z zakresu techniki mowy, technik aktorskich, praktyki scenicznej, literatury;
- 3) dokonuje selekcji i analizy utworu literackiego pod kątem jego scenicznej realizacji;
- 4) stosuje techniki wypowiedzi scenicznej: frazuje, wykorzystuje pauzę, akcent, rytm, intonację, iloczas, wyrazistość, natężenie głosu, oddech, tempo;
- 5) interpretuje z zachowaniem stylu epoki i gatunku literackiego;
- 6) uwzględnia charakter postaci, ich wiek, styl języka, kontekst historyczny;
- 7) interpretuje tekst w sposób poprawny technicznie i zgodny z założeniami reżysera lub autora tekstu;
- 8) przygotowuje minimum jeden tekst w semestrze z uwzględnieniem literatury polskiej i światowej.

SPECJALNOŚĆ WOKALNO-BALETOWA

STEP

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Elementy wiedzy o stepie

Uczeń:

- 1) charakteryzuje techniki stepu;
- 2) umie powiązać rozwój stepu z rozwojem muzyki rozrywkowej oraz musicalu.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) tworzy choreografię do zadanej oraz wybranej przez siebie muzyki;
- 2) opracowuje opis sceniczny zarówno pod względem choreograficznym, techniki wykonania, jak i oprawy scenograficznej, światła i kostiumu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Elementy wiedzy o stepie

Uczeń:

- 1) posługuje się słownictwem specjalistycznym;
- 2) opisuje genezę tańca stepowanego: wpływy rytmicznych tańców czarnych niewolników, inne tańce etniczne polegające na wystukiwaniu rytmu nogami, amerykańskie mieszanie się kultur i jego wpływ na step;
- 3) zna literaturę muzyczną przeznaczoną do stepowania, muzyczne filmy wykorzystujące tę technikę tańca oraz jej wybitnych przedstawicieli.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) powtarza poszczególne techniki stepu – uderzeniowe oraz kombinacje tradycyjne:
  - a) jednouderzeniowe (step, brush, spunk, heel, scuf, toe, ball, stomp),
  - b) dwuuderzeniowe (shuffle, scuffing, heeldrop, flap, ball-change),
  - c) trójuderzeniowe (triole) w metrum parzystym i nieparzystym (walc),
  - d) techniki 4 i 5 uderzeniowe (łączenie technik);
- 2) łączy ruch taneczny w stepie z umiejętnościami z innych przedmiotów taneczno-baletowych:
  - a) ćwiczenia w półobrocie,
  - b) piruety w stepie – technika ambuate z wykorzystaniem dublowanych triol w obrocie,
  - c) precyzyjne realizacje grup rytmicznych za pomocą technik uderzeniowych – glisady i slajdy (ślizgi);
- 3) wykorzystuje kombinacje historyczne (np. shim-sham, grapevine, scratch, spotting, heeldrop);
- 4) dobiera akompaniament spośród bogatego repertuaru dzieł scenicznych oraz muzyki z gatunku jazzu i swingu;
- 5) wykorzystuje cechy współczesnej formy stepu w Stanach Zjednoczonych i w Europie:
  - a) step tradycyjny z elementami tańca jazzowego i swingu,
  - b) technika „knock” jako odrębny styl (taniec irlandzki),
  - c) elementy czeczotki (wykorzystanie jej np. w parodii),
  - d) technika „stomp” – taniec z wykorzystaniem perkusyjnych dźwięków przedmiotów codziennego użytku;
- 6) kontroluje swoją pracę nad formą – przed lustrem – bez lustra;
- 7) improwizuje krótką etiudę taneczną do zadanej muzyki, twórczo wykorzystując rekwizyt i kostium;
- 8) układa własną choreografię z wykorzystaniem poznanych i własnych kombinacji.

PANTOMIMA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Elementy wiedzy o pantomimie

Uczeń zdobywa wiedzę o pojęciach i założeniach pantomimy oraz o najważniejszych etapach w rozwoju tej dziedziny sztuki scenicznej. Posługuje się terminologią specjalistyczną.

2. Warsztat

Uczeń konstruuje etiudę pantomimiczną z zastosowaniem wybranych elementów techniki pantomimy klasycznej i gry aktorskiej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Elementy wiedzy o pantomimie

Uczeń:

- 1) posługuje się terminologią specjalistyczną;
- 2) charakteryzuje pojęcia i założenia pantomimy oraz etapy jej rozwoju;
- 3) omawia działalność artystyczną najwybitniejszych twórców pantomimy;
- 4) charakteryzuje zasady budowania postaci scenicznej;
- 5) zna zasady pracy ciałem w przestrzeni;
- 6) definiuje znaczenie i zastosowanie gestu scenicznego;
- 7) wyjaśnia zasady wykonywanych ćwiczeń i elementów technicznych pantomimy klasycznej;

- 8) definiuje zasady budowania etiudy pantomimicznej;
- 9) objaśnia reguły współpracy z partnerem i w grupie.

2. Warsztat

Uczeń:

- 1) stosuje rozgrzewkę pantomimiczną;
- 2) wykonuje ćwiczenia z zakresu plastyki ruchu scenicznego;
- 3) różnicuje ruch pod względem dynamiki, pracuje ciałem w określonych kierunkach w przestrzeni, równocześnie łącząc elementy techniczne z emocjami i fabułą sceniczną;
- 4) wyraża emocje ciałem, łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu innych technik ruchu i gry aktorskiej.

3

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE AKTOR SCEN MUZYCZNYCH

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne o odpowiedniej powierzchni i akustyce niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać instrumentarium oraz akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych we wszystkich prowadzonych specjalnościach.

Wśród sal lekcyjnych powinny znajdować się pomieszczenia przystosowane do wykonawstwa muzycznego posiadające sprzęt nagłaśniający, do realizacji zajęć ruchowych (posiadające podłogę baletową lub parkiet oraz lustra), a także pomieszczenia do innych zajęć wynikających ze szkolnych planów nauczania.

W szkole powinna znajdować się biblioteka zawierająca w swoich zasobach materiały niezbędne do realizacji podstawy programowej i programów nauczania (nuty, książki, nagrania i prasa specjalistyczna).

Minimalna liczba godzin zajęć artystycznych realizowanych w policealnej szkole muzycznej wynosi: 88 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia).

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE ANIMATOR KULTURY

Zawód animator kultury obejmuje następujące specjalizacje:

- 1) Animacja społeczności lokalnych;
- 2) Teatr;
- 3) Taniec;
- 4) Fotografia;
- 5) Film;
- 6) Turystyka;
- 7) Turystyka i rekreacja;
- 8) Arteterapia.

EFEKTY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE ANIMATOR KULTURY PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE POMATURALNEJ

Uczeń:

- 1) posiada profesjonalną wiedzę o kulturze i umiejętność udostępniania tej wiedzy innym;
- 2) orientuje się w zagadnieniach historii i teorii sztuki;
- 3) posiada umiejętność zdobywania informacji o środowisku – jego siłach społecznych, potrzebach, uznawanych wartościach, aspiracjach, problemach socjalnych i kompetencjach kulturalnych;
- 4) diagnozuje potrzeby społeczno-kulturalne różnych środowisk i jednostek, wykorzystuje wyniki tych diagnoz do wprowadzania korzystnych zmian;
- 5) gruntownie zna zasady, cele, metody i techniki pobudzania aktywności społecznej i wykorzystania tej aktywności dla wspólnego dobra;
- 6) posiada umiejętność integrowania środowiska, wyrażania i reprezentowania jego interesów i potrzeb oraz tworzenia więzi międzyludzkich;
- 7) posiada wiedzę o procesie komunikowania się;
- 8) posiada umiejętność nawiązywania kontaktów interpersonalnych oraz społecznych i uzyskiwania wsparcia dla lokalnych działań kulturalnych;
- 9) umie zorganizować zespoły zadaniowe, planować ich działalność, kierować nimi oraz wykorzystywać techniki realizacji zadań grupowych;
- 10) posiada umiejętność negocjacji i rozwiązywania konfliktów.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

TEORETYCZNY BLOK PRZEDMIOTOWY

Treści nauczania

1. Wiedza o animacji społeczno-kulturalnej:

- 1) znaczenie pojęcia animacja;
- 2) potrzeba animacji;
- 3) historia animacji;
- 4) animacja i inne typy działalności społeczno-kulturalnej;
- 5) metody i techniki animacji;
- 6) rodzaje animacji;
- 7) filozofia animacji;
- 8) diagnoza środowiska;
- 9) zawód animatora (w tym animatora kultury).

2. Elementy wiedzy o kulturze:

- 1) znaczenie pojęcia kultura;
- 2) różnorodność i odmienność kultur;
- 3) geneza zróżnicowania kulturowego nowoczesnego społeczeństwa europejskiego;
- 4) specyfika kultury społeczeństwa polskiego;
- 5) kultura i animacja.

3. Wiedza o sztuce:

- 1) podstawowe pojęcia z zakresu estetyki;
- 2) źródła sztuki i mechanizmy przemian;
- 3) oddziaływanie sztuki:
  - a) literatura:
    - funkcja pisarzy w społeczeństwie współczesnym,
    - sposoby analizy tekstu literackiego,
    - problemy recepcji a właściwości dzieła literackiego,
    - miejsce poezji w kulturze współczesnej,
    - rola i zadania literatury regionalnej,
  - b) teatr:
    - pojęcie dramatu, teatru,
    - język teatru,
    - podstawowe elementy strukturalne teatru,
    - teatralna funkcjonalność,
  - c) film:
    - podstawowe zagadnienia estetyki filmu,
    - filmowe tematy,
    - formy i metody pracy z filmem,
  - d) fotografia:
    - historia techniki i technologii fotografii,
    - fotografia jako nośnik obiektywnej prawdy,
    - subiektywizm w fotografii,
    - wykorzystanie fotografii w celach społecznych,
  - e) plastyka:
    - czasy przełomu w dziejach sztuki,
    - krajobraz kulturowy,
    - wizerunek plastyczny,
    - problemy oddziaływania sztuki,
    - psychoterapeutyczne możliwości działań plastycznych,

f) muzyka:

- podstawowe wiadomości o muzyce,
- wybrane zagadnienia z historii muzyki,
- zagadnienia z estetyki muzyki,
- wybrane zagadnienia z psychologii muzyki,
- formy upowszechniania muzyki.

4. Psychologiczne i pedagogiczne podstawy animacji społeczno-kulturalnej:

- 1) wprowadzenie do filozoficznej i naukowej refleksji nad człowiekiem;
- 2) człowiek jako istota biologiczna;
- 3) człowiek jako podmiot własnego życia;
- 4) człowiek jako jednostka w społeczeństwie;
- 5) filozofia form życia społecznego i indywidualnego;
- 6) organizacja i działalność ruchu społecznego na rzecz osób zagrożonych patologią społeczną i osób niepełnosprawnych.

5. Wiedza o społecznościach lokalnych

6. Prawne i ekonomiczne podstawy działalności kulturalnej:

- 1) elementy wiedzy o polityce kulturalnej;
- 2) rodzaje źródeł finansowania kultury;
- 3) marketingowe zarządzanie instytucjami kultury;
- 4) miejsce i rola fundacji i stowarzyszeń;
- 5) radiofonia, telewizja, kinematografia oraz rynek wydawniczy i prasowy;
- 6) współpraca kulturalna z zagranicą;
- 7) prawa autorskie i ochrona dóbr kultury;
- 8) wybrane zagadnienia z prawa pracy.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) opanowanie wiedzy z zakresu teorii i historii animacji;
- 2) zrozumienie swoistości animacji, jej przydatności i ograniczeń;
- 3) umiejętność oceny przydatności poszczególnych metod i technik do realizacji określonych zadań animacyjnych;
- 4) antropologiczne zrozumienie kultury;
- 5) przyswojenie informacji z zakresu genezy zróżnicowania kulturowego nowoczesnego społeczeństwa europejskiego oraz specyfiki kultury polskiej;
- 6) opanowanie wiedzy z zakresu teorii i historii poszczególnych dziedzin sztuki jako przygotowanie do rozpoznania obszarów kulturowych epok, stylów i dzieł;
- 7) przygotowanie do zrozumienia współczesnych zjawisk i dokonań artystycznych w różnych dziedzinach sztuki;
- 8) umiejętność percepcji i interpretacji poszczególnych dziedzin sztuki;
- 9) umiejętność podejmowania samodzielnych działań artystycznych;
- 10) umiejętność upowszechniania kultury;
- 11) umiejętność prawidłowego posługiwania się dokumentami finansowymi i przepisami prawnymi.

PRAKTYCZNY BLOK PRZEDMIOTOWY

Treści nauczania

1. Metody i techniki animacji społeczno-kulturalnej:

- 1) animacja grupy;
- 2) diagnoza środowiska lokalnego;

- 3) realizacja działań animacyjnych w środowisku lokalnym i animacja w dużych grupach.

2. Komunikacja społeczna:

- 1) proces komunikowania się;
- 2) psychologiczne aspekty komunikowania się;
- 3) współdziałanie w grupie;
- 4) konflikt i negocjacje.

3. Kultura słowa:

- 1) zasady poprawnego i skutecznego porozumiewania się;
- 2) funkcje języka i funkcje tekstu;
- 3) ćwiczenia z zakresu poprawności językowej.

4. Technika pracy umysłowej:

- 1) technika sprawnego odbioru, zapamiętywania i przekazywania informacji;
- 2) metody sprawnego myślenia;
- 3) praca z tekstem drukowanym;
- 4) tworzenie własnego warsztatu pracy koncepcyjnej.

5. Techniczne środki animacji:

- 1) warsztat animatora kultury, wykorzystanie środków audiowizualnych i multimedia;
- 2) projektowanie i realizacja imprez.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) rozpoznawanie i umiejętność prawidłowego zastosowania metod oraz technik animacji społeczno-kulturalnych;
- 2) umiejętności przekazu treści o charakterze informacji w komunikacji społecznej;
- 3) umiejętność negocjacji i rozwiązywania konfliktów w grupie;
- 4) znajomość i prawidłowe stosowanie kryteriów poprawności językowej;
- 5) umiejętność zrozumienia funkcji tekstu;
- 6) znajomość stylów funkcjonalnych;
- 7) umiejętność komponowania własnego tekstu;
- 8) umiejętność pracy z tekstem drukowanym oraz wykorzystania zbiorów informacji;
- 9) umiejętność wykorzystania zdobytej wiedzy do własnej pracy naukowej;
- 10) umiejętność wykorzystania poznanych środków technicznych w pracy animatora kultury.

SPECJALIZACJE ZAWODU ANIMATOR KULTURY

ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Treści nauczania

1. Elementy psychologii społecznej:

- 1) przedmiot i metody badawcze;
- 2) człowiek w sytuacjach społecznych;
- 3) postawy i zachowania społeczne.

2. Poznawanie środowiska lokalnego, struktura społeczna i gospodarka

3. Edukacja środowiskowa, tożsamość kulturowa w środowisku

4. Komunikacja interpersonalna w społecznościach lokalnych:

- 1) style komunikacji interpersonalnej;
- 2) system komunikacji organizacyjnej, publicznej i masowej.

5. Problemy socjalne w społeczności lokalnej

6. Animacja zespołów zadaniowych:

- 1) grupowe rozwiązywanie problemów;
- 2) projekty pracy grupowej;
- 3) komunikacja w zespole zadaniowym.

7. Animacja grupy metodą zabawy

8. Problemy etyki zawodowej animatora kultury

9. Podstawy organizacji i kierowania zespołami

10. Zarządzanie marketingowe

11. Pracownia środowiskowa, Osiągnięcia uczniów:

- 1) umiejętność rozpoznawania i monitorowania problemów społeczno-kulturalnych środowiska;
- 2) nabycie umiejętności twórczego przygotowania diagnozy funkcjonowania środowiska lokalnego;
- 3) umiejętność dynamizowania aktywności społeczno-kulturalnej środowiska;
- 4) umiejętność działania w środowisku, uzupełniania i weryfikowania opracowanych standardów pracy animatora;
- 5) umiejętność występowania w różnych sytuacjach publicznych i podejmowania prób rozwiązywania konfliktów;
- 6) umiejętność wykorzystania możliwości organizacji pozarządowych w łagodzeniu problemów społecznych w środowisku lokalnym;
- 7) umiejętność organizowania pracy grupowej;
- 8) umiejętność przygotowania strategii marketingowej oraz jej skutecznej prezentacji.

TEATR

Treści nauczania

1. Wiedza o teatrze:

- 1) rozwój historyczny;
- 2) teatr polski i powszechny.

2. Gatunki dramatu, elementy struktury

3. Teatr a inne dziedziny sztuki, zjawiska parateatralne

4. Reżyseria i repertuar w teatrze amatorskim

5. Scenografia w teatrze amatorskim

6. Kultura żywego słowa:

- 1) sztuka recytacji a sztuka mówienia;
- 2) analiza tekstu i jego interpretacja;
- 3) technika dialogu i monologu.

7. Taniec**8. Teatr dziecięcy (lalkowy, żywego planu)****9. Plastyka ciała i technika wyrazu scenicznego****10. Drama**

- 1) drama właściwa oraz drama jako zdarzenie parateatralne;
- 2) technika i struktura dramy;
- 3) drama jako metoda dydaktyczno-wychowawcza.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość historii teatru i dramatu;
- 2) umiejętność analizy tekstu dramatycznego, prozy literackiej oraz wiersza;
- 3) wrażliwość na rytm muzyczny;
- 4) świadomość estetyki ruchu;
- 5) umiejętność wykonania wybranych ćwiczeń z zakresu techniki tańca klasycznego i charakterystycznego;
- 6) znajomość polskich tańców narodowych i wybranych tańców historycznych;
- 7) umiejętność organizacji i prowadzenia zespołu teatralnego;
- 8) zdolności podejmowania własnych prób w zakresie reżyserii i scenografii;
- 9) umiejętność prezentacji artystycznej formy recytacji zbiorowej;
- 10) umiejętność przeprowadzania wybranych technik dramowych z różnymi grupami wiekowymi i społecznymi w pracy edukacyjnej i animatorskiej.

TANIEC**Treści nauczania****1. Wybrane zagadnienia z anatomii, fizjologii i biomechaniki****2. Historia tańca i baletu****3. Rytmika z umuzykalnieniem****4. Techniki taneczne:**

- 1) podstawowe elementy tańca klasycznego;
- 2) technika wolna jako trening i jako przygotowanie do różnych zadań tanecznych;
- 3) taniec jazzowy;
- 4) technika kompozycji ruchu;
- 5) wariacje taneczne.

5. Polskie tańce narodowe**6. Folklor taneczny wybranych regionów Polski, kształtowanie wrażliwości na piękno polskiego folkloru**

7. Taniec towarzyski:

- 1) geneza;
- 2) historia;
- 3) charakterystyka.

8. Mody taneczne**9. Wybrane zagadnienia reżyserii i kompozycji tańca****Osiągnięcia uczniów:**

- 1) znajomość podstawowych praw fizjologii i biomechaniki wyjaśniających procesy zachodzące w organizmie ludzkim;
- 2) umiejętność wykorzystania wiedzy z historii tańca i baletu w upowszechnianiu sztuki tanecznej;
- 3) umiejętność odtwarzania ruchem elementów muzyki;
- 4) umiejętność stosowania ćwiczeń rytmiczno-umuzyczniających w różnych grupach wiekowych;
- 5) umiejętność współpracy z akompaniatorem oraz wykorzystania nagrań muzycznych;
- 6) znajomość podstaw technik tanecznych oraz metodyki nauczania w zakresie:
  - a) tańca klasycznego,
  - b) techniki wolnej,
  - c) tańca jazzowego;
- 7) umiejętność poprawnego wykonania polskich tańców narodowych;
- 8) umiejętność wykonania polskich tańców ludowych;
- 9) umiejętność wykonania podstawowych kroków i figur tańca towarzyskiego;
- 10) umiejętność opracowywania układów tanecznych;
- 11) umiejętność wykorzystania ogólnych zasad kompozycji dzieła sztuki w kompozycjach tanecznych;
- 12) umiejętność podejmowania zadań choreograficznych w zespołach amatorskich.

FOTOGRAFIA**Treści nauczania****1. Historia i estetyka fotografii:**

- 1) ocena techniczna i artystyczna obrazu;
- 2) fotografia jako dyscyplina wiedzy i narzędzie poznania;
- 3) fotografia jako język obrazu i sztuki.

2. Zagadnienia kompozycji obrazu i specyficznych form fotografowania oraz cechy fotografii**3. Technika i technologia fotografii oraz pracownia fotograficzna****4. Współczesne środki rejestracji obrazu:**

- 1) multimedia;
- 2) technika wideo;
- 3) komputerowa realizacja obrazu.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość historii fotografii;
- 2) umiejętność swobodnego posługiwania się sprzętem fotograficznym;

- 3) znajomość funkcjonowania pracowni;
- 4) umiejętność praktycznego przeprowadzenia obróbki fotograficznej;
- 5) umiejętność przeprowadzenia analizy i oceny dzieł fotograficznych;
- 6) znajomość zasad kompozycji obrazu fotograficznego;
- 7) umiejętność organizowania imprez fotograficznych, warsztatów i innych działań animujących fotografię w środowisku.

FILM

Treści nauczania

1. Historia filmu:

- 1) film jako sztuka syntetyczna;
- 2) estetyczna, społeczna i obyczajowa funkcja filmu.

2. Wybrane zagadnienia z teorii filmu:

- 1) środki wyrazu dzieła filmowego;
- 2) film a rzeczywistość.

3. Budowa scenariusza filmowego:

- 1) specyfika;
- 2) scenariusz oryginalny a adaptacja;
- 3) scenariusze wybitnych reżyserów kina światowego.

4. Metodyka pracy w klubie filmowym

5. Realizacja filmu i pracownia realizacji filmu

6. Dokumentacja filmowa

7. Podstawowe przepisy prawa z zakresu kinematografii

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość i rozumienie pojęć i terminów z zakresu wiedzy o filmie;
- 2) znajomość kierunków i stylów w sztuce;
- 3) opanowanie reguł języka filmowego;
- 4) umiejętność interpretacji utworu filmowego, wydobycie wartości estetycznych i poznawczych;
- 5) umiejętność krytycznego spojrzenia na film i formułowania ocen;
- 6) opanowanie techniki pisania scenariuszy oryginalnych i adaptacji utworów literackich;
- 7) opanowanie praktycznych i organizacyjnych podstaw reżyserii filmowej;
- 8) umiejętność samodzielnej realizacji filmu na taśmie światłoczułej i w technice wideo;
- 9) opanowanie zasad technicznych montażu filmowego;
- 10) umiejętność tworzenia, gromadzenia i wykorzystania dokumentacji filmowej;
- 11) znajomość przepisów regulujących działalność kinematografii oraz prawa autorskiego;
- 12) umiejętność organizowania imprez na rzecz filmu;
- 13) umiejętność planowania, programowania i organizowania działalności filmowej.

TURYSTYKA

Treści nauczania

1. Podstawy wiedzy o turystyce:

- 1) rozwój turystyki na świecie i w Polsce;
- 2) funkcja współczesnej turystyki;
- 3) urzędnicy i usługi turystyczne.

2. Podstawy ekologii:

- 1) człowiek a środowisko;
- 2) kształtowanie i ochrona środowiska.

3. Geografia turystyczna:

- 1) poszczególne kontynenty;
- 2) kraje europejskie;
- 3) regiony turystyczne w Polsce.

4. Metodyka programowania turystyki

5. Metodyka krajoznawstwa:

- 1) krajoznawstwo a nauka;
- 2) wykorzystanie badań krajoznawczych w pracy animatora turystyki.

6. Antropogeografia:

- 1) kształtowanie i funkcjonowanie wspólnot lokalnych na tle ogólnopolskim i środkowo-europejskim;
- 2) kultura tradycyjna w perspektywie środowiska naturalnego i procesu przemian;
- 3) dziedzictwo kulturowe Polski.

7. Ekonomiczne i prawne podstawy turystyki:

- 1) funkcjonowanie podmiotów gospodarczych w branży turystycznej;
- 2) usługi turystyczne;
- 3) ekonomika turystyki, promocja i marketing.

8. Biomedyczne podstawy turystyki:

- 1) potrzeby zdrowotne człowieka;
- 2) różne formy wypoczynku;
- 3) odpowiedzialność za zdrowie i życie innych.

9. Środki techniczne w turystyce, organizacja pracy w firmach turystycznych

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość walorów przyrodniczych regionu, kraju i świata;
- 2) znajomość metod oceny wartości środowiska dla celów turystyki;
- 3) umiejętność wskazania zabytków architektury i kultury materialnej w regionie, kraju i na świecie;
- 4) znajomość fizjologicznych i psychofizycznych potrzeb czynnego i racjonalnego wypoczynku;
- 5) znajomość zasad higieny i bezpieczeństwa uczestników imprez turystycznych;
- 6) znajomość zasad i umiejętność organizacji imprezy w różnych dyscyplinach turystycznych;
- 7) znajomość zasad funkcjonowania biura turystycznego.

TURYSTYKA I REKREACJA

Treści nauczania

1. Geografia turystyczna:

- 1) regionalizacja turystyczna Polski;
- 2) charakterystyka środowiska geograficznego Europy i innych kontynentów.

2. Metodyka programowania turystyki

3. Metodyka pracy krajoznawczej:

- 1) formy i metody badań krajoznawczych;
- 2) nauka a krajoznawstwo;
- 3) krajoznawstwo a turystyka;
- 4) krajoznawstwo a kultura;
- 5) zarys historyczny krajoznawstwa;
- 6) organizacja zajęć kulturalno-rozrywkowych w turystyce.

4. Obsługa ruchu turystycznego, rola i zadania biura podróży

5. Podstawy ekologii:

- 1) człowiek a środowisko;
- 2) zagrożenie środowiska człowieka i konsekwencje zdrowotne;
- 3) przeciwdziałanie procesom degradacji środowiska.

6. Biomedyczne podstawy rekreacji i turystyki:

- 1) podstawy anatomii i fizjologii człowieka;
- 2) zasady bezpieczeństwa w turystyce i rekreacji.

7. Metodyka rekreacji:

- 1) rekreacja jako zjawisko psychologiczne i społeczne;
- 2) organizacja rekreacji;
- 3) kulturalno-rozrywkowe formy rekreacji.

8. Formy aktywności ruchowej

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość walorów przyrodniczych regionu, kraju i świata;
- 2) znajomość metod oceny wartości środowiska dla celów turystyki;
- 3) znajomość zasad funkcjonowania organizmu człowieka w różnych formach aktywności ruchowej dla różnych grup wiekowych;
- 4) umiejętność diagnozowania potrzeb w zakresie turystyki i rekreacji:
  - a) dobór form działalności do stanu środowiska,
  - b) ocena wpływu określonych działań na środowisko;
- 5) umiejętność określenia wpływu aktywności fizycznej na organizm człowieka;
- 6) umiejętność kształtowania pozytywnych postaw wobec rekreacji;
- 7) umiejętność przeprowadzania akcji proekologicznych;
- 8) umiejętność organizowania i przeprowadzania imprez turystycznych i rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych;
- 9) umiejętność doboru form spędzania wolnego czasu do potrzeb i możliwości uczestników;
- 10) umiejętność opieki nad uczestnikami imprez turystycznych i rekreacyjnych.

ARTETERAPIA

Treści nauczania

1. Socjologiczne i filozoficzne problemy zdrowia i choroby:

- 1) człowiek i środowisko;
- 2) choroba i opieka zdrowotna;
- 3) grupy społeczne w służbie zdrowia;
- 4) wzory osobowe.

2. Podstawy anatomii i fizjologii człowieka

3. Problemy społeczne chorych i niepełnosprawnych

4. Wstęp do arteterapii:

- 1) rys historyczny;
- 2) współczesne teorie wychowania estetycznego;
- 3) koncepcje twórczości w psychologii;
- 4) zadania, funkcje i cele arteterapii.

5. Drama:

- 1) drama właściwa oraz drama jako zdarzenie parateatralne;
- 2) techniki i struktury dramy;
- 3) drama jako metoda terapeutyczno-wychowawcza.

6. Wspomaganie leczenia i rozwoju przez sztukę:

- 1) biblioterapia;
- 2) muzykoterapia;
- 3) techniki teatralne;
- 4) techniki plastyczne;
- 5) choreoterapia.

7. Podstawy rehabilitacji:

- 1) rola i zadania;
- 2) ruch jako środek zapobiegawczy i leczniczy;
- 3) rodzaje terapii wspomagających rehabilitację.

8. Podstawy pomocy psychologicznej:

- 1) psychologiczne problemy osób chorych i niepełnosprawnych;
- 2) relacje terapeutyczne;
- 3) podstawowe zasady udzielania pomocy psychologicznej;
- 4) rola twórczości i sztuki w życiu chorych i niepełnosprawnych.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) umiejętność stwarzania atmosfery sprzyjającej otwartości;
- 2) zdolność rozbudzania zainteresowań i umacniania wiary człowieka w swoje możliwości;
- 3) zdolność dostrzegania problemów w ich indywidualnym wymiarze;
- 4) umiejętność stosowania technik arteterapeutycznych;
- 5) umiejętność organizowania i przeprowadzania imprez dla osób chorych i niepełnosprawnych;
- 6) umiejętność integralnego wspomagania człowieka chorego i niepełnosprawnego przez sztukę;

- 7) umiejętność tworzenia wzorów i rozwiązań organizacyjnych działań arteterapeutycznych;
- 8) umiejętność współpracy z ruchem społecznym na rzecz osób chorych i niepełnosprawnych.

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE ANIMATOR KULTURY

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne do zajęć wynikających ze szkolnych planów nauczania o odpowiedniej powierzchni niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych we wszystkich prowadzonych specjalizacjach.

4

Wśród sal lekcyjnych powinny znajdować się pomieszczenia przystosowane do realizacji zajęć ruchowych (posiadające podłogę baletową lub parkiet oraz lustra), a także pomieszczenia wyposażone w sprzęt audiowizualny umożliwiający odtwarzanie materiałów dźwiękowych i filmowych.

W szkole powinna znajdować się biblioteka zawierająca w swoich zasobach materiały niezbędne do realizacji podstawy programowej i programów nauczania (książki, nagrania oraz prasę specjalistyczną).

Minimalna liczba godzin zajęć realizowanych w szkole pomaturalnej kształcącej w zawodzie animator kultury w cyklu 2-letnim wynosi: 60 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia).

Minimalna liczba godzin zajęć realizowanych w szkole pomaturalnej kształcącej w zawodzie animator kultury w systemie zaocznym wynosi: 480 godzin ogółem.

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE BIBLIOTEKARZ

Zawód bibliotekarz obejmuje następujące specjalizacje:

- 1) Bibliotekarstwo publiczne;
- 2) Bibliotekarstwo szkolne;
- 3) Biblioterapia.

EFEKTY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE BIBLIOTEKARZ PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE POMATURALNEJ

Uczeń:

- 1) interpretuje współczesne zjawiska i procesy komunikacji społecznej oraz ich genezy, ze szczególnym uwzględnieniem znajomości wzorców i mechanizmów komunikowania w różnych środowiskach;
- 2) współdziała z bibliotekami i ośrodkami informacji naukowej w ramach sieci i systemów biblioteczno-informacyjnych oraz z innymi instytucjami działającymi w szeroko rozumianym otoczeniu społecznym biblioteki;
- 3) interpretuje zadania obiegu książki i innych mediów w kategoriach socjoekonomicznych;
- 4) posługuje się intersubiektywnymi zasadami oceny piśmiennictwa gromadzonego i udostępnianego przez bibliotekarza;
- 5) rozpoznaje i zaspokaja potrzeby czytelników i użytkowników informacji w środowisku lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem analizy i metod zaspokajania czytelniczych i informacyjnych potrzeb dzieci i młodzieży;
- 6) obsługuje podstawowe procesy biblioteczne (np. gromadzenie i tworzenie zbiorów informacji, przechowywanie i udostępnianie zbiorów);
- 7) organizuje pracę w bibliotece z wykorzystaniem nowoczesnych metod i środków technicznych;
- 8) rozpoznaje cechy osobowościowe czytelników w celu prowadzenia działań pedagogicznych i wychowawczych w bibliotece;

- 9) szanuje i chroni wolność słowa i wolność czytania oraz dąży do zapewnienia powszechnej dostępności zbiorów bibliotecznych i informacyjnych;
- 10) uznaje potrzeby i zainteresowania czytelników i środowiska lokalnego za wartość nadrzędną w pracy bibliotekarza;
- 11) przestrzega zasad ochrony danych osobowych czytelnika oraz etyki pracy;
- 12) łatwo nawiązuje kontakty i współpracę z otoczeniem;
- 13) jest inicjatywny i kreatywny, obiektywny i krytyczny w ocenach;
- 14) dąży do pogłębiania doświadczeń zawodowych (także poprzez samokształcenie).

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

BLOK PRZEDMIOTÓW OGÓLNOZAWODOWYCH

Treści nauczania

5

1. Wiedza o społeczeństwie:

- 1) socjologia jako nauka o społeczeństwie;
- 2) mechanizmy i prawidłowości wzajemnych zależności pomiędzy człowiekiem a społeczeństwem;
- 3) przemiany w świadomości społecznej we współczesnym społeczeństwie polskim.

2. Psychologia:

- 1) podstawowe elementy osobowości człowieka;
- 2) właściwości osobowościowe i poznawcze osób z różnych grup społecznych;
- 3) rozwój człowieka od wieku niemowlęcego do wieku dorastania;
- 4) specyfika wieku podeszłego;
- 5) psychiczne i społeczne potrzeby osób niepełnosprawnych oraz możliwości ich realizacji;
- 6) człowiek w sytuacji trudnej, możliwości biblioterapii;
- 7) techniki prowadzenia negocjacji;
- 8) myślenie innowacyjne i twórcze.

3. Pedagogika:

- 1) współczesne problemy oświatowe, społeczne i wychowawcze;
- 2) możliwości oddziaływania placówek bibliotecznych na społeczeństwo pod względem oświatowym, społecznym i wychowawczym;
- 3) metody diagnozowania potrzeb społecznych.

4. Wiedza o kulturze:

- 1) podstawowe pojęcia i zagadnienia z zakresu nauki o kulturze; kultura antropologiczna, kultura symboliczna;
- 2) człowiek a kultura;
- 3) warunki uczestnictwa w kulturze;
- 4) zjawiska współczesnej kultury społeczeństwa polskiego.

5. Wiedza o nauce i literaturze niebeletrystycznej:

- 1) pojęcie i struktura wiedzy;
- 2) elementy klasyfikacji i metodologii nauk;
- 3) procesy komunikacyjne we współczesnym świecie;
- 4) różnorodność piśmiennictwa niebeletrystycznego i jego odbiór społeczny.

6. Literatura piękna:

- 1) podstawowe pojęcia z teorii i socjologii literatury jako narzędzia interpretacji tekstów literackich i paraliterackich;
- 2) typologia tekstów literackich i paraliterackich;
- 3) budowa dzieła literackiego a sposoby odbioru;
- 4) przemiany powieści jako gatunku literackiego;
- 5) literatura XIX i przełomu XX wieku na świecie i w Polsce;
- 6) współczesna literatura światowa;
- 7) współczesna literatura polska;
- 8) literatura popularna;
- 9) literatura dla dzieci i młodzieży.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) umiejętność rozumienia i oceny zjawisk społecznych;
- 2) umiejętność interpretowania zjawisk i procesów komunikacji społecznej;
- 3) znajomość wzorców i mechanizmów komunikowania się w różnych środowiskach;
- 4) umiejętność prowadzenia rozmów i negocjacji w ramach współdziałania z ośrodkami informacji naukowej oraz innymi instytucjami działającymi w otoczeniu społecznym biblioteki;
- 5) znajomość podstawowych elementów osobowości człowieka: potrzeb, emocji, motywów, procesów poznawczych, temperamentu;
- 6) znajomość właściwości osobowościowych i poznawczych osób, z którymi pracuje;
- 7) umiejętności komunikacyjne umożliwiające rozpoznawanie potrzeb różnych grup czytelników;
- 8) znajomość metod diagnozowania potrzeb społecznych oraz umiejętności ich zaspokajania;
- 9) umiejętność diagnozowania i rozwiązywania problemów czytelniczych użytkowników bibliotek;
- 10) opanowanie wiedzy z zakresu nauki o kulturze;
- 11) znajomość podstawowych zjawisk współczesnej kultury polskiej;
- 12) znajomość różnorodnych form uczestnictwa człowieka w kulturze;
- 13) znajomość działów i źródeł wiedzy;
- 14) umiejętność rozpoznawania rodzajów i dziedzin wiedzy;
- 15) znajomość różnych rodzajów literatury niebeletrystycznej i umiejętność oceny jej przydatności dla poszczególnych grup czytelników;
- 16) opanowanie wiedzy z zakresu teorii i historii literatury;
- 17) umiejętność oceny piśmiennictwa gromadzonego i udostępnianego przez bibliotekę;
- 18) umiejętność interpretowania tekstów literackich i paraliterackich;
- 19) umiejętność rozpoznawania cech osobowościowych konkretnego czytelnika w celu prowadzenia działań pedagogicznych i wychowawczych w bibliotece.

BLOK PRZEDMIOTÓW SPECJALISTYCZNYCH

Treści nauczania

1. Wiedza o książce i bibliotece:

- 1) funkcjonowanie książki i biblioteki, ich rola w komunikacji społecznej;
- 2) historia książki i biblioteki na tle procesów historycznych i zjawisk kulturowych;
- 3) problemy współczesnego bibliotekarstwa.

2. Wiedza o czytelnictwie:

- 1) funkcjonowanie książki we współczesnej kulturze;
- 2) terminologia i metody stosowane w badaniach z zakresu czytelnictwa;

- 3) współczesne instytucje wydawnicze;
- 4) dystrybucja książki;
- 5) społeczny zasięg książki w Polsce.

3. Źródła informacji:

- 1) różnorodne formy i typy źródeł informacji;
- 2) nowoczesne technologie w działalności informacyjnej.

4. Gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów:

- 1) podstawowe funkcje biblioteki;
- 2) rodzaje zbiorów bibliotecznych;
- 3) zasady gromadzenia zbiorów;
- 4) selekcja zbiorów;
- 5) rodzaje ewidencji zbiorów;
- 6) kontrola zbiorów;
- 7) przechowywanie zbiorów;
- 8) formy, organizacja i techniki udostępniania zbiorów.

5. Organizacja i zarządzanie w bibliotece:

- 1) wybrane zagadnienia z zakresu teorii organizacji i zarządzania;
- 2) funkcjonowanie biblioteki jako struktury organizacyjnej – elementy systemu kultury;
- 3) organizacja bibliotekarstwa w Polsce.

6. Technologie informacyjne, elementy techniki i technologii stosowanych w działalności informacyjnej bibliotek

7. Komputeryzacja bibliotek:

- 1) problemy organizacyjne komputeryzacji bibliotek;
- 2) organizacja opracowania danych w systemie komputerowym;
- 3) wyszukiwanie i udostępnianie zbiorów w systemie komputerowym.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość zasad funkcjonowania książki i bibliotek w systemie komunikacji społecznej;
- 2) opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu historii książki i biblioteki;
- 3) znajomość zasad ochrony zbiorów dawnej książki;
- 4) znajomość terminologii i metod stosowanych w badaniach z zakresu czytelnictwa;
- 5) orientacja we wzajemnych powiązaniach wszystkich instytucji związanych z produkcją, obiegiem i ochroną książki w społeczeństwie;
- 6) umiejętność rozpoznania podstawowych mechanizmów funkcjonowania książki w społeczeństwie;
- 7) zrozumienie roli książki we współczesnej kulturze;
- 8) znajomość różnorodnych form i typów informacji;
- 9) umiejętność sprawnego wyszukiwania informacji;
- 10) umiejętność kreowania nowych form usług informatycznych;
- 11) znajomość nowoczesnych technologii w działalności informacyjnej i umiejętność ich zastosowania;
- 12) umiejętność prowadzenia i tworzenia zbiorów informacji, ich przechowywania i udostępniania;
- 13) umiejętność poznawania dokumentów i oceny ich przydatności;
- 14) znajomość zasad gromadzenia, ewidencji, kontroli, przechowywania i udostępniania zbiorów;
- 15) umiejętność formalnego i rzeczowego opracowania dokumentu bibliotecznego;

- 16) umiejętność przeprowadzenia poprawnej analizy informacyjno-logicznej dokumentów bibliotecznych;
- 17) umiejętność organizowania pracy w bibliotece z wykorzystaniem najnowocześniejszych środków technicznych.

SPECJALIZACJE ZAWODU BIBLIOTEKARZ

BIBLIOTEKARSTWO PUBLICZNE

Treści nauczania

1. Biblioteki publiczne w sieci rozległej:

- 1) ogólna charakterystyka bibliotek publicznych;
- 2) rola i miejsce bibliotek publicznych;
- 3) terytorialne ukształtowanie sieci bibliotek publicznych;
- 4) kształt organizacyjno-instytucjonalny sieci bibliotek publicznych.

2. Biblioteka publiczna jako sieć lokalna:

- 1) podstawowa dokumentacja biblioteki publicznej;
- 2) planowanie i finansowanie bibliotek publicznych;
- 3) sprawozdawczość biblioteczna;
- 4) lokal i jego wyposażenie.

3. Biblioteka publiczna jako struktura wielofunkcyjna:

- 1) procesy biblioteczne jako podstawa kształtowania struktury organizacyjnej bibliotek;
- 2) sposób formalnego wyodrębnienia procesów bibliotecznych w strukturze organizacyjnej biblioteki.

4. Biblioteka publiczna jako instytucja usługowa:

- 1) biblioteka publiczna jako ośrodek upowszechniania wiedzy i informacji regionalnej;
- 2) biblioteka publiczna jako ośrodek życia kulturalnego i intelektualnego społeczności lokalnej;
- 3) działalność promocyjna, marketing i kształtowanie pozytywnego wizerunku biblioteki w środowisku.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość specyfiki bibliotekarstwa publicznego jako powszechnej, a jednocześnie wewnętrznie zróżnicowanej i nieustannie zmieniającej się dziedziny życia społecznego;
- 2) umiejętność stosowania norm, standardów i wzorców w oparciu o tradycję biblioteczną;
- 3) umiejętność budowania indywidualnego wizerunku publicznego i oryginalnego modelu programowego.

BIBLIOTEKARSTWO SZKOLNE

Treści nauczania

1. Historia bibliotekarstwa szkolnego w Polsce

2. Podstawy prawne działania bibliotek szkolnych w Polsce

3. Funkcje, zadania i kierunki pracy biblioteki szkolnej
4. Organizacja biblioteki szkolnej
5. Biblioteka szkolna jako integralna część procesu dydaktyczno-wychowawczego szkoły
6. Główne kierunki działalności bibliotek szkolnych za granicą
7. Praca pedagogiczna biblioteki szkolnej
8. Biblioteka szkolna jako element sieci bibliotecznej

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość historii bibliotekarstwa szkolnego w Polsce;
- 2) opanowanie podstaw prawnych działania bibliotek szkolnych w Polsce;
- 3) umiejętność realizacji różnorodnych funkcji i zadań biblioteki szkolnej;
- 4) umiejętność zorganizowania biblioteki szkolnej;
- 5) opanowanie podstawowej wiedzy z zakresu dydaktyki i umiejętność zastosowania jej w pracy bibliotecznej;
- 6) umiejętność stosowania różnorodnych form propagowania książki i metod rozwijania zainteresowań czytelnich;
- 7) umiejętność przeprowadzenia lekcji bibliotecznej i powiązania realizowanego przysposobienia z programem nauczania;
- 8) umiejętność realizacji współpracy biblioteki szkolnej z innymi bibliotekami w regionie i w środowisku szkolnym.

BIBLIOTERAPIA

Treści nauczania

1. Socjologiczne i filozoficzne problemy zdrowia i choroby:

- 1) człowiek i środowisko;
- 2) choroba i opieka zdrowotna;
- 3) grupy społeczne w służbie zdrowia;
- 4) wzory osobowe.

2. Podstawy anatomii i fizjologii człowieka:

- 1) podstawowe składniki budowy ciała;
- 2) budowa i funkcje układu nerwowego;
- 3) narządy zmysłów;
- 4) odżywianie i układ pokarmowy;
- 5) specyfika poszczególnych okresów rozwoju ontogenetycznego człowieka;
- 6) rytmy biologiczne człowieka.

3. Podstawy rehabilitacji:

- 1) rola i zadania;
- 2) ruch jako środek zapobiegawczy i leczniczy;
- 3) rodzaje terapii wspomagających rehabilitację.

4. Problemy społeczne osób chorych i niepełnosprawnych:

- 1) sytuacja społeczna i ekonomiczna;
- 2) prawo i uprawnienia;
- 3) opieka zdrowotna, socjalna, zatrudnienie;
- 4) edukacja;
- 5) problematyka organizowania czasu wolnego.

5. Podstawy pomocy psychologicznej:

- 1) psychologiczne problemy osób chorych i niepełnosprawnych;
- 2) relacje terapeutyczne;
- 3) podstawowe zasady udzielania pomocy psychologicznej;
- 4) rola twórczości i sztuki w życiu osób chorych i niepełnosprawnych.

6. Biblioterapia:

- 1) rodzaje biblioterapii;
- 2) podstawy naukowe biblioterapii;
- 3) proces biblioterapii, metody i techniki biblioterapii;
- 4) biblioterapia kliniczna;
- 5) biblioterapia rozwojowa.

7. Arteterapia:

- 1) różne koncepcje i cele arteterapii;
- 2) charakterystyka rodzajów arteterapii i ćwiczenia praktyczne w zakresie poznawczych rodzajów arteterapii;
- 3) cechy arteterapeuty.

8. Kultura żywego słowa w biblioterapii:

- 1) fonetyka i technika mówienia;
- 2) interpretacje tekstu mówionego;
- 3) praktyczne działania sceniczne.

Osiągnięcia uczniów:

- 1) znajomość podstawowych problemów związanych z funkcjonowaniem człowieka chorego i niepełnosprawnego w społeczeństwie;
- 2) opanowanie podstaw prawnych funkcjonowania bibliotek na rzecz niepełnosprawnych czytelników;
- 3) umiejętność realizacji funkcji i zadań bibliotek różnych typów (np. szpitalnych, szkół specjalnych);
- 4) znajomość podstawowych zagadnień z zakresu anatomii i fizjologii człowieka oraz wybranych metod rehabilitacji;
- 5) opanowanie podstawowych technik biblio i arteterapeutycznych w pracy z ludźmi chorymi i niepełnosprawnymi;
- 6) umiejętność konstruowania modeli postępowania biblioterapeutycznego oraz realizowania scenariuszy zajęć biblioterapeutycznych;
- 7) umiejętność diagnozowania i zaspokajania podstawowych potrzeb psychicznych ludzi chorych i niepełnosprawnych;
- 8) umiejętność diagnozowania i zaspokajania potrzeb czytelniczych ludzi chorych i niepełnosprawnych;
- 9) znajomość alternatywnych materiałów czytelniczych oraz umiejętność ich doboru dla różnych grup czytelników;
- 10) umiejętność oceny przydatności tekstów literackich i paraliterackich do pracy z czytelnikiem chorym i niepełnosprawnym.

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE BIBLIOTEKARZ

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne do zajęć wynikających ze szkolnych planów nauczania o odpowiedniej powierzchni niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych we wszystkich prowadzonych specjalizacjach.

W szkole powinna znajdować się biblioteka zawierająca w swoich zasobach materiały niezbędne do realizacji podstawy programowej i programów nauczania (książki, nagrania i prasa specjalistyczna).

Minimalna liczba godzin zajęć realizowanych w szkole pomaturalnej kształcącej w zawodzie bibliotekarz w cyklu 2-letnim wynosi: 60 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia) w specjalizacjach bibliotekarstwo publiczne i bibliotekarstwo szkolne oraz 65 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia) w specjalizacji biblioterapia.

Minimalna liczba godzin zajęć realizowanych w szkole pomaturalnej kształcącej w zawodzie bibliotekarz w systemie zaocznym wynosi: 540 godzin ogółem.

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE MUZYK

Kształcenie w zawodzie muzyk obejmuje dwa etapy edukacyjne (okresy kształcenia o wyróżnionych celach), stanowiące całość dydaktyczną:

- 1) pierwszy etap edukacyjny obejmuje kształcenie w szkole muzycznej I stopnia lub ogólnokształcącej szkole muzycznej I stopnia;
- 2) drugi etap edukacyjny obejmuje kształcenie w szkole muzycznej II stopnia lub ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia, w specjalnościach:
  - a) instrumentalistyka,
  - b) instrumentalistyka jazzowa i rozrywkowa,
  - c) lutnictwo,
  - d) rytmika,
  - e) wokalistyka,
  - f) wokalistyka estradowa,
  - g) wokalistyka jazzowa.

SZKOŁA MUZYCZNA I STOPNIA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ I STOPNIA

Uczeń:

- 1) szanuje dziedzictwo kulturowe swojego i innych narodów;
- 2) przestrzega zasad kultury, etyki i prawa autorskiego;
- 3) posiada wiedzę niezbędną do rozwijania gry na instrumencie i do świadomego uczestnictwa w życiu muzycznym;
- 4) zna i stosuje zasady dotyczące występów publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zachowania i stroju;
- 5) wykazuje wrażliwość artystyczną w kreatywnym realizowaniu zadań;

- 6) rozwija pasję muzyczną poprzez podejmowanie inicjatyw artystycznych;
- 7) publicznie prezentuje swoje dokonania;
- 8) podczas gry na instrumencie prawidłowo operuje aparatem gry;
- 9) czyta nuty ze zrozumieniem, potrafi wykonać a vista proste utwory muzyczne;
- 10) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną oraz umiejętności niezbędne do zrozumienia i wykonywania utworów;
- 11) świadomie wykorzystuje słuch muzyczny w działaniach praktycznych;
- 12) realizuje wskazówki wykonawcze ze zrozumieniem;
- 13) ocenia jakość wykonywanych zadań;
- 14) pracuje w zespole pod nadzorem osoby odpowiedzialnej za realizację projektu oraz bierze współodpowiedzialność za efekt tej pracy;
- 15) integruje się i współpracuje z członkami zespołu;
- 16) buduje relacje oparte na zaufaniu;
- 17) wykazuje się w działaniu aktywną postawą;
- 18) organizuje swoją indywidualną pracę;
- 19) systematycznie rozwija swoje umiejętności;
- 20) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 21) przewiduje skutki podejmowanych działań;
- 22) jest przygotowany do kontynuowania nauki;
- 23) potrafi skutecznie radzić sobie ze stresem, w szczególności z tremą.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

AKORDEON

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zamiłowania ucznia do muzyki i jego zainteresowania nauką gry na instrumencie

Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień ucznia, kształtowanie jego wrażliwości estetycznej, wyobraźni oraz poczucia piękna.

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę ogólnomuzyczną, niezbędną do nauki gry na akordeonie;
- 2) poznaje podstawową literaturę akordeonową – oryginalną i transkrybowaną.

2. Opanowanie techniczno-wykonawczych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę na temat ogólnej budowy instrumentu, prawidłowej postawy podczas gry oraz zasad prawidłowego prowadzenia i zmian miecha;
- 2) zapoznaje się z podstawowymi sposobami wydobywania i kształtowania dźwięku na akordeonie.

3. Kształcenie umiejętności organizowania samodzielnej pracy nad wyznaczonymi zadaniami

Wdrażanie ucznia do systematycznego ćwiczenia na instrumencie, kształtowanie umiejętności ćwiczenia efektywnego oraz samodzielnego przygotowania łatwych utworów.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) kształtuje umiejętności koncentracji i panowania nad tremą oraz różne sposoby zapamiętywania utworów;
- 2) przyswaja podstawowe elementy obycia scenicznego;

- 3) zdobywa umiejętności dokonywania właściwej samooceny występu publicznego;
- 4) rozwija psychiczną gotowość do występów publicznych;
- 5) poszerza liczbę utworów w swoim repertuarze.

5. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w różnych formach życia artystycznego

Uczeń:

- 1) uczestniczy jako solista i kameralista w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 2) jest świadomym odbiorcą kultury jako słuchacz koncertów, spektakli operowych i teatralnych;
- 3) czynnie uczestniczy w domowym muzykowaniu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zamiłowania ucznia do muzyki i jego zainteresowania nauką gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę z zakresu zasad muzyki (notacja muzyczna, główne pojęcia i terminy muzyczne) niezbędną do gry na instrumencie;
- 2) zna repertuar akordeonowy – oryginalny i transkrybowany w zakresie szkoły muzycznej I stopnia;
- 3) czyta zapis nutowy w kluczu wiolinowym i basowym;
- 4) samodzielnie odczytuje tekst ze zrozumieniem;
- 5) wykorzystuje zdobytą wiedzę ogólnomuzyczną w pracy nad utworem.

2. Opanowanie techniczno-wykonawczych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna ogólną budowę instrumentu, potrafi nazwać poszczególne części akordeonu i określić ich rolę w procesie powstawania dźwięku;
- 2) zna podstawowe zasady prawidłowej eksploatacji akordeonu;
- 3) zna i stosuje podstawowe sposoby artykulacji akordeonowej: palcowej, miechowej i miechowo-palcowej;
- 4) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 5) prawidłowo prowadzi i zmienia miech;
- 6) posługuje się prawidłowo ukształtowanym aparatem gry;
- 7) jest wrażliwy na jakość i estetykę dźwięku;
- 8) poprawnie wykonuje utwory muzyczne o łatwym i średnim stopniu trudności, wykorzystując zdobyte umiejętności techniczne i ogólnomuzyczne.

3. Kształcenie umiejętności organizowania samodzielnej pracy nad wyznaczonymi zadaniami

Uczeń:

- 1) zna cele i sposoby efektywnego ćwiczenia;
- 2) samodzielnie pracuje w domu nad zadaniami wyznaczonymi przez nauczyciela;
- 3) świadomie ćwiczy i koryguje własne błędy;
- 4) opracowuje pod względem techniczno-wykonawczym łatwe utwory (wstępne opracowanie aplikatury, zmian miecha, rejestracji).

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) zna sposoby uczenia się utworów na pamięć;
- 2) przygotowuje utwory do wykonania estradowego;
- 3) wykonuje wybrane utwory z pamięci;
- 4) bierze udział w audycjach i koncertach szkolnych, przesłuchaniach oraz innych formach prezentacji artystycznej.

5. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w różnych formach życia artystycznego

Uczeń:

- 1) poznaje życie kulturalne środowiska, korzystając z wiedzy ogólnomuzycznej i aktualnych informacji multimedialnych;
- 2) czynnie uczestniczy w życiu szkoły i środowiska lokalnego, występując jako solista lub muzykując w różnych zespołach;
- 3) jest aktywnym uczestnikiem muzykowania domowego w różnych formach życia rodzinnego;
- 4) posiada podstawowe przygotowanie do uczestnictwa w kulturze.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

W podstawie programowej zostały sformułowane główne cele nauczania oraz szczegółowe efekty kształcenia w następujących kategoriach: wiedzy, umiejętności gry na akordeonie i kompetencji społecznych.

Nadrzędnym celem nauki w szkole muzycznej I st. jest zachęcenie i przygotowanie ucznia do uczestnictwa w kulturze. Nauka gry na akordeonie stanowi jeden ze środków szeroko pojętego nauczania muzyki i rozbudzania wrażliwości na sztukę.

W szkołach muzycznych nauka gry na akordeonie odbywa się w trybie indywidualnym, nauczyciel ma więc możliwość dostosowania wymagań programowych do tempa rozwoju każdego ucznia. Zadaniem nauczyciela jest stawianie wymagań, które będą zachęcać ucznia do kontynuacji nauki. Dotyczy to zwłaszcza dzieci sześciolletnich, dla których nauka powinna odbywać się w formie zabawy, z zastosowaniem na początku nauki metody beznutowej.

Specyficznym problemem nauczania gry na akordeonie jest wielkie zróżnicowanie akordeonowego instrumentarium. Akordeon, jak żaden inny instrument, występuje w wielu różnych odmianach i systemach. Sytuacja taka utrudnia unifikację procesu nauczania i wymaga od nauczycieli dużej elastyczności. Długofalowy proces nauczania gry na akordeonie powinien bazować na instrumentach wyposażonych w manuał melodyczny (MM) po stronie lewej ręki i klawiaturę izomorficzną (guzikową) po stronie prawej – wielkością dostosowanych do wieku i wzrostu ucznia.

Wieloletnie starania o upowszechnianie akordeonów nowej generacji zaowocowały już pożądanymi zmianami, jednak nadal w stopniu niewystarczającym. Istnieją placówki, w których przeważają akordeony tradycyjne (klawiszowe), bez manuału melodycznego. W znacznej liczbie szkół brakuje akordeonów o małych i średnich gabarytach odpowiadającym w/w standardom. Podstawa programowa dla PSM I st. została sformułowana uniwersalnie, by możliwa była jej realizacja wielowariantowa, niezależnie od tego, jakiego rodzaju instrumentem dysponuje uczeń lub szkoła. Uwagi dotyczące instrumentów z manuałem melodycznym można traktować na tym etapie kształcenia fakultatywnie i dostosowywać do konkretnej sytuacji. Generalnie – przejście na akordeon innego typu (guzikowy, czy z MM) może dokonywać się na każdym etapie nauki. Jednakże, jeśli szkoła bądź uczeń posiada małe instrumenty z MM, np. firm włoskich lub starsze niemieckie Toccaty, idealnie byłoby właśnie na nich rozpoczynać naukę gry. Tak zorganizowany proces nauczania zapewnia:

- jednoczesne rozpoczynanie nauki gry obydwoma rękami na dwóch manuałach melodycznych: dyskantowym i melodycznym lewej ręki;
- operowanie miechem przez zmniejszenie zużycia powietrza przy pojedynczych stroikach w MM, co w początkowym okresie ma istotne znaczenie;
- w przypadku akordeonów z klawiaturą izomorficzną (guzikową) prowadzenie nauki w jednolitym systemie dla obu rąk;
- wybór znacznie szerszego repertuaru i w konsekwencji skuteczniejszy rozwój wrażliwości muzycznej dziecka.

Brak instrumentu z MM w lewej ręce nie zwalnia nauczyciela z obowiązku prowadzenia nauczania w oparciu o wartościową literaturę pedagogiczną (m. in. polskich kompozytorów współczesnych), pisaną oryginalnie na akordeony dysponujące w lewej ręce jedynie manuałem basowo-akordowym.

W doborze repertuaru należy zachować zasadę stopniowania trudności, pozwalającą na systematyczny i płynny rozwój wszystkich elementów techniki gry ucznia. Nauczyciel powinien pracować z uczniem systematycznie, stosując jak najczęściej metodę poglądową (pokaz prawidłowej gry na instrumencie). Praca na lekcjach powinna mieć też na celu przygotowanie ucznia do występów publicznych i domowego muzykowania. Systematyczne powtarzanie na każdej lekcji gotowych już utworów sprzyja budowaniu tzw. „stałego repertuaru”. W pierwszym roku nauki, od drugiego semestru uczeń powinien mieć do estradowej dyspozycji 1-3 krótkie utwory, ilustrujące jego umiejętności z całego okresu nauki.

Na początku nauki w klasie czwartej cyklu sześcioletniego, a trzeciej w cyklu czteroletnim, uczeń wybiera przedmiot główny. Jeżeli wybierze zespół, wymagania edukacyjne odnośnie gry na instrumencie należy rozsądnie wyważyć tak, aby uczeń sprostał obowiązkowi. Trzeba jednocześnie pamiętać o celu nadrzędnym, jakim jest czerpanie przez dzieci radości z muzykowania. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie twórczej wyobraźni muzycznej dziecka, umiejętne podtrzymywanie jego zainteresowania muzyką i budowanie pozytywnej motywacji do pracy, co w konsekwencji może wpłynąć na decyzję ucznia o kontynuacji nauki muzyki w szkole średniej.

ALTÓWKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań;
- 2) uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Poznanie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) poznaje zasady notacji muzycznej oraz podstawowe terminy i pojęcia niezbędne do realizacji tekstu muzycznego;
- 2) zdobywa wiedzę na temat budowy instrumentu.

3. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) kształci prawidłową postawę podczas gry na instrumencie oraz umiejętność prawidłowego posługiwania się aparatem gry;
- 2) poznaje zasady strojenia i konserwacji instrumentu;
- 3) rozwija podstawy techniki gry na instrumencie oraz wrażliwość na jakość dźwięku i intonację;
- 4) potrafi tworzyć proste tematy melodyczne i grać ze słuchu.

4. Kształcenie umiejętności organizowania samodzielnej pracy nad wyznaczonymi zadaniami

Uczeń pod kierunkiem nauczyciela poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie organizacji pracy, kontroli swojej gry i samooceny.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń poznaje zasady występów solowych i zespołowych, kształtuje umiejętności koncentracji, prezentacji estradowej oraz współpracy z innymi muzykami.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) czynnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska;
- 2) rozróżnia i definiuje podstawowe gatunki muzyki (muzyka klasyczna, ludowa, rozrywkowa, jazz);
- 3) określa własne preferencje repertuarowe i brzmieniowe;
- 4) samodzielnie poszukuje interesujących interpretacji i wykonania.

2. Poznanie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę altówki i smyczka;
- 2) definiuje poszczególne części instrumentu i smyczka;
- 3) czyta zapis nutowy w kluczu altowym i wiolinowym;
- 4) rozumie znaczenie podstawowych pojęć muzycznych;
- 5) zna zasady prawidłowego wydobywania i kształtowania dźwięku;
- 6) zdobywa podstawową wiedzę na temat stylów i epok.

6

3. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna i stosuje podstawowe zasady konserwacji altówki i smyczka;
- 2) przyjmuje prawidłową postawę podczas gry;
- 3) posługuje się prawidłowym aparatem gry;
- 4) prawidłowo koryguje intonację;
- 5) zwraca uwagę na jakość dźwięku podczas gry;
- 6) samodzielnie odczytuje z nut łatwy utwór;
- 7) interpretuje utwór zgodnie z zapisem nutowym (metrorytmika, dynamika, agogika);
- 8) opanował technikę gry w stopniu umożliwiającym dalsze kształcenie, stosuje prawidłowy podział smyczka oraz operuje podstawowymi sposobami artykulacji (detaché, portato, legato, martele);
- 9) stosuje różne techniki zapamiętywania tekstu;
- 10) potrafi prawidłowo zmieniać pozycje w zakresie I–III;
- 11) stosuje wibrację długich dźwięków;
- 12) prawidłowo realizuje proste akordy i dwudźwięki;
- 13) wykazuje się umiejętnością frazowania;
- 14) gra ze słuchu proste melodie.

4. Kształcenie umiejętności organizowania samodzielnej pracy nad wyznaczonymi zadaniami

Uczeń:

- 1) dba o prawidłowe warunki pracy (materiały nutowe, ustawienie pulpitu, oświetlenie);
- 2) pokonuje problemy techniczne poprzez dobór odpowiednich sposobów ćwiczenia;
- 3) prawidłowo odtwarza głosem linię melodyczną;
- 4) rozpoznaje i koryguje błędy;
- 5) opracowuje plan pracy, uwzględniając ćwiczenie w harmonogramie dnia.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) potrafi skupić się przed i podczas występu;
- 2) współpracuje z innymi muzykami;
- 3) w prezentacji estradowej wykorzystuje wyobraźnię muzyczną i ekspresję.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa zawiera treści, które w procesie nauczania powinni uwzględnić nauczyciele gry na altówce. Nauczanie gry na tym instrumencie może odbywać się dwutorowo: 1) jako kontynuacja na altówce wcześniejszej nauki gry na skrzypcach, co wiąże się z korektą aparatu gry, 2) nauka gry od podstaw, co ułatwia proces nauczania.

W pierwszym etapie kształcenia nauczyciel przedmiotu głównego i środowisko szkolne kreują spojrzenie dziecka na otaczający świat. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowania muzyką, przygotowanie do uczestnictwa w życiu artystycznym i rozwijanie indywidualnych uzdolnień. Podczas pracy z uczniem nauczyciel powinien rozwijać w nim kulturę osobistą, kompetencje społeczne, umiejętność pracy zespołowej oraz kształtować jego wrażliwość i poczucie piękna. Nauczyciel jest odpowiedzialny za dobór właściwego repertuaru oraz sposób pracy dostosowany do indywidualnych możliwości dziecka.

CHÓR

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Śpiewanie zespołowe

Uczeń posiada umiejętności pracy w zespole, potrafi ponosić odpowiedzialność za siebie i grupę oraz świadomie współtworzy dzieło.

2. Elementarna wiedza i umiejętności z zakresu techniki wokalne

Uczeń świadomie i umiejętnie posługuje się aparatem głosowym.

3. Podstawowa wiedza dotycząca literatury chóralnej

Uczeń zna literaturę chóralną realizowaną w trakcie zajęć chóralnych.

4. Przygotowanie do prezentacji muzyki chóralnej

Uczeń bierze czynny udział w audycjach, koncertach, konkursach i festiwalach.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Śpiewanie zespołowe

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas śpiewu w chórze (siedzącą i stojącą);
- 2) prawidłowo reaguje na gest dyrygenta;
- 3) dba o spójność i wyrównanie brzmienia;
- 4) współpracuje z grupą w zespole chóralnym;
- 5) świadomie współtworzy dzieło (interpretacja i ogólny wyraz artystyczny);
- 6) interpretuje ze zrozumieniem tekst słowny i muzyczny;
- 7) czyta nuty głosem a vista w stopniu podstawowym;
- 8) opanowuje pamięciowo część utworów poznanych podczas zajęć chóru.

2. Elementarna wiedza i umiejętności z zakresu techniki wokalne

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę niezbędną do rozwijania techniki wokalne;
- 2) posługuje się techniką wokalną w stopniu podstawowym (oddech, fonacja, artykulacja, rezonans, pozycja dźwięku, dykcja) w celu uzyskania prawidłowej intonacji zarówno linearnej, jak i pionowej;
- 3) świadomie operuje dynamiką;
- 4) precyzyjnie realizuje rytmikę utworu.

3. Podstawowa wiedza dotycząca literatury chóralnej

Uczeń:

- 1) potrafi przedstawić sylwetki kompozytorów wykonywanych utworów chóralnych;
- 2) posiada podstawowe wiadomości o stylach wykonywanych utworów;
- 3) wykorzystuje i łączy w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych.

4. Przygotowanie do prezentacji muzyki chóralnej

Uczeń:

- 1) dba o estetykę zachowania się na scenie;
- 2) właściwie interpretuje dzieła muzyczne przygotowywane pod kierunkiem dyrygenta zespołu chóralnego;
- 3) świadomie współtworzy dzieło (ogólny wyraz artystyczny, interpretacja, rytmika, artykulacja, dynamika, agogika).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Chór jest zbiorową formą muzykowania kształtującą wrażliwość muzyczną, gust i ogólną estetykę uczniów. Poprzez zbiorowe muzykowanie uczymy ich odpowiedzialności oraz dyscypliny w pracy, a także przestrzegania zasad kultury oraz wzajemnego szacunku.

W klasach 1-3 szkoły muzycznej I st. pedagog powinien rozbudzić w uczniach zamiłowanie do śpiewu zespołowego, a w konsekwencji do wyrażania emocji zawartych w treściach muzycznych i słownych wykonywanego repertuaru. Aby uzyskać ten cel, należy wzbogacać zajęcia chóralne elementami zabawy. Wspólne muzykowanie wywołuje u dzieci potrzebę ilustracji ruchowej oraz ilustracji rysunkowej treści piosenek. Realizacja działań pozamuzycznych zależy od inwencji twórczej pedagoga prowadzącego.

Istotnymi elementami w pracy z chórem jest rozwijanie skali głosu dziecka, precyzji intonacyjnej i dykcyjnej oraz odpowiedniej artykulacji tekstu. Należy także permanentnie przyzwyczajać dziecko do właściwej postawy podczas śpiewu oraz kształtować świadomość przynależności do grupy i współpracy z nią.

W klasach 4-6 zadania dotyczące rozwoju wokalnego ucznia pozostają niezmiennie. Dobór repertuaru powinien być dostosowany do wieku i możliwości wokalnych uczniów. Muzykowanie w chórze powinno wpływać na rozwój słuchu harmonicznego, wrażliwości na intonację, kolorystykę i jakość wydobywanego dźwięku. W trakcie nauki uczeń zdobywa wiedzę na temat życia i twórczości kompozytorów prezentowanych utworów.

Podstawa programowa dla przedmiotu chór w szkołach muzycznych I st. stanowi punkt wyjścia do tworzenia autorskich programów nauczania.

FAGOT

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) rozwija uzdolnienia muzyczne i predyspozycje do gry na fagocie – odpowiednio do wieku;
- 2) zdobywa wiedzę o muzyce, zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne;
- 3) chętnie uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym.

2. Opanowanie podstaw gry na instrumencie

Uczeń zna i stosuje w praktyce różnorodne metody pracy z instrumentem.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń realizuje indywidualne i zespołowe projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń posiada umiejętności w zakresie występów publicznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) świadomie słucha muzyki i dokonuje właściwego wyboru literatury muzycznej oraz nagrań;
- 2) rozpoznaje brzmienie fagotu w słuchanych utworach;
- 3) w środkach masowego przekazu znajduje informacje o interesujących go nagraniach muzycznych, poszerzających jego wiedzę w tym zakresie;
- 4) porównuje różne interpretacje wysłuchanych utworów;
- 5) poszerza wiedzę na temat epok w historii muzyki i kompozytorów;
- 6) zna podstawową literaturę muzyczną przeznaczoną na fagot;
- 7) zna w stopniu podstawowym historię swojego instrumentu;
- 8) gra utwory o zróżnicowanym charakterze wybrane przez pedagoga;
- 9) zna i stosuje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, w szczególności: dźwięk, melodia, harmonia, rytm, agogika, metrum, artykulacja, dynamika, tonacja, gama, pasaż, akord;
- 10) wykorzystuje poznaną wiedzę z zakresu epok, stylów i kompozytorów w pracy nad utworami oraz podczas rozmów o muzyce;
- 11) wykazuje szczególne zainteresowanie grą na instrumencie.

2. Opanowanie podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) czyta poprawnie nuty w kluczu basowym;
- 2) zna zasady notacji muzycznej w stopniu umożliwiającym samodzielne odczytanie zapisu nutowego w ramach realizowanego programu;
- 3) zna budowę i higienę użytkowania stroika fagotowego;
- 4) przestrzega podstawowych warunków higieny pracy (np. wietrzenie pomieszczeń, odpowiednie oświetlenie, prawidłowe ustawienie pulpitu);
- 5) dba i właściwie troszczy się o instrument;
- 6) potrafi określić poszczególne części fagotu;
- 7) samodzielnie składa i rozkłada instrument;
- 8) opanował technikę prawidłowego oddechu i zadęcia;
- 9) kontroluje i właściwie prowadzi strumień powietrza;
- 10) utrzymuje właściwą postawę ciała podczas gry, trzyma instrument pod odpowiednim kątem oraz poprawnie układa ręce i palce;
- 11) zna i stosuje właściwą aplikaturę w obrębie skali B¹-f¹;
- 12) zna i stosuje podstawowe rodzaje artykulacji, w szczególności legato, non-legato;
- 13) umiejętnie stosuje podstawowe określenia dynamiczne, takie jak: piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, crescendo, decrescendo;
- 14) prawidłowo odczytuje i realizuje oznaczenia tempa;
- 15) prawidłowo odczytuje i realizuje rytm w wykonywanych utworach;
- 16) potrafi nastroić instrument z pomocą nauczyciela oraz dba o poprawną intonację dźwięków;
- 17) dysponuje biegłością palcową w stopniu podstawowym;
- 18) zwraca uwagę na jakość i estetykę dźwięku;

19) realizuje w stopniu zadowalającym przewidziane dla niego zadania techniczno-wykonawcze.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) samodzielnie i bezbłędnie odczytuje dostosowany do jego możliwości zapis nutowy; uwzględnia metrorytmikę, dynamikę i agogikę;
- 2) interpretuje utwory pod nadzorem pedagoga zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej; wyraża emocje i wydobywa charakter utworu;
- 3) samodzielnie i efektywnie ćwiczy, korygując popełniane błędy;
- 4) poprawnie wykonuje z pamięci wyznaczoną przez pedagoga część utworu lub ćwiczenia;
- 5) jest przygotowany do gry z akompaniamentem;
- 6) w muzykowaniu zespołowym uczy się współpracy i odpowiedzialności.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) odpowiedzialnie i świadomie przygotowuje się do występów publicznych;
- 2) potrafi dostroić instrument podczas występów publicznych;
- 3) koncentruje się zarówno przed grą, jak i podczas występu przed publicznością;
- 4) dokonuje prawidłowej analizy własnej gry;
- 5) bierze udział w popisach szkolnych i koncertach okolicznościowych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

W podstawie programowej zawarte są treści, które powinny być uwzględnione przez nauczyciela w pracy z uczniem szkoły muzycznej I st. Nauczyciel pracuje na podstawie programu nauczania, w którym najważniejsza jest gra na instrumencie oraz zachęcenie ucznia do samodzielnego uczestnictwa w życiu muzycznym.

Nauczyciel powinien mieć duże rozeznanie w doborze sposobów i środków metodycznych, wykazywać się zapaśmianiem do pracy z dziećmi i młodzieżą oraz umiejętnością wywołania entuzjazmu do muzyki i instrumentu, a swoją postawą i zaangażowaniem tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi ogólnej kultury osobistej ucznia.

Już w pierwszych kontaktach nauczyciela z uczniem podczas zajęć indywidualnych należy określić rodzaj jego osobowości i dostosować do niej metody pedagogiczne. Z uwagi na duże rozmiary i ciężar fagotu, w trakcie rekrutacji nauczyciel powinien zwrócić uwagę na odpowiednie predyspozycje fizyczne kandydata: wiek około 12 lat, dobry stan zdrowia, wzrost, budowa dłoni, długość palców, prawidłowy zgryz.

Wiedza fachowa powinna być przekazywana uczniowi w sposób uporządkowany i logiczny, aby przynosiła mu satysfakcjonujące osiągnięcia z włożonego wysiłku.

W pierwszym etapie nauczania gry na fagocie należy zwrócić szczególną uwagę na prawidłową, swobodną postawę, poprawny układ rąk, przeponowy oddech, układ warg i otwarcie krtani podczas gry. Wszystkie te elementy nauczyciel jest obowiązany systematycznie korygować – w razie potrzeby na każdej lekcji. Konsekwencja nauczyciela w egzekwowaniu wspomnianych elementów powinna spowodować wyrobienie prawidłowych nawyków w grze.

Początkujący fagocista powinien być zaopatrzony w pełni sprawny technicznie instrument, pozwalający grającemu na uzyskiwanie od początku nauki prawidłowej intonacji. Niezbędny do gry jest także właściwy dobór stroika umożliwiającego „lekką” emisję dźwięku. Zaleca się używanie szelek do zawieszania instrumentu, a nie paska na szyję oraz korzystanie z futerałów do fagotu. Powinny one być zbudowane z lekkich materiałów, aby nie obciążały zbyt mocno pleców podczas noszenia instrumentu.

Uczeń zdobywa umiejętność gry przede wszystkim poprzez systematyczne ćwiczenie. Należy więc wypracować w nim nawyk i potrzebę codziennej pracy z instrumentem.

Praca ucznia z nowym materiałem (nowa gama, etiuda czy utwór) wymaga przegrania

na lekcji, pod kierunkiem nauczyciela tych fragmentów, które mogą mu sprawiać trudności podczas indywidualnej pracy. W przypadku gam, ćwiczeń lub etiud o nieco większej skali trudności należy rozłożyć pracę na dłuższy okres niż „z lekcji na lekcję”, by uczeń miał czas na przyswojenie sobie wszystkich nowych elementów gry, których powinien nauczyć się na danym materiale i mógł swobodnie wykonać zadania.

W nauczaniu w szkole muzycznej I st. należy uwzględnić dużą rozpiętość wiekową uczniów rozpoczynających naukę gry na fagocie (szkoły ogólnokształcące, szkoły popołudniowe) oraz związane z tym różne ich możliwości percepcyjne.

Kształcenie w szkole muzycznej I st. w zakresie gry na fagocie stanowi podstawę do kontynuowania nauki w szkole muzycznej II st.

FLET

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) rozwija uzdolnienia muzyczne i predyspozycje do gry na flecie – odpowiednio do wieku;
- 2) zdobywa wiedzę o muzyce, zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne;
- 3) chętnie uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym.

2. Opanowanie podstaw gry na instrumencie

Uczeń zna możliwości techniczne instrumentu i stara się w prawidłowy sposób wykorzystywać metody pracy z fletem.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń realizuje indywidualnie i zespołowo projekty w zakresie swojej specjalności.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) uczęszcza na koncerty;
- 2) interesuje się kulturą;
- 3) zna historię swojego instrumentu oraz literaturę fletową, odpowiednią do etapu nauczania;
- 4) gra wyznaczone przez pedagoga (z uwzględnieniem upodobań ucznia) utwory o zróżnicowanym charakterze;
- 5) muzykuje w zespole, ucząc się jednocześnie współpracy i odpowiedzialności;
- 6) zna i stosuje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, w szczególności: dźwięk, melodia, harmonia, rytm, agogika, metrum, artykulacja, dynamika, tonacja, gama, pasaż, akord;
- 7) wykorzystuje poznaną wiedzę na temat epok, stylów i kompozytorów w pracy nad utworami;
- 8) wykazuje szczególne zainteresowanie grą na instrumencie.

2. Opanowanie podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę fletu, potrafi dbać o instrument;
- 2) potrafi samodzielnie złożyć i rozłożyć instrument;

- 3) zna podstawy techniki oddechu i zadęcia, niezbędne do dalszego rozwoju;
- 4) kontroluje i właściwie prowadzi strumień powietrza;
- 5) zna i stosuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie oraz poprawnie układa ręce i palce;
- 6) zna i stosuje podstawowe rodzaje artykulacji, w szczególności legato, non-legato;
- 7) zna i stosuje podstawowe określenia dynamiczne, takie jak: piano, mezzopiano, mezzo-forte, forte, crescendo, decrescendo;
- 8) prawidłowo odczytuje i realizuje oznaczenia tempa;
- 9) właściwie odczytuje i realizuje struktury rytmiczne w wykonywanych utworach;
- 10) potrafi nastroić instrument z pomocą nauczyciela oraz dba o prawidłową intonację;
- 11) dysponuje podstawową biegłością palcową;
- 12) zna zasady notacji muzycznej;
- 13) dba o estetykę wykonania i jest wrażliwy na jakość dźwięku;
- 14) zrealizował przewidziane programem nauczania zadania techniczno-wykonawcze.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) samodzielnie i bezbłędnie odczytuje łatwy, dostosowany do jego możliwości zapis nutowy, uwzględnia metrorytmikę, dynamikę i agogikę;
- 2) interpretuje utwory pod kierunkiem pedagoga, zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej, wyraża emocje i charakter utworu;
- 3) samodzielnie i efektywnie ćwiczy oraz koryguje popełniane błędy;
- 4) poprawnie wykonuje z pamięci wyznaczony przez pedagoga utwór lub ćwiczenie;
- 5) jest przygotowany do gry z akompaniamentem i w zespołach kameralnych;
- 6) muzykuje w zespole, ucząc się jednocześnie współpracy i odpowiedzialności.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) odpowiedzialnie i świadomie przygotowuje się do występów publicznych;
- 2) koncentruje się zarówno przed grą, jak i podczas występu przed publicznością;
- 3) dokonuje prawidłowej analizy własnej gry;
- 4) bierze udział w popisach szkolnych i koncertach okolicznościowych;
- 5) jest świadomym odbiorcą sztuki i kultury.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawowym celem realizacji podstawy programowej jest przekazanie uczniom wiedzy, wykształcenie umiejętności gry na instrumencie oraz rozbudzenie wrażliwości na sztukę i potrzeby obcowania z nią na co dzień.

W nauczaniu gry na flecie szczególną uwagę należy zwrócić na etap wczesnoszkolny, aby uczeń stopniowo, poprzez zabawę, oswajał się z muzyką i instrumentem. Najważniejsze jest dobro dziecka i zachęcenie go do zainteresowania muzyką.

Cechą gry na flecie jest swoista integracja ciała z instrumentem, dlatego młody instrumentalista powinien mieć świadomość tego, że pracą całego organizmu wpływa na kształtowanie dźwięku, jego barwę i rodzaj ekspresji.

Ważnym zadaniem pedagoga jest dysponowanie dużym zasobem metod nauczania i indywidualne dostosowanie ich do możliwości, predyspozycji, wieku i rozwoju psychofizycznego oraz emocjonalnego ucznia.

Nauczyciel przez odpowiednią postawę i zaangażowanie powinien stwarzać klimat sprzyjający rozwojowi edukacyjnemu ucznia, jego kultury osobistej i pasji muzycznej. Przekazywanie wiedzy powinno przebiegać w sposób uporządkowany, logiczny i dawać uczniowi satysfakcjonujące efekty z włożonego trudu.

Warunkiem harmonijnego rozwoju ucznia jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający jego indywidualne upodobania i możliwości.

Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów ucznia w nauce. Zagadnienia tech-

niczne należy wprowadzać według zasady stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej. Należy zwrócić szczególną uwagę na wdrożenie ucznia do systematycznej, świadomej, samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest również gra w zespole, stanowiąca nieodłączną część rozwoju artystycznego ucznia. Pedagog przedmiotu głównego powinien pomóc uczniowi w umiejętności integrowania wiedzy ogólnomuzycznej z grą na instrumencie, a także zachęcać go do aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym.

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do kształcenia każdego ucznia.

Dzięki indywidualizacji nauczania, podstawa programowa pozwala na zwiększenie wymagań edukacyjnych wobec najzdolniejszych uczniów; w zależności od talentu i umiejętności ucznia, zaleca się pracę nad utworami trudniejszymi, będącymi w programie nauczania szkół muzycznych II stopnia.

FORTEPIAN DODATKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu

Uczeń poznaje budowę i możliwości brzmieniowe instrumentu.

2. Opanowanie podstaw gry na fortepianie

Uczeń prawidłowo posługuje się aparatem gry na fortepianie oraz nabywa podstawowe umiejętności techniczne i interpretacyjne w grze na instrumencie.

3. Nauka gry a vista

Uczeń kształci podstawowe umiejętności gry a vista łatwych utworów muzycznych.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń poznaje zasady gry w zespole, wykorzystując nabytą wiedzę i umiejętności muzyczne.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) świadomie realizuje wyznaczone przez nauczyciela cele;
- 2) w pracy nad utworem posługuje się posiadaną wiedzą oraz świadomie uczy się utworu na pamięć.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu

Uczeń:

- 1) zna i określa poszczególne części fortepianu;
- 2) zna możliwości brzmieniowe instrumentu;
- 3) prawidłowo rozpoznaje klawisze i oktawy.

2. Opanowanie podstaw gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) zachowuje odpowiednią postawę przy instrumencie;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry (ułożenie rąk, pozycja dłoni i palców, swoboda nadgarstka, koordynacja i niezależność rąk);

- 3) realizuje podstawowy zapis notacji muzycznej w kluczu wiolinowym i basowym (przy-
porządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom, prawidłowo odczytuje
rytm i znaki chromatyczne);
- 4) prawidłowo realizuje zapis graficzny artykulacji i dynamiki;
- 5) posługuje się artykulacją portato, legato i staccato;
- 6) posługuje się techniką palcową w stopniu podstawowym;
- 7) stosuje zróżnicowaną dynamikę;
- 8) zna podstawowe zasady kształtowania dźwięku.

3. Nauka gry a vista

Uczeń:

- 1) dokonuje wstępnej analizy tekstu;
- 2) gra a vista proste utwory, każdą ręką osobno – w kluczu wiolinowym i basowym.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń:

- 1) gra łatwe utwory na 4 ręce z nauczycielem lub innym uczniem;
- 2) realizuje spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika).

6

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) realizuje zalecenia nauczyciela oraz koryguje popełniane błędy podczas samodzielnej
pracy;
- 2) wykonuje z pamięci wybrane utwory;
- 3) wykorzystuje wiedzę zdobytą na innych przedmiotach (zwłaszcza ogólnomuzycz-
nych).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka gry na fortepianie w ramach zajęć indywidualnych stanowi istotne uzupełnienie wykształcenia ucznia szkoły muzycznej I stopnia.

Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowań ucznia w jak najszerszym stopniu i ukazanie licznych korzyści płynących z nauki gry na fortepianie. Instrument ten towarzyszy instrumentalistcie od początku jego drogi edukacyjnej, dlatego umiejętność odczytania i zrozumienia partii fortepianu ma bezpośredni wpływ na integralność wykonawczą prezentowanych utworów na instrumencie solowym głównym. Ponadto nauka gry na fortepianie pozwala na opanowanie czytania nut w kluczu wiolinowym i basowym. Rozwija też percepcję wzrokową poprzez konieczność śledzenia tekstu zapisanego na dwóch systemach, kształci słuch muzyczny, umiejętność słyszenia harmonicznego i polifonicznego oraz kształtuje aparat gry. W istotny sposób wspomaga i poszerza wiedzę teoretyczną, przydatną w praktyce.

Nauka gry na fortepianie powinna uwzględniać indywidualne możliwości i predyspozycje ucznia. W początkowym etapie kształcenia szczególne znaczenie ma właściwe ustawienie aparatu gry i wypracowanie prawidłowych nawyków aplikaturowych, zwłaszcza, że uczeń rozpoczyna naukę gry na fortepianie w wieku 11 – 14 lat oraz, że jego aparat gry został już wcześniej przystosowany do specyficznych wymagań w zakresie gry na innym instrumencie.

Swoboda w doborze ćwiczeń i repertuaru pozwoli na wzmocnienie i rozwijanie wybranych elementów wykonawczych.

Ważnym elementem działań nauczyciela fortepianu jest współpraca z innymi nauczycielami (nauczyciel przedmiotu głównego, nauczyciele teorii, pianista akompaniator) oraz rodzicami (prawnymi opiekunami) w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju ucznia. Pozwoli to na świadome i celowe kierowanie jego edukacją.

FORTEPIAN

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Podstawowa wiedza o muzyce

Uczeń:

- 1) zna w zakresie podstawowym historię i budowę instrumentu, wymienia jego części;
- 2) poznaje podstawy teoretyczne: muzyki tonalnej, zagadnień metrycznych, notacji muzycznej, budowy formalnej utworów, wiedzy o epoce i kompozytorze wykonywanych utworów.

2. Podstawy gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) nabywa umiejętność właściwego posługiwania się aparatem gry, prezentując prawidłową postawę, ułożenie rąk, odpowiedni sposób wydobycia dźwięku, różną artykulację, użycie pedału;
- 2) rozwija sprawność w zakresie stosowania podstawowych technik gry na fortepianie;
- 3) kształtuje umiejętność prawidłowej realizacji faktury homofonicznej i polifonicznej, gry gam i pasaży oraz transponowania od różnych dźwięków prostych struktur muzycznych.

3. Kształtowanie wrażliwości estetycznej i poczucia piękna

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętności w zakresie interpretacji muzycznej zgodnej ze stylem, charakterem i budową formalną utworów;
- 2) opanowuje utwory z literatury fortepianowej w jej podstawowych formach oraz stylach muzycznych;
- 3) zdobywa niezbędne umiejętności do poprawnego wykonania programu artystycznego na zakończenie szkoły muzycznej I stopnia.

4. Samodzielne opracowywanie utworu muzycznego

Uczeń:

- 1) zna zasady notacji muzycznej właściwej dla gry na fortepianie;
- 2) samodzielnie realizuje zapis nutowy utworu;
- 3) nabywa umiejętność prawidłowej gry a vista łatwych utworów;
- 4) opracowuje proste utwory muzyczne od strony techniczno-wykonawczej i interpretacyjno-muzycznej.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń doskonali poprawność techniczną i umiejętność korygowania własnych błędów podczas samodzielnego ćwiczenia.

6. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń rozwija swą muzykalność poprzez grę zespołową. Prawidłowo stosuje swoją wiedzę i umiejętności muzyczne podczas gry z innym instrumentalistą, na 4 ręce lub 2 fortepiany.

7. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) rozwija zdolności do prezentacji przygotowanych utworów przed publicznością;
- 2) wykazuje umiejętność koncentracji na zadaniu muzycznym i pokonywania tremy;
- 3) zna i stosuje różne sposoby opanowania pamięciowego utworów;
- 4) zdobywa wiedzę i praktykę w zakresie obycia estradowego;
- 5) potrafi krytycznie ocenić wykonywane utwory.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Podstawowa wiedza o muzyce

Uczeń:

- 1) posiada podstawowe wiadomości z historii i budowy instrumentu:
  - a) określa poszczególne części fortepianu,
  - b) zna klawiaturę, nazwy klawiszy i oktaw,
  - c) zna najbardziej charakterystyczne cechy brzmienia fortepianu (zanikanie dźwięku po uderzeniu w klawisze, różnice w brzmieniu),
  - d) dostrzega zależność głośności i długości dźwięku od grubości strun;
- 2) zna podstawowe terminy i pojęcia z zakresu systemu temperowanego:
  - a) półton, cały ton,
  - b) interwały,
  - c) gama majorowa oraz minorowa harmoniczna i melodyczna,
  - d) gama chromatyczna,
  - e) trójdźwięki i przewroty,
  - f) tonacje,
  - g) transpozycja,
  - h) znajomość pokrewieństwa gam do 5 znaków,
  - i) tonika, subdominanta i dominanta, kadencja,
  - j) czterodźwięk dominantowy septymowy i nonowy bez prymy;
- 3) zna podstawowe zagadnienia metryczno-rytmiczne:
  - a) wartości nut i pauz, przedłużanie wartości nut przez kropkę, łuk i fermatę,
  - b) metrum, takt, przedtakt,
  - c) synkopa,
  - d) nieregularny podział wartości rytmicznych;
- 4) zna podstawy notacji muzycznej:
  - a) nutę jako graficzny symbol dźwięku,
  - b) akoladę, dwie pięciolinie, klucz wiolinowy i basowy,
  - c) podział na takty, kreskę taktową, podwójną kreskę taktową,
  - d) krzyżyk, bemol, kasownik, znaki przykluczowe, znaki przygodne, podwójny krzyżyk i bemol,
  - e) przenośniki oktafowe, zamiany rąk,
  - f) znak repetycji, volty, da capo al fine,
  - g) ornamentację – podstawowe oznaczenia: przednutka, tryl, mordent, obiegnik, arpeggio,
  - h) aplikaturę,
  - i) oznaczenia dynamiczne, artykulacyjne, agogiczne i interpretacyjne (w tym oznaczenia włoskie);
- 5) rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów, np.: ABA, forma sonatowa, rondo, wariacje, inwencja polifoniczna, etiuda;
- 6) rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne epoki, stylu oraz kompozytora wykonywanych utworów np. technika imitacyjna w polifonii barokowej, faktura homofoniczna w utworach klasycznych, tempo rubato i oddech w romantycznej kantylenie.

2. Podstawy gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa i kształtuje odpowiedni dźwięk w zależności od charakteru, dynamiki i rejestru;
- 2) operuje aparatem gry, zachowując:
  - a) prawidłową postawę (wysokość, odległość siedzenia, ułożenie nóg),
  - b) swobodę i elastyczność aparatu ruchowego,
  - c) naturalne oparcie ręki w klawiaturze,
  - d) elastyczność przegubu rąk,

- e) właściwe ułożenie dłoni i palców,
  - f) wyrównaną pracę palców,
  - g) aktywność chwytu czubków palców,
  - h) koordynację rąk,
  - i) niezależność pracy rąk i palców;
- 3) stosuje w tempach umiarkowanych podstawowe techniki gry:
    - a) palcową,
    - b) pasażową,
    - c) dwudźwiękową,
    - d) akordową,
    - e) kantylenową;
  - 4) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato;
  - 5) w grze na fortepianie prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną, zachowując:
    - a) proporcje brzmienia melodii głównej i akompaniamentu,
    - b) słyszenie linearne w polifonii dwugłosowej, elementy trzygłosowości;
  - 6) właściwie posługuje się prawym pedałem: rytmicznym i synkopowanym;
  - 7) prawidłowo gra gamy i pasaże majorowe oraz minorowe harmoniczne i melodyczne do pięciu znaków przykluczowych; odpowiednie do nich pasaże toniczne z przewrotami, pasaże oparte na czterodźwiękach dominanty septymowej z przewrotami i akordach septymowych zmniejszonych bez przewrotów; kadencje i gamy chromatyczne;
  - 8) transponuje od różnych, wskazanych przez nauczyciela, dźwięków proste melodie i inne struktury muzyczne (np. kadencje).

3. Kształtowanie wrażliwości estetycznej i poczucia piękna

Uczeń:

- 1) interpretuje utwory muzyczne, zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, zwracając szczególną uwagę na: jakość dźwięku, metrykę, agogikę, dynamikę, artykulację i frazowanie;
- 2) wykonuje nieskomplikowane utwory literatury fortepianowej z różnych epok muzycznych: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności (XX i XXI wieku), zgodnie z odpowiednim stylem;
- 3) prawidłowo i ze zrozumieniem prezentuje w grze różne formy muzyczne: etudy, utwory polifoniczne, klasyczny cykl sonatowy (do wyboru np.: sonatinę, sonatę, koncert), utwory kantylenowe, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 4) podczas występu publicznego poprawnie wykonuje z pamięci następujący program: etiudę uwzględniającą technikę palcową obydwu rąk, etiudę zawierającą inny problem techniczny, utwór polifoniczny, jedną część sonatiny lub sonaty klasycznej (do wyboru: allegro sonatowe, rondo lub wariacje), utwór dowolny.

4. Samodzielne opracowywanie utworu muzycznego

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, poprawnie realizując od strony techniczno-wykonawczej i interpretacyjno-muzycznej: wysokość dźwięków, aplikaturę, rytm, metrum, tempo, artykulację, dynamikę, frazowanie, pedalizację, charakter muzyczny, interpretację;
- 2) gra a vista łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze we wszystkich rejestrach,
  - b) kojarzy zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) dokonuje wstępnej analizy utworu,
  - d) spostrzega i realizuje informacje na pięciolinii i poza nią;
- 3) samodzielnie opracowuje proste utwory, dbając o poprawność tekstową.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) podczas samodzielnego ćwiczenia świadomie doskonali poprawność wykonawczą zgodnie z posiadaną wiedzą i umiejętnościami technicznymi oraz interpretacyjnymi;
- 2) koryguje popełniane błędy podczas swojej pracy.

6. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń, grając z innym instrumentalistą na 4 ręce lub 2 fortepiany:

- 1) wykonuje utwory oryginalne lub transkrypcje oraz akompaniamenty;
- 2) realizuje zapis nutowy zawarty w partyturze;
- 3) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu (wspólne tempo, artykulacja, dynamika, frazowanie);
- 4) w czasie wykonywania jednej warstwy utworu słyszy pełne jego brzmienie;
- 5) odpowiedzialnie współpracuje z innym wykonawcą.

7. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) stosuje różne sposoby pamięciowego opanowania utworów muzycznych;
- 2) posiada umiejętność koncentracji na zadaniu muzycznym podczas publicznego występu;
- 3) potrafi dokonać krytycznej oceny wykonanych przez siebie utworów.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem kształcenia w szkole muzycznej I stopnia jest zainteresowanie ucznia muzyką, rozbudzenie jego zamiłowania do muzyki i zachęcanie go do stałego z nią kontaktu. Nauczyciel w zależności od wieku i predyspozycji ucznia powinien rozwijać jego uzdolnienia muzyczne, rozbudzać twórczą wyobraźnię muzyczną i budować pozytywną motywację do pracy. Pedagog przedmiotu głównego – fortepianu powinien także pomagać uczniowi w integracji wiedzy ogólnomuzycznej zdobywanej na zajęciach z przedmiotów teoretycznych, a także w dążeniu do spójności wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych.

W realizacji podstawy programowej należy wyodrębnić etap wczesnoszkolny, podczas którego nauczyciel stopniowo wprowadza ucznia w świat szkoły poprzez umuzykalnianie i osvajanie z muzyką z zastosowaniem krótkiego okresu nauki metodą beznutową. Należy stale stosować indywidualne podejście do każdego ucznia, uwzględniające jego predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności. Rolą pedagoga powinna być obserwacja postępów i możliwości każdego ucznia oraz pomoc jemu i jego rodzicom w podejmowaniu decyzji co do dalszego kształcenia.

W indywidualnym doborze repertuaru wykonawczego dla każdego ucznia należy uwzględnić: cel pracy nad utworem, jego walory dydaktyczne i artystyczne, stopień trudności, różnorodność problemów w nim zawartych, a także liczbę utworów, przewidywany czas na ich realizację oraz zainteresowania uczniów. W doborze repertuaru powinno się uwzględnić rozwój słuchu muzycznego poprzez grę utworów polifonicznych, na przykład kanonów, miniatur imitacyjnych oraz utworów zawierających załączki trzygłosowości (prosty dwugłos w jednej ręce).

Kształcenie w zakresie gry a vista powinno być procesem systematycznym i ciągłym, praktykowanym podczas każdej lekcji i samodzielnej pracy domowej ucznia.

Ważnym elementem kształcenia jest rozwijanie umiejętności gry zespołowej, którą należy realizować od pierwszych lat nauki w ramach przedmiotu głównego, jeszcze przed wprowadzeniem w klasie IV przedmiotu – zespół instrumentalny.

Zadania techniczne powinny być zawsze podporządkowane idei muzycznej. Należy je wprowadzać według stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków. W celu lepszego rozwoju ucznia niezbędny jest stały jego udział w występach publicznych, pozwalający mu na świadome opanowywanie tremy, pokonywanie stresu i rozwijanie umiejętności reagowania na pomyłki.

Uczeń powinien zostać wdrożony w podstawowe zasady prawidłowego sposobu ćwiczenia podczas samodzielnej pracy w domu.

Należy przygotowywać ucznia do samodzielnego korzystania ze źródeł wiedzy o muzyce: tradycyjnych i medialnych. Dzięki temu rozwinię on umiejętność wartościowania zjawisk muzycznych, rzeczowego uzasadniania sądów i upodobań, w tym również merytorycznej samooceny własnej pracy i występu.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach pianistycznych itp.).

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych. Należy wykształcić odpowiednie nawyki zachowania, rozwijać pożądane cechy charakteru, takie jak: odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność, punktualność.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania powinny uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz indywidualne osiągnięcia artystyczne.

Najzdolniejszych absolwentów należy przygotować do dalszego kształcenia w zakresie gry na fortepianie w szkołach muzycznych II stopnia, do których egzaminy wstępne mają charakter konkursowy. Podstawę programową należy traktować jako pewne minimum. W zależności od zdolności i umiejętności ucznia, zalecana jest praca nad utworami trudniejszymi oraz elementami warsztatu pianistycznego z zakresu programu nauczania szkół II stopnia. Gra bardziej skomplikowanego utworu nie powinna nigdy odbywać się zbytnim kosztem utraty jakości i precyzji wykonania oraz zrozumienia przez ucznia podstaw języka muzycznego. Szczegółowe wymagania opisane dla gam i pasaży nie wykluczają innych sposobów pracy nad wybranymi formułami technicznymi np. granie pasaży od jednego dźwięku lub grania wybranych przez pedagoga wprawek.

GITARA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości na muzykę

Uczeń pod kierunkiem nauczyciela rozwija swoje zainteresowania, wrażliwość i wyobraźnię muzyczną oraz naturalną potrzebę ekspresji twórczej. Kształtuje swój smak i gust muzyczny. Poznaje pojęcia i terminy muzyczne, historię gitary, jej budowę i zasady konserwacji.

2. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) poznaje podstawy gry na instrumencie: prawidłowe funkcjonowanie aparatu gry, elementy techniki gitarowej oraz środki wyrazu artystycznego;
- 2) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną do zrozumienia i wykonywania utworów;
- 3) poznaje notację muzyczną (w tym oznaczenia notacji gitarowej), kształci umiejętność odczytywania muzycznego sensu utworu oraz grę a vista prostych utworów solowych i kameralnych;
- 4) poznaje sposoby efektywnej pracy, kształci nawyki systematycznego i świadomego ćwiczenia oraz samodzielnego opracowywania krótkich i łatwych utworów.

3. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) potrafi publicznie prezentować swoje umiejętności, zna zasady obycia estradowego, kształci umiejętności koncentracji oraz radzenia sobie z tremą;
- 2) aktywnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska (solista, kameralista, akompaniator);
- 3) potrafi współpracować z innymi wykonawcami.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości na muzykę

Uczeń:

- 1) rozwija zainteresowania i uzdolnienia muzyczne;
- 2) uczestniczy jako świadomy odbiorca w życiu muzycznym szkoły i w wydarzeniach kulturalnych poza szkołą;
- 3) świadomie korzysta z nagrań muzycznych i ze źródeł informacji;
- 4) zna podstawy budowy gitary klasycznej, zasady użytkowania, strojenia, wymiany strun i konserwacji instrumentu;
- 5) rozróżnia rodzaje gitar;
- 6) zna historię gitary i muzyki gitarowej w zakresie podstawowym;
- 7) poznaje literaturę gitarową z różnych epok.

2. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) prawidłowo posługuje się aparatem gry (postawa, układ rąk, właściwy sposób wydobycia dźwięku);
- 2) dba o właściwy dobór akcesoriów (krzesło, ustawienie pulpitu, oświetlenie oraz wykorzystanie podnóżka, podgitarnika lub poduszki);
- 3) posługuje się metronomem i tunerem lub kamertonem;
- 4) kształci podstawową technikę gry (koordynacja pracy obu rąk, niezależność palców, tłumienie strun, uderzenie tirando i apoyando, gra dwudźwięków, trójdźwięków, czterodźwięków i podstawowych akordów gitarowych, gra naturalnych i sztucznych flażoletów, chwyt barré, gra w pozycjach i zmiany pozycji, realizacja arpeggio, legato, tremolo, rasgueado i podstawowych ozdobników);
- 5) samodzielnie odczytuje zapis nutowy;
- 6) analizuje własną grę;
- 7) dba o jakość dźwięku;
- 8) analizuje własną grę pod kątem realizacji wskazówek nauczyciela, interpretacji i poprawności technicznej;
- 9) świadomie ćwiczy i koryguje własne błędy;
- 10) realizuje oznaczenia dynamiczne i agogiczne;
- 11) z pomocą nauczyciela interpretuje utwory muzyczne zgodnie ze stylem, charakterem i budową formalną, zwracając uwagę na rytm, agogikę, dynamikę, barwę, artykulację i frazowanie;
- 12) gra a vista łatwe utwory solowe i kameralne;
- 13) samodzielnie opracowuje łatwe utwory pod względem techniczno-wykonawczym (aplikatura, frazowanie, dynamika, interpretacja);
- 14) wykorzystuje wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych do zrozumienia i wykonywania utworów gitarowych;
- 15) realizuje różne formy muzykowania zespołowego (np. zespoły gitarowe, akompaniament lub zespoły kameralne z udziałem innych instrumentów);
- 16) wykonuje utwory z różnych epok (od renesansu do muzyki współczesnej) i gatunków: miniatury instrumentalne, formy cykliczne w całości lub wybrane części, opracowane samodzielnie utwory dowolne oraz etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych;
- 17) wykonuje z pamięci wybrane utwory;
- 18) wykonuje gamę C-dur oraz gamy krzyżkowe do czterech znaków – jednogłosowo, w tercjach i sekstach;
- 19) zna podstawowe akordy durowe i molowe w wyżej wymienionych tonacjach;
- 20) z pomocą nauczyciela planuje swoją pracę domową.

3. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w publicznych występach jako solista, kameralista lub akompaniator;
- 2) nawiązuje kreatywną współpracę z innymi wykonawcami;
- 3) jest otwarty i wrażliwy na potrzeby innych osób;
- 4) dokonuje krytycznej oceny swojej prezentacji;
- 5) aktywnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska jako wykonawca.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie gry na gitarze w szkole muzycznej I stopnia ma na celu rozwinięcie umiejętności instrumentalnych i zainteresowań muzycznych ucznia, kształtowanie jego wrażliwości oraz wyobraźni muzycznej. W nauczaniu początkowym (zwłaszcza w przypadku dzieci 6-letnich) należy stosować metodę beznutową. Wskazane są też zabawy muzyczno-ruchowe i wykorzystywanie pomocy dydaktycznych. Wymagania i metody nauczania muszą być dostosowane do wieku, możliwości percepcyjnych i wykonawczych ucznia.

Na pierwszym etapie kształcenia uczeń pod kierunkiem nauczyciela poznaje podstawy gry na gitarze, uczy się notacji muzycznej, wdraża do systematycznej pracy i świadomego ćwiczenia. Istotną rolą nauczyciela jest rozwijanie naturalnej muzykalności, wrażliwości, spontaniczności i kreatywności ucznia. Zdobywanie umiejętności czytania nut i gry a vista pozwala uczniowi na samodzielne opracowywanie utworów oraz muzykowanie kameralne. Nauczyciel powinien motywować ucznia do pracy i wysiłku, zachęcać do publicznych występów w szkole i środowisku, udziału w kursach, warsztatach, festiwalach, przeglądach oraz przesłuchaniach i wydarzeniach kulturalnych. W trosce o prawidłowy rozwój muzyczny dziecka szczególnie uzdolnionego należy świadomie i rozsądnie planować jego udział w konkursach. Trzeba także pomagać uczniom w poznawaniu literatury gitarowej, wskazywać źródła informacji (książki, nagrania, publikacje internetowe), wdrażać do muzykowania zespołowego oraz uczyć wykorzystywania wiedzy z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych do zrozumienia i wykonywania utworów zgodnie ze stylem, charakterem i budową formalną.

Nauczyciel powinien obserwować uczniów i ich predyspozycje do komponowania, improwizacji lub dostrzegać inne uzdolnienia i wspierać rozwój tych zdolności, wskazując osoby i miejsca, w których można nad nimi pracować (chyba, że nauczyciel gitary ma sam takie umiejętności i może włączyć tę pracę w proces nauczania gry na tym instrumencie). Rolą nauczyciela jest także czuwanie nad rozwojem osobowości ucznia, jego zachowań społecznych, a także współpraca z rodzicami i innymi nauczycielami.

Uczeń kończący edukację w szkole muzycznej I stopnia powinien być przygotowany do czynnego uczestnictwa w życiu muzycznym jako odbiorca oraz wykonawca, a w indywidualnych przypadkach także do kształcenia w szkole muzycznej II stopnia.

GRA A VISTA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Sprawne wykonanie zapisu nutowego na instrumencie

Uczeń wykonuje na instrumencie dostosowane do jego możliwości utwory muzyczne bez uprzedniego ćwiczenia.

2. Łączenie wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi

Uczeń wykorzystuje w grze a vista podstawowe umiejętności w zakresie gry na instrumencie oraz wiedzę ogólnomuzyczną.

3. Samodzielne opracowywanie utworów

Uczeń samodzielnie przygotowuje i wykonuje dostosowane do jego możliwości utwory muzyczne.

4. Rozbudzanie zainteresowania literaturą muzyczną

Uczeń poznaje w sposób praktyczny literaturę muzyczną spoza bieżącego repertuaru.

5. Przygotowanie do gry zespołowej

Uczeń wykorzystuje umiejętność gry a vista w pracy zespołowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Sprawne wykonanie zapisu nutowego na instrumencie

Uczeń:

- 1) dokonuje wstępnej analizy nowego tekstu muzycznego w celu poprawnego wykonania na instrumencie;
- 2) wykorzystuje nawyki wzrokowe, słuchowe i ruchowe do sprawnej gry z nut;
- 3) wykonuje a vista utwory muzyczne dostosowane do jego możliwości oraz przestrzega zasad poprawności:
  - a) zachowując zgodność z zapisem nutowym,
  - b) realizując wszelkie oznaczenia zamieszczone w tekście,
  - c) zachowując ciągłość wypowiedzi;
- 4) dostrzega i analizuje błędy popełniane podczas wykonywania utworów.

2. Łączenie wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi

Uczeń wykonuje a vista utwory muzyczne dostosowane do jego możliwości, wykorzystując w grze:

- 1) podstawową wiedzę o notacji muzycznej;
- 2) wiedzę o tonacjach, interwałach i akordach;
- 3) podstawowe wiadomości o budowie formalnej utworów.

3. Samodzielne opracowywanie utworów

Uczeń samodzielnie przygotowuje i wykonuje nowe, wskazane przez nauczyciela lub wybrane przez siebie utwory:

- 1) realizuje zapis nutowy zgodnie z oznaczeniami metrycznymi, dynamicznymi, agogicznymi, artykulacyjnymi i wyrazowymi;
- 2) rozpoznaje zawarty w utworze sens muzyczny;
- 3) stosuje wskazówki nauczyciela odnoszące się do pracy nad utworem;
- 4) proponuje własną interpretację.

4. Rozbudzanie zainteresowania literaturą muzyczną

Uczeń:

- 1) zdobywa informacje o literaturze muzycznej w zakresie wskazanym przez nauczyciela;
- 2) zapoznaje się z literaturą muzyczną w swojej specjalności instrumentalnej;
- 3) poznaje poprzez wykonanie na instrumencie wybrane, dostosowane do jego możliwości utwory;
- 4) wyraża własne opinie dotyczące poznawanych utworów.

5. Przygotowanie do gry zespołowej

Uczeń:

- 1) wykonuje na instrumencie wspólnie z nauczycielem lub innymi uczniami utwory muzyczne, dostosowane do jego możliwości (bez uprzedniego ćwiczenia);

- 2) samodzielnie przygotowuje łatwe utwory muzyczne do wspólnego wykonania na instrumencie z nauczycielem lub innymi uczniami;
- 3) nawiązuje poprawne relacje z kolegami w zespole;
- 4) współdziała w pracy zespołowej w celu osiągnięcia zamierzonego rezultatu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Gra a vista polega na odczytaniu poprzez zagranie bez przygotowania zapisanej w nutach idei kompozytora. Grający skrupulatnie realizuje to, co jest zapisane symbolami i przekłada na brzmienie instrumentu, uwzględniając możliwie najpełniej zawarty w utworze sens muzyczny.

Umiejętność gry a vista jest związana z całokształtem edukacji muzycznej: poprzez poznawanie licznych dzieł literatury muzycznej, spełnia rolę czynnika wiążącego przedmioty teoretyczne i praktyczne w jedną całość.

Kształcenie umiejętności gry a vista powinno rozpocząć się bezpośrednio po wprowadzeniu ucznia w podstawy notacji muzycznej i być praktykowane systematycznie – możliwie na każdej lekcji oraz podczas codziennego ćwiczenia. Taki system nauki należy utrzymać nieprzerwanie przez cały okres kształcenia.

Rolą nauczyciela jest regularne dostarczanie uczniowi materiału nutowego dostosowanego do jego aktualnych możliwości techniczno-wyrazowych. Ponadto należy rozbudzać u ucznia zaciekawienie nowymi utworami i chęć samodzielnego ich poznawania oraz dążyć do wykształcenia nawyku pracy z nowym tekstem nutowym – najlepiej w małych dawkach przy każdym ćwiczeniu. Dzięki temu możliwe będzie stopniowe gromadzenie w pamięci wzrokowej, słuchowej i ruchowej ucznia – niezbędnej bazy informacyjnej. Będą to gotowe zestawy struktur typowych dla danego instrumentu. Pozostają one w pamięci jako wzorce i są gotowe do wykorzystania w miarę potrzeby.

Doskonalenie umiejętności błyskawicznej analizy i syntezy, sprawnego porównywania materiału nieznanego ze znanymi wzorcami oraz wykorzystanie intuicji i wyobraźni muzycznej ucznia pozwoli na właściwe pokazanie zamysłu kompozytora zawartego w tekście nutowym w brzmieniu instrumentu.

Przedmiot gra a vista:

- pełni rolę uzupełniającą i wspierającą działania podejmowane na zajęciach instrumentu głównego;
- systematyzuje podstawy teoretyczne oraz doskonali umiejętności praktyczne niezbędne do sprawnej, dostosowanej do możliwości ucznia, realizacji zapisu nutowego na instrumencie;
- doskonali i skraca pierwszą i jedną z najważniejszych faz pracy nad utworem, przyczyniając się do znaczącego podniesienia efektywności pracy i postępów ucznia.

HARFA CELTYCKA / PEDAŁOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń rozwija wrażliwość artystyczną oraz zainteresowania muzyczne poprzez uczęszczanie na koncerty i słuchanie muzyki z nagrań. Uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na harfie

Uczeń:

- 1) kształci prawidłową postawę przy instrumencie oraz posługiwanie się prawidłowym, naturalnym i swobodnym aparatem gry;
- 2) poznaje zasady strojenia i konserwacji instrumentu;
- 3) rozwija podstawy techniki instrumentalnej oraz wrażliwość na jakość dźwięku i intonację;
- 4) próbuje improwizować proste tematy melodyczne i grać ze słuchu.

3. Zdobywanie podstawowej wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) poznaje zasady notacji muzycznej oraz podstawowe terminy i pojęcia niezbędne do realizacji utworu muzycznego;
- 2) zdobywa podstawową wiedzę dotyczącą budowy i historii instrumentu.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń pod kierunkiem nauczyciela poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie jej organizacji, kontroli i samooceny.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń kształci umiejętność koncentracji, zasad zachowania się na estradzie podczas występu, współpracy z innymi instrumentalistami w zespole, wspierając ich swoją wiedzą i wrażliwością artystyczną.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) muzykuje na instrumencie oraz rozwija swoją muzyczną wrażliwość;
- 2) rozwija muzykalność poprzez grę w duetach i większych zespołach;
- 3) czynnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły;
- 4) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą;
- 5) potrafi określić własne preferencje repertuarowe i brzmieniowe;
- 6) rozwija zainteresowania muzyczne poprzez wyszukiwanie ciekawych nagrań;
- 7) odróżnia i nazywa podstawowe gatunki muzyki, takie jak: muzyka klasyczna, folklorystyczna, popularna i jazzowa.

2. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na harfie

Uczeń:

- 1) prawidłowo, naturalnie i swobodnie posługuje się aparatem gry;
- 2) kształci odpowiednie nawyki siedzenia przy instrumencie, gwarantujące prawidłowy rozwój oraz zdobycie właściwej techniki gry;
- 3) posługuje się podstawową techniką gry na harfie pozwalającą na wykonywanie utworów;
- 4) potrafi nastroić harfę, używając elektronicznego aparatu do strojenia instrumentu;
- 5) samodzielnie ustawia odpowiednie haczyki lub pedały przed rozpoczęciem gry oraz w trakcie wykonywania utworu;
- 6) prawidłowo odczytuje zapis muzyczny od strony melodyki, harmonii, rytmiki i frazowania;
- 7) właściwie realizuje zawarte w utworze oznaczenia artykulacyjne oraz typowe dla harfy wybrane efekty brzmieniowe, takie jak: glissanda, flażolety, arpeggia, dźwięki ksylofonowe, zarywanie strun paznokciami, wykonywanie efektów perkusyjnych;
- 8) prawidłowo interpretuje utwór;
- 9) dba o piękno dźwięku i intonację w wykonywanych utworach;
- 10) w pracy nad utworami rozwija pamięć muzyczną, potrafi zagrać ze słuchu nieskomplikowane melodie;
- 11) potrafi zaaranżować łatwe utwory do celów muzykowania zespołowego;
- 12) zapoznaje się z techniką pedałową harfy koncertowej i uczy się wrażliwości na zmiany chromatyczne poszczególnych dźwięków; dostrzega zarazem zmiany harmoniczne w przebiegu utworu oraz rolę mechanizmu pedałowego.

3. Zdobyć podstawowej wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) dysponuje elementarną wiedzą w zakresie historii harfy oraz jej budowy (umie nazwać poszczególne, najważniejsze części instrumentu);
- 2) zna notację w kluczu wiolinowym i basowym;
- 3) zna terminologię muzyczną w zakresie melodyki, frazowania, rytmiki, artykulacji, dynamiki i agogiki oraz podstawowych harfowych efektów brzmieniowych;
- 4) rozpoznaje formę, prostą harmonię, określa czas powstania i stylistykę utworów, które wykonuje;
- 5) zna i stosuje zasady prawidłowego wydobywania i kształtowania dźwięku.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) rozpoznaje i koryguje błędy;
- 2) umie dostosować metodę ćwiczenia do sposobu rozwiązania występującego problemu technicznego, stosując wskazówki nauczyciela i respektując wymagania tekstu;
- 3) opracowuje plan pracy, uwzględniając ćwiczenie na instrumencie w harmonogramie dnia;
- 4) ocenia efekty swojej pracy;
- 5) dba o prawidłowe warunki pracy (materiały nutowe, ustawienie harfy, stołka i pulpitu).

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) koncentruje się przed wyjściem na estradę i podczas występu przed publicznością;
- 2) potrafi prawidłowo nastroić harfę przed występem publicznym;
- 3) w prezentacji estradowej wykorzystuje swoją wyobraźnię muzyczną i wrażliwość;
- 4) potrafi umiejętnie słuchać drugiego głosu podczas gry w duetach;
- 5) bierze udział w popisach i audycjach muzycznych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa w zakresie gry na harfie w szkole muzycznej I stopnia wskazuje naukę gry na harfie celtyckiej i pedałowej. Harfa celtycka od wielu już lat jest instrumentem łatwo dostępnym i popularnym w szkołach muzycznych I stopnia. Dzięki temu uczeń zainteresowany nauką gry na harfie ma możliwość rozpoczęcia edukacji już w wieku 6 lub 7 lat, co daje większe szanse na uzyskanie wysokiego poziomu umiejętności i umożliwia dalszą edukację oraz lepszą pracę w przyszłości.

Głównym celem nauczania gry na harfie w szkole muzycznej I stopnia (w klasach I-III) powinno być zainteresowanie ucznia harfą oraz rozwijanie radości z gry i wydobywanej na tym instrumencie muzyki. Harfa wydaje się być idealnym instrumentem do nauki czytania nut, do nauki rytmu i do różnicowania barwy dźwięku. W pierwszym roku nauki, zabawy przy harfie i eksperymentowanie z możliwościami brzmieniowymi tego instrumentu są pozytywną siłą napędową w procesie edukacji, co w rezultacie może efektywnie wspomóc pracę nauczyciela. Radość, którą dziecko odczuwa przy prezentowaniu swoich osiągnięć od najwcześniejszych lat jest wartością nie do przecenienia. Dzięki niej dziecko rozwija swoje kompetencje i podnosi poziom gry bez ograniczenia treścią czy stresem. Jego rozwój przebiega zdrowo i szybko.

Od IV klasy wymagania techniczne i programowe rosną, a możliwość gry w zespołach daje okazję do czerpania radości z muzykowania. Dzięki temu młody harfista uczy się odpowiedzialności nie tylko za swoją pracę, ale i za wspólny jej wynik.

Obecnie mamy bogatą literaturę dziecięcą, ale są epoki, w których brakuje repertuaru harfowego na ten etap edukacyjny. Zmusza to nauczyciela do korzystania z transkrypcji. Lepszym rozwiązaniem wydaje się być granie z tekstów oryginalnych (muzyka barokowa, wczesnoklasyczna, romantyczna) i czytanie nut bez transkrybowania utworów. Uczeń pod okiem nauczyciela stara się robić własne transkrypcje, które sprowadzają się do wpisania

palcowania, a na wyższym etapie nauki do zmian enharmonicznych, czy ewentualnych wpisów pedałowch. Tekst muzyczny pozostaje nienaruszony.

W edukacji na etapie szkoły muzycznej I stopnia nauczyciel stara się wspomagać wrodzoną wrażliwość i kreatywność dziecka oraz rozwijać jego wyobraźnię poprzez zachęcanie do odtwarzania znanych melodii ze słuchu i ewentualnego komponowania własnych. Od tego też momentu nauczyciel zwraca szczególną uwagę na piękno wydobywanego przez ucznia dźwięku i pomaga je osiągnąć.

Na koniec nauki w szkole I stopnia uczeń wykonuje program egzaminu. Wykształcenie uzyskane przez absolwenta pierwszego etapu edukacyjnego przygotowuje go do muzykowania zespołowego, czynnego uczestnictwa w amatorskim życiu muzycznym, odbioru muzyki oraz kontynuacji nauki w szkole muzycznej II stopnia.

KLARNET

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie wiedzy i rozwijanie zainteresowania muzyką

6 Uczeń zdobywa wiedzę z zakresu zasad muzyki i notacji muzycznej. Rozwija uzdolnienia muzyczne stosownie do wieku i predyspozycji.

2. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń poznaje możliwości techniczne instrumentu i prawidłowy sposób wydobywania dźwięków na klarnecie.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń realizuje projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności – indywidualnie i w pracy zespołowej.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych. Chętnie uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym, bierze udział w audycjach szkolnych i koncertach pozaszkolnych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie wiedzy i rozwijanie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) uczęszcza na koncerty, słucha muzyki z nagrań i interesuje się kulturą;
- 2) zna podstawową literaturę przeznaczoną na klarnet;
- 3) zna w stopniu podstawowym historię swojego instrumentu;
- 4) gra wyznaczone przez pedagoga (z uwzględnieniem własnych upodobań) utwory o zróżnicowanym charakterze;
- 5) muzykuje w zespole, ucząc się jednocześnie współpracy i odpowiedzialności;
- 6) zna i stosuje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, w szczególności: dźwięk, melodia, harmonia, rytm, agogika, metrum, artykulacja, dynamika, tonacja, gama, pasaż, akord;
- 7) w pracy nad utworami oraz podczas rozmów o muzyce wykorzystuje poznaną wiedzę na temat epok, stylów i kompozytorów;
- 8) wykazuje zainteresowanie grą na instrumencie;
- 9) potrafi wykorzystać umiejętności i wiedzę zdobytą w procesie kształcenia w szkole muzycznej I stopnia w kształtowaniu swojej osobowości.

2. Opanowanie podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę i zasady konserwacji instrumentu;
- 2) samodzielnie składa i rozkłada instrument;
- 3) samodzielnie dobiera, oznacza i zmienia stroik, przymocowuje go ligaturą do ustnika;
- 4) zna podstawy techniki oddechu i zadęcia, niezbędne do dalszego rozwoju;
- 5) kontroluje i właściwie prowadzi strumień powietrza;
- 6) utrzymuje prawidłową postawę podczas gry, trzyma instrument pod odpowiednim kątem oraz poprawnie układa ręce i palce;
- 7) zna i stosuje podstawowe rodzaje artykulacji, w szczególności: legato i non legato;
- 8) zna i stosuje podstawowe określenia dynamiczne, takie jak: piano, mezzopiano, mezzo-forte, forte, crescendo, decrescendo;
- 9) prawidłowo odczytuje i realizuje oznaczenia tempa;
- 10) prawidłowo realizuje struktury rytmiczne w wykonywanych utworach;
- 11) potrafi samodzielnie lub z pomocą nauczyciela nastroić instrument oraz wydobyć właściwą intonację;
- 12) dysponuje biegłością palcową, umożliwiającą mu wykonanie wybranych utworów;
- 13) zna zasady notacji muzycznej;
- 14) dba o estetykę wykonania – jest wrażliwy na jakość techniczną i artystyczną dźwięku.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) samodzielnie i bezbłędnie odczytuje zapis nutowy, dostosowany do jego możliwości; uwzględnia oznaczenia metryczne, dynamiczne i agogiczne;
- 2) interpretuje utwory pod kierunkiem pedagoga, zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej; wyraża emocje i wydobywa charakter utworu;
- 3) samodzielnie i efektywnie ćwiczy, korygując popełniane błędy;
- 4) poprawnie wykonuje z pamięci wyznaczony przez pedagoga zakres materiału;
- 5) jest przygotowany do gry z akompaniamentem i w zespołach kameralnych;
- 6) muzykuje w zespole, ucząc się jednocześnie współpracy i odpowiedzialności.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) stara się odpowiedzialnie przygotowywać do występów publicznych;
- 2) rozwija umiejętność koncentracji przed występem i podczas gry przed publicznością;
- 3) dokonuje prawidłowej analizy własnej gry;
- 4) bierze udział w popisach szkolnych i koncertach okolicznościowych;
- 5) czynnie uczestniczy w życiu kulturalnym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Zgodnie z podstawą programową celem nauki gry na klarncie w szkole muzycznej I stopnia jest przekazanie uczniom wiedzy i umiejętności gry na instrumencie oraz rozbudzenie w nich wrażliwości na sztukę i potrzeby obcowania z nią, bez względu na to, czy uczeń wybierze zawód muzyka czy też nie.

Ideą, która przyświecała tworzeniu nowej podstawy programowej jest dobro dziecka. W nauczaniu gry na klarncie szczególną uwagę należy zwrócić na etap wczesnoszkolny, aby uczeń stopniowo, poprzez zabawę oswajał się z muzyką i instrumentem.

Cechą gry na klarncie jest specyficzna współpraca sylwetki grającego z instrumentem. Młody instrumentalista ma ogromny wpływ na kształtowanie dźwięku, jego barwę i rodzaj ekspresji.

Ważnym zadaniem pedagoga jest dysponowanie dużym zasobem metod nauczania i indywidualne dostosowanie ich do możliwości, predyspozycji, wieku i rozwoju psychofizycznego oraz emocjonalnego ucznia.

Nauczyciel swoją postawą i zaangażowaniem powinien stworzyć klimat sprzyjający

rozwojowi edukacyjnemu ucznia, jego kultury osobistej i pasji muzycznej. Wiedzę należy przekazywać w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący ucznia.

Zadaniem nauczyciela jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający indywidualne upodobania i możliwości ucznia oraz stała obserwacja postępów w procesie nauczania. Zagadnienia techniczne należy wprowadzać według stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej. Ważnym elementem rozwoju muzycznego ucznia jest systematyczna, świadoma, samodzielna i dobrze zorganizowana praca w domu, a także nauka gry zespołowej, stanowiąca nieodłączną część rozwoju artystycznego ucznia.

Rolą pedagoga przedmiotu głównego jest pomoc w umiejętności łączenia wiedzy ogólnomuzycznej z grą na instrumencie oraz zachęcanie ucznia do aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym.

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do edukacji każdego ucznia.

Dzięki indywidualizacji kształcenia podstawa programowa pozwala na podwyższenie wymagań edukacyjnych najzdolniejszym uczniom, z którymi można pracować nad trudniejszym repertuarem, zawartym w programie nauczania szkół muzycznych II stopnia.

6

KLAWESYN DODATKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń rozwija zainteresowania muzyczne poprzez pracę nad interpretacją utworów, słuchanie muzyki oraz uczestniczenie w życiu kulturalnym.

2. Zapoznanie z teoretycznymi podstawami gry na instrumencie

Uczeń poznaje budowę klawesynu, zasady notacji i pojęcia niezbędne w odczytaniu i realizacji zapisu muzycznego.

3. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń kształci prawidłowe posługiwanie się aparatem gry oraz zdobywa podstawy techniki klawesynowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) interpretuje utwór zgodnie z zapisem muzycznym i stylem;
- 2) czynnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Zapoznanie z teoretycznymi podstawami gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę o budowie i możliwościach technicznych klawesynu;
- 2) zna podstawowe zasady notacji muzyki klawesynowej;
- 3) rozumie znaczenie podstawowych terminów muzycznych.

3. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) prezentuje właściwą postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) dysponuje prawidłowym aparatem gry oraz dobrą korelacją lewej i prawej ręki;
- 3) realizuje właściwą artykulację i ornamentację.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Idea interpretacji muzyki dawnych epok zgodnie z ówczesną estetyką wykonawczą zdobyła w ciągu ostatnich lat znaczną popularność także w Polsce, w rezultacie czego znacząco poszerzył się zakres repertuaru. Wprowadzenie nauki gry na klawesynie w szkole muzycznej I stopnia jest formą realizacji tych idei. Nauka gry na klawesynie może być realizowana w ramach zajęć indywidualnych jako instrument dodatkowy dla pianistów.

KLAWESYN

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń kształci prawidłowe posługiwanie się aparatem gry oraz zdobywa podstawy techniki klawesynowej.

2. Zapoznanie z teoretycznymi podstawami gry na klawesynie oraz podstawową wiedzą muzyczną

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę na temat budowy klawesynu i sposobów gry na instrumencie;
- 2) poznaje reprezentatywne utwory z literatury klawesynowej skomponowane w różnych epokach i stylach oraz kształci umiejętności analizy i interpretacji materiału muzycznego.

3. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym

Uczeń postępuje zgodnie z zasadami etyki, poznaje i stosuje zasady komunikacji społecznej. Uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły i środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) poprawnie posługuje się aparatem gry z dobrą korelacją lewej i prawej ręki oraz podstawową biegłością palców;
- 3) prawidłowo odczytuje prosty zapis muzyczny, interpretuje zawarte w nim oznaczenia wykonawcze i artykulacyjne;
- 4) starannie realizuje zaplanowaną ornamentację;
- 5) stosuje różne sposoby zapamiętywania utworów;
- 6) samodzielnie wykonuje a vista proste utwory;
- 7) samodzielnie opracowuje proste utwory;
- 8) dysponuje repertuarem obejmującym zróżnicowane formy i style, w tym proste formy taneczne, polifoniczne i sonaty wczesnoklasyczne;
- 9) wykonuje proste utwory w różnych formach muzykowania zespołowego.

2. Zapoznanie z teoretycznymi podstawami gry na klawesynie oraz podstawową wiedzą muzyczną

Uczeń:

- 1) zna i definiuje podstawowe terminy i pojęcia muzyczne;
- 2) potrafi wymienić podstawowe cechy form i gatunków muzyki klawesynowej;
- 3) definiuje strukturę formalną wykonywanego utworu, zna zasady akcentowania, wskazuje motywy, frazy i inne odcinki muzyczne;
- 4) wykorzystuje wiedzę z zakresu obsługi klawesynu;
- 5) pozyskuje niezbędne materiały i wiedzę ze zbiorów bibliotecznych lub multimedialnych.

3. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym

Uczeń:

- 1) jest zdolny do samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy;
- 2) jest przygotowany do pracy zespołowej oraz do współpracy w grupie i na rzecz grupy;
- 3) potrafi krytycznie ocenić własną prezentację;
- 4) czynnie uczestniczy w życiu muzycznym i korzysta z zasobów kultury w różnych dziedzinach sztuki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Idea interpretacji muzyki dawnych epok zgodnie z ówczesną estetyką wykonawczą zdobyła w ciągu ostatnich lat znaczną popularność także w Polsce, w rezultacie czego znacząco poszerzył się zakres repertuaru. Wprowadzenie nauki gry na klawesynie w szkole muzycznej I stopnia jest formą realizacji tych idei. Nauka gry na klawesynie może być realizowana w ramach przedmiotu głównego lub jako instrument dodatkowy.

KONTRABAS

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń rozwija muzyczne zainteresowania, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań. Uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Poznanie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń poznaje zasady notacji oraz podstawowe terminy i pojęcia muzyczne, niezbędne do odczytania i realizacji tekstu muzycznego. Zdobywa wiedzę z zakresu historii, budowy instrumentu oraz zasad jego konserwacji.

3. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) kształci umiejętność zachowania prawidłowej postawy podczas gry na instrumencie oraz właściwego posługiwania się aparatem gry;
- 2) poznaje zasady strojenia instrumentu;
- 3) rozwija podstawy techniki instrumentalnej oraz wrażliwość na jakość dźwięku i intonację;
- 4) próbuje improwizować proste tematy melodyczne i grać ze słuchu.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń, pod kierunkiem nauczyciela, poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie jej organizacji, stosowania odpowiednich technik oraz kształci umiejętność kontrolowania własnej gry i samooceny.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń poznaje zasady występów publicznych, nabywa umiejętności koncentracji, prezentacji estradowej, pokonywania tremy oraz współpracy z akompaniatorem i innymi instrumentalistami w ramach zespołu kameralnego i orkiestry.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) uczestniczy w życiu muzycznym swojej szkoły i środowiska (koncerty, audycje, uroczystości okolicznościowe), występuje solo i w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 2) korzysta z dostępnych dóbr kultury;
- 3) zna podstawowe gatunki muzyki;
- 4) rozwija swoje muzyczne zainteresowania: uczęszcza na koncerty, słucha muzyki z nagrań, poznaje wybrane utwory z literatury kontrabasowej;
- 5) posiada wiedzę niezbędną do uczestnictwa w życiu muzycznym.

2. Poznanie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna i stosuje podstawowe terminy i pojęcia muzyczne;
- 2) zna i odczytuje zapis nutowy, w szczególności: nazwy strun, oznaczenia pozycji, aplikaturę, kierunki smyczka, oznaczenia dynamiczne i artykulacyjne;
- 3) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną w działaniach praktycznych;
- 4) zna budowę gam durowych i molowych oraz pasaży (do 4 znaków przykluczowych);
- 5) zna w stopniu podstawowym historię, budowę oraz zasady konserwacji kontrabasu i smyczka, a także ich bezpiecznego transportu;
- 6) stosuje wybrane elementy technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

3. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) przyjmuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie (postawa stojąca, postawa siedząca);
- 2) poprawnie dysponuje aparatem gry;
- 3) jest wrażliwy na jakość dźwięku, intonacji i rytmu;
- 4) posiada kompetencje do publicznej prezentacji utworów;
- 5) stosuje podstawową technikę gry z uwzględnieniem właściwego podziału smyczka (gra całym smyczkiem oraz jego poszczególnymi częściami);
- 6) operuje podstawowymi sposobami artykulacji: detachè, martelè, portato, legato, staccato i pizzicato;
- 7) gra w pozycjach „szybkowych” (bez użycia kciuka);
- 8) realizuje poprawnie oznaczenia agogiczne i dynamiczne;
- 9) podejmuje próby wibracji oraz swobodnie ją stosuje;
- 10) samodzielnie stroi instrument;
- 11) zna i wykorzystuje w swojej grze flażolety naturalne;
- 12) zna i stosuje podstawowe sposoby frazowania;
- 13) czyta nuty a vista w stopniu pozwalającym na zagranie prostych melodii.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) realizuje uwagi nauczyciela podczas pracy nad utworem;
- 2) zna i wykorzystuje metody samodzielnego ćwiczenia;
- 3) świadomie i systematycznie ćwiczy oraz koryguje własne błędy;
- 4) samodzielnie odczytuje prosty zapis nutowy;
- 5) kontroluje jakość dźwięku, intonację i rytm.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) rozumie potrzebę współdziałania w zespole;
- 2) zdobywa doświadczenia w zakresie występów publicznych;
- 3) wykorzystuje elementy „zabaw dydaktycznych” do rozwoju techniki instrumentalnej;
- 4) wykazuje umiejętność pamięciowego opanowania części repertuaru;
- 5) współpracuje z akompaniatorem oraz z muzykami zespołu kameralnego i orkiestry;
- 6) jest świadomy znaczenia muzykowania zespołowego w rozwoju artystycznym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa określa główne cele nauczania gry na kontrabasie w szkole muzycznej I stopnia. Przedstawia obowiązkowe treści nauczania i efekty kształcenia, obejmujące następujące kategorie: wiedza, umiejętności zawodowe oraz kompetencje personalne i społeczne.

Głównym celem jest kształcenie umiejętności, które uczeń powinien nabyć w pierwszym etapie nauki.

W definicji podstawy programowej położono szczególny nacisk na wiedzę i umiejętności ucznia, którymi może on wykazać się na koniec procesu nauczania. Należy zatem pamiętać, iż podmiotem kształcenia zawsze jest uczeń, a rolą szkoły, w szczególności nauczyciela przedmiotu głównego – kontrabas – powinna być pomoc uczniowi w umiejętnym rozwijaniu uzdolnień muzycznych oraz właściwym wykorzystaniu niezbędnej wiedzy teoretycznej. Oznacza to przygotowywanie, usamodzielnianie i wdrażanie ucznia do korzystania ze źródeł wiedzy o kulturze i muzyce, zarówno tradycyjnych, jak i współczesnych, np. technik multimedialnych.

Istotą nowych założeń są przede wszystkim optymalne efekty nauczania, uzyskane metodami i sposobami indywidualnego podejścia do każdego ucznia.

Nauczyciel powinien zachęcić ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności artystycznej (plakaty, programy audycji i koncertów, spis opracowanego repertuaru, dyplomy uczestnictwa w przeglądach, kursach i konkursach kontrabasowych itp.). Ponadto musi stale obserwować jego rozwój, dokonywać bieżącej ewaluacji założeń, a także okazywać pomoc uczniowi i jego rodzicom w trakcie nauki oraz w podejmowaniu decyzji co do dalszego kształcenia.

Zaleca się, by w toku kształcenia pamiętać o rozwijaniu niezwykle istotnych umiejętności, takich jak: współpraca w zespole, radzenie sobie ze stresem, rozwój umiejętności komunikacji itp.

Wytyczne, które znajdują się w podstawie programowej stanowią zapis swego rodzaju celu, do którego nauczyciel ma obowiązek doprowadzić każdego ucznia o przeciętnych uzdolnieniach. Efekty kształcenia wyznaczają ten cel, natomiast drogę do tego celu wybiera sam nauczyciel, korzystając z własnych doświadczeń i wspomnianego wcześniej indywidualnego podejścia do każdego ucznia. Od jego autonomicznych decyzji zależy, w jaki sposób prowadzi ucznia, aby kończąc szkołę był on należycie przygotowany do dalszego etapu kształcenia lub podjęcia aktywności artystycznej w swoim środowisku.

Podstawa programowa jako akt prawny stanowi dla nauczyciela drogowskaz do opracowania programu nauczania realizowanego w szkole muzycznej, a w nim szczegółowych treści i metod kształcenia.

Zadaniem nauczyciela jest stawianie takich wymagań, aby uzyskać możliwie najlepsze efekty w każdym aspekcie nauczania.

Wymiar czasu zajęć lekcyjnych z przedmiotu – instrument główny – w poszczególnych cyklach nauczania określają obowiązujące w szkole muzycznej I stopnia Ramowe plany nauczania. Zaleca się prowadzenie lekcji minimum dwa razy w tygodniu.

Podstawą realizacji niniejszych założeń programowych w szkole muzycznej I stopnia jest wyposażenie sali w kontrabasy o małych rozmiarach (1/8, 1/4, 1/2) dostosowanych do wzrostu uczniów. Ważne jest, aby pomieszczenie do prowadzenia zajęć nauki gry na kontrabasie miało odpowiednią powierzchnię, oświetlenie i wentylację. Ponadto sala lekcyjna powinna być

wyposażona w podstawowy zestaw akcesoriów, takich jak:estrojony fortepian lub pianino, pulpit, lustro, przyrząd stabilizujący instrument (np. deska do wbicia nóżki, specjalne kółko itp.), metronom, krzesła kontrabasowe z regulacją wysokości oraz odpowiednia biblioteka, zaopatrzona w literaturę muzyczną dostosowaną do możliwości percepcyjnych uczniów.

Wybór postawy przy instrumencie jest kwestią indywidualną, niemniej jednak w początkowym okresie nauki gry zaleca się stosować postawę stojącą. Postawa siedząca, ze względu na różnicę ustawienia instrumentu, wymaga ponownego ustawienia aparatu gry. Zaleca się rozpoczęcie ćwiczeń instrumentalnych od środkowych strun, jak również unikanie grania długich wartości rytmicznych w wolnym tempie.

Zgodnie z podstawą programową nauczyciel powinien kierować się szeroko pojętym dobrem dziecka, stale wzbudzać w nim zainteresowanie muzyką i budować pozytywną motywację do pracy. W toku kształcenia muzycznego należy pamiętać, że oprócz nauczania gry na instrumencie, zapoznania ucznia z literaturą muzyczną i sposobami jej interpretacji, równie istotne jest rozbudzanie w nim wrażliwości na sztukę i potrzeby obcowania z nią, a także kształtowanie określonych postaw, takich jak: odpowiedzialność, wytrwałość, samodzielność, poczucie własnej wartości, kreatywność, gotowość do występów solowych i gry zespołowej.

KSZTAŁCENIE SŁUCHU Z AUDYCJAMI MUZYCZNYMI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętności słuchowego rozpoznawania struktur melodycznych, metrycznych i harmonicznycy oraz zmian w zakresie elementów i budowy dzieła muzycznego;
- 2) potrafi zaznaczyć w przebiegu muzycznym poznane struktury i rozróżnić zjawiska muzyczne.

2. Rozwijanie umiejętności czytania nut głosem

Uczeń odtwarza głosem zapis nutowy na podstawie znajomości notacji muzycznej oraz wykształconych wyobrażeń słuchowych (kierunek melodii, brzmienie poszczególnych interwałów, relacje czasowe), zwraca uwagę na intonację.

3. Kształcenie ekspresji muzycznej

Uczeń rozwija wyobraźnię i wrażliwość muzyczną, potrafi wypowiadać się poprzez aktywność muzyczną, kształtuje twórczą postawę wobec stawianycy zadań.

4. Kształcenie podstawowej wiedzy z zakresu teorii muzyki

Uczeń posługuje się właściwą terminologią muzyczną, rozumie podstawowe pojęcia i oznaczenia muzyczne, dostrzega, rozróżnia i buduje poznane struktury.

5. Rozbudzanie zainteresowania literaturą muzyczną

Uczeń:

- 1) zapoznaje się z różnorodną literaturą muzyczną, opisuje dzieło, posługując się terminologią muzyczną;
- 2) kształtuje umiejętność świadomego odbioru muzyki i jej wartościowania;
- 3) wyraża własne opinie dotyczące słuchanych utworów.

6. Wykorzystanie w praktyce posiadanej wiedzy i umiejętności

Uczeń wykorzystuje wiedzę i umiejętności do realizacji innych przedmiotów muzycznych, dostrzega korelację między zagadnieniami pochodzącymi z różnych przedmiotów.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń:

1) rozpoznaje:

- a) struktury melodyczne: skalę majorową (odmiana naturalna) i minorową (odmiana naturalna, harmoniczna, dorycka i melodyczna), interwały proste gamowłaściwe i w oderwaniu od tonacji, trójdźwięki majorowe, minorowe, zmniejszone i zwiększone w postaci zasadniczej, dominantę septymową w postaci zasadniczej z rozwiązaniem, progresje, dźwięki obce w melodii; zagadnienia realizowane są w tonacjach do trzech znaków przykluczowych,
  - b) struktury harmoniczne: interwały proste gamowłaściwe i w oderwaniu od tonacji, trójdźwięki majorowe, minorowe, zwiększone i zmniejszone w postaci zasadniczej, triadę harmoniczną w majorze naturalnym i minorze harmonicznym, dominantę septymową w postaci zasadniczej z rozwiązaniem; zagadnienia realizowane są w tonacjach do trzech znaków przykluczowych,
  - c) struktury metryczne: wartości rytmiczne, grupy rytmiczne regularne oraz triolę, takty ćwierćnotowe (2/4, 3/4, 4/4) i ósemkowe (3/8, 6/8), synkopę, przedtakt, fermatę,
  - d) elementy dzieła muzycznego, jego budowę formalną i fakturę,
  - e) polskie tańce narodowe,
  - f) brzmienie instrumentów muzycznych, w szczególności nauczanych w danej szkole,
  - g) podstawowe rodzaje głosów wokalnych;
- 2) zapisuje, uzupełnia i koryguje przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne jednogłosowe (dyktanda, ćwiczenia solfeżowe, przykłady z literatury muzycznej oraz z repertuaru uczniowskiego);
- 3) zapamiętuje motywy melodyczne i rytmiczne, fragmenty piosenek i utworów muzycznych.

2. Rozwijanie umiejętności czytania nut głosem

Uczeń realizuje głosem z nut:

- 1) nierytmizowane następstwa dźwięków różnej wysokości;
- 2) proste motywy i melodie oparte o poznane struktury interwałowe i harmoniczne;
- 3) przebiegi rytmiczne;
- 4) melodie z akompaniamentem drugiej osoby.

Zagadnienia realizowane są następującymi sposobami: solmizacją, literowo, stopniami gamy, taitażacją oraz z tekstem.

3. Kształcenie ekspresji muzycznej

Uczeń:

- 1) tworzy własne wypowiedzi muzyczne (improwizuje głosem i na instrumentach, komponuje miniatury muzyczne);
- 2) odczytuje i realizuje zapisany tekst muzyczny, zgodnie z zawartymi oznaczeniami wykonawczymi i wskazówkami interpretacyjnymi;
- 3) aktywnie słucha muzyki, wykorzystując proste formy ruchu, w tym taktowanie.

4. Kształcenie podstawowej wiedzy z zakresu teorii muzyki

Uczeń stosuje:

- 1) zasady notacji i kaligrafii muzycznej, dotyczące zapisu pojedynczych dźwięków i współbrzmień w kluczach wiolinowym i basowym, na pięciolinii oraz na liniach dodanych dolnych i górnych, symboli interwałów i akordów, wartości rytmicznych nut i pauz, grup rytmicznych, kropki przy nucie, fermaty, łuków, znaków przykluczowych, znaków chromatycznych pojedynczych, przenośników oktafowych, transpozycji, znaków zakończenia utworu i innych skrótów pisowni muzycznej;

- 2) solmizacyjne i literowe nazwy dźwięków, odpowiadające stopniom gamy w poznanych tonacjach, nazwy oktav w zakresie C – c3;
- 3) terminologię związaną z pokrewieństwem gam (równoległość, jednoimiennosc, koło kwintowe) w zakresie poznanych tonacji;
- 4) zasady budowy poznanych struktur melodycznych, harmonicznch i metrorhythmicznych.

5. Rozbudzanie zainteresowania literaturą muzyczną

Uczeń:

- 1) opisuje prostymi określeniami wysłuchane przykłady muzyczne, stosując podstawowe pojęcia z zakresu:
  - a) elementów dzieła muzycznego (rytmiki, melodyki, harmoniki, artykulacji, agogiki, dynamiki, kolorystyki),
  - b) budowy formalnej (w oparciu o budowę okresową i ewolucyjną),
  - c) faktury utworu (monofonia, polifonia, homofonia);
- 2) określa na przykładach muzycznych cechy polskich tańców narodowych i cechy muzyki ludowej;
- 3) wymienia i ogólnie charakteryzuje:
  - a) epoki (barok, klasycyzm, romantyzm, muzykę XX i XXI wieku) oraz twórczość reprezentujących je kompozytorów (w szczególności: J. S. Bacha, W. A. Mozarta, F. Chopina, K. Szymanowskiego),
  - b) zawody związane z muzyką, w tym: wykonawca – instrumentalista i wokalista, kompozytor, dyrygent, lutnik, reżyser dźwięku,
  - c) najważniejsze wydarzenia muzyczne (np. festiwale, konkursy);
- 4) potrafi korzystać ze wskazanych tradycyjnych i multimedialnych zbiorów literatury muzycznej, oprogramowania komputerowego wspomagającego naukę i rozwój kompetencji muzycznych.

6. Wykorzystanie w praktyce posiadanej wiedzy i umiejętności

Uczeń:

- 1) stosuje terminologię muzyczną w wypowiedziach ustnych i pisemnych w zakresie zdobytej wiedzy i umiejętności;
- 2) dostrzega, odczytuje i wykonuje poznane struktury melodyczne, harmoniczne i metrorhythmiczne;
- 3) charakteryzuje dzieło muzyczne;
- 4) wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności w realizacji innych przedmiotów, zwłaszcza instrumentu głównego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa w zakresie kształcenia słuchu z audycjami muzycznymi określa, że uczeń zdobywa wiedzę przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Powinien on mieć świadomość, że opanowanie poszczególnych elementów wiedzy pozwoli mu zrozumieć muzykę na wielu płaszczyznach, jako całość. Wartościowym elementem pracy na lekcjach kształcenia słuchu z audycjami muzycznymi jest wykorzystywanie przykładów z literatury muzycznej.

Zdobywana wiedza ma charakter interdyscyplinarny, co umożliwia wykorzystanie jej w realizacji treści innych przedmiotów przewidzianych w danym etapie edukacyjnym.

Wiadomości i umiejętności zdobyte na zajęciach kształcenia słuchu i audycji muzycznych uczeń potrafi wykorzystać w praktyce do świadomego słuchania i wykonywania utworów oraz rozwijania zainteresowań muzycznych. Ukończenie szkoły muzycznej I stopnia powinno dawać uczniowi powód do dumy oraz satysfakcję z osiągniętych efektów.

Nauczyciel powinien być dla ucznia przewodnikiem, wpływać na kształtowanie jego świadomości i wrażliwości muzycznej oraz zachęcać go do aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym środowiska.

Wiedza i kompetencje zdobyte na zajęciach stanowią podstawę do dalszej nauki w szkole muzycznej II stopnia.

OBÓJ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie muzykalności i wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań;
- 2) rozwija zdolności muzyczne i predyspozycje;
- 3) zdobywa wiedzę o muzyce.

2. Opanowanie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń zna ogólną budowę instrumentu, jego możliwości techniczne, zdobywa umiejętności w zakresie posługiwania się aparatem gry, techniką i ekspresją wyrazu.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) realizuje indywidualnie i zespołowo projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności;
- 2) uczestniczy w audycjach i koncertach szkolnych oraz poza szkołą;
- 3) umiejętnie współpracuje z kolegami w zespole.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) uczęszcza na koncerty;
- 2) interesuje się kulturą;
- 3) zna podstawową literaturę muzyczną na obój;
- 4) zna podstawowe wiadomości z zakresu budowy i historii swojego instrumentu;
- 5) gra wybrane przez pedagoga (z uwzględnieniem upodobań ucznia) utwory o zróżnicowanym charakterze;
- 6) zna i definiuje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, w szczególności: dźwięk, melodia, harmonia, rytm, agogika, metrum, artykulacja, dynamika, tonacja, gama, pasaż, akord;
- 7) wykorzystuje poznaną wiedzę na temat epok, stylów i kompozytorów w pracy nad utworami oraz podczas rozmów o muzyce;
- 8) wykazuje zainteresowanie grą na instrumencie.

2. Opanowanie podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę i zasady konserwacji instrumentu;
- 2) samodzielnie składa i rozkłada instrument;
- 3) dba o stroiki do swojego instrumentu;
- 4) właściwie posługuje się techniką oddechu i zadęcia;
- 5) prawidłowo operuje i kontroluje strumień powietrza;
- 6) utrzymuje właściwą postawę podczas gry, trzyma instrument pod odpowiednim kątem oraz poprawnie układa ręce i palce;
- 7) zna i stosuje podstawowe rodzaje artykulacji; w szczególności legato i non-legato;
- 8) zna i stosuje podstawowe określenia dynamiczne, takie jak: piano, mezzopiano, mezzo-forte, forte, crescendo, decrescendo;

- 9) prawidłowo odczytuje i realizuje oznaczenia tempa;
- 10) odczytuje i realizuje struktury rytmiczne w wykonywanych utworach;
- 11) samodzielnie stroi instrument oraz dba o czystość intonacji;
- 12) posługuje się właściwym poziomem biegiłości palcowej;
- 13) zna zasady notacji muzycznej;
- 14) dba o estetykę wykonania i optymalną jakość dźwięku;
- 15) zrealizował zadania techniczno-wykonawcze przewidziane programem szkoły I stopnia.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) samodzielnie i bezbłędnie odczytuje łatwy, dostosowany do swoich możliwości tekst nutowy, realizuje oznaczenia metryczne, dynamiczne i agogiczne;
- 2) pod kierunkiem pedagoga interpretuje utwory zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej, wyraża emocje i wydobywa charakter utworu;
- 3) samodzielnie i efektywnie ćwiczy, korygując popełniane błędy;
- 4) poprawnie wykonuje na pamięć wyznaczony przez pedagoga zakres materiału;
- 5) jest przygotowany do gry z akompaniamentem oraz w zespołach kameralnych;
- 6) muzykuje w zespole, ucząc się jednocześnie współpracy i odpowiedzialności za poziom wykonywanych utworów.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) odpowiedzialnie i świadomie przygotowuje się do występów publicznych;
- 2) koncentruje się przed występem i podczas gry przed publicznością;
- 3) dokonuje krytycznej oceny własnej gry;
- 4) bierze udział w popisach szkolnych i koncertach;
- 5) interesuje się i uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nadrzędnym celem realizacji nowej podstawy programowej jest przekazanie uczniom wiedzy, kształcenie umiejętności gry na instrumencie oraz rozbudzenie w nich wrażliwości na sztukę i potrzeby obcowania z nią na co dzień.

Ideą, która przyświecała pisaniu podstawy programowej jest dobro dziecka. W nauczaniu gry na oboju szczególną uwagę należy zwrócić na etap wczesnoszkolny, aby uczeń stopniowo, poprzez zabawę oswajał się z muzyką i instrumentem. Musi on mieć świadomość wpływu swego organizmu (oddech, zadęcie) na kształtowanie dźwięku, jego barwę i rodzaj ekspresji.

Ważnym zadaniem pedagoga jest dysponowanie dużym zasobem metod nauczania i indywidualne dostosowanie ich do możliwości, predyspozycji, wieku i rozwoju psychofizycznego oraz emocjonalnego ucznia.

Nauczyciel swoją postawą i zaangażowaniem powinien stworzyć klimat sprzyjający rozwojowi edukacyjnemu ucznia, jego kultury osobistej i pasji muzycznej. Wiedzę należy przekazywać w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący ucznia.

Zadaniem nauczyciela jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający indywidualne upodobania i możliwości ucznia oraz stała obserwacja postępów w procesie nauczania. Zagadnienia techniczne należy wprowadzać według stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej. Ważnym elementem rozwoju muzycznego ucznia jest systematyczna, świadoma, samodzielna i dobrze zorganizowana praca w domu, a także nauka gry zespołowej, stanowiąca nieodłączną część rozwoju artystycznego ucznia.

Rolą pedagoga przedmiotu głównego jest pomoc w umiejętności łączenia wiedzy ogólnomuzycznej z grą na instrumencie oraz zachęcanie ucznia do aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym.

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do edukacji każdego ucznia.

Dzięki indywidualizacji kształcenia podstawa programowa pozwala na podwyższenie wymagań edukacyjnych najzdolniejszym uczniom, z którymi można pracować nad trudniejszym repertuarem, zawartym w programie nauczania szkół II stopnia.

ORGANY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń poznaje elementy notacji muzycznej oraz zaznajamia się z terminami muzycznymi dotyczącymi konstrukcji i wykonania dzieła muzycznego.

2. Umuzycznienie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań. Bierze udział w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

3. Zdobywanie podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń zaznajamia się z obsługą i działaniem organów, kształci umiejętność zachowania prawidłowej postawy podczas gry na instrumencie oraz odpowiedniego posługiwania się aparatem gry.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń zdobywa umiejętności samodzielnej organizacji pracy, ćwiczenia oraz interpretacji utworów muzycznych.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń kształci umiejętności koncentracji przed występem oraz podczas prezentacji estradowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne w zakresie: melodyki, rytmiki, dynamiki, agogiki i artykulacji;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym;
- 3) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną w praktyce wykonawczej (potrafi odpowiednio odczytać i zastosować w grze oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzycznienie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego, w szczególności w audycjach klasowych, koncertach szkolnych, konkursach i innych imprezach muzycznych;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych.

3. Zdobywanie podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) zna budowę, działanie i sposób obsługi organów;

- 2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy (dobre ułożenie rąk na manuale i nóg na klawiaturze pedałowej);
- 3) posługuje się techniką gry organowej (manualowej, pedałowej i wzajemnej ich korelacji);
- 4) wykonuje utwory różnymi sposobami artykulacji;
- 5) wykorzystuje technikę gry fortepianowej, stosowaną w różnych formach muzycznych, do doskonalenia umiejętności gry na organach.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) organizuje swoją pracę, ćwiczy w sposób przemyślany;
- 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
- 3) rozumie potrzebę systematycznej pracy dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;
- 2) zna i stosuje sposoby koncentracji przed występem i w trakcie koncertu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem kształcenia w szkole muzycznej I stopnia jest rozbudzenie zainteresowania ucznia muzyką, w szczególności organową. Dlatego też nauczyciel powinien umiejętnie rozwijać uzdolnienia muzyczne oraz rozbudzać twórczą wyobraźnię u dziecka.

Zadania techniczne powinny być zawsze podporządkowane idei muzycznej. Należy wprowadzać je według stopniowania trudności, dbając o utrwalenie prawidłowych nawyków w pracy przy instrumencie.

Uczeń powinien zostać wprowadzony w podstawowe zasady prawidłowego ćwiczenia podczas samodzielnej pracy w domu (najczęściej na fortepianie) oraz w szkole, w ramach wyznaczonych godzin ćwiczeń na organach.

Ważne jest mobilizowanie ucznia do publicznych występów oraz wskazywanie na radość i satysfakcję, którą niesie muzykowanie.

Nauczyciel powinien stale obserwować postępy i czuwać nad rozwojem każdego ucznia oraz okazać pomoc jemu i jego rodzicom w podjęciu decyzji o kontynuowaniu edukacji. Najzdolniejszych absolwentów należy przygotować do dalszego kształcenia w szkołach muzycznych II stopnia, uwzględniając w ich repertuarze następujące pozycje:

- utwór z dawnej muzyki polskiej,
- utwór polifoniczny,
- preludium chorałowe,
- utwór z epoki romantyzmu lub współczesny.

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych, należy więc starać się wykształcić w uczniach odpowiednie sposoby zachowania oraz cechy charakteru, takie jak: pracowitość, systematyczność, odpowiedzialność, obowiązkowość i punktualność.

ORKIESTRA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie zamiłowania do muzykowania w orkiestrze

Uczeń rozwija zamiłowanie do gry w orkiestrze, pracy w grupie oraz odczuwa satysfakcję z powierzonych i zrealizowanych zadań artystycznych.

2. Przygotowanie ucznia do pracy w orkiestrze

Uczeń:

- 1) kształtuje wiedzę i umiejętności niezbędne do gry w zespole orkiestrowym;
- 2) wykorzystuje doświadczenia zdobyte w trakcie nauki innych przedmiotów muzycznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie zamiłowania do muzykowania w orkiestrze

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni instrumentalista w zespole;
- 2) wykazuje dyscyplinę artystyczną i ogólnowychowawczą;
- 3) jest systematyczny, punktualny, cierpliwy, wytrwały i koleżeński;
- 4) uczestniczy w prezentacjach zespołu;
- 5) posiada umiejętność koncentrowania się;
- 6) dba o estetykę sceniczną zespołu, zgodną z obowiązującymi normami.

2. Przygotowanie ucznia do pracy w orkiestrze

Uczeń:

- 1) zna notację muzyczną, w szczególności: wartości nut i pauz, metrum, wysokości dźwięków, znaki chromatyczne, orientuje się we współzależności głosów w utworach orkiestrowych;
- 2) czyta nuty ze zrozumieniem w zakresie umożliwiającym wykonanie a vista prostych utworów muzycznych, wykonanych w wolnym tempie;
- 3) posiada podstawowe umiejętności w zakresie techniki gry na instrumencie;
- 4) wykorzystuje w grze podstawowe dla swojego instrumentu sposoby artykulacji, agogiki, dynamiki oraz frazowania;
- 5) samodzielnie stroi swój instrument i dba o prawidłową intonację;
- 6) zachowuje prawidłową postawę podczas gry;
- 7) dba o puls, swobodę ruchu oraz odpowiednią koncentrację podczas pracy w zespole;
- 8) kształtuje piękno barwy dźwięku podczas gry;
- 9) samodzielnie przygotowuje swoje miejsce pracy do zajęć, koryguje popełniane błędy, słuchając pozostałych członków zespołu;
- 10) dba o właściwe wyposażenie do pracy w orkiestrze;
- 11) samodzielnie zaznacza w nutach uwagi nauczyciela prowadzącego zajęcia;
- 12) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w zakresie wskazanym przez nauczyciela (np. dokonuje nagrań audio próby, lekcji lub własnej gry w domu) do lepszego przygotowania prezentacji muzycznej;
- 13) dokonuje krytycznej oceny wykonywanego utworu oraz koryguje popełniane błędy;
- 14) pracuje w zespole nad zadaniami wyznaczonymi przez nauczyciela;
- 15) wykazuje gotowość do występów.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Zgodnie z nową podstawą programową nauczyciel prowadzący orkiestrę powinien mieć odpowiednie wykształcenie muzyczne, czyli ukończone studia dyrygenckie oraz posiadać bardzo dobrą znajomość techniki gry na instrumentach smyczkowych bądź dętych. Warunkiem realizacji zadań w prowadzeniu orkiestry jest także umiejętność instrumentacji, aranżacji i opracowywania drobnych utworów na zespoły orkiestrowe. Aby ułatwić pracę nauczycielom należałoby stworzyć „Bibliotekę Centralną” zawierającą opracowane utwory, które są w zasięgu możliwości wykonawczych uczniów szkół muzycznych I stopnia.

PERKUSJA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń zdobywa teoretyczną wiedzę, niezbędną do realizacji zadań muzycznych oraz obsługi instrumentów.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń kształci umiejętność zachowania prawidłowej postawy przy instrumencie oraz technikę gry w celu poprawnej realizacji zadań na instrumencie.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad utworem

Uczeń nabywa i rozwija umiejętność świadomego ćwiczenia oraz korekty własnych błędów.

4. Przygotowanie do udziału w życiu artystycznym oraz występów publicznych

Uczeń aktywnie uczestniczy w kulturze, różnych formach życia muzycznego szkoły i poza szkołą.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zdobywa podstawową wiedzę na temat historii instrumentów perkusyjnych, ich budowy, pochodzenia i roli;
- 2) posiada podstawową wiedzę dotyczącą użytkowania i konserwacji instrumentarium, np.: wymiany membrany oraz jej strojenia, przygotowania instrumentu do bezpiecznego transportu;
- 3) zna nazwy wybranych instrumentów w podstawowych językach nowożytnych.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) przyjmuje prawidłową postawę przy poszczególnych instrumentach, uwzględnia specyfikę każdego z nich;
- 2) zna prawidłowe zasady posługiwania się aparatem gry na poszczególnych instrumentach;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk na instrumentach, uwzględnia ich specyfikę, barwę i teksturę;
- 4) prawidłowo odczytuje tekst muzyczny oraz wykonuje łatwy utwór a vista;
- 5) posługuje się podstawowymi technikami gry na instrumentach perkusyjnych z uwzględnieniem:
  - a) umiejętności gry tremolo naprzemiennego na membranofonach i idiofonach,
  - b) umiejętności gry techniką klasyczną i rudymenarną w grze na werblu,
  - c) podstawowej umiejętności gry techniką 4-pałkową (do wyboru) – tradycyjną, H. Lee Stevensa lub G. Burtona – na wibrafonie lub marimbie, w zależności od rozwoju fizycznego ucznia,
  - d) pedalizacji oraz innych technik tłumienia na wibrafonie,
  - e) umiejętności strojenia kotłów;
- 6) uczeń realizuje różne formy muzykowania zespołowego:
  - a) gra z akompaniamentem,
  - b) gra w perkusyjnych zespołach kameralnych – klasycznych, marszowych lub batucadzie,
  - c) gra w mieszanych zespołach kameralnych lub w orkiestrze;

- 7) uczeń zapoznaje się z literaturą perkusyjną w zakresie:
  - a) wybranych etiud o zróżnicowanej problematyce technicznej i z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych instrumentów,
  - b) wybranych utworów na instrumenty perkusyjne – solo i z akompaniamentem,
  - c) wybranych utworów kameralnych;
- 8) uczeń realizuje różnorodne formy swobodnej improwizacji na różnych instrumentach lub zestawach instrumentów.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad utworem

Uczeń:

- 1) zna notacje właściwe dla poszczególnych instrumentów;
- 2) samodzielnie odczytuje tekst nutowy;
- 3) dąży do osiągnięcia wyznaczonego celu;
- 4) definiuje problem;
- 5) wykorzystuje nowoczesne technologie w celu skorygowania własnych błędów: metronom, nagrania audio-wideo;
- 6) zna i stosuje różne formy zapamiętywania utworu;
- 7) realizuje zgodnie z zapisem metroritmikę, agogikę i dynamikę;
- 8) realizuje frazę muzyczną nakreśloną przez nauczyciela.

4. Przygotowanie do udziału w życiu artystycznym oraz występów publicznych

Uczeń:

- 1) stosuje sposoby koncentracji przed występem i w trakcie koncertu;
- 2) dba o wygląd osobisty;
- 3) przygotowuje i ustawia instrumenty na estradzie;
- 4) dokonuje krytycznej oceny prezentacji;
- 5) uczestniczy w życiu kulturalnym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa wskazuje kierunki działań edukacyjnych służących rozwojowi ucznia, takie jak: przekazanie mu niezbędnej wiedzy i umiejętności potrzebnych do analizowania oraz interpretowania utworów, a także zachęcanie do uczestnictwa w życiu kulturalnym, w szczególności do kontaktu ze sztuką perkusyjną.

Ze względu na bogate instrumentarium nauka gry na perkusji oparta jest na wielokierunkowych przedsięwzięciach związanych z wykorzystaniem różnych technik, metod i sposobów pracy. Mnogość instrumentów perkusyjnych wymaga szczególnego podejścia do nauki w zakresie rytmu, melodyki i harmonii, zaś podział instrumentów na membranofony i idiofony skłania nauczyciela do zastosowania zróżnicowanych metody pracy. W edukacji ucznia powinna być jednak zachowana równowaga w kształtowaniu umiejętności gry na tych dwóch grupach instrumentalnych.

Zadaniem nauczyciela jest monitorowanie rozwoju i postępów ucznia oraz stały kontakt z rodzicami / opiekunami w podejmowaniu decyzji o dalszym kształceniu. Indywidualne podejście do każdego ucznia powinno uwzględniać jego predyspozycje oraz przewidywany czas na realizację programu.

Rola pedagoga polega na oferowaniu uczniowi pomocy, aby w pełni wykorzystywał swoją wiedzę ogólnomuzyczną zdobywaną na zajęciach z przedmiotów teoretycznych oraz dążył do łączenia wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi. Należy dbać o utrwalenie prawidłowych nawyków ucznia w grze na instrumencie i odpowiednio stopniować trudności w doborze materiału nutowego.

W realizacji zadań dydaktycznych nauczyciel powinien dążyć do otwierania ucznia na świat muzyki, rozbudzać i wspierać jego muzyczne zainteresowania oraz ukazywać przyjemność, jaką daje czynne i bierne obcowanie z muzyką. Powinien także zachęcić ucznia do prowadzenia własnej dokumentacji (programy audycji i koncertów, dyplomy uczestnictwa w kursach, przesłuchaniach, konkursach itp.) w celu budowania artystycznego dossier.

Nauczyciel kształtuje także w uczniu umiejętność wartościowania zjawisk muzycznych, wyrażania własnych opinii i upodobań, w tym również merytorycznej samooceny własnej pracy i występu. Uczeń powinien rozwiązywać problemy przez poszukiwanie, doświadczanie, nie zaś przez uzyskiwanie gotowych rozwiązań.

W etapie wczesnoszkolnym istotne jest stopniowe wprowadzanie ucznia w świat nauki poprzez różnego rodzaju formy zabaw rytmiczno-muzycznych oraz swobodną improwizację.

Podstawowymi zadaniami szkoły muzycznej I stopnia są:

- umuzykalnienie jak najszerzej grupy dzieci i młodzieży;
- zapoznanie uczniów z działaniami artystycznymi związanymi z ich instrumentarium;
- rozwijanie wrażliwości, poczucia estetyki, potrzeby obcowania ze sztuką;
- ukształtowanie przyszłego melomana, miłośnika sztuki;
- przygotowanie ucznia (deklarującego chęć dalszej nauki) do egzaminów do szkoły muzycznej II stopnia.

PODSTAWY KSZTAŁCENIA SŁUCHU

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń rozwija umiejętność słuchowego rozpoznawania struktur melodycznych, metrycznych, harmonicznym oraz zmian w zakresie elementów i budowy dzieła muzycznego.

2. Kształcenie umiejętności czytania nut głosem

Uczeń odtwarza głosem zapisany tekst nutowy na podstawie znajomości notacji muzycznej oraz wykształconych wyobrażeń słuchowych (kierunek melodii, brzmienie poszczególnych interwałów, relacje czasowe), zwraca uwagę na intonację.

3. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu teorii muzyki

Uczeń posługuje się podstawowymi pojęciami, oznaczeniami muzycznymi oraz poznaną terminologią muzyczną i stosuje ją w praktyce.

4. Kształcenie ekspresji muzycznej

Uczeń rozwija wyobraźnię i wrażliwość muzyczną.

5. Świadome słuchanie muzyki

Uczeń słucha utworów muzycznych, zwracając uwagę na wybrane struktury.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń:

1) rozpoznaje:

- a) struktury melodyczne: skalę majorową (odmiana naturalna), minorową (odmiana naturalna i harmoniczna), interwały proste do kwinty czystej i oktawę czystą, trójdźwięki majorowe i minorowe w postaci zasadniczej,
- b) struktury harmoniczne: interwały proste do kwinty czystej i oktawę czystą, trójdźwięki majorowe i minorowe w postaci zasadniczej,
- c) struktury metryczne: wartości rytmiczne nut i pauz od całej nuty do szesnastek, takty ćwierćnutowe;

2) uzupełnia, koryguje przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;

3) zapamiętuje proste motywy melodyczne i rytmiczne.

2. Kształcenie umiejętności czytania nut głosem

Uczeń realizuje głosem z nut:

- 1) nierytmizowane następstwa dźwięków różnej wysokości;
- 2) proste motywy i melodie, oparte o poznane struktury interwałowe i harmoniczne;
- 3) przebiegi rytmiczne.

Zagadnienia realizowane są sposobami: solmizacją, literowo, stopniami gamy, tataizacją.

3. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu teorii muzyki

Uczeń:

1) stosuje:

- a) zasady notacji i kaligrafii muzycznej dotyczące zapisu pojedynczych dźwięków i współbrzmień w kluczu wiolinowym i basowym, na pięciolinii oraz na dwóch liniach dodatkowych górnych i dolnych, symboli interwałów i trójdźwięków, znaków chromatycznych pojedynczych, znaków przykluczowych, wartości rytmicznych nut i pauz, grup rytmicznych, kropki przy nucie, znaków zakończenia,
- b) solmizacyjne i literowe nazwy dźwięków, odpowiadające określonym stopniom gamy, w poznanych tonacjach,
- c) zasady budowy gam, interwałów i trójdźwięków,
- d) terminologię związaną z pokrewieństwem gam (równoległość) – zagadnienia realizowane są w tonacjach: C-dur, G-dur, F-dur i a-moll;

2) stosuje terminologię muzyczną.

4. Kształcenie ekspresji muzycznej

Uczeń:

- 1) tworzy własne wypowiedzi muzyczne (improvizuje głosem i na instrumencie, uzupełnia z wyobraźni tekst muzyczny);
- 2) aktywnie słucha muzyki, wykorzystując proste formy ruchu.

5. Świadome słuchanie muzyki

Uczeń rozróżnia zmiany:

- 1) dynamiczne;
- 2) agogiczne;
- 3) artykulacyjne;
- 4) w barwie dźwięku.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Uczeń zdobywa wiedzę z zakresu podstaw kształcenia słuchu w stopniu umożliwiającym dalszą edukację na zajęciach Kształcenie słuchu i audycje muzyczne. Nauczanie w tym zakresie daje podstawy teoretyczne, jednocześnie rozwijając umiejętności praktyczne i kompetencje ucznia.

PUZON

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając nagrań. Uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) poznaje zasady notacji muzycznej oraz podstawowe terminy i pojęcia niezbędne w odczytaniu i realizacji tekstu muzycznego;

- 2) zdobywa wiedzę dotyczącą budowy i funkcjonowania instrumentu;
- 3) poznaje podstawy technicznego warsztatu instrumentalisty.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń nabywa zdolności do samodzielnej pracy z instrumentem oraz realizacji bieżących zadań otrzymywanych od pedagoga.

4. Przygotowanie do udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń reprezentuje szkołę w projektach szkolnych oraz poza placówką. Zdobywa doświadczenia estradowe oraz rozwija swoje kompetencje.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym;
- 2) rozwija uzdolnienia muzyczne stosownie do wieku i predyspozycji;
- 3) zdobywa podstawową wiedzę o muzyce;
- 4) wypowiada się w sposób prosty i zrozumiały na temat doznań artystycznych.

2. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętności techniczne i interpretacyjne;
- 2) rozwija wrażliwość na jakość dźwięku;
- 3) rozwija umiejętność samodzielnego odczytania zapisu nutowego;
- 4) potrafi samodzielnie opracować krótkie, łatwe utwory;
- 5) zna i wykorzystuje w grze możliwości techniczne instrumentu.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) realizuje indywidualnie i w zespole projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności;
- 2) prezentuje swoje umiejętności i postępy w grze na instrumencie;
- 3) poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie jej organizacji, kontroli i samooceny.

4. Przygotowanie do udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy jako solista i kameralista w audycjach, koncertach, konkursach i przesłuchaniach;
- 2) posiada umiejętność koncentracji przed występem i w trakcie koncertu;
- 3) krytycznie ocenia swoje prezentacje;
- 4) prezentuje utwory muzyczne z pamięci;
- 5) jest przygotowany do świadomego odbioru muzyki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Najważniejszym wskazaniem w podstawie programowej jest indywidualne podejście pedagoga do każdego ucznia. To właśnie pedagog instrumentu głównego, korzystając ze swoich zawodowych doświadczeń, ambicji i pasji do nauczania, jest podstawowym „czynnikiem” realizacji założeń podstawy programowej. Jego rola i odpowiedzialność jaką bierze za wychowanie swoich uczniów jest szczególnie istotna i znacząca w szkolnictwie muzycznym I stopnia. Pierwszy kontakt ucznia z instrumentem, pierwsze wydobyte przez niego dźwięki, pierwszy koncert dla rodziców wyznaczają jego rozwój muzyczny w kolejnych latach nauki.

Z tego punktu widzenia podstawowym celem nauczania gry na puzonie w szkole muzycznej I stopnia powinno być zaszczepienie dziecka pasji do gry na tym instrumencie, dobra współpraca z rodzicami lub opiekunami, systematyczna praca. Pozytywne odczucia ucznia z gry na puzonie podczas pierwszych doświadczeń mają duży wpływ na pokonywanie trudności technicznych, jakie przed nim stoją: prawidłowa postawa, kultura i barwa dźwięku czy operowanie i kontrola oddechu oraz zadęcia.

Rolą szkoły jest kompleksowe wspieranie procesu nauki poprzez zapewnianie uczniowi możliwości nabycia ogólnej wiedzy muzycznej, organizację projektów artystycznych o poziomie adekwatnym do jego możliwości oraz przygotowanie do podjęcia nauki w szkole muzycznej II stopnia.

RYTMIKA Z KSZTAŁCENIEM SŁUCHU

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie dyspozycji muzycznej

Uczeń realizuje ćwiczenia słuchowe, słuchowo-głosowe, słuchowo-ruchowe.

2. Kształcenie ekspresji muzycznej i muzyczno-ruchowej, twórczej postawy oraz kompetencji społecznych

Uczeń tworzy własne wypowiedzi muzyczne, rozwija wyobraźnię i kreatywność.

3. Zdobywanie wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń rozpoznaje i świadomie nazywa zjawiska muzyczne.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie dyspozycji muzycznej

Uczeń:

- 1) świadomie i aktywnie słucha muzyki;
- 2) jest uwrażliwiony na zmiany wysokości dźwięków i relacje między nimi;
- 3) rozpoznaje barwę brzmienia instrumentów muzycznych;
- 4) realizuje różnymi sposobami puls i akcent metryczny oraz rytmy złożone z poznanych wartości;
- 5) rozpoznaje słuchowo i wykonuje różnymi sposobami motywy, tematy i frazy melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 6) śpiewa piosenki, ćwiczenia solfeżowe oraz fragmenty utworów z literatury muzycznej;
- 7) śpiewa i rozpoznaje:
  - a) gamy durowe, molową eolską oraz harmoniczną i ich triady,
  - b) trójdźwięki majorowe i minorowe w postaci zasadniczej,
  - c) interwały w motywach muzycznych (pryma czysta, sekunda mała i wielka, tercja mała i wielka, kwarta czysta, kwinta czysta oraz oktawa czysta),
  - d) rozwija umiejętności czytania nut głosem z zastosowaniem prawidłowej intonacji.

2. Kształcenie ekspresji muzycznej i muzyczno-ruchowej, twórczej postawy oraz kompetencji społecznych

Uczeń:

- 1) improwizuje ruchem, głosem oraz na instrumentach orffowskich;
- 2) wyraża ruchem nastroj i charakter muzyki;
- 3) reaguje ruchem na elementy dzieła muzycznego;
- 4) wykonuje lub tworzy akompaniament do piosenek i utworów instrumentalnych;

- 5) wykazuje się kreatywnością w tworzeniu i realizacji własnych pomysłów;
- 6) współpracuje w zespole w ramach przydzielonych zadań;
- 7) buduje relacje w grupie, oparte na zaufaniu i dzieleniu się wiedzą.

3. Zdobywanie wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) realizuje w ćwiczeniach i zabawach ruchowych poznane wartości (cała nuta, półnuta z kropką, półnuta, ćwierćnuta, ćwierćnuta z kropką, ósemka, ósemka z kropką, szesnastki, triola ósemkowa, synkopa) oraz odpowiadające im pauzy, grupy wartości złożonych z ćwierćnut, ósemek i szesnastek;
- 2) stosuje zasady notacji i kaligrafii muzycznej w kluczu wiolinowym oraz nazwy literowe i solmizacyjne nut;
- 3) rozróżnia pojedyncze znaki chromatyczne (krzyżyk, bemol, kasownik), notację znaków przykluczowych;
- 4) buduje gamy i triady harmoniczne w tonacjach: C-dur, G-dur, F-dur oraz a-moll eolskiej i harmonicznej;
- 5) rozpoznaje w notacji i buduje gamowłaściwe trójdźwięki majorowe i minorowe w postaci zasadniczej;
- 6) nazywa interwały, podaje ich rozmiar (pryma czysta, sekunda mała i wielka, tercja mała i wielka, kwarta czysta, kwinta czysta oraz oktawa czysta) i odnajduje je w zapisie melodii;
- 7) rozpoznaje metrum dwudzielne i trójdzielne o ćwierćnutowej i ósemkowej jednostce miary;
- 8) stosuje podstawowe oznaczenia dynamiczne, artykulacyjne i agogiczne;
- 9) zapisuje i analizuje dyktanda rytmiczne i melodyczno-rytmiczne w formie: „uzupełniak” i „układanek”;
- 10) zna nazwy oraz sposoby gry na instrumentach orffowskich;
- 11) stosuje graficzny obraz wartości, grup rytmicznych oraz pauz, kojarzy go z wyobrażeniem słuchowym;
- 12) kojarzy wysokość dźwięku z położeniem na pięciolinii oraz z jego nazwami.

6

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu rytmika z kształceniem słuchu jest wprowadzenie dzieci w istotę muzyki, rozwój ich wrażliwości oraz indywidualnych zdolności muzycznych. Cel ten realizowany jest poprzez działania praktyczne. Nauczyciel w realizacji przedmiotu wspiera i towarzyszy uczniowi w jego otwieraniu się na świat muzyki, pobudza i rozwija jego muzyczne zainteresowania oraz buduje pozytywną motywację do pracy. Nauczyciel uwrażliwia na pełen szacunek odbiór prezentacji i wypowiedzi innych uczniów.

Zadaniem nauczyciela jest obserwacja rozwoju postępów ucznia oraz informowanie o nich opiekunów i nauczycieli przedmiotu głównego.

Uczeń podejmuje inicjatywy wynikające z rozwijania pasji muzycznej. Czerpie radość z muzykowania solo i w zespole, jak również z odbioru muzyki. Wykorzystuje także umiejętności i wiedzę ogólnomuzyczną posiadaną w zakresie niezbędnym do zrozumienia wykonywanych utworów. Kształcenie muzyczne wszechstronnie rozwija ucznia również w zakresie kompetencji interpersonalnych. Uczeń stosuje nabytą wiedzę i umiejętności w doświadczeniach praktycznych, które umożliwiają mu dalszy rozwój muzyczny.

Ważnym aspektem kształcenia jest właściwa kolejność poznawania i przyswajania wiedzy: uczeń słucha, wykonuje, nazywa, zapamiętuje, odczytuje i zapisuje zjawiska muzyczne (zgodnie z założeniami metody Émile Jaques Dalcroze'a). Wskazane jest, aby zajęcia rytmiki z kształceniem słuchu oraz zespół rytmiczny prowadził jeden nauczyciel ze względu na korelację treści obu przedmiotów. W przypadku prowadzenia zajęć przez dwie różne osoby konieczna jest ścisła ich współpraca, w celu realizacji treści zawartych w podstawie programowej obu tych przedmiotów.

Wiedza i kompetencje zdobyte za zajęciami rytmiki z kształceniem słuchu stanowią podstawę do nauki na kolejnym etapie edukacji muzycznej.

SAKSHORN

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń zdobywa teoretyczną wiedzę muzyczną niezbędną do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w swojej dziedzinie artystycznej.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń zdobywa podstawy gry na instrumencie w różnych rejestrach. Uczeń posiada umiejętność samodzielnej pracy.

3. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń realizuje indywidualnie i zespołowo projekty w zakresie swojej dziedziny artystycznej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) wykorzystuje w praktyce wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 2) samodzielnie wyszukuje informacje z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych, wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 3) zna i stosuje notację muzyczną, pojęcia i terminy muzyczne;
- 4) rozwija swoje zainteresowania i pasje muzyczne.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna i definiuje budowę i zasady konserwacji instrumentu;
- 2) zna i stosuje podstawowe zasady higieny w użytkowaniu instrumentu;
- 3) prawidłowo stosuje aparat gry (oddech, zadęcie, przyłożenie ustnika);
- 4) zna odpowiednie dla sakshornu zasady notacji muzycznej;
- 5) interpretuje utwory zgodnie z zapisem nutowym; uwzględnia ich budowę formalną;
- 6) czyta nuty a vista, radząc sobie z utworem o niewielkim stopniu trudności;
- 7) samodzielnie przygotowuje prosty utwór;
- 8) opanowuje pamięciowo część utworów ze swojego repertuaru.

3. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) publicznie prezentuje program artystyczny w grze solowej i zespołowej;
- 2) aktywnie uczestniczy w różnych formach życia muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauki w szkole muzycznej I stopnia jest ogólne umuzykalnienie ucznia poprzez czynne uprawianie muzyki oraz przygotowanie go do ewentualnego dalszego, zawodowego kształcenia w tej dziedzinie. Dzięki rozwijaniu słuchu muzycznego, poczucia rytmu, umiejętności czytania nut, gry zespołowej, kształtowania dźwięku na instrumencie oraz wpajaniu kanonów estetyki muzycznej nauczyciel wprowadza młodego człowieka w świat muzyki.

Nauka koncentracji, dyscypliny, systematyczności, samodzielności, inicjatywy, samokontroli, nabywanie odporności psychicznej i wrażliwości na piękno są elementami formowania prawidłowej osobowości młodego człowieka. Wprowadzenie nauki nowego przedmiotu do szkoły muzycznej I stopnia – sakshornu jest ciekawym sposobem na poszerzenie

oferty edukacyjnej szkoły, a zarazem odpowiedzią na społeczne zapotrzebowanie. W Polsce działa bowiem około 2000 amatorskich i zawodowych orkiestr dętych, które odczuwają wyraźny brak muzyków – sakshornistów.

Mamy nadzieję, że podstawa programowa umożliwi nauczycielom stworzenie odpowiednich programów nauczania, co usystematyzuje pracę w tej specjalności, a jednocześnie stworzy warunki i podstawy do kształcenia sakshornistów w szkole muzycznej II stopnia.

SAKSOFON

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń zdobywa teoretyczną wiedzę muzyczną niezbędną do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w swojej dziedzinie artystycznej. Rozwija uzdolnienia muzyczne stosownie do wieku i predyspozycji.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń poznaje zasady notacji oraz podstawowe terminy i pojęcia niezbędne w odczytaniu i realizacji tekstu muzycznego. Zdobycie wiedzy dotyczącej budowy instrumentu i potrafi wykorzystać w grze jego możliwości techniczno-wyrazowe.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń realizuje indywidualnie i zespołowo projekty w zakresie swojej specjalności.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych, uczestnicząc w koncertach szkolnych i poza placówką. Jest przygotowany do świadomego odbioru muzyki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) uczęszcza na koncerty oraz słucha muzyki z nagrań;
- 2) rozwija zainteresowanie kulturą;
- 3) zna podstawową literaturę przeznaczoną na saksofon;
- 4) zna w stopniu podstawowym historię i budowę swojego instrumentu;
- 5) gra wyznaczone przez pedagoga (z uwzględnieniem upodobań ucznia) utwory o zróżnicowanym charakterze;
- 6) muzykuje w zespole, ucząc się jednocześnie współpracy i odpowiedzialności w grupie;
- 7) zna i stosuje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, w szczególności: dźwięk, melodia, harmonia, rytm, agogika, metrum, artykulacja, dynamika, tonacja, gama, pasaż, akord;
- 8) wykorzystuje poznaną wiedzę na temat epok, stylów i kompozytorów w pracy nad utworami oraz podczas rozmów o muzyce.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę i zasady konserwacji instrumentu;
- 2) samodzielnie składa i rozkłada instrument;
- 3) samodzielnie dobiera, oznacza i zmienia stroik, przymocowuje go ligaturą do ustnika;

- 4) prawidłowo posługuje się techniką oddechu i zadęcia;
- 5) prawidłowo podpira, kontroluje i właściwie prowadzi strumień powietrza;
- 6) utrzymuje prawidłową postawę podczas gry, trzyma instrument pod odpowiednim kątem oraz poprawnie układa ręce i palce;
- 7) zna i stosuje podstawowe rodzaje artykulacji, w szczególności legato, non-legato;
- 8) zna i stosuje podstawowe określenia dynamiczne, takie jak: piano, mezzopiano, mezzo-forte, forte, crescendo, decrescendo;
- 9) prawidłowo odczytuje i realizuje oznaczenia tempa;
- 10) prawidłowo odczytuje i realizuje struktury rytmiczne w wykonywanych utworach;
- 11) samodzielnie stroi instrument oraz dba o właściwą intonację;
- 12) osiągnął podstawowy stopień biegłości palcowej;
- 13) zna zasady notacji muzycznej;
- 14) dba o estetykę wykonania, jest wrażliwy na jakość dźwięku;
- 15) zna sposoby stosowania wibracji na instrumencie.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) samodzielnie i bezbłędnie odczytuje łatwy, dostosowany do jego możliwości, tekst nutowy, uwzględnia oznaczenia metryczno-rytmiczne, dynamiczne i agogiczne;
- 2) pod kierunkiem pedagoga interpretuje utwory zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej, wyraża emocje i wydobywa charakter utworu;
- 3) samodzielnie i efektywnie ćwiczy na instrumencie, koryguje własne błędy;
- 4) poprawnie wykonuje z pamięci wyznaczony przez pedagoga zakres materiału;
- 5) jest przygotowany do gry z akompaniamentem oraz w zespołach kameralnych.

4. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) odpowiedzialnie i świadomie przygotowuje się do występów publicznych;
- 2) koncentruje się przed występem i podczas gry przed publicznością;
- 3) dokonuje prawidłowej analizy własnej gry;
- 4) bierze udział w popisach szkolnych i koncertach okolicznościowych;
- 5) wykazuje szczególne zainteresowanie grą na instrumencie;
- 6) potrafi wykorzystać umiejętności i wiedzę zdobytą w procesie kształcenia w szkole muzycznej I stopnia w kształtowaniu swojej osobowości.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawowym celem realizacji podstawy programowej jest przekazanie uczniom wiedzy, wykształcenie umiejętności gry na instrumencie oraz rozbudzenie w nich wrażliwości na sztukę i potrzeby częstego obcowania z nią.

W nauczaniu gry na saksofonie szczególną uwagę należy zwrócić na etap wczesnoszkolny, aby uczeń stopniowo, poprzez zabawę, oswajał się z muzyką i instrumentem. Najważniejsze jest dobro dziecka i zachęcenie go do zainteresowania muzyką.

Cechą gry na saksofonie jest swoista integracja niektórych narządów (przepona, wargi, język) z instrumentem, dlatego młody instrumentalista powinien mieć świadomość tego, że pracą całego organizmu wpływa na kształtowanie dźwięku, jego barwę i rodzaj ekspresji.

Ważnym zadaniem pedagoga jest dysponowanie dużym zasobem metod nauczania i indywidualne dostosowanie ich do możliwości, predyspozycji, wieku i rozwoju psychofizycznego oraz emocjonalnego ucznia.

Nauczyciel przez odpowiednią postawę i zaangażowanie powinien stwarzać klimat sprzyjający rozwojowi edukacyjnemu ucznia, jego kultury osobistej i pasji muzycznej. Przekazywanie wiedzy powinno przebiegać w sposób uporządkowany, logiczny i dawać uczniowi satysfakcjonujące efekty z włożonego trudu.

Warunkiem harmonijnego rozwoju ucznia jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający jego indywidualne upodobania i możliwości.

Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów ucznia w nauce. Zagadnienia techniczne należy wprowadzać według zasady stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej. Należy zwrócić szczególną uwagę na wdrożenie ucznia do systematycznej, świadomej, samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest również gra w zespole, stanowiąca nieodłączną część rozwoju artystycznego ucznia. Pedagog przedmiotu głównego powinien okazać uczniowi pomoc w umiejętności integrowania wiedzy ogólnomuzycznej z grą na instrumencie, a także zachęcać go do aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym.

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do kształcenia każdego ucznia.

Dzięki indywidualizacji nauczania, podstawa programowa pozwala na zwiększenie wymagań edukacyjnych wobec najzdolniejszych uczniów; w zależności od talentu i umiejętności ucznia zaleca się pracę nad utworami trudniejszymi, będącymi w programie nauczania szkół muzycznych II stopnia.

SKRZYPCE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń rozwija muzyczne zainteresowania, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań. Uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Poznanie podstaw teoretycznych w zakresie gry na instrumencie

Uczeń poznaje zasady notacji muzycznej oraz podstawowe terminy i pojęcia niezbędne w odczytaniu i realizacji tekstu muzycznego. Zdobywa wiedzę dotyczącą budowy instrumentu.

3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) kształci umiejętność zachowania odpowiedniej postawy podczas gry na instrumencie oraz prawidłowego posługiwania się aparatem gry;
- 2) poznaje zasady strojenia i konserwacji instrumentu;
- 3) rozwija podstawy techniki instrumentalnej oraz wrażliwość na jakość dźwięku i intonację;
- 4) próbuje improwizować proste tematy melodyczne i grać ze słuchu.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń, pod kierunkiem nauczyciela, poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie jej organizacji, kontroli i samooceny.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń poznaje zasady występów publicznych: umiejętności koncentracji, prezentacji estradowej oraz współpracy z innymi instrumentalistami.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) rozwija muzyczne zainteresowania poprzez uczęszczanie na koncerty, słuchanie muzyki z nagrań, poznaje wybrane pozycje z literatury wiolinistycznej;

- 2) uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska;
- 3) odróżnia i definiuje podstawowe gatunki muzyki (muzyka klasyczna, ludowa, rozrywkowa, jazz);
- 4) uczestniczy w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 5) przestrzega zasad dobrego wychowania.

2. Poznanie teoretycznych podstaw w zakresie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) dysponuje podstawowym zasobem terminów i pojęć niezbędnych do odczytania zapisu muzycznego;
- 2) zna podstawową notację właściwą dla skrzypiec: oznaczenie strun, palcowanie, kierunki prowadzenia smyczka;
- 3) zna i stosuje podstawowe oznaczenia wykonawcze w zakresie agogiki, dynamiki i artykulacji;
- 4) wykazuje się podstawową wiedzą dotyczącą budowy skrzypiec i smyczka, umie nazywać ich poszczególne części;
- 5) korzysta ze źródeł i pomocy naukowych, takich jak: metronom, słowniczek muzyczny, encyklopedie, Internet.

6

3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) wykazuje umiejętność prawidłowego ułożenia prawej i lewej ręki oraz prawidłowego wydobywania dźwięku przy zachowaniu swobodnego aparatu gry;
- 3) samodzielnie stroi instrument, dba o jego czystość i należyty stan techniczny;
- 4) stosuje właściwy podział smyczka (gra całym smyczkiem oraz jego poszczególnymi częściami);
- 5) operuje podstawowymi sposobami artykulacji: detachè, martelè, portato, legato, staccato i pizzicato prawą i lewą ręką;
- 6) prawidłowo realizuje proste dwudźwięki i akordy;
- 7) posługuje się techniką przygotowawczą;
- 8) gra w pozycjach – od pierwszej do piątej;
- 9) zna budowę gam durowych i molowych oraz pasaży; potrafi je rozpoznać i wykonać;
- 10) opanował wibrację w stopniu pozwalającym na swobodne jej stosowanie;
- 11) realizuje przebieg muzyczny z dbałością o jakość dźwięku, intonację i rytm;
- 12) posiada umiejętność wykonania trylu, mordentu, prostych ozdobników, flażoletów naturalnych oraz prostych flażoletów sztucznych;
- 13) stosuje w grze frazowanie;
- 14) transponuje proste tematy muzyczne, wykonując je od podanego dźwięku;
- 15) gra ze słuchu proste przebiegi melodyczne;
- 16) poprawnie odczytuje a vista prosty utwór w wolnym tempie.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) samodzielnie realizuje opracowany z pedagogiem plan pracy nad utworem;
- 2) zna i stosuje metody efektywnego ćwiczenia;
- 3) posiada umiejętność świadomego i systematycznego ćwiczenia oraz korygowania błędów;
- 4) rozwiązuje problemy m.in. poprzez realizowanie wskazówek nauczyciela;
- 5) samodzielnie odczytuje prosty zapis nutowy;
- 6) kontroluje na bieżąco jakość dźwięku, intonację i rytm.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) zdobywa praktykę estradową poprzez udział w koncertach, audycjach i popisach – solowych i kameralnych;
- 2) koncentruje się przed występem i podczas gry przed publicznością;
- 3) zna i stosuje różne techniki zapamiętywania utworów;
- 4) realizuje na estradzie założenia muzyczno-wykonawcze: stosuje właściwą artykulację i dynamikę, dba o estetykę i jakość dźwięku, a także o ogólny wyraz artystyczny;
- 5) współpracuje z pianistą-akompaniatorem oraz kolegami w zespole kameralnym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka gry na skrzypcach w szkole muzycznej I stopnia jest pierwszym i najważniejszym etapem edukacyjnym w rozwoju instrumentalnym skrzypka. W tym pierwszym okresie nauczanie stawia ogromne wymagania przed nauczycielem w zakresie znajomości problemów instrumentalnych, metod nauczania oraz znajomości psychiki dziecka.

Szkoła muzyczna I stopnia umuzykalnia uczniów oraz przygotowuje ich do dalszego kształcenia. Nauczyciel powinien być świadomy różnorodności jej zadań. Uczniowie objęci programem podstawowym mają możliwość rozwijania swoich umiejętności na poziomie zgodnym z ich uzdolnieniami.

Główną formą organizacyjną w nauczaniu gry na skrzypcach jest lekcja indywidualna. Pozwala ona na dostosowanie metod nauczania do zróżnicowanych uzdolnień i stopnia zaawansowania ucznia. Lekcja skrzypiec powinna być przemyślana i zaplanowana. Praca na lekcji powinna składać się z problemów techniczno-warsztatowych, repertuarowych oraz przygotowania do występów estradowych.

Niezwykle cennym i ważnym elementem dydaktycznym w kształceniu instrumentalisty jest gra zespołowa. Daje ona wiele radości ze wspólnego muzykowania, ucząc jednocześnie odpowiedzialności za siebie i całą grupę.

Indywidualny system nauczania sprzyja nie tylko osiągnięciom dydaktycznym, ale również nakłada na pedagoga zadania wychowawcze (monitorowanie postępów w nauce z innych przedmiotów, warunków domowych i zainteresowań pozaszkolnych).

Podsumowaniem pierwszego etapu edukacyjnego jest egzamin na zakończenie klasy VI. Sugeruje się, aby repertuar wykonany na tym egzaminie zawierał np. etiudę, I lub II i III część koncertu oraz utwór dowolny. Podstawa programowa została skonstruowana z myślą o uczniu na średnim poziomie zaawansowania i należy traktować ją jako minimum. Treści w niej zawarte mają umożliwić uczniowi zdobycie podstawowych umiejętności instrumentalnych.

Należy podkreślić, iż w przypadku uczniów bardziej zaawansowanych nauczyciel ma pełną swobodę w doborze i realizacji programu o wyższym stopniu trudności, dopasowanym do potrzeb procesu dydaktycznego.

Wykształcenie uzyskane przez absolwenta pierwszego etapu edukacyjnego przygotowuje go do muzykowania zespołowego, czynnego uczestnictwa w tzw. amatorskim życiu muzycznym, świadomego odbioru muzyki oraz kontynuacji nauki w szkole muzycznej II stopnia.

TRĄBKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń rozwija uzdolnienia i zainteresowania muzyczne (dostosowane do wieku i predyspozycji) przez uczęszczanie na koncerty i słuchanie muzyki z nagrań. Zdobywa podstawową wiedzę o muzyce i o instrumencie.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń kształci podstawowe umiejętności gry i poznaje możliwości techniczne instrumentu.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń realizuje indywidualne i zespołowe projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności.

4. Przygotowanie do czynnego udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych. Jest przygotowany do świadomego odbioru muzyki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę na temat historii i budowy swojego instrumentu;
- 2) poznaje właściwości techniczne i wyrazowe instrumentu;
- 3) uczestniczy (zgodnie z sugestiami nauczyciela) w wydarzeniach kulturalnych i artystycznych;
- 4) zdobywa i wykorzystuje wiadomości o muzyce z dostępnych mu źródeł;
- 5) wypowiada się w sposób prosty i zrozumiały na temat doznań artystycznych.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) jest wrażliwy na emisję, jakość i intonację dźwięku (ze szczególnym uwzględnieniem techniki oddechowej);
- 3) operuje podstawowymi sposobami artykulacji: legato, staccato, non legato;
- 4) samodzielnie opracowuje krótkie, łatwe utwory.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy;
- 2) dokonuje oceny swojej gry i koryguje popełniane błędy;
- 3) realizuje w sposób odpowiedzialny powierzone mu zadania, m.in. w prostych formach muzykowania zespołowego;
- 4) postępuje zgodnie z zasadami etyki koleżeńskiej.

4. Przygotowanie do czynnego udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń:

- 1) posiada umiejętności koncentracji i krytycznej oceny swoich występów;
- 2) uczestniczy jako solista i kameralista w audycjach, koncertach, konkursach i przesłuchaniach;
- 3) potrafi grać z akompaniamentem;
- 4) część programu koncertowego wykonuje na pamięć;
- 5) samodzielnie wykonuje zadania wyznaczone przez nauczyciela;
- 6) uczestniczy w różnych formach życia muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawowym założeniem nowoczesnie zorganizowanego szkolnictwa muzycznego jest zapewnienie uczniowi nie tylko wykształcenia w obranej specjalności, ale przede wszystkim ogólnego wykształcenia muzycznego. Nauczanie gry na instrumencie w szkole muzycznej I stopnia jest etapem otwierającym ten proces. Rolą nauczyciela jest rozbudzenie zamiłowania do muzyki i kształcenie podstaw gry z uwzględnieniem indywidualnych uzdolnień i predyspozycji psychofizycznych ucznia. Rozwijanie umiejętności technicznych należy wprowadzać stopniowo, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków w grze na instrumencie.

Zadaniem szkoły jest ukształtowanie przyszłego odbiorcy sztuki muzycznej i zbudowanie podstaw do dalszego kształcenia w szkole muzycznej II stopnia.

TUBA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając nagrań. Uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) poznaje zasady notacji muzycznej oraz podstawowe terminy i pojęcia niezbędne w odczytaniu i realizacji tekstu muzycznego;
- 2) zdobywa wiedzę dotyczącą budowy i funkcjonowania instrumentu;
- 3) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie, jest wrażliwy na emisję, jakość i intonację dźwięku (ze szczególnym uwzględnieniem techniki oddechowej);
- 4) operuje podstawowymi sposobami artykulacji: legato, staccato, non legato.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń nabywa zdolności do samodzielnej pracy z instrumentem oraz realizacji bieżących zadań otrzymywanych od pedagoga.

4. Przygotowanie do udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń reprezentuje szkołę w projektach szkolnych oraz poza placówką. Zdobywa doświadczenia estradowe oraz rozwija swoje kompetencje.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym;
- 2) rozwija uzdolnienia muzyczne stosownie do wieku i predyspozycji;
- 3) zdobywa podstawową wiedzę o muzyce;
- 4) wypowiada się w sposób prosty i zrozumiały na temat doznań artystycznych.

2. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) doskonalą umiejętności techniczne i interpretacyjne;
- 2) rozwija wrażliwość na jakość dźwięku;
- 3) rozwija umiejętność samodzielnego odczytania zapisu nutowego;

- 4) potrafi samodzielnie opracować krótkie, łatwe utwory;
- 5) zna i wykorzystuje w grze możliwości techniczne instrumentu.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) realizuje indywidualnie i w zespole projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności;
- 2) prezentuje swoje umiejętności i postępy w grze na instrumencie;
- 3) poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie jej organizacji, kontroli i samooceny.

4. Przygotowanie do udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy jako solista i kameralista w audycjach, koncertach, konkursach i przesłuchaniach;
- 2) posiada umiejętność koncentracji przed występem i w trakcie koncertu;
- 3) krytycznie ocenia swoje prezentacje;
- 4) prezentuje utwory muzyczne z pamięci;
- 5) jest przygotowany do kontynuacji nauki oraz świadomego odbioru muzyki.

6

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Założenia nowej podstawy programowej mają pomóc nauczycielom w kształceniu młodych tubistów na poziomie szkół muzycznych I stopnia. Zawarte w niej treści, propozycje i uwagi stanowią podstawowe wskazówki dla nauczycieli, którzy prowadzą zajęcia w klasie tuby. Głównym celem nauczania jest kształcenie techniki instrumentalnej oraz jakości brzmieniowej w grze na tubie. Ponadto uczeń powinien rozwijać wrażliwość na kształtowanie frazy oraz umiejętność wykorzystywania środków artykulacyjnych.

Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest także rozwijanie umiejętności gry w zespołach kameralnych i orkiestrach, w których priorytetem staje się jednolite brzmienie, czystość intonacji, precyzja rytmiczna, a przede wszystkim współdziałanie wykonawców zarówno w przestrzeni muzycznej jak i społecznej.

Podstawą edukacji muzycznej w szkole I stopnia jest wykształcenie u ucznia samodzielnej, dokładnej pracy nad własnym warształem instrumentalnym. Ogromną rolę pełni w tym nauczyciel, który podczas zajęć winien stale zwracać uwagę na jakość wydobywanego przez ucznia dźwięku, intonacji i rytmu, dynamiki, a także na sposób prowadzenia frazy. Wzór wyniesiony z lekcji, w połączeniu z samokontrolą i koncentracją ucznia podczas pracy w domu powinien przynieść pożądane efekty. Niezbędna jest także kontrola odczytywania przez ucznia zapisu nutowego podczas wykonywania przez niego ćwiczeń i etud oraz czytanie a vista. Nabyte umiejętności są podstawą dla ucznia do kontynuowania nauki w szkole muzycznej II stopnia.

WALTORNIA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń rozwija uzdolnienia i zainteresowania muzyczne (dostosowane do wieku i predyspozycji) poprzez uczęszczanie na koncerty i słuchanie muzyki z nagrań. Zdobywa podstawową wiedzę o muzyce i o instrumencie.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń zna i wykorzystuje w praktyce prawidłową technikę gry.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń realizuje indywidualne i zespołowe projekty artystyczne w zakresie swojej specjalności.

4. Przygotowanie do czynnego udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych. Jest przygotowany do świadomego odbioru muzyki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę na temat historii i budowy swojego instrumentu;
- 2) poznaje praktycznie właściwości techniczno-wyrazowe instrumentu;
- 3) uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych i artystycznych zgodnie z sugestiami nauczyciela;
- 4) zdobywa i wykorzystuje wiadomości o muzyce z dostępnych mu źródeł;
- 5) korzysta z oferty edukacyjnej szkoły;
- 6) wypowiada się w sposób prosty i zrozumiały na temat doznań artystycznych.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) jest wrażliwy na emisję, jakość i intonację dźwięku (ze szczególnym uwzględnieniem techniki oddechowej);
- 3) operuje podstawowymi sposobami artykulacji: legato, staccato, non-legato;
- 4) samodzielnie opracowuje krótkie, łatwe utwory.

3. Wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w praktyce

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy;
- 2) ocenia i koryguje popełniane błędy;
- 3) realizuje w sposób odpowiedzialny powierzone mu zadania, m.in. w prostych formach muzykowania zespołowego;
- 4) postępuje zgodnie z zasadami etyki koleżeńskiej.

4. Przygotowanie do czynnego udziału w życiu muzycznym oraz występów publicznych

Uczeń:

- 1) posiada umiejętności koncentracji i krytycznej oceny swoich występów;
- 2) uczestniczy jako solista i kameralista w audycjach, koncertach, konkursach i przesłuchaniach;
- 3) potrafi grać z akompaniamentem;
- 4) część programu koncertowego wykonuje na pamięć;
- 5) samodzielnie wykonuje zadania wyznaczone przez nauczyciela;
- 6) uczestniczy w różnych formach życia muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawowym założeniem nowocześnie zorganizowanego szkolnictwa muzycznego jest zapewnienie uczniowi nie tylko wykształcenia w obranej specjalności, ale przede wszystkim ogólnego wykształcenia muzycznego. Nauczanie gry na instrumencie w szkole muzycznej I stopnia jest etapem otwierającym ten proces. Rolą nauczyciela jest rozbudzenie

zamiłowania do muzyki i kształcenie podstaw gry z uwzględnieniem indywidualnych uzdolnień i predyspozycji psychofizycznych ucznia. Rozwijanie umiejętności technicznych należy wprowadzać stopniowo, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków w grze na instrumencie.

Zadaniem szkoły jest ukształtowanie przyszłego odbiorcy sztuki muzycznej i zbudowanie podstaw do dalszego kształcenia w szkole muzycznej II stopnia.

WIOLONCZELA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań. Uczestniczy w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

2. Kształcenie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń poznaje zasady notacji oraz podstawowe terminy i pojęcia, niezbędne w odczytaniu i realizacji tekstu muzycznego. Zdobywa wiedzę dotyczącą budowy instrumentu.

3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) kształci umiejętność zachowania prawidłowej postawy podczas gry na instrumencie oraz właściwego posługiwania się aparatem gry;
- 2) poznaje zasady strojenia i konserwacji instrumentu;
- 3) rozwija podstawy techniki instrumentalnej oraz wrażliwość na jakość dźwięku i intonację;
- 4) próbuje improwizować proste tematy melodyczne i grać ze słuchu.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń, pod kierunkiem nauczyciela, poznaje sposoby samodzielnej pracy w zakresie jej organizacji, kontroli i samooceny.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń poznaje zasady występów publicznych: umiejętność koncentracji, prezentacji estradowej oraz współpracy z innymi instrumentalistami.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) uczestniczy w życiu muzycznym szkoły, biorąc udział w koncertach oraz audycjach szkolnych;
- 2) orientuje się w zasadach obowiązujących w świecie muzycznym, zarówno jako uczestnik czynny, jak i bierny;
- 3) odróżnia i definiuje podstawowe gatunki muzyki (muzyka klasyczna, muzyka ludowa, muzyka rozrywkowa, jazz);
- 4) na podstawie swoich doświadczeń z muzyką, określa własne potrzeby i oczekiwania odnośnie do realizowanego repertuaru;
- 5) uczestniczy w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 6) wykazuje naturalną potrzebę ekspresji i kreatywności artystycznej.

2. Kształcenie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna system notacji muzycznej w zakresie klucza basowego, wiolinowego i tenorowego;
- 2) zna i stosuje podstawowe terminy i pojęcia muzyczne, umożliwiające poprawne odczytanie i realizację tekstu muzycznego;
- 3) zna podstawowe środki wyrazu muzycznego (agogika, dynamika, artykulacja, barwa, wibracja);
- 4) zna zasady poprawnego wydobywania i kształtowania dźwięku;
- 5) dba i stosuje poprawną intonację w grze;
- 6) wykazuje się podstawową wiedzą na temat budowy instrumentu, umie nazwać jego poszczególne części jak i ich funkcję.

3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) określa poprawność nastrojenia instrumentu i podejmuje próby samodzielnego strojenia;
- 3) jest wrażliwy na jakość wydobywanego dźwięku, potrafi go kreować;
- 4) prawidłowo układa prawą i lewą rękę oraz wydobywa dźwięk przy zachowaniu swobodnego aparatu gry;
- 5) sprawnie porusza się w pozycjach szybkowych, stosując prawidłowe zmiany pozycji;
- 6) wykazuje się podstawową techniką gry, stosuje właściwy podział smyczka i operuje podstawowymi sposobami artykulacji (détaché, legato, portato, martelé, staccato);
- 7) posługuje się techniką przygotowawczą;
- 8) prawidłowo realizuje zapis muzyczny pod względem metroritmiki, agogiki i dynamiki;
- 9) poznaje budowę gam majorowych i minorowych oraz pasaży; uczy się je rozpoznawać i wykonywać;
- 10) prawidłowo realizuje proste dwudźwięki i akordy;
- 11) dba o czystość intonacji;
- 12) prawidłowo odtwarza głosem linię melodyczną;
- 13) wykazuje się umiejętnością frazowania;
- 14) używa wibracji jako środka wyrazu muzycznego;
- 15) zna różne sposoby zapamiętywania utworów i potrafi zastosować je w praktyce;
- 16) poprawnie odczytuje a vista prosty utwór w wolnym tempie;
- 17) gra ze słuchu proste tematy melodyczne.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) dba o swój warsztat pracy (dobór krzesła i jego wysokości, ustawienie pulpitu, oświetlenie) i jego estetykę;
- 2) opracowuje plan pracy, uwzględniając ćwiczenie w harmonogramie dnia;
- 3) samodzielnie koryguje błędy dotyczące aparatu gry, tekstu, intonacji i artykulacji;
- 4) dostosowuje sposób ćwiczenia do zaistniałego problemu;
- 5) ocenia efekty własnej pracy;
- 6) prezentuje umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu w zakresie opanowanych dotychczas elementów techniki.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) koncentruje się przed występem i podczas koncertu;
- 2) wykazuje się umiejętnością gry w różnych formach muzykowania solowego i zespołowego;
- 3) w prezentacji estradowej wykorzystuje wyobraźnię muzyczną i ekspresję.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa jest zbiorem głównych celów nauczania oraz przewidywanych efektów kształcenia osiąganych przez uczniów. Zawarte w niej treści merytoryczne muszą być uwzględnione przez nauczycieli w szczegółowych programach nauczania realizowanych w szkole muzycznej I stopnia.

Proces kształcenia artystycznego należy rozumieć jako zjawisko synkretyczne. Łączy on rozwój umiejętności instrumentalnych, wrażliwości emocjonalnej, wiedzy ogólnomuzycznej oraz kompetencji społecznych i kulturowych. Nauczyciel – zgodnie z założeniami zawartymi w celach głównych podstawy programowej – powinien zwracać uwagę na to, aby uczeń, oprócz opanowania podstawowych umiejętności gry na instrumencie, rozwijał wrażliwość muzyczną. To zamiłowanie do muzyki trzeba traktować zarówno jako przyczynę, jak i cel nauczania. Powinno ono być impulsem do podjęcia nauki gry na instrumencie, a jego pogłębianie musi stać się naturalnym celem, do którego zmierza cały proces kształcenia.

Jednak celem nadrzędnym nauczania w szkole muzycznej I stopnia jest wykształcenie prawidłowych nawyków ruchowych, dających szansę na dalszy rozwój i kontynuację nauki w szkole muzycznej II stopnia. Należy zwracać uwagę na to, by przy możliwych rozbieżnościach w zakresie poziomu trudności programu czy jego ilości, budować solidne podstawy profesjonalnego warsztatu instrumentalnego. Nauczyciel winien wykazywać się elastycznością w konstruowaniu szczegółowych programów nauczania, mając na uwadze możliwości wykonawcze i percepcyjne ucznia. Dobór repertuaru zarówno solowego jak i zespołowego powinien uwzględniać treści zawarte w podstawie programowej, jednak konkretne wymagania muszą wspomagać harmonijny rozwój dziecka, nie zniechęcając go przy tym do kontynuowania nauki.

Kształcenie umiejętności gry na instrumencie należy uzupełniać wiedzą z innych przedmiotów muzycznych, wzbogacając ją o nowe treści wspomagające rozwój dziecka.

Podstawa przewiduje także konieczność wykształcenia załączków osobowości artystycznej uczniów, szczególnie w kontekście występów publicznych.

Uczeń szkoły muzycznej I stopnia powinien być zachęcony i przygotowany do uczestnictwa w kulturze muzycznej zarówno w formie czynnej jak i biernej.

ZESPÓŁ RYTMICZNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności muzykowania w zespole

Uczeń współpracuje z innymi członkami grupy w osiągnięciu celu artystycznego.

2. Rozwijanie ekspresji muzycznej i muzyczno-ruchowej

Uczeń wyraża muzykę, stosując różne środki ekspresji.

3. Utrwalanie i rozszerzanie wiedzy ogólnomuzycznej

Poprzez działania praktyczne uczeń stosuje i utrwała poznane wiadomości.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności muzykowania w zespole

Uczeń:

- 1) realizuje różne formy aktywności muzycznej (do wyboru: śpiew, taniec, gra na instrumentach, działania teatralne);
- 2) angażuje się w przygotowanie wydarzeń artystycznych;
- 3) współpracuje w zespole w ramach przydzielonych zadań;
- 4) docenia wartość współpracy z koleżankami i kolegami.

2. Rozwijanie ekspresji muzycznej i muzyczno-ruchowej

Uczeń:

- 1) porusza się zgodnie z charakterem i nastrojem słuchanej muzyki;
- 2) wykonuje interpretacje ruchowe piosenek i utworów muzycznych;
- 3) wykonuje podstawowe kroki wybranych tańców ludowych, regionalnych, narodowych polskich oraz innych;
- 4) swobodnie improwizuje: ruchem, głosem, na instrumentach orffowskich do wybranych przykładów muzyki klasycznej i rozrywkowej;
- 5) śpiewa piosenki i inne utwory muzyczne;
- 6) wykonuje akompaniament do piosenek i utworów instrumentalnych;
- 7) wykonuje i improwizuje ilustracje muzyczne do przykładów z innych dziedzin sztuki (w tym tekstów z literatury dziecięcej, sztuk plastycznych);
- 8) wykazuje się dokładnością w realizacji zadań.

3. Utrwalanie i rozszerzanie wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) określa budowę formalną utworu muzycznego (AB, rondo);
- 2) słuchowo rozróżnia, wymienia nazwy tańców oraz ich charakterystyczne cechy;
- 3) utrwała wiadomości teoretyczne poznane na zajęciach rytmiki z kształceniem słuchu poprzez różne formy aktywności;
- 4) zapoznaje się z literaturą muzyczną, realizując między innymi interpretacje ruchowe utworów muzycznych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu zespół rytmiczny jest współdziałanie w grupie, uwrażliwienie dziecka na piękno muzyki i rozwój jego kreatywności. Aktywne i twórcze słuchanie oraz przeżywanie muzyki powinno być źródłem radości i satysfakcji.

Nauczyciel w toku zajęć wspiera i towarzyszy dziecku w otwieraniu się na świat muzyki, pobudza, rozwija i podtrzymuje jego muzyczne zainteresowania. Buduje również pozytywną motywację do pracy.

Zajęcia są okazją do wprowadzenia działań interdyscyplinarnych. Różnorodność stosowanych form może skutkować powstaniem projektów artystycznych na rzecz środowiska. Przedmiot może być również realizowany w formie innych zajęć zespołowych, takich jak: zespół rytmiczny, zespół instrumentów orffowskich, zespół wokalny, zespół ludowy, zespół taneczny, zespół teatralny lub inne.

Uczeń podejmuje inicjatywy wynikające z rozwijania pasji muzycznej. Czerpie radość z muzykowania solo i w zespole, jak również z odbioru muzyki. Wykorzystuje także umiejętności i wiedzę ogólnomuzyczną posiadaną w zakresie niezbędnym do zrozumienia muzyki. Kształcenie muzyczne wszechstronnie rozwija ucznia również w zakresie kompetencji interpersonalnych. Wzbogaca osobowość ucznia nie tylko jako muzyka, lecz również jako człowieka odpowiedzialnego, umiejącego pracować w grupie i na rzecz grupy.

Przedmiot zespół rytmiczny nawiązuje i wspiera treści przedmiotu rytmika z kształceniem słuchu. Wskazane jest, aby zajęcia z obu przedmiotów prowadził jeden nauczyciel ze względu na korelację treści obydwu obszarów kształcenia. W przypadku prowadzenia zajęć przez dwie różne osoby konieczna jest ścisła ich współpraca – w celu realizacji treści zawartych w podstawie programowej obu tych przedmiotów.

ZESPÓŁ INSTRUMENTALNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry w zespole instrumentalnym

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętność współdziałania oraz pracy w grupie;
- 2) jest odpowiedzialny za wykonywaną pracę;
- 3) kształci umiejętność gry w zespole o różnorodnym składzie.

2. Rozwój umiejętności wykonawczych w zespole instrumentalnym

Uczeń posiada wiedzę i umiejętności zdobyte na indywidualnych lekcjach gry na instrumencie, umie je wykorzystać w pracy w zespole. Wykazuje się kreatywnością w odczytaniu i wykonaniu utworu.

3. Prezentacja muzyczna

Uczeń bierze aktywny udział w audycjach, koncertach indywidualnych i zespołowych, rozwija swoją wrażliwość muzyczną i estetyczną. Rozwija swoje zainteresowania muzyczne i pasję do muzykowania zespołowego.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry w zespole instrumentalnym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni instrumentalista w zespole;
- 2) motywuje innych członków grupy do współdziałania w zespole;
- 3) dostraja swój instrument pod kierunkiem nauczyciela do gry w zespole;
- 4) jest uwrażliwiony na zmiany intonacji;
- 5) wykazuje dbałość o elementy metryczne podczas pracy w zespole;
- 6) jest systematyczny, punktualny, cierpliwy i wytrwały oraz koleżeński w grupie;
- 7) potrafi samodzielnie przygotować swój warsztat pracy do zajęć;
- 8) pracuje w zespole nad zadaniami wyznaczonymi przez nauczyciela;
- 9) dostrzega i koryguje błędy popełniane w grze zespołowej.

2. Rozwój umiejętności wykonawczych w zespole instrumentalnym

Uczeń:

- 1) zna notację muzyczną, w szczególności: podział wartości nut i pauz, metrum, wysokości dźwięków, znaki chromatyczne;
- 2) wykazuje umiejętność gry z nut oraz orientację we współzależności głosów w utworach;
- 3) czyta nuty ze zrozumieniem, potrafi wykonać a vista łatwe utwory muzyczne o prostej fakturze, zagrane w wolnym tempie;
- 4) zachowuje prawidłową postawę podczas gry;
- 5) w sposób prawidłowy posługuje się techniką gry na swoim instrumencie;
- 6) wykazuje dbałość o barwę i jakość dźwięku podczas gry;
- 7) wykorzystuje w grze charakterystyczne dla swojego instrumentu sposoby artykulacji, agogiki, dynamiki oraz frazowania.

3. Prezentacja muzyczna

Uczeń:

- 1) wykonuje program przygotowany w ramach zespołu;
- 2) uczestniczy w prezentacjach zespołu;

- 3) dba o swój wizerunek sceniczny oraz estetykę zespołu;
- 4) potrafi dokonać krytycznej oceny wykonanego utworu;
- 5) wykorzystuje do prezentacji muzycznej technologie informacyjną i komunikacyjną w zakresie wskazanym przez nauczyciela.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Szkoła muzyczna I stopnia, jako jeden z nadrzędnych celów swojego działania, ma za zadanie wykształcenie wszechstronnego absolwenta, któremu należy stworzyć warunki do wielopłaszczyznowego rozwoju jego zainteresowań i uzdolnień. Zespoły instrumentalne spełniają bardzo ważną rolę w kształceniu uczniów w szkole muzycznej I stopnia, gdyż wprowadzają do edukacji muzycznej radość i satysfakcję ze wspólnego muzykowania.

Ideą prowadzenia zespołu instrumentalnego powinno być rozbudzenie chęci obcowania z muzyką i wykształcenie przyszłego słuchacza, niezależnie od wyboru dalszej drogi kształcenia. Zespołowe muzykowanie bowiem, powinno dostarczać każdemu dziecku poczucia wartości i sukcesu, rozwijać umiejętność pracy w grupie, ciekawość muzyczną oraz dawać satysfakcję ze świetnie spędzonego czasu w gronie rówieśników. Nie każdy uczeń może zostać solistą wirtuozem, ale każdy dzięki rozwijaniu swoich zdolności oraz wytrwałości i cierpliwej pracy może osiągnąć swoiste mistrzostwo w grze na instrumencie.

Współczesna szkoła muzyczna powinna dążyć do rozwoju i pielęgnowania chęci muzykowania wszystkich uczniów. Wiedza i umiejętności zdobywane przez nich na lekcjach z przedmiotu zespół instrumentalny będą służyć rozwijaniu świadomej percepcji i interpretacji dzieł muzycznych.

Jedną z najważniejszych cech, która rozwija się poprzez muzykowanie zespołowe u młodych instrumentalistów jest świadomość odpowiedzialności i umiejętność współdziałania w grupie. Jeżeli jeden członek zespołu potraktuje swą rolę niesolidnie i niesumienne, w konsekwencji zniweczy pracę pozostałych uczniów. Powodzenie i sukces zespołu są więc możliwe tylko poprzez zgodne współdziałanie wszystkich jego członków.

Zespoły instrumentalne mogą być jednorodne lub mieszane. Aby uczniowie grający w zespole czerpali satysfakcję i radość z własnych dokonań, repertuar powinien być dostosowany do ich możliwości. Warunkuje to postępy w pracy i ewentualne sukcesy. Nauczyciel prowadzący przedmiot zespół instrumentalny powinien wyczuwać indywidualne predyspozycje ucznia do gry zespołowej i starać się je umiejętnie kształtować.

Absolwenci szkół muzycznych I stopnia, którzy nie podejmą dalszej nauki w kierunku muzycznym, będą mieli możliwość wykorzystania zdobytych umiejętności w zespole instrumentalnym, działając w różnego rodzaju zespołach ruchu amatorskiego. Natomiast uczniowie, którzy wybiorą dalszą edukację w szkołach muzycznych II stopnia będą doskonale przygotowani do gry na kolejnym etapie kształcenia muzycznego w zespole kameralnym. Podstawa programowa z przedmiotu zespół instrumentalny dla szkół muzycznych I stopnia stanowi bazę do tworzenia lokalnych programów nauczania.

SZKOŁA MUZYCZNA II STOPNIA

WSPÓLNE EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) szanuje dziedzictwo kulturowe własnego i innych narodów;
- 2) przestrzega zasad kultury i etyki, prawa autorskiego oraz innych aktów prawnych związanych z ochroną dóbr kultury;
- 3) zna historię dziedziny artystycznej, w obszarze której działa;
- 4) posiada wiedzę niezbędną do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w dziedzinie artystycznej, którą reprezentuje;
- 5) zna związki między swoją i innymi dziedzinami sztuki;

- 6) aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym;
- 7) prezentuje swoje dokonania;
- 8) kreatywnie realizuje zadania, wykazując się wrażliwością artystyczną;
- 9) potrafi ocenić jakość wykonywanych zadań;
- 10) realizuje indywidualnie i zespołowo zadania i projekty artystyczne w zakresie wyuczonyj specjalności;
- 11) pracuje w zespole w ramach przydzielonych zadań, biorąc współodpowiedzialność za efekt końcowy wspólnej pracy;
- 12) nawiązuje kontakty i współpracuje z muzykami zespołu;
- 13) buduje relacje oparte na zaufaniu;
- 14) prezentuje aktywną postawę w działaniu;
- 15) potrafi organizować swoją pracę;
- 16) dba o bezpieczne i higieniczne warunki swojej pracy oraz o kondycję fizyczną i zdrowie;
- 17) konsekwentnie dąży do celu;
- 18) przewiduje skutki podejmowanych działań;
- 19) stosuje sposoby radzenia sobie ze stresem, w szczególności z tremą;
- 20) aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe;
- 21) wyszukuje, dokonuje wyboru i oceny informacji zawartych w różnych tekstach kultury;
- 22) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w realizacji zadań artystycznych do pogłębienia wiedzy i doskonalenia umiejętności;
- 23) jest przygotowany do kontynuowania nauki;
- 24) pracuje nad własnym rozwojem artystycznym i zawodowym;
- 25) potrafi świadomie określić swoje możliwości.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE WSPÓLNE DLA WSZYSTKICH SPECJALNOŚCI

ANALIZA DZIEŁA MUZYCZNEGO

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Operowanie pojęciami i terminami muzycznymi, niezbędnymi do analizy dzieła muzycznego

Uczeń posługuje się pojęciami i terminami muzycznymi z zakresu wiedzy o formie muzycznej umożliwiającymi poznanie różnych sposobów kształtowania i konstruowania utworu muzycznego.

2. Umiejętność analizy dzieła muzycznego

Uczeń wykorzystuje posiadaną wiedzę do opisu i analizy dzieła muzycznego.

3. Tworzenie wypowiedzi o dziele muzycznym w oparciu o zdobytą wiedzę i umiejętności

Uczeń prezentuje wnioski z analizy dzieła muzycznego, przedstawia i uzasadnia własne stanowisko.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Operowanie pojęciami i terminami muzycznymi, niezbędnymi do analizy dzieła muzycznego

Uczeń:

- 1) wymienia i definiuje elementy dzieła muzycznego (melodyka, rytmika, harmonika, dynamika, agogika, artykulacja, kolorystyka);

- 2) rozróżnia i charakteryzuje wybrane zasady kształtowania dzieła muzycznego: szeregowanie, ewolucyjność, okresowość;
- 3) rozróżnia i charakteryzuje rodzaje faktury muzycznej, np. fortepianową, chóralną, polifoniczną, homofoniczną;
- 4) rozpoznaje rodzaje środków wykonawczych;
- 5) posługuje się terminami z zakresu współczynników formy muzycznej, np. motyw, fraza, zdanie, temat;
- 6) rozpoznaje i charakteryzuje wybrane techniki kompozytorskie: ostinatową, wariacyjną, imitacyjną, przetworzeniową.

2. Umiejętność analizy dzieła muzycznego

Uczeń analizuje słuchowo oraz wzrokowo-słuchowo formy muzyczne z uwzględnieniem cech elementów muzycznych: faktury, obsady wykonawczej, zasad kształtowania, budowy utworu oraz charakteru wyrazowego:

- 1) prostych form opartych na zasadzie podobieństwa i kontrastu (np.: AA1, ABA);
- 2) wariacji;
- 3) fugi jednotematowej;
- 4) formy sonatowej;
- 5) ronda.

3. Tworzenie wypowiedzi o dziele muzycznym w oparciu o zdobytą wiedzę i umiejętności

Uczeń:

- 1) porównuje analizowane dzieło muzyczne z utworami o podobnej strukturze formalnej z tej samej oraz innych epok (zwłaszcza z własnego repertuaru);
- 2) porównuje różne interpretacje analizowanego dzieła, wykorzystując również technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 3) samodzielnie wyszukuje, dokonuje wyboru i oceny informacji o dziele muzycznym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie przedmiotu analiza dzieła muzycznego ma na celu przede wszystkim przygotowanie uczniów do świadomego, praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy i umiejętności w wykonywaniu i interpretowaniu dzieł muzycznych oraz w odbiorze muzyki.

Przedmiot analiza dzieła muzycznego obejmuje część podstawowych treści literatury muzycznej oraz form muzycznych, które nie znalazły się w nowym ramowym planie nauczania.

Ograniczona liczba godzin przeznaczonych na nauczanie przedmiotu spowodowała konieczność wyboru w podstawie programowej najbardziej przydatnych dla przyszłych muzyków treści nauczania.

Nauczanie tego przedmiotu wskazane jest po zakończeniu kursu zasad muzyki (np. w klasie II szkoły muzycznej II stopnia). Natomiast kontynuacja nauki przedmiotu może być realizowana w klasach IV-VI w modułach: praktycznym i ogólnomuzycznym.

W doborze programu nauczania i metod jego realizacji należy uwzględnić praktyczny charakter przedmiotu. Utwór muzyczny stanowi podstawę informacji o dziele, a także podstawę analiz, ocen i dyskusji.

Wybór utworów przeznaczonych do słuchania, omawiania i analizy należy do nauczyciela. Treści szczegółowe powinny być ilustrowane utworami muzycznymi reprezentatywnymi dla danego zagadnienia lub problemu. Pożądane jest jednakże wykorzystywanie na lekcji utworów z repertuaru uczniowskiego. Sposoby analiz powinny być zróżnicowane: słuchowe, słuchowo-wzrokowe, a jeśli pozwala na to poziom grupy uczniów, także wzrokowe.

Realizacja programu nauczania powinna uwzględniać samodzielną pracę ucznia opartą na poznawaniu dzieł muzycznych poza lekcjami, we własnym zakresie, w szczególności z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej oraz poprzez aktywne uczestniczenie w różnych formach życia muzycznego.

HARMONIA JAZZOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie wiedzy teoretycznej, niezbędnej do wykonywania muzyki jazzowej

Uczeń posługuje się zasobem pojęć i terminów muzycznych, umożliwiającym zrozumienie i tworzenie muzyki jazzowej.

2. Kształcenie umiejętności analizy utworów jazzowych

Uczeń rozpoznaje budowę formalną i harmonikę utworów jazzowych.

3. Zdobywanie wiedzy na temat współczesnych nurtów harmonii jazzowej

Uczeń stosuje posiadaną wiedzę do opisu i analizy dzieł muzycznych.

4. Kształcenie umiejętności posługiwania się specyficznym dla jazzu zapisem nutowym

Uczeń biegle czyta zapis nutowy, charakterystyczny dla jazzu.

6

5. Kształcenie umiejętności podstaw reharmonizacji

Uczeń dostosowuje istniejącą harmonię do potrzeb aktualnej sytuacji muzycznej, zgodnie z teoretyczną wiedzą i swoją wrażliwością estetyczną.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie wiedzy teoretycznej niezbędnej w wykonawstwie muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historyczną ewolucję harmonii z cechami charakterystycznymi dla poszczególnych okresów;
- 2) zna i stosuje skale, kadencje, struktury harmoniczne, rodzaje akordów charakterystycznych dla jazzu;
- 3) zna i potrafi zastosować w praktyce symbole akordowe stosowane w muzyce jazzowej (np. standardowe, europejskie, Roman numerals) i różnice w porównaniu z nomenklaturą klasyczną.

2. Kształcenie umiejętności analizy utworów jazzowych

Uczeń:

- 1) zna typowe dla jazzu struktury harmoniczne (blues, rytm changes i ich odmiany);
- 2) zna podstawy logicznego ruchu basu i jego rolę w analizie;
- 3) zna metody analizy harmonicznej i jej składowe elementy;
- 4) zna harmonikę funkcyjną (podział akordów pod względem pełnionej roli w progresji).

3. Zdobywanie wiedzy na temat współczesnych nurtów harmonii jazzowej

Uczeń:

- 1) zna oraz potrafi rozpoznać i zinterpretować harmonikę nefunkcyjną;
- 2) zna i rozpoznaje współczesną harmonikę modalną i jej cechy charakterystyczne;
- 3) zna i rozpoznaje charakterystyczne dla muzyki jazzowej cechy wykonawcze i improwizacyjne.

4. Kształcenie umiejętności posługiwania się specyficznym dla jazzu zapisem nutowym

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na zagranie utworu;

- 2) potrafi grać i improwizuje na podstawie funkcji harmoniczych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) obsługuje programy komputerowe, w tym wskazane edytory nut.

5. Kształcenie umiejętności podstaw reharmonizacji

Uczeń:

- 1) stosuje różne typy voicingu jazzowego (np.: tercjowy, kwartowy, rootless);
- 2) stosuje reharmonizację diatoniczną;
- 3) stosuje reharmonizację za pomocą zmiany trybu akordów;
- 4) stosuje reharmonizację za pomocą substytutu trzytonowego;
- 5) stosuje reharmonizację za pomocą akordów blokowych i drop 2;
- 6) reharmonizuje akordy diatoniczne z wykorzystaniem tzw. modal interchange.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania harmonii jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych – w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie. To także okres nabywania wiedzy z historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest skorelowanie indywidualnej nauki gry na instrumencie, kształcenia w zespołach jazzowych oraz zajęć z teorii muzyki.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. W tym zakresie uczniowie powinni być wspierani przez szkołę poprzez organizowanie ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej ucznia.

W nauczaniu przedmiotu należy uwzględnić fakt, że jest to młodzież uzdolniona artystycznie, często o szczególnie wrażliwej konstrukcji psychicznej, która wymaga specyficznej opieki i indywidualnego traktowania. Nauczyciel powinien pomagać uczniowi w pokonywaniu blokad, budowaniu zaufania i przyjaznej atmosfery. Im więcej motywacji, tym lepsze będą efekty końcowe.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować uczestnictwo ucznia w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych.

HARMONIA PRAKTYCZNA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu harmonii

Uczeń:

- 1) poznaje budowę i sposób łączenia akordów w ramach systemu tonalnego dur – moll;
- 2) poznaje zasady rozwiązywania składników dysonansowych w akordzie;
- 3) kształci umiejętność rozumienia podstawowych pojęć harmoniczych.

2. Rozpoznawanie w utworach muzycznych przebiegów harmoniczych

Uczeń rozpoznaje akordy oraz określa ich funkcje.

3. Praktyczna realizacja prostych konstrukcji harmoniczych

Uczeń realizuje na instrumencie, w śpiewie zespołowym i w formie pisemnej konstrukcje harmoniczne.

4. Kreatywne wykorzystywanie poznanej wiedzy

Uczeń tworzy przebiegi harmoniczne.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu harmonii

Uczeń:

- 1) zna zasady budowy, określania i łączenia trójdźwięków i czterodźwięków na wszystkich stopniach gamy w układzie czterogłosowym, w różnych odmianach skali majorowej (naturalna, harmoniczna) i minorowej (naturalna, harmoniczna, dorycka);
- 2) zna zasady budowy i łączenia różnych form dominanty (dominanta z podwójnym opóźnieniem, septymowa, septymowa bez prymy, nonowa, nonowa bez prymy, akord chopinowski);
- 3) zna zasady harmonizowania melodii i zasady basu cyfrowanego (w odniesieniu do epoki baroku);
- 4) zna zasady wychylenia modulacyjnego;
- 5) zna pojęcie modulacji (diatoniczna, chromatyczna, enharmoniczna);
- 6) zna rodzaje dźwięków obcych (opóźnienia i międzyakordowe);
- 7) zna zjawisko alteracji.

2. Rozpoznawanie w utworach muzycznych przebiegów harmoniczych

Uczeń:

- 1) na podstawie zapisu nutowego rozpoznaje poznane akordy i wynikające z nich relacje funkcyjne, kadencje, wychylenia modulacyjne, modulacje, progresje (modulującą i niemodulującą);
- 2) rozróżnia w zapisie nutowym składniki akordu (w tym dysonujące), dźwięki obce i alterowane;
- 3) określa poznane zagadnienia harmoniczne w realizowanym przez siebie repertuarze i w utworach zapisanych w fakturze fortepianowej.

3. Praktyczna realizacja prostych konstrukcji harmoniczych

Uczeń:

- 1) realizuje na fortepianie kadencje (doskonałą, plagalną, neapolitańską, zawieszoną, zwodniczą);
- 2) realizuje pisemnie konstrukcje harmoniczne z użyciem poznanych akordów według podanego sopranu, basu i funkcji. Odtwarza zapisane konstrukcje w śpiewie lub na fortepianie.

4. Kreatywne wykorzystywanie poznanej wiedzy

Uczeń w zależności od możliwości i zainteresowań, w oparciu o poznane zasady, tworzy własne konstrukcje harmoniczne (różnorodne pod względem formy, ilości głosów i obsady wykonawczej).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Życie w harmonii jest sensem naszego istnienia.

Głównym celem nauczania harmonii praktycznej jest wyposażenie ucznia w wiedzę i umiejętności potrzebne do analizowania i interpretowania utworów oraz do tworzenia muzyki. Nauka harmonii rozwija wyobraźnię muzyczną niezbędną do pełnego rozwoju muzyka. Powinna rozpocząć się po zakończeniu nauki zasad muzyki z elementami edycji nut. Ze względu na proces poznawania materiału zaleca się realizację przedmiotu w cyklu dwuletnim.

Do analizowania i tworzenia konstrukcji harmonicznego nauczyciel powinien wykorzystywać różne, nie tylko chóralne faktury (z uwzględnieniem zainteresowań i specjalności uczniów), a także opierać się na przykładach z literatury muzycznej różnych epok (od renesansu do muzyki współczesnej).

System nazewnictwa akordów pozostawia się decyzji nauczyciela.

Znajomość pojęcia modulacji zostanie wykorzystana przez uczniów do analizy utworów, w związku z tym nie jest konieczna realizacja modulacji na instrumencie.

Wiedza i umiejętności ucznia nabyte podczas nauki harmonii praktycznej mogą być poszerzone na zajęciach takich, jak: realizacja basso continuo, historia harmonii, harmonia jazzowa, współczesne techniki kompozytorskie oraz innych, realizowanych w ramach modułu praktycznego i ogólnomuzycznego.

Uczeń, poprzez działania praktyczne, nabywa wiedzę i umiejętności. Rolą nauczyciela jest podtrzymywanie zainteresowania ucznia muzyką i wzmacnianie motywacji do nauki.

HISTORIA MUZYKI Z LITERATURĄ MUZYCZNĄ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu historii muzyki, pojęć i terminów muzycznych niezbędnych do opisu i analizy zjawisk muzycznych w literaturze – od starożytnej Grecji do czasów współczesnych

Uczeń posługuje się pojęciami i terminami muzycznymi oraz faktami w celu rozumienia muzyki w jej ciągłości historycznej.

2. Tworzenie wypowiedzi na temat dziejów muzyki

Uczeń tworzy wypowiedzi o muzyce, jej twórcach i rozwoju historycznym na podstawie poznanej literatury muzycznej.

3. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń wykorzystuje zdobytą wiedzę do opisu i analizy dzieł muzycznych.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy w zakresie historii muzyki

Uczeń samodzielnie wyszukuje, wybiera i dokonuje oceny informacji o muzyce i jej dziejach, wykorzystując źródła drukowane oraz środki multimedialne.

5. Kształcenie aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym, a w szczególności w różnych formach życia muzycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu historii muzyki, pojęć i terminów muzycznych niezbędnych do opisu i analizy zjawisk muzycznych w literaturze – od starożytnej Grecji do czasów współczesnych

Uczeń:

- 1) poprawnie posługuje się terminami i pojęciami muzycznymi, określającymi:
  - a) elementy muzyki – rodzaje melodyki, rytmiki, harmoniki i współbrzmień, kolorystyki, artykulacji, agogiki, dynamiki i ich najczęściej spotykane włoskie określenia,
  - b) rodzaje faktury muzycznej (np. homofoniczna, polifoniczna; instrumentalna, wokalna);
- 2) rozróżnia rodzaje notacji muzycznej oraz potrafi rozwinąć stosowane w partyturze skróty nazw instrumentów orkiestry;
- 3) określa i charakteryzuje:
  - a) współczynniki dzieła muzycznego (np. motyw, fraza, temat, kadencja, aria, recytatyw),
  - b) podstawowe zasady kształtowania formy (ewolucyjność, okresowość),
  - c) techniki kompozytorskie charakterystyczne dla różnych stylów historycznych;
- 4) określa funkcje muzyki (np. sakralna, taneczna, rozrywkowa);
- 5) rozróżnia i charakteryzuje gatunki i formy muzyczne typowe dla poszczególnych epok;
- 6) rozróżnia i określa instrumentarium oraz obsady wykonawcze charakterystyczne dla poszczególnych epok;
- 7) charakteryzuje twórczość:
  - a) kompozytorów reprezentatywnych dla epoki, stylu, kierunku, szkoły lub ugrupowania artystycznego,
  - b) wybranych kompozytorów w powiązaniu z ich biografią (G. P. Palestriny, J. S. Bacha, G. F. Händla, J. Haydna, W. A. Mozarta, L. van Beethovena, F. Chopina, R. Wagnera, K. Szymanowskiego, I. Strawińskiego);
- 8) rozpoznaje i opisuje cechy stylu muzycznego:
  - a) epok historycznych,
  - b) reprezentatywnych szkół kompozytorskich od średniowiecza do XXI w.,
  - c) głównych nurtów lub kierunków stylistycznych w muzyce XX i XXI w.;
- 9) porządkuje chronologicznie:
  - a) epoki,
  - b) szkoły kompozytorskie,
  - c) sylwetki kompozytorów i teoretyków reprezentatywnych dla epoki, stylu, kierunku,
  - d) gatunki i formy muzyczne,
  - e) techniki kompozytorskie,
  - f) instrumenty i obsady wykonawcze.

2. Tworzenie wypowiedzi na temat dziejów muzyki

Uczeń:

- 1) opisuje dzieje muzyki na podstawie poznanych dzieł muzycznych twórców, reprezentatywnych dla epoki, stylu, kierunku i szkoły kompozytorskiej;
- 2) formułuje przejrzystą wypowiedź, określając:
  - a) przeobrażenia form i gatunków muzycznych (np. msza, sonata, koncert, symfonia, pieśń),
  - b) cechy technik kompozytorskich,
  - c) cechy stylów muzycznych różnych epok historycznych oraz indywidualnych stylów kompozytorskich,
  - d) problemy i procesy historyczne, jak: wykorzystanie folkloru w twórczości artystycznej, dostrzeganie treści w muzyce (ilustracyjność, programowość, retoryka, symbolika),
  - e) związki kultury muzycznej z kulturą epok minionych.

3. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej, wzrokowej lub słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych:

- 1) rozpoznaje i opisuje podstawowe techniki kompozytorskie;
- 2) rozpoznaje i opisuje cechy stylów muzycznych, wskazując przynależność utworu do danego stylu (od średniowiecza do XXI w.);
- 3) rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe cechy języka muzycznego (np. tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości);
- 4) rozpoznaje i opisuje cechy gatunków i form muzycznych typowych dla poszczególnych epok;
- 5) rozpoznaje rodzaj zapisu muzycznego.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy w zakresie historii muzyki

Uczeń:

- 1) wybiera i porządkuje informacje istotne dla problemu i kontekstu historycznego;
- 2) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną do odczytania i porządkowania faktów, pojęć i terminów z zakresu historii muzyki.

5. Kształcenie aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę z zakresu historii muzyki w sposób praktyczny do tworzenia własnych interpretacji;
- 2) prezentuje własny pogląd na twórczość muzyczną poznaną podczas uczestnictwa w różnych formach życia kulturalnego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania historii muzyki z literaturą muzyczną jest wykształcenie świadomego wykonawcy i odbiorcy muzyki. Program nauczania i metody jego realizacji należy dostosować do celów i motywacji uczniów. Obszerny zakres treści nauczania, w tym rozwijanych umiejętności i kompetencji uczniów, wymaga od nauczyciela elastycznego i przemyślanego rozkładu materiału. Powinien on uwzględniać przygotowanie posiadane przez uczniów oraz deklarowane przez nich cele. Należy dążyć do przekazywania wiedzy historycznej w powiązaniu z dziełami muzycznymi; utwór muzyczny stanowi punkt wyjścia dla podawanych informacji, analiz, ocen i dyskusji.

Niezbędnym warunkiem realizacji materiału jest przyswojenie przez ucznia podstawowej wiedzy, nabycie umiejętności analizy porównawczej i krytycznej źródeł dźwiękowych i ikonograficznych. Ważne jest także dostrzeganie i określanie związków kultury muzycznej z tłem i stylem epoki oraz innymi dziedzinami sztuki.

W realizacji programu nauczania niezbędna jest samodzielna praca ucznia oparta na lekturach i poznawaniu dzieł muzycznych poza lekcjami, we własnym zakresie, w szczególności z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej oraz poprzez aktywne uczestniczenie w różnych formach życia muzycznego.

Podstawa programowa zakłada realizację tego przedmiotu w klasach III - VI szkół muzycznych II stopnia; przygotowuje uczniów do egzaminu dyplomowego w VI klasie szkoły muzycznej oraz do egzaminu maturalnego z historii muzyki.

HISTORIA MUZYKI JAZZOWEJ Z LITERATURĄ MUZYCZNĄ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy muzycznej, niezbędnej do opisu i analizy zjawisk muzycznych

Uczeń posługuje się zasobem faktów, pojęć i terminów muzycznych, umożliwiającym rozumienie muzyki całego obszaru historycznego muzyki XX wieku oraz poznaje niezbędną dla muzyka jazzowego literaturę muzyczną.

2. Kształcenie umiejętności wypowiedzenia się o muzyce jazzowej

Uczeń tworzy i prezentuje wypowiedzi o muzyce, jej twórcach i dziejach na podstawie znajomości literatury muzycznej.

3. Zdobywanie wiedzy w zakresie opisu, analizy i interpretacji dzieła muzycznego

Uczeń stosuje posiadaną wiedzę do opisu, analizy i interpretacji dzieł muzycznych.

4. Poznawanie historii muzyki i literatury jazzowej

Uczeń samodoskonali się w zakresie historii muzyki jazzowej, gromadzi nagrania, wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji o muzyce i jej dziejach, m.in. wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną.

5. Przygotowanie ucznia do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń aktywnie uczestniczy w różnych formach życia muzycznego w środowisku szkolnym i w wydarzeniach pozaszkolnych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy muzycznej, niezbędnej do opisu i analizy zjawisk muzycznych

Uczeń:

- 1) posługuje się faktami, pojęciami i terminami muzycznymi, zna literaturę muzyczną;
- 2) posługuje się terminami i pojęciami muzycznymi, związanymi z elementami muzyki: rodzaje melodyki, rytmiki, harmoniki, artykulacji, dynamiki i ich spotykane angielskie określenia;
- 3) rozróżnia rodzaje notacji muzycznej, stosowane skróty nazw akordów, zapisu melodii i rytmu;
- 4) określa i charakteryzuje techniki improwizacyjne i kompozytorskie różnych stylów;
- 5) potrafi rozróżnić funkcje muzyki (np. artystyczna, sakralna, taneczna, rozrywkowa);
- 6) rozróżnia i określa instrumentarium oraz obsady wykonawcze typowe dla poszczególnych stylów muzyki;
- 7) charakteryzuje twórczość:
  - a) kompozytorów reprezentatywnych dla stylu, kierunku, lub ugrupowania artystycznego,
  - b) wybranych wirtuozów jazzowych, dostrzegając związki ich twórczości z biografią;
- 8) rozpoznaje i opisuje cechy stylów muzycznych XX wieku – od bluesa do jazzu współczesnego oraz muzykę jazzową w Polsce II poł. XX wieku;
- 9) porządkuje chronologicznie: style, postaci kompozytorów reprezentatywnych dla stylu, techniki improwizacji i kompozycji, instrumentację i obsady wykonawcze.

2. Kształcenie umiejętności wypowiedzenia się o muzyce jazzowej

Uczeń:

- 1) zna ramy czasowe okresów i stylów w muzyce jazzowej oraz ich historyczne i kulturowe uwarunkowania;

- 2) opisuje dzieje muzyki na podstawie znajomości dzieł muzycznych i twórców, reprezentatywnych dla stylu, szkoły kompozytorskiej i szkoły aranżacji;
- 3) opisuje cechy stylów muzycznych i indywidualnych stylów improwizacyjnych.

3. Zdobywanie wiedzy w zakresie opisu, analizy i interpretacji dzieła muzycznego

Uczeń:

- 1) samodzielnie rozwiązuje zadania interpretacyjne, ocenia zjawiska występujące w muzyce jazzowej w oparciu o zapis nutowy, nagrania muzyczne, źródła tekstowe, encyklopedie, literaturę przedmiotu i medialne źródła informacji;
- 2) wykorzystuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej utworów muzycznych;
- 3) rozpoznaje i opisuje cechy stylów muzycznych, podstawowe techniki improwizacyjne i kompozytorskie;
- 4) rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, improwizację, obsadę wykonawczą).

4. Poznawanie historii muzyki i literatury jazzowej

Uczeń:

- 1) zna podstawowy repertuar standardów jazzowych;
- 2) posiada zbiory fonograficzne, nutowe i teksty o muzyce;
- 3) zna twórczość, biografię wykonawców i kompozytorów reprezentatywnych dla stylu jazzowego;
- 4) wybiera i porządkuje informacje, istotne dla problemu i kontekstu historycznego;
- 5) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną do odczytania i porządkowania faktów, pojęć i terminów z zakresu historii muzyki.

5. Przygotowanie ucznia do aktywnego udziału w różnych formach życia muzycznego

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę z zakresu historii muzyki w sposób praktyczny do tworzenia własnych interpretacji literatury, np. standardów jazzowych;
- 2) prezentuje własne poglądy na temat muzycznej twórczości, uczestnicząc w różnych formach życia muzycznego, jak koncerty, popisy i inne wydarzenia artystyczne.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania historii muzyki jazzowej z literaturą muzyczną jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej, jak i zespołowej w oparciu o znajomość stylów tej muzyki.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie. To także okres nabywania wiedzy z historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, melodyki, improwizacji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest dopasowanie indywidualnej nauki gry na instrumencie do kształcenia w zespołach jazzowych i zajęć z teorii muzyki, w tym historii i literatury jazzowej.

Istotnym elementem nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. W tym zakresie uczniowie powinni być wspierani przez nauczyciela poprzez organizowanie ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej ucznia.

W nauczaniu przedmiotu należy uwzględnić fakt, że jest to młodzież uzdolniona artystycznie, często o szczególnie wrażliwej konstrukcji psychicznej, która wymaga specyficznej opieki i indywidualnego traktowania. Nauczyciel powinien pomagać uczniowi w pokonywaniu blokad, budowaniu zaufania i przyjaznej atmosfery. Im więcej motywacji, tym lepsze będą efekty końcowe.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: motywowanie ucznia do samodzielnej pracy,

okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych oraz zachęcać go do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

KSZTAŁCENIE SŁUCHU

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń kształci słuch wysokościowy, harmoniczny i barwowy, poczucie rytmu, pamięć muzyczną oraz rozwija kreatywność i wyobraźnię muzyczną.

2. Przygotowanie do świadomego odbioru muzyki

Uczeń:

- 1) rozwija i doskonali percepcję, umożliwiającą mu słuchową analizę zjawisk muzycznych;
- 2) poprzez działania praktyczne utrwala wiedzę z zakresu języka muzycznego różnych epok i stylów;
- 3) doskonali zdolność słuchania ukierunkowanego, koncentracji i podzielności uwagi.

3. Doskonalenie umiejętności czytania nut

Uczeń utrwala i rozwija umiejętność odtwarzania zapisu nutowego.

4. Doskonalenie umiejętności stosowania notacji muzycznej

Uczeń utrwala i rozwija umiejętność posługiwania się zasadami notacji muzycznej w działaniach praktycznych.

5. Doskonalenie umiejętności współpracy w grupie

Uczeń doskonali różne formy działań zespołowych w zakresie odtwarzania, interpretowania i tworzenia muzyki.

6. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy nad rozwojem indywidualnych predyspozycji

Uczeń poznaje metody pracy z wykorzystaniem m.in. wydawnictw nutowych, książkowych i fonograficznych, technik informacyjnych i programów komputerowych oraz uczestniczy w życiu muzycznym.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń:

- 1) rozpoznaje oraz odtwarza (w zapisie, głosem i na instrumencie) ze słuchu i z wyobraźni struktury interwałowe i akordowe oraz skale i gamy;
- 2) identyfikuje słuchowo wskazane zjawisko w przykładzie muzycznym;
- 3) zapamiętuje i odtwarza (w zapisie, głosem i na instrumencie) przykład muzyczny po prezentacji słuchowej lub wzrokowej;
- 4) określa funkcje i literowe nazwy akordów w wysłuchanym przykładzie muzycznym;
- 5) rozpoznaje i określa brzmienie różnych instrumentów i głosów wokalnych;
- 6) improwizuje i tworzy przebiegi muzyczne do podanego schematu rytmicznego, materiału dźwiękowego, funkcji harmonicznym i tekstu słownego;
- 7) uzupełnia z wyobraźni brakujące elementy przebiegu muzycznego.

2. Przygotowanie do świadomego odbioru muzyki

Uczeń poprzez analizę słuchową, wzrokową i wzrokowo-słuchową potrafi rozpoznać i nazwać w przykładzie muzycznym:

- 1) interwały i akordy;
- 2) typ tonalności (tryb tonacji, rodzaj skali);
- 3) ambitus;
- 4) zjawiska metryczne, agogiczne i dynamiczne;
- 5) następstwa harmoniczne i rodzaje kadencji;
- 6) środki artykulacyjne i kolorystyczne;
- 7) obsadę wykonawczą;
- 8) fakturę;
- 9) zasadę kształtowania formy;
- 10) styl historyczny i indywidualny.

3. Doskonalenie umiejętności czytania nut

Uczeń:

- 1) odtwarza (głosem, na instrumencie i innymi sposobami) a vista i po uprzednim przygotowaniu jednej wielogłosowe przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 2) dba o precyzję intonacyjną i rytmiczną wykonywanego przebiegu muzycznego;
- 3) transponuje przebiegi muzyczne i odczytuje partie instrumentów transponujących.

4. Doskonalenie umiejętności stosowania notacji muzycznej

Uczeń:

- 1) posługuje się zapisem nutowym zgodnie z prawidłami ortografii muzycznej (w kluczu wiolinowym, basowym, altowym i tenorowym);
- 2) posługuje się literowymi nazwami dźwięków, solmizacją, symbolami interwałów, akordów i funkcji harmonicnych;
- 3) orientuje się w zapisie nutowym, potrafi w nim odnajdywać wskazane i usłyszane zjawiska muzyczne;
- 4) zapisuje jedno i dwugłosowe przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 5) koryguje błędy i uzupełnia brakujące fragmenty w zapisie nutowym.

5. Doskonalenie umiejętności współpracy w grupie

Uczeń:

- 1) współwykonuje i współtworzy wielowarstwowe przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 2) organizuje pracę zespołu wykonawczego;
- 3) potrafi konstruktywnie i obiektywnie ocenić interpretację własną i współwykonawców;
- 4) metodą dyskusji formułuje kryteria estetyczne i wartościujące w odbiorze muzyki.

6. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy nad rozwojem indywidualnych predyspozycji

Uczeń:

- 1) wyszukuje i świadomie dobiera ćwiczenia rozwijające predyspozycje słuchowe i wspomagające jego rozwój muzyczny;
- 2) korzysta z literatury specjalistycznej, dostępnych technik informacyjnych, poznaje metody pracy z wykorzystaniem m.in. wydawnictw nutowych, książkowych i fonograficznych, technik informacyjnych i programów komputerowych oraz uczestniczy w życiu muzycznym;
- 3) korzysta z programów komputerowych służących doskonaleniu kompetencji słuchowych lub wymagających ich wykorzystania;

- 4) poznaje literaturę muzyczną poprzez uczestnictwo w życiu koncertowym i słuchanie nagrań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Kształcenie słuchu powinno stymulować wszechstronny rozwój muzyczny ucznia, wspierać edukację w wybranej przez niego specjalności i przygotować go do podjęcia studiów muzycznych.

Celem nauczania przedmiotu jest kształtowanie wrażliwości i wyobraźni muzycznej, opanowanie przez ucznia języka muzycznego i zasad zapisu nutowego oraz zachęcenie do takich form aktywności, jak tworzenie muzyki czy udział w konkursach.

Przedmiot nie może być jedynie abstrakcyjnym treningiem, powinien wiązać się z praktyką muzyczną oraz być otwarty na nowoczesną metodykę i zjawiska występujące w muzyce najnowszej.

Osiągnięciu założonych celów nauczania służą odpowiednio dobrane ćwiczenia, wśród których ważne miejsce zajmują przykłady oparte na literaturze muzycznej.

Cechą zasadniczą ćwiczeń powinien być ich spiralny układ, regulowany wzrastającym stopniem trudności i złożoności, tempem prezentacji i realizacji oraz możliwościami absorpcyjnymi uczniów.

O doborze metod i materiałów dydaktycznych nauczyciel decyduje sam, dostosowując je do specyfiki grupy wynikającej z reprezentowanych przez uczniów specjalności i poziomu zaawansowania.

Nauczanie kształcenia słuchu w ścisłej korelacji z pozostałymi przedmiotami ogólnomuzycznymi powinno prowadzić do osiągnięcia przez ucznia pełnego rozeznania w formie i stylistyce słuchanych i wykonywanych utworów, a w rezultacie do ich świadomej interpretacji.

6

KSZTAŁCENIE SŁUCHU JAZZOWE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń pracuje nad kształceniem słuchu wysokościowego i harmonicznego, poczuciem rytmu, pamięcią muzyczną, precyzją intonacyjną oraz kreatywnością i wyobraźnią muzyczną.

2. Przygotowanie do świadomego odbioru muzyki

Uczeń doskonali słuchową analizę zjawisk muzycznych, takich jak: progresje akordowe, przebiegi melodyczne i rytmiczne.

3. Doskonalenie umiejętności stosowania notacji muzycznej

Uczeń utrwała i rozwija umiejętność posługiwania się zasadami notacji muzycznej w działaniach praktycznych.

4. Doskonalenie zdolności koncentracji i podzielności uwagi oraz umiejętności współpracy w grupie

Uczeń doskonali umiejętność słuchania ukierunkowanego i realizacji wielowarstwowych przebiegów muzycznych – indywidualnie i zespołowo.

5. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy nad rozwojem indywidualnym

Uczeń poznaje metody pracy z wykorzystaniem, m.in. wydawnictw nutowych, książkowych i fonograficznych, technik informacyjnych i programów komputerowych, oraz aktywnie uczestniczy w różnych formach życia muzycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie słuchu muzycznego

Uczeń:

- 1) rozpoznaje oraz odtwarza (w zapisie, głosem i na instrumencie) ze słuchu i z wyobraźni struktury interwałowe i akordowe oraz skale i gamy;
- 2) realizuje przebiegi muzyczne, dbając o precyzję intonacyjną i rytmiczną;
- 3) odtwarza (w zapisie, głosem i na instrumencie) przykład muzyczny, zapamiętany po prezentacji słuchowej lub wzrokowej;
- 4) rozpoznaje i zna zapis specyficznych i charakterystycznych dla muzyki jazzowej akordów, skal melodycznych oraz różnych rodzajów rytmów synkopowanych;
- 5) rozpoznaje i określa brzmienie różnych instrumentów;
- 6) identyfikuje słuchowo wskazane zjawiska w przykładzie muzycznym;
- 7) transponuje przebiegi muzyczne i odczytuje partie instrumentów transponujących;
- 8) improwizuje i tworzy przebiegi muzyczne do podanych funkcji harmonicznym schematu rytmicznego, materiału dźwiękowego;
- 9) uzupełnia z wyobraźni brakujące elementy przebiegu muzycznego.

2. Przygotowanie do świadomego odbioru muzyki

Uczeń poprzez analizę słuchową potrafi rozpoznać i nazwać w przykładzie muzycznym:

- 1) interwały i akordy;
- 2) typ tonalności (tryb tonacji, rodzaj skali);
- 3) zjawiska metryczne;
- 4) następstwa harmoniczne i rodzaje kadencji;
- 5) środki artykulacyjne;
- 6) obsadę wykonawczą;
- 7) typowe okresy rytmiczne (dwu-, cztero- i ósmiotaktowe);
- 8) formę utworu (np. AABA, blues);
- 9) styl historyczny i indywidualny.

3. Doskonalenie umiejętności stosowania notacji muzycznej

Uczeń:

- 1) zapisuje nuty zgodnie z zasadami ortografii muzycznej;
- 2) posługuje się literowymi nazwami dźwięków, solmizacją, symbolami interwałów, akordów i funkcji harmonicznym;
- 3) odtwarza głosem lub na instrumencie a vista, a także po uprzednim przygotowaniu jedno i dwugłosowe przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 4) zapisuje jedno i dwugłosowe przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne.

4. Doskonalenie zdolności koncentracji i podzielności uwagi oraz umiejętności współpracy w grupie

Uczeń:

- 1) zapamiętuje i odtwarza przebiegi melodyczne, harmoniczne i rytmiczne;
- 2) współwykonuje wielowarstwowe przebiegi melodyczne, rytmiczne i melodyczno-rytmiczne.

5. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy nad rozwojem indywidualnym

Uczeń:

- 1) wyszukuje i świadomie dobiera ćwiczenia rozwijające predyspozycje słuchowe i wspomagające jego rozwój muzyczny;
- 2) poznaje metody pracy z wykorzystaniem m.in. wydawnictw nutowych, książkowych i fonograficznych, technik informacyjnych;
- 3) wykorzystuje programy komputerowe służące doskonaleniu słuchu;

- 4) poznaje literaturę muzyczną poprzez słuchanie muzyki z nagrań;
- 5) potrafi formułować własne opinie na temat wartości estetycznych i jakości wykonywanej muzyki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania kształcenia słuchu jazzowego jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także wyzbywania się nieprawidłowych nawyków powstałych często w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z kształceniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: rozwijanie słuchu muzycznego ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy oraz przygotowanie do świadomego odbioru muzyki. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, nauczyć go swobodnego operowania notacją muzyczną, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych oraz zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalści powinni być wspierani przez szkołę w zakresie organizowania ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do jego wieku.

6

ZASADY MUZYKI Z ELEMENTAMI EDYCJI NUT

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie podstawowej wiedzy z zakresu zasad muzyki

Uczeń zdobywa podstawową wiedzę z zakresu materiału dźwiękowego, elementów notacji muzycznej, metryki, budowy skal, gam, interwałów i akordów.

2. Wykorzystywanie wiedzy z zakresu zasad muzyki i edycji nut w działaniach praktycznych

Uczeń w praktyce wykorzystuje poznane wiadomości w tworzeniu i określaniu zapisu muzycznego. Posługuje się edytorem nut.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie podstawowej wiedzy z zakresu zasad muzyki

Uczeń:

- 1) definiuje podstawowe cechy dźwięku;
- 2) zna zasady pisowni muzycznej (pięciolinia, nazwy oktafów, sposoby zapisywania nut i pauz, klucze: wiolinowy, basowy, altowy);
- 3) rozróżnia określenia: skala, gama, tonacja;
- 4) zna budowę gamy durowej (naturalnej) i gamy molowej (we wszystkich odmianach);

- 5) zna budowę pentatoniki bezpółtonowej oraz skal: modalnych, całotonowej, chromatycznej regularnej i góralskiej;
- 6) zna budowę trójdźwięków (durowy i molowy we wszystkich postaciach, zwiększony i zmniejszony) oraz budowę dominanty septymowej (we wszystkich postaciach) z rozwiązaniem;
- 7) definiuje podstawowe pojęcia metroritmiczne;
- 8) zna podział wartości rytmicznych;
- 9) zna zasady grupowania wartości rytmicznych w różnego rodzaju taktach;
- 10) zna budowę interwałów prostych i złożonych;
- 11) określa interwały charakterystyczne z rozwiązaniami (major naturalny, minor naturalny i harmoniczny);
- 12) definiuje podstawowe elementy dzieła muzycznego (melodyka, rytmika, harmonika, agogika, dynamika, artykulacja, kolorystyka).

2. Wykorzystywanie wiedzy z zakresu zasad muzyki i edycji nut w działaniach praktycznych

Uczeń:

- 1) stosuje poznane zasady notacji muzycznej;
- 2) zapisuje za pomocą edytora nutowego jeden głos i dwugłos (z wykorzystaniem agogiki, dynamiki i metroritmiki);
- 3) rozpoznaje gamy durowe naturalne i gamy molowe (we wszystkich odmianach) do siedmiu znaków przykluczowych;
- 4) określa pokrewieństwo tonacji;
- 5) buduje pentatonikę bezpółtonową, skale modalne, skale całotonową i chromatyczną regularną;
- 6) określa i buduje poznane trójdźwięki oraz dominantę septymową z rozwiązaniem;
- 7) stosuje poznane wartości rytmiczne i zasady ich grupowania;
- 8) określa i buduje poznane interwały;
- 9) rozwiązuje poznane interwały charakterystyczne;
- 10) transponuje melodię (do innego klucza, tonacji i oktaw);
- 11) posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu agogiki, dynamiki i artykulacji.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Zasady muzyki z elementami edycji nut są źródłem podstawowej wiedzy o muzyce. Nauka tego przedmiotu ma na celu uporządkowanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do dalszego kształcenia muzycznego.

Zasady muzyki rozpoczynają drugi etap kształcenia muzycznego i wspierają przedmiot główny oraz przedmioty ogólnomuzyczne.

W doborze programu i metod nauczania zaleca się uwzględnienie szkolnych specjalności oraz uwarunkowań społeczno-kulturalnych, wskazana jest także korelacja międzyprzedmiotowa, w szczególności w odniesieniu do przedmiotu głównego.

Wprowadzenie elementów edycji nut wymaga korzystania z profesjonalnego sprzętu komputerowego i oprogramowania, a ponadto ma zachęcić ucznia do samodzielnego wykorzystywania edytora nutowego.

Zgodnie z podstawą programową uczeń powinien znać klucz wiolinowy, altowy i basowy. Rozwinięcie wiedzy o inne klucze (sopranowy, tenorowy) może być wprowadzone w programie nauczania zasad muzyki z elementami edycji nut na innych przedmiotach.

Z harmoniczną odmianą gamy majorowej uczeń zapozna się na zajęciach harmonii praktycznej.

Wprowadzenie regularnej chromatyzacji gamy ma na celu zapoznanie ucznia z zasadami chromatyki. W muzyce nie obowiązuje stosowanie konkretnej odmiany gamy chromatycznej, dlatego w Podstawie programowej wybrano odmianę prostszą, stosowaną w praktyce współczesnej i w edytorach nutowych.

Wiedza i umiejętności ucznia dotyczące elementów edycji nut mogą być poszerzone na zajęciach realizowanych w ramach modułu praktycznego i ogólnomuzycznego.

SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) posługuje się techniką gry, pozwalającą na wykonanie dzieł muzycznych różnych epok i stylów w muzyce solowej, kameralnej i orkiestrowej;
- 2) właściwie interpretuje dzieło muzyczne pod kierunkiem pedagoga;
- 3) czyta nuty a vista w stopniu wystarczającym do odczytania i wykonania utworu;
- 4) samodzielnie opracowuje utwory o małym stopniu trudności;
- 5) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 6) samodzielnie wyszukuje, dokonuje wyboru i oceny informacji z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych, m.in. wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 7) potrafi opanować pamięciowo utwory ze swojego repertuaru;
- 8) posiada niezbędne kompetencje do występów publicznych;
- 9) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny w grze solowej i zespołowej;
- 10) przygotowuje fragmenty partii orkiestrowych lub partii akompaniamentu;
- 11) gra na fortepianie w zakresie elementarnym;
- 12) aktywnie uczestniczy w kulturze, a w szczególności w różnych formach życia muzycznego.

6

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

CHÓR

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Muzykowanie zespołowe

Uczeń kształci umiejętności pracy w zespole, odpowiedzialność za siebie i grupę oraz świadomie współtworzy dzieło.

2. Technika wokalna indywidualna i zespołowa

Uczeń świadomie posługuje się oddechem i aparatem głosowym.

3. Poznawanie i wykonywanie utworów z literatury chóralnej

Uczeń zna literaturę realizowaną w trakcie zajęć chóralnych.

4. Prezentacja muzyki chóralnej

Uczeń bierze czynny udział w audycjach, koncertach, konkursach i festiwalach.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Muzykowanie zespołowe

Uczeń:

- 1) posiada umiejętność współpracy w grupie;

- 2) zachowuje prawidłową postawę w śpiewie, umożliwiającą operowanie ciałem w sposób najbardziej efektywny;
- 3) świadomie współtworzy dzieło (interpretacja i ogólny wyraz artystyczny).

2. Technika wokalna indywidualna i zespołowa

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę niezbędną do rozwoju techniki wokalne;
- 2) świadomie posługuje się techniką wokalną, pozwalającą na wykonanie dzieł muzycznych różnych epok i stylów – w partiach chóralnych dzieł a cappella oraz dzieł wokально-instrumentalnych;
- 3) dąży do realizacji rozwoju artystycznego poprzez wzbogacanie swojej wiedzy i doskonalenie umiejętności wokalnych.

3. Poznawanie i wykonywanie utworów z literatury chóralnej

Uczeń:

- 1) posiada odpowiednią wiedzę na temat literatury chóralnej różnych epok, stylów i gatunków muzycznych oraz związanych z nimi tradycji wykonawczych;
- 2) zna sylwetki kompozytorów wykonywanych utworów chóralnych i wokально-instrumentalnych;
- 3) zna elementarne zasady współdziałania chóru z zespołem instrumentalnym;
- 4) posiada wiedzę na temat elementów dzieła muzycznego i ich struktury formalnej, niezbędnej do poprawnej realizacji utworów wokalnych oraz dzieł wokально-instrumentalnych;
- 5) samodzielnie (z pomocą dyrygenta) wyszukuje, dokonuje wyboru i oceny informacji z zakresu literatury chóralnej, wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną.

4. Prezentacja muzyki chóralnej

Uczeń:

- 1) wykorzystuje i łączy w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 2) posiada umiejętność samodzielnego, właściwego odczytania zapisu nutowego oraz zawartych w utworze treści;
- 3) dba o estetykę zachowania się na scenie oraz w sposób świadomy kontroluje swoje emocje podczas prezentacji;
- 4) dba o dyscyplinę wykonawczą;
- 5) potrafi przekazać słuchaczowi emocje zawarte w kompozycji;
- 6) aktywnie uczestniczy w różnych formach działalności na rzecz rozwoju kultury, w szczególności życia muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Chór jest formą zbiorowego muzykowania kształtującą wrażliwość, gust i estetykę muzyczną uczniów. Poprzez uczestnictwo ucznia w zespole chóralnym uczymy go odpowiedzialności oraz dyscypliny w nauce.

Chór w szkole muzycznej II stopnia składa się z absolwentów szkoły muzycznej I stopnia. Dyrygent rozwija przygotowaną muzycznie młodzież pod względem wokalnym, słuchowym i ogólnomuzycznym. Dobiera on repertuar chóralny wielogłosowy o wyższym (bądź wysokim) stopniu trudności na głosy równe i mieszane. Nauczyciel powinien kontynuować edukację w zakresie rozwoju techniki wokalne, wrażliwości muzycznej i osobowości artystycznej. Dzięki śpiewaniu w chórze uczeń poznaje literaturę chóralną, dostrzega w utworach bogactwo środków kompozytorskich oraz styl wykonywanych utworów.

Podstawa programowa dla przedmiotu chór w szkołach muzycznych II stopnia stanowi punkt wyjścia do tworzenia autorskich programów nauczania.

FORTEPIAN OBOWIĄZKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy na temat budowy i historii instrumentu

Uczeń poznaje budowę, możliwości brzmieniowe instrumentu oraz jego historię.

2. Kształcenie podstaw gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętność gry na instrumencie na średnim poziomie zaawansowania, prawidłowo posługując się aparatem gry;
- 2) kształtuje umiejętność realizacji notacji muzycznej z elementami analizy utworów.

3. Rozwój umiejętności technicznych i interpretacyjnych

Uczeń doskonali środki wykonawcze w zakresie podstawowych technik gry, rozwija sprawność w zakresie interpretacji.

4. Kształcenie umiejętności gry a vista

Uczeń zdobywa umiejętność prawidłowego grania a vista łatwych utworów muzycznych.

5. Kształcenie umiejętności w zakresie gry zespołowej

Uczeń poznaje zasady gry w zespole, wykorzystując nabytą wiedzę i umiejętności muzyczne.

6. Kształtowanie samodzielności w pracy

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętność posługiwania się wiedzą w pracy nad utworem i świadomego uczenia się na pamięć;
- 2) podejmuje inicjatywy w organizowaniu przedsięwzięć muzycznych;
- 3) potrafi samodzielnie wykorzystywać technologię informacyjną i komunikacyjną w rozwoju wiedzy i umiejętności.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy na temat budowy i historii instrumentu

Uczeń:

- 1) wymienia i określa poszczególne części fortepianu;
- 2) zna możliwości brzmieniowe instrumentu;
- 3) zna zarys historyczny instrumentu.

2. Kształcenie podstaw gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) prawidłowo posługuje się aparatem gry:
  - a) postawa przy instrumencie,
  - b) ułożenie rąk,
  - c) pozycja dłoni i palców,
  - d) swoboda nadgarstka,
  - e) koordynacja i niezależność rąk;
- 2) zna podstawową notację muzyczną w kluczu wiolinowym i basowym:
  - a) przyporządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom,
  - b) prawidłowo odczytuje rytm, znaki chromatyczne, takie jak: krzyżyk, bemol, kasownik,

- c) zna zapis graficzny artykulacji, dynamiki i pedalizacji,
  - d) rozumie oznaczenia agogiczne;
- 3) uczeń analizuje utwory pod względem budowy formalnej i przebiegu tonalnego.

3. Rozwój umiejętności technicznych i interpretacyjnych

Uczeń:

- 1) realizuje utwory o różnych problemach technicznych:
  - a) biegłość palcowa,
  - b) gra dwudźwięków i akordów,
  - c) pochody pasażowe,
  - d) potrafi wykonać podstawowe ozdobniki;
- 2) stosuje zasady techniki gry z wykorzystaniem:
  - a) artykulacji (portato, legato, staccato),
  - b) dynamiki,
  - c) agogiki,
  - d) stylistyki,
  - e) frazowania,
  - f) pedalizacji;
- 3) umiejętnie stosuje zasady kształtowania dźwięku;
- 4) wykonuje utwory w fakturze homofonicznej i polifonicznej;
- 5) potrafi właściwie rozplanować i realizować dynamikę utworu;
- 6) interpretuje utwory zgodnie z ich stylem.

4. Kształcenie umiejętności gry a vista

Uczeń:

- 1) dokonuje wstępnej analizy utworu;
- 2) kojarzy zapis nutowy z jego brzmieniem;
- 3) gra a vista proste utwory w kluczu wiolinowym i basowym;
- 4) dba o poprawną realizację tekstu.

5. Kształcenie umiejętności w zakresie gry zespołowej

Uczeń:

- 1) potrafi wykonać utwory na cztery ręce lub proste akompaniamenty instrumentalne i wokalne;
- 2) współpracuje z pozostałymi muzykami, realizując spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika, frazowanie).

6. Kształtowanie samodzielności w pracy

Uczeń:

- 1) wykonuje z pamięci wybrane utwory;
- 2) w samodzielnej pracy nad utworem wykorzystuje wiedzę zdobytą na innych przedmiotach (w szczególności ogólnomuzycznych);
- 3) planuje i realizuje przedsięwzięcia muzyczne;
- 4) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną (nagrania muzyczne, zasoby nutowe, opracowania teoretyczne i inne) do samodzielnego rozwoju.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka gry na fortepianie w ramach zajęć indywidualnych jest ważnym elementem wykształcenia ucznia szkoły muzycznej II stopnia. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowań ucznia w jak najszerszym zakresie i ukazanie licznych zalet płynących z nauki tego przedmiotu.

Fortepian towarzyszy instrumentalności i wokaliści od początku jego drogi edukacyjnej, dlatego umiejętność odczytania i zrozumienia partii fortepianu ma bezpośredni wpływ na integralność wykonawczą prezentowanych utworów.

Nauka gry na fortepianie daje możliwość opanowania gry w kluczu wiolinowym i basowym. Dzięki odczytywaniu tekstu zapisanego na dwóch systemach rozwija percepcję wzrokową, rozwija słuch muzyczny w zakresie harmonii i polifonii oraz kształtuje zdolności manualne aparatu gry. Ponadto w istotny sposób wspomaga i poszerza wiedzę teoretyczną z przedmiotów ogólnomuzycznych (kształcenie słuchu, harmonia, zasady muzyki, analiza dzieła muzycznego).

Umiejętność gry na fortepianie jest nieodzowna w prześledzeniu partii fortepianu w utworach z własnego repertuaru wykonawczego oraz w zrozumieniu złożonych partytur w muzyce kameralnej i orkiestrowej.

Nauczyciel gry na fortepianie powinien uwzględniać indywidualne możliwości i predyspozycje ucznia. Swoboda w doborze ćwiczeń i repertuaru pozwoli na wzmocnienie i rozwijanie wybranych elementów wykonawczych. Odpowiednio dobrany repertuar stwarza możliwość nauki konkretnych umiejętności, jak ćwiczenie pamięci, gra z nut akompaniamentów lub duetów fortepianowych oraz stałe praktykowanie gry a vista.

Gra zespołowa jako jeden z obowiązkowych elementów podstawy programowej rozwija umiejętności współpracy w grupie, wzmacnia poczucie zbiorowej odpowiedzialności, uczy dyscypliny.

Ważnym elementem działań nauczyciela fortepianu jest współpraca z innymi nauczycielami (nauczyciel przedmiotu głównego, nauczyciele teorii, pianista akompaniator) oraz rodzicami (prawnymi opiekunami) – w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju ucznia.

Systematyczna praca ucznia według indywidualnego planu przygotowanego przez nauczyciela pozwoli na świadome i celowe kierowanie jego edukacją.

IMPROWIZACJA FORTEPIANOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu improwizacji fortepianowej

Uczeń zna rolę improwizacji w muzyce różnych epok i stylów oraz podstawowe elementy muzyki.

2. Podstawowe elementy muzyki jako materiał do improwizacji

Uczeń wykorzystuje podstawowe elementy muzyki jako materiał do improwizacji.

3. Kształtowanie twórczego (muzycznego) myślenia ucznia przez działania improwizacyjne

Uczeń tworzy zbiór możliwych wariantów wykonywanego utworu oraz wybiera najlepszy. Poprzez „muzyczne myślenie” uczeń tworzy własny otwarty system narzędzi służących improwizacji, które w dalszych etapach nauki i praktycznej działalności rozbudowuje, wzbogaca i doskonali.

4. Kształcenie samodzielności w pracy nad improwizacją

Uczeń doskonali swe umiejętności improwizacji podczas samodzielnej pracy w domu.

5. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń prezentuje improwizacje przed publicznością. Aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu improwizacji fortepianowej

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę o roli improwizacji:
  - a) w twórczości wybitnych kompozytorów-wykonawców na przykładzie kilku wybranych postaci (np.: L. van Beethoven, W. A. Mozart, J. S. Bach, S. Rachmaninow),
  - b) w procesie twórczości kompozytorskiej,
  - c) w muzyce jazzowej (elementarna wiedza ogólna),
  - d) w pracy akompaniatora i muzykowaniu zespołowym;
- 2) posiada wiedzę o podstawowych elementach muzycznych, zdobytą podczas nauki przedmiotów ogólnomuzycznych i gry na instrumencie, w szczególności: o interwałach, gamach (dur moll), trójdźwiękach, akordach dominantowych septymowych i zmniejszonych septymowych oraz kadencjach;
- 3) zna zasady transpozycji i stosuje je podczas transponowania utworów lub ich fragmentów do wybranych tonacji;
- 4) zna i stosuje podstawowe zasady harmonii klasycznej, wybrane elementy muzyki rozrywkowej i jazzowej;
- 5) zna i rozpoznaje zachodzące zmiany w poszczególnych elementach muzyki, wpływające na ostateczny kształt obrazu muzycznego w stylach: barokowym, klasycznym, romantycznym, współczesnym, muzyce filmowej, rozrywkowej, jazzowej.

6

2. Podstawowe elementy muzyki jako materiał do improwizacji

Uczeń:

- 1) wykorzystuje podczas improwizacji podstawowe elementy muzyczne zapewniające szybką orientację i sprawne poruszanie się na klawiaturze:
  - a) interwały,
  - b) gamy,
  - c) trójdźwięki,
  - d) akordy dominantowe i zmniejszone septymowe,
  - e) kadencje;
- 2) wykorzystuje umiejętności prostego improwizowania w umiarkowanych tempach.

3. Kształtowanie twórczego myślenia ucznia przez działania improwizacyjne

Uczeń:

- 1) gra ze słuchu znane melodie oraz proste akordy;
- 2) powtarza ze słuchu melodie grane przez nauczyciela;
- 3) gra proste progresje, oparte na podstawowych zasadniczych akordach (tonika, subdominanta, dominanta);
- 4) transponuje ze słuchu znane fragmenty utworów;
- 5) potrafi dokończyć rozpoczętą myśl muzyczną, melodię, zdanie muzyczne;
- 6) dobiera prosty akompaniament w postaci akordów i figuracji do nieskomplikowanych melodii (np. kolędy, pieśni ludowe);
- 7) improwizuje ze słuchu melodię do podanego akompaniamentu;
- 8) podczas gry partii akompaniamentu na instrumencie, jednocześnie prowadzi w wyobraźni głos solowy;
- 9) tworzy i dokonuje wyboru improwizowanych wariantów dotyczących:
  - a) melodii (zmiany rytmu, artykulacji i figuracji melodycznej),
  - b) harmonii (figuracja harmoniczna, wprowadzenie pozaakordowych dźwięków),
  - c) basu – według typowych formuł prowadzenia linii basowej,
  - d) rytmu – według schematów rytmicznych w różnych podziałach metrycznych; wykorzystuje rytmiczne elementy współczesnej muzyki, jazzu, synkopy;
- 10) wprowadza zmiany w kilku elementach faktury równocześnie;
- 11) improwizuje w strukturach formalnych zdania i okresu;

- 12) tworzy muzykę ilustracyjną o różnym charakterze;
- 13) improwizuje w różnych stylach (np.: barokowym, klasycznym, romantycznym, współczesnym, muzyki filmowej, rozrywkowej, jazzowej).

4. Kształcenie samodzielności w pracy nad improwizacją

Uczeń podczas samodzielnego ćwiczenia:

- 1) świadomie doskonali poprawność wykonawczą zgodnie ze swą wiedzą o improwizacji;
- 2) rozwija wyobraźnię słuchową, pracując z instrumentem oraz bez instrumentu i bez nut, na opanowanym wcześniej repertuarze;
- 3) potrafi wyobrazić sobie brzmienie poszczególnych elementów muzycznych i porównać je z realnym brzmieniem na instrumencie.

5. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) prezentuje improwizację przed publicznością;
- 2) uczestniczy w różnych formach życia muzycznego, np.: gra w zespołach, wykonuje akompaniamenty;
- 3) jest aktywnym propagatorem muzyki w środowisku.

6

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Idea kształcenia polega na wprowadzaniu w proces nauczania elementów twórczego, „kompozytorskiego” myślenia w postaci wiedzy i praktycznego opanowania na swoim instrumencie podstawowych elementów utworu (harmonia, melodyka, rytm oraz styl). Dzięki kształceniu improwizacji fortepianowej myślenie muzyczne ucznia przenosi się na wyższy poziom, kiedy potrafi on integrować pojedyncze nuty zapisu nutowego w odpowiednie całościowe struktury składające się na utwór, który następnie można poddać procesowi twórczej analizy lub syntezy.

Celem nauczania improwizacji fortepianowej jest wykształcenie muzycznego myślenia ucznia w postaci operowania konstrukcyjnymi elementami kompozycji, o których wiedzę nabył on w procesie nauczania w postaci słuchowo-intelektualno-motorycznych nawyków. Ponadto jest przygotowany do wzbogacania i doskonalenia swoich umiejętności na dalszych etapach nauczania oraz do praktycznej działalności.

W celu uzgodnienia wymagań programowych, metodyki nauczania, organizacji samodzielnej pracy ucznia dla uzyskania maksymalnych efektów wspólnych działań – niezbędna jest ścisła współpraca nauczycieli przedmiotu głównego, improwizacji, zespołów i przedmiotów teoretycznych na różnych etapach i poziomach nauczania.

Oczekiwane efekty to:

- wyższa jakość i stabilność pamięciowego opanowania repertuaru;
- pogłębiona i świadoma interpretacja (aktywne kształtowanie formy muzycznej, charakter, sugestywność przekazu);
- zdecydowanie lepsza umiejętność czytania a vista;
- wysoki poziom muzykowania zespołowego, świadome odtworzenie faktury, uwzględniające funkcje i role każdego głosu-instrumentu w tworzeniu całości.

Przewidywana forma kontroli osiągnięć na koniec etapu edukacyjnego to przesłuchanie, na którym uczeń wykonuje dwie krótkie improwizacje zróżnicowane pod względem charakteru i stylu.

IMPROWIZACJA ORGANOWA Z ELEMENTAMI BASSO CONTINUO

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie wiedzy i środków technicznych, niezbędnych w improwizacji

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe elementy konstrukcji dzieła muzycznego (rytm, melodia, harmonia, agogika, dynamika) i zasady ich łączenia;
- 2) poszukuje wzorców dla własnej improwizacji, analizując proste utwory z różnych epok pod kątem warsztatu kompozytorskiego (forma, środki harmoniczne i kontrapunktyczne);
- 3) kształci umiejętności techniczne, niezbędne do tworzenia własnej improwizacji.

2. Tworzenie improwizowanych konstrukcji muzycznych w fakturach homofonicznych i polifonicznych

Uczeń:

- 1) kształci umiejętności tworzenia akompaniamentu do podanej melodii;
- 2) poznaje zasady figuracji i ozdabiania melodii w przebiegu konstrukcji muzycznej i w kadencjach;
- 3) rozwija umiejętności improwizacyjnego tworzenia krótkiego preludium na zadany temat, a także bardziej rozbudowanej konstrukcji typu AB lub ABA;
- 4) poznaje zasady konstrukcji polifonicznej, analizując utwory utrzymane w tej fakturze;
- 5) zdobywa praktyczne umiejętności w zakresie improwizacji polifonicznej, dorabiając drugi głos do podanego cantus firmus (bicinium) oraz trzeci głos (trio), a także posługiwania się imitacją w tworzonych przez siebie konstrukcjach.

3. Rozwijanie wyobraźni twórczej, oryginalności myślenia muzycznego i samodzielności wypowiedzi muzycznej

Uczeń:

- 1) poznaje utwory z XX i XXI wieku, oparte na innych niż tonalne systemach dźwiękowych;
- 2) kształci umiejętność improwizowania w formie swobodnej (forma fantazji), oddającej nastrój lub ilustrującej wydarzenie;
- 3) poszukuje inspiracji w innych rodzajach sztuk (poezja, malarstwo);
- 4) zdobywa umiejętności posługiwania się dynamiką, agogiką i rejestracją jako środkami wyrazu muzycznego.

4. Zdobywanie podstawowej wiedzy na temat zasad realizacji basso continuo

Uczeń poznaje zasady realizacji basso continuo. Potrafi poprawnie odczytywać zapis linii basu cyfrowanego i realizować go na instrumencie.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie wiedzy i środków technicznych, niezbędnych w improwizacji

Uczeń:

- 1) potrafi samodzielnie skomponować melodię w oparciu o zasadę budowy okresowej oraz zróżnicowany, krótki schemat rytmiczny; potrafi zagrać kadencję w różnych jej odmianach i różnych tonacjach;
- 2) tworzy figuracje melodii, stosuje progresje, z uwzględnieniem modulacji do innej tonacji;
- 3) kształci umiejętności techniczne, niezbędne w dłuższej improwizacji: przebiegi gamowe, akordowe, pasaże i struktury figuracyjne w różnych tonacjach;
- 4) tworzy zasoby schematów rytmicznych i melodycznych.

2. Tworzenie improwizowanych konstrukcji muzycznych w fakturach homofonicznych i polifonicznych

Uczeń:

- 1) tworzy akompaniament do podanej melodii;
- 2) potrafi dokonać figuracji melodii i zdobić ją w przebiegu konstrukcji muzycznej oraz w kadencjach;
- 3) improwizuje krótkie preludium na zadany temat w układzie trzy- lub czterogłosowym;
- 4) samodzielnie improwizuje dłuższy utwór w oparciu o prosty schemat dwu- lub trzyczęściowy (AB, ABA);
- 5) uwzględnia zasady kontrapunktu, improwizując bicinium i trio z podanym cantus firmus;
- 6) wykorzystuje elementy imitacji w tworzonych przez siebie improwizacjach.

3. Rozwijanie wyobraźni twórczej, oryginalności myślenia muzycznego i samodzielności wypowiedzi muzycznej

Uczeń:

- 1) potrafi stworzyć swobodną konstrukcję muzyczną typu fantazja oddającą nastrój lub ilustrującą wydarzenie;
- 2) improwizuje z wyobraźni, inspirując się innymi rodzajami sztuk (malarstwo, poezja);
- 3) posługuje się dynamiką, agogiką i rejestracją w celu osiągnięcia odpowiedniego charakteru i wyrazu swojej improwizacji.

4. Zdobywanie podstawowej wiedzy na temat zasad realizacji basso continuo

Uczeń poprawnie odczytuje zapis linii basu cyfrowanego i samodzielnie opracowuje fragmenty utworów z epoki baroku.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Improwizacja organowa z elementami basso continuo jest niezbędnym uzupełnieniem ogólnomuzycznego i praktycznego wykształcenia instrumentalisty-organisty.

Jest to sztuka, w której tworzenie i wykonywanie muzyki dokonuje się jednocześnie. Wymaga to od improwizującego nie tylko odpowiednich zdolności i intuicji muzycznej, ale ciągłej pracy nad kształceniem techniki i pogłębianiem ogólnej, merytorycznej wiedzy muzycznej.

Podstawową formą nauczania improwizacji jest lekcja indywidualna. Każda jednostka lekcyjna powinna być przez nauczyciela dokładnie zaplanowana i przemyślana, z uwzględnieniem różnego stopnia uzdolnień i umiejętności uczniów. Metody pracy lekcyjnej powinny stanowić nie tylko realizację zasad dydaktyki, ale także być źródłem inspiracji dla ucznia do jego kreatywnych, improwizowanych muzycznych wypowiedzi. Nauczyciel powinien zachęcać uczniów do zapisywania własnych pomysłów i tematów, a zainteresowanych komponowaniem – do zapisywania swoich improwizacji, analizowania i wyciągania konstruktywnych wniosków.

W doborze melodii, jako podstawy do tworzenia akompaniamentu, warto proponować uczniom ogólnie znane, tradycyjne polskie pieśni kościelne – katolickie lub protestanckie, co jest zgodne z charakterem improwizacji organowej.

Ćwiczenia z improwizacji homofonicznej i polifonicznej nie powinny ograniczać się do jednej tonacji.

Ćwiczenia polifoniczne typu bicinium należy realizować na dwóch manualach, z uwzględnieniem różnej rejestracji, natomiast trio na dwóch różniących się brzmieniem manualach i pedale.

KLAWESYN OBOWIĄZKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Opanowanie gry na instrumencie, kształtowanie wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystanie wiedzy teoretycznej

Uczeń kształci umiejętności prawidłowego posługiwania się aparatem gry oraz doskonali sposoby analizy i interpretacji materiału muzycznego.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego.

Uczeń poznaje budowę klawesynu oraz podstawowe cechy repertuaru klawesynowego.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonali sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Opanowanie gry na instrumencie, kształtowanie wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) prezentuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) właściwie dysponuje aparatem gry z odpowiednią korelacją lewej i prawej ręki oraz podstawową biegłością palcową;
- 3) realizuje odpowiednią ornamentykę i artykulację;
- 4) odczytuje prosty zapis muzyczny, określa i interpretuje zawartą w nim ekspresję.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę z zakresu budowy klawesynu, techniki gry i możliwości wyrazowych;
- 2) definiuje ogólny schemat formalny wykonywanych utworów, zna zasady akcentowania, wskazuje treści muzyczne;
- 3) posługuje się terminologią muzyczną;
- 4) wykorzystuje wiedzę z historii i literatury muzycznej do interpretacji wykonywanych utworów.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) doskonali efekty własnej pracy;
- 2) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 3) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 4) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian zaproponowanych w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną

estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Nauka gry na klawesynie może być realizowana w ramach przedmiotu głównego, jako instrumentu obowiązkowego do wyboru spośród różnych instrumentów klawiszowych, a także jako instrumentu dodatkowego zajęć uzupełniających w ramach specjalności zawodowej.

Przygotowanie podstaw programowych stało się ważnym bodźcem do ponownego, twórczego spojrzenia na sylwetkę absolwenta szkoły muzycznej, który nie tylko posiada kompetencje właściwe dla muzyka instrumentalisty, ale ukształtowany jest jako człowiek o wszechstronnej, bogatej osobowości i humanistycznych poglądach. W tym aspekcie cele kształcenia rozwinięte zostały o umiejętności, które w przyszłości pomogą absolwentowi szkoły muzycznej II stopnia odnaleźć się i zaistnieć w życiu społeczno-kulturalnym.

KLAWIKORD OBOWIĄZKOWY

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa teoretyczne podstawy wiedzy, niezbędne do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w grze na klawikordzie;
- 2) rozwija i utrzuca technikę gry, zachowuje prawidłową postawę, kształtuje umiejętność prawidłowego wydobywania dźwięku i intonacji, rozwija umiejętność zmian pozycji rąk;
- 3) zdobywa wiedzę i umiejętności w zakresie odpowiedniej konserwacji instrumentu i jego strojenia, doskonali samodzielność w indywidualnej pracy;
- 4) poznaje sposoby artykulacji, palcowania, uczy się realizacji ozdorników, poznaje podstawy improwizacji i basu cyfrowanego (podczas oddzielnych zajęć);
- 5) doskonali czytanie a vista, przyswaja umiejętności wykonywania i samodzielnego opracowywania materiału zgodnie z zasadami dawnych praktyk wykonawczych.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje historię instrumentu i repertuaru przeznaczonego na klawikord oraz literaturę przedmiotu. Zapoznaje się z podstawowymi zasadami dawnych tradycji wykonawczych i kształci umiejętność praktycznego ich zastosowania. Uczy się zasad i historii muzyki europejskiej, potrafi samodzielnie korzystać z dostępnych źródeł drukowanych i elektronicznych.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonalić sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) w zakresie techniki gry:
  - a) prawidłowo wydobywa z klawikordu dźwięk i świadomie go kontroluje,
  - b) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie,
  - c) realizuje oznaczenia dynamiczne,
  - d) poprawnie wykonuje ozdobniki,
  - e) różnicuje artykulację;
- 2) w zakresie pracy nad utworem:
  - a) prawidłowo odczytuje zapis muzyczny:
    - zna i stosuje określenia wykonawcze (agogiczne, dynamiczne, metryczne, artykulacyjne, wyrazowe),
    - wykonuje utwory we właściwych tempach,
  - b) wykonuje utwory z właściwą interpretacją, przygotowane pod kierunkiem pedagoga,
  - c) samodzielnie ćwiczy na instrumencie,
  - d) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 3) w zakresie repertuaru wykonuje utwory wybrane spośród reprezentatywnych form i gatunków literatury przeznaczonej na klawikord;
- 4) w zakresie użytkowania i pielęgnacji instrumentu:
  - a) zna zasady przechowywania i transportu,
  - b) delikatnie obchodzi się z instrumentem, dba o wieko instrumentu i deseczkę zakrywającą klawiaturę,
  - c) ustawia instrument w stabilnym położeniu,
  - d) nie dopuszcza do powstawania zarysowań, zadrapań, zabrudzeń, uszkodzeń elementów dekoracyjnych, malowideł, złoceń i sztukaterii instrumentu,
  - e) ustawia pulpit pod nutami w sposób dla siebie wygodny, z dbałością o instrument,
  - f) przestrzega warunków – dba o pomieszczenie, w którym można przechowywać instrument, zwłaszcza o odpowiednią temperaturę i wilgotność,
  - g) opisuje czynności wymagane przy bezpiecznym transporcie klawikordu, zapakowaniu i rozpakowaniu instrumentu, jego ułożeniu w samochodzie służącym do transportu.

6

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) w zakresie historii instrumentu – potrafi przedstawić rozwój ewolucyjny klawikordu, wskazuje kolejne etapy w rozwoju instrumentu, opisuje innowacje techniczne w tym procesie:
  - a) przedstawia rozwój klawikordu w trzech etapach,
  - b) wskazuje różnicę między klawikordem wiązanym i niewiązanym;
- 2) w zakresie literatury dotyczącej praktyki wykonawczej – zna traktaty z zakresu praktyki wykonawczej na klawikordzie oraz gry na klawikordzie:
  - a) *L'Arte de tañer fantasia* Tomasa de Santa Maria,
  - b) *Versuch über die wahre Art das Klavier zu spielen* Carla Philippa Emmanuela Bacha.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) doskonalą efekty własnej pracy;
- 2) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;

- 3) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 4) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu klawikord obowiązkowy jest zainteresowanie uczniów instrumentem oraz przyswojenie przez nich wiedzy i umiejętności potrzebnych do opanowania gry na klawikordzie w stopniu podstawowym.

Nauczanie w szkole muzycznej II stopnia odbywa się w sposób indywidualny, sprzyjający realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych. Dzięki temu możliwe jest wykształcenie odpowiednich nawyków zachowania ucznia, rozwijanie odpowiedzialności, obowiązkowości, systematyczności, punktualności oraz umiejętności samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy.

Nauczyciel, oprócz indywidualnego traktowania ucznia, powinien uwzględnić jego predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności.

Klawikord jako historyczny instrument obowiązkowy wspiera naukę gry na klawesynie i organach, a także stwarza uczniom innych specjalności (skrzypce, wiolonczela, flet, obój) możliwość nauki gry na trudnym technicznie instrumencie klawiszowym.

Celem nadrzędnym przedmiotu jest realizacja podstawy programowej, umożliwiającej poprzez naukę gry na instrumencie zachęcenie i przygotowanie uczniów do szerokiego uczestnictwa w życiu muzycznym.

II etap nauczania jest zarazem pierwszym dla ucznia rozpoczynającego naukę gry na klawikordzie. Praca z nowym uczniem wymaga gruntownego zbudowania od podstaw techniki gry, ze starannym uwzględnieniem intonacji, jakości dźwięku oraz opanowania dynamiki i artykulacji.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności poprzez praktyczne ćwiczenia i wykonywanie utworów muzycznych z odpowiedniej epoki. Program powinien być dobrany w oparciu o historyczną literaturę na klawikord i wybrany spośród form i gatunków muzycznych reprezentatywnych dla klawikordu: sonaty przedklasycznej, rokokowej miniatury charakterystycznej, inwencji i sinfonii, tańców (XVI-XVIII w.), wariacji lub partity, intabulacji utworów wokalnych oraz preludii i toccat.

Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów i możliwości każdego ucznia, umiejętne podtrzymywanie jego zainteresowania muzyką i budowanie pozytywnej motywacji do pracy, a także okazywanie pomocy uczniowi i jego rodzicom w podejmowaniu decyzji o dalszym kształceniu.

W indywidualnym doborze repertuaru wykonawczego dla każdego ucznia należy uwzględnić: cel pracy nad utworem, jego walory dydaktyczne i artystyczne, stopień trudności, różnorodność problemów w nim zawartych, a także liczbę utworów, przewidywany czas na ich realizację oraz zainteresowania ucznia.

Rola pedagoga powinna polegać na pomocy uczniowi w integracji wiedzy ogólnomuzycznej zdobywanej na zajęciach z przedmiotów teoretycznych i dążeniu do spójności wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi.

Zadania techniczne powinny być zawsze podporządkowane idei muzycznej; należy wprowadzać je według stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków w grze na instrumencie.

Ważnymi elementami nauczania są: przygotowanie ucznia do samodzielnego korzystania ze źródeł wiedzy o muzyce (tradycyjnych i elektronicznych), kształcenie umiejętności wartościowania zjawisk muzycznych, rzeczowego uzasadniania sądów i upodobań, w tym również merytorycznej samooceny własnej pracy i występu.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania powinny uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz indywidualne osiągnięcia artystyczne.

Z racji rozpoczynania przez ucznia nauki gry na klawikordzie od podstaw, należy wyodrębnić etap budowania techniki gry poprzez ćwiczenia i wprawki poprzedzający pracę nad utworami muzycznymi.

Uczeń powinien zostać wdrożony w podstawowe zasady prawidłowego sposobu ćwiczenia podczas samodzielnej pracy w domu.

LUTNIA – INSTRUMENT DODATKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie techniki gry na instrumencie oraz wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń poznaje i doskonali technikę gry na instrumencie, prawidłową postawę, sposób wydobywania dźwięku, poznaje zapis tabulaturowy, wykorzystuje wiedzę teoretyczną do interpretacji utworów.

2. Zdobywanie wiedzy na temat instrumentu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń poznaje różne odmiany lutni, zdobywa wiedzę na temat historii instrumentu, repertuaru, zapoznaje się z podstawowymi zasadami wykonawstwa historycznego.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonali sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie techniki gry na instrumencie oraz wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) prawidłowo posługuje się umiejętnościami techniczno-wyrazowymi, umożliwiającymi wykonywanie utworów solowych:
  - a) właściwie ustawia prawą i lewą rękę,
  - b) prawidłowo posługuje się techniką prawej i lewej ręki,
  - c) odpowiednio trzyma instrument,
  - d) przyjmuje prawidłową postawę przy instrumencie;
- 2) gra na wybranym instrumencie z rodziny lutni: lutni renesansowej lub barokowej;
- 3) zna zasady aplikatury prawej ręki i stosuje je w praktyce w wykonywanych utworach;
- 4) realizuje prawidłowo oraz zgodnie ze stylem danej epoki podstawowe ozdobniki;
- 5) czyta jeden rodzaj tabulatury do wyboru:
  - a) tabulatura włoska,
  - b) tabulatura francuska,
  - c) tabulatura hiszpańska;
- 6) wykonuje utwory zgodnie z zasadami historycznej praktyki wykonawczej;
- 7) opanowuje pamięciowo część utworów ze swojego repertuaru;
- 8) właściwie interpretuje dzieło muzyczne pod kierunkiem pedagoga;
- 9) prezentuje publicznie przygotowany program;
- 10) właściwie dba o instrument, posiada wiedzę na temat konserwacji instrumentu, rodzajach stosowanych strun i ich właściwościach brzmieniowych.

2. Zdobywanie wiedzy na temat instrumentu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę z zakresu historii lutni i roli instrumentu w muzyce XVI–XVIII wieku;
- 2) rozróżnia instrumenty z rodziny lutni;

- 3) posiada ogólną wiedzę na temat historycznej praktyki wykonawczej;
- 4) zna w ogólnym zarysie repertuar lutniowy;
- 5) rozpoznaje styl i epokę wykonywanych utworów;
- 6) pozyskuje informacje i wiedzę, korzystając ze zbiorów bibliotecznych oraz elektronicznych technik multimedialnych.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) doskonalą efekty własnej pracy;
- 2) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 3) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 4) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Różnorodność zainteresowań młodych ludzi skłoniła twórców podstawy programowej do włączenia nauki gry na lutni jako instrumentu dodatkowego do programu szkoły muzycznej II stopnia.

W ten sposób uczeń ma możliwość poszerzenia wiedzy o różnorodne praktyki wykonawcze, w tym na instrumencie historycznym, jak również możliwość przeniesienia nowych doświadczeń na instrument główny.

6

ORKIESTRA (SYMFONICZNA)

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Przygotowanie ucznia do pracy w orkiestrze (symfonicznej)

Uczeń zdobywa kompetencje: wiedzę, umiejętności techniczne i wyrazowe, pozwalające na pracę w orkiestrze, w miarę możliwości w orkiestrze symfonicznej.

2. Kształtowanie profesjonalnych postaw w pracy zespołowej oraz rozwijanie zamiłowania do muzykowania zespołowego

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętności wspólnego pokonywania problemów i realizacji zadań w grupie;
- 2) poznaje etos pracy zespołowej oraz partnerskiej współpracy.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Przygotowanie ucznia do pracy w orkiestrze (symfonicznej)

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę z zakresu notacji muzycznej, umożliwiającą mu prawidłowe odczytanie utworu;
- 2) dysponuje techniką gry na instrumencie, niezbędną do opracowania i przygotowania partii orkiestrowej;
- 3) wykorzystuje wiedzę z zakresu stylów muzycznych, historii muzyki, harmonii i form muzycznych w przygotowaniu partii orkiestrowych;
- 4) samodzielnie przygotowuje powierzoną mu partię orkiestrową;
- 5) realizuje wskazówki dyrygenta i koncertmistrza, dotyczące wykonania i interpretacji utworu;
- 6) koryguje elementy intonacji, dynamiki, agogiki i artykulacji w celu osiągnięcia spójnego brzmienia grupy instrumentów;
- 7) czyta nuty a vista w stopniu umożliwiającym szybkie zapoznanie się z tekstem utworu;
- 8) w podstawowym zakresie improwizuje oraz dokonuje transpozycji;

- 9) jest współodpowiedzialny za końcowy efekt pracy orkiestry;
- 10) świadomie współtworzy dzieło muzyczne;
- 11) współpracuje z dyrygentem, koncertmistrzem i pozostałymi muzykami orkiestry w wypracowaniu i realizacji zamysłu interpretacji dzieła;
- 12) podporządkowuje się w pracy przyjętemu celom nadrzędnym;
- 13) potrafi porozumieć się z innymi muzykami;
- 14) odczytuje wskazówki i gesty dyrygenta;
- 15) zachowuje się na estradzie odpowiednio do okoliczności;
- 16) korzysta z technik komunikacji w opracowywaniu nowych zagadnień oraz rozwiązywaniu problemów;
- 17) posiada doświadczenie w zakresie metod organizacji pracy orkiestry (w tym symfonicznej).

2. Kształtowanie profesjonalnych postaw w pracy zespołowej oraz rozwijanie zamiłowania do muzykowania zespołowego

Uczeń:

- 1) bierze udział w prezentacjach publicznych;
- 2) jest zainteresowany poznawaniem repertuaru orkiestrowego;
- 3) pokonuje w grupie stres, treść i trudności związane z grą zespołową;
- 4) zdobywa doświadczenia i umiejętności poprzez współpracę z innymi muzykami;
- 5) tworzy i rozwija relacje osobiste w orkiestrze;
- 6) poznaje specyfikę gry na innych instrumentach.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczyciel – dyrygent powinien mieć odpowiednie wykształcenie (dyrygentura symfoniczno-operowa), a wybór utworów przeznaczony dla orkiestry szkolnej powinien być konsultowany z dyrygentami, którzy mają duże doświadczenie w zawodzie. Niezwykle cennym byłoby zaproszenie na konsultacje metodyczne dyrygentów gościnnych z bogatym doświadczeniem zawodowym, a także koncertmistrzów oraz prowadzących zajęcia w poszczególnych sekcjach instrumentów.

Ważnym elementem kształcącym i wspomagającym prawidłową realizację przedmiotu będzie częste uczestniczenie uczniów w koncertach symfonicznych w roli słuchaczy i obserwatorów, a także koncertowanie z własną szkolną orkiestrą.

REALIZACJA BASSO CONTINUO Z ELEMENTAMI IMPROWIZACJI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności realizacji partii basso continuo, wprowadzenie podstawowych elementów improwizacji, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętności poprawnego czytania zapisu linii basu cyfrowanego;
- 2) poznaje sposoby realizacji, dostosowane do własnego instrumentu i stylu muzycznego;
- 3) zdobywa wiedzę na temat interpretacji partii basso continuo.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu literatury przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń:

- 1) poznaje różne zapisy basu cyfrowanego, kształci umiejętność różnicowania realizacji basso continuo w zależności od stylu;
- 2) dostosowuje grę do historycznych uwarunkowań dzieła;

- 3) uczy się rozróżniać style muzyczne XVII i XVIII wieku;
- 4) korzysta z różnych źródeł, w tym elektronicznych, w celu zdobywania informacji z zakresu przedmiotu.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) rozwija słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną;
- 2) pracuje samodzielnie, doskonaląc sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach;
- 3) rozwija obiektywizm i rzetelność w ocenie swoich kwalifikacji;
- 4) pracuje nad umiejętnym zaprezentowaniem siebie na estradzie.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności realizacji partii basso continuo, wprowadzenie podstawowych elementów improwizacji, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) czyta zapis basu cyfrowanego, wykorzystując swoją wiedzę z zakresu harmonii XVII i XVIII-wiecznej;
- 2) analizuje przebieg harmoniczny utworu w oparciu o linię basu cyfrowanego;
- 3) rozpoznaje zróżnicowane sposoby zapisu;
- 4) realizuje zapis na własnym instrumencie, wykorzystując jego cechy idiomatyczne;
- 5) różnicuje realizację w odniesieniu do epoki i stylu danego utworu;
- 6) umiejętnie cyfruje proste fragmenty pozbawione cyfrowania;
- 7) odczytuje a vista proste fragmenty basu cyfrowanego;
- 8) wykonuje proste improwizacje w oparciu o bas ostinaty;
- 9) interpretuje partię basso continuo, współdziałając z solistą, któremu akompaniuje;
- 10) opracowuje utwór, nadając mu cechy dzieła muzycznego.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu literatury przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń:

- 1) weryfikuje dostępne wydania, wykorzystując posiadaną wiedzę z zakresu wykonawstwa historycznego;
- 2) właściwie umiejscawia utwór w kontekście historycznym i kulturowym;
- 3) zna i wykorzystuje repertuar solowy danej epoki i stylu w dobieraniu środków do realizacji linii basu cyfrowanego;
- 4) korzysta z uznanych nagrań, uzupełniając zasób środków potrzebnych do realizacji basu cyfrowanego.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) aktywnie poszukuje alternatywnych wydań, porównując i weryfikując zapis;
- 2) wyszukuje informacje na temat realizacji basso continuo, korzystając ze zbiorów bibliotecznych, technik informacyjnych i multimedialnych;
- 3) chętnie współpracuje z innymi muzykami, przenosząc posiadaną wiedzę na grunt akompaniamentu;
- 4) krytycznie ocenia własną realizację basso continuo;
- 5) konsekwentnie dąży do doskonalenia efektów własnej pracy;
- 6) umiejętnie organizuje swoją pracę;
- 7) potrafi zaprezentować się na estradzie;

- 8) jest otwarty na konstruktywną krytykę i wynikające z niej zmiany w sposobie gry;
- 9) akceptuje inne koncepcje wykonawcze;
- 10) pomaga innym, dzieląc się własną wiedzą;
- 11) interesuje się różnymi dziedzinami sztuki: literaturą, teatrem i malarstwem, uczestnicząc w przedstawieniach, wystawach lub odczytach;
- 12) uczęszcza na koncerty muzyki solowej, kameralnej i symfonicznej;
- 13) słucha muzyki z nagrań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian zaproponowanych w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Idea akompaniowania z wykorzystaniem zapisu basu cyfrowanego daje muzykowi możliwość indywidualnego kreowania swojej partii, a także aktywnego współdziałania z solistą i szybkiego reagowania na zmienność jego gry. Poznanie takiego sposobu zapisu pozwala na weryfikację i wybór istniejących wydań edytorskich, a także na korzystanie z materiałów typu facsimile.

Realizacja basso continuo jest już sama w sobie nauką improwizacji, lecz postanowiono rozszerzyć ją w podstawie programowej o wprowadzenie dodatkowych, podstawowych elementów prostej improwizacji, jak np. stworzenie formy na podstawie basu ostinatowego.

Nauka tego przedmiotu poszerza spojrzenie na muzykę kameralną XVII i XVIII wieku, dlatego zaleca się przeniesienie poznanej wiedzy na grunt praktyczny poprzez uczestnictwo w formach muzykowania zespołowego. Zajęcia takie wykształcają umiejętność organizacji poszczególnych etapów przygotowania utworu.

Nauczyciel ma całkowitą suwerenność w doborze materiałów, powinien jednak pamiętać o dostosowaniu stopnia trudności utworów do poziomu muzycznego zaawansowania ucznia.

STUDIA ORKIESTROWE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie zainteresowań muzyką orkiestrową (symfoniczną, operową, kameralną)

Uczeń słucha muzyki z nagrań, uczestniczy w koncertach symfonicznych, operowych i kameralnych.

2. Poznanie solowych partii orkiestrowych w swojej specjalności instrumentalnej

Uczeń poznaje utwory orkiestrowe, korzystając z odpowiednich materiałów nutowych oraz nagrań muzycznych.

3. Kształcenie świadomości roli muzyka w zespole orkiestrowym

Kształcenie świadomości i znaczenia roli muzyka w orkiestrze poprzez pracę w zespołach kameralnych i orkiestrowych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie zainteresowań muzyką orkiestrową (symfoniczną, operową, kameralną)

Uczeń:

- 1) zna perspektywy zawodowe muzyka-instrumentalisty;
- 2) w miarę możliwości uczestniczy jako wykonawca i słuchacz w koncertach muzyki symfonicznej, operowej i kameralnej.
- 3) słucha i porównuje nagrania muzyki, aby poznać i ocenić różne wykonania tych samych dzieł orkiestrowych;
- 4) potrafi napisać recenzje z koncertu symfonicznego, operowego lub kameralnego (lub z nagrania), ze szczególnym uwzględnieniem w ocenie partii solowych poszczególnych instrumentów;
- 5) potrafi dotrzeć do informacji o egzaminach do zespołów orkiestrowych w kraju i za granicą, korzystając z dostępnych technik informacyjnych (Internet, prasa).

2. Poznanie solowych partii orkiestrowych w swojej specjalności instrumentalnej

Uczeń:

- 1) z pomocą nauczyciela poznaje partytury utworów orkiestrowych, ze szczególnym uwzględnieniem fragmentów solowych poszczególnych instrumentów;
- 2) słucha wybranych dzieł muzycznych z nagrań, obserwując jednocześnie przebieg utworu w partyturze.

3. Kształcenie świadomości roli muzyka w zespole orkiestrowym

Uczeń:

- 1) zna podział ról w zespole orkiestrowym (koncertmistrz, prowadzący grupy, solista, muzyk tutti);
- 2) zna różnice w specyfice zadań wykonywanych przez poszczególnych muzyków w orkiestrze;
- 3) czytając partyturę, potrafi ocenić rolę poszczególnych instrumentów w przebiegu utworu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Mimo iż tylko najzdolniejsi instrumentalisci po zakończeniu edukacji muzycznej zdobędą pracę w zespołach orkiestrowych i pozostaną w zawodzie, pragniemy zwrócić uwagę nauczycieli prowadzących studia orkiestrowe, jak ważne jest rozpoczęcie przygotowań do egzaminu i pracy w orkiestrze już na etapie szkoły muzycznej II stopnia. Na tym etapie edukacji muzycznej mamy do czynienia z uczniami kształcącymi się w swoich specjalnościach kilkanaście lat (instrumenty smyczkowe), ale także takimi (w wypadku niektórych instrumentów dętych), którzy uczą się zaledwie kilka lat. Z tego powodu nauczyciel powinien bardzo elastycznie dopasować metody nauczania i odpowiedni repertuar do możliwości uczniów. Bardzo istotne jest wczesne uświadomienie uczniom, że praca w zespole orkiestrowym jest jednym z podstawowych celów, jaki powinni osiągnąć. Egzamin na stanowisko muzyka orkiestrowego jest bardzo wymagającym konkursem, do którego trzeba się przygotowywać jak najwcześniej. Dlatego nauczyciel powinien zachęcać uczniów do uczestniczenia w jak największej liczbie projektów związanych z grą w orkiestrach i zespołach kameralnych.

TRĄBKA NATURALNA – INSTRUMENT DODATKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystanie wiedzy teoretycznej

Uczeń rozwija prawidłowe posługiwanie się aparatem gry oraz podstawy interpretacji materiału muzycznego.

2. Zdobywanie wiedzy teoretycznej z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) poznaje budowę i rodzaje trąbek oraz podstawowe stroje stosowane na trąbce naturalnej;
- 2) poznaje literaturę muzyczną na trąbkę, w tym utwory kameralne i ich cechy charakterystyczne.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonaląc sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) prezentuje właściwą postawę podczas gry na instrumencie;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry z odpowiednią korelacją oddechowo-aparatu, oraz podstawową biegłością i znajomością techniki języka;
- 3) realizuje w grze odpowiednią ornamentykę i artykulację;
- 4) odczytuje prosty tekst muzyczny, określa i interpretuje zawarte w nim treści wyrazowe.

2. Zdobywanie wiedzy teoretycznej z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę z zakresu budowy i strojenia trąbki naturalnej;
- 2) posługuje się terminologią muzyczną;
- 3) definiuje budowę formalną wykonywanego utworu, zna zasady akcentowania, wskazuje główne myśli muzyczne;
- 4) świadomie posługuje się naturalną temperacją i rodzajem strojów trąbki naturalnej;
- 5) kształci umiejętność stosowania rejestrów principale i podstaw clarino.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) doskonalą efekty własnej pracy;
- 2) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 3) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 4) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Idea interpretacji muzyki dawnej zgodnie z ówczesną estetyką i praktyką wykonawczą uzyskała w ostatnich latach znaczną popularność, także w Polsce. Dzięki temu znacząco poszerzył się zakres repertuaru oraz znajomość historycznej praktyki wykonawczej. Umiejętność gry na trąbce naturalnej z jednej strony poszerza możliwości wykonawcze, z drugiej zaś stanowi ważny i wręcz nieodzowny element w nauczaniu gry na trąbce współczesnej.

Trąbka naturalna może być traktowana jako instrument główny wyłącznie dla uczniów posługujących się doskonałym aparatem gry. W formie uproszczonej wykorzystywana po-

winna być jako instrument dydaktyczny, wspomagający kształcenie na trąbce współczesnej. Jej zastosowanie w procesie dydaktycznym pozwala uczniom na rozwinięcie podstawowych problemów związanych z aparatem gry (praca układu oddechowego, umiejętność operowanie powietrzem) oraz z techniką. Ponadto, systematyczne ćwiczenie oraz właściwe wykorzystanie i kształtowanie pozycji języka i artykulacji przynosi efekt w postaci doskonale opanowanego warsztatu.

Współistnienie różnych stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami, dlatego zaleca się kształcenie uczniów z wykorzystaniem instrumentarium historycznego na poziomie szkoły muzycznej II stopnia. Nauka gry na trąbce naturalnej może być realizowana w ramach przedmiotu głównego, jako instrumentu obowiązkowego, a także jako instrumentu dodatkowego, czyli zajęć uzupełniających w ramach specjalności zawodowej.

Przygotowanie podstawy programowej stało się ważnym bodźcem do ponownego, twórczego spojrzenia na sylwetkę absolwenta szkoły muzycznej, który nie tylko posiada kompetencje właściwe dla muzyka instrumentalisty, ale ukształtowany jest jako człowiek o wszechstronnej, bogatej osobowości i humanistycznych poglądach. Cele kształcenia ucznia zostały więc wzbogacone o nabycie umiejętności funkcjonowania absolwenta szkoły muzycznej II stopnia w życiu społeczno-kulturalnym.

6

ZESPÓŁ INSTRUMENTÓW HISTORYCZNYCH

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności pracy w zespole, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń poznaje podstawowe zasady muzykowania kameralnego, zdobywa umiejętność wykorzystywania środków wykonawczych na gruncie muzyki kameralnej oraz interpretacji dzieła zgodnie z zasadami wykonawstwa historycznego.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu przedmiotu i repertuaru, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje wybrane rodzaje zespołów kameralnych i repertuar na nie przeznaczony. Zdobywa wiedzę na temat muzykowania kameralnego pod kątem wykonawstwa historycznego, korzystając z dostępnych źródeł. Dostosowuje grę do stylu i epoki wykonywanego dzieła.

3. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy oraz aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym

Uczeń rozwija słuch, poczucie rytmu, wrażliwość muzyczną, samodzielność, a także doskonali indywidualne techniki koncentracji i sposoby opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Rozwija umiejętności obiektywnej i rzetelnej oceny swoich kwalifikacji. Pracuje nad umiejętnym zaprezentowaniem siebie na estradzie.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności pracy w zespole, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) przygotowuje swoją partię, wykorzystując wiedzę z zakresu wykonawstwa historycznego i doświadczenia jako solisty;
- 2) umiejętnie przygotowuje instrument do gry w oparciu o przyjętą koncepcję stroju historycznego;

- 3) weryfikuje swój sposób gry i konfrontuje się z muzykami z zespołu;
- 4) dobiera środki techniczne i wyrazowe do ustalonej interpretacji;
- 5) rozwiązuje bieżące problemy techniczne z innymi muzykami z zespołu;
- 6) samodzielnie interpretuje utwory o mniejszym stopniu trudności;
- 7) prezentuje publicznie przygotowany repertuar z zakresu muzyki kameralnej.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu przedmiotu i repertuaru, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) orientuje się w repertuarze przeznaczonym na określony zespół kameralny;
- 2) wybiera wydanie zgodne z aktualną wiedzą na temat praktyki wykonawczej muzyki okresu przedromantycznego;
- 3) rozpoznaje styl i epokę prezentowanego utworu;
- 4) zna kontekst historyczny powstania danego dzieła;
- 5) wykorzystuje zdobytą wiedzę teoretyczną w doborze instrumentarium i środków wyrazu;
- 6) zna dostępne nagrania utworów ze swojego repertuaru;
- 7) pozyskuje materiały i wiedzę, korzystając ze zbiorów bibliotecznych, multimediiów i technik informacyjnych;
- 8) potrafi wyrazić krytyczną ocenę nagrań i różnych interpretacji wysłuchanych utworów;
- 9) definiuje pojęcia dotyczące praktyki wykonawczej.

3. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy oraz aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) współpracuje z muzykami w zespole, opierając relacje na wzajemnym szacunku;
- 2) dzieli się wiedzą z innymi muzykami;
- 3) motywuje do pracy innych muzyków w zespole;
- 4) jest otwarty na zmiany dotyczące sposobu gry i interpretacji utworu;
- 5) akceptuje odmienne koncepcje artystyczne;
- 6) umiejętnie organizuje swoją pracę;
- 7) jest aktywny w organizowaniu występów swojego zespołu;
- 8) podczas występu reaguje na zmianę gry pozostałych muzyków, dostosowując się do nich;
- 9) jest świadomy konsekwencji zachowań, wynikających z nagłej zmiany interpretacji utworu;
- 10) czuje się współodpowiedzialny za całość prezentowanego dzieła;
- 11) potrafi konstruktywnie i obiektywnie ocenić prezentację publiczną;
- 12) realizuje i przekazuje słuchaczom treść emocjonalną prezentowanych utworów;
- 13) dba o zgodne z normami społecznymi zachowanie podczas imprez artystycznych (jako wykonawca i odbiorca);
- 14) pomaga innym w pokonaniu tremy;
- 15) umiejętnie prezentuje się na estradzie;
- 16) interesuje się różnymi dziedzinami sztuki;
- 17) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 18) bierze udział w różnych formach życia muzycznego;
- 19) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała w ciągu ostatnich lat znaczną popularność, także w Polsce. Dzięki temu znacznie

poszerzył się zakres literatury muzycznej, która obejmuje utwory powstałe od średniowiecza do współczesności. Różnorodność współistniejących stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Istotne jest więc umożliwienie kształcenia ucznia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na etapie szkoły II, a nawet I stopnia.

Muzykowanie kameralne wsparte wiedzą na temat historycznego wykonawstwa epok minionych pozwala na przekazanie treści muzycznych w sposób zbliżony do ówczesnego. Dobór instrumentarium, wiedza na temat różnorodnego składu grupy basso continuo, uzyskanie ciekawych efektów brzmieniowych wynikających z wielu możliwości ustawienia muzyków na scenie – wszystko to zachęca do tworzenia grup kreujących wciąż na nowo muzykę XVII i XVIII wieku.

Kształcenie ucznia w zespołach instrumentów historycznych pozwala na wykorzystanie w muzykowaniu kameralnym umiejętności nabytych w grze solowej. Ważnym elementem jest podparcie tych działań wiedzą teoretyczną, którą uczeń zdobywa na bieżąco, korzystając z dostępnych źródeł, w tym historycznych, np. traktatów, a także ze zbiorów bibliotecznych oraz najnowszych technologii informacyjnych.

Jednym z celów realizacji przedmiotu jest zainteresowanie młodzieży muzykowaniem zespołowym poprzez czynne i bierne uczestnictwo w koncertach muzyki kameralnej. Zajęcia te kształcą umiejętność organizacji poszczególnych etapów przygotowania utworu. Muzykowanie kameralne pomaga w pokonaniu negatywnych emocji związanych z występem na estradzie, takich jak trema, poczucie osamotnienia; tym samym stanowi wsparcie w procesie kształtowania muzyka solisty.

Nauczyciel ma swobodę w doborze materiałów, których stopień trudności dostosowuje do poziomu zaawansowania muzycznego ucznia. Wskazana jest konsultacja z nauczycielami instrumentów wchodzących w skład zespołu, w celu współtworzenia całości dzieła muzycznego. Zaleca się pracę w grupach od 2 osób aż do stworzenia orkiestry instrumentów historycznych.

ZESPÓŁ KAMERALNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Przygotowanie do pracy w zespole kameralnym

Uczeń:

- 1) posiada praktyczną wiedzę z zakresu literatury kameralnej różnych epok;
- 2) dysponuje umiejętnością koordynacji elementów melodycznych, rytmicznych i instrumentalnych;
- 3) samodzielnie przygotowuje partię instrumentalną oraz orientuje się w fakturze utworu;
- 4) jest świadomy znaczenia poszczególnych partii w strukturze dzieła;
- 5) posiada podstawową wiedzę z zakresu budowy instrumentów, współtworzących zespół;
- 6) świadomie analizuje i posługuje się zapisem partytury dzieła.

2. Kształtowanie profesjonalnych postaw w pracy zespołowej

Uczeń posiada umiejętność komunikacji społecznej oraz cechuje się odpowiedzialnością i empatią we współpracy.

3. Przygotowanie ucznia do publicznej prezentacji dzieła

Uczeń publicznie prezentuje utwory kameralne. Posiada umiejętności właściwego zachowania się na estradzie, wiedzę dotyczącą znaczenia tremy scenicznej i stresu podczas publicznej prezentacji oraz niezbędną wiedzę na temat pozamuzycznych elementów, wpływających na ogólne wrażenie artystyczne i odbiór występu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Przygotowanie do pracy w zespole kameralnym

Uczeń:

- 1) interpretuje utwory muzyki kameralnej różnych epok, wykorzystując posiadaną wiedzę;
- 2) dysponuje zróżnicowanym repertuarem kameralnym, z uwzględnieniem różnorodnych składów zespołów;
- 3) potrafi nastroić instrument do gry w zespole;
- 4) kontroluje i koryguje intonację podczas gry;
- 5) stosuje umiejętność słyszenia harmonicznego;
- 6) stosuje elementy wykonawcze (tempo, intonacja, artykulacja, dynamika, frazowanie, aplikatura, smyczkowanie, oddech, wibracja, w zależności od specyfiki zespołu) w sposób spójny z partiami pozostałych członków zespołu;
- 7) posiada elementarną wiedzę na temat specyfiki wydobycia dźwięku przez instrumenty współtworzące zespół;
- 8) posiada umiejętność tzw. synchronizacji wertykalnej (wspólne zaczynanie i kończenie współbrzmienia);
- 9) podczas gry aktywnie słucha siebie i innych;
- 10) świadomie kontroluje proporcje brzmieniowe w zespole;
- 11) elastycznie reaguje na zmiany w przebiegu prezentacji dzieła;
- 12) orientuje się w fakturze utworu, wykorzystując wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych (harmonia, analiza dzieła muzycznego).

2. Kształtowanie profesjonalnych postaw w pracy zespołowej

Uczeń:

- 1) koordynuje działania własne i partnerów;
- 2) wykazuje odpowiedzialność za wspólny efekt pracy w zespole;
- 3) otwarcie formułuje, przekazuje i odbiera uwagi dotyczące pracy i relacji w zespole;
- 4) świadomie współtworzy efekt synergii w zespole.

3. Przygotowanie ucznia do publicznej prezentacji dzieła

Uczeń:

- 1) publicznie prezentuje utwory kameralne różnych epok i w różnych formacjach kameralnych;
- 2) posiada wiedzę i umiejętności dotyczące zachowań estradowych, takich jak: wejście na scenę, ustawienie zespołu, ukłony, relacje interpersonalne, odpowiedni ubiór;
- 3) podczas występu wykazuje opanowanie estradowe i umiejętność koncentracji.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu zespół kameralny jest rozbudzenie w uczniach zamiłowania do gry zespołowej oraz pogłębienie ich wrażliwości na barwę dźwięku i stworzenie warunków do rozwoju twórczej wyobraźni muzycznej. Zespół kameralny powinien być istotnym elementem w pokonywaniu stresu, tremy scenicznej oraz negatywnych emocji. Pomocny w tym jest nauczyciel, który zapoznaje uczniów z technikami umożliwiającymi świadome przeciwdziałanie skutkom niepożądanych zjawisk.

Nauka w ramach zespołu kameralnego powinna być wsparciem dla kształcenia na instrumencie głównym, a jednocześnie umożliwiać syntezę wiedzy i umiejętności wyniesionych z nauki innych przedmiotów muzycznych. Szczególnym walorem gry w zespole jest kształtowanie postawy odpowiedzialności i umiejętności pracy w grupie. Na każdym etapie nauczania ważny jest dobór repertuaru, który powinien być dostosowany do możliwości wykonawczych poszczególnych członków zespołu.

Zaleca się współpracę z pedagogami przedmiotów głównych w celu omówienia problemów czysto instrumentalnych (smyczkowanie, palcowanie, oddechy itp.). Ponadto wska-

zane jest, aby pianiści mogli zdobyć w cyklu kształcenia (w miarę możliwości szkoły) doświadczenie w pracy z wokalistą.

Nauka akompaniamentu stanowi integralną część przedmiotu zespół kameralny. Kameralistyka bowiem obejmuje niezwykle szeroką dziedzinę praktyki wykonawczej. W ramach realizacji tego przedmiotu powinny więc znaleźć się w miarę potrzeb i możliwości szkoły: nauczanie akompaniamentu, specyfika wykonania wyciągu orkiestrowego, jak również elementy aranżacji i instrumentacji.

Niezwykle istotne jest, aby w pracy z uczniami pedagog podkreślał, że gra w zespole kameralnym jest równorzędna z występem solowym.

Warunkiem realizacji założeń podstawy programowej jest wyposażenie szkoły w instrumentarium oraz niezbędne akcesoria dla wszystkich specjalizacji. Sale lekcyjne powinny posiadać odpowiednią powierzchnię oraz wytłumienie gwarantujące komfort pracy nauczyciela i ucznia oraz wyposażenie potrzebne do prawidłowego prowadzenia zajęć, a w szczególności: nastrojony fortepian lub pianino, odpowiednie krzesła, pulpity i lustro. Niezbędnym wyposażeniem szkoły jest także biblioteka posiadająca w swoich zasobach materiały do realizacji programu nauczania: nuty, książki oraz prasę specjalistyczną. Szkoła powinna być wyposażona w sprzęt audiowizualny oraz dostęp do Internetu.

6

PRZEDMIOTY GŁÓWNE

AKORDEON

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń nabywa umiejętności:

- 1) swobodnego posługiwania się aparatem gry;
- 2) pełnego wykorzystywania sposobów kształtowania dźwięku na akordeonie;
- 3) gry a vista utworów o różnym stopniu trudności; rozwija wirtuozowskie elementy techniki w oparciu o wszystkie manualy akordeonu – MD, MM, MB/A.

2. Wykorzystanie wiedzy ogólnomuzycznej do prawidłowej realizacji zadań w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę ogólnomuzyczną;
- 2) poznaje nowe obszary literatury akordeonowej oryginalnej i transkrybowanej;
- 3) doskonali pod kontrolą nauczyciela umiejętności interpretowania wykonywanych utworów zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej;
- 4) kształci umiejętności odczytywania zapisu muzyki XX i XXI wieku.

3. Rozwijanie umiejętności w zakresie publicznych prezentacji

Uczeń poznaje zasady i sposoby:

- 1) osiągnięcia koncentracji, niezbędnej do opanowania tremy i prawidłowego przebiegu występu;
- 2) posługiwania się różnymi formami zapamiętywania utworów;
- 3) zachowania na scenie;
- 4) świadomego kontrolowania swych emocji i zachowań;
- 5) przygotowywania i poszerzania repertuaru oraz psychicznej gotowości do występów publicznych;
- 6) radzenia sobie w zmiennych warunkach, towarzyszących aktywności estradowej.

4. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze, w różnych formach życia artystycznego

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych formach muzykowania zespołowego jako solista i kameralista;
- 2) zdobywa doświadczenia jako przyszły odbiorca sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię akordeonu;
- 2) wykazuje orientację we współczesnym, zróżnicowanym instrumentarium akordeonowym;
- 3) potrafi zdefiniować budowę akordeonu: zna funkcje i układ poszczególnych manualów instrumentu i działanie systemu rejestrowego (skale, notacje, transpozycje);
- 4) zna podstawowe zasady konserwacji instrumentu;
- 5) zna podstawowe zasady transkrybowania na akordeon;
- 6) posługuje się prawidłowo ukształtowanym aparatem gry;
- 7) posiada właściwe nawyki dotyczące techniki gry na akordeonie, odpowiedniej postawy podczas gry na instrumencie, umożliwiające ergonomiczne z punktu widzenia fizjologii operowanie ciałem;
- 8) posiada umiejętność pełnego wykorzystywania sposobów kształtowania dźwięku na akordeonie;
- 9) zna i wykonuje reprezentatywny dla drugiego etapu edukacyjnego repertuar akordeonowy – oryginalny i transkrybowany;
- 10) gra a vista utwory o zróżnicowanym stopniu trudności, w sposób gwarantujący ciągłość narracji;
- 11) wykonuje przygotowany program lub jego część na pamięć;
- 12) potrafi pod kierunkiem nauczyciela dokonywać transkrypcji utworów z literatury przeznaczonych na inne instrumenty;
- 13) poprawnie pod względem technicznym i artystycznym przygotowuje i wykonuje utwory zróżnicowane pod względem stylistycznym;
- 14) posiada szeroki, zróżnicowany pod względem stylistycznym repertuar, zarówno w zakresie literatury oryginalnej, jak również transkrybowanej.

2. Wykorzystanie wiedzy ogólnomuzycznej do prawidłowej realizacji zadań w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) posiada ogólną wiedzę z literatury muzycznej, elementów dzieła muzycznego, zasad kształtowania ekspresji muzycznej;
- 2) posiada ogólną wiedzę na temat stylów muzycznych i związanych z nimi tradycji wykonawczych;
- 3) posiada wiedzę dotyczącą realizacji zapisów muzyki współczesnej na akordeonie;
- 4) zna literaturę akordeonową – oryginalną i transkrybowaną;
- 5) biegle czyta nuty w kluczu wiolinowym i basowym;
- 6) samodzielnie przygotowuje utwór o średnim stopniu trudności;
- 7) koreluje wiedzę teoretyczną z praktyczną nauką gry na instrumencie;
- 8) poprawnie i samodzielnie odczytuje zapis nutowy o różnym stopniu trudności;
- 9) posiada wiedzę i umiejętność odczytywania zapisu muzyki XX i XXI wieku;
- 10) w interpretacji utworów poszukuje odpowiednich środków wyrazu, zgodnie ze stylistycznymi kanonami wykonawczymi.

3. Rozwijanie umiejętności w zakresie publicznych prezentacji

Uczeń:

- 1) posiada ogólną wiedzę z zakresu różnych sposobów uczenia się utworów na pamięć, technik koncentracji i sposobów opanowywania tremy; potrafi ją zastosować w praktyce;
- 2) wykorzystuje efektywne techniki ćwiczenia, umożliwiające stały rozwój;
- 3) przygotowuje utwory do wykonania estradowego;
- 4) stosuje zasady poprawnego zachowania na estradzie;
- 5) potrafi przystosować się do warunków towarzyszących aktywności estradowej (np. oczekiwanie publiczności, warunki akustyczne sal koncertowych);
- 6) uczestniczy w audycjach i koncertach szkolnych na rzecz środowiska, w przesłuchaniach i innych formach prezentacji artystycznej;
- 7) dokonuje krytycznej oceny swojego występu publicznego;
- 8) kontroluje swoje emocje i zachowania.

4. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze, w różnych formach życia artystycznego

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę o życiu kulturalnym swojego środowiska dzięki wiedzy ogólnomuzycznej i wykorzystywaniu bieżących informacji, pozyskiwanych ze źródeł multimedialnych;
- 2) czynnie uczestniczy w życiu szkoły i środowiska lokalnego: w publicznych prezentacjach jako solista lub kameralista w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 3) organizuje pracę własną i zespołową w ramach realizacji wspólnych zadań i projektów;
- 4) aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe;
- 5) potrafi formułować własne sądy i przemyślenia na tematy artystyczne;
- 6) jest asertywny;
- 7) integruje się i współpracuje z muzykami w zespole, tworząc relacje oparte na zaufaniu i dzieleniu się wiedzą;
- 8) w realizacji zadań i projektów zespołowych wykazuje się kreatywnością i inicjatywą;
- 9) posiada przygotowanie do pełnego uczestnictwa w kulturze (np. jako słuchacz koncertów, spektakli operowych i teatralnych, projektów multimedialnych).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa jest opisem warunków realizacji procesu nauczania w szkole muzycznej II stopnia. Zostały w niej określone główne cele nauczania przedmiotu gra na akordeonie oraz szczegółowe efekty kształcenia w kategoriach: wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych ucznia. Nadrzędnym celem realizacji założeń podstawy programowej jest zachęcenie ucznia – poprzez rozwijanie gry na instrumencie – do aktywnego uczestnictwa w kulturze muzycznej jako profesjonalnie wykształconego muzyka instrumentalisty oraz przygotowanie go do kontynuowania nauki na etapie szkoły wyższej.

Nauka gry na akordeonie w szkołach muzycznych odbywa się w trybie indywidualnym, nauczyciel ma więc możliwość dostosowania wymagań programowych do tempa rozwoju każdego ucznia.

W organizacji procesu dydaktycznego istotnym elementem jest dobór odpowiedniego instrumentu. Na etapie nauki w szkole średniej powinien to być instrument z manuałem melodycznym (MM) po stronie lewej ręki. Jest to wymóg obligatoryjny, wynikający z założeń podstawy programowej, gwarantujący realizację zróżnicowanego pod względem epok i stylów repertuaru. Oferta instrumentarium akordeonowego jest bardzo bogata, zróżnicowana i stale się zmienia. Trudno więc niejednokrotnie zachować ciągłość nauczania na instrumentach o jednolitych pod względem budowy klawiaturach. Nauczyciel powinien być metodycznie przygotowany do przeprowadzenia w sposób optymalny zamiany i adaptacji ucznia do nowego typu akordeonu (np. przejścia z akordeonu klawiszowego na guzikowy; zmiany systemu MM, itp.).

Sposób organizacji zajęć należy dostosować do możliwości percepcyjnych ucznia, jak również wziąć pod uwagę czynniki zewnętrzne, na przykład konieczność godzenia nauki w dwóch typach szkół: ogólnokształcącej i muzycznej. Z uwagi na ciężar instrumentu koncertowego w uzasadnionych przypadkach można dłuższe zajęcia odbywać raz w tygodniu.

Metody pracy na lekcji odbywają się zgodnie z ogólnie obowiązującymi zasadami dydaktyki oraz artystycznego charakteru przedmiotu. Nauczyciel powinien pracować z uczniami systematycznie i pogładowo, uwzględniając zasadę stopniowania trudności oraz stosując jak najczęściej metodę pokazu gry na instrumencie. Warunkiem szybkich postępów w grze na instrumencie jest umiejętność czytania nut. Nauczyciel ma wdrożyć ucznia do systematycznego czytania nut a vista, poświęcając na tę czynność 5-10 min. lekcji np. raz w tygodniu i wymagając od ucznia codziennego treningu w tym zakresie podczas pracy w domu. Praca na lekcji powinna obejmować problemy techniczno-warsztatowe, poznanie i rozszerzanie repertuaru, przygotowanie ucznia do występów na egzaminach, przesłuchaniach, konkursach i koncertach. Proces ten wspomaga wykonywanie gotowych już utworów przynajmniej raz w tygodniu. Takie systematyczne powtarzanie pod nadzorem nauczyciela sprzyja budowaniu „stałego repertuaru”, który może uczeń w przyszłości wykorzystać w koncertach na rzecz środowiska, w muzykowaniu domowym, w budowaniu repertuaru konkursowego.

Integralnym elementem lekcji jest przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy w domu oraz umiejętności samokontroli. Wiąże się to z koniecznością uświadomienia wychowanekowi, że praca nad utworem i wykonanie go to dwa równoległe, ale odrębne procesy. Nauczyciel powinien pozwolić uczniowi na przedstawienie na lekcji przygotowanego utworu w całości, bez przerywania i poprawiania. Taka postawa nie deprymuje ucznia, rozwija odpowiedzialność i wiarę we własne siły. Uczy koncentracji uwagi i samooceny, kształtuje właściwe odruchy estradowe. Czynna rola nauczyciela może zacząć się przy drugiej prezentacji, po omówieniu całości wykonania. Nie bez znaczenia jest wykształcanie wśród uczniów umiejętności szeroko rozumianej pracy nad utworem, np. samodzielne opracowanie aplikatury, artykulacji, rejestracji. Można również pozostawić uczniowi w pewnym zakresie możliwość wyboru repertuaru czy propozycji interpretacyjnych wykonywanych utworów. Podczas pracy nad utworem zdarza się, iż uczeń nie jest w stanie w zadawalający sposób pokonać występujących problemów technicznych czy ogólnomuzycznych. Wówczas korzystniej będzie zmienić utwór i powrócić do danego problemu na bazie innego materiału muzycznego. W przypadku uczniów szczególnie uzdolnionych można stosować znacznie wyższe wymagania programowe, zwykle przy okazji planowanych udziałów w konkursach wykonawczych. Wprawdzie wiąże się to z pewnym ryzykiem, które nauczyciel powinien kontrolować, ale jednocześnie stanowi silny bodziec mobilizujący ucznia do wyętej pracy.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach, itp.).

Indywidualny system nauczania sprzyja powstawaniu bliższych więzów emocjonalnych między uczniem a nauczycielem. Relacja ta czyni nauczyciela przedmiotu głównego odpowiedzialnym również za wychowanie podopiecznego. W kręgu jego zainteresowań powinny więc znaleźć się nie tylko wyniki ucznia w grze na instrumencie, lecz również jego postępy w pozostałych przedmiotach, sytuacja rodzinna, relacje koleżeńskie itp.

Nauczyciel powinien być świadomy faktu, iż ważnym środkiem oddziaływania na ucznia jest przykład własny. Sposób, w jaki nauczyciel rozwiązuje problemy, życzliwa, ale wymagająca atmosfera na lekcji mogą istotnie wpłynąć na wybór drogi zawodowej przez adepta szkoły muzycznej.

Propozycja ramowego programu dyplomowego:

- etiudy lub krótkie utwory wirtuozowskie o różnych zadaniach technicznych, uwzględniające wszystkie manualy akordeonu;
- utwór polifoniczny;
- utwór epoki przedklasycznej lub klasycznej;
- oryginalny utwór cykliczny (sonata, suita, wariacje, koncert).

ALTÓWKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń usprawnia aparat gry prawej i lewej ręki, doskonali umiejętności techniczne i interpretacyjne, pogłębiając już opanowane środki wyrazu oraz kształtując nowe. Rozwija wirtuozowskie elementy gry na instrumencie.

2. Rozwijanie wrażliwości oraz kształcenie estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń poznaje historię swojego instrumentu, rozwija wiedzę dotyczącą stylów wykonawczych, budowy formalnej utworu i interpretacji.

3. Uzyskanie kompetencji niezbędnych do prezentacji estradowej

Uczeń – poprzez udział w koncertach – doskonali umiejętność swobodnej prezentacji przed publicznością przy równoczesnym kreatywnym wyrażaniu swojej wrażliwości artystycznej. Pogłębia umiejętność współpracy z innymi instrumentalistami. Pracuje nad osiągnięciem koncentracji niezbędnej do pokonania tremy i prawidłowego przebiegu występu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych, lekturę literatury fachowej oraz słuchanie nagrań świadomie kształtuje własny gust estetyczny i kształci umiejętność właściwego zachowania podczas różnych wydarzeń kulturalnych. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) potrafi precyzyjnie nastroić altówkę;
- 2) świadomie wykorzystuje technikę przygotowawczą lewej i prawej ręki;
- 3) posługuje się różnymi sposobami artykulacji, dostosowując je do wymagań epoki i stylu oraz wykorzystując umiejętność improwizacji;
- 4) wykazuje się biegłością gry w pozycjach;
- 5) posługuje się techniką dwudźwiękową i akordową;
- 6) swobodnie wykonuje flażolety naturalne i sztuczne;
- 7) czyta nuty a vista w kluczu altowym i wiolinowym, prawidłowo realizując zapis nutowy;
- 8) samodzielnie rozwija technikę gry (postawa, aparat gry, czytanie nut, biegłość lewej ręki i technika smyczkowa);
- 9) stosuje środki wyrazu odpowiednie do stylu wykonywanego utworu (wibracja, dynamika, frazowanie, agogika, ekspresja);
- 10) kontroluje i koryguje intonację oraz jakość dźwięku;
- 11) samodzielnie organizuje pracę nad utworem, mając świadomość jego budowy i formy.

2. Rozwijanie wrażliwości oraz kształcenie estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń:

- 1) zna podstawowe formy muzyczne i style oraz wykorzystuje je w realizacji utworów;
- 2) zna różnorodne interpretacje; umie je samodzielnie ocenić i określić mocne i słabe strony wykonania;

- 3) zna historię instrumentu i praktyki wykonawcze, potrafi rozpoznać różnice wynikające ze specyfiki epoki i stylu;
- 4) uzyskuje brzmienie altówki najbardziej charakterystyczne dla tego instrumentu, świadomie wykorzystując posiadaną wiedzę i umiejętności;
- 5) wykorzystuje technikę informacyjną i komunikacyjną do pogłębiania wiedzy merytorycznej;
- 6) wykorzystuje środki techniczne do rejestracji (audio i wideo) swoich występów i weryfikacji osiągnięć.

3. Uzyskanie kompetencji niezbędnych do prezentacji estradowej

Uczeń:

- 1) w sposób interesujący przedstawia przygotowany program;
- 2) świadomie współpracuje z innymi muzykami;
- 3) zdobywa obycie estradowe, a zwłaszcza umiejętność zachowania spokoju w momencie popełnienia błędu;
- 4) analizuje swoje występy i konstruktywnie wykorzystuje spostrzeżenia;
- 5) utrzymuje w gotowości wykonawczej wybrane utwory;
- 6) współtworzy dzieło muzyczne w sposób otwarty i kreatywny;
- 7) w utworach z towarzyszeniem fortepianu zapoznaje się z partią fortepianu;
- 8) potrafi wykorzystać walory brzmieniowe instrumentu podczas muzykowania zespołowego;
- 9) jest zdyscyplinowany podczas pracy w zespole.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń:

- 1) ocenia słuchany utwór i jego wykonanie;
- 2) poszukuje nowych form wyrazu artystycznego, prezentując otwartą postawę wobec zmieniających się praktyk wykonawczych i nurtów stylistycznych;
- 3) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową, a także korzystając z technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 4) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 5) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa zawiera treści nauczania oraz umiejętności, które powinny być uwzględnione przez nauczyciela w indywidualnym programie nauczania, realizowanym w szkole muzycznej II stopnia. Zadaniem nauczyciela jest rozwijanie indywidualnych uzdolnień ucznia i jednoczesna dbałość o jego postawę społeczną, kreatywność i zainteresowanie życiem kulturalnym poprzez czynne w nim uczestnictwo.

Nauczyciel, dzięki doborowi odpowiedniego repertuaru, pomaga uczniowi rozwijać jego indywidualne możliwości techniczne i wyrazowe w grze na altówce. Zdobyta wiedza i umiejętności pozwolą mu na dokonanie właściwej oceny wartości dzieł muzycznych i świadomy wybór wydarzeń artystycznych. Na tym etapie nauczania szczególnie istotna jest umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy oraz kształtowanie odpowiedzialności za podejmowane decyzje.

Po zakończeniu nauki w szkole muzycznej II stopnia uczeń może kontynuować dalsze kształcenie lub podjąć pracę jako instrumentalista.

FAGOT

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) rozwija uzdolnienia muzyczne odpowiednio do wieku i predyspozycji;
- 2) zdobywa wiedzę o muzyce, zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne;
- 3) chętnie uczestniczy w życiu muzycznym i kulturalnym.

2. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń utrwała i rozwija umiejętności gry na instrumencie.

3. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje dzieła muzyczne zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

4. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 2) posiada umiejętność pracy w dużym zespole wykonawczym;
- 3) jest świadomym odbiorcą sztuki.

5. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozbudzenie zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) świadomie słucha muzyki i dokonuje właściwego wyboru odpowiedniego koncertu lub nagrania muzyki;
- 2) rozpoznaje brzmienie fagotu w wysłuchiwanym utworach;
- 3) znajduje w mediach i Internecie informacje dotyczące interesujących go nagrań i poszerzające jego wiedzę muzyczną;
- 4) porównuje różne interpretacje wysłuchanych utworów;
- 5) poszerza wiedzę na temat epok w muzyce i kompozytorów;
- 6) zna podstawową literaturę muzyczną przeznaczoną na fagot;
- 7) zna w stopniu podstawowym historię fagotu;
- 8) gra utwory o zróżnicowanym charakterze, wybrane przez pedagoga;
- 9) zna i stosuje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, w szczególności: dźwięk, melodię, harmonię, rytm, agogikę, metrum, artykulację, dynamikę, tonację, gamę, pasaż i akord;
- 10) wykorzystuje poznaną wiedzę dotyczącą epok, stylów i kompozytorów w pracy nad utworami oraz podczas rozmów o muzyce.

2. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) wymienia i określa poszczególne części fagotu;
- 2) samodzielnie składa i rozkłada instrument;
- 3) zna zasady pielęgnacji instrumentu i stosuje je w praktyce;

- 4) zna budowę i higienę użytkowania stroika fagotowego;
- 5) zachowuje prawidłową postawę podczas gry, trzyma instrument pod odpowiednim kątem oraz poprawnie układa ręce i palce;
- 6) sprawnie czyta nuty w kluczach: basowym, tenorowym i wiolinowym;
- 7) zna i skutecznie stosuje prawidłową aplikaturę w obrębie skali B¹-d²;
- 8) gra a vista utwory z nut o przeciętnej skali trudności, uwzględniając właściwą artykulację, dynamikę, frazowanie, intonację i metrorrytmikę;
- 9) posługuje się swobodnie aparatem oddechowym;
- 10) uwzględnia znaczenie narządów jamy ustnej oraz zmiennej plastyki warg, mięśni twarzy, pracy języka i otwartej krtani w celu wydobywania pięknego dźwięku i operowania różnymi rodzajami artykulacji;
- 11) zna zasady prawidłowego wykonywania ćwiczeń przygotowawczych: ćwiczenia oddechowe, z zakresu emisji dźwięku, różnorodnej artykulacji i biegłości technicznej;
- 12) opracowuje samodzielnie utwory z zachowaniem wierności zapisowi muzycznemu, właściwego stylu epoki i indywidualnej interpretacji;
- 13) zna i stosuje nowe środki wyrazu artystycznego;
- 14) posługuje się elementami techniki gry z uwzględnieniem biegłości technicznej palców, niezbędnej do realizacji repertuaru;
- 15) zna zasady gry zespołowej, potrafi współpracować z zespołami o różnym składzie instrumentalnym;
- 16) samodzielnie pracuje z akompaniatorem;
- 17) świadomie pracuje nad prawidłową intonacją;
- 18) zna i wykorzystuje różne sposoby zapamiętywania zapisu nutowego utworów;
- 19) zna podstawy innych notacji muzycznych, w tym wybranych zagadnień muzyki awangardowej.

3. Umiejętność samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) samodzielnie rozczytuje i opracowuje utwory przewidziane w programie nauczania;
- 2) wykorzystuje wiedzę teoretyczną w samodzielnej pracy nad przygotowaniem utworu;
- 3) kontroluje i analizuje własną grę podczas ćwiczenia;
- 4) posiada wiedzę teoretyczną na temat cech stylów i struktury form muzycznych (koncert, sonata, suita, miniatura, temat z wariacjami), co pozwala mu na prawidłową interpretację utworów;
- 5) samodzielnie organizuje próby zespołów instrumentalnych i potrafi wpływać na interpretację utworu muzycznego podczas pracy zespołowej.

4. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) zna i stosuje zasady zachowania się na estradzie: odpowiedni strój, ukłon, wejście i zejście z estrady, dostrojenie instrumentu;
- 2) potrafi się koncentrować przed występem i podczas koncertu;
- 3) potrafi współpracować na estradzie z innymi muzykami biorącymi udział w prezentacji;
- 4) realizuje zadania, współpracując z większym zespołem instrumentalnym, takim jak: orkiestra dęta, orkiestra kameralna lub orkiestra symfoniczna;
- 5) samodzielnie i właściwie dostraja fagot do innych współwykonawców utworu muzycznego;
- 6) wykonuje publicznie utwory z pamięci;
- 7) umiejętnie i swobodnie prezentuje się na scenie, potrafi właściwie ocenić warunki akustyczne sali i dostosować do niej sposób gry;
- 8) potrafi zróżnicować role w zespole – jako solista i kameralista;
- 9) potrafi samodzielnie zorganizować własny występ np. w formie audycji, recitalu;
- 10) przestrzega przepisów prawa autorskiego, szczególnie w zakresie rejestracji występów dostępnymi metodami audiowizualnymi;

- 11) prawidłowo określa epokę i styl wykonywanych lub wysłuchiowanych utworów, obiektywnie ocenia i komentuje różnorodne interpretacje.

5. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń:

- 1) stale poszerza wiedzę na temat literatury swojego instrumentu, korzystając z nowoczesnych metod pozyskiwania informacji, w tym technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 2) gromadzi i analizuje informacje z zakresu przedmiotu głównego oraz przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 3) potrafi obsługiwać sprzęt elektroniczny i rejestrować swoją grę w celu dokonania krytycznej oceny prezentacji;
- 4) samodzielnie wyszukuje, analizuje i dokonuje oceny zebranych informacji.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

W podstawie programowej zawarte są treści nauczania i umiejętności, które powinny być uwzględnione przez nauczyciela w programie nauczania realizowanym w szkole muzycznej II stopnia.

Głównym celem realizacji założeń programowych jest opanowanie przez ucznia gry na instrumencie, rozwijanie jego uzdolnień i zachęcanie do samodzielnego uczestnictwa w życiu muzycznym.

Nauczyciel powinien mieć dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie sposobów i środków metodycznych, wykazywać się zamiłowaniem do pracy z młodzieżą oraz umiejętnością wywołania u ucznia entuzjazmu do muzyki i instrumentu. Ponadto należy podczas lekcji z uczniem wykazywać zaangażowanie, tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi jego ogólnej kultury osobistej. Już podczas pierwszych zajęć indywidualnych należy określić rodzaj osobowości ucznia i dostosować do niej metody dydaktyczne. Wiedza powinna być przekazywana w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący zarówno dla ucznia jak i dla nauczyciela. W osiągnięciu efektów z włożonego wysiłku pomoże uczniowi umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Bardzo ważnym elementem w nauce gry jest zapewnienie uczniowi instrumentu możliwie najwyższej klasy i właściwy dobór stroika umożliwiającego mu precyzyjną realizację celów w zakresie wykonywania muzyki.

Stale należy zwracać uwagę na prawidłową postawę grającego i swobodne operowanie oddechem. W miarę zaawansowania ucznia w grze na fagocie należy stopniowo rozwijać elementy wirtuozowskie oraz pogłębiać stronę wyrazową.

Uzupełnieniem edukacji powinna być praca nad kształtowaniem osobowości wychowanka nie tylko jako muzyka, ale także jako człowieka odpowiedzialnego, posiadającego umiejętność pracy w grupie i na rzecz grupy.

Ważnym celem nauczania przedmiotu jest gruntowne przygotowanie absolwentów o wybitnych uzdolnieniach do dalszego kształcenia w uczelniach muzycznych.

Zdarza się, że z racji specyfiki instrumentu uczniowie rozpoczynają naukę gry na fagocie od podstaw dopiero w szkole muzycznej II stopnia. W związku z tym należy dać takiemu uczniowi czas i szansę na wyrównanie różnic w poziomie umiejętności i wiedzy muzycznej w stosunku do tych uczniów, którzy rozpoczęli naukę w szkole muzycznej I stopnia.

FLET

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń rozwija i utrzuca umiejętności gry na instrumencie.

2. Umiejętność samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje dzieła muzyczne zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 2) posiada umiejętność pracy w zespole;
- 3) jest świadomym odbiorcą sztuki.

4. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną wspomagającą proces kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę i odmiany instrumentu: flet, flet piccolo, flet altowy;
- 2) udoskonala znane techniki oddechu, zna budowę aparatu oddechowego;
- 3) zna sposoby rozgrywania się (ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia emisji dźwięku i biegłości palcowej);
- 4) świadomie pracuje nad prawidłową intonacją;
- 5) zna i stosuje nowe środki wyrazu w zakresie dynamiki i barwy dźwięku;
- 6) świadomie posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką i agogiką;
- 7) rozwinął technikę palcową w stopniu umożliwiającym mu wykonywanie utworów o charakterze wirtuozowskim;
- 8) czyta nuty a vista;
- 9) świadomie wykorzystuje różne sposoby zapamiętywania materiału nutowego;
- 10) wykonuje wybrane fragmenty partii orkiestrowych.

2. Umiejętność samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) organizuje i realizuje systematyczne ćwiczenie poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela;
- 2) w grze wykazuje się kreatywnością, muzykalnością i wrażliwością artystyczną;
- 3) rozumie przebieg frazy muzycznej;
- 4) łączy i wykorzystuje wiedzę teoretyczną w pracy nad samodzielnym przygotowaniem utworu;
- 5) kontroluje i analizuje własną grę podczas ćwiczenia;
- 6) posiada wiedzę teoretyczną na temat cech stylów i form muzycznych (koncert, sonata, suita, miniatura, temat z wariacjami), wspomagającą prawidłową interpretację utworów;
- 7) poszerza wiedzę na temat literatury przeznaczonej na flet, w tym kompozycji napisanych współcześnie.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) posiada niezbędne umiejętności swobodnej prezentacji scenicznej (koncentrację i pokonanie tremy, właściwą ocenę warunków akustycznych sali i dostosowanie do niej sposobu gry);
- 2) potrafi zróżnicować role – jako solista i kameralista;

- 3) kompetentnie i kreatywnie realizuje zadania artystyczne, powierzone mu w grze zespołowej;
- 4) na bieżąco śledzi wydarzenia kulturalne i bierze w nich udział, dobierając je pod kątem wykonywanego programu, wykonawców i wskazówek nauczyciela;
- 5) kształtuje własny pogląd, słuchając i porównując różne interpretacje dzieł muzycznych.

4. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń:

- 1) samodzielnie wyszukuje, wybiera i analizuje dostępne informacje z zakresu przedmiotu głównego oraz przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 2) potrafi obsługiwać sprzęt elektroniczny i rejestrować swoją grę w celu dokonania analizy i krytycznej oceny.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nowej podstawy programowej jest realizacja założeń programowych: opanowanie gry na instrumencie oraz przygotowanie i zachęcenie ucznia do samodzielnego uczestniczenia w życiu kulturalnym.

Nauczyciel powinien mieć dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie sposobów i środków metodycznych, wykazywać się zamiłowaniem do pracy z młodzieżą oraz umiejętnością wywołania u ucznia entuzjazmu do muzyki i instrumentu. Ponadto należy podczas lekcji z nim wykazywać zaangażowanie, tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi ogólnej kultury osobistej ucznia.

Wiedza powinna być przekazywana w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący zarówno ucznia jak i nauczyciela. W osiągnięciu efektów z włożonego wysiłku pomoże uczniowi umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Warunkiem harmonijnego rozwoju jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający jego indywidualne upodobania i możliwości. Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów w nauczaniu. Zadania i problemy techniczne należy rozwijać według stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej.

W trosce o opanowanie techniki gry nie należy zapominać, iż równie ważne jest kształtowanie osobowości i rozwijanie kreatywności ucznia. Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest także rozwijanie umiejętności gry w zespołach kameralnych i orkiestrowych, stanowiącej integralną część rozwoju artystycznego.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach, itp.).

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do edukacji każdego ucznia. Dzięki takiemu sposobowi nauczania możliwe jest podwyższenie wymagań edukacyjnych uczniom najzdolniejszym.

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych, takich jak: odpowiednie zachowanie, odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność i punktualność.

Uczeń kończący naukę w szkole muzycznej II st. powinien być przygotowany do kontynuowania nauki na poziomie akademickim.

FLET PODŁUŻNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie oraz rozwijanie wrażliwości muzycznej, wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce

Uczeń poznaje podstawy gry na instrumencie, prawidłowe operowanie aparatem gry oraz sposoby analizy i interpretacji materiału muzycznego. Uczeń rozwija słuch i wrażliwość muzyczną.

2. Zdobywanie specjalistycznej wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje poszczególne odmiany fletu podłużnego, specyfikę ich budowy, literaturę przedmiotu, a także podstawowe źródła wiedzy, dotyczące praktyki gry, ze szczególnym uwzględnieniem okresu renesansu i baroku.

3. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy oraz aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym

Uczeń samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonalić sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska; rozwija umiejętności rzetelnej i obiektywnej oceny swoich kwalifikacji.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie oraz rozwijanie wrażliwości muzycznej, wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętności gry na dwóch podstawowych rodzajach instrumentu – fletu altowego w stroju f^1 (model barokowy) oraz fletu sopranowego w stroju c^2 (preferowany model renesansowy lub wczesnobarokowy; alternatywnie model barokowy); alternatywnie (w zależności od możliwości i zainteresowań ucznia) zdobywa umiejętności gry na innych rodzajach lub wielkości fletu podłużnego (np. voice flute, flet altowy w stroju g^1 , flet tenorowy lub basowy, flażolet, czakan, piszczałka jednoręczna, flety średniowieczne w stroju pitagorejskim, flety o zmodyfikowanej konstrukcji przeznaczone do wykonywania muzyki współczesnej);
- 2) kształcenie umiejętności technicznych:
  - a) prawidłowo trzyma instrument i przyjmuje właściwą postawę podczas gry,
  - b) stosuje właściwą aplikaturę w zależności od wielkości i rodzaju instrumentu,
  - c) posługuje się oddechem przeponowo-żebrowym,
  - d) stosuje prawidłową technikę zadęcia, umożliwiającą opanowanie różnych sposobów kształtowania dźwięku,
  - e) zna i wykorzystuje różne rodzaje artykulacji (techniki ruchów języka, które poznaje w oparciu o wzory historyczne i współczesne);
- 3) kształcenie umiejętności artystyczno-wyrazowych:
  - a) prawidłowo odczytuje zapis nutowy z uwzględnieniem wskazówek zawartych w historycznych źródłach metodycznych,
  - b) czyta a vista proste utwory utrzymane w wolnym tempie,
  - c) stosuje odpowiednie ozdobniki – w zależności do stylu wykonywanego utworu,
  - d) świadomie wykorzystuje czynnik harmoniczny kompozycji jako środek kształtowania ekspresji,

- e) analizuje (pod kierunkiem nauczyciela) podstawowe elementy struktury formalnej wykonywanej kompozycji,
- f) odróżnia podstawowe style muzyczne i stosuje właściwe dla nich „maniery” wykonawcze (np. notes inégales w muzyce francuskiego baroku),
- g) dba o precyzję intonacyjną z uwzględnieniem temperacji historycznych,
- h) korzysta z wydań faksymilowych muzyki XVII i XVIII w. i potrafi odczytać ówczesny zapis nutowy.

2. Zdobywanie specjalistycznej wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) zna różne odmiany fletu podłużnego i potrafi je zastosować odpowiednio do wykonywanego repertuaru;
- 2) samodzielnie dba o prawidłową konserwację instrumentu (wyjmowanie i regulacja bloku, stosowanie „antykodensu”, czyszczenie i oliwienie fletu, dokonywanie korekt intonacyjnych);
- 3) orientuje się w podstawowym repertuarze fletowym XVI–XVIII w.;
- 4) potrafi wymienić najważniejsze traktaty poświęcone praktyce wykonawczej muzyki renesansu i baroku oraz orientuje się w podstawowych zagadnieniach z nimi związanych;
- 5) zna podstawową terminologię z zakresu teorii muzyki;
- 6) opisuje style, formy i gatunki muzyczne, charakterystyczne dla różnych epok historycznych;
- 7) samodzielnie poszukuje materiałów nutowych w zbiorach bibliotecznych i z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej.

3. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy oraz aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) interesuje się poznawaniem repertuaru fletowego: solowego i kameralnego;
- 2) dokonuje konstruktywnej oceny własnych umiejętności, pozyskanych materiałów nutowych oraz nagrań płytowych;
- 3) nawiązuje twórczy kontakt z akompaniatorem;
- 4) wydobywa i przekazuje słuchaczom warstwę emocjonalną wykonywanego utworu;
- 5) dba o zgodne z normami społecznymi zachowanie podczas imprez artystycznych (zarówno jako wykonawca, jak i odbiorca);
- 6) bierze udział w życiu koncertowym szkoły;
- 7) uczęszcza na koncerty i słucha nagrań utworów pochodzących z różnych epok historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem repertuaru fletowego (flet podłużny);
- 8) zna kontekst kulturowy wykonywanych utworów, m.in. związki z literaturą i innymi dziedzinami sztuki danej epoki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian zaproponowanych w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Spośród wielu używanych współcześnie instrumentów, flet podłużny (błędnie określany mianem fletu prostego) przez długi okres funkcjonował głównie jako forma początkowe-

go umuzykalnienia dzieci w szkole ogólnokształcącej. Wbrew powszechnej opinii jednak, możliwości wyrazowe fletu podłużnego są bogate. Mimo ograniczonej (pozornie) skali i niewielkiego brzmienia, technika gry na tym instrumencie rozwija różne możliwości zadęcia, sposoby kształtowania dźwięku oraz niuansów artykulacyjnych. Ich opanowanie pozwala na efektywne wykonywanie niezwykle bogatego repertuaru, nie tylko renesansowego i barokowego, lecz także współczesnego.

W rękach wykształconego, doświadczonego i wrażliwego muzyka flet podłużny staje się instrumentem umożliwiającym rozwinięcie szeroko pojętej wirtuozerii, a wielość istniejących odmian tego instrumentu pozwala nie tylko na grę solową, ale także na muzykowanie zespołowe w różnych składach (ze szczególnym uwzględnieniem consortów fletowych). Żaden z dawnych instrumentów nie posiada tak bogatego i zróżnicowanego repertuaru jak flet podłużny, który okazał się bardzo podatny na praktykowanie na nim współczesnych technik bez ograniczeń i nadaje się do wykorzystania już na etapie szkoły II stopnia.

Niezależnie od powyższych kwestii, nauka gry na flecie podłużnym może stanowić znakomite uzupełnienie dla muzyków wszystkich specjalności. Rozszerza bowiem horyzonty i daje okazję do wykonywania odmiennego, interesującego repertuaru, zarówno średnio-wiecznego, jak i awangardowych kompozycji XX i XXI wieku. Ze szczególną mocą należy tu podkreślić funkcję fletu podłużnego w szkolnictwie muzycznym nie tylko jako przedmiotu głównego, ale również fakultatywnego, szczególnie przydatnego dla uczniów grających na innych instrumentach dętych drewnianych (współczesnych lub historycznych).

FLET TRAVERSO

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Opanowanie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętność gry na jednoklapowym flecie poprzecznym;
- 2) stopniowo opanowuje kolejne zagadnienia techniki gry i uwzględnia wskazówki zawarte w historycznych źródłach metodycznych;
- 3) wykazuje się wrażliwością na brzmienie instrumentu oraz systematycznie doskonali technikę gry;
- 4) zdobywa umiejętności samodzielnego rozumienia, analizowania i opracowywania utworu.

2. Zdobywanie specjalistycznej wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) poznaje historię fletu traverso oraz jego rolę w muzyce różnych epok;
- 2) zapoznaje się z fletową literaturą muzyczną baroku i klasycyzmu;
- 3) zdobywa wiedzę z zakresu historycznych praktyk wykonawczych.

3. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy oraz aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonalić sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach;
- 2) aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska;
- 3) rozwija umiejętności rzetelnej i obiektywnej oceny swoich kwalifikacji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Opanowanie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) opanowuje elementy techniki gry:
  - a) kształci zasady prawidłowej postawy podczas gry,
  - b) opanowuje technikę zadęcia oraz kształtowania dźwięku zgodnie z założeniami estetycznymi epoki: technika messa di voce, różnorodność barwy poszczególnych dźwięków związana z tonacją (chwyty proste i widelkowe),
  - c) stosuje rodzaje artykulacji odpowiednie do założeń stylistycznych epoki,
  - d) stosuje aplikaturę, z uwzględnieniem braku enharmonicznej zamiany dźwięków,
  - e) opanowuje intonację uwzględniającą stosowanie strojów nierównomiernie temperowanych;
- 2) samodzielnie dokonuje wstępnej analizy utworu od strony charakteru, formy, harmonii;
- 3) rozpoznaje styl utworu oraz potrafi zdefiniować jego podstawowe cechy;
- 4) z pomocą nauczyciela rozwiązuje podstawowe problemy interpretacyjne (frazowanie, artykulacja, dobór tempa);
- 5) stosuje dawne praktyki wykonawcze:
  - a) formułuje myśli muzyczne zgodnie z logiką harmonii oraz retoryką muzyczną,
  - b) potrafi samodzielnie zastosować podstawowe ozdobniki, odpowiednio do stylu oraz charakteru utworu,
  - c) potrafi poprawnie zastosować praktykę notes inégales,
  - d) czyta nuty w kluczu wiolinowym i starofrancuskim;
- 6) czyta a vista nieskomplikowane utwory;
- 7) zna podstawowe zasady współpracy z basso continuo:
  - a) jest świadomy związku interpretacji linii melodycznej z warstwą harmoniczną,
  - b) precyzuje oraz czytelnie przekazuje swoje intencje wykonawcze,
  - c) aktywnie współdziała z akompaniatorem w celu uzyskania założonego efektu muzycznego;
- 8) posiada wiedzę na temat budowy oraz pielęgnacji fletu traverso:
  - a) posiada wiedzę na temat właściwości drewna, z którego jest wykonany instrument,
  - b) regularnie oliwi, czyści i konserwuje flet,
  - c) potrafi całkowicie rozłożyć i złożyć instrument w celu jego konserwacji.

2. Zdobywanie specjalistycznej wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) orientuje się w literaturze fletowej, ze szczególnym uwzględnieniem epoki baroku i klasycyzmu;
- 2) zna podstawowe formy muzyki solowej, kameralnej i orkiestrowej z udziałem fletu traverso;
- 3) rozróżnia style charakterystyczne dla muzyki XVII i XVIII wieku;
- 4) stosuje historyczne praktyki wykonawcze w sposób adekwatny do stylu wykonywanego utworu;
- 5) posiada podstawową wiedzę z zakresu historii fletu, z uwzględnieniem zmian w budowie, brzmieniu i technice gry na tym instrumencie;
- 6) korzysta z dostępnych materiałów, takich jak współczesne opracowania muzyki dawnej, książki, artykuły oraz teksty źródłowe, traktaty historyczne, faksymilowe i urtekstowe wydania nut;
- 7) wymienia autorów oraz tytuły wybranych traktatów historycznych dotyczących muzyki dawnej;
- 8) wykorzystuje do nauki technologię informacyjną i komunikacyjną.

3. Przygotowanie ucznia do samodzielnej pracy oraz aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) potrafi nawiązywać kontakty i umiejętnie współdziała z innymi;
- 2) jest samodzielny w formułowaniu własnych opinii oraz ocenie prezentacji artystycznych;
- 3) potrafi obiektywnie i krytycznie ocenić swoje dokonania;
- 4) współpracuje z innymi muzykami;
- 5) jest otwarty na różne koncepcje artystyczne;
- 6) odczuwa potrzebę kontaktu ze sztuką poprzez uczestnictwo w koncertach, wernisażach, spektaklach teatralnych oraz czytanie książek;
- 7) jako twórca i odbiorca sztuki potrafi zachowywać się zgodnie z przyjętymi normami społecznymi (odpowiednia postawa, strój, szacunek dla publiczności).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spśród wielu zmian zaproponowanych w reformie szkolnictwa artystycznego, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Uczeń grający na flecie traverso ma możliwość zapoznania się z repertuarem przeznaczonym na ten instrument, w kształcie brzmieniowym prawdopodobnie zbliżonym do tego, jaki był zamysłem i celem kompozytora. Jest to fascynujące doświadczenie dla muzyka. Będzie ono jednak w pełni możliwe dopiero wtedy, gdy zastosujemy wszelkie środki odtwórcze, jakich jesteśmy świadomi na podstawie stanu dzisiejszej wiedzy. Niezwykle istotnym elementem nauki, poza użyciem instrumentu historycznego, jest dbałość o posługiwanie się adekwatną techniką gry oraz praktyką wykonawczą pozwalającą wydobyć z instrumentu te cechy, które stanowiły o jego walorach z punktu widzenia dawnych kanonów estetyki muzycznej. Ważne jest także dążenie do poznania kontekstu historycznego wykonywanych dzieł. Powinno ono stanowić integralną część pracy nad utworem. Uczeń powinien być przygotowany do samodzielnego korzystania ze źródeł wiedzy o muzyce, jaką wykonuje. Takie podejście do muzyki jest dla młodego adepta niezwykle cenne. Rozwija nie tylko jego wrażliwość, ale pozwala na poszerzenie horyzontów myślowych w wielu dziedzinach. Stymuluje do poszukiwania wiedzy, pomaga uzasadniać decyzje interpretacyjne. Kształci wreszcie cechę, która jest niezbędna wykonawcy muzyki dawnej – dociekliwość.

W przypadku fletu traverso wskazane byłoby rozpoczynanie nauki gry na tym instrumencie po osiągnięciu podstaw repertuarowych i technicznych z zakresu muzyki XIX i XX wieku (gra na instrumencie współczesnym) lub nabycie tych podstaw na zajęciach uzupełniających w ramach specjalności zawodowej. Oryginalny repertuar dla fletu jednoklapowego obejmuje literaturę z okresu końca XVII wieku oraz wiek XVIII. Zadaniem nauczyciela gry na flecie traverso powinno być teoretyczne (a w miarę możliwości także praktyczne) wprowadzenie ucznia do istoty stylów wykonawczych wcześniejszych epok. Powinien on mieć świadomość konsekwencji zjawisk muzyczno-wykonawczych. Jest to istotne z punktu widzenia jego ogólnego i kompletnego rozwoju muzycznego.

FORTEPIAN

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy o muzyce

Uczeń w działaniach praktycznych integruje wiedzę z zakresu historii muzyki, form muzycznych, harmonii i analizy muzycznej. Rozwija swoją wiedzę, ze szczególnym uwzględnieniem historii fortepianu i muzyki fortepianowej, korzystając z różnych źródeł.

2. Rozwój techniki gry na fortepianie

Uczeń rozwija umiejętności wykonawcze, doskonali je w zakresie artystycznej i wirtuozowskiej gry. Doskonali elementy warsztatu gry w zakresie m.in: wydobywania dźwięku, elastyczności aparatu, stosowania różnorodnych technik gry, wykorzystania pedalizacji, gry gam i pasaży.

3. Kształtowanie wrażliwości muzycznej i estetycznej

Uczeń:

- 1) doskonali umiejętności w zakresie interpretacji muzycznej, zgodnej ze stylem, charakterem i budową formalną utworów;
- 2) kształtuje świadomość stosowania środków wykonawczych w zależności od rodzaju utworu i stylu;
- 3) rozwija sprawność niezbędną do wykonywania różnorodnych form literatury fortepianowej, pochodzącej z różnych epok.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad grą i repertuarem

Uczeń:

- 1) doskonali swoje umiejętności gry w domu;
- 2) samodzielnie i skutecznie rozwija dobór środków, umożliwiających osiągnięcie celów w pracy nad utworami;
- 3) doskonali umiejętność korygowania własnych błędów i organizacji czasu przeznaczonego na ćwiczenie.

5. Przygotowanie do publicznej prezentacji muzyki

Uczeń:

- 1) doskonali umiejętność gry przed publicznością;
- 2) świadomie stosuje różne sposoby pamięciowego opanowania utworu, opanowywania tremy i koncentracji na zadaniu muzycznym;
- 3) usprawnia umiejętność dokonywania krytycznej oceny wykonywanych utworów.

6. Aktywny udział w popularyzacji kultury muzycznej

Uczeń kreatywnie realizuje zadania artystyczne. Aktywnie uczestniczy w różnych formach życia muzycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiedza o muzyce

Uczeń:

- 1) zna ogólne zasady budowy i wydobywania dźwięku fortepianu oraz jego historycznych prototypów: klawikordu, klawesynu i pianoforte;
- 2) analizuje utwór muzyczny, wykorzystując wiedzę z przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 3) zna oznaczenia dynamiczne, artykulacyjne, agogiczne i interpretacyjne (w tym oznaczenia włoskie);

- 4) rozpoznaje i definiuje cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów, np.: fuga, suita, forma sonatowa, cykl sonatowy, rondo, wariacje, koncert, etiuda, miniatura i duża forma romantyczna;
- 5) rozpoznaje i wymienia cechy charakterystyczne stylu epoki i kompozytora wykonywanych utworów, np.: technika imitacyjna w polifonii barokowej, faktura homofoniczna w utworach klasycznych, tempo rubato i oddech w romantycznej kantylenie, wykorzystanie kolorystyki brzmienia w impresjonizmie;
- 6) samodzielnie dociera do informacji w tym z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej.

2. Rozwój techniki gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) prawidłowo wydobywa i kształtuje dźwięk we wszystkich rejestrach, ze szczególnym uwzględnieniem:
  - a) estetyki brzmienia,
  - b) wrażliwości na barwę,
  - c) szerokiej skali dynamicznej,
  - d) różnorodnych sposobów jego wydobywania,
  - e) wyrównania brzmienia;
- 2) wykorzystuje elementy techniki gry w sposób wirtuozowski;
- 3) swobodnie i elastycznie posługuje się aparatem gry ze szczególnym uwzględnieniem synchronizacji pracy rąk we wszystkich typach faktury, niezależności rąk oraz sprawności technicznej lewej ręki;
- 4) gra różnorodną artykulacją w następujących technikach gry:
  - a) palcowej,
  - b) pasażowej,
  - c) dwudźwiękowej,
  - d) oktawowej,
  - e) akordowej,
  - f) repetycyjnej,
  - g) kantylenowej,
  - h) przerywy, skoki,
  - i) ozdobniki (np.: tryle, arpeggio, glissando, tremolo);
- 5) prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną:
  - a) proporcje brzmienia pomiędzy kilkoma planami muzycznymi,
  - b) polifonia 3- i 4-głosowa,
  - c) prowadzenie kilku głosów jedną ręką,
  - d) opanowanie pełnego zakresu struktur polirytmicznych;
- 6) posługuje się różnorodną pedalizacją m.in. półpedał, pedał wibracyjny;
- 7) doskonalą technikę gry a vista;
- 8) prawidłowo gra wszystkie gamy i pasaże: majorowe oraz minorowe harmoniczne i melodyczne w pozycjach oktawy, tercji, seksty i decymy oraz podwójnych tercjach; odpowiednio do nich pasaże toniczne z przewrotami mieszane, pasaże oparte na czterodźwiękach dominanty septymowej i akordach septymowych zmniejszonych z przewrotami mieszane, gamy chromatyczne w pozycjach i podwójnych tercjach.

3. Kształtowanie wrażliwości muzycznej i estetycznej

Uczeń:

- 1) interpretuje utwory muzyczne zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, szczególnie uwzględniając:
  - a) estetykę brzmienia,
  - b) kształtowanie formy w czasie: prawidłowy rytm, pulsację, tempo finalne, różnice agogiczne, tempo rubato i inne,
  - c) kształtowanie napięć muzycznych w melodyce,
  - d) artykulację,

- e) dynamikę,
  - f) stosunek planów (perspektywę brzmienia),
  - g) zróżnicowaną barwę dźwięku – kolorystykę (m.in. efekty impresjonistyczne),
  - h) przebieg harmoniczny utworu,
  - i) właściwe frazowanie,
  - j) ornamentykę,
  - k) pedalizację;
- 2) świadomie przekazuje treść muzyczną utworu, wykorzystując wyobraźnię brzmieniową, ekspresję wypowiedzi, emocje i intelekt;
  - 3) wykonuje literaturę fortepianową z różnych epok muzycznych i w różnych stylach: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, impresjonizmu i współczesności (XX i XXI wieku);
  - 4) prawidłowo i ze zrozumieniem przedstawia różne formy muzyczne: utwory polifoniczne, klasyczny cykl sonatowy (do wyboru np.: sonatę, koncert), rondo, wariacje, etiudy, utwory wirtuozowskie, utwory kantylenowe, miniatury i duże formy romantyczne;
  - 5) poprawnie wykonuje z pamięci podczas występów publicznych następujący program: trzy etiudy lub inne utwory wirtuozowskie (w tym co najmniej jedna etiuda F. Chopina) uwzględniające technikę: palcówą obu rąk, podwójnych dźwięków i oktaw; utwór polifoniczny (do wyboru: preludium i fuga J. S. Bacha lub inna forma cykliczna w całości); sonatę klasyczną w całości; utwór F. Chopina, utwór dowolny (do wyboru: romantyczny, neoromantyczny, impresjonistyczny lub współczesny) oraz koncert (do wyboru: całość, część I lub II i III); dopuszcza się wykonanie z nut muzyki skomponowanej po 1950 r.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad grą i repertuarem

Uczeń podczas ćwiczenia w domu:

- 1) kontroluje prawidłową postawę przy instrumencie;
- 2) pracuje świadomie nad rozwijaniem środków wykonawczych;
- 3) doskonali umiejętności wykonawcze w pracy nad interpretacją utworów;
- 4) stale pracuje nad doskonaleniem sposobów wydobywania dźwięku;
- 5) prawidłowo odczytuje nowy utwór muzyczny;
- 6) rozumie pojęcia muzyczne, samodzielnie określa charakter utworu oraz stosuje odpowiednie środki wyrazu;
- 7) samodzielnie pokonuje problemy techniczno-wykonawcze i interpretacyjno-muzyczne;
- 8) koryguje popełniane błędy.

5. Przygotowanie do publicznej prezentacji muzyki

Uczeń:

- 1) posiada umiejętność przekazu treści muzycznej wykonywanego utworu podczas publicznego występu;
- 2) posługuje się różnorodnymi sposobami pamięciowego opanowania utworów muzycznych;
- 3) potrafi odpowiednio reagować na błędy i sprawnie je korygować podczas występu;
- 4) utrzymuje w gotowości wykonawczej wybrane utwory;
- 5) współpracuje z innym instrumentalistą lub orkiestrą podczas prezentacji koncertu fortepianowego;
- 6) dokonuje oceny krytycznej wykonanych utworów;
- 7) stosuje podstawowe zasady obycia estradowego.

6. Aktywny udział w popularyzacji kultury muzycznej

Uczeń:

- 1) planuje i realizuje przedsięwzięcia muzyczne;
- 2) rozwija umiejętności współpracy z innymi i tworzenia dobrych relacji;
- 3) bierze udział w różnych formach aktywności muzycznej (audycje, koncerty, kursy i inne).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Realizacja celów kształcenia powinna stanowić kontynuację procesu nauczania fortepianu w szkole muzycznej I stopnia. Program obejmujący wszystkie epoki i style muzyczne ma zapewnić wszechstronny rozwój artystyczny oraz harmonijny rozwój środków wykonawczych ucznia. Szczególne znaczenie ma praca nad stymulowaniem jego wyobraźni, ekspresji, emocji i inteligencji muzycznej.

Celem procesu nauczania jest rozwijanie aktywnego i twórczego stosunku ucznia do zadań i sposobów ich realizacji oraz potrzeby poszerzania jego własnych umiejętności, zamiłowania i pasji do muzyki.

Zadaniem nauczyciela jest indywidualne podejście do każdego ucznia, uwzględniające jego predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności, a także stała obserwacja postępów i rozwoju możliwości każdego wychowanka. Ponadto nauczyciel powinien okazywać pomoc uczniowi i jego rodzicom w podejmowaniu decyzji co do dalszego kształcenia.

W indywidualnym doborze repertuaru wykonawczego dla każdego ucznia należy uwzględnić: cel pracy nad utworem, jego walory dydaktyczne i artystyczne, stopień trudności, różnorodność problemów w nim zawartych, a także liczbę utworów, przewidywany czas na ich realizację oraz zainteresowania ucznia.

Rola pedagoga przedmiotu głównego – fortepianu – powinna polegać na pomocy uczniowi w integracji wiedzy ogólnomuzycznej zdobywanej na zajęciach z przedmiotów teoretycznych, a także w dążeniu do spójności wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych.

Niezbędny jest stały udział ucznia w występach publicznych pozwalający mu na świadome opanowywanie tremy, pokonywanie stresu i rozwijanie umiejętności reagowania na pomyłki.

Szczegółowe wymagania dotyczące gam i pasaży nie wykluczają innych sposobów pracy nad wybranymi problemami technicznymi, np. granie pasaży od jednego dźwięku lub wprawek zalecanych przez pedagoga. Zadania techniczne powinny być zawsze podporządkowane idei muzycznej. Należy wprowadzać je według zasady stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków.

W nauce przedmiotu ważne jest pobudzanie aktywności ucznia w zakresie świadomej i samodzielnej pracy w domu (poprzez m.in. słyszenie gry własnej), kształtowanie umiejętności samodzielnego opracowania utworu, stałe praktykowanie gry a vista, utrzymywanie w gotowości wykonawczej wybranych pozycji opanowanego repertuaru.

Nauczyciel powinien kontrolować prawidłową postawę przy instrumencie i swobodę aparatu gry, zwłaszcza w okresie wzrostu ucznia i związanych z tym zmianach w proporcjach sylwetki.

Należy przygotować ucznia do samodzielnego korzystania ze źródeł wiedzy o muzyce oraz z tradycyjnych i medialnych źródeł muzyki. Pomoże to uczniowi w wartościowaniu zjawisk muzycznych, rzeczowym uzasadnianiu sądów i upodobań, w tym również merytorycznej samoocenie własnej pracy i występu.

W indywidualnym podejściu do każdego ucznia konieczna jest realizacja zadań zarówno dydaktycznych, jak i wychowawczych. Pozwoli to wykształcić odpowiednie nawyki zachowania ucznia, rozwinać pożądane cechy charakteru, takie jak: odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność, punktualność. Ważne jest także uwzględnienie ścisłej współpracy nauczycieli innych przedmiotów (np. kameralistyki fortepianowej) z pedagogiem prowadzącym fortepian główny jako przedmiot kierunkowy.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach pianistycznych, itp.).

Nauczyciel powinien przygotować absolwenta szkoły II stopnia do czynnego uczestnictwa w życiu koncertowym i do podjęcia studiów muzycznych. Poziom opanowania warsztatu pianistycznego winien cechować się wirtuozerią oraz bogatymi środkami techniczno-interpretacyjnymi, pozwalającymi na świadome wykonywanie dzieł muzycznych.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania muszą uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz indywidualne osiągnięcia artystyczne.

GITARA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie zainteresowań muzycznych ucznia

Uczeń:

- 1) uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych (koncerty, sztuki teatralne, filmy, wystawy);
- 2) pozyskuje, wybiera i ocenia informacje, wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 3) poznaje literaturę muzyczną przedmiotu;
- 4) pogłębia wiedzę ogólnomuzyczną i sprawnie posługuje się fachową terminologią muzyczną;
- 5) wykorzystuje wiedzę teoretyczną do realizacji zadań artystycznych.

2. Rozwijanie umiejętności świadomej pracy nad doskonaleniem gry

Uczeń:

- 1) świadomie doskonalą swoje umiejętności techniczne i wzbogaca środki wyrazu artystycznego;
- 2) samodzielnie doskonalą pracę nad utworem;
- 3) rozwijają umiejętność słuchania własnej gry, świadomego ćwiczenia i korygowania błędów;
- 4) gra a vista nieskomplikowane utwory;
- 5) interpretuje utwory w oparciu o styl, formę i wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 6) potrafi dokonać właściwej oceny poziomu swojej wiedzy i umiejętności.

3. Przygotowanie do prezentacji artystycznej

Uczeń jest przygotowany do udziału w życiu muzycznym oraz upowszechniania wartości estetycznych muzyki. Posiada wrażliwość i wyobraźnię muzyczną umożliwiającą wyrażanie własnych koncepcji artystycznych.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych, lekturę literatury fachowej oraz słuchanie nagrań świadomie kształtuje własny gust estetyczny i kształci umiejętność właściwego zachowania podczas różnych wydarzeń kulturalnych. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie zainteresowań muzycznych ucznia

Uczeń:

- 1) świadomie uczestniczy w wydarzeniach muzycznych i kulturalnych (koncerty i inne formy sztuki);
- 2) wykorzystuje udział w koncertach, warsztatach, festiwalach i wykładach jako źródło inspiracji do własnej aktywności i dalszego zdobywania wiedzy;
- 3) aktywnie uczestniczy w życiu lokalnej społeczności muzycznej, dzieląc się swoimi zainteresowaniami muzycznymi;
- 4) samodzielnie wyszukuje i wybiera informacje o muzyce, wykorzystując między innymi technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 5) samodzielnie poznaje literaturę gitarową przez udział w koncertach i słuchanie muzyki z nagrań.

2. Rozwijanie umiejętności świadomej pracy nad doskonaleniem gry

Uczeń:

- 1) stosuje właściwe sposoby użytkowania i konserwacji instrumentu;
- 2) poprawnie posługuje się aparatem gry;
- 3) posiada podstawowe umiejętności harmonizacji melodii i realizacji akompaniamentu;
- 4) świadomie kształtuje dźwięk (posługuje się zróżnicowaną barwą i różnymi sposobami artykulacji);
- 5) w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną, analizuje i interpretuje utwory solowe i kameralne, zgodnie z ich budową formalną i stylem;
- 6) samodzielnie doskonali swoją technikę wykonawczą;
- 7) gra proste utwory a vista z uwzględnieniem prawidłowej artykulacji, dynamiki, frazowania i rytmu;
- 8) samodzielnie przygotowuje wybrane utwory: opracowuje aplikaturę, ćwiczy świadomie, słuchając własnej gry, dokonuje korekty popełnianych błędów oraz dobiera środki wyrazu artystycznego;
- 9) uczestniczy w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 10) wykonuje utwory z różnych epok (od polifonicznych form renesansu i baroku do muzyki współczesnej), w tym formy cykliczne (w całości, lub wybrane części) oraz etiudy o zróżnicowanej problematyce technicznej;
- 11) realizuje gamy w tonacjach do czterech krzyżyków i trzech bemoli (jednogłosowo, tercje, seksty, oktawy, decymy);
- 12) zna podstawowe akordy durowe, molowe, septymowe i zmniejszone;
- 13) rozpoznaje i rozwija swoje zdolności i zainteresowania muzyczne;
- 14) w zależności od posiadanych predyspozycji i umiejętności, podejmuje próby improwizacji, aranżacji i kompozycji;
- 15) posługuje się fachową terminologią muzyczną;
- 16) potrafi dokonać obiektywnej oceny poziomu swojej wiedzy i umiejętności.

3. Przygotowanie do prezentacji artystycznej

Uczeń:

- 1) posiada umiejętności techniczno-wyrazowe oraz predyspozycje psychiczne do występów solowych i gry kameralnej;
- 2) wyraża własne koncepcje artystyczne, kierując się wrażliwością i wyobraźnią muzyczną;
- 3) w sposób świadomy kontroluje swoje emocje i zachowanie podczas występów;
- 4) przestrzega podstawowych zasad zachowania się na estradzie;
- 5) aktywnie uczestniczy w różnych formach życia muzycznego;
- 6) opanowuje pamięciowo rozbudowany repertuar (półrecital).

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń:

- 1) ocenia słuchany utwór i jego wykonanie;
- 2) poszukuje nowych form wyrazu artystycznego, prezentując otwartą postawę wobec zmieniających się praktyk wykonawczych i nurtów stylistycznych;
- 3) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową, a także korzystając z technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 4) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 5) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie gry na gitarze w szkole muzycznej II stopnia stanowi kontynuację rozwoju muzycznej pasji ucznia. Jest to etap pracy nad kształceniem jego umiejętności wykonawczych oraz osobowości. Dzięki wykorzystaniu wiedzy teoretycznej w praktyce, umiejętności świadomej

i samodzielnej pracy nad repertuarem, sprawnemu czytaniu nut i grze a vista uczeń będzie przygotowany do praktyki estradowej w roli solisty oraz kameralisty.

Rozwój umiejętności technicznych powinien być środkiem do wyrażania treści muzycznych. Dla osiągnięcia tego artystycznego celu nauczyciel stosuje różnorodne metody, dobrane do indywidualnych możliwości i predyspozycji ucznia. Ponadto stwarza mu wiele sposobności do publicznych występów (audycje klasowe, koncerty szkolne i środowiskowe), zachęca do udziału w kursach, warsztatach, festiwalach, przeglądach i przesłuchaniach oraz do uczestnictwa w różnych wydarzeniach kulturalnych. W przypadku uczniów szczególnie uzdolnionych, w trosce o ich prawidłowy rozwój muzyczny, nauczyciel powinien starannie planować ich udział w konkursach.

Ważnym elementem nauki jest samodzielna praca ucznia w poznawaniu literatury gitarowej oraz pogłębianiu wiedzy ogólnomuzycznej.

W czasie nauki w szkole muzycznej II stopnia uczeń przygotowuje się również do podjęcia decyzji odnośnie swojej przyszłości: czy chce zajmować się muzyką zawodowo i w jakim charakterze (np. jako koncertujący solista lub kameralista, jako akompaniator, jako nauczyciel, reżyser dźwięku, aranżer). Określa też dziedziny muzyki, do których ma szczególne predyspozycje i które go najbardziej interesują. Niezbędne jest tu wsparcie ze strony nauczyciela, który pomaga uczniowi dokonać trafnego wyboru w dalszym rozwoju muzycznym. Absolwent szkoły muzycznej II stopnia powinien być muzykiem-instrumentalistą przygotowanym do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz – w indywidualnych przypadkach – do dalszego kształcenia muzycznego na poziomie wyższym.

6

HARFA PEDAŁOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń usprawnia aparat gry, doskonali umiejętności techniczne i interpretacyjne, poszerzając środki wyrazu o nowe i pogłębiając już opanowane. Rozwija wirtuozowskie elementy gry.

2. Rozwijanie umiejętności gry na instrumencie w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń poznaje historię harfy wraz z jej literaturą, poszerza wiedzę dotyczącą stylów wykonawczych, budowy formalnej utworów i znaczenia terminów muzycznych w celu prawidłowej interpretacji wykonywanego repertuaru.

3. Uzyskanie kompetencji niezbędnych do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń poprzez udział w koncertach doskonali umiejętność swobodnej prezentacji przed publicznością przy równoczesnym kreatywnym wyrażaniu swojej wrażliwości artystycznej. Pogłębia umiejętność współpracy z innymi instrumentalistami. Pracuje nad osiągnięciem koncentracji umożliwiającej opanowanie tremy i prawidłowy przebieg występu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych, lekturę literatury fachowej oraz słuchanie nagrań świadomie kształtuje własny gust estetyczny i kształci umiejętność właściwego zachowania podczas różnych wydarzeń kulturalnych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) przyjmuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie oraz dysponuje swobodną techniką gry, pozwalającą na prawidłowe wykonanie dzieł muzycznych różnych epok i stylów w muzyce solowej, kameralnej i orkiestrowej;
- 2) prawidłowo odczytuje zapis utworów muzycznych oraz interpretuje je zgodnie z zamysłem kompozytora;
- 3) umiejętnie realizuje skomplikowane harmonicznie i rytmicznie przebiegi muzyczne, zwracając uwagę na prawidłowo utrzymany puls i akcentację;
- 4) dostosowuje środki wyrazu do rodzaju wykonywanego utworu, sprawnie wykorzystując odpowiednią artykulację, agogikę, dynamikę, frazowanie i ekspresję;
- 5) czyta nuty a vista w sposób gwarantujący szybkie opanowanie nowego materiału;
- 6) poprawnie odczytuje i realizuje współczesną notację muzyczną;
- 7) prawidłowo realizuje szeroki wachlarz harfowych efektów brzmieniowych;
- 8) poprawnie realizuje ozdobniki;
- 9) w interpretacji dzieł muzycznych kreatywnie wyraża swoją wrażliwość artystyczną;
- 10) potrafi prawidłowo nastroić harfę, używając elektronicznego aparatu do strojenia lub kamertonu;
- 11) jest wyczulony na dokładne strojenie harfy, potrafi korygować jej strój w miarę pojawiających się problemów intonacyjnych podczas prezentacji utworu;
- 12) samodzielnie planuje pracę nad utworem, zapoznając się z jego budową formalną i stylem;
- 13) kontroluje i obiektywnie ocenia swoją pracę;
- 14) efektywnie organizuje swoją pracę poprzez świadome wykorzystanie różnorodnych sposobów ćwiczenia;
- 15) opanowuje pamięciowo część utworów ze swojego repertuaru poprzez wykorzystanie różnych technik zapamiętywania;
- 16) wykorzystuje w praktyce wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 17) realizuje (indywidualnie i zespołowo) projekty artystyczne w zakresie swoich umiejętności;
- 18) współpracuje w zespole kameralnym;
- 19) przygotowuje i samodzielnie opracowuje fragmenty partii orkiestrowych;
- 20) aranżuje utwory oraz tworzy krótkie improwizacje (np. kadencje);
- 21) ocenia swoje dokonania oraz dokonania innych.

2. Rozwijanie umiejętności gry na instrumencie w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń:

- 1) zna historię harfy na tle historii muzyki, jej literaturę, budowę oraz sposób konserwowania instrumentu;
- 2) stosuje w praktyce swoją wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 3) rozszerza wiedzę w zakresie terminów muzycznych o dodatkowe, dotyczące szczególnej interpretacji i ekspresji;
- 4) utrwała wiedzę z zakresu stylów muzycznych i zróżnicowanego sposobu artykulacji;
- 5) analizuje utwór od strony budowy formalnej, harmonii, stylu i cech charakterystycznych dla danej epoki;
- 6) zna sposoby zapisu różnorodnej artykulacji, specyficznych dla harfy efektów brzmieniowych oraz współczesnej notacji muzycznej;
- 7) zna różnorodne interpretacje muzyczne i potrafi je ocenić;
- 8) świadomie dba o swój rozwój artystyczny, stale wzbogacając swoją wiedzę;
- 9) zna harfową literaturę solową, kameralną oraz wybrane fragmenty utworów orkiestrowych;
- 10) korzysta z literatury specjalistycznej i publicystyki muzycznej;

- 11) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną do pogłębiania wiedzy merytorycznej i wyszukiwania nowego repertuaru;
- 12) wykorzystuje środki techniczne do audiowizualnej rejestracji swoich występów oraz weryfikacji własnych osiągnięć.

3. Uzyskanie kompetencji niezbędnych do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń:

- 1) przestrzega zasad zachowania się na estradzie;
- 2) osiąga koncentrację, niezbędną do opanowania tremy i prawidłowego przebiegu występu;
- 3) opanowuje pamięciowo większe formy muzyczne;
- 4) stosuje autorefleksję i potrafi ją wyrazić w celu wzbogacenia własnego rozwoju;
- 5) jest zdyscyplinowany podczas pracy w zespole;
- 6) w sposób otwarty i kreatywny współtworzy dzieło muzyczne;
- 7) w pracy zespołowej zaznajamia się z partiami innych instrumentów w partyturze;
- 8) współpracuje w zespole, grając rolę zarówno instrumentu wiodącego, jak i akompaniującego;
- 9) wykazuje się kompetencjami społecznymi w organizowaniu gry zespołowej (przestrzega zasad kultury i dobrego wychowania, okazuje pomoc kolegom, wykazuje się odpowiedzialnością za pracę swoją oraz zespołu, jest elastyczny, otwarty na zmiany, szanuje siebie i innych);
- 10) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń:

- 1) ocenia słuchany utwór i jego wykonanie;
- 2) poszukuje nowych form wyrazu artystycznego, prezentując otwartą postawę wobec zmieniających się praktyk wykonawczych i nurtów stylistycznych;
- 3) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową, a także korzystając z technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 4) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa została przygotowana z myślą o uczniu na średnim poziomie umiejętności i należy traktować ją jako minimum. Treści w niej zawarte mają umożliwić mu zdobycie wykształcenia w zakresie gry na instrumencie, niezbędnego do satysfakcjonującego wykonania recitalu dyplomowego na średnim poziomie zaawansowania. W przypadku uczniów wybitnie uzdolnionych nauczyciel ma pełną swobodę w doborze i realizacji programu o wyższym stopniu trudności, dostosowanego do potrzeb procesu dydaktycznego.

Okres pobytu ucznia w szkole muzycznej II stopnia to czas krystalizowania się planów zawodowych i perspektywy dalszej edukacji na studiach wyższych. Uczniowie, którzy zakończą edukację na tym etapie kształcenia, mają możliwość satysfakcjonującego ukończenia szkoły i uzyskania dyplomu.

W szkole muzycznej II stopnia nauczyciel powinien na początku zadbać o adaptację ucznia w nowym środowisku, w razie potrzeby dokonać korekty aparatu ruchu i uzupełnić ewentualne braki techniczne i repertuarowe. W dalszym przebiegu edukacji uczeń rozwija i pogłębia swoją wiedzę i umiejętności. Indywidualna lekcja gry na harfie daje możliwość dostosowania metod nauczania do uzdolnień i stopnia zaawansowania ucznia. Obliguje to nauczyciela do rzetelnego i perspektywicznego zaplanowania procesu dydaktycznego. Kompleksowe wykształcenie muzyka instrumentalisty uzupełniają zajęcia w zespołach kameralnych i orkiestrze szkolnej. Nieodzownym elementem edukacji artystycznej są wy-

stępy szkolne i pozaszkolne. Na zakończenie nauki w szkole muzycznej II stopnia uczeń przystępuje do recitalu dyplomowego.

Szkoła II stopnia powinna dostarczyć uczniowi jak najwięcej środków i umiejętności, które pomogą mu w przyszłej pracy zawodowego muzyka. W szkole I stopnia nauczyciel zwracał szczególną uwagę na poprawną postawę ucznia przy instrumencie i zbudowanie sprawnego aparatu ruchowego, natomiast w edukacji II stopnia należy pomóc mu w stworzeniu solidnej techniki, aby na niej mógł budować przyszłość zawodowego muzyka. W trakcie nauki nauczyciel może inspirować ucznia do próbowania swoich sił w sztuce improwizacji, zachęcać go do pisania własnych kadencji czy aranżowania utworów na różne zespoły. Gra w zespołach pogłębia proces wzajemnej współpracy oraz poczucia odpowiedzialności za własne przygotowanie i za wspólne dzieło. Uczy też systematyczności, przestrzegania norm kultury, etyki oraz zasad funkcjonowania w życiu społecznym.

Świadomość potrzeby ciągłego poszerzania swojej wiedzy oraz rozwijania umiejętności powinna skłaniać ucznia do wykorzystywania możliwości udziału w różnych konkursach i kursach muzycznych. Z punktu widzenia pracy zawodowej harfisty istotne jest zwrócenie szczególnej uwagi na praktyczne zapoznanie się z materiałami studiów orkiestrowych i uczestniczenie ucznia w orkiestrze szkolnej.

Przygotowana podstawa programowa daje nauczycielowi gry na harfie suwerenność w opracowaniu szczegółowych programów nauczania i metod kształcenia.

KLARNET

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń rozwija i utrwala umiejętności gry na instrumencie.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje dzieła muzyczne zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 2) posiada umiejętność pracy w dużym zespole wykonawczym;
- 3) jest świadomym odbiorcą sztuki.

4. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w celu poszerzania wiedzy oraz dalszego kształcenia i rozwoju artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę i odmiany instrumentu: klarnet A, B, C, D, Es, klarnet basowy, bassethorn;
- 2) udoskonala podstawowe techniki oddechu, zna budowę aparatu oddechowego;
- 3) zna sposoby rozgrywania się (ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia emisji dźwięku i biegłości palcowej);
- 4) świadomie kontroluje prawidłową intonację;
- 5) zna i stosuje nowe środki wyrazu w zakresie dynamiki i barwy dźwięku;

- 6) świadomie posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką i agogiką;
- 7) posługuje się wysokim stopniem techniki palcowej, która pozwala mu na wykonywanie utworów o charakterze wirtuozowskim;
- 8) czyta nuty a vista, prawidłowo realizując zapis nutowy;
- 9) świadomie korzysta z różnych sposobów zapamiętywania materiału nutowego;
- 10) zna zasady transpozycji, wykonuje wybrane fragmenty partii orkiestrowych.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) zna i przestrzega podstawowych warunków i higieny pracy (przewietrzone pomieszczenie, odpowiednie oświetlenie, prawidłowe ustawienie pulpitu);
- 2) organizuje i realizuje pracę nad poszczególnymi elementami warsztatu według wskazań nauczyciela;
- 3) łączy i wykorzystuje wiedzę teoretyczną w pracy nad samodzielnym przygotowaniem utworu;
- 4) kontroluje i analizuje własną grę podczas ćwiczenia;
- 5) interpretuje prawidłowo utwory w oparciu o wiedzę teoretyczną na temat stylów i form muzycznych (koncert, sonata, suita, miniatura, temat z wariacjami);
- 6) w grze odznacza się kreatywnością, muzykalnością i wrażliwością artystyczną;
- 7) poszerza wiedzę z zakresu literatury muzycznej przeznaczonej na klarnet, uwzględniając utwory skomponowane współcześnie.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) potrafi umiejętnie i swobodnie prezentować się na scenie (koncentruje się i pokonuje treść, właściwie ocenia warunki akustyczne sali i dostosowuje do nich sposób gry);
- 2) potrafi zróżnicować role – jako solista i kameralista;
- 3) kompetentnie i kreatywnie realizuje zadania artystyczne w grze zespołowej;
- 4) śledzi bieżące wydarzenia kulturalne i bierze w nich udział, selekcjonuje je pod kątem wykonywanego programu, wykonawców i wskazań nauczyciela;
- 5) kształtuje własne poglądy na temat muzyki, słuchając i porównując różne wykonania dzieł muzycznych.

4. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń:

- 1) samodzielnie poszukuje, analizuje i dobiera informacje z zakresu przedmiotu głównego oraz przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 2) potrafi obsługiwać aparaturę umożliwiającą rejestrację gry w celu dokonania analitycznej oceny swoich prezentacji.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nowej podstawy programowej jest realizacja założeń programowych: opanowanie gry na instrumencie oraz przygotowanie i zachęcenie ucznia do samodzielnego uczestniczenia w życiu kulturalnym.

Nauczyciel powinien mieć dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie sposobów i środków metodycznych, wykazywać się zamiłowaniem do pracy z młodzieżą oraz umiejętnością wywołania u ucznia entuzjazmu do muzyki i instrumentu. Ponadto należy podczas lekcji wykazywać zaangażowanie, tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi ogólnej kultury osobistej ucznia.

Wiedza powinna być przekazywana w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący zarówno ucznia jak i nauczyciela. W osiągnięciu efektów z włożonego wysiłku pomoże uczniowi umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Warunkiem rozwoju instrumentalisty jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający jego

indywidualne upodobania i możliwości. Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów w nauce. Zadania i problemy techniczne należy rozwijać według stopniowania trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej.

W trosce o opanowanie techniki gry nie należy zapominać, iż równie istotne jest kształtowanie osobowości i rozwijanie kreatywności ucznia. Ważnym elementem jego kształcenia jest także rozwijanie umiejętności gry w zespołach kameralnych i orkiestrowych; stanowi integralną część rozwoju artystycznego.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach itp.).

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do edukacji każdego ucznia. Dzięki takiemu sposobowi nauczania możliwe jest podwyższenie wymagań edukacyjnych uczniom najzdolniejszym.

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych, takich jak: odpowiednie zachowanie, odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność i punktualność.

Uczeń kończący naukę w szkole muzycznej II stopnia powinien być przygotowany do kontynuowania nauki na poziomie akademickim.

KLAWESYN

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń kształci umiejętności prawidłowego posługiwania się aparatem gry oraz doskonali sposoby analizy i interpretacji materiału muzycznego.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje cechy charakterystyczne instrumentów z rodziny klawesynów, wybraną literaturę przedmiotu oraz reprezentatywne utwory z repertuaru klawesynowego, skomponowane w różnych stylach i okresach historycznych.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) aktywnie współpracuje w grupie;
- 2) uczestniczy w życiu kulturalnym poprzez grę solową i w zespołach, a także słuchając muzyki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) profesjonalnie posługuje się techniką gry, korzysta z systemu rejestrów;
- 2) w zależności od stylu i charakteru wykonywanego utworu stosuje zróżnicowane rodzaje artykulacji, frazowanie, ornamentykę oraz elementy improwizacji;
- 3) posiada umiejętność realizacji faktury wielogłosowej;
- 4) twórczo interpretuje utwór, uwzględniając zasady notacji, cechy stylu i strukturę formy muzycznej, specyfikę instrumentu oraz elementy wyrazowe;

- 5) stosuje różne sposoby zapamiętywania utworów;
- 6) wykonuje a vista łatwe utwory;
- 7) samodzielnie opracowuje utwory o małym stopniu trudności;
- 8) wykonuje utwory w różnych formach muzykowania zespołowego oraz realizuje basso continuo;
- 9) ma w repertuarze utwory o zróżnicowanej formie i stylu, w tym cykl suitowy i formy swobodne;
- 10) korzysta w praktyce z zasobów wiedzy teoretycznej.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) definiuje reprezentatywne dzieła z literatury klawesynowej;
- 2) definiuje strukturę wykonywanego dzieła, jego styl oraz charakter;
- 3) wykorzystuje wiedzę z zakresu podstawowych cech dawnych praktyk wykonawczych;
- 4) wykorzystuje wiedzę z historii rozwoju i budowy klawesynu;
- 5) pozyskuje materiały i wiedzę ze zbiorów bibliotecznych i multimedialnych, korzystając również z technologii informacyjnych i komunikacyjnych;
- 6) zna i posługuje się terminologią z zakresu przedmiotu.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) potrafi samodzielnie i właściwie zorganizować swoją pracę;
- 2) aktywnie i odpowiedzialnie współpracuje w grupie i na rzecz grupy;
- 3) potrafi odpowiednio prezentować się na estradzie oraz krytycznie oceniać własne dokonania;
- 4) jest obiektywny i rzetelny w ocenie swoich kwalifikacji;
- 5) korzysta z zasobów kultury w różnych jej formach;
- 6) doskonali umiejętności zawodowe i poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 7) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Nauka gry na klawesynie może być realizowana w ramach przedmiotu głównego, jako instrumentu obowiązkowego do wyboru spośród różnych instrumentów klawiszowych, a także jako instrumentu dodatkowego na zajęciach uzupełniających – w ramach specjalności zawodowej.

Przygotowanie podstaw programowych stało się ważnym bodźcem do ponownego, twórczego spojrzenia na sylwetkę absolwenta szkoły muzycznej, który nie tylko posiada kompetencje właściwe dla muzyka instrumentalisty, ale ukształtowany jest jako człowiek o wszechstronnej, bogatej osobowości i humanistycznych poglądach. W tym aspekcie cele kształcenia rozwinięte zostały o umiejętności, które w przyszłości pomogą absolwentowi szkoły muzycznej II stopnia odnaleźć się i zaistnieć w życiu społeczno-kulturalnym.

KLAWIKORD

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa teoretyczne podstawy wiedzy, niezbędne do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w grze na klawikordzie;
- 2) rozwija i utrwała technikę gry, zachowuje prawidłową postawę, kształtuje umiejętność prawidłowego wydobywania dźwięku i intonacji, rozwija umiejętność zmian pozycji rąk;
- 3) zdobywa wiedzę i umiejętności w zakresie odpowiedniej konserwacji instrumentu i jego strojenia, doskonali samodzielność w indywidualnej pracy;
- 4) poznaje sposoby artykulacji, palcowania, uczy się realizacji ozdorników, poznaje podstawy improwizacji i basu cyfrowanego (podczas oddzielnych zajęć);
- 5) doskonali czytanie a vista, przyswaja umiejętności wykonywania i samodzielnego opracowywania materiału zgodnie z zasadami dawnych praktyk wykonawczych.

2. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) poznaje historię instrumentu i repertuaru przeznaczonego na klawikord oraz literaturę przedmiotu;
- 2) zapoznaje się z podstawowymi zasadami dawnych tradycji wykonawczych i kształci umiejętność praktycznego ich zastosowania;
- 3) uczy się zasad i historii muzyki europejskiej, potrafi samodzielnie korzystać z dostępnych źródeł drukowanych i elektronicznych.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) rozwija ogólną wrażliwość i zmysł estetyczny;
- 2) doskonali indywidualne techniki koncentracji oraz sposoby opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami i częste (bierne i czynne) uczestnictwo w audycjach i koncertach;
- 3) rozwija zdolność do obiektywnej i rzetelnej oceny swoich umiejętności.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) w zakresie techniki gry:
  - a) prawidłowo wydobywa z klawikordu dźwięk i świadomie go kontroluje,
  - b) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie,
  - c) realizuje oznaczenia dynamiczne,
  - d) poprawnie wykonuje ozdorniki,
  - e) różnicuje artykulację;
- 2) w zakresie pracy nad utworem:
  - a) prawidłowo odczytuje zapis muzyczny:
    - zna i stosuje określenia wykonawcze (agogiczne, dynamiczne, metryczne, artykulacyjne, wyrazowe),
    - gra utwory we właściwych tempach,

- b) wykonuje utwory z właściwą interpretacją, przygotowane pod kierunkiem pedagoga,
  - c) samodzielnie ćwiczy na instrumencie,
  - d) samodzielnie opracowuje łatwe utwory,
  - e) potrafi grać a vista utwory nietrudne technicznie,
  - f) potrafi opanować pamięciowo część swojego repertuaru,
  - g) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 3) w zakresie repertuaru wykonuje utwory, wybrane spośród reprezentatywnych form i gatunków literatury przeznaczonej na klawikord;
- 4) w zakresie użytkowania i pielęgnacji instrumentu:
- a) opisuje zasady przechowywania i transportu,
  - b) delikatnie obchodzi się z instrumentem, dba o wieko instrumentu i deseczkę zakrywającą klawiaturę,
  - c) ustawia instrument w stabilnym położeniu,
  - d) nie dopuszcza do powstawania zarysowań, zadrapań, zabrudzeń, uszkodzeń elementów dekoracyjnych, malowideł, złocień i sztukaterii instrumentu,
  - e) ustawia pulpit pod nutami w sposób dla siebie wygodny, z dbałością o instrument,
  - f) przestrzega warunków – dba o pomieszczenie, w którym można przechowywać instrument, zwłaszcza o odpowiednią temperaturę i wilgotność,
  - g) opisuje czynności wymagane przy bezpiecznym transporcie klawikordu, zapakowaniu i rozpakowaniu instrumentu, jego ułożeniu w samochodzie służącym do transportu,
  - h) z pomocą nauczyciela przygotowuje klawikord do strojenia, potrafi wytłumaczyć odpowiednio rzędy strun,
  - i) zna układ kołków na strojnicy – opisuje kolejność ich strojenia i kierunek obrotu,
  - j) z pomocą nauczyciela potrafi nastroić jeden z rzędów strun w klawikordzie (w ramach systemu temperacji ustawionego w instrumencie).

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) w zakresie historii instrumentu – potrafi przedstawić rozwój ewolucyjny klawikordu, wskazuje kolejne etapy w rozwoju instrumentu, opisuje innowacje techniczne w tym procesie:
- a) przedstawia rozwój klawikordu w siedmiu etapach, od monochordu do klawikordu niewiązanego,
  - b) wskazuje różnicę między klawikordem wiązanim i niewiązanym,
  - c) opisuje elementy konstrukcji klawikordu w różnych jego typach,
  - d) opisuje elementy mechaniki klawikordu w różnych jego typach;
- 2) w zakresie literatury dotyczącej praktyki wykonawczej – zna i wymienia traktaty o praktyce wykonawczej na klawikordzie oraz gry na klawikordzie:
- a) referuje rozdziały dotyczące klawikordu w traktacie *L'Arte de tañer fantasia* Tomasa de Santa Maria,
  - b) referuje rozdziały dotyczące klawikordu i zagadnienia w nich poruszane w *Versuch über die wahre Art das Klavier zu spielen* Carla Philippa Emmanuela Bacha.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) pracuje rzetelnie i samodzielnie, przyjmując otwartą i kreatywną postawę;
- 2) integruje się i współpracuje z muzykami w zespole, tworząc właściwe relacje społeczne;
- 3) jest otwarty na zmiany, potrafi obiektywnie i krytycznie ocenić swoje działania;

- 4) doskonalili umiejętności zawodowe i poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 5) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania gry na klawikordzie jest nabycie przez ucznia niezbędnej wiedzy i umiejętności potrzebnych do opanowania gry na tym instrumencie i interpretacji utworów.

Nauczanie w szkole muzycznej II stopnia odbywa się w sposób indywidualny, sprzyjający realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych. Dzięki temu możliwe jest wykształcenie odpowiednich nawyków zachowania ucznia, rozwijanie odpowiedzialności, obowiązkowości, systematyczności, punktualności oraz umiejętności samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy.

Nauczyciel, oprócz indywidualnego traktowania ucznia, powinien uwzględnić jego predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności.

Klawikord jest historycznym instrumentem obowiązkowym, wspierającym naukę gry na klawesynie i organach. Może być, w indywidualnych przypadkach, instrumentem głównym.

Uczeń, dla którego klawikord jest instrumentem głównym, powinien być wspierany zajęciami z basu cyfrowanego i kameralistyki, które są nie tylko ważnym uzupełnieniem edukacji, lecz również ważnym czynnikiem kształtującym jego osobowość jako muzyka i człowieka odpowiedzialnego, umiejącego pracować w grupie i na rzecz grupy.

Realizacja podstawy programowej w szkole muzycznej II stopnia powinna umożliwić uczniowi, poprzez naukę gry na instrumencie przygotowanie do szerokiego uczestnictwa w kulturze muzycznej oraz dalsze kształcenie na wyższych uczelniach muzycznych.

II etap nauczania jest zarazem pierwszym dla ucznia rozpoczynającego naukę gry na klawikordzie. Praca z nowym uczniem wymaga gruntownego zbudowania od podstaw techniki gry – ze starannym uwzględnieniem intonacji, jakości dźwięku oraz opanowania dynamiki i artykulacji.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności poprzez praktyczne ćwiczenia i wykonywanie utworów muzycznych z odpowiedniej epoki. Program powinien być dobrany w oparciu o historyczną literaturę na klawikord i wybrany spośród form i gatunków muzycznych reprezentatywnych dla klawikordu: sonaty przedklasycznej, rokokowej miniatury charakterystycznej, inwencji i symfonii, tańców (XVI-XVIII w.), wariacji lub partity, intabulacji utworów wokalnych oraz preludii i toccat.

Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów i możliwości każdego ucznia, umiejętne podtrzymywanie jego zainteresowania muzyką i budowanie pozytywnej motywacji do pracy, a także okazywanie pomocy uczniowi i jego rodzicom w podejmowaniu decyzji o dalszym kształceniu.

W indywidualnym doborze repertuaru wykonawczego dla każdego ucznia należy uwzględnić: cel pracy nad utworem, jego walory dydaktyczne i artystyczne, stopień trudności, różnorodność problemów w nim zawartych, a także liczbę utworów, przewidywany czas na ich realizację, oraz zainteresowania ucznia.

Rola pedagoga powinna polegać na pomocy uczniowi w integracji wiedzy ogólnomuzycznej zdobywanej na zajęciach z przedmiotów teoretycznych i dążeniu do spójności wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi.

Zadania techniczne powinny być zawsze podporządkowane idei muzycznej; należy wprowadzać je według stopnia trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków w grze na instrumencie.

Ważnymi elementami nauczania są: przygotowanie ucznia do samodzielnego korzystania ze źródeł wiedzy o muzyce (tradycyjnych i elektronicznych), kształcenie umiejętności wartościowania zjawisk muzycznych, rzeczowego uzasadniania sądów i upodobań, w tym również merytorycznej samooceny własnej pracy i występu.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (progra-

my audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach itp.).

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania powinny uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz indywidualne osiągnięcia artystyczne.

Z racji rozpoczynania przez ucznia nauki gry na klawikordzie od podstaw, należy wyodrębnić etap budowania techniki gry poprzez ćwiczenia i wprawki, poprzedzając pracę nad utworami muzycznymi.

Kształcenie w zakresie gry a vista powinno być procesem systematycznym, stale praktykowanym podczas lekcji i samodzielnej pracy domowej ucznia. Zasady prawidłowego sposobu ćwiczenia podczas pracy w domu przekazuje uczniowi nauczyciel.

Najzdolniejszych absolwentów należy przygotować do dalszego kształcenia w zakresie gry na klawesynie i organach. Z uwagi na konkursowy charakter egzaminów na wyższą uczelnię, podstawę programową poziomu rozszerzonego traktuje się jako pewne minimum. W przypadku uczniów wybitnie uzdolnionych zalecana jest praca nad utworami trudniejszymi, będącymi w programie nauczania przedmiotu. Gra trudniejszego utworu nie powinna jednak odbywać się zbytnim kosztem utraty jakości i precyzji wykonania oraz zrozumienia przez ucznia podstaw języka muzycznego.

6

KONTRABAS

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń usprawnia aparat gry prawej i lewej ręki, doskonali umiejętności techniczne i interpretacyjne, poszerzając środki wyrazu o nowe i pogłębiając już opanowane. Rozwija wirtuozowskie elementy gry.

2. Rozwinięcie wrażliwości i estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń poznaje historię kontrabasów, poszerza wiedzę dotyczącą stylów wykonawczych, budowy formalnej utworów i interpretacji.

3. Przygotowanie ucznia do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń poprzez udział w koncertach doskonali umiejętność swobodnej prezentacji przed publicznością oraz kształci umiejętność kreatywnego wyrażania swojej wrażliwości artystycznej. Pogłębia umiejętność współpracy z innymi instrumentalistami. Stosuje różne sposoby koncentracji i opanowania tremy oraz wpływa na prawidłowy przebieg występu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych, lekturę literatury fachowej oraz słuchanie nagrań świadomie kształtuje własny gust estetyczny i kształci umiejętność właściwego zachowania podczas różnych wydarzeń kulturalnych. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) posiada umiejętności w zakresie warsztatu technicznego (prawidłowa korelacja elementów aparatu gry) pozwalające na prezentacje treści muzycznych zawartych w utworach, z uwzględnieniem specyfiki literatury solowej, kameralnej i orkiestrowej;
- 2) zachowuje prawidłową postawę przy instrumencie, umożliwiającą swobodę techniczną;

- 3) kształtuje walory brzmieniowe kontrabasu (wrażliwość na dźwięk, prawidłowe zastosowanie wibracji);
- 4) wykorzystuje różne rodzaje artykulacji i smyczkowania;
- 5) potrafi samodzielnie opracować i kreować pod względem artystycznym utwór, stosując odpowiednią aplikaturę i smyczkowanie;
- 6) realizuje zgodnie z zasadami ozdobniki oraz wykorzystuje w swojej grze flazolety;
- 7) dba o czystość intonacji;
- 8) stosuje zróżnicowaną wibrację, kształtując dźwięk zgodnie ze stylem wykonywanego utworu;
- 9) samodzielnie poszukuje i wykorzystuje informacje, korzystając z technik informacyjnych i komunikacyjnych stosowanych w muzyce.

2. Rozwinięcie wrażliwości i estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę ogólnomuzyczną umożliwiającą prawidłową realizację zadań praktycznych w swojej dziedzinie artystycznej;
- 2) prawidłowo odczytuje utwór muzyczny w oparciu o stylistykę epoki;
- 3) poszerza swoją wiedzę, korzystając z literatury specjalistycznej;
- 4) wykorzystuje techniki audiowizualne do rejestracji swoich występów i weryfikacji osiągnięć.

3. Przygotowanie ucznia do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń:

- 1) rozwija zainteresowania muzyczne i odczuwa satysfakcję z działalności estradowej;
- 2) poprawnie interpretuje dzieło muzyczne;
- 3) samodzielnie opracowuje utwory o podstawowym i średnim stopniu trudności;
- 4) prezentuje w sposób optymalny walory artystyczne swojej gry;
- 5) stosuje różne sposoby koncentracji i opanowania tremy, dbając o prawidłowy przebieg występu;
- 6) potrafi opanować pamięciowo duże formy muzyczne;
- 7) jest kreatywny w interpretacji utworów;
- 8) współpracuje z innymi instrumentalistami w ramach zespołów kameralnych, dbając o zachowanie proporcji brzmieniowych, czystość intonacji i jednolitą artykulację;
- 9) podejmuje próby improwizacji, aranżacji lub tworzenia kompozycji;
- 10) posiada wiedzę i umiejętności w zakresie wykorzystywania instrumentu (kontrabas) w różnych formach aktywności artystycznej.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń:

- 1) ocenia słuchany utwór i jego wykonanie;
- 2) poszukuje nowych form wyrazu artystycznego, prezentując otwartą postawę wobec zmieniających się praktyk wykonawczych i nurtów stylistycznych;
- 3) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową, a także korzystając z technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 4) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 5) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa określa główne założenia nauczania gry na kontrabasie w szkole muzycznej II stopnia, przedstawia obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania. Zawiera również opis efektów kształcenia, obejmujących następujące kategorie: wiedzę, umiejętności zawodowe oraz kompetencje personalne i społeczne.

Głównym celem realizacji treści programowych jest wykształcenie ucznia, aby wyka-zał się wiedzą i umiejętnościami przewidzianymi programem na zakończenie etapu kształcenia.

Należy pamiętać, iż podmiotem myślenia o efektach kształcenia zawsze jest uczeń, a rolę szkoły, w szczególności nauczyciela przedmiotu głównego – kontrabasu powinna być pomoc uczniowi w umiejętnym rozwijaniu uzdolnień muzycznych oraz wykorzystaniu niezbędnej wiedzy teoretycznej. Należy ucznia usamodzielniać i przygotowywać do korzystania z dostępnych źródeł wiedzy o kulturze i muzyce – zarówno tradycyjnych jak i zawartych we współczesnych technikach multimedialnych.

Istotą nowych założeń są przede wszystkim rezultaty nauczania, a metody czy sposoby ich osiągnięcia zależą od indywidualnego podejścia nauczyciela do każdego ucznia.

Nauczyciel powinien stale obserwować postępy ucznia, oceniać je i wskazywać kolejne cele. Konieczna jest stała współpraca z uczniem i jego rodzicami/opiekunami .

Czynnikiem rozwoju przyszłego instrumentalisty jest umiejętne prowadzenie dokumentacji własnej działalności artystycznej (plakaty, programy audycji i koncertów, spis przerebionego repertuaru, dyplomy uczestnictwa w przeglądach, kursach i konkursach kontrabasowych itp.)

Zaleca się, by w toku kształcenia nauczyciel rozwijał także pozamuzyczne, niezwykle ważne umiejętności, takie jak: współpraca w zespole, radzenie sobie ze stresem, rozwój umiejętności komunikacji itp.

Podstawa programowa stanowi zapis celów, które powinien osiągnąć uczeń o przeciętnych uzdolnieniach. Od decyzji nauczyciela, jego doświadczenia i rozumienia indywidualnych potrzeb ucznia zależą efekty wspólnej pracy i przygotowanie go do dalszego kształcenia oraz podjęcia aktywności artystycznej w swoim środowisku.

Podstawa programowa jako akt prawny stanowi dla nauczyciela drogowskaz do opracowania szczegółowego programu nauczania. Zawarte w niej treści muszą być uwzględnione w programie nauczania realizowanym w szkole muzycznej II stopnia.

Zadaniem nauczyciela jest stawianie takich wymagań, aby uzyskać możliwie najlepsze efekty w każdej sferze nauczanego przedmiotu.

Wymiar czasu zajęć lekcyjnych z przedmiotu – instrument główny w klasach I-VI określają obowiązujące Ramowe plany nauczania. Zaleca się prowadzenie lekcji minimum 2 razy w tygodniu.

Pomieszczenie do prowadzenia zajęć nauki gry na kontrabasie powinno być przestronne, wyposażone w odpowiednie oświetlenie, wentylację i w miarę możliwości dobre warunki akustyczne. Niezbędnym warunkiem do prowadzenia zajęć jest również zakup instrumentów i akcesoriów: nastrojony fortepian lub pianino, pulpit, lustro, przyrząd stabilizujący instrument (np. deska do wbicia nóżki, specjalne kółko itp.), metronom, krzesła kontrabasowe z regulacją wysokości oraz odpowiednia biblioteka. Zalecane jest wyposażenie sali w aparaturę do nagrywania i odtwarzania dźwięku.

Nauczyciel, który pragnie optymalnie zrealizować założenia podstawy programowej, powinien dążyć do rozwijania twórczego myślenia ucznia oraz do jak najwyższego poziomu jego gry pod względem technicznym i artystycznym. W osiągnięciu dobrych efektów należy wspierać się wiedzą i umiejętnościami nabytymi przez ucznia na innych zajęciach, szczególnie z przedmiotów ogólnomuzycznych.

Zaleca się, aby w realizacji założeń podstawy programowej nauczyciel kierował się szeroko pojętym dobrem ucznia, stale wzbudzał w nim zainteresowanie muzyką i budował pozytywną motywację do pracy. Podczas kształcenia muzycznego należy pamiętać, że oprócz nauczania gry na instrumencie, zapoznania z literaturą muzyczną i sposobami jej interpretacji, równie istotne jest rozbudzanie w wychowankach wrażliwości na sztukę i potrzebę obcowania z nią, a także kształtowanie określonych postaw takich jak: odpowiedzialność, wytrwałość, samodzielność, poczucie własnej wartości, kreatywność, gotowość do występów solowych jak i do gry zespołowej.

LUTNIA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie techniki gry na instrumencie oraz wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń poznaje i doskonali technikę gry na instrumencie, prawidłową postawę, sposób wydobywania dźwięku, poznaje zapis tabulaturowy, wykorzystuje wiedzę teoretyczną do interpretacji utworów.

2. Zdobywanie wiedzy na temat instrumentu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje różne odmiany lutni, zdobywa wiedzę na temat historii instrumentu, repertuaru, zapoznaje się z podstawowymi zasadami wykonawstwa historycznego.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń rozwija wrażliwość muzyczną, samodzielność, a także doskonali indywidualne techniki koncentracji oraz sposoby opanowywania tremy poprzez pracę z innymi muzykami, częste (bierne i czynne) uczestnictwo w audycjach i koncertach. Rozwija obiektywizm i rzetelność w ocenie swoich kwalifikacji.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie techniki gry na instrumencie oraz wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) prawidłowo posługuje się umiejętnościami techniczno-wyrazowymi, umożliwiającymi wykonywanie utworów solowych i kameralnych:
  - a) prawidłowo ustawia prawą i lewą rękę,
  - b) wydobywa dobrej jakości, nośny dźwięk,
  - c) biele i swobodnie posługuje się techniką prawej i lewej ręki,
  - d) przyjmuje prawidłową postawę przy instrumencie;
- 2) gra na dwóch instrumentach z rodziny lutni, dzięki którym realizuje utwory z różnych epok:
  - a) lutnia renesansowa,
  - b) lutnia barokowa;
- 3) zna zasady aplikatury prawej ręki i stosuje je w praktyce w wykonywanych utworach:
  - a) aplikatura renesansowa,
  - b) aplikatura barokowa;
- 4) prawidłowo, zgodnie ze stylem określonej epoki realizuje podstawowe ozdobniki;
- 5) czyta różne rodzaje tabulatur:
  - a) tabulatura włoska,
  - b) tabulatura francuska,
  - c) tabulatura hiszpańska;
- 6) potrafi umiejętnie realizować bas cyfrowany;
- 7) wykonuje utwory różnych epok zgodnie z zasadami historycznej praktyki wykonawczej;
- 8) potrafi opanować pamięciowo część utworów ze swojego repertuaru;
- 9) stosuje w swojej grze proste elementy improwizacji (dodawanie ozdobników, wykonywanie podstawowych dyminucji);
- 10) prawidłowo interpretuje dzieło muzyczne pod kierunkiem pedagoga;
- 11) prezentuje publicznie przygotowany program w grze solowej i kameralnej;

- 12) skutecznie ćwiczy i samodzielnie pracuje nad repertuarem, rozwiązując przy tym problemy techniczne;
- 13) właściwie dba o instrument:
  - a) samodzielnie stroi instrument,
  - b) wymienia struny,
  - c) wymienia progi,
  - d) posiada wiedzę z zakresu konserwacji instrumentu, rodzajach stosowanych strun i ich właściwościach brzmieniowych.

2. Zdobywanie wiedzy na temat instrumentu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń:

- 1) zna historię lutni, znaczenie i rolę instrumentu w muzyce XVI–XVIII wieku;
- 2) rozróżnia i potrafi scharakteryzować poszczególne instrumenty z rodziny lutni;
- 3) zna historyczną praktykę wykonawczą epoki renesansu i baroku;
- 4) zna w ogólnym zarysie repertuar lutniowy z epoki renesansu i baroku;
- 5) rozpoznaje styl i epokę wykonywanych utworów;
- 6) posiada podstawową wiedzę o formach muzycznych;
- 7) posiada wiedzę na temat ogólnych zasad harmonii i umie je określić w materiale muzycznym;
- 8) posiada wiedzę na temat basu cyfrowanego oraz jego podstawowych oznaczeń;
- 9) pozyskuje informacje i wiedzę, korzystając ze zbiorów bibliotecznych oraz elektronicznych źródeł multimedialnych.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) współpracuje z innymi muzykami i zespołami muzyki dawnej, wykorzystując wiedzę i umiejętności zdobyte podczas nauki;
- 2) zapamiętuje szczegóły techniczne, interpretacyjne oraz wykonawcze wypracowane w czasie prób; wykorzystuje je podczas występów publicznych;
- 3) samodzielnie i obiektywnie ocenia swoje kwalifikacje i jakość gry;
- 4) jest otwarty na konstruktywną krytykę i wynikające z niej zmiany w sposobie gry;
- 5) doskonali efekty własnej pracy;
- 6) wydobywa i przekazuje odbiorcom treści emocjonalne utworów;
- 7) aktywnie szuka nowych możliwości publicznej prezentacji;
- 8) interesuje się różnymi dziedzinami sztuki;
- 9) uczestniczy w warsztatach, koncertach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Lutnia była instrumentem niezwykle popularnym w XVI–XVIII wieku, szeroko wykorzystywanym zarówno w muzyce solowej, kameralnej, jak i orkiestrowej. Odkrywając tę muzykę na nowo, chcemy pokazać ją w stopniu najbardziej zbliżonym do oryginału. W tym celu wykorzystujemy środki wykonawcze zgodne z duchem danej epoki. Wymaga to poszukiwań, aktywności na wielu płaszczyznach artystycznych. Wprowadzenie do szkół na-

uki gry na lutni daje okazję wymiany doświadczeń pomiędzy nauczycielami przedmiotów pokrewnych.

Właśnie taką ideą rozwoju, poszukiwaniami źródeł historycznych, pokazaniem nowych możliwości brzmieniowych chcielibyśmy zainteresować uczniów szkół muzycznych.

W czasach współczesnych wzrasta zapotrzebowanie na wykonywanie dawnej muzyki kameralnej oraz większych form wokalnoinstrumentalnych zgodnie z ówczesną praktyką wykonawczą. Instrumenty z rodziny lutni (lutnia, teorba, gitara barokowa) są integralną częścią orkiestry barokowej, realizują partię basu cyfrowanego, w szczególności przy realizacji oper, pasji i innych dużych form orkiestrowych.

W podstawie programowej zawarliśmy konieczność gry na podstawowych odmianach lutni (lutnia renesansowa i barokowa), lecz wskazane jest poszerzenie instrumentarium szkół muzycznych II stopnia o instrumenty realizujące bas cyfrowany, a zwłaszcza teorbę, niezbędne do gry w dużych składach instrumentalnych. W ten sposób absolwent szkoły muzycznej będzie miał szansę uczestnictwa w większej liczbie projektów muzycznych.

OBÓJ BAROKOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie techniki gry na instrumencie oraz wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń poznaje podstawy aparatu gry oraz sposoby analizy i interpretacji materiału muzycznego.

2. Zdobywanie wiedzy na temat instrumentu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń poznaje poszczególne odmiany oboju barokowego, ich specyfikę i budowę, budowę stroika podwójnego, sposoby jego wykonania, fasonowania, skrobienia i indywidualnego dostosowania. Poznaje literaturę przedmiotu, a także podstawowe źródła na temat praktyki gry, ze szczególnym uwzględnieniem okresu baroku.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń samodzielnie pracuje, rozwijając słuch, poczucie rytmu i wrażliwość muzyczną oraz doskonalić sposoby koncentracji i opanowywania tremy przez pracę z innymi muzykami oraz częste (bierne i czynne) uczestnictwo w koncertach. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie techniki gry na instrumencie oraz wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Podstawę nauczania gry na oboju barokowym w szkole muzycznej II stopnia stanowi opanowanie przez ucznia podstawowego rodzaju instrumentu – oboju barokowego w stroju C (model barokowy). W miarę zainteresowań, zdolności i posiadanego instrumentarium ucznia, można wprowadzić także inne rodzaje oboju barokowego (obój d'amore, obój da caccia, obój mozartowski).

Uczeń:

1) w zakresie umiejętności technicznych:

- a) przyjmuje właściwą postawę podczas gry,
- b) prawidłowo wdmuchuje odpowiedni strumień powietrza do instrumentu oraz używa naturalnych przedęć i rejestrów (na kształt rejestrów wokalnych),

- c) prawidłowo trzyma instrument,
  - d) stosuje właściwą aplikaturę w zależności od wielkości i rodzaju instrumentu,
  - e) posługuje się oddechem przeponowo-żebrowym,
  - f) stosuje prawidłową technikę zadęcia, umożliwiającą uzyskanie różnych sposobów kształtowania dźwięku, ze szczególnym uwzględnieniem *messa di voce*,
  - g) zna różne rodzaje artykulacji (techniki ruchów języka, które poznaje w oparciu o wzory historyczne),
  - h) zna budowę stroika podwójnego, podejmuje próby wykonania stroika z pomocą pedagoga;
- 2) w zakresie umiejętności artystycznych:
- a) prawidłowo odczytuje zapis nutowy (w kontekście historycznych praktyk wykonawczych),
  - b) czyta *a vista* proste utwory utrzymane w wolnym tempie,
  - c) świadomie wykorzystuje czynnik harmoniczny kompozycji jako narzędzie kształtowania ekspresji,
  - d) analizuje (pod kierunkiem nauczyciela) podstawowe elementy struktury formalnej wykonywanej kompozycji,
  - e) zna podstawowe zasady ozdabiania melodii oraz improwizacji w stylu danego utworu,
  - f) odróżnia podstawowe style muzyczne i stosuje właściwe dla nich „maniery” wykonawcze (np. *notes inégales* w muzyce francuskiego baroku),
  - g) dba o precyzję intonacyjną, jest świadomy temperacji historycznych,
  - h) korzysta z wydań faksymilowych muzyki XVII i XVIII w. i potrafi odczytać ówczesny zapis nutowy.

2. Zdobywanie wiedzy na temat instrumentu z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego oraz poznanie repertuaru

Uczeń:

- 1) aktywnie interesuje się poznawaniem repertuaru obojowego – solowego i kameralnego;
- 2) dokonuje konstruktywnej oceny własnych umiejętności, zebranych materiałów nutowych oraz nagrań płytowych;
- 3) nawiązuje twórczy kontakt z akompaniatorem, muzykami w zespole kameralnym i orkiestrze oraz prowadzącymi próby i koncerty;
- 4) odnajduje i przekazuje słuchaczom treści emocjonalne wykonywanego utworu;
- 5) zachowuje się zgodnie z normami społecznymi podczas imprez artystycznych (zarówno jako wykonawca, jak i odbiorca);
- 6) bierze udział w życiu koncertowym szkoły;
- 7) uczęszcza na koncerty i słucha nagrań utworów powstałych w różnych okresach historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem repertuaru obojowego;
- 8) zna kontekst kulturowy wykonywanych utworów, m.in. związki z literaturą i innymi dziedzinami sztuki danej epoki.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) doskonalą efekty własnej pracy;
- 2) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 3) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od śre-

dniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Obój barokowy jest instrumentem, który zapoczątkował historię oboju jako instrumentu solowego, kameralnego i orkiestrowego. Nie byłoby dzisiejszych znakomitych, współczesnych obojów Marigaux, Loree, Ludwig Frank i innych, gdyby nie ten prosty, bukszpanowy, dwuklapowy instrument zaopatrzony w podwójny stroik wykonany z trzciny Arundo Donax. Poznanie zadęcia, ustawienia embochure, systemu naturalnych przedęć, chwytów widełkowych i aplikatury palcowej rozwija możliwości kształtowania dźwięku oraz niuansów artykulacyjnych. Ich opanowanie pozwala na efektywne wykonywanie niezwykle bogatego repertuaru, przede wszystkim barokowego, lecz także wczesnoklasycznego czy klasycznego (w zależności od predyspozycji i uzdolnień indywidualnych ucznia). W rękach wykształconego, doświadczonego i wrażliwego muzyka obój historyczny staje się narzędziem dającym możliwość wyrażania afektów oraz rozwinięcia szeroko pojętej wirtuozerii, a mnogość istniejących odmian tego instrumentu pozwala nie tylko na grę solową, ale także muzykowanie zespołowe w różnych składach. Niezwykle ważne jest także uświadomienie uczniowi bogactwa repertuarowego i rodzajów instrumentu (obój d'amore, obój da caccia, obój mozartowski).

Niezależnie od powyższych uwag, nauka gry na oboju barokowym może stanowić znakomite uzupełnienie dla muzyków wszystkich specjalności, rozszerzając horyzonty i dając jednocześnie okazję do wykonywania odmiennego repertuaru. Ze szczególną mocą należy podkreślić funkcję oboju historycznego w szkolnictwie muzycznym nie tylko jako przedmiotu głównego, ale również fakultatywnego, przydatnego dla uczniów grających na innych instrumentach dętych drewnianych (współczesnych lub historycznych), ze szczególnym uwzględnieniem oboistów współczesnych. Uświadomienie sobie sposobu zadęcia na oboju barokowym, kontrola słupa powietrza i naturalnych przedęć są niezwykle cenne dla oboistów grających na instrumentach współczesnych. Pozwalają „otworzyć” dźwięk i wypracować prawidłowe nawyki (postawa, podparcie, rejestry wokalne). Wybranie więc oboju barokowego jako drugiego instrumentu jest bardzo wskazane i pomocne w rozwoju każdego oboisty. W wypadku szczególnych predyspozycji do oboju barokowego, możliwe i zalecane jest specjalizowanie się w grze na tym instrumencie. Obój barokowy, z całym swym bogactwem barw, ekspresją, wokalnym brzmieniem i rejestrami, kształtuje wielką wrażliwość młodego muzyka na retorykę, przekaz muzyczny, mowę dźwięków. Wprowadzenie tego instrumentu do szkolnictwa muzycznego II stopnia może pomóc w kształceniu muzyków uwrażliwionych na subtelności wykonawcze i piękno wypowiedzi muzycznej.

OBÓJ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń rozwija i utrwala umiejętności w zakresie techniki gry na instrumencie.

2. Umiejętność samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje utwory muzyczne zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 2) posiada umiejętność pracy w dużym zespole instrumentalnym;
- 3) jest świadomym odbiorcą sztuki.

4. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę i odmiany oboju: rożek angielski, obój d'amore, obój barokowy;
- 2) zna zasady konserwacji oboju, dba o stroiki;
- 3) samodzielnie dobiera stroik i właściwie przygotowuje go do gry;
- 4) udoskonala znane techniki oddechu, zna budowę aparatu oddechowego;
- 5) zna sposoby wykonywania ćwiczeń przygotowawczych (ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia emisji dźwięku i biegłości palcowej);
- 6) świadomie pracuje nad prawidłową intonacją;
- 7) zna i stosuje różnorodne środki wyrazu w zakresie dynamiki i barwy dźwięku;
- 8) świadomie posługuje się środkami artykulacyjnymi, dynamiką i agogiką;
- 9) posiada umiejętności w zakresie techniki palcowej, umożliwiające mu wykonywanie utworów o bardziej skomplikowanym charakterze technicznym;
- 10) czyta nuty a vista;
- 11) świadomie korzysta z różnych sposobów zapamiętywania utworu;
- 12) wykonuje wybrane fragmenty partii orkiestrowych.

2. Umiejętność samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) organizuje i realizuje pracę: ćwiczenie poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela;
- 2) kreatywnie interpretuje utwory muzyczne, z wykorzystaniem wyobraźni muzycznej i ekspresji wyrazowej;
- 3) łączy i wykorzystuje wiedzę teoretyczną do samodzielnej pracy nad przygotowaniem utworu;
- 4) kontroluje i analizuje własną grę podczas ćwiczenia;
- 5) zna kanony stylu i form muzycznych (koncert, sonata, suita, miniatura, temat z wariacjami), pozwalające mu na prawidłową interpretację utworów;
- 6) poszerza wiedzę na temat literatury swojego instrumentu, w tym kompozycji współcześnie napisanych.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) posiada niezbędne umiejętności, pozwalające na swobodną prezentację sceniczną (koncentrację i pokonanie tremy, właściwą ocenę warunków akustycznych sali i dostosowanie do niej sposobu gry);
- 2) potrafi zróżnicować role – jako solista i kameralista;
- 3) potrafi nastroić swój instrument oraz prawidłowo intonuje dźwięk a¹ w celu nastrojenia zespołu muzycznego;
- 4) kompetentnie i kreatywnie realizuje zadania artystyczne w grze zespołowej;
- 5) na bieżąco śledzi wydarzenia kulturalne i bierze w nich udział, dobierając je pod kątem wykonywanego programu, wykonawców i wskazówek nauczyciela;
- 6) kształtuje własne poglądy w oparciu o słuchanie i porównywanie różnych wykonań dzieł muzycznych.

4. Posługiwanie się dostępną technologią informacyjną i komunikacyjną

Uczeń:

- 1) samodzielnie wyszukuje, analizuje i wybiera dostępne informacje z zakresu przedmiotu głównego oraz przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 2) interesuje się wykorzystywaniem sprzętu elektronicznego i technik multimedialnych do swoich muzycznych potrzeb.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nowej podstawy programowej jest realizacja założeń programowych: opanowanie gry na instrumencie oraz przygotowanie i zachęcenie ucznia do samodzielnego uczestniczenia w życiu kulturalnym.

Nauczyciel powinien mieć dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie sposobów i środków metodycznych, wykazywać się zamiłowaniem do pracy z młodzieżą oraz umiejętnością wywołania u ucznia entuzjazmu do muzyki i instrumentu. Ponadto należy podczas lekcji z uczniem wykazywać zaangażowanie, tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi ogólnej kultury osobistej ucznia.

Wiedza powinna być przekazywana w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący zarówno ucznia jak i nauczyciela. W osiągnięciu efektów z włożonego wysiłku pomoże uczniowi umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Warunkiem harmonijnego rozwoju jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający jego indywidualne upodobania i możliwości. Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów w nauczaniu. Zadania i problemy techniczne należy rozwijać według stopnia trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej.

W trosce o opanowanie techniki gry nie należy zapominać, iż równie ważne jest kształtowanie osobowości i rozwijanie kreatywności ucznia. Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest także rozwijanie umiejętności gry w zespołach kameralnych i orkiestrowych, stanowiącej integralną część rozwoju artystycznego.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach itp.).

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do edukacji każdego ucznia. Dzięki takiemu sposobowi nauczania możliwe jest podwyższenie wymagań edukacyjnych uczniom najzdolniejszym.

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych, takich jak: odpowiednie zachowanie, odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność i punktualność.

Uczeń kończący naukę w szkole muzycznej II stopnia powinien być przygotowany do kontynuowania nauki na poziomie akademickim.

Nauczyciel poprzez swój autorytet i osobowość wpływa na ukształtowanie przyszłego zawodowego muzyka.

ORGANY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy o muzyce

Uczeń w działaniach praktycznych integruje wiedzę z zakresu historii muzyki, form muzycznych, harmonii i analizy muzycznej. Rozwija swoją wiedzę, ze szczególnym uwzględnieniem historii organów i muzyki organowej, korzystając z różnych źródeł.

2. Kształcenie techniki gry na organach, pozwalające na wykonanie utworów z różnych epok, zgodnie z zapisem i kanonami stylistycznymi

Uczeń zdobywa umiejętności techniczne w zakresie gry manualowej i pedałowej oraz realizowania zróżnicowanych struktur formalnych i stosowania odpowiednich środków wyrazowych.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad realizacją utworów

Uczeń poznaje sposoby posługiwania się efektywnymi technikami ćwiczenia na instrumencie, czytania a vista i dąży do samodzielnego przygotowania utworów o średnim stopniu trudności.

4. Praktyczna realizacja elementów improwizacji

Uczeń zapoznaje się i wdraża podstawowe elementy improwizacji niezbędne w organowej muzyce solowej i kameralnej.

5. Muzykowanie kameralne

Uczeń wykorzystuje nabyte umiejętności gry na organach do muzykowania w zespołach kameralnych.

6. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń przygotowuje się do występów solowych i zespołowych, rozwijając umiejętność koncentracji i opanowania tremy, a także współpracy z innymi instrumentalistami.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę z zakresu głównych nurtów rozwoju muzyki, szczególnie organowej, w aspekcie historycznym (od muzyki dawnej po dzieła XXI wieku);
- 2) rozróżnia i analizuje budowę formalną utworów organowych, w szczególności: preludium, fuga, wariacje chorałowe, forma triowa;
- 3) dokonuje analizy przebiegów harmoniczych;
- 4) dysponuje podstawową wiedzą z zakresu instrumentów muzycznych, ze szczególnym uwzględnieniem organów; zna elementy konstrukcyjne organów (traktura, rejestry, piszczałki, mechanizm powietrzny, szafa ekspresyjna i inne urządzenia pomocnicze);
- 5) rozróżnia typy organów w zależności od ich konstrukcji (mechaniczne, pneumatyczne, elektryczne).

2. Kształcenie techniki gry na organach, pozwalające na wykonanie utworów z różnych epok, zgodnie z zapisem i kanonami stylistycznymi

Uczeń:

- 1) posługuje się techniką gry organowej, pozwalającą na wykonanie dzieł muzycznych z różnych epok i stylów w muzyce solowej i kameralnej; stosuje techniki gry klawiszowej, wykształcone w ramach nauki gry na fortepianie (drobna technika palcowa, dwudźwiękowa, pasażowa, akordowa, przebiegi gamowe, zdobnictwo, repetycja);
- 2) rozwija technikę gry pedałowej poprzez wykonywanie gam, pasaży, etiud i ćwiczeń pedałowych oraz wybranych fragmentów solowych z repertuaru organowego;
- 3) wykorzystuje umiejętność dynamicznego prowadzenia frazy, zdobytą w trakcie nauki gry na fortepianie, poprzez użycie szafy ekspresyjnej i innych urządzeń pomocniczych;
- 4) interpretuje utwory organowe zgodnie z zapisem i kanonami stylistycznymi, stosując odpowiednią:

- a) artykulację (technikę grania łącznego i rozdzielnego),
  - b) akcentację (rozdzielanie mocnych i słabych części taktów, podkreślanie wyróżniających się zjawisk metrycznych i harmonicznycy),
  - c) ornamentykę (umiejętność zastosowania zróżnicowanych form zdobniczych w zależności od epoki historycznej),
  - d) frazowanie (prowadzenie mniejszych i większych konstrukcji muzycznych),
  - e) rejestrację (stosowanie adekwatnych połączeń głosów organowych związane z historycznym instrumentarium i konwencjami);
- 5) realizuje struktury polifoniczne i homofoniczne.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad realizacją utworów

Uczeń:

- 1) poszukuje nowych, efektywnych technik ćwiczenia na organach;
- 2) uwzględnia nowe osiągnięcia z dziedziny psychologii muzycznej, wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 3) stosuje rozmaite sposoby zapamiętywania;
- 4) poznaje techniki i rozwija nawyki związane z czytaniem a vista w grze solowej i zespołowej;
- 5) czyta nuty a vista w sposób gwarantujący ciągłość narracji muzycznej;
- 6) samodzielnie opracowuje utwory o małym stopniu trudności.

4. Praktyczna realizacja elementów improwizacji

Uczeń:

- 1) stosuje elementy improwizacji do zdobnictwa w muzyce dawnej;
- 2) improwizuje proste kadencje w utworach solowych i kameralnych;
- 3) harmonizuje podane melodie;
- 4) realizuje proste basso continuo.

5. Muzykowanie kameralne

Uczeń:

- 1) wykonuje partię organów w zróżnicowanych obsadach instrumentalnych;
- 2) realizuje partię basso continuo;
- 3) dostosowuje akompaniament przeznaczony na fortepian lub zespół instrumentalny do specyfiki organów.

6. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) świadomie kontroluje emocje i zachowanie;
- 2) wykorzystuje intuicję i wyobraźnię w interpretacji utworów organowych, wykonywanych w różnych wnętrzach (kościół, sala koncertowa i inne);
- 3) dokonuje analizy artystycznej i ocenia swoje występy;
- 4) tworzy repertuarową bazę utworów zrealizowanych na zajęciach indywidualnych lub zespołowych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu głównego – organy – jest wszechstronne wykształcenie muzyka-instrumentalisty, wyposażenie go w zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, umożliwiających mu pełne funkcjonowanie w życiu muzycznym, a także kontynuację dalszego kształcenia na wyższym poziomie. Taki proces dydaktyczny powinien odbywać się na organach, a nie elektronicznych substytutach tego instrumentu. W wielu szkołach w Polsce trudno jest o dobry instrument ze względu na kłopoty finansowe. Trzeba jednak traktować tę sytuację jako stan przejściowy. Docelowo musimy pamiętać, że właściwy rozwój techniki gry i wyobraźni dźwiękowej ucznia wymaga bezpośredniego kontaktu z instrumentami piszczalowymi (najlepiej o trakturze mechanicznej).

Proponowana podstawa programowa powinna być punktem wyjścia do tworzenia przez nauczycieli autorskich programów nauczania, zawierających niezbędne minimum programowe dostosowane do możliwości każdego ucznia. W repertuarze najzdolniejszych organistów powinny znaleźć się:

- utwór dawnego mistrza,
- preludium chorałowe Johanna Sebastiana Bacha,
- forma triowa Johanna Sebastiana Bacha,
- duża forma Johanna Sebastiana Bacha – preludium (toccata lub fantazja) i fuga,
- utwór romantyczny lub współczesny.

Z uwagi na to, że literatura przeznaczona na organy obejmuje kilka wieków i stanowi niezwykle bogaty repertuar, w indywidualnym doborze programu dla każdego ucznia należy uwzględnić: cel pracy nad utworem, walory dydaktyczne i artystyczne utworu, stopień trudności i różnorodność problemów w nim zawartych, a także liczbę utworów i przewidywany czas na ich realizację oraz zainteresowania ucznia.

Ze względu na specyfikę nauczania gry na organach związaną z ograniczonym dostępem ucznia do instrumentu, konieczne jest zastosowanie wszelkich możliwych elementów wspomagających dydaktykę, takich jak bardzo dobra organizacja ćwiczeń w szkole oraz zapewnienie uczniowi zajęć na innych instrumentach klawiszowych (w szczególności na fortepianie, jako głównym instrumencie wspomagającym).

W nauczaniu przedmiotu ważne jest rozbudzanie zainteresowań ucznia i ukierunkowanie na dziedziny szeroko związane z zagadnieniami gry organowej np.: budownictwo organowe, instrumentarium historyczne, słuchanie różnorodnych nagrań, analiza ich interpretacji oraz historia muzyki organowej.

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych. Należy więc starać się wykształcić u ucznia odpowiednie nawyki zachowania oraz rozwijać: pracowitość, systematyczność, odpowiedzialność, obowiązkowość i punktualność.

PERKUSJA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie wiedzy teoretycznej związanej z grą na instrumencie

Uczeń posiada wiedzę teoretyczną, niezbędną do prawidłowej realizacji zadań praktycznych.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń kształci umiejętności techniczno-wyrazowe w grze na instrumencie, pozwalające na realizację programu określonego przez nauczyciela.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad utworem

Uczeń posiada umiejętność samodzielnego ćwiczenia, korekty własnych błędów oraz realizacji zamierzonego celu artystycznego.

4. Przygotowanie ucznia do występów publicznych oraz udziału w życiu kulturalnym

Uczeń potrafi zaprezentować program artystyczny w sposób zgodny z kanonami estetyki estradowej, uczestniczy w koncertach szkolnych i poza środowiskiem.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie wiedzy teoretycznej związanej z grą na instrumencie

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę na temat instrumentów perkusyjnych w zakresie:
  - a) historii, ich pochodzenia i zastosowania,
  - b) budowy i możliwości technicznych,
  - c) roli w zespole lub orkiestrze,
  - d) rozróżniania wybranych instrumentów etnicznych i ich zastosowania w określonym stylu muzycznym,
  - e) notacji instrumentów perkusyjnych w partyturze;
- 2) wykazuje się umiejętnością obsługi i konserwacji instrumentów:
  - a) potrafi wymienić i nastroić membranę na werblu i innych membranofonach,
  - b) potrafi złożyć i rozłożyć marimbę, wibrafon i ksylofon,
  - c) potrafi wymienić pasek napędu w wibrafonie,
  - d) potrafi przygotować i zabezpieczyć instrumenty do transportu,
  - e) dba o sprawne funkcjonowanie mechanizmów i wygląd estetyczny instrumentów;
- 3) planuje optymalną instalację różnorodnego instrumentarium, uwzględnionego w partyturach wykonywanych utworów multiperkusyjnych;
- 4) zna nazwy instrumentów perkusyjnych oraz określić wykonawczych, stosowanych w literaturze w językach: polskim, włoskim, angielskim, francuskim i niemieckim.

2. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) dysponuje prawidłowo wykształconym aparatem ruchowym, umożliwiającym swobodną pracę rąk;
- 2) kształtuje dźwięk na poszczególnych instrumentach w oparciu ich specyfikę i budowę;
- 3) uczeń posiada następujące umiejętności techniczne, z uwzględnieniem:
  - a) gry tremolo na membranofonach (naprzemiennego, dwójkowego, dociskowego) i idiofonach (naprzemiennego),
  - b) swobodnego operowania w dynamice ppp-fff na poszczególnych instrumentach,
  - c) stosowania techniki rudymentarnej według podstawowej listy Percussive Art. Society,
  - d) operowania jedną z technik 4-ro pałkowych: tradycyjną – Lee H. Stevensa lub G. Burtona – akordową i lateralną w grze na marimbie (najlepiej pięciooktawowej),
  - e) operowania jedną z technik 4-ro pałkowych: tradycyjną – Lee H. Stevensa lub G. Burtona, z uwzględnieniem pedalizacji i tłumień (bocznych i ślizgowych) w grze na wibrafonie,
  - f) kształtowania dźwięku w grze na 4 kotłach, umiejętności strojenia i zmiany wysokości dźwięków w trakcie utworów (przestrzajania), stosowania dynamiki, artykulacji i doboru pałek,
  - g) gry na zestawie multiperkusyjnym oraz podstaw gry na zestawie jazzowym,
  - h) podstaw improwizacji opartej na znajomości stylów muzycznych, np. muzyki klasycznej, jazzowej oraz swobodnej improwizacji,
  - i) elementów gry na instrumentach etnicznych, np. kubańskich, brazylijskich;
- 4) uczeń zna podstawy interpretacji transkrypcji dzieł epoki baroku, klasycyzmu i romantyzmu, zgodnie z kanonami wykonawczymi;
- 5) uczeń muzykuje w następujących formach:
  - a) solo,
  - b) z akompaniamentem,
  - c) w perkusyjnych zespołach kameralnych (do wyboru) – klasycznych, marszowych, etnicznych, batucadzie,
  - d) w mieszanych zespołach kameralnych,
  - e) w zespołach rozrywkowych lub jazzowych,
  - f) w orkiestrze;

- 6) uczeń dostosowuje dynamikę gry do warunków akustycznych otoczenia, z uwzględnieniem specyfiki brzmienia innych instrumentów;
- 7) wykonuje utwory literatury perkusyjnej w następującym zakresie:
  - a) wybrane etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych instrumentów, np. etiudy klasycznej i rudymentarnej na werblu,
  - b) wybrane utwory solo i z akompaniamentem,
  - c) wybrane utwory kameralne na instrumenty melodyczne i membranofony, z uwzględnieniem techniki rudymentarnej oraz inne zestawy instrumentalne.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad utworem

Uczeń:

- 1) posiada umiejętność pracy nad materiałem muzycznym:
  - a) potrafi prawidłowo odczytać zapis utworu i skorygować błędy,
  - b) stawia sobie cel artystyczny i potrafi go zrealizować,
  - c) korzysta z metronomu w celu zachowania precyzji rytmicznej,
  - d) umiejętnie kreuje własną interpretację utworu w oparciu o poznane interpretacje mistrzów i wiedzę ogólnomuzyczną,
  - e) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych,
  - f) samodzielnie zdobywa informacje z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych, m.in. wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną,
  - g) wykorzystuje współczesne środki techniczne do rejestracji i odtwarzania swoich prezentacji w celu korygowania popełnionych błędów,
  - h) prezentuje rezultaty swoich działań artystycznych,
  - i) świadomie wykorzystuje słuch muzyczny w działaniach praktycznych;
- 2) potrafi przedstawić zarys interpretacji utworu, uwzględniając:
  - a) zamysł kompozytorski,
  - b) budowę formalną,
  - c) stylistykę historyczną,
  - d) artykulację odpowiednią do instrumentu,
  - e) dynamikę, agogikę i metroritmikę,
  - f) płynne i logiczne prowadzenie frazy muzycznej;
- 3) uczeń stosuje różne sposoby zapamiętywania materiału nutowego;
- 4) uczeń posiada umiejętność gry a vista.

4. Przygotowanie ucznia do występów publicznych oraz udziału w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) zachowuje spokój i skupienie;
- 2) sprawnie przygotowuje lub zmienia instrument w czasie koncertu;
- 3) dba o estetyczny wygląd zewnętrzny;
- 4) koncentruje się w czasie występu;
- 5) dokonuje krytycznej oceny własnej prezentacji;
- 6) interesuje się innymi dziedzinami sztuki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Założenia podstawy programowej mają na celu wskazanie kierunków działań edukacyjnych służących rozwojowi ucznia, przekazanie mu niezbędnej wiedzy i umiejętności potrzebnych do analizy oraz interpretacji utworów, a także ukazanie możliwości uczestniczenia w życiu kulturalnym, w szczególności kontaktu ze sztuką perkusyjną.

Ze względu na bogate instrumentarium nauka gry na perkusji oparta jest na wielokierunkowych działaniach edukacyjnych, związanych z wykorzystaniem różnych technik, metod i sposobów pracy. Na poziomie szkoły muzycznej II stopnia wskazówki zawarte w pod-

stawie programowej opierają się na wypracowanych efektach pedagogicznych, metodycznych i praktykach wykonawczych wiodących ośrodków dydaktycznych Europy i USA.

W indywidualnym doborze repertuaru wykonawczego należy uwzględnić: cel pracy nad utworem, jego walory dydaktyczne i artystyczne, stopień trudności, różnorodność problemów w nim zawartych, przewidywany czas na realizację oraz zainteresowania ucznia.

Rola pedagoga polega na pomocy uczniowi w wykorzystaniu jego wiedzy ogólnomuzycznej zdobywanej na zajęciach z przedmiotów teoretycznych, a także w dążeniu do łączenia wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi.

Skalę trudności materiału należy zwiększać stopniowo, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków.

Kształcenie umiejętności wartościowania przez ucznia zjawisk muzycznych, wyrażania jego własnych opinii i upodobań, w tym również merytorycznej samooceny własnej pracy i występu jest niezbędne w rozwoju osobowości przyszłego perkusisty, który powinien poszukiwać, a nie otrzymywać gotową odpowiedź.

W realizacji zadań dydaktycznych nauczyciel powinien dążyć do otwierania uczniów na świat muzyki, rozbudzać i wspierać ich muzyczne zainteresowania oraz ukazywać przyjemność, jaką daje czynne i bierne obcowanie z muzyką. Należy także zachęcić ucznia do prowadzenia własnej dokumentacji (programy audycji i koncertów, dyplomy uczestnictwa w kursach, przesłuchaniach i konkursach, itp.) w celu budowania artystycznego dossier.

Podstawowymi zadaniami szkoły muzycznej II stopnia są:

- przygotowanie uczniów do wykonywania zawodu artysty muzyka,
- zapoznanie uczniów z jak najszerszym spektrum działań artystycznych, związanych z ich instrumentarium,
- rozwijanie wrażliwości, poczucia estetyki, potrzeby obcowania ze sztuką,
- wykształcenie przyszłego melomana,
- przygotowanie ucznia do egzaminów na wyższą uczelnię muzyczną.

Zgodnie z założeniami zawartymi w podstawie programowej do nauczania gry na perkusji, klasa perkusji w szkole muzycznej II stopnia powinna być wyposażona w następujące instrumenty perkusyjne:

- ksylofon,
- wibrafon,
- marimbę (najlepiej 5 oktawową),
- dzwonki,
- 4 kotły,
- zestaw co najmniej 2 werbli,
- zestaw tom-tomów,
- zestaw jazzowy,
- instrumenty etniczne typu kongi, bongosy,
- niezbędne instrumenty orkiestrowe (duży bęben, talerze a due oraz drobne instrumenty perkusyjne typu triangel, tamburyn).

PUZON

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń doskonali elementy techniki interpretacji w grze na instrumencie.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń samodzielnie doskonali pracę nad utworami i zadaniami, wybranymi przez pedagoga. Potrafi wyszukiwać i wybierać informacje, niezbędne w rozwiązywaniu problemów muzycznych, korzystając z technik informacyjnych i komunikacyjnych.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) bierze udział w projektach muzycznych, organizowanych przez szkołę oraz poza placówką;
- 2) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 3) posiada umiejętność pracy w dużym zespole instrumentalnym;
- 4) jest świadomym odbiorcą sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę z zakresu historii i budowy instrumentu;
- 2) doskonalą i rozwijają technikę gry na instrumencie;
- 3) rozwijają umiejętności interpretacyjne;
- 4) potrafi grać a vista proste utwory, zna zasady odczytania nut w kluczu basowym i tenorowym;
- 5) uczeń poznaje wybrane fragmenty partii orkiestrowych.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje nad materiałem muzycznym;
- 2) osiąga systematycznie zamierzone cele kształcenia;
- 3) świadomie potrafi zorganizować plan swojej pracy;
- 4) analizuje i konstruktywnie ocenia własną grę;
- 5) definiuje własne niepowodzenia i wyciąga z nich wnioski;
- 6) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) korzysta z szerokiej oferty edukacyjnej szkoły i środowiska;
- 2) kształtuje postawę aktywnego odbiorcy muzyki i sztuki;
- 3) umiejętnie wykorzystuje w praktyce zdobytą wiedzę;
- 4) występuje jako solista i kameralista;
- 5) posiada umiejętności pracy w zespole muzycznym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

W odróżnieniu od podstawowych założeń programowych dotyczących nauczania w szkole muzycznej I stopnia, w szkole II stopnia najważniejsza jest samodzielność ucznia. Dotyczy to zarówno ćwiczenia na instrumencie, jak i autonomicznego, krytycznego podejścia do swoich występów muzycznych. Samodzielność ucznia może być również rozumiana jako świadomy udział w kameralnych projektach artystycznych lub poszukiwanie źródeł informacji dotyczących zarówno ogólnej wiedzy muzycznej jak i tej, związanej bezpośrednio z pużonem. Rolą pedagoga powinno być nieustanne wspieranie ucznia w jego muzycznych poszukiwaniach, a także stała kontrola jego postępów w grze. Przygotowanie instrumentalisty do kontynuowania nauki na poziomie akademickim musi zawierać również wprowadzenie do codziennych zajęć, samodzielnego ćwiczenia na instrumencie. Jest to bowiem jeden z ważniejszych problemów studentów pierwszego roku studiów muzycznych.

SAKSHORN

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń doskonali elementy techniki i interpretacji w grze na instrumencie.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń samodzielnie doskonali pracę nad utworami i zadaniami, wybranymi przez pedagoga. Potrafi wyszukiwać i wybierać informacje, niezbędne w rozwiązywaniu problemów muzycznych, korzystając z technik informacyjnych i komunikacyjnych.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) bierze udział w projektach muzycznych, organizowanych przez szkołę oraz poza placówką;
- 2) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 3) posiada umiejętność pracy w dużym zespole instrumentalnym;
- 4) jest świadomym odbiorcą sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię i budowę instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry, osiągając swobodę i biegłość techniczną;
- 3) posiada umiejętności techniczne, umożliwiające stosowanie różnych rodzajów artykulacji;
- 4) aktywnie współpracuje z akompaniatorem;
- 5) potrafi odczytać a vista proste utwory;
- 6) zna zasady odczytania nut w kluczu wiolinowym i basowym;
- 7) rozwija i kontroluje technikę gry (ćwiczenia alikwotowe i gamowe).

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje nad materiałem muzycznym;
- 2) osiąga systematycznie i z determinacją zamierzone cele kształcenia;
- 3) świadomie potrafi zorganizować plan swojej pracy;
- 4) analizuje i konstruktywnie ocenia własną grę;
- 5) definiuje własne niepowodzenia i wyciąga z nich wnioski;
- 6) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) korzysta z szerokiej oferty edukacyjnej szkoły i środowiska;
- 2) kształtuje postawę aktywnego odbiorcy muzyki i sztuki;
- 3) umiejętnie wykorzystuje w praktyce zdobytą wiedzę;
- 4) występuje jako solista i kameralista;
- 5) posiada umiejętności pracy w zespole muzycznym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nowa podstawa programowa obejmuje również kształcenie uczniów w grze na sakshornie na poziomie szkoły muzycznej II stopnia. Zawarte w niej propozycje i uwagi dla nauczycieli, którzy prowadzą zajęcia w klasie sakshornu dotyczą przede wszystkim uwrażliwiania ucznia na technikę, jakość brzmienia, kształtowanie frazy oraz umiejętność wykorzystania całego bogactwa środków artykulacyjnych.

Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest również rozwijanie umiejętności gry w zespołach kameralnych i orkiestrach, w których priorytetem staje się jednolite brzmienie, czystość intonacji, precyzja rytmiczna, a także współdziałanie wykonawców w sferze muzycznej jak i społecznej.

Podstawą edukacji muzycznej w szkole II stopnia jest wykształcenie u ucznia samodzielnej, dokładnej pracy nad własnym warszatem instrumentalnym. Zadaniem nauczyciela jest pomoc uczniowi w pogłębianiu jego wrażliwości na jakość dźwięku, intonacji i rytmu, dynamiki, a także w prowadzeniu frazy. Wzór wyniesiony z lekcji, w połączeniu z samokontrolą i koncentracją ucznia zrealizowany w pracy domowej powinien przynieść oczekiwane efekty. Należy zwracać uwagę na precyzyjne odczytywanie zapisu nutowego podczas wykonywania przez ucznia ćwiczeń i etud oraz czytanie a vista. Umiejętności te stanowią podstawę profesjonalnego muzykowania w przyszłości.

6

SAKSOFON

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń rozwija i utrzuca umiejętności w zakresie gry na instrumencie.

2. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje dzieła muzyczne zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

3. Kształcenie własnego rozwoju oraz przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego;
- 2) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 3) posiada umiejętność pracy w dużym zespole wykonawczym;
- 4) jest świadomym odbiorcą sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę, transpozycję i odmiany instrumentu: saksofon sopraninowy, sopranowy, altowy, tenorowy, barytonowy, basowy, kontrabasowy;
- 2) samodzielnie dokonuje drobnych napraw instrumentu;
- 3) umiejętnie stosuje techniki oddechu, zna budowę aparatu oddechowego;
- 4) zna sposoby rozgrywania się (ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia emisji dźwięku i biegłości palcowej);
- 5) świadomie pracuje nad prawidłową intonacją;
- 6) zna i stosuje nowoczesne środki wyrazu w zakresie dynamiki i barwy dźwięku;

- 7) świadomie posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką i agogiką;
- 8) biegle posługuje się techniką palcową, umożliwiającą mu wykonywanie utworów o charakterze wirtuozowskim;
- 9) potrafi czytać zapis nutowy a vista;
- 10) świadomie korzysta z różnych sposobów zapamiętywania tekstu nutowego;
- 11) potrafi wykonać wybrane fragmenty partii orkiestrowych;
- 12) poznał współczesne środki wyrazu, umożliwiające mu wykonywanie utworów z literatury saksofonowej XX i XXI wieku.

2. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) zna możliwości stosowania różnego rodzaju sprzętu dodatkowego (paski, szelki) w celu zmniejszenia fizycznego obciążenia organizmu, prowadzącego do niepożądanych kontuzji;
- 2) rozwija swą muzykalność, kreatywność i wrażliwość artystyczną;
- 3) organizuje i realizuje proces ćwiczenia poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela;
- 4) łączy i wykorzystuje wiedzę teoretyczną do samodzielnej pracy nad przygotowaniem utworu;
- 5) kontroluje i analizuje własną grę podczas ćwiczenia;
- 6) posiada wiedzę na temat cech stylu i budowy form muzycznych (koncert, sonata, suita, miniatura, temat z wariacjami), umożliwiającą mu prawidłową interpretację utworów;
- 7) poszerza wiedzę na temat literatury swojego instrumentu, w tym kompozycji napisanych współcześnie.

3. Kształcenie własnego rozwoju oraz przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) posiada kompetencje, pozwalające na swobodną prezentację sceniczną (koncentrację i pokonanie tremy, właściwą ocenę warunków akustycznych sali i dostosowanie do niego sposobu gry);
- 2) potrafi zróżnicować role – jako solista i kameralista;
- 3) kompetentnie i kreatywnie realizuje zadania artystyczne w grze zespołowej;
- 4) na bieżąco śledzi wydarzenia kulturalne i bierze w nich udział, wybierając je pod kątem wykonywanego programu, wykonawców i wskazówek nauczyciela;
- 5) kształtuje własne poglądy, słuchając i porównując różne wykonania dzieł muzycznych;
- 6) samodzielnie wyszukuje, analizuje i selekcjonuje dostępne informacje z zakresu przedmiotu głównego oraz przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 7) obsługuje sprzęt elektroniczny umożliwiający rejestrację swojej gry w celu dokonania analitycznej oceny.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nowej podstawy programowej jest realizacja założeń programowych: opanowanie gry na instrumencie oraz przygotowanie i zachęcenie ucznia do samodzielnego uczestniczenia w życiu kulturalnym.

Nauczyciel powinien mieć dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie sposobów i środków metodycznych, wykazywać się zamiłowaniem do pracy z młodzieżą oraz umiejętnością wywołania u ucznia entuzjazmu do muzyki i instrumentu. Ponadto należy podczas lekcji z uczniem tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi jego ogólnej kultury osobistej.

Wiedza powinna być przekazywana w sposób uporządkowany, logiczny i satysfakcjonujący zarówno ucznia jak i nauczyciela. W osiągnięciu efektów z włożonego wysiłku pomoże instrumentalność umiejętności samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy w domu.

Warunkiem harmonijnego rozwoju jest właściwy dobór repertuaru uwzględniający jego indywidualne upodobania i możliwości. Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja postępów w nauczaniu. Umiejętności techniczne należy rozwijać według stopnia trudności, dbając o utrwalanie prawidłowych nawyków i podporządkowanie ich idei muzycznej.

W trosce o opanowanie techniki gry nie należy zapominać, iż równie ważne jest kształtowanie osobowości i rozwijanie kreatywności ucznia. Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest także przygotowanie do gry w zespołach kameralnych i orkiestrowych, stanowiące integralną część rozwoju artystycznego.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności (programy audycji i koncertów, karta repertuarowa, dyplomy uczestnictwa w kursach i konkursach itp.).

Podstawa programowa stanowi bazę do tworzenia wymagań i autorskich programów nauczania, umożliwiających indywidualne podejście do edukacji każdego ucznia. Dzięki takiemu sposobowi nauczania możliwe jest podwyższenie wymagań edukacyjnych uczniom najzdolniejszym.

Indywidualny system nauczania sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych, takich jak: odpowiednie zachowanie, odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność i punktualność.

Uczeń kończący naukę w szkole muzycznej II stopnia powinien być przygotowany do kontynuowania nauki na poziomie akademickim.

Nauczyciel poprzez swój autorytet i osobowość wpływa na ukształtowanie przyszłego zawodowego muzyka.

SKRZYPCE BAROKOWE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa, kształtuje i doskonali umiejętność gry na instrumencie, przyjmuje odpowiednią postawę podczas gry oraz prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 2) kształtuje umiejętność właściwego wydobywania dźwięku, rozwija podstawy techniki instrumentalnej oraz wrażliwość na jakość dźwięku i intonację;
- 3) zdobywa wiedzę z zakresu budowy i historii instrumentu;
- 4) poznaje zasady strojenia i konserwacji skrzypiec barokowych.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń zapoznaje się z historią skrzypiec i literatury skrzypcowej XVII i XVIII wieku, z uwzględnieniem instrumentów pokrewnych (skrzypce piccolo, altówka, skrzypce tenorowe, wiolonczela, viola d'amore). Zdobywa wiedzę na temat różnic między stylami narodowymi muzyki epoki baroku oraz z zakresu barokowej teorii muzyki.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń samodzielnie opracowuje utwory o średnim stopniu trudności, wykorzystując wiedzę zdobytą w trakcie pracy z nauczycielem.

4. Przygotowanie do występów solowych, kameralnych i orkiestrowych

Uczeń poznaje zasady występów publicznych w zakresie umiejętności koncentracji, prezentacji estradowej oraz współpracy z innymi instrumentalistami.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej, praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) samodzielnie stroi instrument z zachowaniem wrażliwości na różnorodne systemy temperacji;
- 2) właściwie ustawia pozycję prawej i lewej ręki;
- 3) odpowiednio ustawia instrument, zachowując prostą i rozluźnioną postawę ciała;
- 4) rozpoznaje różne rodzaje smyczków barokowych i prawidłowo trzyma smyczek – odpowiednio do jego środka ciężkości;
- 5) kształtuje dźwięk i stosuje różnorodną artykulację, wykorzystując kontrolowane i świadome prowadzenie i podział smyczka;
- 6) świadomie kształtuje intonację, uwzględniając historyczne systemy temperacji;
- 7) swobodnie operuje lewą ręką w zakresie zmian pozycji, gry dwudźwiękowej i akordowej, a także stosując różnorodną wibrację;
- 8) posługuje się wiedzą z historii i rozwoju skrzypiec oraz smyczka – od najdawniejszych czasów, z uwzględnieniem zmian zachodzących w ich budowie w ciągu wieków;
- 9) posiada praktyczną wiedzę na temat strun jelitowych, ich zakładania, konserwacji i wrażliwości na zmiany temperatury oraz wilgotności powietrza;
- 10) odpowiednio dba o instrument i smyczek.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę na temat pochodzenia skrzypiec i instrumentów pokrewnych;
- 2) charakteryzuje ewolucję skrzypiec od XVI do XX wieku, z uwzględnieniem różnic w budowie i technice gry pomiędzy skrzypcami barokowymi a współczesnymi;
- 3) wykazuje się znajomością podstawowych traktatów teoretycznych XVII i XVIII-wiecznych, a także współczesnych publikacji poświęconych wykonawstwu muzyki dawnej; świadomie wykorzystuje wiedzę w pracy nad utworem;
- 4) wykonuje proste utwory a vista, z uwzględnieniem takich elementów, jak: dynamika, frazowanie, forma i charakter;
- 5) poznaje dawny system notacji – posiada praktyczną umiejętność gry we wszystkich spotykanych kluczach repertuaru skrzypcowego (starofrancuskim, sopranowym, mezosopranowym, altowym);
- 6) potrafi realizować głos basso continuo;
- 7) biegle czyta starodruki muzyczne i manuskrypty;
- 8) posiada wiedzę na temat stylów narodowych w muzyce, ze szczególnym uwzględnieniem różnic pomiędzy stylem włoskim i francuskim;
- 9) posiada teoretyczną i praktyczną znajomość zdobnictwa barokowego, siedemnastowiecznych dyminucji, improwizacji w stylu włoskim i ozdorników w stylu francuskim;
- 10) improwizuje proste formy instrumentalne (na podstawie takich schematów harmoniczno-melodycznych, jak Follia, Bergamasca i tym podobne);
- 11) wykazuje się wiedzą na temat figur retorycznych, hierarchii miar w takcie, zasad smyczkowania historycznego, podstawowych zasad harmonii wraz ze znajomością basso continuo;
- 12) posiada wiadomości na temat historii muzyki i form muzycznych, stosowanych w XVII i XVIII wieku, z uwzględnieniem tańców wchodzących w skład suity barokowej.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje nad utworami o średnim stopniu trudności, twórczo wykorzystując wiedzę zdobytą w trakcie pracy z nauczycielem; dopasowuje opracowanie aplika-

tury, smyczkowania, a także wybór retorycznych środków wyrazowych do stylu i charakteru utworu;

- 2) dba o prawidłowe warunki pracy i świadomie organizuje plan pracy;
- 3) dostrzega i koryguje błędy oraz ocenia efekty końcowe własnej pracy.

4. Przygotowanie do występów solowych, kameralnych i orkiestrowych

Uczeń:

- 1) zachowuje się zgodnie z powszechnie przyjętymi normami społecznymi podczas imprez artystycznych; dba o higienę i ubiór, potrafi się kłaniać, wchodzić i schodzić ze sceny;
- 2) koncentruje się w trakcie występu;
- 3) odczuwa i przekazuje słuchaczom emocjonalną treść wykonywanych utworów;
- 4) świadomy prezentuje własne wykonania utworów, potrafi obiektywnie je ocenić i wyciągnąć wnioski;
- 5) potrafi obiektywnie ocenić grę innych, z zachowaniem szacunku dla odmiennych koncepcji artystycznych;
- 6) jest otwarty na konstruktywną krytykę i potrafi wyciągać wnioski;
- 7) respektuje ogólnie przyjęte wartości (szacunek, empatia, tolerancja, wrażliwość), buduje pozytywne relacje z przełożonymi oraz z innymi uczniami;
- 8) uczestniczy w koncertach, wystawach artystycznych, spektaklach i innych wydarzeniach kulturalnych;
- 9) potrafi współpracować z innymi muzykami w różnorodnych zespołach (zespoły kameralne, sekcja basso continuo);
- 10) zna i respektuje zasady pracy zespołowej jako członek zespołu kameralnego czy orkiestry;
- 11) posiada umiejętności pełnienia funkcji koncertmistrza czy prowadzącego zespół;
- 12) ma kompetencje do występów solowych z towarzyszeniem orkiestry.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie przedmiotu głównego – skrzypce barokowe – stawia przed nauczycielem szkoły muzycznej II stopnia wiele ważkich i odpowiedzialnych zadań. Powinien on zadbać o adaptację ucznia do nowych warunków szkolnych, pomóc mu w przezwyciężeniu podstawowych problemów technicznych związanych z poznaniem historycznego instrumentu i historycznym sposobem gry na nim.

Pobyt ucznia w szkole muzycznej II stopnia to czas, w którym krystalizują się plany życiowe i zawodowe. Z pomocą nauczyciela uczeń osiąga w trakcie nauki poziom gry instrumentalnej umożliwiając mu satysfakcjonujące ukończenie szkoły i uzyskanie dyplomu.

W czasie przebiegu edukacji uczeń poznaje zagadnienia dotyczące techniki gry na historycznym instrumencie, historycznego wykonawstwa w zakresie stylów narodowych, retoryki muzycznej wraz z teorią afektów, poznaje bogatą literaturę skrzypcową, kameralną i orkiestrową XVII i XVIII wieku. W kształceniu młodego muzyka niezmiernie ważną jest jego regularna współpraca z osobą realizującą partię basso continuo (klawesyn, organy, teorbę) oraz rozwijanie jego umiejętności w zakresie kameralistyki barokowej i udział w pracach orkiestry barokowej.

Indywidualne lekcje powinny być dostosowane do predyspozycji i uzdolnień ucznia, i jako takie obligują nauczyciela do twórczego i perspektywicznego opracowania procesu dydaktycznego.

Naukę w szkole muzycznej II stopnia uczeń wieńczy recitalem dyplomowym, w którym powinny znaleźć się utwory pochodzące z XVII i XVIII wieku, zróżnicowane stylistycznie i przynajmniej jeden z nich ma być przeznaczony na skrzypce solo bez basso continuo. Możliwe jest też wykonanie osiemnastowiecznego koncertu solowego z towarzyszeniem orkiestry barokowej. Program recitalu dyplomowego powinien trwać minimum 45 minut. Dopuszcza się w nim wykonywanie utworów z nut, z wyjątkiem utworu solowego bez basso continuo, który należy zagrać z pamięci. Oprócz programu dyplomowego uczeń zalicza,

w formie wewnątrzklasowego przesłuchania, przynajmniej jeden kaprys z epoki baroku lub klasycyzmu.

Podstawa programowa skonstruowana została z myślą o uczniu na średnim poziomie zaawansowania w grze na skrzypcach współczesnych, a początkującym w zakresie gry na skrzypcach barokowych. Zatem jest to propozycja minimum programowego, które uczeń musi zrealizować, aby wykonać program recitalu dyplomowego w satysfakcjonującym stopniu.

Nauczyciel, w przypadku uczniów o poziomie wyższym niż średni, ma pełną swobodę w doborze i realizacji programu o stopniu trudności dopasowanym do potrzeb procesu dydaktycznego.

SKRZYPCE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń usprawnia aparat gry prawej i lewej ręki, doskonali umiejętności techniczne i interpretacyjne, wzbogacając środki wyrazu i pogłębiając już opanowane. Rozwija wirtuozowskie elementy gry.

2. Rozwinięcie wrażliwości i estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń poznaje historię swojego instrumentu, rozwija wiedzę dotyczącą stylów wykonawczych, budowy formalnej utworu i interpretacji.

3. Przygotowanie ucznia do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń:

- 1) doskonali umiejętność swobodnej prezentacji przed publicznością poprzez udział w koncertach;
- 2) kreatywnie eksponuje na estradzie swoją wrażliwość artystyczną, rozwija umiejętność współpracy z innymi instrumentalistami;
- 3) pracuje nad koncentracją, niezbędną do opanowania tremy i prawidłowego przebiegu występu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych, lekturę literatury fachowej oraz słuchanie nagrań świadomie kształtuje własny gust estetyczny i kształci umiejętność właściwego zachowania podczas różnych wydarzeń kulturalnych. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje poprawną postawę oraz prawidłowo posługuje się aparatem gry, osiągając swobodę techniczną;
- 2) posiada biegłość palcową, umożliwiającą wykonanie utworów o – co najmniej – średnim stopniu trudności;
- 3) świadomie stosuje technikę przygotowawczą;
- 4) posługuje się techniką dwudźwiękową i akordową;
- 5) wykorzystuje różne rodzaje artykulacji i smyczkowania, np. spicato, staccato, sautille, ricochet, smyczkowanie Viottiego i Paganiniego;

- 6) realizuje ozdobniki oraz flażolety naturalne i sztuczne;
- 7) różnicuje wibrację i kształtuje dźwięk zgodnie ze stylem wykonywanego utworu;
- 8) dba o czystość intonacji;
- 9) pogłębia stronę wyrazową wykonywanych utworów poprzez odpowiednią realizację agogiki, dynamiki, frazowania i ekspresji;
- 10) samodzielnie organizuje pracę nad utworem, wykorzystuje w praktyce wiedzę z zakresu formy i stylu.

2. Rozwinięcie wrażliwości i estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń:

- 1) świadomie kształtuje interpretację utworów solowych i zespołowych, posługując się wiedzą z zakresu kanonów stylu, harmonii i formy;
- 2) wykazuje się umiejętnością korzystania z literatury specjalistycznej;
- 3) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną do pogłębienia wiedzy merytorycznej;
- 4) wykorzystuje urządzenia audiowizualne do rejestracji swoich występów i weryfikacji osiągnięć;
- 5) zna i porównuje różne interpretacje dzieł muzycznych i wyraża o nich swoją opinię.

6

3. Przygotowanie ucznia do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń:

- 1) świadomie i umiejętnie wykorzystuje swój potencjał muzyczny na scenie;
- 2) osiąga koncentrację, niezbędną do opanowania tremy i prawidłowego przebiegu występu;
- 3) zna i stosuje podstawowe zasady odpowiedniego zachowania się i prezencji na estradzie;
- 4) zna na pamięć część utworów ze swojego repertuaru, w tym duże formy;
- 5) wykazuje się kreatywnością w interpretacji utworów;
- 6) współpracuje z innymi instrumentalistami w ramach zespołów kameralnych, wykazując dbałość o zachowanie proporcji brzmieniowych, czystość intonacji i jednolitą artykulację.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń:

- 1) ocenia słuchany utwór i jego wykonanie;
- 2) poszukuje nowych form wyrazu artystycznego, prezentując otwartą postawę wobec zmieniających się praktyk wykonawczych i nurtów stylistycznych;
- 3) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową, a także korzystając z technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 4) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka w szkole muzycznej II stopnia – drugi etap edukacyjny, to czas krystalizowania się planów zawodowych ucznia i perspektyw jego dalszej edukacji na studiach wyższych. Ma on także możliwość satysfakcjonującego ukończenia szkoły i uzyskania dyplomu.

Na początku nauki nauczyciel powinien zadbać o adaptację ucznia w nowej szkole, w razie potrzeby dokonać korekty jego aparatu gry oraz uzupełnić ewentualne braki techniczne i repertuarowe. W dalszym przebiegu edukacji obowiązkiem ucznia jest pogłębianie wiedzy i rozwijanie umiejętności wiolinistycznych. Lekcja indywidualna, jako forma organizacyjna nauczania gry na skrzypcach, pozwala na dostosowanie metod dydaktycznych do uzdolnień i stopnia zaawansowania ucznia. Obliguje to nauczyciela do rzetelnego i perspektywicznego zaplanowania procesu dydaktycznego.

Na wszechstronne wykształcenie muzyka – instrumentalisty powinna składać się praca ucznia z pianistą-akompaniatorem, zajęcia w zespołach kameralnych i orkiestrze szkolnej. Nieodzownym elementem edukacji artystycznej są także występy szkolne i pozaszkolne. Na zakończenie szkoły II stopnia uczeń przystępuje do recitalu dyplomowego.

W programie recitalu należy uwzględnić następujący repertuar:

- co najmniej jeden kaprys,
- do wyboru: 1) J. S. Bach – dwie części dowolnej sonaty lub partity na skrzypce solo (w przypadku Partity h-moll dwie części z należącymi do nich Double) lub Chaconne, 2) G. Ph. Telemann – cała dowolna Fantazja na skrzypce solo lub inny utwór polifoniczny na skrzypce solo,
- I lub II i III część dowolnego koncertu skrzypcowego lub cały koncert,
- sonata na skrzypce i fortepian lub jej wybrane części,
- utwór lub utwory dowolne do wyboru (utwór na skrzypce solo, utwór wirtuozowski z fortepianem lub inne; dopuszcza się wykonanie utworu kameralnego: duetu, trio, kwartetu itp.).

Program recitalu dyplomowego powinien być wykonany z pamięci i trwać minimum 45 minut. Dopuszcza się grę z nut sonaty z fortepianem i innych utworów kameralnych oraz utworów współczesnych.

Oprócz programu dyplomowego uczeń powinien zaliczyć (w formie wewnętrznego zaliczenia): dowolną parę gam jednoimiennych, pasaże, dwudźwięki w dur i moll, (tercje, seksty, oktawy, oktawy palcowane i decymy) oraz czytanie a vista.

Podstawa programowa została skonstruowana z myślą o uczniu na średnim poziomie zaawansowania i należy traktować ją jako minimum. Treści w niej zawarte powinny umożliwić uczniowi zdobycie umiejętności instrumentalnych niezbędnych do satysfakcjonującego wykonania recitalu dyplomowego na średnim poziomie zaawansowania. Należy podkreślić, iż w przypadku uczniów wybitnie uzdolnionych nauczyciel ma pełną swobodę w doborze i realizacji programu o wyższym stopniu trudności, dopasowanym do potrzeb procesu dydaktycznego.

TRĄBKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń utrzuca i rozwija umiejętności gry na instrumencie.

2. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje dzieła muzyczne, zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

3. Kształcenie rozwoju i przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 2) posiada umiejętność pracy w dużym zespole wykonawczym;
- 3) jest świadomym odbiorcą sztuki;
- 4) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę i odmiany instrumentu w pełnym zakresie;

- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry, osiągając swobodę i biegłość techniczną;
- 3) posiada umiejętności techniczne, umożliwiające stosowanie różnych rodzajów artykulacji;
- 4) aktywnie współpracuje z akompaniatorem;
- 5) potrafi czytać nuty a vista i transponować na miarę swoich możliwości;
- 6) poznaje i włącza do swojego repertuaru wybrane fragmenty partii orkiestrowych;
- 7) rozwija i kontroluje technikę gry (ćwiczenia alikwotowe i gamowe).

2. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje nad materiałem muzycznym;
- 2) wytrwale dąży do osiągnięcia zamierzonego celu;
- 3) świadomie i prawidłowo organizuje swój plan pracy;
- 4) potrafi dokonać analizy i oceny własnej gry;
- 5) posługuje się różnymi technikami zapamiętywania;
- 6) posiada umiejętności do kreatywnej interpretacji utworu;
- 7) wykonuje utwór zgodnie z budową formalną i stylem epoki.

3. Kształcenie rozwoju i przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) realizuje w sposób odpowiedzialny powierzone mu obowiązki i zadania w małych i dużych zespołach muzycznych;
- 2) ma poczucie współodpowiedzialności za efekt końcowy pracy w zespole.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nowa podstawa programowa kreuje nowy model absolwenta dwóch etapów edukacyjnych: szkoły muzycznej I i II stopnia. Ideą kształcenia powinno być przygotowanie go pod względem technicznym i wyrazowym do gry na instrumencie oraz do podjęcia dalszej nauki. Indywidualny system nauczania kształtuje umiejętność samodzielnej, systematycznej i dobrze zorganizowanej pracy, wspartej odpowiedzialnym wykorzystaniem techniki informatycznej. Uzupełnieniem edukacji powinny być czynniki kształtujące osobowość absolwenta nie tylko jako muzyka, ale jako człowieka odpowiedzialnego, umięjącego pracować w grupie i na rzecz tej grupy.

TRĄBKA NATURALNA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej i praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń rozwija i kształtuje prawidłowe zadęcie, posługiwanie się aparatem gry oraz doskonali sposoby analizy i interpretacji materiału muzycznego.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje rodzaje i charakterystykę trąbek naturalnych, wybraną wiedzę z zakresu historii i budowy instrumentów oraz podstawowe utwory z literatury przeznaczonej na trąbkę, w tym muzykę kameralną i reprezentacyjną.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) umiejętnie kieruje swoimi emocjami, panuje nad tremą i potrafi się koncentrować przed występem i podczas prezentacji;
- 2) aktywnie współpracuje z muzykami w zespole.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej i praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) posługuje się rozwiniętą techniką gry, w tym opanowaną techniką (aperatura) języka;
- 2) posługuje się rejestrem od g do a²;
- 3) świadomie posługuje się rejestrem principale i clarino (clarino do a²);
- 4) stosuje – w zależności od stylu i charakteru utworu – różne rodzaje artykulacji, frazowanie, ornamentację oraz podstawowe elementy improwizacji;
- 5) posiada umiejętność dostrajania instrumentu łącznie ze znajomością aplikatury (jeśli używane są trąbki z otworami, system angielski bądź niemiecki);
- 6) stosuje podstawowe elementy techniki z użyciem szeregu tonów naturalnych;
- 7) twórczo interpretuje utwór, uwzględniając zasady notacji, kanony stylu, strukturę formy muzycznej oraz elementy wyrazu muzycznego;
- 8) stosuje różne sposoby zapamiętywania utworów;
- 9) wykonuje a vista utwory o małym stopniu trudności;
- 10) samodzielnie opracowuje łatwe utwory;
- 11) wykonuje utwory w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 12) posiada umiejętność gry zespołowej oraz dostrajania się, (duety, muzyka wieżowa, korpus trąbek);
- 13) samodzielnie posługuje się czterema podstawowymi strojami trąbek (d – 440 Hz, d – 415 Hz, c – 440 Hz, c – 415 Hz);
- 14) korzysta w praktyce z zasobów wiedzy teoretycznej (traktaty, metodyka).

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) definiuje podstawowy repertuar trąbki naturalnej;
- 2) definiuje strukturę wykonywanego dzieła, jego styl oraz charakter;
- 3) wymienia rodzaje strojów używanych w trąbce naturalnej;
- 4) wykorzystuje wiedzę z zakresu historycznych praktyk wykonawczych;
- 5) wykorzystuje wiedzę z zakresu historii i budowy trąbki naturalnej;
- 6) pozyskuje materiały i wiedzę ze zbiorów bibliotecznych, multimedialnych, technik informacyjnych i komunikacyjnych;
- 7) świadomie rozróżnia terminologię specjalistyczną.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) jest zdolny do samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy;
- 2) aktywnie i odpowiedzialnie współpracuje w grupie i na rzecz grupy;
- 3) przestrzega zasad zachowania się na estradzie oraz potrafi krytycznie ocenić własną prezentację, potrafi obiektywnie i rzetelnie ocenić swoje kwalifikacje;
- 4) doskonali efekty własnej pracy;
- 5) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 6) bierze czynny udział w różnych formach życia muzycznego;
- 7) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Idea interpretacji muzyki dawnej zgodnie z ówczesną estetyką i praktyką wykonawczą uzyskała w ostatnich latach znaczną popularność, także w Polsce. Dzięki temu znacząco poszerzył się zakres repertuaru oraz znajomość historycznej praktyki wykonawczej. Umiejętność gry na trąbce naturalnej z jednej strony poszerza możliwości wykonawcze, z drugiej zaś stanowi ważny i wręcz nieodzowny element w nauczaniu gry na trąbce współczesnej.

Trąbka naturalna może być traktowana jako instrument główny, wyłącznie dla uczniów posługujących się doskonałym aparatem gry. W formie uproszczonej wykorzystywana powinna być jako instrument dydaktyczny, wspomagający kształcenie na trąbce współczesnej. Jej zastosowanie w procesie dydaktycznym pozwala uczniom na rozwinięcie podstawowych problemów związanych z aparatem gry (praca układu oddechowego, umiejętność operowanie powietrzem) oraz z techniką. Ponadto, systematyczne ćwiczenie oraz właściwe wykorzystanie i kształtowanie pozycji języka i artykulacji przynosi efekt w postaci doskonale opanowanego warsztatu.

Współistnienie różnych stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami, dlatego zaleca się kształcenie uczniów na poziomie szkoły muzycznej II stopnia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego. Nauka gry na trąbce naturalnej może być realizowana w ramach przedmiotu głównego, jako instrumentu obowiązkowego, a także jako instrumentu dodatkowego, czyli zajęć uzupełniających w ramach specjalności zawodowej.

Przygotowanie podstawy programowej stało się ważnym bodźcem do ponownego, twórczego spojrzenia na sylwetkę absolwenta szkoły muzycznej, który nie tylko posiada kompetencje właściwe dla muzyka instrumentalisty, ale ukształtowany jest jako człowiek o wszechstronnej, bogatej osobowości i humanistycznych poglądach. Cele kształcenia ucznia zostały zatem wzbogacone o nabycie umiejętności funkcjonowania absolwenta szkoły muzycznej II stopnia w życiu społeczno-kulturalnym.

TUBA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń doskonali elementy techniki i interpretacji w grze na instrumencie.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń samodzielnie doskonali pracę nad utworami i zadaniami, wybranymi przez pedagoga. Potrafi wyszukiwać i wybierać informacje, niezbędne w rozwiązywaniu problemów muzycznych, korzystając z technik informacyjnych i komunikacyjnych.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) bierze udział w projektach muzycznych, organizowanych przez szkołę oraz poza placówką;
- 2) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 3) posiada umiejętność pracy w dużym zespole wykonawczym;
- 4) jest świadomym odbiorcą sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę i odmiany instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry, osiągając swobodę i biegłość techniczną;
- 3) posiada umiejętności techniczne, umożliwiające stosowanie różnych rodzajów artykulacji;
- 4) aktywnie współpracuje z akompaniatorem;
- 5) potrafi czytać a vista proste utwory;
- 6) poznaje i włącza do swojego repertuaru wybrane fragmenty partii orkiestrowych;
- 7) rozwija i kontroluje technikę gry (ćwiczenia alikwotowe i gamowe).

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje nad materiałem muzycznym;
- 2) osiąga systematycznie i z determinacją zamierzone cele kształcenia;
- 3) świadomie potrafi zorganizować plan swojej pracy;
- 4) analizuje i konstruktywnie ocenia własną grę;
- 5) definiuje własne niepowodzenia i wyciąga z nich wnioski;
- 6) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) korzysta z szerokiej oferty edukacyjnej szkoły i środowiska;
- 2) kształtuje postawę aktywnego odbiorcy muzyki i sztuki;
- 3) umiejętnie wykorzystuje w praktyce zdobytą wiedzę;
- 4) występuje jako solista i kameralista;
- 5) posiada umiejętności pracy w zespole muzycznym.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Założenia nowej podstawy programowej mają pomóc nauczycielom w kształceniu młodych tubistów na poziomie szkół muzycznych II stopnia. Zawarte w niej treści, propozycje i uwagi stanowią podstawowe wskazówki dla nauczycieli, którzy prowadzą zajęcia w klasie tuby. Głównym celem nauczania jest kształcenie techniki instrumentalnej oraz jakości brzmieniowej w grze na tubie. Ponadto uczeń powinien rozwijać wrażliwość na kształtowanie frazy oraz umiejętność wykorzystania środków artykulacyjnych. Ważnym elementem kształcenia młodego instrumentalisty jest także rozwijanie umiejętności gry w zespołach kameralnych i orkiestrach, w których priorytetem staje się jednolite brzmienie, czystość intonacji, precyzja rytmiczna, a przede wszystkim współdziałanie wykonawców zarówno w przestrzeni muzycznej jak i społecznej.

Podstawą edukacji muzycznej w szkole II stopnia jest wykształcenie u ucznia samodzielnej, dokładnej pracy nad własnym warształem instrumentalnym. Ogromną rolę pełni w tym nauczyciel, który podczas zajęć winien stale zwracać uwagę na jakość wydobywanego przez ucznia dźwięku, intonacji i rytmu, dynamiki, a także na sposób prowadzenia frazy. Wzór wyniesiony z lekcji, w połączeniu z samokontrolą i koncentracją ucznia podczas pracy w domu powinien przynieść pożądane efekty. Niezbędna jest także kontrola odczytywania przez ucznia zapisu nutowego podczas wykonywania przez niego ćwiczeń i etud oraz czytanie a vista. Nabyte umiejętności są podstawą do profesjonalnego muzykowania w przyszłości.

VIOLA DA GAMBA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej i praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) kształtuje i doskonali prawidłową postawę przy instrumencie, technikę gry, kształtuje umiejętność właściwego wydobywania dźwięku, doskonali intonację, rozwija umiejętność zmian pozycji w technice lewej ręki, zdobywa wiedzę i umiejętności w zakresie odpowiedniej konserwacji instrumentu i jego strojenia;
- 2) doskonali czytanie w kluczach oraz samodzielność w indywidualnej pracy nad materiałem muzycznym;

- 3) poznaje zasady strojenia instrumentu w różnych temperaturach, sposoby artykulacji, palcowania, uczy się realizacji ozdobników zgodnie z oryginalnymi wskazaniem, poznaje podstawy improwizacji;
- 4) doskonali czytanie a vista, przyswaja umiejętności wykonywania i samodzielnego opracowywania materiału zgodnie z podstawowymi zasadami historycznych praktyk wykonawczych;
- 5) uczy się gry solowej oraz gry z udziałem jednego lub większej liczby instrumentów towarzyszących.

2. Zdobywanie wiedzy teoretycznej z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) poznaje historię violi da gamba, repertuar przeznaczony na ten instrument oraz literaturę przedmiotu;
- 2) zapoznaje się z podstawowymi zasadami historycznego wykonawstwa i uczy się praktycznego ich zastosowania;
- 3) zdobywa wiedzę z historii muzyki europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem epoki baroku, poznaje podstawy basu cyfrowanego, wykorzystuje dostępne źródła informacji, w tym technologię informacyjną i komunikacyjną.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu kulturalnym i występów publicznych

Uczeń:

- 1) rozwija samodzielność, ogólną wrażliwość i zmysł estetyczny;
- 2) doskonali indywidualne techniki koncentracji oraz sposoby opanowywania tremy poprzez pracę z innymi muzykami, częste (czynne i bierne) uczestnictwo w audycjach i koncertach;
- 3) rozwija umiejętność obiektywnej i rzetelnej oceny swoich kwalifikacji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej i praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) posługuje się prawidłowym aparatem gry:
  - a) przyjmuje i utrzymuje symetryczną i rozluźnioną postawę podczas gry na instrumencie,
  - b) ustawia właściwie prawą i lewą rękę,
  - c) prawidłowo trzyma smyczek – odpowiednio do jego środka ciężkości,
  - d) wydobywa dźwięk wysokiej jakości (z uwzględnieniem rezonansu),
  - e) kształtuje dźwięk i artykulację za pomocą smyczka (jego prowadzenia, prędkości i nacisku, kontroluje ułożenie środkowego palca na włosiu tak, aby możliwa była praca napinania i rozluźniania napięcia włosia) oraz odpowiedniego ustawienia palców lewej ręki,
  - f) posługuje się swobodnie techniką lewej ręki, zmienia sprawnie pozycje,
  - g) świadomie kontroluje intonację, mając na uwadze historyczne temperatury;
- 2) posiada praktyczną wiedzę na temat właściwości drewna i strun jelitowych, ich wrażliwości i zachowania wobec zmian temperatury i wilgotności;
- 3) dba o bezpieczne przechowywanie instrumentu i smyczka;
- 4) dobiera (typ struny, średnica struny), zakłada i zmienia struny;
- 5) stroi instrument zarówno do kamertonu, innego instrumentu melodycznego, jak i instrumentu harmonicznego;
- 6) dobiera, wiąże, precyzyjnie ustawia i konserwuje progi;
- 7) czyta nuty w kluczu wiolinowym, altowym i basowym;

- 8) czyta proste utwory z tabulatury francuskiej;
- 9) rozróżnia podstawowe style i w oparciu o nie stosuje odpowiednią artykulację i ozdóbki;
- 10) pracuje samodzielnie nad materiałem, rozwiązując przy tym problemy techniczne oraz interpretacyjne, zgodne z historyczną praktyką wykonawczą;
- 11) wyszukuje i stosuje aplikaturę zgodną z historyczną praktyką wykonawczą oraz własnymi predyspozycjami anatomicznymi;
- 12) świadomie stosuje wibrację (jedynie jako ornament);
- 13) czyta a vista proste linie basu oraz nieskomplikowany tekst solowy, zgodnie z podstawowymi zasadami historycznego wykonawstwa;
- 14) wykorzystuje zasady basu cyfrowanego w realizacji linii melodycznej basso continuo;
- 15) potrafi grać solo oraz z udziałem jednego lub więcej instrumentów towarzyszących (z uwzględnieniem intonacji, rytmu i brzmienia);
- 16) zapamiętuje szczegóły techniczne, interpretacyjne i wykonawcze, wypracowane w czasie prób i stosuje je podczas prezentacji estradowej;
- 17) podczas występu konsekwentnie realizuje ustaloną interpretację.

2. Zdobywanie wiedzy teoretycznej z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę na temat pochodzenia violi da gamba, jej zastosowania i roli w XVI, XVII i XVIII wieku;
- 2) rozróżnia i potrafi opisać rodziny skrzypiec i viol (viola sopranowa, altowa, tenorowa, basowa, violone);
- 3) wymienia i charakteryzuje wybrane traktaty z XVI, XVII i XVIII wieku, dotyczące gry na violi da gamba oraz współczesne publikacje na temat wykonawstwa historycznego;
- 4) posiada ogólną wiedzę o repertuarze przeznaczonym na violę da gamba;
- 5) jest świadomy koncepcji retoryki w muzyce barokowej;
- 6) rozróżnia styl włoski i styl francuski;
- 7) posiada wiedzę na temat:
  - a) hierarchii ważności nut w takcie,
  - b) separowania interwałów,
  - c) związków pomiędzy muzyką a słowem,
  - d) podstawowych zasad harmonii (poszczególne stopnie skali, ich właściwości),
  - e) form muzycznych charakterystycznych dla muzyki XVI, XVII i XVIII wieku,
  - f) zasad basu cyfrowanego oraz jego podstawowych oznaczeń;
- 8) rozróżnia i wybiera wydania zgodne z aktualną wiedzą na temat historycznej praktyki wykonawczej, ma świadomość różnic między nimi a opracowaniami z ingerencją edytorską, korzysta z wydań faksymilowych i urtekstowych;
- 9) pozyskuje materiały i wiedzę, korzystając z multimedii, technik informacyjnych, zbiorów bibliotecznych oraz innych dostępnych źródeł.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu kulturalnym i występów publicznych

Uczeń:

- 1) współpracuje z innymi muzykami i zespołami kameralnymi;
- 2) zachowuje się zgodnie z normami społecznymi podczas imprez artystycznych, zarówno jako wykonawca, jak i odbiorca (odpowiednia postawa, strój, higiena, mimika twarzy, szacunek dla publiczności, wykonawców oraz współwykonawców);
- 3) odczuwa i przekazuje słuchaczom treść emocjonalną wykonywanych utworów;
- 4) ocenia samodzielnie i obiektywnie swoje kwalifikacje oraz poziom gry;
- 5) ocenia obiektywnie grę innych;
- 6) wykazuje szacunek dla innych koncepcji artystycznych;
- 7) rozpoznaje emocje u siebie oraz innych, potrafi je zinterpretować;
- 8) jest otwarty na konstruktywną krytykę, potrafi wyciągać wnioski;

- 9) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową;
- 10) angażuje się w organizację przedsięwzięć kulturalnych i społecznych;
- 11) uczestniczy w audycjach, koncertach, wystawach i innych wydarzeniach kulturalnych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzyła się rozpiętość repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Wielość współistniejących równocześnie stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Pedagog prowadzący przedmiot główny – viola da gamba – powinien indywidualnie pracować nie tylko nad wykształceniem muzycznym ucznia, ale także nad rozwojem osobowości młodego człowieka pamiętając, że nauczyciel gry, to także nauczyciel sztuki życia.

W nauczaniu gry na instrumencie historycznym, jakim jest viola da gamba, bardzo ważne jest poznanie nie tylko „rzemiosła” związanego ze specjalnością ucznia, ale także szeroki kontekst historyczny. Nauczyciel powinien uświadamiać ucznia, że idea wykonawstwa historycznego nie koncentruje się wyłącznie na odtwarzaniu muzyki, ale dąży do wykształcenia artysty o szerokich horyzontach myślowych, otwartego na integrację różnych dziedzin sztuki oraz nauki. Z tego względu warto w trakcie edukacji zwrócić uwagę na współpracę z nauczycielami innych przedmiotów humanistycznych oraz ogólnomuzycznych.

Głównym celem nauczania gry na violi da gamba (jako instrumentu głównego) jest zdobycie przez ucznia wiedzy, umiejętności oraz kompetencji indywidualnych i społecznych opisanych w Podstawie programowej.

Ważnym aspektem nauczania powinna być gra zespołowa. Zaleca się, aby podczas zajęć indywidualnych nauczyciel, oprócz pracy nad programem solowym, przygotowywał z uczniem również fragmenty linii melodycznej basso continuo oraz utworów kameralnych. Dzięki temu instrumentalista z większą swobodą odnajdzie swoje miejsce w zespole muzyków, w którym będzie nie tylko „odtwarzał”, ale także świadomie proponował i kreował kształt artystyczny wykonywanego dzieła.

Aby dać uczniom większe możliwości poznania tajników gry na violi da gamba sugeruje się wprowadzenie tego przedmiotu wielotorowo: jako instrumentu głównego oraz jako instrumentu dodatkowego podczas zajęć uzupełniających w ramach specjalności zawodowej.

WALTORNIA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń utrwała i rozwija umiejętności gry na instrumencie.

2. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń odpowiedzialnie wykorzystuje czas przeznaczony na pracę z instrumentem. Przygotowuje i wykonuje dzieła muzyczne, zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) występuje publicznie jako solista i kameralista;
- 2) posiada umiejętność pracy w dużym zespole wykonawczym;

- 3) jest świadomym odbiorcą sztuki;
- 4) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię, budowę i odmiany instrumentu w pełnym zakresie;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry, uzyskując swobodę i biegłość techniczną;
- 3) posiada technikę umożliwiającą wykonywanie różnych rodzajów artykulacji;
- 4) twórczo współpracuje z akompaniatorem;
- 5) potrafi grać a vista oraz transponować w miarę swoich możliwości;
- 6) poznaje wybrane fragmenty partii orkiestrowych;
- 7) wykorzystuje i kontroluje technikę gry (ćwiczenia alikwotowe i gamowe).

2. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) samodzielnie pracuje nad materiałem muzycznym;
- 2) wytrwale dąży do osiągnięcia zamierzonego celu;
- 3) świadomie i odpowiedzialnie organizuje swój plan pracy;
- 4) dokonuje analizy i oceny własnej gry;
- 5) posługuje się różnymi technikami zapamiętywania materiału nutowego;
- 6) kształci umiejętność interpretacji utworu;
- 7) wykonuje utwór zgodnie z budową formalną i stylem epoki.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) realizuje w sposób odpowiedzialny powierzone mu obowiązki i zadania w małych i dużych formach muzykowania zespołowego;
- 2) samodzielnie kształtuje zespołowe poczucie obowiązku poprzez budowanie relacji opartych na zaufaniu i dzieleniu się wiedzą;
- 3) aktywnie uczestniczy w wydarzeniach muzycznych środowiska;
- 4) poszerza i aktualizuje wiedzę muzyczną, korzystając m.in. z technologii informacyjnej i komunikacyjnej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nowa podstawa programowa kreuje nowy model absolwenta dwóch etapów edukacyjnych: szkoły muzycznej I i II stopnia. Ideą kształcenia powinno być jego przygotowanie do gry na instrumencie pod względem technicznym i wyrazowym oraz do podjęcia dalszej nauki. Indywidualny system nauczania kształtuje umiejętność samodzielnej, systematycznej i dobrze zorganizowanej pracy, wspartej odpowiedzialnym wykorzystaniem techniki informatycznej. Uzupełnieniem edukacji powinny być czynniki kształtujące osobowość absolwenta nie tylko jako muzyka, ale jako człowieka odpowiedzialnego, umiejącego pracować w grupie i na rzecz tej grupy.

WIOLONCZELA BAROKOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej i praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa umiejętność gry na wiolonczeli barokowej, kształtuje i doskonali prawidłową postawę przy instrumencie, technikę gry, kształtuje umiejętność prawidłowego wydobywania dźwięku, doskonali intonację, rozwija umiejętność zmiany pozycji, zdobywa wiedzę i umiejętności w zakresie odpowiedniej pielęgnacji instrumentu i jego strojenia;
- 2) doskonali czytanie w kluczach oraz samodzielność w indywidualnej pracy nad materiałem muzycznym;
- 3) poznaje zasady intonacji w różnych temperacjach, sposoby artykulacji, palcowania, uczy się realizacji ozdobników zgodnie z oryginalnymi wskazaniem, poznaje podstawy improwizacji historycznej;
- 4) doskonali czytanie a vista, przyswaja umiejętności wykonywania i samodzielnego opracowywania materiału zgodnie z podstawowymi zasadami historycznych praktyk wykonawczych;
- 5) uczy się gry solowej oraz kameralistyki.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń poznaje historię wiolonczeli, repertuar wiolonczelowy, literaturę przedmiotu, zapoznaje się z podstawowymi zasadami historycznego wykonawstwa i uczy się praktycznego ich zastosowania. Zdobycie wiedzy z historii muzyki europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem epoki baroku, poznaje podstawy basu cyfrowanego, potrafi korzystać z dostępnych źródeł bibliotecznych i multimedialnych w celu poszukiwania informacji i rozwijania wiedzy.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) rozwija samodzielność, ogólną wrażliwość i zmysł estetyczny;
- 2) doskonali indywidualne techniki koncentracji oraz sposoby opanowywania tremy poprzez pracę z innymi muzykami, częste (czynne i bierne) uczestnictwo w audycjach i koncertach;
- 3) rozwija umiejętność obiektywnej i rzetelnej oceny swoich kwalifikacji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie, rozwijanie wrażliwości muzycznej i praktyczne wykorzystywanie wiedzy teoretycznej

Uczeń:

- 1) posiada umiejętność gry na wiolonczeli barokowej i posługuje się elementami techniki gry:
  - a) zachowuje prawidłową postawę przy instrumencie,
  - b) trzyma instrument bez nóżki,
  - c) ustawia właściwie prawą i lewą rękę,
  - d) trzyma prawidłowo smyczek, odpowiednio do jego zastosowania i środka ciężkości,
  - e) wydobywa dźwięk dobrej jakości,
  - f) kształtuje dźwięk za pomocą smyczka,
  - g) stosuje zróżnicowaną artykulację,

- h) posługuje się swobodnie techniką lewej ręki, zmienia sprawnie pozycje,
- i) świadomie dba o intonację pod kątem historycznych temperacji,
- j) gra dwudźwięki,
- k) realizuje akordy zgodnie z historyczną praktyką wykonawczą;
- 2) zna budowę wiolonczeli, wymienia i określa jej części;
- 3) posiada praktyczną wiedzę na temat właściwości drewna i strun jelitowych;
- 4) dba o instrument, smyczek i struny;
- 5) potrafi założyć i zmienić struny;
- 6) stroi instrument do kamertonu, innego instrumentu melodycznego lub instrumentu harmonicznego;
- 7) czyta nuty w kluczu tenorowym i basowym;
- 8) rozróżnia podstawowe style XVII i XVIII wieku, stosując odpowiednią artykulację i ozdobniki;
- 9) pracuje samodzielnie nad materiałem, rozwiązując we współpracy z pedagogiem problemy techniczne i interpretacyjne, zgodnie z historyczną praktyką wykonawczą;
- 10) stosuje aplikaturę zgodną z historyczną praktyką wykonawczą oraz czynnikami anatomicznymi;
- 11) stosuje wibrację świadomie i w uzasadnionych przypadkach;
- 12) czyta a vista proste linie basu oraz nieskomplikowany tekst solowy, zgodnie z podstawowymi zasadami historycznego wykonawstwa;
- 13) wykorzystuje zasady basu cyfrowanego w realizacji linii melodycznej basso continuo;
- 14) przygotowuje partie solowe oraz z udziałem instrumentów towarzyszących;
- 15) zapamiętuje szczegóły interpretacyjne i wykonawcze wypracowane w czasie prób i wykorzystuje je podczas występów estradowych;
- 16) prezentuje podczas występu publicznego:
  - a) konsekwencję w zakresie interpretacji,
  - b) kontrolę nad intonacją, rytmem oraz jakością dźwięku;
- 17) stosuje podczas występu umiejętność koncentracji.

2. Zdobywanie wiedzy z zakresu przedmiotu, z uwzględnieniem kontekstu historyczno-estetycznego

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę na temat pochodzenia wiolonczeli, jej zastosowania i roli, zwłaszcza w XVII i XVIII wieku;
- 2) rozróżnia i potrafi opisać rodziny skrzypiec i viol da gamba;
- 3) potrafi rozpoznać, nazwać i opisać podstawowe basowe instrumenty smyczkowe z epoki baroku;
- 4) charakteryzuje rozwój ewolucyjny instrumentu, z uwzględnieniem różnic w budowie i technice gry pomiędzy wiolonczelą barokową i współczesną;
- 5) wymienia i wykorzystuje historyczne traktaty oraz współczesne publikacje na temat wykonawstwa historycznego;
- 6) zna podstawowy repertuar wiolonczelowy, wymienia liczne utwory z okresu przedklasycznego;
- 7) rozróżnia style włoski i francuski w muzyce baroku;
- 8) rozróżnia podstawowe style i ich cechy w poszczególnych epokach historycznych;
- 9) jest świadomy znaczenia retoryki w muzyce barokowej;
- 10) posiada wiedzę na temat:
  - a) związków pomiędzy muzyką a słowem,
  - b) podstawowych zasad harmonii,
  - c) form muzycznych, charakterystycznych dla muzyki XVI–XVIII wieku,
  - d) basu cyfrowanego oraz jego podstawowych oznaczeń,
  - e) hierarchii ważności nut w takcie,
  - f) separowania interwałów;
- 11) stosuje praktyki wykonawcze w sposób odpowiedni do stylu;

- 12) rozróżnia i wybiera wydania zgodne z aktualną wiedzą na temat historycznej praktyki wykonawczej, ma świadomość różnic między nimi a opracowaniami z ingerencją edytorską, korzysta z wydań faksymilowych i urtekstowych;
- 13) pozyskuje materiały i wiedzę, korzystając z mediów, technologii informacyjnej i komunikacyjnej, zbiorów bibliotecznych oraz innych dostępnych źródeł.

3. Przygotowanie do samodzielnej pracy i aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

- 1) współpracuje z innymi muzykami i zespołami kameralnymi;
- 2) zachowuje się zgodnie z normami społecznymi podczas imprez artystycznych, zarówno jako wykonawca, jak i odbiorca (odpowiednia postawa, strój, higiena, mimika twarzy, szacunek dla publiczności, wykonawców oraz współwykonawców);
- 3) realizuje i przekazuje słuchaczom treść emocjonalną wykonywanych utworów;
- 4) potrafi umiejętnie ocenić swoje kwalifikacje oraz poziom gry;
- 5) wykazuje szacunek dla różnych koncepcji artystycznych;
- 6) respektuje ogólnie przyjęte wartości (szacunek, empatia, tolerancja, wrażliwość) i buduje relacje z przełożonymi oraz innymi uczniami;
- 7) jest otwarty na konstruktywną krytykę, potrafi wyciągać wnioski;
- 8) angażuje się w organizację przedsięwzięć kulturalnych.

6

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Spośród wielu zmian w szkolnictwie artystycznym, jedną z najbardziej istotnych jest wprowadzenie nowych specjalności, a w szczególności nauki gry na instrumentach historycznych. Idea interpretacji muzyki przeszłości w zgodzie z ówczesną estetyką wykonawczą uzyskała ostatnio w Polsce i na świecie ogromną popularność. Dzięki temu znacząco poszerzył się zakres repertuaru, który obejmuje utwory powstałe w okresie od średniowiecza do współczesności. Różnorodność współistniejących stylów wykonawczych stwarza niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów i idei między muzykami. Ważne jest więc umożliwienie uczniom kształcenia z wykorzystaniem instrumentarium historycznego już na poziomie szkoły II, a nawet I stopnia.

Historyczne wykonawstwo wymaga oprócz umiejętności technicznych również specjalistycznej wiedzy teoretycznej, historycznej, muzykologicznej oraz umiejętnego łączenia tych dziedzin. Praktyczna analiza i synteza poszczególnych obszarów wiedzy pozwala na lepsze zrozumienie zamysłów kompozytorów oraz idei muzyki dawnej, a także środowiska i kontekstu, w jakim ona powstawała. Ważne jest, aby uzmysłowić uczniowi piękno i naturalność przywróconej do swego oryginalnego kształtu muzyki, jej aktualność i żywotność. Edukacja w tej dziedzinie poszerza i kształtuje w szczególności horyzonty i osobowość uczniów. W podstawie programowej proponuje się wprowadzanie przedmiotu „wiolonczela barokowa” na dwa sposoby: jako instrument główny oraz jako dodatkowy dla wiolonczelistów współczesnych, a także dla innych uczniów zainteresowanych muzyką dawną (w ramach dodatkowych godzin będących do dyspozycji dyrektora szkoły). W zależności od stopnia zaawansowania oraz zainteresowań ucznia można do pracy nad repertuarem włączyć utwory z innych epok (średniowiecze, renesans, klasycyzm, romantyzm, muzyka XX i XXI wieku).

WIOLONCZELA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń usprawnia aparat gry prawej i lewej ręki, doskonali umiejętności techniczne i interpretacyjne, poszerzając i utrwalając środki wyrazu artystycznego. Rozwijają wirtuozowskie elementy gry.

2. Rozwinięcie wrażliwości oraz kształcenie estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń poznaje historię swojego instrumentu, poszerza wiedzę dotyczącą stylów wykonawczych, budowy formalnej utworu i interpretacji.

3. Przygotowanie ucznia do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń:

- 1) poprzez udział w koncertach doskonali umiejętność swobodnej prezentacji przed publicznością przy równoczesnym kreatywnym eksponowaniu swojej wrażliwości artystycznej;
- 2) pogłębia umiejętność współpracy z innymi instrumentalistami;
- 3) pracuje nad osiągnięciem koncentracji, umożliwiającej opanowanie tremy i prawidłowy przebieg występu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych, lekturę literatury fachowej oraz słuchanie nagrań świadomie kształtuje własny gust estetyczny i kształci umiejętność właściwego zachowania podczas różnych wydarzeń kulturalnych. Aktywnie bierze udział w życiu kulturalnym swojego środowiska.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zachowuje odpowiednią postawę ciała oraz prawidłowo posługuje się aparatem gry, uzyskując swobodę techniczną i wykonawczą;
- 2) posiada sprawność techniczną, pozwalającą na wykonanie utworów o – co najmniej – średnim stopniu trudności;
- 3) wykazuje się umiejętnością gry w pozycjach (łącznie z kciukową);
- 4) świadomie stosuje technikę przygotowawczą;
- 5) biegle posługuje się techniką dwudźwiękową i akordową;
- 6) swobodnie wykonuje flazolety naturalne i sztuczne;
- 7) gra różnymi rodzajami artykulacji i smyczkowania;
- 8) prawidłowo wykonuje ozdobniki;
- 9) wykazuje dużą dbałość o jakość dźwięku oraz intonację;
- 10) posiada umiejętność różnicowania barwy dźwięku;
- 11) gra wibracją ciągłą oraz potrafi ją modulować w zależności od stylu i charakteru wykonywanej muzyki;
- 12) pogłębia stronę wyrazową wykonywanych utworów w zakresie agogiki, dynamiki, frazowania i ekspresji;
- 13) planuje i organizuje samodzielną pracę, stosując odpowiednie metody, skuteczne w osiągnięciu zamierzonego celu;
- 14) potrafi kontrolować i oceniać swoją pracę;
- 15) wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności do samodzielnego opracowania utworu o średnim stopniu trudności, z zachowaniem wierności tekstu muzycznego, budowy formalnej i poprawnej stylistyki;
- 16) prawidłowo odczytuje a vista utwór o średnim stopniu trudności;
- 17) pod kierunkiem nauczyciela przygotowuje fragmenty partii orkiestrowych;
- 18) podejmuje próby improwizacji lub aranżacji albo komponowania.

2. Rozwinięcie wrażliwości oraz kształcenie estetyki gry w oparciu o wiedzę ogólnomuzyczną

Uczeń:

- 1) zna historię swojego instrumentu;
- 2) świadomie kształtuje interpretację utworów solowych i zespołowych w oparciu o znajomość kanonów stylu, formy i harmonii;
- 3) zapoznaje się ze współczesnym zapisem nutowym, charakterystycznym dla muzyki XX i XXI wieku;
- 4) wykorzystuje środki audiowizualne do rejestracji swoich występów w celu weryfikacji osiągnięć;
- 5) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną do pogłębiania wiedzy merytorycznej;
- 6) samodzielnie porównuje różne interpretacje wysłuchanych utworów i potrafi trafnie je ocenić, wykorzystuje wnioski w pracy nad pozycjami repertuarowymi.

3. Przygotowanie ucznia do prezentacji estradowej w grze solowej i zespołowej

Uczeń:

- 1) zna i stosuje zasady zachowania się na estradzie;
- 2) potrafi opanować pamięciowo duże formy;
- 3) podczas pracy z akompaniatorem studiuje partię fortepianu oraz wykorzystuje tę wiedzę w samodzielnej pracy w domu;
- 4) wykazuje się kreatywnością w interpretowaniu utworów, prezentując własną osobowość artystyczną;
- 5) posiada umiejętność analizy i krytycznej oceny własnych dokonań;
- 6) jest zdyscyplinowany podczas pracy w zespole;
- 7) podczas muzykowania zespołowego eksponuje walory swojego instrumentu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru dóbr kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym

Uczeń:

- 1) ocenia słuchany utwór i jego wykonanie;
- 2) poszukuje nowych form wyrazu artystycznego, prezentując otwartą postawę wobec zmieniających się praktyk wykonawczych i nurtów stylistycznych;
- 3) poszerza swoją wiedzę m.in. słuchając nagrań i czytając literaturę fachową, a także korzystając z technologii informacyjnej i komunikacyjnej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa określa główne cele nauczania oraz przewidywane efekty kształcenia osiągane przez uczniów. Treści merytoryczne zawarte w podstawie programowej powinny być ujęte i uwzględnione przez nauczycieli w szczegółowych programach nauczania realizowanych w szkole muzycznej II stopnia.

Celem głównym nauczania jest zachowanie ciągłości procesu kształcenia. Podstawa programowa dla szkoły II stopnia przewiduje przede wszystkim pogłębienie umiejętności nabytych podczas nauki w szkole muzycznej I stopnia.

Po opanowaniu podstaw warsztatu instrumentalnego zadaniem ucznia jest skoncentrowanie się na dalszym rozwijaniu wszystkich elementów gry, wykształconych w poprzednim etapie nauki. Rozwój powinien opierać się głównie na zdobyciu nowych i doskonaleniu już posiadanych środków wyrazu muzycznego. Uczeń z pomocą nauczyciela stara się, aby poszczególne elementy gry nabrały cech właściwych dla kandydata na zawodowego muzyka w specjalności solowej, kameralnej lub orkiestrowej. Na etapie szkoły muzycznej II stopnia uczeń nabiera dojrzałości emocjonalnej, potrafi lepiej ocenić efekty własnych starań i w oparciu o tę wiedzę podejmuje rozmaite działania artystyczne, takie jak udział w konkursach instrumentalnych jako solista bądź kameralista, czy uczestnictwo w różnych formach muzykowania zespołowego.

W okresie nauki w szkole II stopnia krystalizują się zainteresowania ucznia, dlatego inspiracja płynąca ze strony pedagoga może okazać się pomocna w podejmowaniu przez niego coraz większej liczby samodzielnych decyzji. Rola nauczyciela w rozwoju wrażliwości muzycznej ucznia jest znacząca i powinna wspomagać ten proces. Natomiast w dziedzinie sztuki instrumentalnej nauczyciel dba o ukształtowanie i rozwój pełnego zakresu umiejętności techniczno-wyrazowych, aby pozwoliły one uczniowi kontynuować naukę na wyższej uczelni muzycznej.

Ważnym celem nauczania jest również przygotowanie adepta do samodzielnej pracy, przy czym zakres zadań wytyczonych przez nauczyciela powinien być znacznie szerszy niż miało to miejsce w szkole muzycznej I stopnia. Uczeń zdobywa umiejętność samodzielnego opracowywania problemów technicznych oraz interpretacyjnych i stara się, aby praca domowa była efektywna.

Indywidualne lekcje, gra na instrumencie powinny dostarczać inspiracji i umiejętnie prowadzić do osiągania celów artystycznych.

Nauczyciel jako profesjonalista w swojej dziedzinie może ponadto przekazać uczniowi informacje dotyczące literatury przedmiotu oraz wiedzy specjalistycznej, a także pomóc mu zrozumieć związki gry instrumentalnej z wiedzą ogólnomuzyczną.

Po zakończeniu edukacji w szkole muzycznej II stopnia uczeń powinien być przygotowany do dojrzałego uczestnictwa w kulturze i podjęcia dalszego kształcenia.

SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA JAZZOWA I ESTRADOWA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) posługuje się techniką gry, pozwalającą na wykonanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego;
- 2) interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej;
- 3) improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) czyta nuty a vista w stopniu pozwalającym na odtworzenie utworu, z uwzględnieniem stylów i pulsacji występujących w muzyce jazzowej;
- 5) samodzielnie opracowuje utwory o zróżnicowanym stopniu trudności;
- 6) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 7) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji potrzebnych do realizacji przedmiotów artystycznych, z wykorzystaniem technik informacyjnych i komunikacyjnych;
- 8) posługuje się wiedzą z zakresu historii muzyki, w tym literatury muzycznej, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli;
- 9) potrafi opanować pamięciowo utwory ze swojego repertuaru;
- 10) gra na fortepianie w zakresie elementarnym, ze szczególnym uwzględnieniem utworów muzyki jazzowej;
- 11) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny.

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

BIG BAND

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń stosuje prawidłową technikę gry na instrumencie i wspólną dla całej grającej grupy artykulację, oraz wspólne frazowanie.

2. Zdobywanie umiejętności pracy w dużym zespole jazzowym

Uczeń zna zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w różnorodnych, dużych składach wykonawczych.

3. Kształcenie umiejętności czytania zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy, w szczególności specyficzny zapis dla muzyki jazzowej.

4. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki bigbandowej

Uczeń posiada wiedzę z zakresu historii muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu bigbandowego, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

5. Kształcenie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 2) prawidłowo wydobywa dźwięk na instrumencie;
- 3) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego;
- 4) potrafi dostosować rozmaite elementy swojej interpretacji do wymogów gry całej sekcji;
- 5) w realizacji partii bigbandowych, dostosowuje swoją grę do lidera sekcji;
- 6) prowadzi swoją sekcję instrumentalną, narzucając artykulację i interpretację.

2. Zdobywanie umiejętności pracy w dużym zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) zna rolę instrumentu w dużym zespole jazzowym;
- 2) akompaniuje instrumentalistom i wokalistom;
- 3) stosuje elementarne zasady komunikacji i współpracy w różnych, dużych składach wykonawczych;
- 4) słucha i właściwie reaguje na działania dyrygenta oraz innych członków zespołu.

3. Kształcenie umiejętności czytania zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na wykonanie utworu;
- 2) odczytuje znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, w szczególności zapisu dla muzyki bigbandowej;
- 3) współdziała z całą własną sekcją instrumentalną w procesie odczytywania utworu (dynamika, artykulacja);
- 4) improwizuje na podstawie funkcji harmoniczných bez wcześniejszego przygotowania.

4. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki bigbandowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu bigbandowego, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki bigbandowej i jazzowej, w szczególności dokonania znanych bigbandów jazzowych;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe;
- 4) rozpoznaje różne rodzaje charakterystycznych faktur stosowanych w aranżacjach bigbandowych.

5. Kształcenie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce bigbandowej;
- 2) gra w różnych stylistykach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe: melodykę, brzmienie, artykulację, dynamikę, frazowanie oraz podziały rytmiczne;
- 3) improwizuje, świadomie wykorzystując wiedzę zdobytą w procesie kształcenia na instrumencie, w zakresie skal, progresji i kadencji harmoniczných, stosowanych w muzyce jazzowej;
- 4) gra zespołowo i solo – w kontekście aranżacji bigbandowych (orkiestrowych);
- 5) analitycznie słucha muzyki, wyróżnia, rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne elementy aranżacyjne utworu muzycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry w big bandzie jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego, zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także poprawianie błędów i złych nawyków powstałych w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z grą w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności gry w dużym zespole jazzowym, motywowanie instrumentalisty do samodzielnej pracy, nauka świadomego odbioru muzyki. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, nauczyć go swobodnego operowania notacją muzyczną, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Ważnym zadaniem nauczyciela jest także zachęcanie ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Praktyka estradowa to jeden z najważniejszych elementów procesu nauczania, dlatego też bardzo ważne jest zaangażowanie nauczyciela i szkoły w organizację koncertów i in-

nych wydarzeń artystycznych, mających na celu oswojenie się młodych adeptów sztuki z publicznością. Wspieranie przez nauczyciela działalności konkursowej i koncertowej ucznia wpływa pozytywnie na jakość jego wykonania.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do wieku wychowanka.

ĆWICZENIA RYTMICZNE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie wartości rytmicznych, pauz i metrum oraz umiejętność realizacji rytmu w praktyce

Uczeń zna wartości rytmiczne, odpowiadające im pauzy oraz czas ich trwania. Potrafi grupować wartości rytmiczne w taktach o różnym metrum.

2. Kształcenie umiejętności świadomego łączenia wartości rytmicznych – puls ósemkowy, triolowy i szesnastkowy

Uczeń zna różne rodzaje pulsacji. Płynnie łączy pulsację parzystą i nieparzystą.

3. Zdobywanie wiedzy z zakresu polimetrii i polirytmii

Uczeń realizuje nakładające się na siebie różne podziały rytmiczne oraz zadania rytmiczne w zmiennym metrum.

4. Kształcenie umiejętności stosowania rytmu w improwizacji

Uczeń stosuje różnorodne rytmy w improwizacji.

5. Poznanie rytmów, charakterystycznych dla różnych regionów świata

Uczeń posługuje się rytmami i podziałami rytmicznymi w partiach solowych i zespołowych, charakterystycznymi dla różnych kultur i stylów muzycznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie wartości rytmicznych, pauz i metrum oraz umiejętność realizacji rytmu w praktyce

Uczeń:

- 1) zna pojęcie rytmu i jego znaczenie w muzyce jazzowej;
- 2) zna zasady grupowania wartości rytmicznych.

2. Kształcenie umiejętności świadomego łączenia wartości rytmicznych – puls ósemkowy, triolowy i szesnastkowy

Uczeń:

- 1) w zadaniach praktycznych łączy wartości w podziałach regularnych i nieregularnych;
- 2) realizuje zadania rytmiczne przy jednoczesnym taktowaniu i liczeniu na głos.

3. Zdobywanie wiedzy z zakresu polimetrii i polirytmii

Uczeń:

- 1) zna nieregularny podział wartości rytmicznych;
- 2) w ramach jednego tempa realizuje zmienne schematy rytmiczne, oparte na metrum prostym i złożonym.

4. Kształcenie umiejętności stosowania rytmu w improwizacji

Uczeń:

- 1) odpowiednio interpretuje różne podziały rytmiczne;
- 2) analizuje utwory jazzowe pod kątem przebiegów rytmicznych.

5. Poznanie rytmów, charakterystycznych dla różnych regionów świata

Uczeń:

- 1) zna podziały i rodzaje metrum typowe dla muzyki jazzowej, latynoskiej, afrokubańskiej, hinduskiej i bałkańskiej;
- 2) wykorzystuje charakterystyczne podziały rytmiczne w improwizacjach.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Ćwiczenia rytmiczne są realizowane jako przedmiot zbiorowy. Kolejne zagadnienia powinny być wprowadzane stopniowo, z wykorzystaniem różnych sposobów wydobywania dźwięku (klaskanie, stukanie dłońmi w kolana, stukanie w stół, tupanie, śpiewanie).

Celem nauczania przedmiotu – ćwiczenia rytmiczne – jest rozwijanie poczucia rytmu, jednego z podstawowych elementów muzyki jazzowej.

Przedmiot wspomaga naukę improwizacji, doskonalić sposoby interpretacji oraz umiejętność czytania nut a vista.

6

FORTEPIAN OBOWIĄZKOWY JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń poznaje prawidłową technikę gry na instrumencie. Kształci umiejętność posługiwania się prawidłowo ustawionym aparatem gry.

2. Zdobywanie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń zdobywa umiejętność improwizacji w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej oraz interpretowania utworów muzycznych w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń poznaje historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń zdobywa umiejętność czytania zapisu nutowego, w szczególności zapisu specyficznego dla muzyki jazzowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę swojego instrumentu;
- 2) posługuje się prawidłowo wykształconym aparatem gry;
- 3) potrafi prawidłowo wydobyć dźwięk, dysponuje techniką pozwalającą na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Zdobywanie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) potrafi grać w różnych stylistykach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, takie jak: melodyka, brzmienie, artykulacja, dynamika, frazowanie oraz podziały rytmiczne;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, wykorzystywane w muzyce jazzowej;
- 4) potrafi interpretować utwory w sposób zgodny z kanonami muzyki jazzowej.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych pianistów;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) potrafi improwizować na podstawie funkcji harmoniczných;
- 3) umie odczytać znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) poznaje zasady wykonywania repertuaru muzyki jazzowej w duecie z kontrabasem.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na fortepianie w zakresie instrumentu obowiązkowego jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także poprawianie błędów i złych nawyków powstałych w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z kształceniem gry w duecie z kontrabasem oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej. Ważnym zadaniem nauczyciela jest także zachęcanie go do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej oraz przygotowanie do publicznej prezentacji.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę poprzez organizowanie ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do jego wieku.

IMPROWIZACJA JAZZOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie zasad improwizacji jazzowej

Uczeń poznaje teoretycznie i praktyczne zasady improwizacji.

2. Kształcenie umiejętności posługiwania się technikami improwizacji jazzowej

Uczeń poznaje sposoby wykorzystania zasad improwizacji w zakresie śpiewu i instrumentalistyki.

3. Zdobywanie wiedzy w zakresie stylów improwizacji jazzowej

Uczeń poznaje style improwizacji muzyki jazzowej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie zasad improwizacji jazzowej

Uczeń:

- 1) odczytuje zapis nutowy i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 2) improwizuje, stosując poznane zasady harmonii jazzowej oraz techniki improwizacji, takie jak: skale czy charakterystyczną rytmikę;
- 3) rozpoznaje i definiuje formy oraz style muzyki jazzowej;
- 4) wymienia i zna reprezentatywne dla historii jazzu improwizacje oraz ich autorów;
- 5) improwizuje na podstawie standardów muzyki jazzowej oraz wybranej literatury muzycznej;

2. Kształcenie umiejętności posługiwania się technikami improwizacji jazzowej

Uczeń:

- 1) korzysta ze zdobytej wiedzy w rozwijaniu własnych umiejętności improwizacyjnych;
- 2) zna historię powstania i rozwoju improwizacji jazzowej;
- 3) improwizuje w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, takie jak: melodyka, artykulacja, dynamika, frazowanie oraz podziały rytmiczne;
- 4) potrafi improwizować a vista na podstawie funkcji harmonicznycch oraz budowy formalnej utworu – w przypadku instrumentów perkusyjnych.

3. Zdobywanie wiedzy w zakresie stylów improwizacji jazzowej

Uczeń:

- 1) określa styl improwizacji jazzowej na podstawie analizy słuchowych transkrypcji solowych;
- 2) zapisuje ze słuchu partię solową;
- 3) przygotowuje i prezentuje fragmenty improwizacji w różnorodnych stylach jazzowych, solo oraz we współpracy z zespołem.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania improwizacji jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie oraz improwizowania. To także okres nabywania wiedzy z zakresu

improvizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z kształceniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki. Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych i estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować jego uczestnictwo w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami gry na instrumentach, śpiewu i zajęć zespołowych oraz zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie organizowania ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do jego wieku.

6

PRZEDMIOTY GŁÓWNE

AKORDEON JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń, w grze na instrumencie, prawidłowo posługuje się aparatem gry, swobodnie stosuje różnorodną artykulację, posiada podstawową wiedzę na temat frazowania i rytmiki swingowej, realizowanych poprzez odpowiednie prowadzenie miecha.

2. Zdobywanie umiejętności w zakresie interpretacji utworów muzycznych

Uczeń świadomie wykorzystuje schematy harmoniczne i skale charakterystyczne dla muzyki jazzowej w swych improwizacjach oraz realizuje tematy zgodnie z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz oznaczenia i symbole harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń posiada umiejętność gry w zespole jazzowym, poznaje walory artystyczne pracy instrumentalisty jazzowego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) posiada gruntowną wiedzę na temat budowy swojego instrumentu;
- 2) swobodnie operuje dowolną artykulacją, prawidłowo kształtuje dźwięk;
- 3) samodzielnie dobiera rejestry, prawidłowo operuje miechem;
- 4) dysponuje techniką, pozwalającą na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Zdobywanie umiejętności w zakresie interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) profesjonalnie wykonuje różne style muzyki jazzowej, wykorzystując charakterystyczne dla nich skale, podziały rytmiczne i zabiegi harmoniczne;
- 2) świadomie improwizuje;
- 3) posiada w repertuarze szeroką gamę standardów jazzowych;
- 4) analizuje nagrania i solówki uznanych autorytetów, a elementy zaczerpnięte z nich wykorzystuje w kształtowaniu własnego języka muzycznego;
- 5) samodzielnie opracowuje tematy zgodnie z zasadami, charakterystycznymi dla muzyki jazzowej;
- 6) posiada umiejętność gry solowej.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, w tym nagrania najwybitniejszych akordeonistów.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) biegle czyta zapis nutowy oraz oznaczenia i symbole harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 2) czyta nuty a vista w sposób umożliwiający wykonanie utworu;
- 3) improwizuje na podstawie funkcji harmonicznym bez wcześniejszego przygotowania.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) rozumie, jaką rolę pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) reaguje na działania współwykonawców;
- 3) bezbłędnie realizuje formy wykonywanych utworów;
- 4) dobiera odpowiednie rejestry;
- 5) zna podstawowe zasady współpracy w zespołach instrumentalnych o różnym składzie;
- 6) potrafi analitycznie słuchać współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas poświęcony w znacznej mierze rozwojowi umiejętności manualnych, artykulacyjnych i technicznych ucznia. To również okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji i harmonii jazzowej oraz innych przedmiotów teoretycznych.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować uczestnictwo ucznia w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Ważnym zadaniem nauczyciela jest także zachęcanie ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej oraz przygotowanie go do publicznej prezentacji.

Praktyka estradowa to jeden z najważniejszych elementów procesu nauczania, dlatego też bardzo ważne jest zaangażowanie nauczyciela i szkoły w organizację koncertów i innych wydarzeń artystycznych, mających na celu osvajanie się młodych adeptów sztuki z publicznością. Wspieranie przez nauczyciela działalności konkursowej i koncertowej ucznia wpływa pozytywnie na jakość jego wykonania.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do jego wieku.

FLET JAZZOWY

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń prawidłowo stosuje aparat gry, swobodnie posługuje się różnorodną artykulacją.

2. Zdobywanie umiejętności w zakresie interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z zakresu historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy, w szczególności zapis charakterystyczny dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę swojego instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk non legato i legato, dysponuje techniką, pozwalającą na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Zdobywanie umiejętności w zakresie interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylizacjach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory w sposób zgodny z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z zakresu historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych klarncistów i saksofonistów;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odtworzenie utworu;
- 2) potrafi grać i improwizować na podstawie funkcji harmonicznych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) zna rolę swojego instrumentu w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnym składzie wykonawczym, potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na flecie w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego, zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także poprawianie błędów i złych nawyków powstałych w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z grą w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powi-

nien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować jego uczestnictwo w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Ważnym zadaniem nauczyciela jest także zachęcanie ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej oraz przygotowanie go do publicznej prezentacji.

Praktyka estradowa to jeden z najważniejszych elementów procesu nauczania, dlatego też bardzo ważne jest zaangażowanie nauczyciela i szkoły w organizację koncertów i innych wydarzeń artystycznych, mających na celu oswojenie się młodych adeptów sztuki z publicznością. Wspieranie przez nauczyciela działalności konkursowej i koncertowej ucznia wpływa pozytywnie na jakość jego wykonania.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do wieku adepta.

FORTEPIAN JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

6

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń kształci umiejętności gry na instrumencie, prawidłowo stosując aparat gry.

2. Zdobywanie umiejętności w zakresie interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń poznaje historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy, w szczególności zapis specyficzny dla muzyki jazzowej.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umiejętność gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę swojego instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk;
- 4) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Zdobywanie umiejętności w zakresie interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylizacjach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory w sposób zgodny z kanonami muzyki jazzowej;
- 6) posiada umiejętność gry solowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych pianistów;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) gra i improwizuje na podstawie funkcji harmonicznych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) zna rolę swojego instrumentu w zespole jazzowym;
- 2) stosuje elementarne zasady komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) słucha i właściwie reaguje na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas poświęcony w znacznej mierze rozwojowi umiejętności gry na instrumencie. To również okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki. Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest skorelowanie indywidualnej nauki gry na instrumencie, kształcenia w zespołach jazzowych oraz zajęć z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować jego uczestnictwo w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Ważnym zadaniem nauczyciela jest także zachęcanie ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej oraz przygotowanie go do publicznej prezentacji.

Praktyka estradowa to jeden z najważniejszych elementów procesu nauczania, dlatego też bardzo ważne jest zaangażowanie nauczyciela i szkoły w organizację koncertów i innych wydarzeń artystycznych, mających na celu osvajanie się młodych adeptów sztuki z publicznością. Wspieranie przez nauczyciela działalności konkursowej i koncertowej ucznia wpływa pozytywnie na jakość jego wykonania.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do wieku wychowanka.

GITARA JAZZOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń prawidłowo posługuje się aparatem gry, swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Zdobywanie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy, w szczególności zapis nutowy specyficzny dla muzyki jazzowej.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę swojego instrumentu;
- 2) posługuje się prawidłowo wykształconym aparatem gry;
- 3) potrafi prawidłowo wydobyć dźwięk, zna i stosuje różne sposoby artykulacji, charakterystyczne dla gitary jazzowej;
- 4) posiada umiejętność gry, zarówno techniką single note, jak i akordową w całej skali instrumentu, z uwzględnieniem zmian pozycji oraz właściwej aplikatury;
- 5) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Zdobywanie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;

- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie we wszystkich tonacjach, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory w sposób zgodny z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej;
- 3) zna historię gitary jazzowej, zarówno w Polsce, jak i na świecie, zna najważniejszych przedstawicieli tego instrumentu oraz ich nagrania;
- 4) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odtworzenie utworu, z uwzględnieniem stylów i pulsacji, występujących w muzyce jazzowej;
- 2) improwizuje na podstawie funkcji harmonicznnych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) umie odczytać znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, zwłaszcza specyficzne dla jazzowej gitary.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) zna rolę swojego instrumentu w zespole jazzowym, potrafi wykonywać, zarówno partie solowe, jak i akompaniament;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych, potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców;
- 3) potrafi opanować pamięciowo utwory ze swojego repertuaru;
- 4) jest przygotowany do publicznej prezentacji przygotowanego programu artystycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na gitarze w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego, zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia, to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także wyzbywania się złych nawyków i naleciałości powstałych często w latach poprzedzających edukację. Jest to także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z kształceniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim:

- dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia;
- motywowanie ucznia do samodzielnej pracy;
- pomoc w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych;
- pobudzanie ciekawości ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej;
- kontrolowanie uczestnictwa ucznia w zajęciach zespołów jazzowych;
- ścisła współpraca z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych;
- zachęcanie ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę poprzez organizowanie ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

W odróżnieniu od innych instrumentalistów, niektórzy uczniowie rozpoczynający naukę w klasie gitary jazzowej są samoukami, słabo czytają nuty i nie orientują się w położeniu dźwięków w poszczególnych pozycjach, toteż jednym z podstawowych zadań, szczególnie w początkach edukacji, powinna być nauka czytania nut i rozwój świadomości dźwięków na gryfie gitary.

Realizacja programu nauczania musi być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z jego wiekiem.

6

GITARA BASOWA JAZZOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń zdobywa prawidłową technikę gry na instrumencie. Kształci umiejętności prawidłowego posługiwania się aparatem gry.

2. Zdobywanie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń kształci umiejętności improwizacji w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy, w szczególności specyficzny zapis nutowy dla muzyki jazzowej.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę swojego instrumentu;
- 2) posługuje się prawidłowo wykształconym aparatem gry;
- 3) potrafi prawidłowo wydobyć dźwięk, również w technikach slap, tapping, palm-muting;
- 4) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Zdobywanie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) potrafi analitycznie słuchać muzyki, rozpoznać i zapisać poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystać je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory w sposób zgodny z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem najwybitniejszych gitarzystów basowych, zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odtworzenie utworu;
- 2) gra i improwizuje na podstawie funkcji harmonicznym, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) umie odczytać znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Kształcenie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) zna rolę swojego instrumentu w zespole jazzowym, potrafi wykonywać, zarówno partie solowe, jak i akompaniament;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych, potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na gitarze basowej w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego, zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także poprawianie błędów i złych nawyków powstałych w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z grą w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować jego uczestnictwo w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Ważnym zadaniem nauczyciela jest także zachęcanie ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci uczniowie powinni być wspierani przez szkołę poprzez organizowanie ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do wieku adepta.

KLARNET JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń prawidłowo posługuje się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Zdobycie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobycie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk, stosuje różne sposoby artykulacji – m.in. non legato i legato;
- 4) dysponuje techniką, pozwalającą na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory zgodnie z kanonami muzyki jazzowej.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna reprezentatywne nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych klarncistów i saksofonistów;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) potrafi grać i improwizować na podstawie funkcji harmonicznnych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych, potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na klarncie w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego, zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętno-

ści gry na instrumencie, a także wyzbywania się nieprawidłowych nawyków i naleciałości powstałych często w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z kształceniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować jego uczestnictwo w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych oraz zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie organizowania ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej, odpowiedniej do wieku adepta.

6

KONTRABAS JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń zdobywa prawidłową technikę gry na instrumencie. Kształci umiejętności prawidłowego posługiwania się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji jazzowych utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznawanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę swojego instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk pizzicato oraz smyczkiem;
- 4) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory, zgodnie z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznawanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych kontrabasistów;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) gra i improwizuje na podstawie funkcji harmonicznym, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy, jaką rolę pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) wykonuje zarówno partie solowe, jak i akompaniament;
- 3) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 4) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na kontrabasie w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętno-

ści gry na instrumencie, a także wyzbywania się nieprawidłowych nawyków powstałych często w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z kształceniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Zadania nauczyciela to przede wszystkim: dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia, motywowanie go do samodzielnej pracy, okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych czy estetycznych. Ponadto nauczyciel powinien pobudzać ciekawość ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolować jego uczestnictwo w zajęciach zespołów jazzowych, ściśle współpracować z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych oraz zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie organizowania ich udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej, odpowiedniej do wieku wychowanka.

6

PERKUSJA JAZZOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń w grze na instrumencie prawidłowo posługuje się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów jazzowych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy rytmiczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk, posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów jazzowych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) posiada świadomość przebiegu harmonicznego;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory, zgodnie z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej;
- 3) zna historię perkusji jazzowej oraz najważniejszych jej przedstawicieli;
- 4) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób gwarantujący ciągłość narracji;
- 2) gra i improwizuje na podstawie budowy formalnej, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobycie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na perkusji w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry zespołowej jak i solowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów muzyki jazzowej.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie i nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest łączenie indywidualnej nauki gry na instrumencie z grą w zespołach jazzowych oraz kształcenie na zajęciach z teorii muzyki.

Do zadań nauczyciela należy przede wszystkim dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia w grze na instrumencie, motywowanie ucznia do samodzielnej pracy i okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych lub estetycznych. Równie ważne jest pobudzanie ciekawości ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolowanie jego uczestnictwa w zajęciach zespołów jazzowych oraz ścisła współpraca z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Nauczyciel powinien zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie umożliwiania im udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z wiekiem adepta.

6

PUZON JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń w grze na instrumencie prawidłowo posługuje się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji jazzowych utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;

- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk, posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory, zgodnie z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych puźonistów;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) gra i improwizuje na podstawie funkcji harmonicznyc, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje znaki i określenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na puźonie w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych, w oparciu o znajomość stylów muzyki jazzowej.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także poprawiania nieprawidłowych nawyków powstałych często w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest łączenie indywidualnej nauki gry na instrumencie z grą w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Do zadań nauczyciela należy przede wszystkim dbać o rozwój umiejętności technicz-

nych i wykonawczych ucznia w grze na instrumencie, motywowanie go do samodzielnej pracy i okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych lub estetycznych. Równie ważne jest pobudzanie ciekawości ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolowanie jego uczestnictwa w zajęciach zespołowych oraz ścisła współpraca z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Nauczyciel powinien zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalści powinni być wspierani przez szkołę w zakresie umożliwiania im udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z wiekiem adepta.

SAKSOFON JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

6

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń w grze na instrumencie prawidłowo posługuje się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności interpretacji jazzowych utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę instrumentu (konstrukcja, skala);
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry (stosuje właściwy oddech i zadęcie);
- 3) potrafi prawidłowo wydobywać dźwięk (kontroluje dynamikę i brzmienie swojego instrumentu oraz zna charakterystyczne jego możliwości);
- 4) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego (zna i potrafi stosować różne sposoby artykulacji).

2. Kształcenie umiejętności interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory, zgodnie z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznawanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem literatury saksofonowej;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu, z uwzględnieniem stylów i pulsacji występujących w muzyce jazzowej;
- 2) improwizuje na podstawie funkcji harmonicznych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na saksofonie w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych w oparciu o znajomość stylów muzyki jazzowej.

To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji czy rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z grą w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Do zadań nauczyciela należy przede wszystkim dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia w grze na instrumencie, motywowanie go do samodzielnej pracy i okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych lub estetycznych. Równie ważne jest pobudzanie ciekawości ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolowanie jego uczestnictwa w zajęciach zespołów jazzo-

wych oraz ścisła współpraca z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Nauczyciel powinien zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie umożliwiania im udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z wiekiem instrumentalisty.

SKRZYPCE JAZZOWE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń w grze na instrumencie prawidłowo posługuje się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji oraz interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) potrafi prawidłowo wydobywać dźwięk;
- 4) posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji oraz interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne wykorzystywane w muzyce jazzowej;

- 3) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem literatury skrzypcowej;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) improwizuje na podstawie funkcji harmonicznyc, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na skrzypcach w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych, w oparciu o znajomość stylów muzyki jazzowej.

To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji, rytmiki oraz artykulacji charakterystycznej dla skrzypiec w tym gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest korelacja indywidualnej nauki gry na instrumencie z rozwijaniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Do zadań nauczyciela należy przede wszystkim dbać o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia w grze na instrumencie, motywowanie go do samodzielnej pracy i okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych lub estetycznych. Równie ważne jest pobudzanie ciekawości ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolowanie jego uczestnictwa w zajęciach zespołów jazzowych oraz ścisła współpraca z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Nauczyciel powinien zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie umożliwiania im udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do wieku adepta.

TRĄBKA JAZZOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń w grze na instrumencie prawidłowo posługuje się aparatem gry oraz swobodnie operuje różnorodną artykulacją.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli.

6 4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna budowę instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) prawidłowo wydobywa dźwięk staccato, non legato i legato, posiada umiejętności techniczne, pozwalające na poprawne wykonywanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) gra w różnych stylach, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, związane z melodyką, brzmieniem, artykulacją, dynamiką, frazowaniem oraz podziałami rytmicznymi;
- 3) improwizuje na instrumencie, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne wykorzystywane w muzyce jazzowej;
- 4) analitycznie słucha muzyki, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka improwizacji;
- 5) samodzielnie opracowuje i interpretuje utwory zgodnie z kanonami muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, ze szczególnym uwzględnieniem nagrań najwybitniejszych trębaczy;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) gra i improwizuje na podstawie funkcji harmoniczych, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) posługuje się elementarnymi zasadami komunikacji i współpracy w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania gry na trąbce w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu muzyka jazzowego zarówno w zakresie gry solowej jak i zespołowej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania jego zdolności improwizatorskich i wykonawczych, w oparciu o znajomość stylów muzyki jazzowej.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia to czas zdobywania oraz doskonalenia umiejętności gry na instrumencie, a także korygowania nieprawidłowych nawyków powstałych często w latach poprzedzających edukację. To także okres nabywania wiedzy z zakresu improwizacji jazzowej, historii i literatury jazzu, poznawania terminologii, skal, kadencji oraz rytmiki charakterystycznej dla tego gatunku muzyki.

Najlepszym sposobem na przyswojenie przez ucznia wiedzy teoretycznej i praktycznej jest łączenie indywidualnej nauki gry na instrumencie z rozwijaniem gry w zespołach jazzowych oraz zajęciami z teorii muzyki.

Do zadań nauczyciela należy przede wszystkim dbałość o rozwój umiejętności technicznych i wykonawczych ucznia w grze na instrumencie, motywowanie go do samodzielnej pracy i okazywanie mu pomocy w rozwiązywaniu problemów wykonawczych lub estetycznych. Równie ważne jest pobudzanie ciekawości ucznia do poznawania nowych nurtów muzyki jazzowej, kontrolowanie jego uczestnictwa w zajęciach zespołów jazzowych oraz ścisła współpraca z nauczycielami przedmiotów teoretycznych i zajęć zespołowych. Nauczyciel powinien zachęcać ucznia do poszukiwania indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Istotnym elementem procesu nauczania jest zdobywanie przez uczniów praktyki estradowej. Przyszli instrumentalisci powinni być wspierani przez szkołę w zakresie umożliwienia im udziału w konkursach, koncertach czy spektaklach muzycznych.

Realizacja programu nauczania winna być dostosowana do uzdolnień ucznia, stopnia wykształcenia ogólnego i muzycznego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej odpowiedniej do wieku wychowanka.

WIBRAFON JAZZOWY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń wykonuje na instrumencie zapisane i improwizowane partie, prawidłowo posługując się aparatem gry.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń improwizuje w oparciu o formy i schematy harmoniczne, charakterystyczne dla muzyki jazzowej, oraz interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń zna historię muzyki i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki jazzowej oraz najważniejszych nagrań wybitnych wibrafonistów jazzowych.

6

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń biegle czyta zapis nutowy oraz zdobywa umiejętność posługiwania się specyficznym dla muzyki jazzowej zapisem nutowym.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń zna zasady muzykowania zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy instrumentalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna historię i budowę oraz zasady konserwacji instrumentu;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 3) zna podstawowe sposoby trzymania pałek w technice czteropałkowej – tradycyjnej lub Gary Burtona;
- 4) świadomie stosuje w grze różne rodzaje pałek wibrafonowych;
- 5) biegle wykonuje partie solowe i akompaniament w fakturze linearnej oraz akordowej;
- 6) swobodnie operuje pełnym zakresem dynamicznym instrumentu, wykorzystując możliwości artykulacyjne i brzmieniowe wibrafonu;
- 7) dostosowuje dynamikę do brzmienia zespołu oraz akustyki pomieszczenia;
- 8) prawidłowo stosuje tłumik;
- 9) wykorzystuje pałki do tłumienia płytek (tzw. dampering oraz dead stroke);
- 10) potrafi niezależnie operować poszczególnymi pałkami.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna podstawowe relacje pomiędzy następstwami akordów, wykorzystywane w improwizacji jazzowej;
- 2) zna najważniejsze skale jazzowe;
- 3) prawidłowo prowadzi głosy w układach akordowych (tzw. voicing);
- 4) realizuje wielodźwiękowe akordy (pięcio-, sześciogłosowe i inne);
- 5) zna podstawowe style i formy, występujące w muzyce jazzowej, oraz charakterystyczne następstwa harmoniczne;

- 6) rozróżnia i realizuje różne rodzaje pulsacji rytmicznej;
- 7) rozpoznaje elementy, charakterystyczne dla poszczególnych gatunków muzyki jazzowej.

3. Poznanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki jazzowej;
- 2) potrafi scharakteryzować poszczególne okresy w dziejach muzyki jazzowej;
- 3) zna najwybitniejszych przedstawicieli poszczególnych okresów muzyki jazzowej;
- 4) zna najważniejsze standardy jazzowe;
- 5) zna najwybitniejszych wibrafonistów jazzowych, ich najważniejsze nagrania oraz charakterystyczne elementy stylu gry.

4. Kształcenie umiejętności czytania specyficznego dla muzyki jazzowej zapisu nutowego

Uczeń:

- 1) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 2) gra i improwizuje na podstawie funkcji harmonicznyc, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze, charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Zdobywanie umiejętności pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) jest świadomy roli, jaką pełni jego instrument w zespole jazzowym;
- 2) potrafi współpracować z innymi członkami zespołu;
- 3) aktywnie uczestniczy w próbach zespołu (potrafi zaproponować własne rozwiązania);
- 4) potrafi poprowadzić próby zespołu;
- 5) potrafi słuchać i właściwie reagować na działania współwykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania w gry na wibrafonie w szkole muzycznej II stopnia w zakresie instrumentalistyki jazzowej jest przygotowanie ucznia do przyszłej pracy zawodowej. Obowiązkiem ucznia w trakcie nauki jest stałe podnoszenie ogólnego poziomu wykonawczego w grze na wibrafonie, rozwijanie umiejętności improwizacyjnych, prawidłowego frazowania i artykułowania dźwięków, kształcenie umiejętności operowania rytmem, praca nad niezależnością obu rąk oraz umiejętność korygowania błędów.

Bardzo istotne w muzyce jazzowej jest rozwinięcie wiedzy na temat harmonii i skal, doskonalenie kształtowania formy i budowy struktury gry solowej, a także nabycie umiejętności sprawnego poruszania się w różnych gatunkach improwizowanej muzyki jazzowej przy zachowaniu zgodności stylistycznej (swing, be-bop, latin-jazz, fusion i inne).

Uczeń powinien opanować grę solową, w małym combo oraz w big – bandzie. Pożądane jest także, aby potrafił dobrze czytać nuty a vista oraz rozwiązywać problemy związane z nagłośnieniem.

Rolą pedagoga prowadzącego powinno być: motywowanie ucznia do ciągłej pracy, pokazywanie mu metod rozwiązywania problemów improwizacyjnych bądź technicznych w sposób jasny i dostosowany do jego możliwości, a także kontrolowanie wrażliwości na barwę i dynamikę instrumentu oraz inspirowanie ucznia do poszukiwań własnych rozwiązań w celu budowy oryginalnego, osobistego języka wypowiedzi muzycznej. Ponadto do obowiązków nauczyciela należy: kontrolowanie ogólnego postępu ucznia w poszczególnych dziedzinach edukacji i aktywności w działaniach zespołowych oraz wspieranie jego muzycznych zainteresowań i dbałość o zachowanie otwartości na różne stylistycznie gatunki muzyczne.

Program nauczania powinien być dostosowany do umiejętności teoretycznych i praktycznych ucznia oraz do jego dojrzałości intelektualnej i emocjonalnej. W ramach ogólnego rozwoju ucznia zaleca się również wykorzystanie instrumentów: marimba, ksylofon, (jeśli szkoła dysponuje tymi melodycznymi instrumentami perkusyjnymi).

Nauka dotycząca ciągów harmoniczych, kadencji oraz bluesów powinna rozpocząć się od tonacji C dur (oraz blues molowy w c-moll). W miarę postępów ucznia nauczyciel może rozszerzać naukę o kolejne tonacje, poruszając się po kole kwintowym (w stronę przeciwną do ruchu wskazówek zegara, czyli kolejne tonacje to: F, B, Es itd.).

SPECJALNOŚĆ LUTNICTWO

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) projektuje i buduje instrumenty lutnicze oraz dokonuje ich korekty;
- 2) ocenia jakość materiałów, z których wykonuje instrumenty;
- 3) ocenia jakość instrumentu pod względem wartości lutniczej i dźwiękowej;
- 4) analizuje instrument lutniczy pod względem stylistycznym;
- 5) gra na instrumentach lutniczych w zakresie elementarnym;
- 6) posługuje się w swojej pracy urządzeniami elektrycznymi i elektronicznymi, zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i higieny oraz bezpieczeństwa przeciwpożarowego, z uwzględnieniem poszanowania środowiska naturalnego;
- 7) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 8) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji z zakresu literatury specjalistycznej m.in. wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną.

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

AKUSTYKA LUTNICZA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy z zakresu akustyki lutniczej

Uczeń posiada świadomość istnienia zróżnicowanego środowiska akustycznego, w tym hałasu i zagadnień z nim związanych.

2. Wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce lutniczej

Uczeń potrafi rozpoznać i zinterpretować podstawowe zjawiska akustyczne.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy z zakresu akustyki lutniczej

Uczeń:

- 1) definiuje i rozróżnia podstawowe terminy i pojęcia akustyczne;
- 2) poznaje zagadnienia analizy widmowej;
- 3) poznaje zasady akustyki w odniesieniu do różnych grup instrumentów muzycznych.

2. Wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce lutniczej

Uczeń:

- 1) posługuje się podstawowymi pojęciami akustycznymi w opisywaniu świata dźwięków;
- 2) wykonuje prostą analizę widmową w oparciu o ogólnodostępne programy oraz interpretuje wynik;
- 3) przygotowuje i przedstawia krótką prezentację multimedialną;
- 4) dokonuje prostych badań i doświadczeń akustycznych w grupie i zespole;
- 5) chroni i dba o słuch;
- 6) przeprowadza ewaluację własnych działań, związanych z akustyką budowanych przez siebie instrumentów.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Akustyka lutnicza należy do grupy przedmiotów uzupełniających na wydziale lutnictwa w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II stopnia w Poznaniu. Zadaniem nauczania przedmiotu jest zapoznanie uczniów z podstawowymi zagadnieniami akustycznymi. Zdobyta wiedza akustyczna pozwala lepiej zrozumieć otaczający nas świat dźwięków oraz zastosować ją w praktyce lutniczej.

Głównym celem nauczania przedmiotu lutnictwo jest przekazanie wiedzy i umiejętności w zakresie projektowania i tworzenia instrumentów lutniczych.

Do prawidłowej realizacji tego celu muszą być spełnione następujące warunki: szkoła powinna posiadać właściwie umeblowaną pracownię do zajęć praktycznych oraz salę do prowadzenia zajęć teoretycznych. Do prowadzenia zajęć niezbędne jest wyposażenie pracowni w odpowiednie narzędzia i przyrządy lutnicze oraz odpowiednie wyposażenie pomieszczenia przeznaczonego do obróbki mechanicznej. Należy wyodrębnić miejsce przeznaczone do lakierowania instrumentów.

W szkole powinna znajdować się biblioteka z niezbędną literaturą do realizacji Podstawy programowej.

W działaniach pracowni istotne jest zabezpieczenie warunków bezpieczeństwa i higieny pracy: odpowiednie oświetlenie, prawidłowa wentylacja oraz urządzenia sprzątające (odkurzacz).

6

HISTORIA SZTUKI LUTNICZEJ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu historii sztuki lutniczej

Uczeń poznaje podstawowe pojęcia i terminy, dotyczące instrumentarium historycznego, oraz najważniejsze europejskie szkoły lutnicze.

2. Wykorzystanie wiedzy do identyfikacji i oceny historycznej instrumentu

Uczeń rozróżnia i definiuje formy instrumentów historycznych. Przeprowadza analizę stylistyczną instrumentu.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń łączy zdobytą wiedzę z praktyką lutniczą. Jest kreatywny w zakresie opracowywania projektów i tworzenia instrumentów lutniczych. Jest zainteresowany współczesnym życiem artystycznym i aktywnie bierze w nim udział.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu historii sztuki lutniczej

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki lutniczej;
- 2) poznaje instrumentarium muzyczne w kolejnych okresach historycznych;
- 3) charakteryzuje podstawowe cechy stylistyczne głównych europejskich szkół lutniczych oraz ich najważniejszych przedstawicieli.

2. Wykorzystanie wiedzy do identyfikacji i oceny historycznej instrumentu

Uczeń:

- 1) analizuje instrument historyczny pod względem pochodzenia i budowy;
- 2) dokonuje analizy stylistycznej instrumentu;
- 3) wykorzystuje zdobytą wiedzę w swoich działaniach artystycznych.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń:

- 1) wykorzystuje, selekcionuje i krytycznie ocenia wiadomości z historii sztuki lutniczej;
- 2) interesuje się współczesnym życiem artystycznym, ze szczególnym uwzględnieniem własnej dyscypliny.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Historia sztuki lutniczej należy do grupy przedmiotów uzupełniających na wydziale lutnictwa w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II stopnia w Poznaniu. Celem nauczania przedmiotu jest zapoznanie uczniów z rozwojem instrumentarium historycznego oraz historią europejskich szkół lutniczych. Wiedza oraz zdobyte umiejętności są nierozdzielnie związane z główną specjalnością nauczania i pozwalają dogłębnie poznać i zrozumieć tajniki lutnictwa.

KOREKTA LUTNICZA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu korekty lutniczej

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe pojęcia i terminy, dotyczące korekty lutniczej;
- 2) poznaje materiały i podstawowe techniki z zakresu korekty lutniczej;
- 3) zapoznaje się z podstawowymi zagadnieniami etyki w konserwacji dzieł sztuki.

2. Wykorzystanie wiedzy w działaniach warsztatowych

Uczeń potrafi przeprowadzić prostą korektę instrumentu.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce lutniczej. W działaniach praktycznych stosuje i łączy wiedzę i umiejętności z zakresu przedmiotu głównego oraz z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy z zakresu korekty lutniczej

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu korekty lutniczej;
- 2) dobiera właściwe materiały i sposoby pracy, z uwzględnieniem zasad prawidłowej konserwacji;
- 3) realizuje proces konserwacji instrumentów z zachowaniem zasad etyki lutniczej;
- 4) poznaje zasady konserwacji lakieru.

2. Wykorzystanie wiedzy w działaniach warsztatowych

Uczeń:

- 1) planuje zakres i przebieg działań korektorskich;
- 2) przeprowadza proste zabiegi korektorskie, dobierając właściwe materiały i sposoby pracy;
- 3) wykonuje retusz lakieru w miejscach przeprowadzonej naprawy;
- 4) stosuje zasady bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń:

- 1) posługuje się kreatywnie środkami wyrazu artystycznego, czerpiąc z tradycji sztuki lutniczej;
- 2) interesuje się współczesnym życiem artystycznym, ze szczególnym uwzględnieniem własnej dyscypliny; wykorzystuje w działaniach technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 3) dokonuje ewaluacji własnych osiągnięć artystycznych;
- 4) przestrzega przepisów prawa autorskiego i ochrony zabytków.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Korekta lutnicza należy do grupy przedmiotów uzupełniających na wydziale lutnictwa w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II stopnia w Poznaniu. Zadaniem przedmiotu jest zapoznanie uczniów z podstawami korekty i konserwacji lutniczej przy zachowaniu zasad prawidłowej konserwacji. Zagadnienie to jest nierozdzielnie związane z główną specjalnością nauczania.

PROJEKTOWANIE I MODELOWANIE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy z zakresu projektowania i modelowania

Uczeń poznaje podstawowe pojęcia dotyczące kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni oraz posługuje się nimi w procesie projektowania i wykonania instrumentu lutniczego. Poznaje wybrane techniki zdobnicze.

2. Wykorzystanie wiedzy w działaniach projektowo-modelarskich

Uczeń potrafi zastosować poznane techniki zdobnicze w realizacji zaprojektowanej kompozycji.

3. Rozwijanie percepcja sztuki i działań kreatywnych

Uczeń łączy zdobytą wiedzę z praktyką lutniczą. Jest kreatywny w zakresie opracowywania projektów, posługując się różnymi środkami wyrazu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu projektowania i modelowania

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe zasady kompozycji plastycznej na płaszczyźnie;
- 2) poznaje wiedzę na temat płaskorzeźby;
- 3) poznaje zasady budowania formy przestrzennej.

2. Wykorzystanie wiedzy w działaniach projektowo-modelarskich

Uczeń:

- 1) wykonuje dokumentację rysunkową planowanego ornamentu;
- 2) wykonuje zaprojektowany przez siebie element zdobniczy;
- 3) posługuje się różnymi technikami i materiałami plastycznymi w pracach zdobniczych;
- 4) stosuje zasady bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń:

- 1) wykorzystuje, selekcionuje i krytycznie ocenia informacje o sztuce, poznane z różnych źródeł;
- 2) opracowuje projekty zdobnicze elementów instrumentów lutniczych, kreatywnie posługując się środkami wyrazu artystycznego i wykorzystując tradycje sztuki lutniczej;
- 3) interesuje się współczesnym życiem artystycznym, z uwzględnieniem dyscyplin plastycznych;
- 4) realizuje zadania indywidualnie i zespołowo.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Projektowanie i modelowanie należy do grupy przedmiotów uzupełniających na wydziale lutnictwa Państwowej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej II stopnia w Poznaniu. Celem nauczania przedmiotu jest zapoznanie uczniów z podstawami projektowania oraz z głównymi technikami zdobniczymi. Kształcenie wiedzy i umiejętności na zajęciach z tego przedmiotu jest nierozdzielnie związane z główną specjalnością nauczania. Zajęcia te uzupełniają umiejętności warsztatowe i rozwijają wyobraźnię plastyczną.

SKRZYPCE lub inny instrument lutniczy

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu gry na instrumentach lutniczych

Uczeń opanowuje w stopniu podstawowym grę na wybranym instrumencie lutniczym.

2. Wykorzystanie umiejętności gry do oceny brzmieniowej instrumentu

Uczeń potrafi grać na instrumencie w stopniu pozwalającym na ocenę brzmieniową zbudowanego instrumentu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy z zakresu gry na instrumentach lutniczych

Uczeń:

- 1) samodzielnie stroi instrument;
- 2) gra na wszystkich strunach całym smyczkiem, stosując jego podziały;
- 3) wykonuje proste akordy w pierwszej pozycji;
- 4) zna sposoby notacji muzycznej instrumentu, na którym gra.

2. Wykorzystanie umiejętności gry do oceny brzmieniowej instrumentu

Uczeń:

- 1) wykorzystuje podstawowe pojęcia z zakresu gry na smyczkowym instrumencie lutniczym;
- 2) w grze stosuje następującą artykulację: detache, martele, legato, staccato;
- 3) operuje dynamiką;
- 4) samodzielnie, w stopniu podstawowym potrafi ocenić brzmienie instrumentu;
- 5) potrafi uzyskać wyrównane brzmienie strun dla oceny walorów dźwiękowych instrumentu;
- 6) kontroluje i ocenia brzmienie w procesie budowy instrumentu;
- 7) dobiera odpowiednie struny w celu uzyskania optymalnego brzmienia zbudowanego przez siebie instrumentu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu jest zdobycie podstawowej wiedzy i umiejętności w zakresie gry na instrumencie lutniczym. Jest to niezbędne w późniejszej profesjonalnej działalności zawodowej. Umiejętność gry na instrumencie lutniczym stanowi nieocenioną pomoc przy konstrukcji nowych instrumentów i ocenie gotowych egzemplarzy. Zdobyta wiedza i umiejętności pozwalają w praktyce określić walory brzmieniowe instrumentu. W nauczaniu gry na instrumencie lutniczym szczególny nacisk należy więc położyć na emisję dźwięku, jego jakość oraz artykulację.

6

PRZEDMIOT GŁÓWNY

LUTNICTWO

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu lutnictwa

Uczeń poznaje podstawowe pojęcia, terminy lutnicze i muzyczne oraz posługuje się nimi w procesie projektowania i wykonania instrumentu lutniczego. Poznaje materiały, techniki ich obróbki i narzędzia lutnicze.

2. Wykorzystanie wiedzy w działaniach warsztatowych

Uczeń potrafi zbudować instrument lutniczy, organizuje warsztat pracy i planuje proces tworzenia dzieła.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń łączy zdobytą wiedzę z praktyką lutniczą. Jest kreatywny w zakresie opracowywania projektów i tworzenia instrumentów lutniczych, posługując się różnymi środkami wyrazu. W działaniach praktycznych wykorzystuje wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych. Jest zainteresowany współczesnym życiem artystycznym i aktywnie bierze w nim udział.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu lutnictwa

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu lutnictwa;
- 2) dobiera właściwe materiały, sposoby i techniki ich obróbki oraz stosuje odpowiednie rodzaje wykończenia powierzchni instrumentu;

- 3) określa przeznaczenie narzędzi i przyrządów lutniczych;
- 4) określa środki wyrazu artystycznego w lutnictwie.

2. Wykorzystanie wiedzy w działaniach warsztatowych

Uczeń:

- 1) planuje etapy projektowania i tworzenia instrumentu oraz dokumentuje przebieg jego realizacji;
- 2) wykonuje instrument lutniczy zgodnie z założeniami i projektem, uwzględnia współczesne wymagania wykonawców, zwłaszcza w sferze akustyki i ergonomii;
- 3) analizuje i sporządza dokumentację techniczną instrumentów lutniczych;
- 4) stosuje tradycyjne oraz współczesne techniki i technologie lutnicze;
- 5) dokumentuje i prezentuje własne dokonania twórcze;
- 6) ocenia wykonany instrument pod względem stylistycznym, ergonomicznym i brzmieniowym;
- 7) stosuje zasady bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Rozwijanie percepcji sztuki i działań kreatywnych

Uczeń:

- 1) wykorzystuje, selekcjonuje i krytycznie ocenia informacje o lutnictwie z różnych źródeł;
- 2) opracowuje projekty różnych instrumentów lutniczych, kreatywnie posługując się środkami wyrazu artystycznego oraz wykorzystując tradycje sztuki lutniczej;
- 3) interesuje się współczesnym życiem artystycznym, ze szczególnym uwzględnieniem własnej dyscypliny;
- 4) aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym, konkursach i przeglądach artystycznych;
- 5) realizuje zadania indywidualnie i zespołowo.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Lutnictwo jest głównym przedmiotem na wydziale lutnictwa Państwowej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej II stopnia w Poznaniu. Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu podstaw budowy instrumentów lutniczych, głównie poprzez działania praktyczne. Zajęcia warsztatowe rozwijają przede wszystkim wyobraźnię przestrzenną, umiejętności manualne i wrażliwość na formę. Niezbędna jest wiedza i umiejętności w zakresie muzyki, które stanowią podstawę do prawidłowej oceny właściwości dźwiękowych oraz sprawności technicznej zbudowanego instrumentu. Rozwój tej specjalizacji gwarantuje dobrze funkcjonującą kulturę muzyczną.

Głównym celem nauczania przedmiotu lutnictwo jest przekazanie wiedzy i umiejętności w zakresie projektowania i tworzenia instrumentów lutniczych. Do prawidłowej realizacji tego celu muszą być spełnione następujące warunki: szkoła powinna posiadać właściwie umeblowaną pracownię do zajęć praktycznych oraz salę do prowadzenia zajęć teoretycznych. Do prowadzenia zajęć niezbędne jest wyposażenie pracowni w odpowiednie narzędzia i przyrządy lutnicze oraz odpowiednie wyposażenie pomieszczenia przeznaczonego do obróbki mechanicznej. Należy wyodrębnić miejsce przeznaczone do lakierowania instrumentów.

W szkole powinna znajdować się biblioteka z niezbędną literaturą do realizacji podstawy programowej.

W działaniach pracowni istotne jest zabezpieczenie warunków bezpieczeństwa i higieny pracy: odpowiednie oświetlenie, prawidłowa wentylacja, urządzenia sprzątające (odkurzacz) oraz dostęp do bieżącej wody.

SPECJALNOŚĆ RYTMIKA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) zna i stosuje w praktyce metodę rytmiki Emila Jaques-Dalcroze'a;
- 2) realizuje zagadnienia metrytmiczne zgodnie z założeniami metody rytmiki;
- 3) posługuje się techniką ruchu, umożliwiającą interpretowanie muzyki ruchem estetycznym i ekspresyjnym;
- 4) interpretuje ruchem utwory muzyczne zgodnie z kanonami stylu i formy muzycznej;
- 5) posługuje się techniką gry na fortepianie, umożliwiającą wykonanie utworów muzycznych różnych epok i stylów oraz pozwalającą na swobodną improwizację;
- 6) realizuje zadania z zakresu improwizacji fortepianowej i potrafi je wykorzystać w praktyce pedagogicznej;
- 7) posiada wiedzę z zakresu pedagogiki wczesnodziecięcej z elementami psychologii;
- 8) stosuje poprawną emisję, posługując się głosem;
- 9) posługuje się metodą E. Jaques-Dalcroze'a w zakresie prowadzenia zajęć rytmiki z dziećmi w wieku przedszkolnym;
- 10) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na odegranie utworu;
- 11) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu obowiązujących przedmiotów;
- 12) posiada niezbędne umiejętności w zakresie występów publicznych;
- 13) publicznie prezentuje (indywidualnie i zespołowo) opracowany program;
- 14) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji, niezbędnych do realizacji przedmiotów artystycznych, z wykorzystaniem technik informacyjnych i komunikacyjnych.

6

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

FORTEPIAN DLA RYTMIKI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Umiejętność swobodnego posługiwania się techniką gry na fortepianie

Uczeń swobodnie posługuje się różnymi elementami techniki pianistycznej, zarówno w grze utworów różnych kompozytorów, jak i w realizacji własnej improwizacji.

2. Kształtowanie wyobraźni muzycznej i wrażliwości słuchowej

Uczeń interpretuje utwory zgodnie z ich stylem i formą, świadomie przekazuje treść muzyczną, wykorzystując wyobraźnię, wpływa na estetykę brzmienia.

3. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń efektywnie organizuje swoją pracę, posiada umiejętność gry a vista oraz samodzielnego opracowania utworu.

4. Kształcenie umiejętności akompaniowania i współpracy z partnerem

Uczeń poznaje zasady wykonywania akompaniamentów, uczy się współpracy z partnerem podczas prób i na estradzie.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umiejętność swobodnego posługiwania się techniką gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) posługuje się różnymi technikami gry:
  - a) zna budowę i zasady działania mechanizmu fortepianu,
  - b) zachowuje prawidłową postawę przy instrumencie,
  - c) swobodnie posługuje się aparatem gry, wykazuje się niezależnością rąk i palców;
  - d) stosuje różne rodzaje artykulacji (legato, staccato, portato),
  - e) stosuje technikę palcową, pasażową, podwójnych dźwięków, skoków, akordową, oktavową,
  - f) prowadzi dwugłos w jednej ręce,
  - g) prawidłowo wykonuje ozdobniki, tryle, arpeggio w opracowywanych utworach,
  - h) prawidłowo posługuje się prawym i lewym pedałem;
- 2) posiada umiejętność poprawnego wykonania utworu:
  - a) poprawnie realizuje zapis muzyczny utworu (wysokość dźwięku, zapis metrorhythmiczny, artykulacja, dynamika, frazowanie, agogika, pedalizacja, właściwe palcowanie),
  - b) prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną, uwzględniając właściwe proporcje brzmieniowe oraz równoległe prowadzenie co najmniej dwóch głosów,
  - c) interpretuje utwór muzyczny zgodnie z jego stylem i budową formalną,
  - d) uczy się utworu na pamięć i potrafi w skupieniu wykonać go publicznie;
- 3) posługuje się umiejętnością gry gam i pasaży:
  - a) zna zasady prawidłowego palcowania gam i pasaży,
  - b) wykonuje prawidłowo gamy i pasaże w tonacjach majorowych i minorowych do siedmiu znaków w ruchu równoległym i kombinowanym,
  - c) wykonuje kadencję wielką doskonałą w tonacjach majorowych i minorowych do siedmiu znaków,
  - d) rozumie i słyszy każdy pasaż jako określoną funkcję harmoniczną w danej pozycji,
  - e) odnajduje w utworach fragmenty oparte na gamach, pasażach i pokrewnych figuracjach oraz prawidłowo je wykonuje.

2. Kształtowanie wyobraźni muzycznej i wrażliwości słuchowej

Uczeń:

- 1) kształtuje napięcia w muzyce w oparciu o zależności harmoniczne;
- 2) świadomie kształtuje stronę brzmieniową i wyrazową utworu oraz dostosowuje środki wykonawcze do wymogów stylistycznych;
- 3) umiejętnie operuje czasem w muzyce (wybór właściwego tempa, precyzja metrorhythmiczna, poczucie pulsu, oddychanie i świadomość zmian agogicznych w przebiegu utworu);
- 4) wykonuje ze zrozumieniem formy muzyczne: polifoniczne, klasyczne (np. sonatina, allegro sonatowe, rondo, wariacje), etiudy, miniatury, formy taneczne;
- 5) interpretuje ze znajomością stylistyki utwory z okresu baroku, klasycyzmu, romantyzmu oraz utwory muzyki XX i XXI wieku.

3. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) umiejętnie planuje swoją pracę (np. dzieli ją na etapy, koncentruje się na wybranym zagadnieniu);
- 2) systematycznie doskonali swoje umiejętności;
- 3) świadomie dokonuje korekty swoich błędów;
- 4) samodzielnie pokonuje problemy pianistyczne, wykorzystując wcześniejsze doświadczenia oraz uwagi nauczyciela;
- 5) samodzielnie i dokładnie odczytuje zapis nutowy;

- 6) zna i wykorzystuje różne sposoby zapamiętywania (np. pamięć ruchowa, wzrokowa, słuchowa, harmoniczna);
- 7) potrafi określić charakter i stylistykę utworu oraz dokonać doboru właściwych środków techniczno-wykonawczych (rodzaju dźwięku, wyrazu muzycznego, palcowania, pedalizacji, frazowania, tempa, dynamiki, artykulacji, proporcji brzmienia);
- 8) potrafi publicznie zaprezentować samodzielnie przygotowany utwór.

4. Kształcenie umiejętności akompaniowania i współpracy z partnerem

Uczeń:

- 1) śledzi „dodatkową pięciolinie” podczas wykonywania partii akompaniamentu;
- 2) słucha utworu w całości i elastycznie reaguje na działania partnera (kształtuje formę utworu i proporcje dźwiękowe);
- 3) rozumie tekst słowny w utworach wokalnych i potrafi prowadzić frazę muzyczną w oparciu o intonację zdania słownego;
- 4) potrafi właściwie zachować się podczas występów publicznych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Fortepian dla rytmiki jest jednym z najważniejszych przedmiotów wspomagających kształcenie w specjalności rytmika – z uwagi na jego praktyczny charakter. Wskazana jest zatem współpraca z nauczycielami improwizacji fortepianowej oraz rytmiki w celu korelacji programów nauczania.

Uczniowie rozpoczynający naukę w szkole muzycznej II stopnia prezentują różny stopień zaawansowania w grze na fortepianie. Podstawa programowa określa sylwetkę absolwenta o przeciętnych zdolnościach.

Nauczyciel dobiera repertuar dla ucznia, biorąc pod uwagę jego predyspozycje i zamierzenia. Zapewnia to uczniowi systematyczny rozwój oraz przygotowanie do dalszego kształcenia.

Ponadto, w doborze repertuaru nauczyciel powinien z uczniem opracować większą liczbę drobnych utworów w miejsce wykonywania dużych pozycji z literatury fortepianowej. Nie jest konieczne wykonywanie wszystkich utworów z pamięci. Wiedza powinna być wdrażana w sposób systematyczny, uporządkowany i logiczny, a atmosfera na lekcji sprzyjać ogólnemu rozwojowi ucznia. W doborze metod nauczania należy wziąć pod uwagę zainteresowania ucznia, a także w celu większej efektywności w osiąganiu celów, zachęcać ucznia do korzystania z najnowszych technologii informacyjnych.

Na nauczanie przedmiotu podstawa programowa przewiduje 10 godzin lekcyjnych w całym cyklu kształcenia.

6

IMPROWIZACJA FORTEPIANOWA DLA RYTMIKI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie wyobraźni muzycznej i twórczego myślenia

Uczeń w sposób kreatywny realizuje zadania z zakresu improwizacji fortepianowej i kompozycji.

2. Wykorzystywanie wiedzy z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych w praktyce

Uczeń poznaje style muzyczne oraz ich cechy charakterystyczne i potrafi je zastosować we własnej improwizacji i kompozycji.

3. Wykorzystanie improwizacji fortepianowej do zajęć rytmicznych, prowadzonych metodą E. Jaques-Dalcroze’a

Uczeń wykorzystuje improwizację do zajęć rytmicznych, prowadzonych metodą E. Jaques-Dalcroze’a.

4. Zdobywanie umiejętności w zakresie szybkości i wielotorowości myślenia poprzez ćwiczenia transpozycyjne i grę a vista

Uczeń rozwija umiejętność antycypacji i wyczucia klawiatury. Samodzielnie poznaje literaturę muzyczną.

5. Wykorzystywanie improwizacji jako żywej mowy muzycznej

Uczeń opanowuje język muzyczny różnych epok w celu swobodnego posługiwania się nim, w zależności od konkretnej sytuacji pedagogicznej lub artystycznej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie wyobraźni muzycznej i twórczego myślenia

Uczeń:

- 1) wykorzystuje proste środki kompozytorskie do tworzenia własnych wypowiedzi muzycznych;
- 2) improwizuje melodię wraz z jej odmianami;
- 3) kreuje własne improwizacje, konstruowane na zasadach podobieństwa, przeciwieństwa i przejścia (tj. sposobu łączenia stanów kontrastujących) na gruncie harmoniki funkcyjnej dur-moll oraz harmoniki nowoczesnej;
- 4) tworzy własne kompozycje w określonym stylu;
- 5) improwizuje miniatury muzyczne o różnym charakterze;
- 6) dba o jakość dźwięku w improwizacji.

2. Wykorzystywanie wiedzy z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych

Uczeń:

- 1) rozpoznaje wybrane style muzyczne, w tym: barok, klasycyzm, romantyzm, impresjonizm, neoklasycyzm, oraz wybrane kierunki: punktualizm i sonoryzm; posługuje się nimi w improwizacji i kompozycji;
- 2) umie swobodnie improwizować we wszystkich tonacjach majorowych i minorowych do 6 znaków włącznie, z wykorzystaniem kadencji (małej i wielkiej doskonałej, zawieszanej, plagalnej i zwodniczej) oraz dominant wtrąconych do akordów głównych i pobocznych;
- 3) wykorzystuje rozmaite typy faktury fortepianowej (np. faktura akordowa, figuracyjna, polifonizująca);
- 4) zna i świadomie stosuje w swojej grze zasady budowy okresowej, tworząc formę AB, ABA, wariacji;
- 5) improwizuje prosty dwugłos o budowie ewolucyjnej lub okresowej nawiązujący do muzyki barokowej, z zastosowaniem ozdobników oraz imitacji;
- 6) potrafi przekształcać utwory powstałe na gruncie muzyki klasycznej i neoklasycznej, dążąc do ich uproszczenia (redukcji) lub wzbogacenia w sferze rytmiczno-melodycznej i fakturalnej, z zachowaniem przebiegu harmonicznego i formalnego oryginału;
- 7) zapoznaje się z harmonią muzyki rozrywkowej i jazzowej, stosując wybrane zwroty w swojej improwizacji.

3. Wykorzystanie improwizacji fortepianowej do zajęć rytmicznych prowadzonych metodą E. Jaques-Dalcroze'a

Uczeń:

- 1) improwizuje Wstęp do lekcji rytmiki w stylu klasycznym lub neoklasycznym;
- 2) improwizuje wartości, grupy i tematy rytmiczne w różnym metrum i w różnych tempach, ze zróżnicowaniem dynamiki, artykulacji, kolorystyki;
- 3) improwizuje proste łańcuchy realizacji w metrum 4/4 w stylu klasycznym lub neoklasycznym;

- 4) swobodnie tworzy improwizowane akompaniamenty do polskich piosenek ludowych (m.in. kołęd i pastorałek), popularnych i dziecięcych w fakturze fortepianowej na gruncie harmonii klasycznej lub rozrywkowej;
- 5) komponuje lub aranżuje piosenki do tekstów własnych lub obcych;
- 6) komponuje wybrane polskie tańce narodowe – poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka oraz tańce popularne – walca i polkę, w stylistyce klasycznej lub neoklasycznej oraz improwizuje na temat jednego z powyżej wymienionych tańców;
- 7) improwizuje miniatury, oparte na technice modelowania interwałowego w przebiegu periodycznym i aperiodycznym;
- 8) improwizuje w charakterze muzyki repetytywnej (symultatywna polimetria oparta na stałym pulsie);
- 9) posługuje się warsztatem pianistycznym, pozwalającym na swobodną improwizację i akompaniowanie na zajęciach ruchowych;
- 10) potrafi współpracować w grupie przy tworzeniu zespołowej improwizacji instrumentalnej lub wokalnie-instrumentalnej.

4. Zdobywanie umiejętności w zakresie szybkości i wielotorowości myślenia poprzez ćwiczenia transpozycyjne i grę a vista

Uczeń:

- 1) transponuje pojedyncze dźwięki, interwały i współbrzmienia wieloskładnikowe obie-
ma rękami w różnych układach fakturalnych;
- 2) transponuje podane melodie, harmonizując je w nowej tonacji;
- 3) potrafi śpiewać podaną melodię z równoczesnym wykonywaniem przez siebie akom-
paniamentu oburącz;
- 4) posiada umiejętność gry na fortepianie bez patrzenia na klawiaturę;
- 5) grając a vista, ćwiczy wielotorowość działania: wykonuje utwór i jednocześnie antycy-
puje dalszy jego przebieg;
- 6) zdobywa doświadczenie w szybkiej orientacji w tekście, co pomaga w grze zespołowej
(np. na cztery ręce).

5. Wykorzystywanie improwizacji jako żywej mowy muzycznej

Uczeń potrafi w sposób praktyczny wykorzystać wiedzę i umiejętności z przedmiotów ogólnomuzycznych, a także rytmiki i warsztatu pianistycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Improwizacja fortepianowa w sekcji rytmiki stanowi jeden z głównych elementów kształcenia metodą Émila Jaques-Dalcroze'a. Wymaga ona od ucznia dużej sprawności pianistycznej (ważna jest współpraca z pedagogiem fortepianu) oraz szerokiej wiedzy z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych. Ponadto głównym celem improwizacji fortepianowej jest kształtowanie u ucznia twórczego myślenia i jego zastosowanie w praktyce wykonawczej.

Niezbędnym elementem kształcenia jest wypracowanie modeli melodyczno-rytmicznych oraz zwrotów harmoniczných i kadencji w poszczególnych stylach, a następnie opanowanie ich na poziomie automatyzmów. Stąd tak ważna jest analiza utworów muzycznych pod kątem stylistyki, harmonii, melodyki i rytmiki. Sprzyja temu systematyczna gra a vista podczas lekcji i samodzielnej pracy w domu.

Podstawa programowa jest dostosowana do uczniów, którzy w początkowym etapie różnią się poziomem gry i stanowi ona niezbędne minimum do realizacji przedmiotu. Zadaniem nauczyciela jest zatem ciągła obserwacja rozwoju postępów i możliwości każdego ucznia oraz poszerzanie zakresu Podstawy programowej w przypadku uczniów przejawiających wyższy poziom zdolności i zainteresowań muzycznych. Indywidualne podejście do każdego ucznia uwypatnia jego predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności. Realizacja przedmiotu pozwala na rozbudzanie twórczej wyobraźni muzycznej ucznia, podtrzymywanie jego zainteresowań przedmiotem i budowanie pozytywnej motywacji do pracy.

Uczeń powinien poznać podstawowe zasady prawidłowego ćwiczenia i nauczyć się samodzielnej pracy w domu. Powinien również rozwijać umiejętność wartościowania zjawisk muzycznych i samooceny własnej pracy. Należy szczególnie zadbać o kształtowanie u ucznia poczucia estetyki dźwięku i dobrego smaku podczas nauki improwizacji fortepianowej oraz świadomego wykorzystywania przez niego tej wiedzy podczas każdej prezentacji muzycznej (ćwiczenia na lekcji, granie dla dzieci czy grupy ćwiczącej, występy publiczne itp.).

Zajęcia z improwizacji fortepianowej w sekcji rytmiki dają absolwentowi kompetencje do podjęcia kształcenia muzycznego na wyższym etapie edukacyjnym.

METODYKA NAUCZANIA RYTMIKI Z PRAKTYKĄ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie wiedzy z zakresu powstania i rozwoju metody nauczania rytmiki

Emila Jaques-Dalcroze’a

6 Uczeń poznaje historię powstania metody rytmiki E. Jaques-Dalcroze’a, sylwetkę twórcy metody oraz jej główne cele i założenia.

2. Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami z dydaktyki ogólnej

Uczeń zdobywa podstawowe wiadomości z zakresu procesu nauczania.

3. Poznanie teoretycznych podstaw metodyki prowadzenia zajęć rytmiki na etapie wychowania przedszkolnego

Uczeń poznaje strukturę prowadzenia zajęć.

4. Przygotowanie uczniów do samodzielnego prowadzenia zajęć rytmiki

Uczeń poznaje sposoby wprowadzania i utrwalania wybranych zagadnień w ramach metody rytmiki. Opracowuje wybrane zagadnienia z zakresu metody rytmiki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie wiedzy z zakresu powstania i rozwoju metody nauczania rytmiki

Emila Jaques-Dalcroze’a

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę na temat powstania i rozwoju metody rytmiki;
- 2) zna życiorys E. Jaques-Dalcroze’a;
- 3) zna główne cele i założenia metody.

2. Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami z dydaktyki ogólnej

Uczeń:

- 1) zna w podstawowym zakresie zasady, metody i środki nauczania;
- 2) zna budowę i typy lekcji;
- 3) zna cele dydaktyczno-wychowawcze przedmiotu.

3. Poznanie teoretycznych podstaw metodyki prowadzenia zajęć rytmiki na etapie wychowania przedszkolnego

Uczeń:

- 1) zna program przedmiotu i rozkład materiału nauczania;
- 2) posiada wiedzę z zakresu rozwoju słuchu, głosu oraz motoryki dziecka w wieku przedszkolnym;
- 3) zna publikacje związane z prowadzeniem zajęć rytmiki.

4. Przygotowanie ucznia do samodzielnego prowadzenia zajęć rytmiki

Uczeń:

- 1) właściwie dobiera materiał nauczania pod kątem możliwości i umiejętności dzieci;
- 2) zna rodzaje ćwiczeń, typy zabaw i tańców, potrafi je wykorzystać w prowadzeniu zajęć;
- 3) wykorzystuje w pracy piosenki i miniatury muzyczne, rozumie ich rolę w procesie umuzykalniania dzieci;
- 4) posiada umiejętność właściwego doboru dziecięcych instrumentów perkusyjnych i ich stosowania w zabawach, ćwiczeniach i instrumentacjach;
- 5) posiada umiejętność doboru różnych środków dydaktycznych oraz kreatywnego sposobu ich zastosowania;
- 6) potrafi skonstruować konspekt zajęć rytmiki i przeprowadzić te zajęcia praktycznie.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Przedmiot metodyka nauczania rytmiki z praktyką łączy i wykorzystuje efekty kształcenia wszystkich przedmiotów przewidzianych w planie nauczania na wydziale rytmiki.

Wymiar godzin w poszczególnych latach kształcenia pozostaje do uznania pedagoga prowadzącego przedmiot. Treści zawarte w podstawie programowej przeznaczone są do realizacji przedmiotu w wymiarze 3 godzin.

Do najważniejszych zadań pedagoga prowadzącego metodykę nauczania rytmiki z praktyką należy: wyposażenie ucznia w zasób wiedzy i umiejętności przygotowujących do prowadzenia zajęć rytmiki, prowadzenie zajęć w korelacji z innymi przedmiotami przewidzianymi w planie nauczania na wydziale rytmiki oraz kształtowanie postawy twórczej ucznia w poszukiwaniu nowych rozwiązań we wszelkich działaniach muzyczno-ruchowych. Ponadto nauczyciel powinien okazywać uczniom swoje zamiłowanie do pracy i dbać o dobrą atmosferę podczas prowadzenia zajęć; pomóc uczniom nawiązać współpracę z placówkami, w których będą odbywać się ich obserwacje i praktyki pedagogiczne, a także zaplanować praktyki w taki sposób, aby w ciągu roku szkolnego miał on możliwość obserwacji kilku lekcji prowadzonych przez swoich uczniów.

6

TECHNIKA RUCHU I TANIEC

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Rozwijanie sprawności i świadomości ruchu

Uczeń kształtuje aparat ruchowy i wyrabia świadomość poczucia ciała.

2. Kształtowanie estetyki ruchu

Uczeń rozwija świadomość stylu ruchu i muzycznej ekspresji ruchu.

3. Opanowanie wybranych tańców ludowych

Uczeń zdobywa wiedzę na temat tańców ludowych, ich różnorodności i odrębności stylistycznej oraz wykonuje układy ruchowe wybranych tańców.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Rozwijanie sprawności i świadomości ruchu

Uczeń:

- 1) poznaje i realizuje ćwiczenia ogólnorozwojowe;
- 2) utrzymuje prawidłową postawę ciała zgodnie z zasadami anatomii;
- 3) usprawnia aparat ruchowy w oparciu o ruch funkcjonalny;
- 4) poznaje i realizuje podstawowe ćwiczenia z techniki tańca klasycznego;

- 5) uwzględnia w ruchu koordynację i niezależność poszczególnych części ciała;
- 6) posiada świadomość poczucia ciała i kierunków ruchu w przestrzeni;
- 7) prowadzi ruch na różnych płaszczyznach oraz porusza się zgodnie z określonym rytmem przestrzennym;
- 8) rozwija pamięć ruchowo-przestrzenną;
- 9) potrafi zakomponować ruch z rekwizytem, by stanowił on integralną część z ciałem;
- 10) dąży do indywidualnego odczuwania muzyki poprzez ruch;
- 11) doskonali umiejętność samodyscypliny i samokontroli;
- 12) wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności na innych zajęciach kierunkowych, wchodzących w skład metody rytmiki.

2. Kształtowanie estetyki ruchu

Uczeń:

- 1) rozwija wrażliwość muzyczną w oparciu o prawidłowe wykorzystanie wiedzy na temat różnych stylów i gatunków w muzyce;
- 2) odzwierciedla w sposobie poruszania się charakter i styl muzyki;
- 3) umiejętnie gospodaruje napięciem i odprężeniem poszczególnych części ciała.

3. Opanowanie wybranych tańców ludowych

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę na temat charakterystycznych cech i odrębności stylu wybranych tańców ludowych;
- 2) wykonuje elementy i układy taneczne co najmniej dwóch polskich tańców narodowych (do wyboru: polonez, mazur, krakowiak, kujawiak i oberek) i jednego obcego (do wyboru: polka, walc).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Podstawą nauczania przedmiotu technika ruchu i taniec są ćwiczenia, których celem jest usprawnienie aparatu ruchowego ucznia, wyrabianie poczucia zmienności napięcia i odprężenia mięśni oraz kształtowanie estetyki ruchu. Umiejętności te pozwalają na rozwijanie muzycznej ekspresji ruchu niezbędnej w rytmice i interpretacji ruchowej utworów muzycznych. W zakresie tańców ludowych, oprócz podanych umiejętności, wskazane jest opracowanie wybranego tańca ludowego z regionu, w którym znajduje się szkoła.

W realizacji podstawy programowej należy uwzględnić przede wszystkim zagadnienia: prawidłową postawę, napinanie i odprężanie poszczególnych mięśni, ćwiczenia tułowia (ćwiczenia wyrabiające giętkość kręgosłupa piersiowych i lędźwiowych, ćwiczenia wzmacniające mięśnie grzbietu, ćwiczenia wzmacniające mięśnie brzucha, ćwiczenia prawidłowego ustawienia miednicy), poczucie centrum ciała, obszerność ruchu w stawach, uświadomienie poczucia i estetyki ruchu rąk, opanowanie estetyki ruchu nóg, siłę i sprawność nóg, wyrabianie skoczności, równowagi, kierunków ruchu w przestrzeni i obrotów.

Nauczyciel powinien pracować nad rozwojem sprawności fizycznej i ruchowej uczniów rozwijanej równomiernie przez cały okres kształcenia. Pomimo zbiorowego charakteru przedmiotu należy uwzględniać indywidualne spojrzenie na ucznia, jego możliwości i umiejętności w obszarze realizowanego przedmiotu.

Treści zawarte w podstawie programowej przeznaczone są do realizacji przedmiotu w wymiarze 5 godzin. Natomiast liczba godzin przeznaczonych na zajęcia w poszczególnych latach nauki pozostaje do uznania pedagoga prowadzącego przedmiot.

Podstawa programowa stanowi niezbędne minimum potrzebne do realizacji przedmiotu. Nie ogranicza suwerenności pedagoga w zakresie tworzenia i realizacji programu nauczania oraz rozkładu materiału.

PRZEDMIOT GŁÓWNY

RYTMIKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształtowanie wrażliwości muzycznej, rozwijanie wyobraźni i pamięci muzycznej oraz ruchowej

Uczeń integruje i wykorzystuje wiedzę z przedmiotów kierunkowych i ogólnomuzycznych. Interpretuje ruchem utwory muzyczne zgodnie ze stylem i formą, z uwzględnieniem estetyki i ekspresji muzyczno-ruchowej.

2. Rozwijanie aktywnej i twórczej postawy w pracy indywidualnej i zespołowej

Uczeń realizuje własne koncepcje artystyczne oraz działa w ramach wspólnych projektów grupowych.

3. Zdobycie praktycznej wiedzy z zakresu zagadnień metrycznych

Uczeń usprawnia koordynację słuchowo-ruchową, głosowo-ruchową oraz szybkość reakcji na bodźce muzyczne.

4. Rozwijanie zainteresowania innymi dziedzinami sztuki

Uczeń jest motywowany do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym. Integruje wiedzę z różnych dziedzin sztuki. Postrzega rolę sztuki jako inspirację do działań kreatywnych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształtowanie wrażliwości muzycznej, rozwijanie wyobraźni i pamięci muzycznej oraz ruchowej

Uczeń:

- 1) świadomie stosuje i określa zjawiska muzyczne;
- 2) w praktyce wykonawczej wykorzystuje zdobytą wiedzę teoretyczną;
- 3) rozwija uzdolnienia muzyczne poprzez różne formy zadań ruchowych, kształcących wrażliwość na muzykę;
- 4) w ćwiczeniach rytmicznych, improwizacjach i interpretacjach wykorzystuje wiedzę i rozwija umiejętności z zakresu techniki i ekspresji ruchu;
- 5) analizuje dzieło muzyczne pod kątem jego elementów i dokonuje syntezy wyrażając je ruchem;
- 6) rozwija umiejętność koncentracji i samokontroli podczas działań muzyczno-ruchowych.

2. Rozwijanie aktywnej i twórczej postawy w pracy indywidualnej i zespołowej

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętność improwizowania ruchem, głosem i grą na instrumentach;
- 2) rozwija inwencję twórczą i buduje bazę doświadczeń ruchowych;
- 3) aktywnie słucha muzyki, wyrażając ją ruchem;
- 4) realizuje własne koncepcje artystyczne w zakresie działań muzyczno-ruchowych;
- 5) pracuje z innymi osobami w ramach wspólnych projektów i działań, wykorzystując umiejętności interpersonalne;
- 6) zdobywa umiejętności radzenia sobie z treścią podczas uczestnictwa w zespołowych projektach artystycznych;
- 7) kształtuje w zespole umiejętność interpretowania i odtwarzania ruchem dzieł muzycznych zgodnie ze stylem i formą;
- 8) zna i stosuje zasady komponowania ruchu w układach przestrzennych.

3. Zdobywanie praktycznej wiedzy z zakresu zagadnień metrycznych

Uczeń:

- 1) wyraża swobodnie, w ruchu z taktowaniem wartości rytmiczne nut i pauz oraz ich wzajemne zależności czasowe w taktach o ćwierćnutowej i ósemkowej jednostce miary;
- 2) realizuje wartości, grupy i tematy rytmiczne według ustalonego tempa, w określonej dynamice i artykulacji;
- 3) odzwierciedla ruchem zmiany agogiczne, dynamiczne i artykulacyjne;
- 4) prowadzi ruch zgodnie z czasem trwania motywu, frazy, zdania, okresu muzycznego (poprzednik – następnik);
- 5) rozpoznaje w utworach muzycznych i tworzy formy: AB, ABA, rondo, wariacje – wykorzystując różne typy ćwiczeń rytmicznych;
- 6) rozróżnia w muzyce i stosuje w ruchu akcent, pojawiający się regularnie i nieregularnie;
- 7) realizuje wybrane zagadnienia z metryki dalcrozowskiej, w szczególności problematykę:
  - a) uzupełnienia ćwierćnutowego, ósemkowego, szesnastkowego, mieszanego i swobodnego, przedtaktu, synkop,
  - b) podwójnej szybkości i dwukrotnego zwolnienia, kanonu, ostinata, polirytmii, polimetrii wewnątrztaktowej, wynikającej z różnego grupowania ósemek, polimetrii sukcesywnej i symultatywnej,
  - c) taktów o ćwierćnutowej jednostce miary (2/4 – 6/4), taktów o ósemkowej jednostce miary (3/8 – 12/8), przekształceń metrycznych taktów o stałej jednostce metrycznej trójdzielnej na takty o jednostce metrycznej dwudzielnej i odwrotnie,
  - d) równoczesnej realizacji regularnego i nieregularnego podziału wartości rytmicznych: dwóch i trzech, czterech i trzech oraz trzech i pięciu wartości podziału regularnego i podziału nieregularnego, deformacji odcinka muzycznego wartością lub grupą dodaną;
- 8) interpretuje ruchem utwory muzyczne jako ilustracje zagadnień metrycznych, zgodnie z ich budową i charakterem;
- 9) kształtuje szybką reakcję na bodźce muzyczne w ćwiczeniach inhibicyjno-icytacyjnych i łańcuchach realizacji tematów rytmicznych.

4. Rozbudzanie zainteresowania innymi dziedzinami sztuki

Uczeń:

- 1) w działaniach twórczych łączy wiedzę z różnych dziedzin sztuki;
- 2) inspirowane dziełami sztuki, wyszukuje je, wybiera i wprowadza do swoich działań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Rytmika jako priorytetowy przedmiot na wydziale, jest integralną częścią metody oraz zajęć uzupełniających w ramach specjalności zawodowej: improwizacji fortepianowej dla rytmiki, techniki ruchu i tańca, metodyki nauczania rytmiki z praktyką i fortepianu dla rytmiki. W procesie tworzenia i realizowania programów nauczania na pierwszym miejscu powinna znaleźć się zasada równoległości i korelacji treści nauczania. Stała współpraca pomiędzy pedagogami uczącymi różnych przedmiotów w ramach specjalności zapewni pełny i wszechstronny rozwój ucznia.

W nauczaniu przedmiotu szczególne znaczenie ma kreatywność nauczyciela, który powinien inspirować uczniów do działań twórczych. Jego rolą jest przede wszystkim uwrażliwienie ucznia na piękno muzyki i potrzebę aktywnego z nią obcowania, na przyjemność, jaką ona niesie. Pedagog powinien pamiętać, aby w procesie nauczania zachowywać dalcroze'owski porządek metodyczny (słuchanie, odczuwanie, wykonywanie, nazywanie, utrwalanie, zapamiętywanie), zapewniający wielozmysłową i poznawczą aktywność muzyczną.

Podstawa programowa uwzględnia najważniejsze obszary rozwoju ucznia. Ważnym jej założeniem jest realizacja przedmiotu, umożliwiająca nie tylko zdobycie określonych

w metodzie rytmiki dyspozycji, lecz także rozbudzenie zainteresowania innymi dziedzinami sztuki i zachęcenie do kreatywnego uczestnictwa w kulturze. Istotą pracy jest rozwijanie indywidualnej wrażliwości muzycznej oraz kompetencji społecznych, niezbędnych do podejmowania aktywności zespołowej.

Rytmika jest nowym kierunkiem kształcenia na poziomie szkoły muzycznej II stopnia, a nie kontynuacją przedmiotu rytmika z kształceniem słuchu, realizowanym na wcześniejszym etapie edukacyjnym. Stanowi ona alternatywę dla uzdolnionej muzycznie młodzieży, chętnej do edukacji poprzez aktywne słuchanie i wyrażanie muzyki ruchem. Kandydaci na wydział rytmiki mogą być zróżnicowani pod względem dotychczasowych doświadczeń muzycznych. W związku z tym na etapie początkowym w szkole II stopnia należy szczególnie rozwijać dyspozycje ruchowe i koordynację słuchowo-ruchową, niezależnie od pozostałych treści związanych z metodą E. Jaques-Dalcroze'a.

Podstawa programowa stanowi niezbędne minimum potrzebne do realizacji przedmiotu. Nie ogranicza suwerenności pedagoga w zakresie tworzenia i realizacji programu nauczania oraz rozkładu materiału. Wskazane jest rozszerzenie podstawy programowej o treści adekwatne do potrzeb i możliwości ucznia, szkoły oraz środowiska. Górną granicę zakresu treści nauczania mogą wyznaczać jedynie zdolności i predyspozycje psychofizyczne ucznia.

W procesie przygotowania przyszłego absolwenta do części artystycznej egzaminu dyplomowego – interpretacji ruchowej utworu muzycznego – zaleca się zwiększenie wymiaru zajęć na potrzeby zespołu rytmiki, na co wskazuje zapis w Ramowym planie nauczania.

Sala do prowadzenia zajęć rytmiki powinna być duża i przestronna, wyposażona w podłogę baletową lub parkiet oraz lustra (szczególnie ważne do celów samokontroli i obserwacji własnej postawy ciała i estetyki ruchów), a także dobrze nastrojony fortepian lub pianino. Niezbędne do prowadzenia zajęć są: wentylacja i dobre oświetlenie, szafy do przechowywania pomocy dydaktycznych (zestaw dziecięcych instrumentów perkusyjnych, pomoce dydaktyczne typu gimnastycznego). Warunkiem dobrej realizacji zajęć jest także wyposażenie sali w tablicę interaktywną, dostęp do Internetu, sprzęt audiowizualny, publikacje związane ze specjalnością rytmika i właściwie zaprojektowana przebieralnia.

SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) posługuje się techniką wokalną (aparat, oddech, intonacja), pozwalającą na wykonanie dzieł muzycznych różnych epok i stylów;
- 2) właściwie interpretuje dzieło muzyczne pod kierunkiem pedagoga;
- 3) czyta nuty a vista głosem, w sposób pozwalający na odtworzenie utworu;
- 4) samodzielnie opracowuje utwory o mniejszym stopniu trudności;
- 5) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 6) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych, wykorzystując m.in. technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 7) potrafi opanować pamięciowo utwory ze swojego repertuaru;
- 8) posiada niezbędne umiejętności wokalne i aktorskie w zakresie występów publicznych;
- 9) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny w występach solowych oraz w zespołach wokalnych;
- 10) gra na fortepianie w zakresie elementarnym.

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

DYKCJA I INTERPRETACJA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie budowy narządów mowy i sposobu ich funkcjonowania

Uczeń poznaje budowę narządów mowy i ich działanie. Ocenia sprawność własnego aparatu mowy i wykonuje ćwiczenia usprawniające narządy mowy.

2. Kształcenie poprawnej artykulacji

Uczeń wykonuje ćwiczenia artykulacyjne i korygujące wady wymowy.

3. Poznanie norm wymowy i stosowanie ich w praktyce

Uczeń poznaje normy wymowy, wykonuje ćwiczenia wspomagające ich opanowanie, stosuje normy wymowy w interpretacji tekstu mówionego i śpiewanego.

4. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji utworu literackiego

Uczeń:

- 1) analizuje utwór, poznaje środki wyrazu używane w interpretacji tekstu;
- 2) wykonuje ćwiczenia wspomagające swobodne operowanie środkami wyrazu;
- 3) interpretuje wiersze, fragmenty prozy i monologi oraz zdobywa umiejętność prowadzenia dialogu scenicznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie budowy narządów mowy i sposobu ich funkcjonowania

Uczeń:

- 1) zna budowę narządów mowy i ich działanie oraz podstawy fonetyki;
- 2) ocenia sprawność własnego aparatu mowy;
- 3) wykonuje ćwiczenia usprawniające narządy mowy (język, wargi, żuchwa);
- 4) wykonuje ćwiczenia oddechowe;
- 5) stosuje ćwiczenia relaksacyjne w celu zminimalizowania napięć, związanych z występem publicznym;
- 6) dba o higienę głosu.

2. Kształcenie poprawnej artykulacji

Uczeń:

- 1) wykonuje ćwiczenia artykulacyjne;
- 2) wykonuje ćwiczenia korygujące wady wymowy;
- 3) kształci swoją wrażliwość słuchową i umiejętność samokontroli wymowy.

3. Poznanie norm wymowy i stosowanie ich w praktyce

Uczeń:

- 1) zna normy wymowy (zasady polskiej ortofonii);
- 2) wykonuje ćwiczenia w celu praktycznego opanowania norm wymowy;
- 3) stosuje normy wymowy podczas interpretacji tekstu mówionego i w utworach wokalnych.

4. Umiejętność analizy i interpretacji utworu literackiego

Uczeń:

- 1) określa formę i charakter utworu;
- 2) rozumie treść utworu;
- 3) odczytuje podteksty i skojarzenia zawarte w utworze;
- 4) definiuje środki wyrazu (np. artykulacja, akcent, fraza, pauza, linia intonacyjna, dynamika, barwa, tempo, rytm, gest);
- 5) wykonuje ćwiczenia zwiększające swobodę operowania środkami wyrazu;
- 6) interpretuje teksty poetyckie oraz fragmenty prozy, wykorzystując umiejętności w operowaniu środkami wyrazu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie dykcji i interpretacji tekstu jest niezbędnym uzupełnieniem wokalnego warsztatu śpiewaka i piosenkarza. Doskonali sprawność artykulacyjną, poprawność językową, ekspresję sceniczną w mowie i śpiewie. Kształcą umiejętność samodzielnej analizy tekstu i doboru właściwych środków wyrazu w jego interpretacji.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do predyspozycji i możliwości ucznia. W zależności od środowiska, z jakiego uczniowie pochodzą, stopnia wykształcenia ogólnego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z ich wiekiem, ich możliwości na początku są zróżnicowane. Można to zauważyć na poziomie świadomości językowej oraz uwrażliwienia na poszczególne elementy wchodzące w skład mowy. Najistotniejszą cechą uczniów jest jednak ich uzdolnienie artystyczne. To bardzo często osoby o szczególnie wrażliwej konstrukcji psychicznej, które wymagają specyficznej opieki i indywidualnego traktowania w pokonywaniu blokad; potrzebują zaufania i przyjaznej atmosfery. Im więcej motywacji, tym lepsze uzyskuje się efekty końcowe.

W nauce wymowy nie wszyscy osiągają te same efekty równocześnie. Wiąże się to z różnicami w budowie anatomicznej aparatu mowy, poziomem uzdolnienia, ilością włożonej pracy, a także rytmem wewnętrznym oraz nawykami. Niektórzy uczniowie płynnie przechodzą poszczególne etapy pracy, inni osiągają wyniki „falami”, a czasem dopiero egzamin końcowy integruje wszystkie elementy.

Nauczyciel powinien wyznaczyć cele o średnim poziomie, a z uczniami wymagającymi większego nakładu pracy prowadzić zajęcia wyrównawcze. Natomiast uczniom wybitnie zdolnym należy podwyższyć program i wymagania, odpowiednio dostosowując je do ich indywidualnych potrzeb i możliwości.

ELEMENTY GRY AKTORSKIEJ

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności wykonywania elementarnych zadań aktorskich

Uczeń poznaje najważniejsze pojęcia z dziedziny teatru, uczy się podstawowych zasad zachowań i umiejętności aktorskich, związanych z prezentacją sceniczną.

2. Rozwój wrażliwości emocjonalnej i wyobraźni artystycznej

Uczeń wykorzystuje własne doświadczenia, przeżycia, wyobraźnię i wrażliwość w przekazywaniu emocji i uczuć.

3. Umiejętność operowania środkami wyrazu w interpretacji tekstu mówionego i utworu wokalnego

Uczeń umiejętnie posługuje się środkami wyrazu i wykorzystuje je na scenie w interpretacji zadań wokalnych i aktorskich.

4. Umiejętność współpracy w zespole podczas wykonywania zadań scenicznych

W realizacji zadań scenicznych uczeń twórczo współpracuje zarówno z akompaniatorem, jak i z partnerami scenicznymi.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności wykonywania elementarnych zadań aktorskich

Uczeń:

- 1) zna podstawowe pojęcia z dziedziny teatru;
- 2) stosuje podstawowe zasady zachowania sceniczno-estradowego podczas koncertów, przesłuchań, prezentacji konkursowych oraz realizacji małych form scenicznych;
- 3) wykonuje beztekstowe etiudy aktorskie;
- 4) wykonuje etiudy z tekstem;
- 5) zna i stosuje elementarne zasady gestu i ruchu scenicznego w zadaniach aktorskich.

2. Rozwój wrażliwości emocjonalnej i wyobraźni artystycznej

Uczeń:

- 1) posługuje się wyobraźnią twórczą w interpretacji zadań scenicznych;
- 2) tworzy i wyraża stany emocjonalne w zależności od zadań scenicznych;
- 3) czerpie pomysły twórcze z obserwacji otoczenia;
- 4) komplementarnie wykorzystuje swoje predyspozycje psychofizyczne w kreacji scenicznej;
- 5) koncentruje się podczas występu na wykonywanym zadaniu;
- 6) inspiruje współtwórców prezentacji scenicznych i estradowych.

3. Umiejętność operowania środkami wyrazu w interpretacji tekstu mówionego i utworu wokalnego

Uczeń:

- 1) analizuje tekst utworu, nad którym pracuje;
- 2) posługuje się środkami wyrazu odpowiednimi do charakteru interpretowanego tekstu;
- 3) odczytuje podtekst i posługuje się nim;
- 4) łączy środki wyrazu muzycznego i pozamuzycznego z interpretacją tekstu;
- 5) wykorzystuje w działaniach scenicznych umiejętności zdobyte na innych przedmiotach;
- 6) buduje dramaturgię występu scenicznego.

4. Umiejętność współpracy w zespole podczas wykonywania zadań scenicznych

Uczeń:

- 1) współpracuje z akompaniatorem jako współtwórcą prezentacji estradowej;
- 2) współpracuje z partnerami scenicznymi podczas wykonywania ansambli wokalnych, realizuje zadania aktorskie w formie monologu i dialogu scenicznego;
- 3) stosuje zasady współpracy z realizatorami i współwykonawcami koncertu estradowego, pokazu scenicznego (np. dyrygent, reżyser, zespół akompaniujący).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Elementy gry aktorskiej to jeden z przedmiotów wspomagających budowanie warsztatu wykonawczego wokalisty. Nauczanie w tym zakresie przygotowuje ucznia do twórczego i efektywnego udziału w prezentacjach scenicznych, wyposaża go w niezbędną wiedzę o teatrze i kształci podstawowe umiejętności aktorskie.

FORTEPIAN DLA WOKALISTYKI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat fortepianu

Uczeń poznaje budowę i możliwości brzmieniowe instrumentu.

2. Kształcenie podstaw nauki gry na fortepianie

Uczeń prawidłowo posługuje się aparatem gry i właściwie realizuje notację muzyczną. Zdobywa podstawowe umiejętności w technice gry i interpretacji.

3. Zdobyć umiejętności czytania nut a vista

Uczeń nabywa podstawowe umiejętności prawidłowej gry a vista łatwych utworów muzycznych.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń poznaje zasady gry w zespole, wykorzystując swoją wiedzę i umiejętności muzyczne.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń świadomie realizuje wyznaczone przez nauczyciela cele; w pracy nad utworem posługuje się posiadaną wiedzą; świadomie uczy się utworu na pamięć.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat fortepianu

Uczeń:

- 1) wymienia i definiuje poszczególne części fortepianu;
- 2) zna możliwości brzmieniowe instrumentu;
- 3) prawidłowo określa klawisze i oktawy, w jakich się znajdują.

2. Kształcenie podstaw nauki gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę przy instrumencie;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry (ułożenie rąk, pozycja dłoni i palców, swoboda nadgarstka, koordynacja i niezależność rąk);
- 3) potrafi czytać notację muzyczną w kluczu wiolinowym i basowym (przyporządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom, prawidłowo odczytuje rytm i znaki chromatyczne);
- 4) prawidłowo realizuje oznaczenia artykulacji i dynamiki;
- 5) posługuje się artykulacją portato, legato i staccato;
- 6) posługuje się techniką palcową w stopniu podstawowym;
- 7) stosuje zróżnicowaną dynamikę;
- 8) zna podstawowe zasady kształtowania dźwięku.

3. Zdobyć umiejętności czytania nut a vista

Uczeń:

- 1) dokonuje wstępnej analizy tekstu;
- 2) gra a vista proste utwory – osobno każdą ręką, w kluczu wiolinowym i basowym.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń:

- 1) gra łatwe utwory na 4 ręce z nauczycielem lub innym uczniem;
- 2) realizuje spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika).

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) realizuje uwagi nauczyciela podczas samodzielnej pracy;
- 2) wykonuje z pamięci wybrane utwory;
- 3) wykorzystuje wiedzę zdobytą w nauce innych przedmiotów (zwłaszcza ogólnomuzycznych).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka gry na fortepianie w ramach zajęć indywidualnych stanowi istotne uzupełnienie wykształcenia absolwenta szkoły muzycznej I stopnia oraz ucznia szkoły muzycznej II stopnia na wydziale wokalnym. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowań ucznia w jak najszerszym zakresie i ukazanie licznych korzyści płynących z nauki gry na instrumencie.

Fortepian towarzyszy wokaliście od początku jego ścieżki edukacyjnej, dlatego umiejętność odczytania i zrozumienia partii fortepianu ma bezpośredni wpływ na integralność wykonawczą prezentowanych utworów wokalnych.

Dzięki nauce gry uczeń ma możliwość czytania nut w kluczu wiolinowym i basowym. Rozwija też swoją percepcję wzrokową poprzez konieczność śledzenia tekstu zapisanego na dwóch systemach, rozwija słuch muzyczny w zakresie słyszenia harmonicznego i polifonicznego oraz kształtuje zdolności manualne aparatu gry. W działaniu praktycznym w istotny sposób wspomaga i poszerza wiedzę teoretyczną.

Nauczyciel gry na fortepianie powinien uwzględniać indywidualne możliwości i predyspozycje ucznia. W początkowym etapie kształcenia szczególne znaczenie ma właściwe ustawienie aparatu gry i wypracowanie prawidłowych nawyków aplikaturowych. Zadanie to nabiera dużej wagi ze względu na wiek ucznia rozpoczynającego naukę gry na fortepianie (11 – 14 lat) i fakt, iż jego aparat gry został już wcześniej przystosowany do specyficznych wymagań gry na innym instrumencie.

Swoboda w doborze ćwiczeń i repertuaru pozwoli na wzmocnienie i rozwijanie wybranych elementów wykonawczych.

Ważnym elementem działań nauczyciela fortepianu jest współpraca z innymi nauczycielami (przedmiotu głównego, teorii, pianisty akompaniatora) oraz rodzicami (prawnymi opiekunami) w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju ucznia i celowego kierowania jego edukacją.

ZESPÓŁ WOKALNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie umiejętności muzykowania zespołowego

Uczeń zdobywa umiejętność śpiewu w zespole, rozwija kulturę bycia, kształtuje zamiłowanie do muzykowania zespołowego, poznaje wokalną literaturę kameralną różnych epok.

2. Rozwijanie możliwości wykonawczych ucznia

Uczeń kształtuje słuch harmoniczny, rozwija umiejętności wykonawcze zgodnie ze swoimi możliwościami technicznymi.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie umiejętności muzykowania zespołowego

Uczeń:

- 1) śpiewa w zespole, prawidłowo realizując właściwą linię melodyczną;
- 2) zna gesty dyrygenta i prawidłowo na nie reaguje w trakcie wykonywanego utworu;
- 3) wspólnie rozpoczyna i kończy utwór;
- 4) sprawnie orientuje się w partyturze, śledząc kilka linii melodycznych w jednym czasie;
- 5) czuje się odpowiedzialny za jakość wykonanego utworu; jest zdyscyplinowany, aktywnie słucha, koordynuje poczynania własne i działania partnerów;
- 6) współpracuje z partnerami, nawiązując z nimi pozytywne relacje;
- 7) dba o wizerunek zespołu;
- 8) zna przykłady utworów z wokalne literatury kameralnej różnych epok.

2. Rozwijanie możliwości wykonawczych uczniów

Uczeń:

- 1) śpiewa łatwe utwory dwu-, trzy- i wielogłosowe, w zależności od możliwości wykonawczych zespołu;
- 2) śpiewając w wielogłosie, koryguje własną intonację;
- 3) w muzykowaniu zespołowym wykorzystuje technikę wokalną zdobytą na lekcji śpiewu;
- 4) jest wrażliwy na barwę i jakość dźwięku; interpretuje utwory kameralne pod kierunkiem pedagoga, zgodnie z ich treścią, charakterem oraz stylem epoki.

6

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Zespół wokalny jest przedmiotem wspierającym przedmiot główny, czyli śpiew. Bardzo ważną rolę w prowadzeniu zajęć i dążeniu do osiągnięcia celów dydaktycznych odgrywa korelacja pomiędzy tymi przedmiotami. Współpraca nauczycieli uczących obu przedmiotów powinna obejmować m.in.: dobór repertuaru i przydział do odpowiedniego głosu. W osiągnięciu celu, jakim jest wspólne muzykowanie, nie należy pomijać indywidualnych możliwości i potrzeb rozwojowych ucznia.

PRZEDMIOT GŁÓWNY

ŚPIEW

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Budowa, działanie i higiena aparatu głosowego

Uczeń:

- 1) zdobywa podstawowe wiadomości z zakresu budowy aparatu głosowego oraz mechanizmu jego funkcjonowania;
- 2) zyskuje świadomość pracy poszczególnych mięśni własnego ciała oraz poznaje zasady higieny głosu.

2. Kształcenie techniki wokalne

Uczeń kształci umiejętność prawidłowego prowadzenia głosu, rozwija sprawność narządów artykulacyjnych oraz zdobywa umiejętność prawidłowego kształtowania głosek w śpiewie.

3. Kształcenie umiejętności wykonawczych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w życiu muzycznym szkoły;
- 2) zdobywa umiejętność koncentracji i pokonywania tremy podczas występu;
- 3) kształtuje umiejętność swobodnego zachowania się na scenie i właściwej samooceny wykonanego utworu.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru muzyki i aktywnego udziału w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) poznaje literaturę wokalną różnych epok;
- 2) rozwija swoją wrażliwość i umiejętność stylowego wykonania utworów;
- 3) kształtuje swój gust estetyczny i umiejętność właściwej oceny dzieła muzycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Budowa, działanie i higiena aparatu głosowego

Uczeń:

- 1) wymienia podstawowe elementy aparatu głosowego i rozumie zasady jego funkcjonowania;
- 2) zna oraz stosuje ćwiczenia kształtujące i wyrabiające prawidłowy oddech;
- 3) potrafi rozluźniać poszczególne mięśnie swojego ciała;
- 4) zna i przestrzega zasad higieny głosu.

2. Kształcenie techniki wokalnej

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę ciała w trakcie śpiewu;
- 2) swobodnie posługuje się aparatem oddechowym (prawidłowy wdech, wydech, dążenie do uelastycznienia pracy mięśni oddechowych);
- 3) świadomie dąży do utrzymania prawidłowego położenia krtani i unoszenia miękkiego podniebienia;
- 4) sprawnie posługuje się aparatem artykulacyjnym, prawidłowo kształtując samogłoski i spółgłoski;
- 5) miękko atakuje dźwięki i umie prowadzić głos w artykulacji legato;
- 6) jest uwrażliwiony na intonację dźwięku, potrafi ją samodzielnie korygować;
- 7) zna i stosuje ćwiczenia budzące rezonans;
- 8) stosuje dynamikę od piano do forte w ramach swoich możliwości głosowych;
- 9) operuje artykulacją legato, non legato i staccato, w zakresie pozwalającym na stylowe wykonanie utworu.

3. Kształcenie umiejętności wykonawczych

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu i realizuje go zgodnie z zapisem;
- 2) samodzielnie opracowuje łatwy utwór pod względem techniczno-wykonawczym;
- 3) śpiewa prosty utwór a vista;
- 4) zna różne sposoby zapamiętywania utworów i stosuje je w praktyce;
- 5) zna i stosuje wprawki przygotowujące aparat głosowy do występu estradowego;
- 6) interpretuje utwór pod kierunkiem pedagoga zgodnie z jego treścią, charakterem oraz stylem epoki;
- 7) współpracuje z akompaniatorem;
- 8) w czasie występów publicznych zachowuje się zgodnie z zasadami obowiązującymi na scenie;
- 9) właściwie ocenia swoją prezentację sceniczną;

- 10) dysponuje repertuarem, zgodnym z wymogami rekrutacji na wyższy poziom edukacji muzycznej;
- 11) zna specyfikę zawodu śpiewaka, co pozwala mu na planowanie swojej przyszłości zawodowej.

4. Przygotowanie do świadomego odbioru muzyki i aktywnego udziału w życiu kulturalnym

Uczeń:

- 1) wspólnie z pedagogiem dokonuje oceny wartości wysłuchanych utworów z literatury wokalne;
- 2) potrafi wymienić nazwiska współczesnych śpiewaków.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem edukacji wokalne w szkole muzycznej II stopnia jest formowanie aparatu głosowego, kształtowanie zainteresowań ucznia oraz rozwijanie jego wrażliwości i muzykalności. Dla wielu uczniów szkoła muzyczna stanowi pierwszy, profesjonalny kontakt z muzyką. Każdy z nich bowiem rozpoczyna naukę, będąc na różnym poziomie uzdolnień wokalnych, możliwości głosowych oraz posiada zróżnicowaną motywację do nauki śpiewu. Edukacja ta jest wstępnym etapem kształcenia śpiewaka i nie finalizuje tego procesu. Od jej przebiegu zależą w decydującym stopniu przyszłe, zawodowe osiągnięcia ucznia. Niebagatelnym czynnikiem, który wpływa na jakość kształcenia ucznia jest osobowość, wiedza, doświadczenie i kreatywność nauczyciela śpiewu. Jego głębokie kompetencje pozwolą, że przygotowana podstawa programowa będzie dla nauczyciela punktem wyjścia do indywidualnego podejścia do potrzeb i aspiracji każdego ucznia. Po zakończeniu nauki w szkole muzycznej II stopnia absolwent powinien poprawnie wykonać z pamięci program egzaminu dyplomowego, który trwa nie krócej niż 20 minut i obejmuje utwory z różnych epok i stylów muzycznych, a w szczególności: utwór barokowy, klasyczny, romantyczny i pieśń polską.

Należy dodać, że zadaniem wokalistyki jest wykształcenie młodego śpiewaka aktywnie uczestniczącego w życiu muzycznym. Za jego rozwój wokalny odpowiedzialny jest nauczyciel przedmiotu głównego. Wiedza i umiejętności nabywane w ramach pozostałych przedmiotów powinny wspierać realizację przedmiotu głównego – śpiewu. Ważnym elementem kształcenia jest umożliwienie uczniowi częstej, publicznej prezentacji, aby wykształcił on umiejętność radzenia sobie z tremą i uzyskał swobodę estradową.

Niezbędnymi warunkami realizacji założeń Podstawy programowej są:

- sale do zajęć praktycznych wyposażone w duże lustro, mogące objąć całą sylwetkę ucznia oraz materace do ćwiczeń w pozycji leżącej;
- dobrze nastrojone fortepiany lub pianina, a także urządzenia audiowizualne do rejestracji obrazu i dźwięku, biblioteka wyposażona w literaturę muzyczną i materiały fonograficzne, dostęp do Internetu.

SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA ESTRADOWA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) posługuje się techniką wokalną, pozwalającą na wykonanie różnorodnego stylistycznie repertuaru estradowego;
- 2) interpretuje utwory muzyczne zgodnie z kanonami stylistyki estradowej;
- 3) posiada umiejętności z zakresu techniki mowy i fonetyki, którą stosuje w wykonywanych utworach;
- 4) wykonuje elementarne zadania aktorskie;

- 5) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na wykonanie utworu, z uwzględnieniem stylów i pulsacji występujących w danym gatunku muzyki rozrywkowej;
- 6) samodzielnie opracowuje utwory o zróżnicowanym stopniu trudności;
- 7) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 8) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji potrzebnych do realizacji przedmiotów artystycznych, z wykorzystaniem technik informacyjnych i komunikacyjnych;
- 9) posługuje się wiedzą z zakresu historii muzyki, w tym literatury muzycznej, ze szczególnym uwzględnieniem elementów muzyki rozrywkowej, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli;
- 10) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny;
- 11) gra na fortepianie w zakresie elementarnym, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki rozrywkowej;
- 12) aktywnie uczestniczy w kulturze, w tym w różnych formach życia muzycznego.

6

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

FORTEPIAN DLA WOKALISTYKI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowe wiedzy na temat fortepianu

Uczeń poznaje budowę i możliwości brzmieniowe instrumentu.

2. Kształcenie podstaw gry na fortepianie

Uczeń prawidłowo stosuje aparat gry i realizuje notację muzyczną oraz zdobywa podstawowe umiejętności w zakresie techniki gry i interpretacji.

3. Kształcenie umiejętności czytania nut a vista

Uczeń zdobywa podstawowe umiejętności prawidłowej gry a vista łatwych utworów muzycznych.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń poznaje zasady gry w zespole, wykorzystując zdobytą wiedzę i umiejętności muzyczne.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) świadomie realizuje wyznaczone przez nauczyciela cele;
- 2) w pracy nad utworem posługuje się posiadaną wiedzą;
- 3) świadomie uczy się utworu na pamięć.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Opanowanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu

Uczeń:

- 1) wymienia i określa poszczególne części fortepianu;

- 2) zna możliwości brzmieniowe instrumentu;
- 3) prawidłowo określa klawisze i oktawy.

2. Kształcenie podstaw gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę przy instrumencie;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry (ułożenie rąk, pozycja dłoni i palców, swoboda nadgarstka, koordynacja i niezależność rąk);
- 3) realizuje podstawową notację muzyczną – w kluczu wiolinowym i basowym (przyporządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom, prawidłowo odczytuje rytm i znaki chromatyczne);
- 4) prawidłowo realizuje oznaczenia artykulacji i dynamiki;
- 5) posługuje się artykulacją portato, legato i staccato;
- 6) posługuje się techniką palcową w stopniu podstawowym;
- 7) stosuje zróżnicowaną dynamikę;
- 8) zna podstawowe zasady kształtowania dźwięku.

3. Kształcenie umiejętności czytania nut a vista

Uczeń:

- 1) dokonuje wstępnej analizy tekstu;
- 2) gra a vista proste utwory osobno każdą ręką – w kluczu wiolinowym i basowym.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń:

- 1) gra łatwe utwory na 4 ręce z nauczycielem lub innym uczniem;
- 2) realizuje spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika).

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) realizuje uwagi nauczyciela podczas samodzielnej pracy;
- 2) wykonuje z pamięci wybrane utwory;
- 3) wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę, zdobytą na innych przedmiotach (zwłaszcza ogólnomuzycznych).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka gry na fortepianie w ramach zajęć indywidualnych stanowi istotne uzupełnienie wykształcenia absolwenta szkoły muzycznej I stopnia oraz ucznia szkoły muzycznej II stopnia na wydziale wokalnym. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowań ucznia w jak najszerszym zakresie i ukazanie licznych zalet płynących z nauki gry na instrumencie.

Fortepian towarzyszy wokaliście od początku jego ścieżki edukacyjnej, dlatego umiejętność odczytania i zrozumienia partii fortepianu ma bezpośredni wpływ na integralność wykonawczą prezentowanych utworów wokalnych.

Dzięki nauce gry uczeń ma możliwość czytania nut w kluczu wiolinowym i basowym. Rozwija też swoją percepcję wzrokową poprzez konieczność śledzenia tekstu zapisanego na dwóch systemach, rozwija słuch muzyczny w zakresie słyszenia harmonicznego i polifonicznego oraz kształtuje zdolności manualne aparatu gry.

Nauka gry na fortepianie w istotny sposób wspomaga i poszerza wiedzę teoretyczną, znajdującą zastosowanie praktyczne w zakresie przedmiotów ogólnomuzycznych (kształcenie słuchu, harmonia, zasady muzyki, analiza dzieła muzycznego).

Umiejętności w grze na fortepianie są nieodzowne także w przesłedzeniu partii fortepianu w utworach z własnego repertuaru wykonawczego oraz zrozumieniu złożonych partytur w muzyce kameralnej i orkiestrowej.

Gra zespołowa jako jeden z obowiązkowych elementów podstawy programowej rozwija umiejętności współpracy w grupie, wzmacnia poczucie zbiorowej odpowiedzialności, uczy dyscypliny.

Repertuar, nad którym pracuje uczeń, powinien stwarzać możliwość nauki konkretnych umiejętności. Szczególny nacisk należy położyć na grę z nut akompaniamentów lub duetów fortepianowych oraz stałą praktykę gry a vista. Niektóre utwory powinny być wykonywane z pamięci.

Nauczyciel gry na fortepianie powinien uwzględniać indywidualne możliwości i predyspozycje ucznia.

Swoboda pedagoga w doborze ćwiczeń i utworów pozwala na rozwijanie wybranych elementów wykonawczych.

Ważnym czynnikiem działań nauczyciela fortepianu jest współpraca z innymi nauczycielami (przedmiotu głównego, teorii, a także z pianistą akompaniatorem) oraz rodzicami (prawnymi opiekunami) w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju ucznia i celowego kierowania jego edukacją.

DYKCJA I INTERPRETACJA

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie budowy narządów mowy i sposobu ich funkcjonowania

Uczeń poznaje budowę narządów mowy i ich działanie, ocenia sprawność własnego aparatu mowy oraz wykonuje ćwiczenia usprawniające narządy mowy.

2. Kształcenie poprawnej artykulacji

Uczeń wykonuje ćwiczenia artykulacyjne i korygujące wady wymowy.

3. Poznanie norm wymowy i stosowanie ich w praktyce

Uczeń poznaje normy wymowy, wykonuje ćwiczenia wspomagające ich opanowanie, stosuje normy wymowy w interpretacji tekstu mówionego i śpiewanego.

4. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji utworu literackiego

Uczeń:

- 1) analizuje utwór, poznaje środki wyrazu używane w interpretacji tekstu;
- 2) wykonuje ćwiczenia wspomagające swobodne operowanie środkami wyrazu;
- 3) interpretuje wiersze, fragmenty prozy i monologi oraz zdobywa umiejętność prowadzenia dialogu scenicznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie budowy narządów mowy i sposobu ich funkcjonowania

Uczeń:

- 1) zna budowę narządów mowy i ich działanie oraz podstawy fonetyki;
- 2) potrafi ocenić sprawność własnego aparatu mowy;
- 3) wykonuje ćwiczenia usprawniające narządy mowy (język, wargi, żuchwa);
- 4) wykonuje ćwiczenia oddechowe;
- 5) stosuje ćwiczenia relaksacyjne w celu zminimalizowania napięć, związanych z występem publicznym;
- 6) dba o higienę głosu.
- 7) dba o dobrą kondycję mięśni własnego ciała.

2. Kształcenie poprawnej artykulacji

Uczeń:

- 1) wykonuje ćwiczenia artykulacyjne;
- 2) wykonuje ćwiczenia korygujące wady wymowy;
- 3) kształci swoją wrażliwość słuchową i umiejętność samokontroli wymowy.

3. Poznanie norm wymowy i stosowanie ich w praktyce

Uczeń:

- 1) zna normy wymowy (zasady polskiej ortofonii);
- 2) wykonuje ćwiczenia w celu praktycznego opanowania norm wymowy;
- 3) stosuje normy wymowy podczas interpretacji tekstu mówionego i w utworach wokalnych.

4. Umiejętność analizy i interpretacji utworu literackiego

Uczeń:

- 1) określa formę i charakter utworu;
- 2) rozumie treść utworu;
- 3) odczytuje podteksty i skojarzenia zawarte w utworze;
- 4) definiuje środki wyrazu (np. artykulacja, akcent, fraza, pauza, linia intonacyjna, dynamika, barwa, tempo, rytm, gest);
- 5) wykonuje ćwiczenia zwiększające swobodę operowania środkami wyrazu;
- 6) interpretuje teksty poetyckie oraz fragmenty prozy, wykorzystując zdobyte umiejętności w operowaniu środkami wyrazu.

6

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie dykcji i interpretacji tekstu jest niezbędnym uzupełnieniem wokalnemu warsztatu śpiewaka i piosenkarza. Doskonali sprawność artykulacyjną, poprawność językową, ekspresję sceniczną w mowie i śpiewie. Kształci umiejętność samodzielnej analizy tekstu i doboru właściwych środków wyrazu w jego interpretacji.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do predyspozycji i możliwości ucznia. W zależności od środowiska, z jakiego uczniowie pochodzą, stopnia wykształcenia ogólnego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z wiekiem, ich możliwości początkowe są zróżnicowane. Można to zauważyć na poziomie świadomości językowej oraz uwrażliwienia na poszczególne elementy wchodzące w skład mowy. Najistotniejszą cechą uczniów jest jednak ich uzdolnienie artystyczne. To bardzo często osoby o szczególnie wrażliwej konstrukcji psychicznej, które wymagają specyficznej opieki i indywidualnego traktowania w pokonywaniu blokad, potrzebują zaufania i przyjaznej atmosfery. Im więcej motywacji, tym lepsze uzyskuje się efekty końcowe.

W nauce wymowy nie wszyscy osiągają te same efekty równocześnie. Wiąże się to z różnicami w budowie anatomicznej aparatu mowy, poziomem uzdolnienia, ilością włożonej pracy, a także rytmem wewnętrznym oraz nawykami. Niektórzy uczniowie płynnie przechodzą poszczególne etapy pracy, inni osiągają wyniki „falami”, a czasem dopiero egzamin końcowy integruje wszystkie elementy.

Nauczyciel powinien wyznaczyć cele o średnim poziomie, a z uczniami wymagającymi większego nakładu pracy prowadzić zajęcia wyrównawcze. Natomiast uczniom wybitnie zdolnym należy podwyższyć program i wymagania, odpowiednio dostosowując je do ich indywidualnych potrzeb i możliwości.

TANIEC I PLASTYKA RUCHU

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu różnych technik tańca

Uczeń nabywa praktyczną i teoretyczną wiedzę, dotyczącą technik tańca oraz ich zastosowania w zadaniach estradowych.

2. Kształcenie umiejętności plastycznego poruszania się oraz świadomości znaczenia gestu w przekazie scenicznym

Uczeń poznaje technikę pantomimy oraz kształtuje w ruchu ciała plastyczność i wyrazistość.

3. Przygotowanie aparatu ruchowego jako twórczego warsztatu artysty estradowego

Uczeń w sposób kreatywny i świadomy rozwija indywidualne możliwości wypowiedzi estradowej poprzez szeroko rozumiany ruch, w powiązaniu z realizowanym programem wokalnym.

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobywanie wiedzy z zakresu różnych technik tańca

Uczeń:

- 1) zna budowę i funkcje poszczególnych części ciała;
- 2) jest świadomy swoich możliwości i ograniczeń fizycznych;
- 3) wykorzystuje elementy tańca klasycznego – utrzymuje prawidłową postawę ciała, zna pozycje rąk i nóg, wykonuje ćwiczenia przy drażku i na środku sali (skoki, piruety);
- 4) wykorzystuje techniki tańca jazzowego i tańca modern – stosuje izolacje poszczególnych części ciała, posiada umiejętność rozluźniania i napięcia ciała;
- 5) świadomie stosuje prawidłowy oddech;
- 6) wyraża emocje poprzez taniec;
- 7) wykorzystuje techniki tańca flamenco i tap dance, stosując odpowiednią pracę rąk i sposoby akcentowania stóp; stepuje, wykorzystuje rytm do improwizacji;
- 8) wykorzystuje techniki tańca hip-hop, dancehall, popping i video clip dance.

2. Kształcenie umiejętności plastycznego poruszania się oraz świadomości znaczenia gestu w przekazie scenicznym

Uczeń:

- 1) wykorzystuje techniki pantomimy – tok, identyfikację, kontrapunkt, ruch wewnętrzny, ruch zewnętrzny, otwieranie, zamykanie, rodzaje chodu, biegu pantomimicznego;
- 2) pokazuje czynności codzienne, przedmioty oraz pojęcia abstrakcyjne;
- 3) prezentuje etiudy na zadany temat solo oraz z partnerem;
- 4) nadaje swoim ruchom ekspresję i wyrazistość;
- 5) stosuje odpowiednie napięcie ruchu;
- 6) świadomie łączy grę aktorską z ruchem;
- 7) świadomie stosuje pojedynczy gest.

3. Przygotowanie aparatu ruchowego jako twórczego warsztatu artysty estradowego

Uczeń:

- 1) porusza się w sposób plastyczny, płynny z pełną świadomością i koncentracją;
- 2) operuje ciałem w sposób instynktowny i kreatywny;
- 3) improwizuje solo, z partnerem i w zespole;
- 4) buduje postacie i role.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu taniec i plastyka ruchu jest poznanie różnorodnych technik tańca i ruchu, pantomimy, wykształcenie plastyki ciała w połączeniu z twórczą świadomością „bycia” na scenie.

W pierwszym okresie nauki należy dużo uwagi poświęcić na uświadomienie uczniom zasad funkcjonowania układu mięśniowego, budowy ciała i wynikających z niej ograniczeń fizycznych, których przekroczenie może spowodować urazy i kontuzje.

Uczeń, w ciągu trzech lat nauki powinien poznać w stopniu praktycznym i teoretycznym następujące techniki tańca: taniec klasyczny (cała lekcja przy dźwięku, pozycje ciała na środku sali, port de bras, piruety z diagonalu, małe skoki), hip-hop (zasada pracy tułowia i nóg, rotacje poszczególnych części ciała względem siebie), taniec jazzowy (centrum ciała, izolacje, łączenie figur i kroków z synkopowanym rytmem), tap dance oraz inne techniki według preferencji nauczyciela. Nauka techniki tanecznej powinna być połączona z uświadamianiem uczniom możliwości wyrazowych tańca i sposobów jego interpretacji.

Drugim segmentem materiału w nauczaniu przyszłych wokalistów estradowych jest pantomima i plastyka ruchu. Przyswojenie techniki pantomimy (chód, bieg, podstawowe czynności oraz pojęcia toku, identyfikacji i kontrapunktu) są niezmiernie przydatne w warsztacie artysty estradowego. Proces nauki techniki pantomimy nierozzerwalnie związany jest z kształceniem warsztatu aktorskiego. Ćwiczenia wpływające na plastykę ciała, ekspresję, płynność, estetykę lub jej brak i wyrazistość ruchu to niezbędna umiejętność każdego artysty estradowego. Praca nad plastycznym sposobem poruszania się, świadomością gestu i jego znaczenia w przestrzeni musi opierać się na nauce takich pojęć, jak rozluźnienie, napięcie, wydłużenie, zawieszenie, ruch wewnętrzny i zewnętrzny. Ponadto zagadnienia te muszą być ściśle powiązane ze świadomością znaczenia funkcjonowania oddechu w ruchu.

Sposób kształcenia tej specyfiki ruchu powinien być oparty o wiedzę praktyczną i doświadczenie sceniczne nauczyciela.

Podstawa programowa przedmiotu zakłada realizację materiału w wymiarze 3 godzin tygodniowo, dlatego należy zachęcać uczniów do indywidualnej aktywności ruchowej i dbałości o kondycję fizyczną. Pomimo zbiorowego charakteru zajęć należy możliwie jak najwięcej uwagi poświęcać każdemu z uczniów, mając świadomość ich indywidualności oraz fizycznych możliwości i ograniczeń. Wskazane jest, aby jeden semestr zajęć przeznaczyć na indywidualną pracę nad wybraną etiudą (może być z wykorzystaniem głosu).

Nabyta wiedza teoretyczna i praktyczna oraz umiejętności powinny umożliwić wokaliście estradowemu swobodne poruszanie się w technikach tanecznych, a także pozwolić na plastyczny i świadomy sposób wyrażania treści poprzez ruch, improwizację ruchową solo, z partnerem lub w grupie. Działania te, wokalista powinien stosować w sposób twórczy i odważny.

Warunkiem realizacji założeń podstawy programowej jest odpowiednie wyposażenie sali do ćwiczeń: lustro na całej powierzchni ściany, podłoga baletowa (linoleum, gumoleum), drążki baletowe do ćwiczeń na całej długości sali, materace gimnastyczne oraz aparatura audiowizualna.

ZAJĘCIA SCENICZNE I PRAKTYKA ESTRADOWA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Przygotowanie ucznia do efektywnego i twórczego udziału w realizacji form scenicznych i estradowych

Uczeń poznaje elementy przestrzeni teatru i estrady, poznaje zadania twórców przedstawienia (koncertu) i środki wyrazu stosowane w jego realizacji.

2. Kształcenie dyspozycyjności i umiejętności w zakresie zadań aktorskich i estradowych

Uczeń podczas realizacji wybranego materiału przygotowuje rolę i partię muzyczną oraz kształci umiejętności i środki wyrazu aktorskiego oraz estradowego.

3. Kształcenie umiejętności pracy w zespole

Uczeń współpracuje z realizatorami i współwykonawcami przedstawienia (pokazu scenicznego, koncertu); odnajduje swoje miejsce w zespole.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Przygotowanie ucznia do efektywnego i twórczego udziału w realizacji form scenicznych i estradowych

Uczeń:

- 1) zna elementy przestrzeni teatru: scena, kurtyna, kulisy, orkiestron, widownia;
- 2) rozumie pojęcia: przedstawienie, rola, scenografia, kostium, rekwizyt;
- 3) zna i definiuje zadania twórców przedstawienia, pokazu scenicznego (reżyser, choreograf, scenograf, kierownik muzyczny).

2. Kształcenie dyspozycyjności i umiejętności w wykonywaniu zadań aktorskich i estradowych

Uczeń:

- 1) zna materiał przeznaczony do realizacji scenicznej;
- 2) uczestniczy w próbach analitycznych i czytanych;
- 3) zna swoją rolę i partię muzyczną;
- 4) interpretuje rolę zgodnie ze wskazówkami reżysera;
- 5) uczestniczy w próbach scenicznych;
- 6) rozwija w sposób twórczy swoje zadania sceniczne;
- 7) uczestniczy w próbach generalnych;
- 8) bierze udział w pokazie scenicznym (przedstawieniu, koncercie) z udziałem publiczności;
- 9) przeprowadza analizę występu.

3. Kształcenie umiejętności pracy w zespole

Uczeń:

- 1) zna zasady współpracy z realizatorami przedstawienia (reżyser, choreograf, dyrygent, aranżer);
- 2) współpracuje z innymi członkami zespołu artystycznego (aktorzy, piosenkarze, tancerze, zespół muzyczny, zespół wokalny);
- 3) tworzy rolę w kontekście wspólnego dążenia do efektu końcowego;
- 4) dokonuje oceny własnych osiągnięć.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Zajęcia sceniczne i praktyka estradowa to przedmiot uzupełniający kształcenie wokalisty estradowego. Pozwala na łączenie w przestrzeni scenicznej wszystkich elementów, które uczeń poznał w procesie kształcenia (taniec, dykcja, ruch sceniczny, aktorstwo, zespoły wokalne) oraz świadomość prawidłowego śpiewu.

ZESPÓŁ WOKALNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności muzykowania zespołowego

Uczeń zdobywa umiejętność śpiewu w zespole, rozwija kulturę bycia, kształtuje zamiłowanie do muzykowania zespołowego, poznaje wokalną literaturę kameralną różnych epok.

2. Rozwijanie możliwości wykonawczych uczniów

Uczeń kształtuje słuch harmoniczny, rozwija umiejętności wykonawcze zgodnie ze swoimi możliwościami technicznymi.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności muzykowania zespołowego

Uczeń:

- 1) śpiewa w zespole, prawidłowo realizując właściwą linię melodyczną;
- 2) zna gesty dyrygenta i prawidłowo na nie reaguje w trakcie wykonywanego utworu;
- 3) wspólnie rozpoczyna i kończy utwór;
- 4) sprawnie orientuje się w partyturze, śledząc kilka linii melodycznych w jednym czasie;
- 5) czuje się odpowiedzialny za jakość wykonanego utworu; jest zdyscyplinowany, aktywnie słucha, koordynuje poczynania własne i działania partnerów;
- 6) współpracuje z partnerami, nawiązując z nimi życzliwe relacje;
- 7) dba o wizerunek zespołu;
- 8) zna przykłady utworów z wokalne literatury kameralnej różnych epok.

2. Rozwijanie możliwości wykonawczych uczniów

Uczeń:

- 1) śpiewa łatwe utwory dwu-, trzy- i wielogłosowe, w zależności od możliwości wykonawczych zespołu;
- 2) koryguje własną intonację, śpiewając w wielogłosie;
- 3) w muzykowaniu zespołowym wykorzystuje technikę wokalną, zdobytą na lekcji śpiewu;
- 4) jest wrażliwy na barwę i jakość dźwięku; wykonując utwory kameralne, interpretuje je pod kierunkiem pedagoga, zgodnie z ich treścią, charakterem oraz stylem epoki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem edukacji wokalne w szkole muzycznej II stopnia jest kształcenie głosu, rozwój zainteresowań ucznia, rozbudzenie jego wrażliwości i muzykalności. Zespół wokalny jest przedmiotem wspierającym przedmiot główny, czyli śpiew. Bardzo ważną rolę w prowadzeniu zajęć i dążeniu do osiągnięcia celów dydaktycznych odgrywa korelacja pomiędzy tymi przedmiotami. Współpraca nauczycieli uczących obu przedmiotów powinna obejmować m.in. dobór repertuaru i przydział do odpowiedniego głosu. W osiągnięciu celu, jakim jest wspólne muzykowanie, nie należy pomijać indywidualnych możliwości i potrzeb rozwojowych ucznia.

PRZEDMIOT GŁÓWNY

ŚPIEW

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie budowy aparatu głosowego i sposobu jego funkcjonowania

Uczeń:

- 1) poznaje budowę i działanie aparatu głosowego oraz podstawowe pojęcia wokalne;
- 2) rozwija naturalne warunki głosowe: poszerza skalę, wzbogaca barwę, zwiększa elastyczność i dynamikę głosu, doskonali artykulację;
- 3) kształci wyobraźnię dźwiękową;
- 4) ćwiczy koordynację czynności wszystkich elementów instrumentu głosowego, systematycznie pracując nad jego sprawnością.

2. Rozwijanie predyspozycji interpretacyjnych

Uczeń:

- 1) definiuje muzyczne i pozamuzyczne środki wyrazu oraz używa ich odpowiednio do potrzeb interpretowanego utworu;
- 2) rozwija naturalne predyspozycje interpretacyjne;
- 3) kształtuje osobowość artystyczną zgodnie z warunkami psychofizycznymi.

3. Łączenie techniki wokalne z umiejętnościami interpretacyjnymi

Uczeń:

- 1) doskonali technikę wokalną, realizując repertuar o odpowiednim stopniu trudności i wzbogacając środki wyrazu głosowego;
- 2) osiąga świadomość pojmowania głosu jako instrumentu psychofizycznego;
- 3) dokonuje adaptacji techniki wokalne do charakteru i stylu wykonywanego utworu;
- 4) kształci umiejętność wykorzystania aparatury nagłaśniającej do wzbogacania brzmienia głosu i tworzenia efektów wokalnych.

4. Przygotowanie do występów estradowych

Uczeń:

- 1) poznaje literaturę muzyczną z dziedziny piosenki, rozwija umiejętność interpretacji piosenek o zróżnicowanym charakterze;
- 2) poszerza zasób repertuaru i prezentuje swoje umiejętności na koncertach, przeglądach i festiwalach piosenki;
- 3) dokonuje rejestracji dźwiękowej swoich działań estradowych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie budowy aparatu głosowego i sposobu jego funkcjonowania

Uczeń:

- 1) zna budowę zespołu narządów aparatu głosowego (krtań, nasada, aparat oddechowy) i ich rolę w powstawaniu głosu;
- 2) zna budowę narządu słuchu i jego funkcję w tworzeniu i kontroli głosu;
- 3) rozumie konieczność harmonijnego współdziałania organów aparatu głosowego w emisji głosu;
- 4) określa możliwości swojego głosu i kierunek jego kształcenia;
- 5) dba o higienę głosu;
- 6) posługuje się poprawną techniką wokalną w zakresie prowadzenia oddechu, ataku dźwięku i intonacji, wyrównania rejestrów i poszerzenia skali, wykorzystania rezonansu, operowania dynamiką, barwą i artykulacją;

- 7) wykonuje ćwiczenia koordynujące działanie aparatu głosowego pod kontrolą nauczyciela;
- 8) samodzielnie wykonuje ćwiczenia emisyjne;
- 9) kształtuje indywidualne brzmienie głosu;
- 10) dostrzega różnice w sposobie operowania głosem w śpiewie klasycznym i rozrywkowym;
- 11) swobodnie operuje głosem, stosując różne techniki wokalne (np. kantylena, improwizacja, skat, melorecytacja, szept);
- 12) umiejętnie operuje mikrofonem, wzmacniając ukształtowane brzmienie lub przetwarzając je.

2. Rozwijanie predyspozycji interpretacyjnych

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę z przedmiotów zawodowych i trafnie określa środki wyrazu, stosowane w interpretacji piosenki;
- 2) świadomie operuje środkami wyrazu, uwzględniając własne warunki psychofizyczne i możliwości muzyczno-aktorskie;
- 3) zna pojęcia i terminy muzyczne (np. melodia, rytm, harmonia, agogika, dynamika, artykulacja, fraza, pauza), wykorzystuje je w interpretacji piosenki;
- 4) wykorzystuje środki ekspresji słowa (np. artykulacja, akcent, treść słowa, podtekst) w interpretacji piosenki;
- 5) posługuje się pozagłosowymi środkami wyrazu (np. gest, ruch, taniec, rekwizyt);
- 6) wykorzystuje analizę tekstu i warstwy muzycznej w interpretacji utworów;
- 7) definiuje istotę wartościowego występu wokalnego;
- 8) ocenia swoje możliwości i umiejętności wokalne na każdym etapie kształcenia;
- 9) rozwija wyobraźnię artystyczną i wrażliwość emocjonalną na bazie ćwiczeń i zadań realizowanych w interpretacji;
- 10) określa kierunek własnego rozwoju artystycznego;
- 11) jest świadomy roli, jaką odgrywa wokalista estradowy w kształtowaniu wzorców zachowań, sposobu bycia i wartości kulturowych młodego odbiorcy.

3. Łączenie techniki wokalnej z umiejętnościami interpretacyjnymi

Uczeń:

- 1) wykonuje ćwiczenia wokalne bazujące na fragmentach utworów;
- 2) rozwija umiejętność artykulacji, dynamiki i frazowania w oparciu o repertuar;
- 3) rozumie konieczność podporządkowania techniki wokalnej potrzebom interpretacji utworu;
- 4) dostosowuje emisję głosu do zadań interpretacyjnych;
- 5) wykorzystuje aparaturę nagłaśniającą do wzbogacenia brzmień i efektów wokalnych;
- 6) współpracuje nad interpretacją i formą muzyczną z akompaniatorem oraz zespołem towarzyszącym;
- 7) realizuje ćwiczenia, w których wyobraźnia, emocje, gest i ruch, determinują emisję głosu;
- 8) posiada świadomość wpływu stanu emocjonalnego i fizycznego na emitowany dźwięk;
- 9) kontroluje emocje podczas występu.

4. Przygotowanie do występów estradowych

Uczeń:

- 1) poznaje repertuar, słuchając radia, nagrań płytowych, oglądając programy telewizyjne oraz zapoznając się z materiałami nutowymi;
- 2) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w doborze repertuaru i kształtowaniu gustu muzycznego;

- 3) określa charakter i styl utworu;
- 4) dokonuje właściwego wyboru repertuaru w celu doskonalenia warsztatu wokalnego i poszerzenia własnego repertuaru;
- 5) samodzielnie analizuje utwory;
- 6) wykonuje utwory, wykorzystując środki wyrazu odpowiednie do ich rodzaju i charakteru;
- 7) doskonali sposób bycia na estradzie i pracę z mikrofonem;
- 8) poszukuje własnych rozwiązań interpretacyjnych;
- 9) prezentuje swoje umiejętności na egzaminach semestralnych oraz dokonuje krytycznej oceny swojego występu;
- 10) bierze udział w koncertach, przeglądach i festiwalach piosenki;
- 11) współpracuje z zespołami instrumentalnymi i wokalnymi;
- 12) kreatywnie wykorzystuje możliwości Internetu do nawiązywania kontaktów muzycznych, reklamy i propagowania swojej twórczości artystycznej;
- 13) aktywnie uczestniczy w organizacji występów artystycznych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania śpiewu estradowego jest przygotowanie ucznia do wykonywania muzyki wokalnej. Kształcenie i osiągnięcie zadowalających efektów w dziedzinie śpiewu estradowego wymaga od ucznia odpowiednich predyspozycji psychofizycznych: prawidłowo ukształtowanego narządu głosu o ciekawej barwie, muzykalności, dobrej korelacji wyobraźni dźwiękowej z aparatem głosowym, gotowości do pracy nad doskonaleniem emisji i ekspresji głosu.

Przydatność kandydata do kształcenia w tej dziedzinie należy sprawdzić i ocenić wnikliwie podczas egzaminu wstępnego.

Nauczyciel, kształtując aparat wykonawczy ucznia, powinien pamiętać, że jest to „żywy instrument” i w związku z tym należy zachować dużą ostrożność podczas ćwiczeń technicznych oraz delikatność i przewidywanie skutków w trakcie realizacji zadań wyzwalających ekspresję śpiewaka. Jednocześnie dobrze pojęta stanowczość pedagoga połączona z wyrozumiałością będzie istotnym elementem budowania atmosfery wzajemnego zaufania, niezbędnego podczas pracy nad głosem i wytyczania kierunku rozwoju oraz kształtowania osobowości ucznia. W czasie procesu kształcenia uczeń powinien mieć świadomość, że technika wokalna sama w sobie nie jest celem, lecz służy sztuce interpretacji.

Realizacja wymagań postawionych przed uczniem powinna dać wymierne efekty w postaci technicznej biegłości operowania głosem i posługiwania się bogactwem środków wyrazu, przygotowania ucznia do odbioru sztuki, sprecyzowania kierunku dalszego rozwoju, a także prezentacji własnych działań artystycznych.

SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA JAZZOWA

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ II STOPNIA

Uczeń:

- 1) posługuje się techniką wokalną, pozwalającą na wykonanie różnorodnego stylistycznie repertuaru jazzowego;
- 2) posiada wiedzę z zakresu techniki mowy i artykulacji; potrafi ją zastosować w wykonywanych utworach;
- 3) interpretuje utwory muzyczne w sposób zgodny z kanonami stylistyki jazzowej;
- 4) czyta nuty a vista w sposób pozwalający na wykonanie utworu, z uwzględnieniem stylów i pulsacji występujących w muzyce jazzowej;
- 5) samodzielnie opracowuje utwory o zróżnicowanym stopniu trudności;

- 6) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
- 7) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i dokonuje oceny informacji potrzebnych do realizacji przedmiotów artystycznych, wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 8) posługuje się wiedzą z zakresu historii muzyki i literatury muzycznej, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów oraz przedstawicieli;
- 9) potrafi opanować pamięciowo utwory ze swojego repertuaru;
- 10) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny;
- 11) gra na fortepianie w zakresie elementarnym, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki jazzowej.

PRZEDMIOTY REALIZOWANE W RAMACH ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH W RAMACH SPECJALNOŚCI ZAWODOWEJ

ĆWICZENIA RYTMICZNE

6

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowych wiadomości o rytmie i realizacji struktur rytmicznych

Uczeń poznaje wartości rytmiczne nut i pauz oraz grupuje wartości rytmiczne w takty o różnym metrum.

2. Kształcenie umiejętności świadomego posługiwania się pulsem rytmicznym – puls ósemkowy, triolowy i szesnastkowy

Uczeń zna różne rodzaje pulsacji rytmicznej. Płynnie posługuje się pulsacją parzystą i nieparzystą.

3. Kształcenie umiejętności posługiwania się polimetrią i polirytmia

Uczeń realizuje różne struktury polirytmiczne oraz zadania rytmiczne w zmiennym metrum.

4. Kształcenie umiejętności realizacji struktur rytmicznych w improwizacji

Uczeń stosuje różnorodne rytmy w improwizacji.

5. Umiejętność wykorzystywania rytmów charakterystycznych dla różnych regionów świata

Uczeń stosuje rytmy i podziały rytmiczne (w partiach solowych i zespołowych), charakterystyczne dla różnych kultur i stylów muzycznych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowych wiadomości o rytmie i realizacji struktur rytmicznych

Uczeń:

- 1) zna pojęcie rytmu i jego znaczenie w muzyce jazzowej;
- 2) zna zasady grupowania wartości rytmicznych w takcie.

2. Kształcenie umiejętności świadomego posługiwania się pulsem rytmicznym – puls ósemkowy, triolowy i szesnastkowy

Uczeń:

- 1) w działaniach praktycznych łączy wartości w podziałach regularnych i nieregularnych;
- 2) realizuje zadania rytmiczne przy jednoczesnym taktowaniu i liczeniu na głos.

3. Kształcenie umiejętności posługiwania się polimetrią i polirytmia

Uczeń:

- 1) zna nieregularny podział wartości rytmicznych;
- 2) w ramach jednego tempa realizuje zmienne schematy rytmiczne, oparte na metrum prostym i złożonym.

4. Kształcenie umiejętności realizacji struktur rytmicznych w improwizacji

Uczeń:

- 1) potrafi prawidłowo interpretować podziały rytmiczne;
- 2) analizuje utwory jazzowe pod kątem rytmiki.

5. Umiejętność wykorzystywania rytmów charakterystycznych dla różnych regionów świata

Uczeń:

- 1) zna podziały rytmiczne i rodzaje metrum typowe dla muzyki jazzowej, latynoskiej, afrokubańskiej, hinduskiej i bałkańskiej;
- 2) wykorzystuje charakterystyczne podziały rytmiczne w improwizacjach.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu ćwiczenia rytmiczne jest rozwijanie poczucia rytmu, jednego z podstawowych elementów muzyki jazzowej.

Ćwiczenia rytmiczne należą do przedmiotów, których nauka odbywa się zbiorowo. Zagadnienia wprowadzane są stopniowo, z wykorzystaniem różnych sposobów wydobywania dźwięku (klaskanie, stukanie dłońmi w kolana, stukanie w stół, tupanie, śpiewanie).

Przedmiot wspomaga naukę improwizacji, doskonaląc sposoby interpretacji oraz umiejętność czytania a vista.

DYKCJA I INTERPRETACJA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie budowy narządów mowy i sposobu ich funkcjonowania

Uczeń poznaje budowę narządów mowy i ich działanie, ocenia sprawność własnego aparatu mowy oraz wykonuje ćwiczenia usprawniające narządy mowy.

2. Kształcenie poprawnej artykulacji

Uczeń wykonuje ćwiczenia artykulacyjne i korygujące wady wymowy.

3. Poznanie norm wymowy i stosowanie ich w praktyce

Uczeń poznaje normy wymowy, wykonuje ćwiczenia wspomagające ich opanowanie, stosuje normy wymowy w interpretacji tekstu mówionego i śpiewanego.

4. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji utworu literackiego

Uczeń:

- 1) analizuje utwór, poznaje środki wyrazu używane w interpretacji tekstu;
- 2) wykonuje ćwiczenia wspomagające swobodne operowanie środkami wyrazu;
- 3) interpretuje wiersze, fragmenty prozy i monologi oraz zdobywa umiejętność prowadzenia dialogu scenicznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie budowy narządów mowy i sposobu ich funkcjonowania

Uczeń:

- 1) zna budowę narządów mowy i ich działanie oraz podstawy fonetyki;
- 2) potrafi ocenić sprawność własnego aparatu mowy;
- 3) wykonuje ćwiczenia usprawniające narządy mowy (język, wargi, żuchwa);
- 4) wykonuje ćwiczenia oddechowe;
- 5) stosuje ćwiczenia relaksacyjne w celu zminimalizowania napięć, związanych z występem publicznym;
- 6) dba o higienę głosu.

2. Kształcenie poprawnej artykulacji

Uczeń:

- 1) wykonuje ćwiczenia artykulacyjne;
- 2) wykonuje ćwiczenia korygujące wady wymowy;
- 3) kształci swoją wrażliwość słuchową i umiejętność samokontroli wymowy.

3. Poznanie norm wymowy i stosowanie ich w praktyce

Uczeń:

- 1) zna normy wymowy (zasady polskiej ortofonii);
- 2) wykonuje ćwiczenia w celu praktycznego opanowania norm wymowy;
- 3) stosuje normy wymowy podczas interpretacji tekstu mówionego i w utworach wokalnych.
4. Umiejętność analizy i interpretacji utworu literackiego

Uczeń:

- 1) określa formę i charakter utworu;
- 2) rozumie treść utworu;
- 3) odczytuje podteksty i skojarzenia zawarte w utworze;
- 4) definiuje środki wyrazu (np. artykulacja, akcent, fraza, pauza, linia intonacyjna, dynamika, barwa, tempo, rytm, gest);
- 5) wykonuje ćwiczenia zwiększające swobodę operowania środkami wyrazu;
- 6) interpretuje teksty poetyckie oraz fragmenty prozy, wykorzystując zdobyte umiejętności w operowaniu środkami wyrazu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauczanie dykcji i interpretacji tekstu jest niezbędnym uzupełnieniem wokalnemu warsztatu śpiewaka i piosenkarza. Doskonali sprawność artykulacyjną, poprawność językową, ekspresję sceniczną w mowie i śpiewie. Kształci umiejętność samodzielnej analizy tekstu i doboru właściwych środków wyrazu w jego interpretacji.

Realizacja programu nauczania powinna być dostosowana do predyspozycji i możliwości ucznia. W zależności od środowiska, z jakiego uczniowie pochodzą, stopnia wykształcenia ogólnego oraz dojrzałości emocjonalnej i intelektualnej związanej z wiekiem, ich możliwości na początku są zróżnicowane. Można to zauważyć na poziomie świadomości językowej oraz uwrażliwienia na poszczególne elementy wchodzące w skład mowy. Najistotniejszą cechą uczniów jest jednak ich uzdolnienie artystyczne. To bardzo często osoby o szczegól-

nie wrażliwej konstrukcji psychicznej, które wymagają specyficznej opieki i indywidualnego traktowania w pokonywaniu blokad; potrzebują zaufania i przyjaznej atmosfery. Im więcej motywacji, tym lepsze uzyskuje się efekty końcowe.

W nauce wymowy nie wszyscy osiągają te same efekty równocześnie. Wiąże się to z różnicami w budowie anatomicznej aparatu mowy, poziomem uzdolnienia, ilością włożonej pracy, a także rytmem wewnętrznym oraz nawykami. Niektórzy uczniowie płynnie przechodzą poszczególne etapy pracy, inni osiągają wyniki „falami”, a czasem dopiero egzamin końcowy integruje wszystkie elementy.

Nauczyciel powinien wyznaczyć cele o średnim poziomie, a z uczniami wymagającymi większego nakładu pracy prowadzić zajęcia wyrównawcze. Natomiast uczniom wybitnie zdolnym należy podwyższyć program i wymagania, odpowiednio dostosowując je do ich indywidualnych potrzeb i możliwości.

EMISJA GŁOSU

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształtowanie prawidłowej emisji głosu

Uczeń:

- 1) poznaje budowę i działanie aparatu głosowego;
- 2) rozpoznaje i rozwija naturalne warunki głosowe;
- 3) poszerza skalę głosu, wzbogaca barwę, zwiększa dźwięczność, dynamikę i sprawność głosu.

2. Kształtowanie prawidłowych nawyków oddechowych

Uczeń poznaje budowę i działanie aparatu oddechowego, poznaje zasady oddechu przeponowo-żebrowego, doskonali technikę oddechową, zwiększa długość oddechu, ćwiczy koordynację mięśniowo-respiracyjną.

3. Doskonalenie aparatu artykulacyjnego

Uczeń poznaje budowę i zasady funkcjonowania narządów mowy przy wytwarzaniu głosek w śpiewie, rozpoznaje naturalne możliwości artykulacyjne, niweluje błędy, zwiększa elastyczność i sprawność aparatu artykulacyjnego.

4. Kształtowanie i doskonalenie techniki wokalne

Uczeń ćwiczy koordynację wszystkich elementów techniki wokalne: emisję głosu, oddech i artykulację, doskonali technikę wokalną, usprawniając funkcjonowanie głosu.

5. Stosowanie techniki wokalne w utworach muzycznych

Uczeń:

- 1) rozwija umiejętność posługiwania się prawidłową emisją głosu, pracując nad repertuarem o odpowiednim stopniu trudności;
- 2) wzbogaca środki wyrazu głosowego;
- 3) kształci wyobraźnię dźwiękową i zdolność adaptacji techniki wokalne do charakteru i stylu wykonywanego utworu.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształtowanie prawidłowej emisji głosu

Uczeń:

- 1) wydobywa głos, wykorzystując znajomość budowy elementów organu głosotwórczego (krtań, nasada, aparat oddechowy) i ich roli;

- 2) kontroluje głos, wykorzystując wiedzę na temat budowy narządu słuchu i jego funkcji;
- 3) harmonijnie łączy działanie narządów aparatu głosowego;
- 4) określa możliwości swojego głosu i kierunek jego kształcenia;
- 5) stosuje zasady higieny głosu;
- 6) rozwija naturalne warunki głosowe;
- 7) posługuje się poprawną techniką wokalną w zakresie: ataku dźwięku i jego pozycji, impostacji, poszerzenia skali i wyrównania rejestrów, wykorzystania rezonansu, operowania różnymi artykulacjami (np.: legato, staccato), operowania dynamiką, ekspresji głosu i barwy.

2. Kształtowanie prawidłowych nawyków oddechowych

Uczeń:

- 1) zna budowę i działanie aparatu oddechowego;
- 2) prawidłowo używa mięśni oddechowych w celu uruchomienia przepony;
- 3) dba o higienę dróg oddechowych;
- 4) dba o dobrą kondycję mięśni własnego ciała;
- 5) stosuje technikę oddechu przeponowo-żebrowego razem z reakcjami głosowymi;
- 6) wykonuje ćwiczenia doskonalące technikę oddechową w powiązaniu z procesem fonacyjnym w mowie i śpiewie;
- 7) swobodnie koordynuje pracę klatki piersiowej i łoczni brzusznej, uzyskując efekt podparcia i oparcia dźwięku.

3. Doskonalenie aparatu artykulacyjnego

Uczeń:

- 1) zna budowę i zasady funkcjonowania narządów mowy;
- 2) prawidłowo określa miejsce i sposób artykulacji głosek w mowie i śpiewie;
- 3) wykonuje ćwiczenia niwelujące błędy artykulacyjne i pomagające usprawnić aparat mowy;
- 4) utrwala prawidłowe nawyki artykulacyjne;
- 5) posługuje się naturalną artykulacją;
- 6) ćwiczy elastyczność i sprawność aparatu artykulacyjnego w mowie i śpiewie.

4. Kształtowanie i doskonalenie techniki wokalnej

Uczeń:

- 1) koordynuje wszystkie elementy techniki wokalnej;
- 2) posługuje się utrwalonymi nawykami prawidłowej emisji głosu opartego na oddechu i bliskiej artykulacji;
- 3) ćwiczy samodzielnie i doskonali technikę wokalną, usprawniając funkcjonowanie głosu;
- 4) traktuje głos jak instrument muzyczny, stosując charakterystyczną dla niego prawidłową technikę wokalną;
- 5) wzbogaca wiedzę z zakresu pojęć wokalnych;
- 6) posługuje się podstawowymi pojęciami wokalnymi (emisja, impostacja, pozycja głosu);
- 7) wzbogaca swoją wiedzę poprzez zainteresowanie literaturą z zakresu techniki wokalnej oraz udział w warsztatach wokalnych.

5. Stosowanie techniki wokalnej w utworach muzycznych

Uczeń:

- 1) wykorzystuje technikę prawidłowego posługiwania się głosem w pracy nad materiałem muzycznym;
- 2) ocenia stopień trudności utworu i zawarte w nim i problemy techniczne, stosuje odpowiednie ćwiczenia w celu ich przezwyciężenia;
- 3) wzbogaca środki wyrazu głosowego, stosując różne techniki artykulacyjne;
- 4) utrwala prawidłowe nawyki wokalne, stosując różne środki wyrazu głosowego;

- 5) kształtuje wyobraźnię dźwiękową w śpiewie;
- 6) kształtuje i rozwija frazę muzyczną;
- 7) kontroluje wyobraźnię dźwiękową poprzez stosowanie prawidłowej reakcji głosowo-oddechowo-artykulacyjnej;
- 8) używa techniki wokalne w utworach charakterystycznych dla stylistyki jazzowej;
- 9) stosuje technikę wokalną odpowiednią do stylu wykonywanego utworu;
- 10) stosuje zasadę pierwszeństwa poprawności technicznej przed walorami estetycznymi utworu wokalnego;
- 11) stosuje prawidłowe techniki wokalne w pielęgnowaniu indywidualnego brzmienia głosu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Kształcenie emisji głosu dla wokalistyki jazzowej jest niezbędnym elementem technicznego warsztatu wokalisty jazzowego. Prawidłowa emisja głosu jest podstawą sprawności wokalne i gwarancją bezpiecznej pracy głosem w operowaniu barwą, elementami wyrazu i stylu muzyki.

Emisja głosu dla wokalistów jazzowych pełni rolę zajęć wspomagających przedmiot główny, czyli wokalistykę jazzową. W nauczaniu przedmiotu należy zwrócić uwagę na konieczność współpracy nauczycieli obydwu specjalności w celu wymiany opinii, doświadczeń, poszukiwania uzupełniających się sposobów kształcenia.

Repertuar wokalny realizowany w ramach emisji głosu powinien obejmować zarówno jazz, jak i inne gatunki muzyczne, np. arie starowłoskie oraz angielskie i francuskie, pieśni artystyczne różnych epok oraz muzykę ludową. Dzięki poznaniu szerokiego zakresu muzyki uczeń rozwinie się wokalnie, poszerzy skalę swojego głosu, rozwinie wyobraźnię dźwiękową i świadomość stylistyczną. Wszystko to ma na celu kształtowanie prawidłowego wzorca emisji jako podstawy indywidualnego brzmienia i ekspresji głosu.

6

FORTEPIAN DLA WOKALISTYKI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat fortepianu

Uczeń poznaje budowę i możliwości brzmieniowe instrumentu.

2. Kształcenie podstaw nauki gry na fortepianie

Uczeń prawidłowo posługuje się aparatem gry i właściwie realizuje notację muzyczną, zdobywa podstawowe umiejętności w technice gry i interpretacji.

3. Zdobyć umiejętności czytania nut a vista

Uczeń zdobywa podstawowe umiejętności prawidłowej gry a vista łatwych utworów muzycznych.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń poznaje zasady gry w zespole, wykorzystując swoją wiedzę i umiejętności muzyczne.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń świadomie realizuje wyznaczone przez nauczyciela cele, w pracy nad utworem posługuje się posiadaną wiedzą, świadomie uczy się utworu na pamięć.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobyć podstawowej wiedzy na temat fortepianu

Uczeń:

- 1) wymienia i określa poszczególne części fortepianu;
- 2) zna możliwości brzmieniowe instrumentu;
- 3) prawidłowo określa klawisze i oktawy.

2. Kształcenie podstaw nauki gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę przy instrumencie;
- 2) prawidłowo posługuje się aparatem gry (ułożenie rąk, pozycja dłoni i palców, swoboda nadgarstka, koordynacja i niezależność rąk);
- 3) realizuje podstawową notację muzyczną w kluczu wiolinowym i basowym (przyporządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom, prawidłowo odczytuje rytm i znaki chromatyczne);
- 4) prawidłowo realizuje oznaczenia artykulacji i dynamiki;
- 5) posługuje się artykulacją portato, legato i staccato;
- 6) posługuje się techniką palcową w stopniu podstawowym;
- 7) stosuje zróżnicowaną dynamikę;
- 8) zna podstawowe zasady kształtowania dźwięku.

3. Kształcenie umiejętności czytania nut a vista

Uczeń:

- 1) dokonuje wstępnej analizy tekstu;
- 2) gra a vista proste utwory osobno każdą ręką – w kluczu wiolinowym i basowym.

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń:

- 1) gra łatwe utwory na 4 ręce z nauczycielem lub innym uczniem;
- 2) realizuje spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika).

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) realizuje uwagi nauczyciela podczas samodzielnej pracy;
- 2) wykonuje z pamięci wybrane utwory;
- 3) wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę, zdobytą na innych przedmiotach (zwłaszcza ogólnomuzycznych).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Nauka gry na fortepianie w ramach zajęć indywidualnych stanowi istotne uzupełnienie wykształcenia absolwenta szkoły muzycznej I stopnia oraz ucznia szkoły muzycznej II stopnia na wydziale wokalnym. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowań ucznia w jak najszerszym zakresie i ukazanie licznych korzyści płynących z nauki gry na instrumencie.

Fortepian towarzyszy wokaliście od początku jego ścieżki edukacyjnej, dlatego umiejętność odczytania i zrozumienia partii fortepianu ma bezpośredni wpływ na integralność wykonawczą prezentowanych utworów wokalnych.

Dzięki nauce gry uczeń ma możliwość czytania nut w kluczu wiolinowym i basowym. Rozwija też swoją percepcję wzrokową poprzez konieczność śledzenia utworu zapisanego na dwóch systemach, rozwija słuch muzyczny w zakresie słyszenia harmonicznego i polifonicznego oraz kształtuje zdolności manualne aparatu gry. W istotny sposób wspomaga i poszerza wiedzę teoretyczną przydatną w praktyce z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych (kształcenie słuchu, harmonia, zasady muzyki, analiza dzieła muzycznego).

Umiejętność gry na fortepianie jest nieodzowna także w analizie partii fortepianu w utworach z własnego repertuaru wykonawczego; umożliwia zrozumienie złożonych partytur w muzyce kameralnej i orkiestrowej.

Utwory w repertuarze ucznia powinny stwarzać możliwość nauki konkretnych umiejętności. Oprócz utworów wykonywanych z pamięci, szczególny nacisk należy położyć na grę z nut akompaniamentów lub duetów fortepianowych oraz stałą praktykę gry *a vista*.

Nauczyciel gry na fortepianie powinien uwzględniać indywidualne możliwości i predyspozycje ucznia. Swoboda w doborze ćwiczeń i repertuaru pozwoli na rozwijanie wybranych elementów wykonawczych.

Ważnym elementem działań nauczyciela fortepianu jest współpraca z innymi nauczycielami (przedmiotu głównego, teorii, a także z pianistą akompaniatorem) oraz rodzicami (prawnymi opiekunami) w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju ucznia. Pozwoli to na świadome i celowe kierowanie jego edukacją.

PRZEDMIOT GŁÓWNY

ŚPIEW

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Kształcenie umiejętności wokalnych

Uczeń zapoznaje się z prawidłową techniką śpiewu. Zdobywa umiejętność prawidłowego posługiwania się aparatem głosowym.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń zdobywa umiejętności improwizacji głosem oraz interpretacji utworów muzycznych w oparciu o formy, kanony i schematy harmoniczne charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń poznaje historię i literaturę muzyczną, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki jazzowej, wokalistyki jazzowej, głównych jej nurtów, stylów oraz przedstawicieli muzyki jazzowej.

4. Umiejętność czytania zapisu nutowego specyficznego dla muzyki jazzowej

Uczeń czyta nuty *a vista*, improwizuje głosem i wykonuje utwory, z uwzględnieniem oznaczeń wykonawczych, stosowanych w muzyce jazzowej.

5. Umiejętność pracy w zespole jazzowym

Uczeń poznaje zasady wykonawstwa zespołowego oraz artystyczne i społeczne uwarunkowania pracy wokalisty jazzowego w zespołach o różnorodnych składach wykonawczych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Kształcenie umiejętności wokalnych

Uczeń:

- 1) zna budowę aparatu głosowego;
- 2) artykułuje dźwięk, posługując się prawidłową emisją głosu, dykcją oraz techniką oddechu;
- 3) poprawnie wykonuje różnorodne stylistycznie utwory jazzowe.

2. Kształcenie umiejętności improwizacji i interpretacji utworów muzycznych

Uczeń:

- 1) zna i rozróżnia najważniejsze style i formy w muzyce jazzowej;
- 2) zna i rozumie zagadnienie prozodii;
- 3) śpiewa w różnych stylizacjach jazzowych, wykorzystując charakterystyczne dla nich środki wyrazowe, takie jak: brzmienie, melodyka, artykulacja, dynamika, frazowanie, podziały rytmiczne;
- 4) improwizuje techniką scat lub tekstem utworu, świadomie stosując skale, progresje i kadencje harmoniczne wykorzystywane w muzyce jazzowej;
- 5) słucha muzyki analitycznie, rozpoznaje i zapisuje poszczególne elementy utworu muzycznego oraz wykorzystuje je w rozwoju własnego języka artystycznego.

3. Zdobywanie wiedzy z historii i literatury muzycznej, z uwzględnieniem muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) zna historię muzyki, ze szczególnym uwzględnieniem jazzu, jego głównych nurtów, stylów i przedstawicieli;
- 2) zna najważniejsze nagrania muzyki jazzowej, w szczególności wokalistów jazzowych;
- 3) zna i rozpoznaje standardy jazzowe.

4. Umiejętność czytania zapisu nutowego specyficznego dla muzyki jazzowej

Uczeń:

- 1) czyta nuty głosem a vista w sposób pozwalający na odtworzenie utworu, z uwzględnieniem stylów i pulsacji występujących w muzyce jazzowej;
- 2) improwizuje głosem na podstawie funkcji harmonicznym, bez wcześniejszego przygotowania;
- 3) odczytuje oznaczenia wykonawcze charakterystyczne dla muzyki jazzowej.

5. Umiejętność pracy w zespole jazzowym

Uczeń:

- 1) prowadzi zespół jazzowy;
- 2) współpracuje i nawiązuje dobre relacje z kolegami w zespołach o różnych składach wykonawczych;
- 3) układa program występu artystycznego.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Wokalistyka jazzowa jest gatunkiem innym niż śpiew w muzyce klasycznej, rockowej, popowej itp. Jest to dziedzina muzyczna, którą zajmuje się „wokalista jazzowy”, czyli taki, który stosuje środki artykulacji dźwięku oraz środki wyrazu właściwe muzyce jazzowej (wokaliza i improwizacja), z których najważniejszym jest specyficzny rodzaj pulsacji nazywany swingowaniem.

Swingowanie z kolei jest jednym z najważniejszych elementów muzyki jazzowej i głównym aspektem, na którym należy skupić uwagę w jazzowej klasie.

Niestety, żadnemu jazzowemu erudycie, muzykowi, wydawcy czy fanowi jazzu nigdy nie udało się zwerbalizować w stopniu dostatecznym samej istoty swingowania. Wielce prawdopodobne jest, że takiego pojęcia w ogóle nie można ostatecznie zdefiniować.

Osoby na stałe związane z dziedziną muzyki synkopowanej, czy to muzycy, czy ich odbiorcy, słuchacze oraz fani, podskórnie niemal wyczuwają jednak, kto „frazuje” w sposób jazzowy i kto jest specyficznym predysponowany do grania lub śpiewania tego gatunku muzyki. Zwykle mawia się żargonem branżowym, że jeśli muzyk swinguje, to znaczy, że ma „to coś”, ten specyficzny rodzaj intuicji muzycznej, która pozwala mu zmieścić się w kano- nach muzyki jazzowej.

Brak definicji swingu jest bardzo kłopotliwy w nauczaniu. Wystarczy wyobrazić sobie

wysiłek pedagoga mówiącego o pewnym zagadnieniu i mającego kłopot ze zwerbalizowaniem problemu, który porusza. To dość frustrujące. Nie można opowiedzieć o „swingowaniu”, nie można go obliczyć, wymierzyć i niejako „sformatować”, by jasno wytłumaczyć, czym jest w istocie. Jedyne, co da się zrobić w „jazzowej klasie”, to zagrać lub zaśpiewać, dając przykład, jak to powinno się „zakołysać”. Nie da się opowiedzieć uczniowi, który ma np. słabe poczucie „jazzowego timingu”, żeby konkretnie zmienił to lub tamto, poprawił tę lub tamtą wartość rytmiczną itp.

Zazwyczaj przyjmuje się, że jazz jest w człowieku lub nie. Albo go słyhać w śpiewie artysty, wycuciu frazy, sposobie artykulacji dźwięku i poczuciu czasu w muzyce, albo nie. Samo wycucie czasu w muzyce da się jednak poprawić u ucznia w procesie nauczania. Polega to na skupianiu niezwyklej uwagi na istocie rytmu w muzyce jazzowej.

„To, co wyróżnia muzykę jazzową, to przede wszystkim warstwa rytmiczna, której nieodłącznym elementem jest fenomen swingowania. Kolejnym ważnym czynnikiem muzyki jazzowej jest specyficzny osobisty kod, dzięki któremu muzycy jazzowi są natychmiast rozpoznawalni. Na kod ten składają się takie elementy, jak: atak dźwięku, jego długość, vibrato oraz różne techniki jego kształtowania. Trzecią ważną cechą tej muzyki są towarzyszące jej emocje (extatic function). Zwykle miejscem emocjonalnych uniesień jest mały klub jazzowy oraz forma improwizowanego występu zwana jam session, która zawiera w sobie pewne cechy rytualne. Muzycy grający jazz nie odtwarzają jedynie zapisanych w nutach sekwencji, ale uczestniczą w czymś w rodzaju ceremonii celebrowanej wraz z publicznością”. (The New Grove Dictionary of Jazz)

Kolejnym, niezwykle ważnym elementem dla wokalistyki jazzowej jest improwizacja.

Improwizacja to jedna z podstaw „języka jazzowego”. Bez niej jazz nie byłby jazzem, tak samo jak muzyka J.S. Bacha bez organów nie byłaby muzyką Bacha. Muzycy najbardziej cenią sobie w muzyce jazzowej przestrzeń, jaką daje im improwizacja. Jest ona dla muzyka jazzowego jak własny kawałek ziemi, który uprawia na swój sposób. To ten wyjątkowy czas, kiedy muzyk daje na scenie upust swoim emocjom, wrażeniom i pragnieniom. Czas, w którym z muzyka odtwórcy staje się kompozytorem. To też najlepszy czas na przekazywanie emocji, które powinny na stałe towarzyszyć dźwiękom artykułowanym przez wokalistę jazzowego. Należy w tym miejscu mocno zaznaczyć, że wokalista, który nie improwizuje, nie posługuje się techniką „scat” nadal pozostaje wokalistą jazzowym. O tzw. „jazzowości” wykonawcy nie świadczy na szczęście fakt, czy posługuje się językiem improwizatora, czy też nie. Język jazzowy, jak stwierdza Joachim Ernst Berendt, posiada w swym arsenale szereg innych, czysto jazzowych atrybutów, takich jak artykulacja, sposób frazowania czy wreszcie kształtowania „tonu”, czyli dźwięku. Można przyjąć zatem, że umiejętność improwizowania będzie wartością dodaną, w sposób oczywisty powiększającą arsenał wykonawczy wokalisty jazzowego.

Wokalista jazzowy niejako pulsuje w jednym rytmie wraz z realizowanym przez zespół jazzowy aranżem utworu. Nie musi śpiewać solówki, ale właśnie poprzez odpowiedni puls i dobór środków artykulacyjnych nadaje szczególny charakter wykonaniu artystycznemu. Dzięki tym środkom odczuwamy, czy sposób frazowania wokalisty nosi jazzowe znamiona, czy też nie. Można w tym miejscu raz jeszcze wymienić pewne „składowe” takiego jazzowego postrzegania. Należą do nich z całą pewnością podziały triolowe, synkopy czy wreszcie specyficzny sposób artykulacji samego dźwięku, często porównywalny z artykulacją podczas gry na instrumencie dętym.

Wokalista jazzowy po ukończeniu szkoły powinien odznaczać się nie tylko muzyczną erudycją, ale przede wszystkim kreatywnością, które dopiero zsumowane dadzą w przyszłości nową jakość tworzonej przez przyszłego artystę muzyce.

Głównymi zadaniami dydaktycznymi artystycznej szkoły powinno być ugruntowanie wiedzy merytorycznej, praktycznej oraz rozbudzenie u młodego adepta wokalistyki jazzowej miłości do wyuczonego zawodu artysty-wykonawcy.

Kształcenie ma przede wszystkim zapewnić podstawy techniczne, umiejętności prawidłowego i swobodnego operowania oddechem oraz prawidłowej pracy głosem, czyli swobodnego posługiwania się jego barwami, artykulacją, dynamiką itd. W klasie o tym profilu

artystycznym, szczególnie nacisk należy położyć na umiejętność przekazywania emocji, tak ważnych dla każdego prawdziwie artystycznego wykonania.

W nauczaniu jazzu należy pamiętać, że nauka tego gatunku dokonuje się jednocześnie na co najmniej kilku płaszczyznach. Jedną z nich – i z całą pewnością najważniejszą – będzie szkoła oraz mistrz – nauczyciel.

Jednak nie mniej ważne znaczenie dla poznawania świata jazzu niesie ze sobą słuchanie nagrań oraz uczestnictwo w koncertach mistrzów tej muzyki. Należy zaznaczyć, że nie jest możliwe dogłębne poznanie „języka jazzu” bez słuchania wartościowych nagrań, dotarcia do jego „korzeni” oraz zaznajomienia się ze współczesnymi jego nurtami. Młody adept jazzu powinien skrupulatnie kolekcjonować płyty i nagrania mistrzów gatunku pod czujnym okiem pedagoga, który w każdej chwili gotowy jest wskazać szczególnie ważne pozycje warte późniejszego dokonania transkrypcji, a następnie jej analizy. Uczeń buduje swój język artystyczny przez słuchanie muzyki. Uczy się lepiej rozpoznawać akordy, ich progresje, sposób realizacji harmonii, zapoznaje się z odpowiednim sposobem frazowania oraz prowadzenia linii melodycznej.

Główną rolą nauczyciela jest zachęcanie ucznia do osobistych poszukiwań wyrazu, które złożą się na późniejszy „osobisty” język artystyczny, w przyszłości największy skarb wykonawcy.

Wskazane jest „partnerskie” podejście do zawodu nauczyciela w szkole artystycznej; za procentuje to w przyszłości dynamicznym rozwojem młodego adepta wokalistyki jazzowej na wielu płaszczyznach jego zawodowego życia artystycznego.

Ważne jest, aby sam mistrz oraz jego uczeń rozumieli, że aspekt techniczny oraz wyuczone zasady muzyki czy jazzowej harmonii to zaledwie wstęp do świata prawdziwej sztuki, który oprócz wiedzy merytorycznej składa się przede wszystkim z muzycznej intuicji oraz artystycznej kreatywności. Odpowiednia korelacja tych czynników przyniesie wymierny efekt artystyczny w postaci niestandardowych aktów twórczych, definiujących prawdziwego artystę muzyka.

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE MUZYK

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne o odpowiedniej powierzchni i akustyce niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać instrumentarium oraz akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych we wszystkich prowadzonych specjalnościach i specjalizacjach z uwzględnieniem poszczególnych etapów kształcenia.

Wśród sal lekcyjnych powinny znajdować się pomieszczenia przystosowane do wykonawstwa muzycznego posiadające sprzęt nagłaśniający, do realizacji zajęć ruchowych (posiadające podłogę baletową lub parkiet oraz lustra), a także pomieszczenia do zajęć ogólnomuzycznych wyposażone w sprzęt komputerowy i audiowizualny umożliwiający odtwarzanie materiałów dźwiękowych i filmowych.

W szkole powinna znajdować się biblioteka zawierająca w swoich zasobach materiały niezbędne do realizacji podstawy programowej i programów nauczania (nuty, książki, nagrania oraz prasę specjalistyczną).

Minimalna liczba godzin zajęć artystycznych realizowanych w szkole muzycznej I stopnia w cyklu 6-letnim wynosi: 30 1/3 godzin; w cyklu 4-letnim wynosi: 22 1/3 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia). Minimalna liczba godzin zajęć artystycznych realizowanych w szkole muzycznej II stopnia w cyklu 6-letnim wynosi: 61 godzin; w cyklu 4-letnim wynosi: 58 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia).

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE PLASTYK

Zawód plastyk obejmuje następujące specjalności i specjalizacje:

1) specjalizacje w specjalności fotografia i film:

- a) animacja filmowa,
- b) fotografia artystyczna,
- c) realizacja obrazu filmowego,
- d) realizacje intermedialne;

2) specjalizacje w specjalności formy rzeźbiarskie:

- a) ceramika artystyczna,
- b) kamieniarstwo artystyczne i sztukatorstwo,
- c) kowalstwo artystyczne i metaloplastyka,
- d) snycerstwo,
- e) szkło artystyczne,
- f) techniki rzeźbiarskie;

3) specjalizacje w specjalności formy użytkowe:

- a) aranżacja przestrzeni,
- b) lutnictwo artystyczne,
- c) meblarstwo artystyczne,
- d) projektowanie ubioru,
- e) projektowanie zabawek,
- f) tkanina artystyczna,
- g) złotnictwo;

4) specjalizacje w specjalności techniki graficzne:

- a) projektowanie graficzne,
- b) publikacje multimedialne,
- c) techniki druku artystycznego;

- 5) **specjalizacje w specjalności techniki malarstwa dekoracyjnego:**
  - a) tradycyjne techniki malarskie i pozłotnicze,
  - b) witraż;
- 6) **specjalizacje w specjalności techniki renowacyjne, specjalizacje:**
  - a) renowacja elementów architektury,
  - b) renowacja mebli i wyrobów snycerskich;
- 7) **specjalizacje w specjalności techniki scenograficzne, specjalizacje:**
  - a) charakteryzacja i wizaż,
  - b) modelatorstwo i dekoratorstwo,
  - c) stylizacja kostiumu i kreacja wizerunku.

EFEKTY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE PLASTYK PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE PLASTYCZNEJ

Uczeń:

- 1) twórczo realizuje prace plastyczne, posługując się odpowiednimi środkami wyrazu, wyraża własną osobowość artystyczną;
- 2) wykonuje prace projektowe, wykorzystując w praktyce wiedzę i umiejętności warsztatowe w zakresie obowiązkowych przedmiotów, zwłaszcza w zakresie nauczanej specjalności;
- 3) korzysta z różnych źródeł informacji dotyczących sztuk plastycznych, szczególnie w zakresie swojej specjalności;
- 4) umiejętnie i racjonalnie organizuje stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi zasadami ergonomii, przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 5) stosuje przepisy dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska;
- 6) stosuje w praktyce zasady techniczne i technologiczne związane z wykonywaniem zawodu plastyka w zakresie swojej specjalności;
- 7) stosuje terminy i pojęcia z zakresu sztuk plastycznych;
- 8) sporządza dokumentację projektową i wykonawczą w zakresie swojej specjalności;
- 9) dokumentuje i prezentuje własne dokonania twórcze;
- 10) dokonuje ewaluacji własnej pracy;
- 11) uczestniczy w wystawach i innych wydarzeniach artystycznych;
- 12) podejmuje wyzwania, biorąc udział w różnych konkursach i przeglądach;
- 13) dokonuje chronologicznego przeglądu dziejów sztuki oraz charakterystyki poszczególnych epok, stylów, tendencji i kierunków, a także twórczości poszczególnych artystów;
- 14) na podstawie analizy formalnej i treściowej dokonuje świadomej oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz technicznych dzieł sztuk plastycznych; formułuje własne sądy i opinie;
- 15) dba o własny rozwój, podnosi kwalifikacje i dąży do dalszego kształcenia, zdobywając wyższe umiejętności zawodowe;
- 16) zna podstawowe zasady regulujące gospodarke rynkową, w szczególności w zakresie możliwości prowadzenia własnej działalności artystycznej;
- 17) wymienia i rozróżnia instytucje kultury oraz przedsiębiorstwa związane ze swoim zawodem;
- 18) potrafi zainicjować i poprowadzić własną działalność artystyczną, a także planuje i podejmuje działania marketingowe z tym związane.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

HISTORIA SZTUKI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu historii sztuki

Uczeń:

- 1) wykazuje się znajomością faktów, pojęć i terminów z dziedziny historii sztuki, umożliwiającą odbiór dzieł sztuki dawnej i współczesnej we właściwych kontekstach;
- 2) rozumie teksty źródłowe i krytyczne;
- 3) samodzielnie zdobywa informacje na temat sztuki i jej dziejów;
- 4) potrafi określić miejsca przechowywania i lokalizacji najistotniejszych dzieł sztuki;
- 5) rozpoznaje podstawowe motywy ikonograficzne.

2. Tworzenie wypowiedzi na temat sztuki

Uczeń konstruuje poprawną merytorycznie wypowiedź (pisemną i ustną) na temat dzieł sztuki, twórczości wybranych artystów, specyfiki epok, stylów i kierunków w sztuce. Swoją wypowiedź egzemplifikuje właściwym doбором argumentów i przykładów z zakresu dzieł sztuki. Uwzględnia niezbędne konteksty (np. historyczny, społeczny, filozoficzny, religijny, literacki, biograficzny).

3. Analiza i interpretacja dzieł sztuki i tekstów kultury

Uczeń przeprowadza opis i analizę (w tym analizę porównawczą) dzieł z różnych dziedzin sztuki, dokonując ich klasyfikacji pod względem stylu i znaczenia w dziejach sztuki. Analizuje i interpretuje treść dzieła. Formułuje wnioski na podstawie tekstów źródłowych i krytycznych, poświęconych sztuce.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu historii sztuki

Uczeń:

- 1) samodzielnie zdobywa informacje na temat sztuki i zjawisk artystycznych, zawarte w opracowaniach, podręcznikach, encyklopediach i mediach;
- 2) śledzi bieżące wydarzenia kulturalne związane ze sztuką dawną i współczesną, orientuje się w aktualnych trendach i wydarzeniach artystycznych;
- 3) rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, umiejscawia je w czasie i w przestrzeni geograficznej; identyfikuje najbardziej reprezentatywne i najśłynniejsze dzieła: prehistoryczne (m.in. malarstwo paleolityczne w Lascaux, kręgi kamiennie w Stonehenge i osadę w Biskupinie), starożytne (egipskie, mezopotamskie, kreteńskie, mykeńskie, greckie, etruskie, rzymskie), średniowieczne (bizantyńskie, karolińskie, ottońskie, romańskie, gotyckie, protorenesansowe), malarstwo niderlandzkie z pogranicza gotyku i renesansu, dzieła nowożytne (renesansowe, manierystyczne, barokowe, rokokowe, klasycystyczne), dziewiętnastowieczne (romantyczne, realistyczne, akademickie, impresjonistyczne, postimpresjonistyczne, dzieła architektury historyzmu, eklektyzmu i nurtu inżynierskiego), z przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku (secesyjne, symboliczne, protoekspresjonistyczne), dwudziestowieczne (w tym m.in.: fowistyczne, ekspresjonistyczne, kubistyczne, futurystyczne, formistyczne, kolorystyczne – stworzone w kręgu kapistów, abstrakcyjne – geometryczne i niegeometryczne, dadaistyczne, surrealistyczne, konstruktywistyczne, stworzone w kręgu École de Paris, stylu art déco, socrealizmu, ekspresyjnego abstrakcjonizmu, pop artu, minimal artu, hiperrealizmu, land artu, konceptualizmu,

neofiguracji, Nowego Realizmu, op artu, tendencji zerowej, graffiti, modernizmu i postmodernizmu w architekturze, rzeźby organicznej i kinetycznej oraz sztuki krytycznej i zaangażowanej);

- 4) przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli;
- 5) identyfikuje najwybitniejszych twórców poszczególnych epok, stylów i kierunków, potrafi wymienić i rozpoznać najważniejsze spośród ich dzieł oraz określić w przybliżeniu czas ich powstania; charakteryzuje dorobek wybranych artystów europejskich i amerykańskich (m.in. takich jak: Fidiasz, Poliklet, Praksyteles, Giotto, Jan van Eyck, Wit Stwosz, Hieronim Bosch, Masaccio, Sandro Botticelli, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Andrea Mantegna, Pierro della Francesca, Rafael Santi, Giorgione, Tycjan, Jacopo Tintoretto, Pieter Bruegel Starszy, Albrecht Dürer, Hans Holbein Młodszy, Donatello, Filippo Brunelleschi, Andrea Palladio, El Greco, Caravaggio, Gianlorenzo Bernini, Francesco Borromini, Diego Velázquez, Bartolomé Esteban Murillo, Georges de la Tour, Nicolas Poussin, Claude Lorrain, Peter Rubens, Anton van Dyck, Frans Hals, Rembrandt van Rijn, Jan Vermeer van Delft, Antoine Watteau, Jacques Louis David, Jean Auguste Dominique Ingres, Antonio Canova, Berthel Thorvaldsen, Francisco Goya, Eugène Delacroix, Caspar David Friedrich, William Turner, John Constable, Gustave Courbet, Jean Francois Millet, Eduard Manet, Claude Monet, Edgar Degas, August Renoir, Georges Seurat, Vincent van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cézanne, Henri de Toulouse-Lautrec, August Rodin, Gustaw Klimt, Alfons Mucha, Antonio Gaudí, Edward Munch, Henri Matisse, przedstawicieli grupy Die Brücke, Pablo Picasso, Umberto Boccioni, Wasyl Kandinsky, Piet Mondrian, Kazimierz Malewicz, Marcel Duchamp, Giorgio de Chirico, Salvador Dalí, René Magritte, Marc Chagall, Amadeo Modigliani, Jackson Pollock, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Francis Bacon, Yves Klein, Niki de Saint Phalle, Christo, Duane Hanson, Victor Vasarely, Alberto Giacometti, Constantin Brancusi, Henry Moore, Le Corbusier, Frank Lloyd Wright) oraz artystów polskich i działających w Polsce (m.in. takich jak: Bartłomiej Berrecci, Dominik Merlini, Piotr Aigner, Tylman z Gameren, Bernardo Belotto, Marcello Bacciarelli, Piotr Michałowski, Artur Grottger, Henryk Rodakowski, Jan Matejko, Józef Chełmoński, Maksymilian i Aleksander Gierymscy, Józef Brandt, Olga Boznańska, Józef Pankiewicz, Władysław Podkowiński, Jan Stanisławski, Leon Wyczółkowski, Henryk Siemiradzki, Xawery Dunikowski, Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer, Jacek Malczewski, Witold Wojtkiewicz, Witkacy, Leon Chwistek i inni przedstawiciele grupy formistów, przedstawiciele grupy Rytm, kapistów i grupy a.r., Tadeusz Makowski, Andrzej Wróblewski, Tadeusz Kantor, Jerzy Nowosielski, Alina Szapocznikow, Władysław Hasior, Roman Opałko, Magdalena Abakanowicz); zna także twórczość wybranych przez nauczyciela artystów schyłku XX i początku XXI wieku;
- 6) identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom (w tym zna plany i układy przestrzenne dzieł architektury najbardziej charakterystycznych dla danego stylu i kręgu kulturowego);
- 7) utożsamia dzieło z miejscem, w którym ono się znajduje (miasta, kościoły, muzea, galerie);
- 8) zna i rozpoznaje podstawowe techniki plastyczne oraz określa ich cechy charakterystyczne, przypisując te techniki artystom, którzy się w nich specjalizowali: charakteryzuje i rozpoznaje m.in. enkaustykę, mozaikę, witraż, fresk, miniaturę, malarstwo tablicowe i sztalugowe, temperowe, olejne, pastelowe, akwarelowe, akrylowe, drzeworyt, miedzioryt, akwafortę, litografię, sitodruk, chryzelefantynę, rzeźbę w drewnie, kamieniu, złocie, relief, odlew w brązie, emalię, intarsję i inkrustację;
- 9) wymienia dawne i współczesne dyscypliny artystyczne oraz potrafi wskazać dzieła współczesne, które wymykają się klasyfikacjom; rozpoznaje i charakteryzuje m.in. collage, instalację, assemblage, emballage, ready made, dekalkomanie, frottage, happening i performance;
- 10) zna, poprawnie stosuje oraz definiuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki;

- 11) zna podstawowe motywy ikonograficzne, rozpoznaje świętych chrześcijańskich, bogów greckich i alegorie wybranych pojęć na podstawie atrybutów i sposobów przedstawień;
- 12) określa funkcję i jej wpływ na kształt dzieła, identyfikuje m.in. takie funkcje jak: sakralna, sepulkralna, estetyczna i dekoracyjna, dydaktyczna, ekspresywna, użytkowa, reprezentacyjna, kommemoratywna, propagandowa, kompensacyjna, mieszkalna i rezydencjonalna, obronna, magiczna.

2. Tworzenie wypowiedzi na temat sztuki

Uczeń:

- 1) porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływania, uwzględnia źródła inspiracji, bierze pod uwagę wpływ mecenatu artystycznego, wydarzeń historycznych i kulturalnych na cechy tych stylów;
- 2) rozpoznaje w dziele sztuki temat i wskazuje jego źródło ikonograficzne;
- 3) formułuje samodzielne, przejrzyste i logiczne (pisemne i ustne) wypowiedzi na temat sztuki, stosując właściwą kompozycję pracy, język i styl, opis ikonograficzny i formalny przytaczanych przykładów dzieł;
- 4) przeprowadza analizę ikonograficzną dzieła, korzystając ze słowników symboli;
- 5) poddaje krytycznej ocenie artystycznej dzieła i zjawiska w sztuce.

3. Analiza i interpretacja dzieł sztuki i tekstów kultury

Uczeń:

- 1) dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura, relacje z otoczeniem; w malarstwie: kompozycja, kolor, światłocień, relacje przestrzenne, faktura), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem;
- 2) analizuje i interpretuje teksty pisarzy, filozofów i artystów, potrafi wskazać wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła; analizuje także wypowiedzi krytyków na temat sztuki oraz odnosi się do nich, formułując własne zdanie;
- 3) oddziela faktografię od autorskiej interpretacji i analizy w publikacjach z zakresu historii sztuki.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Podstawa programowa nauczania historii sztuki, obowiązująca w szkołach artystycznych, jest zgodna z podstawą określoną przez MEN dla kształcenia ogólnego i zawiera tym samym treści nauczania objęte egzaminem maturalnym z historii sztuki. Podstawa programowa obejmuje także zakres treści nauczania niezbędnych do zdania części teoretycznej egzaminu dyplomowego w szkołach plastycznych. Wiedza i umiejętności zdobyte w ramach przedmiotu historia sztuki stanowią niezbędne uzupełnienie edukacji plastycznej, dając uczniowi możliwość konfrontowania swoich wyborów artystycznych i szukania źródeł inspiracji w dorobku twórców dawnych i współczesnych. Realizacja podstawy programowej wymaga zastosowania rozwiązań i środków dydaktycznych, które umożliwią uczniom kontakt z poznawanymi dziełami lub ich reprodukcjami.

Nadrzędnym celem nauczania przedmiotu jest zdobycie przez ucznia wiedzy z zakresu dziejów sztuki powszechnej i polskiej oraz opanowanie umiejętności dotyczących opisu i analizowania dzieł różnych dziedzin sztuki, a także formułowania dłuższej wypowiedzi pisemnej i ustnej na temat dzieł sztuki, twórczości wybranych artystów, specyfiki epok, stylów i kierunków w sztuce oraz zagadnień o charakterze problemowym i przekrojowym. W procesie nauczania uwzględnione powinny zostać czynniki kształtujące w osobowości ucznia, cechy predysponujące go do pracy w grupie, do podejmowania wspólnych decyzji i kompromisów, kształtujące postawę i zachowania świadczące o odpowiedzialności za wspólny projekt i jego realizację. Metodą pozwalającą na osiągnięcie tych efektów kształce-

nia może być np. powierzenie grupie uczniów wspólnego projektu badawczego, prezentacji multimedialnej, organizacji grupowego zwiedzania zabytków, ekspozycji, uczestnictwa w festiwalu sztuki itp.

Jednocześnie specyfika przedmiotu obliguje ucznia do podejmowania samodzielnych poszukiwań i pogłębiania wiedzy poprzez wizyty w bibliotekach, muzeach i galeriach oraz pracę z wykorzystaniem źródeł internetowych. W ten sposób uczeń zdobywa kwalifikacje do samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy.

Do osiągnięcia powyższych celów zaleca się wykorzystywanie nowoczesnych technologii w zakresie, na jaki pozwalają lokalne warunki placówki szkolnej i możliwości poszczególnych uczniów. Przy użyciu tych technologii nauczyciel w trakcie procesu dydaktycznego demonstruje uczniom wizualizacje (np. zdjęcia i reprodukcje) omawianych dzieł. Warto dodać, że znacznie lepsze wyniki uzyskuje się poprzez wprowadzanie tzw. metod poszukujących, skłaniających ucznia do samodzielnego rozwiązania problemów. Ponieważ przedmiot z reguły kojarzy się z wykładem, pamiętać należy, że jest to metoda najbardziej bierna i najmniej skuteczna. O ile to możliwe, należy zamieniać metodę wykładu np. na rozmowę nauczającą, a zwłaszcza uczenie się we współpracy. W doborze programu i metod nauczania należy uwzględnić konieczność kontaktu ucznia z dziełami lub ich reprodukcjami, a także dostęp do zasobów bibliotecznych i źródłowych.

Dopełnieniem programu nauczania powinno być aktywne uczestnictwo (w stopniu zależnym od lokalnej oferty i możliwości logistycznych) w różnych formach życia artystycznego oraz śledzenie bieżących, znaczących wydarzeń kulturalnych na świecie, w Polsce i we własnym regionie.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. W realizacji programu nauczania zaleca się uwzględnienie specjalnych potrzeb uczniów, a więc zarówno stworzenie możliwości dla uczniów poniżej przeciętnej, jak i wychodzenie naprzeciw potrzebom uczniów o ponadprzeciętnych możliwościach i specjalistycznych zainteresowaniach.

Podstawa programowa, w języku efektów kształcenia, określa szczegółowo zestaw epok, stylów i kierunków, które uczeń potrafi rozpoznać i scharakteryzować na podstawie najbardziej reprezentatywnych i najsłynniejszych dzieł. Ponadto uczeń poznaje najwybitniejszych twórców poszczególnych epok, stylów i kierunków, potrafi wymienić i rozpoznać najważniejsze spośród ich dzieł. Zadaniem nauczyciela jest skompletowanie kanonu nazwisk i obiektów, o których uczeń będzie w stanie zdobyć wiedzę i umiejętności. Przedstawiona lista twórców zawiera nazwiska tych artystów, których dorobek uczeń zna w stopniu i zakresie pozwalającym na samodzielne dokonanie charakterystyki ich twórczości. Uwzględniono podstawowe nazwiska, których listę nauczyciel w miarę możliwości czasowych i zainteresowania uczniów może i powinien rozszerzać. W realizacji podstawy programowej należy zwrócić uwagę na to, że niektóre z wybitnych dzieł sztuki powinny być omówione w kontekście twórczości ich autorów, inne natomiast tego kontekstu nie wymagają.

Zadaniem nauczyciela jest także odpowiedni dobór tekstów źródłowych i krytycznych w celu uzyskania pożądanego efektów kształcenia: umiejętności czytania i rozumienia przez ucznia tekstów o sztuce.

Nauczyciel ma możliwość indywidualnego doboru metod kształcenia i treści wykraczających poza minimum określone przez podstawę programową. W procesie dydaktycznym zaleca się uwzględnianie dostępności muzeów, kolekcji i galerii; bazy bibliotecznej i archiwalnej; lokalnych zabytków i tradycji artystycznej; bieżących wydarzeń artystycznych itp. Rola nauczyciela jest szczególnie istotna w przypadku historii sztuki najnowszej (końca XX i pocz. XXI w.), wymagającej bieżącego śledzenia najgłośniejszych wystąpień i wydarzeń, najbardziej znaczących osobowości twórczych, a także nowych technik i dziedzin twórczości. Zadaniem nauczyciela jest ich weryfikowanie, selekcjonowanie i prezentowanie, a przez to aktualizowanie treści programowych. Należy przy tym pamiętać, że wybrane przez nauczyciela treści i metody kształcenia muszą być dostosowane do możliwości ucznia.

Nauczanie historii sztuki wiąże się z bazowaniem na wiedzy ucznia z dziedziny szeroko pojętej wiedzy o kulturze, m.in. historii powszechnej, filozofii i historii literatury. Przydat-

na uczniowi będzie także praktyczna wiedza z zakresu technik artystycznych. W celu jak najlepszej korelacji programów i metod nauczania oraz osiągnięcia jak najbardziej spójnej i interdyscyplinarnej wiedzy oraz praktycznych umiejętności, zaleca się współpracę nauczyciela historii sztuki z nauczycielami przedmiotów humanistycznych ogólnokształcących, jak również przedmiotów zawodowych.

RYSUNEK I MALARSTWO

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu rysunku i malarstwa

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe techniki malarstwa i rysunku, materiały i narzędzia;
- 2) posługuje się słownictwem związanym z technikami, materiałami i narzędziami oraz środkami artystycznymi stosowanymi w rysunku i malarstwie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń właściwie i świadomie stosuje daną technikę oraz właściwie dobiera do niej odpowiednie narzędzia i materiały.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje, umiejętnie transformuje na język plastyczny, kreując kompozycję płaszczyzny obrazu.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu rysunku i malarstwa

Uczeń:

- 1) rozróżnia i definiuje podstawowe terminy związane z formą dzieła sztuki rysunkowej i malarskiej;
- 2) rozpoznaje podstawowe techniki rysunku i malarstwa: rysunek ołówkiem, sepią, sanguiną, piórkiem, tuszem, farbami wodnymi, farbami olejnymi;
- 3) dobiera i definiuje środki wyrazu plastycznego charakterystyczne dla danej dyscypliny;
- 4) rozróżnia w rysunku i malarstwie treść oraz formę;
- 5) odtwarza analitycznie rzeczywistość i ją interpretuje;
- 6) rozumie zależność rysunku i malarstwa od uwarunkowań zewnętrznych i przeżyć emocjonalnych.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) sprawnie posługuje się podstawowymi technikami rysunku i malarstwa, eksperymentuje, stosując techniki niekonwencjonalne;
- 2) świadomie posługuje się środkami wyrazu plastycznego, charakterystycznymi dla rysunku i malarstwa;
- 3) świadomie komponuje na płaszczyźnie, stosuje poprawną konstrukcję, proporcje, skalę, w malarstwie zwraca uwagę na barwę i właściwą formę obrazu;
- 4) wykonuje szkice i kompozycje studyjne w oparciu o naturę i wyobraźnię (studia postaci, pejzażu, martwej natury);
- 5) wykonuje kompozycje w określonych formatach, dokonuje analizy i syntezy formy w rysunku i malarstwie.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń:

- 1) interpretuje rzeczywistość, wyrażając własne odczucia i emocje artystyczne;
- 2) dokonuje analizy różnorodnych zjawisk artystycznych i logicznie je wykorzystuje w indywidualnym w procesie tworzenia;
- 3) świadomie i właściwie dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy;
- 4) wypracowuje własny język artystyczny;
- 5) przedstawia, formułuje i interpretuje pojęcia i idee w zakresie rysunku i malarstwa;
- 6) potrafi ocenić własne osiągnięcia;
- 7) dokonuje oceny wartości artystycznej, estetycznej i technicznej dzieł sztuki z zakresu rysunku i malarstwa.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Rysunek i malarstwo jest głównym przedmiotem artystycznym, obowiązkowym we wszystkich typach szkół plastycznych. Kształci myślenie plastyczne, kształtuje świadomość artystyczną i samoocenę. Uczeń zdobywa umiejętności warsztatowe przede wszystkim w działaniach praktycznych. Każde zadanie praktyczne powinno się jednak rozpocząć od komentarza teoretycznego, w którym wyjaśnia się cele zadania, wprowadza w zagadnienia z zakresu formy dzieła oraz przybliża wybraną technikę.

Zajęcia z zakresu rysunku i malarstwa powinny się zaczynać od mniejszych formatów i prostych ćwiczeń. W miarę rozwoju świadomości ucznia można przechodzić do większych formatów i trudniejszych zadań. W metodyce kształcenia bardzo ważną rolę odgrywają korekty indywidualne. Każdy uczeń ma inną wrażliwość, dlatego należy je dostosowywać do jego potrzeb i możliwości percepcyjnych. Uzupełnieniem korekt indywidualnych są korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu ćwiczeń na szerszym forum (np. grupy).

Ćwiczenia z zakresu rysunku i malarstwa uczeń wykonuje indywidualnie i samodzielnie. Uzupełnieniem edukacji może być jednak realizacja wspólnego projektu artystycznego z zakresu przedmiotu, np. wspólne wykonanie malowidła ściennego.

Aby osiągnąć większą skuteczność kształcenia w zakresie przedmiotu, należy motywować ucznia poprzez odpowiednie nagradzanie i ocenianie, wyróżniać prace ucznia na forum grupy, kwalifikować na wystawy itp. Uczeń powinien aktywnie uczestniczyć także w różnych formach życia artystycznego (przeглядach z zakresu rysunku i malarstwa, konkursach, wystawach).

Przygotowanie i realizacja programu nauczania, dobór treści i metod są w gestii nauczyciela prowadzącego. Powinny one jednak być dostosowane do możliwości manualnych i intelektualnych uczniów. Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli potencjał uczniów będzie temu sprzyjał.

Nauczanie rysunku i malarstwa odbywa się w korelacji z innymi przedmiotami plastycznymi, np. głównym przedmiotem artystycznym (specjalnością), podstawami projektowania, rzeźbą, historią sztuki. Większość pojęć z zakresu formy dzieła, jak kompozycja, barwa, struktura walorowa, ekspresja wprowadza się i wykorzystuje na różnych przedmiotach, dlatego korelacja ta jest naturalna.

Zalecane minimalne warunki do realizacji podstawy programowej: sala do prowadzenia zajęć wyposażona w sztalugi, z oświetleniem naturalnym i sztucznym oraz ujęciem z bieżącą wodą, a także odpowiednie stelaże do przechowywania prac.

RZEŹBA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu rzeźby

Uczeń:

- 1) rozpoznaje materiały i techniki rzeźbiarskie;
- 2) umiejętnie posługuje się słownictwem związanym z technikami, materiałami i środkami artystycznymi w rzeźbie;
- 3) właściwie dobiera i stosuje narzędzia rzeźbiarskie do określonej techniki.

2. Działania warsztatowe

Uczeń;

- 1) buduje formę rzeźbiarską przestrzenną i półprzestrzenną;
- 2) organizuje warsztat pracy oraz planuje proces tworzenia w tej dziedzinie;
- 3) łączy i wykorzystuje różne techniki i materiały rzeźbiarskie;
- 4) dobiera właściwą technikę do koncepcji rzeźby.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) kreuje formę przestrzenną z wyobraźni, umiejętnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu rzeźby

Uczeń:

- 1) rozróżnia materiały rzeźbiarskie: glina, glina ceramiczna, plastelina, gips, wosk, drewno, kamień, metal i inne;
- 2) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu technik rzeźbiarskich i języka dziedziny, jak:
  - a) modelowanie, odlew, negatyw, pozytyw, forma tracona, konstrukcja, patyna, wpał ceramiczny,
  - b) bryła, konstrukcja, kompozycja, statyka, dynamika, forma, faktura, ciężar, kierunki, kolor, wzajemne oddziaływanie i współgranie środków formalnych.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) stosuje różnorodne techniki rzeźbiarskie: modelowanie w zadanym materiale, formowanie metodą ceramiczną, odlew gipsowy, wykorzystuje technikę modelowania w formie negatywowej;
- 2) realizuje rzeźbę w różnych materiałach, np. w drewnie i w kamieniu przy użyciu odpowiednich narzędzi; wykonuje drobne odlewy w metalu;
- 3) wykorzystuje nowe technologie i materiały;
- 4) buduje formy trójwymiarowe i konstrukcje nośne pod te formy;
- 5) dobiera odpowiednie materiały i techniki oraz narzędzia podczas realizacji rzeźbiarskich;
- 6) łączy elementy liternicze i rzeźbiarskie w projektach medalierskich;
- 7) zabezpiecza materiały, z których wykonuje pracę;
- 8) przeprowadza proces twórczy od koncepcji do realizacji.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) wykonuje studium głowy ludzkiej z modelu w skali zbliżonej do naturalnej;
- 2) samodzielnie buduje kompozycję przestrzenną na zadany temat;
- 3) realizuje różnorodne prace koncepcyjne, poszukując, projektując i wykonując formę przestrzenną;
- 4) samodzielnie realizuje kompozycję figuralną w oparciu o rzeźbiarskie szkice postaci;
- 5) organizuje zastanę przestrzeń w projektach architektoniczno-rzeźbiarskich;
- 6) buduje logiczną i spójną wypowiedź na temat podjętych rozwiązań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu jest świadome poruszanie się w przestrzeni trójwymiarowej. Poprzez działania warsztatowe uczeń rozwija wyobraźnię przestrzenną, wrażliwość na formę i materiał rzeźbiarski. Zagadnienia i problemy poruszane na zajęciach pobudzają wyobraźnię i mobilizują do kreatywnego i twórczego realizowania zadań. W ramach przedmiotu uczeń realizuje zadania oparte na studium natury oraz zadania koncepcyjne, w których wykorzystuje pod opieką nauczyciela prowadzącego własne pomysły.

Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią. Uczeń wykonuje zadanie pod merytoryczną i techniczną opieką nauczyciela. W trakcie realizacji jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Przedmiot stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy w grupie jak również samodzielnego działania w ramach wyznaczonych zadań. Nowe technologie powinny stanowić uzupełnienie tradycyjnego warsztatu pracy oraz stwarzać nowe pola kreacji artystycznej.

Uczniowie uzupełniają swoją wiedzę na temat przedmiotu poprzez udział w cyklicznych wystawach, plenerach oraz prezentacji swoich prac. Uczeń powinien być też zmotywowany do udziału w różnego rodzaju przeglądach i konkursach z zakresu rzeźby.

Podstawa programowa została przygotowana na minimalną liczbę godzin oraz dla ucznia przeciętnego. Program nauczania, który powstaje na tej podstawie, powinien być dostosowany do warunków danej szkoły, jej specyfiki i możliwości, a także potrzeb edukacyjnych uczniów. Podstawa może zatem być rozszerzona o nowe treści.

Specyfiką przedmiotu jest zdobywanie wiedzy i umiejętności w trakcie zajęć praktycznych, które powinny być wspomagane odpowiednią lekturą oraz, w miarę możliwości bazowych szkoły, nowymi technologiami. Nauczyciel inspiruje, pobudza ucznia do kreatywnego działania. Jest jednocześnie merytorycznym partnerem w toczącym się procesie twórczym ucznia. Treści i metody nauczania są w gestii nauczyciela i powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości percepcyjnych i technicznych uczniów.

Rzeźba jest dyscypliną artystyczną, której treści i umiejętności korelują z umiejętnościami pozyskanymi na zajęciach innych przedmiotów, jak: rysunek i malarstwo, podstawy projektowania, historia sztuki, fotografia. Nauczyciel przedmiotu głównego, w korelacji z nauczycielami przedmiotów wspomagających, pełni rolę koordynującą proces kształcenia.

Minimalne warunki bazowe do realizacji przedmiotu to pracownia rzeźbiarska z dobrym oświetleniem i ujęciem wody, kawalety, różnorodne narzędzia do obróbki materiałów rzeźbiarskich.

PODSTAWY PROJEKTOWANIA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu podstaw projektowania

Uczeń:

- 1) rozpoznaje specyfikę projektowania plastycznego, którego priorytetem jest forma;
- 2) rozpoznaje charakterystyczne cechy projektowania plastycznego, odróżniające je od innych sposobów projektowania.

2. Działania projektowe

Uczeń:

- 1) korzysta ze źródeł i środków języka plastyki w projektowaniu płaskim i przestrzennym, organizuje warsztat pracy i planuje proces tworzenia w tej dziedzinie;
- 2) wykorzystuje w projektowaniu tradycyjny warsztat plastyka, jak również stosuje nowoczesne techniki i technologie.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) dostrzega i rozróżnia czynniki kształtujące otoczenie;
- 2) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 3) poszukuje nowatorskich rozwiązań także w oparciu o współczesne technologie.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu przedmiotu podstawy projektowania

Uczeń:

- 1) rozróżnia i definiuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu podstaw projektowania, jak: światło, barwa, materia, ruch, płaszczyzna i przestrzeń – wzajemne oddziaływanie i współgranie; czynniki elementarne komponowania: linia, płaszczyzna, bryła; czynniki kreatywne komponowania: konstrukcja, akcent, rytm, struktura, napięcie, kontrast;
- 2) dostrzega relacje między obrazem (znakiem) i słowem (literą), treścią i formą przekazu plastycznego;
- 3) definiuje i rozróżnia podstawowe terminy i pojęcia z zakresu typografii i liternictwa;
- 4) definiuje i rozróżnia podstawowe pojęcia z psychofizjologii widzenia.

2. Działania projektowe

Uczeń:

- 1) posługuje się różnorodnymi środkami wyrazu na płaszczyźnie i w przestrzeni;
- 2) realizuje rozwiązania kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni;
- 3) tworzy iluzję przestrzeni na płaszczyźnie;
- 4) planuje pracę, dzieląc ją na fazy: koncepcyjną, realizacji, dokumentacji;
- 5) tworzy kompozycje z wykorzystaniem litery i układu literniczego, w oparciu o zasady typografii i edycji tekstu akapitowego oraz ozdobnego;
- 6) w działaniach twórczych poznaje i stosuje zasady tworzenia dokumentacji technicznej i prezentacyjnej własnych dokonań;
- 7) posługuje się tradycyjnymi oraz nowoczesnymi technikami i technologiami pracy i przekazu.

3. Interpretacja natury oraz kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń:

- 1) uczeń przygotowuje materiał wyjściowy do projektu, posługując się różnymi źródłami inspiracji;

- 2) interpretuje naturę, transformując ją na określone środki wyrazu;
- 3) realizuje ćwiczenia z wyobraźni;
- 4) dokonuje oceny wartości artystycznych i estetycznych oraz jakości technicznej prac zrealizowanych w ramach przedmiotu.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Zespół problemów poznanych i wstępnie doświadczanych w ramach przedmiotu ma charakter bazowy dla całokształtu działań plastycznych ucznia w szkole oraz w praktyce zawodu plastyka. Nadrzędnym celem przedmiotu jest uporządkowany przekaz uniwersalnych zasad języka plastycznego w warstwach: źródłowej, znaczeniowej i praktycznej. W nauczaniu przedmiotu istotna jest poznawcza wartość intelektu, wyobraźni oraz umiejętności manualne.

Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką nauczyciela. W trakcie realizacji jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy. W procesie dydaktycznym nauczyciel ma możliwość doboru indywidualnych metod nauczania. Rola nauczyciela jest kluczowa. Prowadzenie dydaktyki powinno być nacechowane dojrzałością plastyczną i klarownością przekazu intelektualnego, co gwarantuje suwerenność nauczyciela w opracowaniu treści i metod kształcenia.

Podstawę programową można realizować na wiele sposobów z wartościowym skutkiem. Została ona opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa i jeżeli potencjał uczniów będzie temu sprzyjał.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu przedmiotu przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Nauczyciel jest suwerenny w opracowaniu treści i metod kształcenia, ale w ich doborze powinien uwzględniać możliwości i potrzeby edukacyjne wychowanków. Przedmiot stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej, jak również daje możliwość zorganizowania zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. Czynniki kształtujące osobowość ucznia, nie tylko jako plastyka, ale także człowieka odpowiedzialnego, umiającego pracować w grupie, powinny być uzupełnieniem edukacji.

Nauka przedmiotu przygotowuje ucznia do aktywnego uczestniczenia w różnych formach życia plastycznego (konkursy, wystawy), co między innymi weryfikuje nabytą świadomość kreatywną.

Zagadnienia formalne, omówione i praktykowane w ramach przedmiotu, uczeń wykorzystuje także na innych zajęciach artystycznych, jak: rysunek i malarstwo, rzeźba, specjalność artystyczna, historia sztuki. Z kolei doświadczenia z innych przedmiotów stanowią podbudowę intelektualną i manualną dla podstaw projektowania.

Minimalne wymagania bazowe do realizacji przedmiotu to pracownia plastyczna wyposażona w stoły i stołki, kilka stanowisk komputerowych.

SPECJALNOŚCI I SPECJALIZACJE ZAWODU PLASTYK

SPECJALNOŚĆ: FOTOGRAFIA I FILM

Specjalizacja: ANIMACJA FILMOWA

Animacja filmowa to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Fotografia i film. Uczeń zdobywa wiedzę dotyczącą podstawowych zagadnień z zakresu animacji i jej historii. Kształci umiejętności związane z różnymi technikami animacji filmowej, rozwija wyobraźnię czasowo-ruchową i wrażliwość na zmianę faz ruchu. Ze względu na specyfikę

pracy przy animacji filmowej, nauka odbywa się poprzez działania praktyczne, zwłaszcza grupowe. Absolwent wykazuje się wiedzą i umiejętnościami niezbędnymi do podjęcia pracy lub nauki na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu animacji

Uczeń:

- 1) zapoznaje się z historią animacji filmowej, teoretycznymi zasadami tworzenia ruchu i innymi zagadnieniami związanymi z dyscypliną;
- 2) rozpoznaje różne techniki animacji filmowej.

2. Działania warsztatowe

Uczeń, poprzez realizację form animacyjnych, poznaje podstawowe techniki animacji filmowej w praktyce oraz samodzielnie dobiera odpowiednią technikę do realizacji zadania.

3. Działania twórcze

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę w działaniach twórczych;
- 2) eksperymentuje i poszukuje nowatorskich rozwiązań w zakresie dyscypliny;
- 3) w swoich projektach wykorzystuje wiedzę i umiejętności z innych dziedzin sztuki.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu animacji filmowej

Uczeń:

- 1) zna dorobek polskiej i światowej animacji filmowej;
- 2) definiuje podstawowe pojęcia z zakresu przygotowania projektu, realizacji różnych form animacji filmowej oraz zasad organizacji produkcji;
- 3) rozpoznaje i definiuje główne techniki animacji filmowej;
- 4) zna zasady tworzenia ruchu;
- 5) wykazuje się znajomością zagadnień teoretycznych związanych z poszczególnymi etapami pracy nad projektem animacji filmowej.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) dobiera właściwe techniki animacji filmowej do realizacji formy animacyjnej;
- 2) organizuje warsztat pracy, dobierając właściwe narzędzia, materiały i technologie, a także środki ochrony osobistej;
- 3) odpowiednio planuje pracę, dzieląc ją na etapy: preprodukcji, produkcji, postprodukcji;
- 4) tworzy ćwiczeniowe formy animacyjne w podstawowych technikach animacji filmowej;
- 5) sporządza scenariusz animacji filmowej oraz poddaje go analizie;
- 6) planuje budżet na realizację formy animacyjnej;
- 7) realizuje animację filmową;
- 8) dokonuje montażu animacji filmowej;
- 9) udźwiękawia animację filmową;
- 10) dokumentuje swoje dokonania i potrafi je zaprezentować.

3. Działania twórcze

Uczeń:

- 1) przedstawia, formułuje i interpretuje różne pojęcia za pomocą formy animacyjnej;

- 2) dokonuje oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz technicznych w animacji filmowej historycznej, współczesnej, a także w pracach własnych;
- 3) świadomie i właściwie dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy;
- 4) podejmuje działania niekonwencjonalne, takie jak: łączenie i wykorzystanie różnych technik animacji filmowej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu jest świadome i umiejętne posługiwanie się obrazem filmowym, niezbędnym do funkcjonowania i komunikowania się we współczesnym świecie. Uczeń, w procesie kształcenia, zdobywa podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu historii filmu, techniki i technologii rejestracji obrazu filmowego. Poprzez samodzielną analizę i charakterystykę dokonań wybitnych twórców buduje swoją wrażliwość i kreatywność.

Uczeń rozwija swoje umiejętności głównie poprzez działania praktyczne. Na początku realizacji każdego zadania nauczyciel omawia jego założenia teoretyczne, wprowadzając ucznia w zagadnienia techniczne i formalne. W trakcie realizacji zadania działania ucznia są korygowane. Na koniec każdego zadania warto zrobić korektę zbiorową i omówić wyniki na szerszym forum.

Warunkiem realizacji poszczególnych zadań jest umiejętność pracy samodzielnej i w zespole, przestrzeganie założonego planu, czasu i kosztów projektu. W trakcie nauki uczeń wykorzystuje wiedzę z zakresu technologii informatycznej, włączając ją w miarę potrzeby do swoich realizacji. Ponadto aktywnie uczestniczy w przedsięwzięciach dających mu możliwość wymiany doświadczeń i poszerzania swojej wiedzy. Powinien być motywowany do udziału w różnych formach życia artystycznego, jak konkursy przedmiotowe, przeglądy, festiwale filmowe.

W trakcie pracy nad zadaniami uczeń poznaje wszystkie etapy tworzenia utworu filmowego, możliwości nowoczesnych narzędzi i zaawansowanych programów komputerowych. Zdobyta wiedza teoretyczna powinna być podstawą do realizacji ćwiczeń praktycznych i samodzielnych projektów. Nauczyciel powinien uwrażliwiać młodych adeptów sztuki na wielość możliwości w sposobie tworzenia animacji oraz na różnorodne jej wykorzystanie.

Podstawa programowa w tej specjalności została opracowana dla ucznia o przeciętnych zdolnościach plastycznych z uwzględnieniem minimalnej liczby godzin. Szkoła może rozbudowywać jej treści, jeśli zostanie przyznana większa liczba godzin na ich realizację. W przypadku uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach plastycznych zaleca się rozszerzenie dla nich treści nauczania.

Przedmiot animacja filmowa koreluje z następującymi przedmiotami: podstawy projektowania i kompozycji, rysunek i malarstwo, rzeźba (w zakresie plastyki obrazu), technologia informatyczna (m.in. w zakresie montażu audio i video oraz graficznych programów obsługi), przedmioty modułowe z zakresów multimediiów oraz fotografii i filmu.

Zaleca się, aby do programu nauczania włączyć praktykę dla uczniów w podmiotach, które zajmują się produkcją animacji (studio filmowe, reklamowe, studio animacji, studio postprodukcji itp.). Tego rodzaju praktyka pomoże uczniom zrozumieć skomplikowany proces powstawania animacji, różne jego etapy, problemy i trudności związane z realizacją.

Warunkiem realizacji założeń są pracownie wyposażone w sprzęt multimedialny, komputery wraz z oprogramowaniem, urządzenia do rejestracji oraz emisji audio-video. Doświadczona i dobrze przygotowana kadra, otwarta na współpracę, gwarantuje prawidłową realizację podstawy programowej.

Specjalizacja: FOTOGRAFIA ARTYSTYCZNA

Fotografia artystyczna to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Fotografia i film. Uczeń, w procesie kształcenia, zdobywa wiedzę z zakresu historii fotografii, techniki i technologii klasycznego obrazu fotograficznego. Poznaje możliwości nowocze-

snych narzędzi cyfrowych, fotografowania i tworzenia obrazów przy pomocy nowoczesnych programów komputerowych. Kształcenie w zakresie tej specjalności przygotowuje ucznia do podjęcia pracy oraz nauki na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu fotografii artystycznej

Uczeń:

- 1) poznaje historię fotografii artystycznej, rozróżnia i definiuje podstawowe terminy i pojęcia z nią związane;
- 2) wykazuje się umiejętnością wyszukiwania potrzebnych informacji w celu poszerzania wiedzy.

2. Działania warsztatowe z zakresu fotografii

Uczeń:

- 1) potrafi świadomie zaplanować wykonanie wyznaczonego celu lub zadania, wykorzystując współczesne techniki i technologie oraz posługując się językiem sztuki fotograficznej;
- 2) w swoich działaniach łączy możliwości różnych obszarów fotografii;
- 3) świadomie wykorzystuje zdobytą wiedzę.

3. Kreacja obrazu fotograficznego

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę w działaniach twórczych;
- 2) eksperymentuje i poszukuje nowatorskich rozwiązań w zakresie dyscypliny;
- 3) w swoich projektach wykorzystuje wiedzę i umiejętności z innych dziedzin sztuki.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu fotografii artystycznej

Uczeń:

- 1) wykazuje się podstawową wiedzą z zakresu historii fotografii;
- 2) rozróżnia i definiuje poszczególne rodzaje fotografii;
- 3) definiuje pojęcia z zakresu języka fotografii, techniki i technologii;
- 4) rozpoznaje poszczególne elementy budowy obrazu fotograficznego;
- 5) zna i rozróżnia najnowsze narzędzia do zapisu obrazu cyfrowego, obrazowania fotograficznego;
- 6) potrafi określić możliwości współczesnych aparatów fotograficznych i optyki;
- 7) samodzielnie formułuje założenia merytoryczne i techniczne realizowanego projektu;
- 8) zna podstawowe rodzaje źródeł światła i ich zastosowanie;
- 9) dostrzega rolę fotografii artystycznej we współczesnym świecie;
- 10) rozumie znaczenie autoprezentacji i przedstawiania realizowanych prac.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) umiejętnie i bezpiecznie korzysta ze sprzętu i urządzeń fotograficznych;
- 2) dobiera odpowiedni sprzęt do wykonania zadania;
- 3) planuje kolejne etapy pracy od koncepcji do realizacji zadania fotograficznego;
- 4) wykorzystuje w praktyce wiedzę z zakresu fotografii i budowy obrazu fotograficznego;
- 5) stosuje w praktyce wiedzę z zakresu współczesnych możliwości przetwarzania obrazu fotograficznego;
- 6) planuje koszty i przewiduje nakład czasu niezbędny do realizacji zadania;

- 7) prezentuje własny dorobek fotograficzny;
- 8) dokumentuje swoje dokonania artystyczne.

3. Kreacja obrazu fotograficznego

Uczeń:

- 1) nakreśla plan realizowanego projektu;
- 2) wprowadza nowatorskie i eksperymentalne działania, korzystając również z możliwości innych dziedzin artystycznych, zwłaszcza multimediiów;
- 3) włącza najnowsze osiągnięcia techniki i technologii do kreacji swoich projektów;
- 4) swoją twórczością potrafi odnieść się do dorobku wybitnych fotografów, korzystając z ich doświadczeń i inspirując się ich pracami;
- 5) wykorzystuje wiedzę i zdobyte umiejętności w twórczy sposób;
- 6) dokonuje oceny wartości plastycznych i artystycznych własnych dokonań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Podstawowym celem nauki przedmiotu fotografia artystyczna jest świadome i umiejętne posługiwanie się obrazem fotograficznym, niezbędnym do funkcjonowania i komunikowania się we współczesnym świecie. Uczeń w procesie kształcenia zdobywa wiedzę z zakresu historii fotografii, techniki i technologii klasycznego obrazu fotograficznego. Fotografia to główny przedmiot specjalności artystycznej o tej samej nazwie.

Nauczyciel na początku realizacji każdego zadania omawia jego założenia teoretyczne, wprowadzając w zagadnienia techniczne i formalne. W trakcie realizacji działania ucznia są korygowane. Na koniec każdego zadania warto zrobić korektę zbiorową, omawiając wyniki na szerszym forum. Warunkiem realizacji poszczególnych zadań jest umiejętność pracy samodzielnej i w zespole, przestrzeganie założonego planu, czasu i kosztów projektu.

W procesie nauczania uczeń poznaje możliwości nowoczesnych narzędzi cyfrowych, fotograficznego obrazowania i tworzenia obrazów przy pomocy zaawansowanych programów. Wskazane jest, aby nauczył się także wykorzystywać wiedzę z obszarów pokrewnych, włączając je w miarę potrzeby do swoich realizacji.

Ogólny rozwój ucznia jest wspomagany przez aktywne uczestniczenie w życiu artystycznym, np. w różnego rodzaju konkursach, przeglądach i wystawach. Aktywność ta rozwija indywidualne predyspozycje twórcze ucznia. Zdobyta wiedza teoretyczna powinna być podstawą do realizacji ćwiczeń praktycznych i samodzielnych projektów.

Podstawa programowa w tej specjalności została opracowana dla ucznia o przeciętnych zdolnościach plastycznych z uwzględnieniem minimalnej liczby godzin. Szkoła może rozbudowywać jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa. Jeśli pojawi się uczeń o ponadprzeciętnych zdolnościach plastycznych, zaleca się rozszerzenie dla niego treści nauczania.

Warunkiem realizacji założeń są pracownie wyposażone w sprzęt fotograficzny i oświetleniowy oraz komputery wraz z odpowiednim oprogramowaniem. Fotografia koreluje z następującymi przedmiotami: podstawy projektowania i kompozycji, (w zakresie kompozycji obrazu), informatyka (programy do edycji obrazu). Doświadczona i dobrze przygotowana kadra, otwarta na współpracę, gwarantuje prawidłową realizację podstawy programowej.

Specjalizacja: REALIZACJA OBRAZU FILMOWEGO

Realizacja obrazu filmowego to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Fotografia i film. Uczeń, w procesie kształcenia, zdobywa wiedzę z zakresu historii filmu, języka filmowego oraz z techniki i technologii. Potrafi zastosować ją w praktyce, posługując się współczesnymi środkami twórczymi. Poznaje wszystkie etapy tworzenia utworu filmowego, możliwości nowoczesnych narzędzi i zaawansowanych programów komputerowych. Kształcenie w tej specjalności przygotowuje ucznia do podjęcia pracy zawodowej oraz kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu realizacji obrazu filmowego

Uczeń:

- 1) poznaje podstawy historii filmu oraz język filmowy;
- 2) przyswaja terminy i pojęcia związane z tą dziedziną twórczości;
- 3) poznaje możliwości narzędzi do rejestracji obrazu filmowego;
- 4) uczy się samodzielnie oceniać i prezentować swoje pomysły i realizacje.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) świadomie planuje wyznaczone zadanie i organizuje warsztat pracy;
- 2) wykorzystuje współczesne możliwości tworzenia obrazu filmowego oraz dostępne techniki i technologie;
- 3) posługując się językiem mediów, wykorzystuje w swoich działaniach wiedzę i umiejętności praktyczne z pogranicza filmu oraz innych obszarów sztuk audiowizualnych.

3. Analizowanie i kreowanie utworu filmowego

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę w działaniach twórczych;
- 2) eksperymentuje i poszukuje nowatorskich rozwiązań w zakresie dyscypliny;
- 3) w swoich projektach wykorzystuje wiedzę i umiejętności z innych dziedzin sztuki.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu realizacji obrazu filmowego

Uczeń:

- 1) wykazuje się podstawową wiedzą z zakresu historii filmu;
- 2) wymienia wybitnych klasyków filmu i charakteryzuje ich twórczość;
- 3) rozróżnia poszczególne gatunki filmowe;
- 4) rozróżnia i definiuje pojęcia z zakresu języka filmu, jego techniki i technologii;
- 5) rozpoznaje poszczególne elementy budowy utworu filmowego;
- 6) definiuje pojęcia z zakresu kompozycji i struktury dzieła filmowego;
- 7) zna najważniejsze zasady montażu filmowego;
- 8) samodzielnie formułuje założenia merytoryczne i techniczne realizowanego projektu;
- 9) zna możliwości techniczne dostępnego sprzętu audio-wideo;
- 10) zna podstawowe rodzaje źródeł światła i ich zastosowanie;
- 11) samodzielnie opisuje poszczególne etapy produkcji filmu;
- 12) przeprowadza analizę dzieł wybranych twórców;
- 13) dostrzega istotną rolę filmu we współczesnym świecie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) przygotowuje koncepcję i plan realizacji zadania filmowego;
- 2) organizuje i koordynuje prace zespołu realizatorów;
- 3) dobiera odpowiedni sprzęt do wykonania zadania;
- 4) w działaniach praktycznych stosuje wiedzę z zakresu języka filmu i budowy utworu filmowego;
- 5) planuje koszty i przewiduje czas niezbędny do realizacji zadania;
- 6) stosuje w praktyce wiedzę z zakresu montażu;
- 7) bezpiecznie obsługuje sprzęt i urządzenia do rejestracji obrazu i dźwięku;
- 8) prezentuje własny dorobek filmowy;
- 9) zdobywa informacje z różnych źródeł i rozwija swoją wiedzę;
- 10) dokumentuje swoje dokonania.

3. Analizowanie i kreowanie utworu filmowego

Uczeń:

- 1) podejmuje i koordynuje planowane zadania;
- 2) nakreśla kształt realizowanego projektu;
- 3) wprowadza nowatorskie i eksperymentalne sposoby działania;
- 4) dobiera właściwe techniki i technologii do kreacji swoich projektów;
- 5) w sposób twórczy wykorzystuje wiedzę i zdobyte umiejętności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Nadrzędnym celem nauczania przedmiotu jest świadome i umiejętne posługiwanie się obrazem filmowym, niezbędnym do funkcjonowania i komunikowania się we współczesnym świecie. Uczeń, w procesie kształcenia, zdobywa podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu historii filmu, techniki i technologii rejestracji obrazu filmowego. Poprzez samodzielną analizę i charakterystykę dokonanych wybitnych twórców buduje swoją wrażliwość i kreatywność.

Uczeń rozwija swoje umiejętności głównie poprzez działania praktyczne. Nauczyciel na początku realizacji każdego zadania omawia jego założenia teoretyczne, wprowadzając ucznia w zagadnienia techniczne i formalne. W trakcie realizacji zadania działania ucznia są korygowane. Na koniec każdego zadania warto zrobić korektę zbiorową, omawiając jej wyniki na szerszym forum.

Warunkiem realizacji poszczególnych zadań jest umiejętność pracy samodzielnej i w zespole, przestrzeganie założonego planu, czasu i kosztów projektu. W procesie nauczania uczeń wykorzystuje wiedzę z zakresu technologii informatycznej, włączając ją w miarę potrzeby do swoich realizacji. Aktywnie uczestniczy w przedsięwzięciach dających możliwość wymiany doświadczeń i poszerzania swojej wiedzy. Powinien być motywowany do udziału w różnych formach życia artystycznego, jak konkursy przedmiotowe, przeglądy i festiwale filmowe.

W trakcie pracy nad zadaniami uczeń poznaje wszystkie etapy tworzenia utworu filmowego, możliwości nowoczesnych narzędzi i zaawansowanych programów komputerowych. Zdobyta wiedza teoretyczna powinna być podstawą do realizacji ćwiczeń praktycznych i samodzielnych projektów.

Podstawa programowa została opracowana dla ucznia o przeciętnych zdolnościach plastycznych z uwzględnieniem minimalnej liczby godzin. Szkoła może rozbudowywać jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa. Jeśli pojawi się uczeń o ponadprzeciętnych zdolnościach plastycznych, zaleca się rozszerzenie dla niego treści nauczania.

Przedmiot realizacja obrazu filmowego koreluje z następującymi przedmiotami: podstawy projektowania i kompozycji, rysunek i malarstwo, rzeźba (w zakresie plastyki obrazu), technologia informatyczna (min. w zakresie montażu audio i video oraz graficznych programów obsługi), przedmioty modułowe z zakresów multimedialnych oraz fotografii i filmu.

Warunkiem realizacji założeń są pracownie wyposażone w sprzęt multimedialny m.in. komputery wraz z oprogramowaniem, urządzenia do rejestracji oraz emisji audio video. Doświadczona i dobrze przygotowana kadra, otwarta na współpracę, gwarantuje prawidłową realizację podstawy programowej.

Specjalizacja: REALIZACJE INTERMEDIALNE

Realizacje intermedialne to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Fotografia i film. Uczeń w procesie kształcenia zdobywa wiedzę z zakresu działań intermedialnych m.in.: fotografii, filmu, wideo, animacji; poznaje możliwości nowoczesnych technik i technologii do rejestracji, edycji i emisji obrazu oraz dźwięku. Po zakończeniu nauki w zakresie tej specjalności absolwent jest przygotowany do pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości teoretyczne z zakresu realizacji intermedialnych

Uczeń:

- 1) poznaje historię mediów oraz zagadnienia teoretyczne i warsztatowe związane z obszarem działań intermedialnych;
- 2) rozróżnia i definiuje podstawowe terminy i pojęcia;
- 3) potrafi samodzielnie sformułować i ocenić swoje koncepcje.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę do realizacji wielopoziomowych zadań;
- 2) świadomie stosuje nowoczesne środki techniczne, łączy w swoich działaniach intermedialnych elementy z różnych obszarów audiowizualnych;
- 3) eksperymentuje i poszukuje oryginalnych rozwiązań;
- 4) prawidłowo dokumentuje i upowszechnia wykonaną pracę.

3. Kreacja działań intermedialnych

Uczeń:

- 1) kreuje, eksperymentuje i poszukuje własnych rozwiązań;
- 2) w projektach wykorzystuje zdobytą wiedzę z różnych obszarów nauki i sztuki;
- 3) umiejętnie transponuje idee na plastyczne działania intermedialne;
- 4) profesjonalnie archiwizuje, prezentuje, analizuje i ocenia osiągnięte przez siebie rezultaty.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości teoretyczne z zakresu realizacji intermedialnych

Uczeń:

- 1) opisuje podstawowe dokonania w historii mediów;
- 2) rozróżnia i definiuje poszczególne kierunki, rodzaje i trendy mediów;
- 3) definiuje i stosuje pojęcia z zakresu języka działań intermedialnych;
- 4) rozpoznaje i nazywa poszczególne fazy realizacji prac w różnych mediach;
- 5) rozróżnia i wymienia podstawowe cechy pokrewnych dyscyplin, np.: fotografii, filmu, wideo, animacji, technik realizacji dźwięku i obrazu;
- 6) rozróżnia i charakteryzuje najnowsze narzędzia do rejestracji, edycji i emisji;
- 7) samodzielnie formułuje założenia merytoryczne i techniczne danego projektu oraz sporządza plan pracy;
- 8) dostrzega znaczenie działań z pogranicza różnych mediów we współczesnym świecie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) bezpiecznie organizuje warsztat pracy, dobiera odpowiednie środki i sprzęt do jej wykonania;
- 2) planuje kolejne etapy pracy – od koncepcji do realizacji zadania;
- 3) przewiduje czas potrzebny do realizacji zadania;
- 4) wykorzystuje w praktyce wiedzę teoretyczną z zakresu realizacji intermedialnych;
- 5) wykorzystuje w swoich pracach nowoczesne techniki i technologie;
- 6) wykonuje zadania z obszaru różnych mediów (np. fotografii, filmu, wideo i animacji);
- 7) stosuje w swoich działaniach praktyczną wiedzę z zakresu rejestracji, edycji i emisji;
- 8) umiejętnie archiwizuje, prezentuje i świadomie upowszechnia własny dorobek.

3. Kreacja działań intermedialnych

Uczeń:

- 1) samodzielnie kreuje, inicjuje i koordynuje podjęte działania intermedialne;
- 2) podejmuje niekonwencjonalne działania twórcze i eksperymenty artystyczne;
- 3) wprowadza nowatorskie rozwiązania, wykorzystując możliwości innych dziedzin i dyscyplin;
- 4) analizuje osiągnięte rezultaty i formułuje wnioski;
- 5) świadomie dobiera i optymalizuje formaty zapisu projektów;
- 6) dokonuje oceny wartości estetycznych oraz jakości technicznej prac zrealizowanych w ramach specjalności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Intermedia to określenie działań interdyscyplinarnych, implikujących nową jakość – akcję kreującą proces komunikacji. Działania w tym obszarze powinny integrować wiedzę i umiejętności warsztatowe zdobyte w innych dyscyplinach sztuki oraz rozwijać nowe, oparte o nowoczesne techniki i technologie, multimedialne środki wyrazu. Realizacje intermedialne korelują z następującymi przedmiotami: podstawy projektowania, rysunek i malarstwo, rzeźba (w zakresie plastyki obrazu), technologia informatyczna (m.in. w zakresie montażu audio i wideo oraz programów graficznych). Doświadczona i dobrze przygotowana kadra otwarta na współpracę gwarantuje prawidłową realizację podstawy programowej.

Dynamiczny rozwój technologii wymusza świadome i umiejętne posługiwanie się narzędziami multimedialnymi do funkcjonowania i komunikowania się we współczesnym świecie, co jest nadrzędnym celem nauczania przedmiotu. Odpowiada on współczesnym standardom oraz wymaganiom rynku pracy.

Uczeń w procesie kształcenia zdobywa wiedzę z zakresu historii fotografii i filmu, techniki i technologii klasycznego obrazu fotograficznego. Warunkiem realizacji poszczególnych zadań jest umiejętność pracy samodzielnej i w zespole, przestrzeganie założonego planu, czasu i kosztów projektu. Uczeń poprzez działania warsztatowe poznaje możliwości nowoczesnych technik i technologii do rejestracji, edycji i emisji obrazu oraz dźwięku. W czasie realizacji zadań jego praca jest korygowana przez nauczyciela. Aby osiągnąć pełne efekty należy ucznia wdrażać do aktywnego uczestniczenia w przedsięwzięciach dających możliwość wymiany doświadczeń i poszerzania swojej wiedzy (różnorodne konkursy, pokazy i przeglądy).

Podstawa programowa tej specjalności została opracowana dla ucznia o przeciętnych zdolnościach plastycznych z uwzględnieniem minimalnej liczby godzin. Szkoła może rozbudowywać jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa. Jeśli pojawi się uczeń o ponadprzeciętnych zdolnościach plastycznych, zaleca się rozszerzenie dla niego treści nauczania.

Nauczyciel jest twórcą programu autorskiego specjalności, przewodnikiem w jego realizacji i moderatorem działań. Suwerenność nauczyciela w opracowaniu treści i metod kształcenia w zakresie publikacji multimedialnych jest ograniczona jedynie przez podstawę programową dla tego przedmiotu. Realizacja wszystkich jej zaleceń jest obowiązkiem nauczyciela. W ramach programu autorskiego nauczyciel powinien dostosować treści i metody nauczania do możliwości ucznia i możliwości bazowych szkoły. Autorski program nauczania może zostać poszerzony o inne treści.

Zdobyta wiedza teoretyczna powinna być podstawą do realizacji ćwiczeń praktycznych i samodzielnych projektów. Podstawową metodą pracy są przede wszystkim wieloetapowe realizacje praktyczne, obejmujące korekty i wskazówki prowadzącego.

Warunkiem realizacji założeń są pracownie wyposażone w sprzęt multimedialny m.in. komputery wraz z oprogramowaniem, urządzenia do rejestracji oraz emisji audio-wideo.

SPECJALNOŚĆ: FORMY RZEŹBIARSKIE

Specjalizacja: CERAMIKA ARTYSTYCZNA

Ceramika artystyczna to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy rzeźbiarskie. Ze względu na swoją specyfikę jest dyscypliną łączącą elementy projektowania, rysunku, malarstwa i rzeźby. Kształcenie ucznia w tej dziedzinie rozwija jego umiejętności planowania, gospodarowania materiałami, współdziałania w grupie. Inspiruje do innowacyjnych działań artystycznych i technicznych. Rozwija wyobraźnię przestrzenną, wrażliwość na formę, teksturę i kolor. Po ukończeniu edukacji absolwent jest przygotowany do pracy zawodowej oraz kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu ceramiki artystycznej

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe materiały i techniki z zakresu ceramiki użytkowej i unikatowej, posługuje się terminologią związaną z tą dziedziną;
- 2) rozumie podstawowe procesy technologiczne zachodzące podczas formowania, suszenia i wypalania ceramiki.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) projektuje i realizuje formę przestrzenną i płaską w poznanych technikach ceramicznych z uwzględnieniem możliwości technologicznych;
- 2) właściwie dobiera i stosuje narzędzia do określonej techniki.

3. Kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń:

- 1) świadomie posługuje się różnorodnymi środkami wyrazu artystycznego, stosowanymi w ceramice;
- 2) kreuje formę przestrzenną z wyobraźni, umiejętnie transformuje pojęcia i idee na język ceramiki artystycznej;
- 3) prezentuje własne opinie na temat ceramiki artystycznej w kontekście projektowania i sztuki współczesnej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu ceramiki artystycznej

Uczeń:

- 1) rozróżnia podstawowe techniki formowania ceramiki, jak: modelowanie ręczne, odlewania, toczenie;
- 2) rozróżnia i charakteryzuje właściwości materiałów ceramicznych głównych i pomocniczych, jak:
  - a) masa szamotowa, masa lejna, szkliwa,
  - b) gips, impregnaty;
- 3) rozróżnia i definiuje terminy dotyczące procesów technologicznych, jak: modelowanie, suszenie, angobowanie, wypalanie biskwitowe, szkliwienie, wypał, dekorowanie;
- 4) rozróżnia metody zdobienia ceramiki np.: barwienie mas, dekorowanie naszkliwne, podszkliwne, szkliwienie;
- 5) wykazuje się podstawową wiedzą z zakresu historii ceramiki i rozumie jej wpływ na współczesny rozwój tej dyscypliny;
- 6) określa aktualne trendy w ceramice artystycznej.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) organizuje proces realizacyjny, projektuje i wykonuje: szkice koncepcyjne, rysunek wykonawczy, model w skali; właściwie planuje pracę, dzieląc ją na określone etapy: formowanie, suszenie, wypalanie, dekorowanie, wypalanie;
- 2) dostosowuje realizację do możliwości bazy warsztatowej, dopasowuje wielkość form do wielkości pieców, dobiera właściwe surowce do realizacji określonego charakteru zadania;
- 3) bezpiecznie obsługuje urządzenia związane z procesem technologicznym;
- 4) dobiera i stosuje właściwe narzędzia używane w ceramice (np.: rylce, brzeszczoty, kształtki);
- 5) uczestniczy w procesie załadunku i rozładunku pieca;
- 6) wybiera odpowiednią technikę szkliwienia (np.: pistolet, pędzel, zanurzanie, polewanie);
- 7) sporządza dokumentację własnej pracy, korzystając z dostępnych programów graficznych i środków przekazu;
- 8) prezentuje efekty swojej pracy, opisuje kontekst jej powstania i źródła inspiracji; w sposób zrozumiały przedstawia proces technologiczny.

3. Kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń:

- 1) świadomie używa różnorodnych środków wyrazu artystycznego, modeluje formę, różnicuje ukształtowanie powierzchni, wykorzystuje takie właściwości materiału jak struktura i kolor;
- 2) dokonuje analizy i syntezy obserwowanych zjawisk i obiektów, interpretując je w ramach postawionego zagadnienia;
- 3) poszukuje własnego, oryginalnego sposobu interpretacji idei w tworzywie ceramicznym z możliwością łączenia z innymi materiałami.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Nadrzędnym celem nauczania przedmiotu jest opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu ceramiki i wykorzystanie tej wiedzy we własnych działaniach warsztatowych. Uczeń nabywa umiejętności przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Każde zadanie musi być jednak poprzedzone komentarzem nauczyciela, który wprowadza w zagadnienie, stosowane środki artystyczne, przybliża technologię wykonania. W czasie pracy nauczyciel koryguje uczniów.

Ceramika jest dziedziną, która czerpie z doświadczeń innych przedmiotów, jak: podstawy projektowania, rysunek i malarstwo a zwłaszcza rzeźba. W sferze przygotowania dokumentacji pracy koreluje również z przedmiotami modułowymi z zakresów: multimedia oraz fotografia i film. Wspomaga wszechstronny, harmonijny rozwój młodego człowieka. W nauczaniu przedmiotu istotną rolę odgrywa współpraca nauczyciela przedmiotu głównego z nauczycielami przedmiotów wspomagających – w celu odkrywania indywidualnych preferencji ucznia dotyczących działań twórczych.

Ceramika kształtuje osobowość twórczą ucznia i przygotowuje przede wszystkim do pracy indywidualnej, jednocześnie dając możliwość pracy zespołowej i realizacji projektów grupowych. Ze względu na specyfikę procesów technologicznych rozwija umiejętności planowania, organizowania czasu i warunków pracy.

Ceramika jest dyscypliną rozwijającą się dynamicznie, dlatego w projektowaniu i realizowaniu zadań wskazane jest wykorzystywanie aktualnych technologii informatycznych.

Uczeń, który w szkole plastycznej wybrał tę specjalność, powinien aktywnie uczestniczyć w różnorodnych formach życia artystycznego (konkursy, wystawy), a także samodzielnie i zespołowo animować wydarzenia wynikające z tradycji i rzemiosła ceramicznego.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli posiada przestrzeń i możliwości warsz-

tatowe oraz jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa. W doborze metod i formułowaniu wymagań programowych uwzględnić należy charakter warsztatowy zajęć, który kładzie nacisk na ćwiczenia praktyczne w powiązaniu z wiedzą teoretyczną, ze szczególnym uwzględnieniem technologii ceramiki w praktyce. Rolą i zadaniem nauczyciela jest przekazanie wiedzy teoretycznej i praktycznej o przedmiocie, kształtowanie twórczej osobowości ucznia.

Nauczyciel, w oparciu o opracowaną podstawę programową oraz ze względu na bazę warsztatową, dobiera metody i środki do nauczania przedmiotu. Ważne jest przy tym, aby dostosować metody oraz zakres przerabianego materiału do potrzeb edukacyjnych i możliwości percepcyjnych uczniów.

Istotną rzeczą, z punktu widzenia nauczania przedmiotu, jest dysponowanie odpowiednią bazą warsztatową i profesjonalną kadrami pedagogicznymi.

Podstawowymi niezbędnymi narzędziami do nauczania ceramiki są: minimum 1 piec ceramiczny, bezpieczne stanowiska do formowania prac, bezpieczne miejsca do szkliwienia oraz zdobienia prac.

Specjalizacja: KAMIENIARSTWO ARTYSTYCZNE I SZTUKATORSTWO

Kamieniarstwo artystyczne i sztukatorstwo to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy rzeźbiarskie. Kształcenie w jej zakresie przygotowuje do wykonywania prac rzeźbiarskich w kamieniu, uczy wykonywania odlewów gipsowych, jako modeli pomocniczych, zapoznaje uczniów z techniką i technologią obróbki kamienia oraz z technologią sztukatorską. Uczy umiejętności posługiwania się narzędziami i urządzeniami niezbędnymi w tej specjalizacji. Rozwija cechy systematyczności i dokładności zawodowej, wrażliwość, smak artystyczny i wyobraźnię w kształtowaniu form plastycznych. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy w zawodzie oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu technik kamieniarskich i sztukatorskich

Uczeń:

- 1) zna i rozpoznaje podstawowe materiały i techniki kamieniarskie oraz sztukatorskie;
- 2) posługuje się słownictwem związanym z obróbką kamienia i sztukatorstwa, rozróżnia narzędzia rzeźbiarskie do obróbki kamienia.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) świadomie buduje rzeźbiarską formę przestrzenną i półprzestrzenną w kamieniu;
- 2) organizuje warsztat pracy i planuje proces tworzenia w tej dziedzinie;
- 3) rozpoznaje i dobiera odpowiedni materiał do formy rzeźbiarskiej;
- 4) łączy i wykorzystuje różne techniki i materiały, umiejętnie dobiera technikę do koncepcji rzeźby.

3. Kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) kreuje formę przestrzenną i półprzestrzenną z wyobraźni;
- 3) umiejętnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu technik kamieniarskich i sztukatorskich

Uczeń:

- 1) opanował podstawy technologiczne kamieniarstwa oraz sztukatorstwa i orientuje się we współczesnych trendach w tej dziedzinie;
- 2) rozróżnia i opisuje style i formy architektoniczne oraz ornamentykę stosowaną w kamieniarstwie artystycznym i sztukatorstwie na przestrzeni dziejów;
- 3) rozróżnia i definiuje pojęcia i terminy z zakresu kamieniarstwa artystycznego i sztukatorstwa;
- 4) rozpoznaje różnorodne gatunki kamienia: wapień, piaskowce, marmury i granity oraz materiały pomocnicze stosowane w kamieniarstwie i sztukatorstwie (np.: glina, gips, żywice epoksydowe, sylikony, minerały);
- 5) zna podstawowe zagadnienia z zakresu rysunku zawodowego kamieniarstwa artystycznego i sztukatorstwa.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) sprawnie i bezpiecznie posługuje się warsztatem technicznym i technologicznym;
- 2) umiejętnie używa narzędzi i urządzeń do obróbki ręcznej i mechanicznej, stosowanych w kamieniarstwie i sztukatorstwie;
- 3) posługuje się przyrządami do wykonywania kopii rzeźb, takimi jak: rama, pion, cyrkiel, kątownik, punktownica;
- 4) projektuje i wykonuje formy rzeźbiarskie i architektoniczne w kamieniu i stiuku, stosując środki wyrazu artystycznego charakterystyczne dla różnych technik;
- 5) stosuje odpowiednie sposoby zabezpieczenia kamienia i stiuku;
- 6) planuje kolejne etapy pracy, od projektu do realizacji;
- 7) zna i stosuje nowości technologiczne w zakresie obróbki kamienia oraz materiałów stosowanych w kamieniarstwie i sztukatorstwie;
- 8) potrafi wykonywać napisy i stosuje odpowiednie techniki wykuwania liter;
- 9) stosuje różne sposoby wykonywania odlewów, jak: forma tracona, forma klinowa, forma silikonowa, wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności do realizacji pracy na zadany temat;
- 10) wykorzystuje wiedzę z zakresu historii sztuki w wykonywaniu rekonstrukcji detalu architektonicznego i rzeźbiarskiego w różnych gatunkach kamienia i stiuku;
- 11) sprawnie wykonuje kopię detalu rzeźbiarskiego i architektonicznego w kamieniu i stiuku, stosując odpowiednie techniki i metody;
- 12) wykonuje studyjne kompozycje roślinne z natury;
- 13) opracowuje projekty elementów kamieniarskich i sztukatorskich na podstawie natury;
- 14) sporządza dokumentację projektową i realizacyjną;
- 15) prezentuje rezultaty swoich działań artystycznych.

3. Kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) przetwarza i interpretuje naturę, wykonując formy architektoniczne i rzeźbiarskie;
- 2) dokonuje oceny wartości plastycznych i artystycznych wykonanych prac;
- 3) dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania w tej specjalności jest zapewnienie wykształcenia zawodowego i rozwijanie umiejętności artystycznych uczniów. Kluczowym zagadnieniem jest nauczanie technologii kamieniarstwa i sztukatorstwa w oparciu o praktyczne umiejętności i znajomość warsztatu pracy. Poprzez działania warsztatowe uczeń rozwija wyobraźnię przestrzenną, wrażliwość na formę i materiał rzeźbiarski.

Zagadnienia i problemy poruszane w ramach tego przedmiotu pobudzają wyobraźnię ucznia i mobilizują do kreatywnego i twórczego realizowania zadań. Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką merytoryczną i techniczną nauczyciela. W trakcie realizacji jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Nauka przedmiotu stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej, jak również daje możliwość zorganizowania zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. Nowe technologie powinny stanowić uzupełnienie tradycyjnego warsztatu pracy oraz stwarzać nowe pola kreacji artystycznej.

Uczniowie uzupełniają swoją wiedzę na temat przedmiotu poprzez udział w cyklicznych wystawach, plenerach, warsztatach oraz prezentacji swoich prac. Powinni też być motywowani do udziału we wszelkiego rodzaju konkursach z zakresu tej dziedziny.

Podstawa programowa przedmiotu opracowana została na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. W miarę możliwości można zwiększyć liczbę godzin, a tym samym poszerzyć program o dodatkowe treści. Program nauczania powinien być dostosowany do warunków danej szkoły, jej specyfiki i możliwości, a przede wszystkim do potrzeb edukacyjnych uczniów.

Specyfiką przedmiotu jest zdobywanie wiedzy i umiejętności w trakcie zajęć praktycznych, które powinny być wspomagane odpowiednią lekturą, jak również nowymi technologiami. Nauczyciel inspirowa i pobudza ucznia do kreatywnego działania. Jest jednocześnie merytorycznym partnerem w toczącym się procesie twórczym ucznia. Metody nauczania i treści programowe są w gestii nauczyciela, ale powinien on je dostosowywać do potrzeb i możliwości manualnych i percepcyjnych uczniów.

Kamieniarstwo i sztukatorstwo jest dyscypliną artystyczną, gdzie również są stosowane umiejętności zdobyte na innych zajęciach, takich jak: rzeźba, rysunek i malarstwo, podstawy projektowania kompozycja, historia sztuki, fotografia. Nauczyciel przedmiotu głównego, w korelacji z nauczycielem zawodu (wskazane) i nauczycielami przedmiotów wspomagających, pełni rolę koordynującą proces kształcenia ucznia.

Minimalne wymagania bazowe do realizacji specjalności to pracownia rzeźbiarska wyposażona w kawalety z pojemnikami na piasek, odpowiednie narzędzia do obróbki kamienia, kamienie o różnym stopniu twardości.

Specjalizacja: KOWALSTWO ARTYSTYCZNE I METALOPLASTYKA

Kowalstwo artystyczne i metaloplastyka to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy rzeźbiarskie występująca dotychczas pod nazwą: Metaloplastyka. W ramach kształcenia uczeń zdobywa podstawową wiedzę z dziedziny obróbki metali na gorąco i na zimno oraz praktyczne umiejętności formowania metalu i łączenia go z innymi technikami i materiałami. Działania warsztatowe i twórcze pozwolą uczniowi rozwinąć umiejętności manualne, wyobraźnię przestrzenną i wrażliwość na formę. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz kształcenia na poziomie akademickim, zwłaszcza w dziedzinie rzeźby.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu technik kowalstwa artystycznego i metaloplastyki

Uczeń:

- 1) zna podstawowe materiały i techniki kowalskie oraz sposoby obróbki metalu;
- 2) rozróżnia stosowane w kowalstwie artystycznym i metaloplastyce narzędzia i urządzenia;
- 3) posługuje się specjalistycznym słownictwem.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) buduje formę rzeźbiarską płaską, półprzestrzenną i przestrzenną;
- 2) organizuje warsztat pracy i planuje proces tworzenia;
- 3) łączy i wykorzystuje różne, charakterystyczne dla dziedziny techniki i materiały;
- 4) właściwie dobiera technikę do koncepcji formy.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) kreuje formę płaską, półprzestrzenną i przestrzenną z wyobraźni;
- 3) umiejętnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu technik kowalstwa artystycznego i metaloplastyki

Uczeń:

- 1) definiuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu obróbki metalu, takie jak: modelowanie, odlew, negatyw, pozytyw, model tracony, konstrukcja, patyna, a także terminy i pojęcia dotyczące formy dzieła (bryła, konstrukcja, kompozycja, forma, faktura, ciężar, kierunki, kolor);
- 2) rozróżnia i charakteryzuje narzędzia i urządzenia oraz opisuje ich zastosowanie;
- 3) posługuje się terminologią z zakresu kowalstwa artystycznego i metaloplastyki;
- 4) zna historię swojej dziedziny i rozpoznaje style dzieł kowalstwa artystycznego i metaloplastyki, wykonanych na przestrzeni dziejów;
- 5) posługuje się terminami plastycznymi przy formułowaniu wypowiedzi;
- 6) poznaje nowe technologie i materiały.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) dobiera właściwe sposoby, techniki i działania w celu zrealizowania zaprojektowanej formy;
- 2) poprawnie dobiera narzędzia przyrządy i urządzenia do wykonania zadania oraz potrafi się nimi posługiwać;
- 3) organizuje własny warsztat pracy zgodnie z zasadami bezpieczeństwa;
- 4) planuje i przewiduje kolejne etapy realizacji pracy i potrafi je zorganizować w czasie;
- 5) w procesie projektowym i w jego realizacji stosuje umiejętności zdobyte w zakresie innych przedmiotów, takich jak: rzeźba, rysunek i malarstwo, podstawy projektowania;
- 6) świadomie posługuje się środkami wyrazu artystycznego;
- 7) projektuje, dokonuje pomiaru, przeskalowuje i sporządza rysunek techniczny formy przestrzennej i półprzestrzennej;
- 8) realizuje przestrzenny model z materiałów pomocniczych;
- 9) stosuje podstawowe technologie obróbki metalu (modelowanie, wyginanie, wycinanie, wiercenie, lutowanie, kucie, wyżarzanie, hartowanie, nitowanie, spawanie, trawienie, barwienie, polerowanie, repusowanie, zabezpieczenie powierzchni);
- 10) wykonuje prace zgodnie z projektem, dobierając stosowne metody i narzędzia;
- 11) wykonuje kompozycję płaską i przestrzenną na zadany temat;
- 12) łączy elementy liternicze i rzeźbiarskie w plakietach i realizacjach medalierskich;
- 13) łączy metal z innymi materiałami, biorąc pod uwagę walor estetyczny i zamysł koncepcyjny;
- 14) wykonuje dokumentację zrealizowanej pracy i profesjonalnie ją prezentuje;
- 15) wykorzystuje umiejętności projektowe i techniczne do realizacji kopii, utrwalających doświadczenia warsztatowe;

- 16) praktycznie ocenia nakład pracy i czas poświęcony realizacji;
- 17) przeprowadza proces twórczy: od koncepcji do realizacji;
- 18) stosuje nowe technologie i nowe materiały;
- 19) profesjonalnie dokumentuje oraz prezentuje swoją wiedzę i dokonania twórcze.

3. Interpretowanie natury oraz kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) świadomie i właściwie dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy;
- 2) inspirowane naturą i twórczo ją interpretuje;
- 3) podejmuje tematy abstrakcyjne (konceptyjne), projektując ich formę płaską, półprzestrzenną i przestrzenną;
- 4) transformuje pojęcia i idee na język plastyczny;
- 5) dokonuje oceny wartości artystycznych własnych dokonań twórczych;
- 6) buduje spójną i logiczną wypowiedź na temat podjętych i zrealizowanych zadań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

W przypadku przedmiotu kowalstwo artystyczne i metaloplastyka, najistotniejszą rzeczą jest indywidualne podejście nauczyciela do ucznia, dzięki czemu nauczyciel ma możliwość wnikliwej analizy postępów manualnych i realizacyjnych. Istotną rzeczą jest też zachowanie lub poszerzenie liczby godzin ze względu na rozwój psychofizyczny ucznia.

Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, które wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką merytoryczną i techniczną nauczyciela. W trakcie realizacji zadania jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Przedmiot ten stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej, jak również daje możliwość zorganizowania zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. Nowe technologie powinny stanowić uzupełnienie tradycyjnego warsztatu pracy oraz stwarzać nowe pola kreacji artystycznej.

Specyfika nauczanego przedmiotu, w przypadku pracy grupowej, wymaga obecności dwóch nauczycieli – nauczyciela prowadzącego i nauczyciela zawodu. Wymaga również odpowiedniego czasu na naukę warsztatu i realizację ćwiczeń. Aby absolwent był przygotowany do samodzielnej pracy w wyuczonym zawodzie, należy przeznaczyć na nauczanie przedmiotu taką liczbę godzin, która pozwoli mu opanować bardzo trudny warsztat pracy.

Istotną rzeczą jest zróżnicowanie tematów zadań dla uczniów, opracowanych w programach nauczania przez uczących tego kierunku. Różnorodność tematów, w których mają szerokie zastosowanie techniki i technologie kowalskie oraz metaloplastyczne, a także indywidualna praca z uczniem w toku realizacyjnym, pozwoli na wykształcenie kompetentnego, odpowiedzialnego, zorganizowanego absolwenta – artystę metaloplastyka.

Minimalne wymagania bazowe do realizacji specjalności to pracownia rzeźbiarska wyposażona w odpowiednie narzędzia do obróbki metalu.

Specjalizacja: SNYCERSTWO

Snycerstwo to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy rzeźbiarskie. Kształcenie odbywa się przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Uczeń rozwija wyobraźnię przestrzenną i wrażliwość na formę. Absolwent potrafi wykorzystać wiadomości i umiejętności zdobyte na zajęciach do świadomego posługiwania się technikami snycerskimi oraz rozwijania zainteresowań artystycznych. Jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu snycerstwa

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe materiały i narzędzia;
- 2) posługuje się terminami i pojęciami z zakresu przedmiotu;
- 3) rozróżnia środki wyrazu.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) właściwie dobiera i stosuje narzędzia;
- 2) potrafi wykonać zadanie na podstawie projektu;
- 3) organizuje warsztat pracy i planuje pracę.

3. Kreacja w zakresie snycerstwa

Uczeń:

- 1) kreatywnie rozwija doświadczenia rzeźbiarskie;
- 2) twórczo wykorzystuje właściwości materiału i odpowiednią technologię w wykonywaniu projektów i ich realizacji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

7

1. Wiadomości z zakresu snycerstwa

Uczeń:

- 1) zna historię snycerstwa i jego tradycje regionalne;
- 2) charakteryzuje współczesne snycerstwo i rzeźbę w drewnie oraz zna kierunki ich rozwoju;
- 3) definiuje i rozróżnia pojęcia oraz terminy związane z rzeźbą w drewnie;
- 4) rozróżnia funkcje i znaczenie snycerstwa oraz rozumie jego związek z innymi dziedzinami sztuki i rzemiosła;
- 5) rozróżnia tradycyjne i współczesne technologie w dziedzinie snycerstwa;
- 6) charakteryzuje i rozróżnia materiały oraz surowce;
- 7) rozpoznaje i charakteryzuje środki wyrazu artystycznego w rzeźbie i płaskorzeźbie;
- 8) wymienia sposoby opracowania powierzchni drewna.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) planuje etapy pracy projektowej i wykonawczej;
- 2) sporządza i czyta dokumentację projektową i wykonawczą;
- 3) dobiera materiał i narzędzia do specyfiki projektu;
- 4) realizuje zadanie zgodnie z uwarunkowaniami materiału i techniki;
- 5) planuje rozwiązania techniczne i technologiczne;
- 6) organizuje warsztat pracy zgodnie z zasadami bezpieczeństwa;
- 7) posługuje się narzędziami i urządzeniami warsztatu wykonawczego przy realizacji form przestrzennych i półprzestrzennych w drewnie;
- 8) stosuje odpowiednie techniki i umiejętności warsztatowe;
- 9) dokumentuje efekty własnej pracy;
- 10) prezentuje rezultaty swoich dokonań artystycznych.

3. Kreacja w zakresie rzeźby w drewnie

Uczeń:

- 1) dostosowuje odpowiednie techniki snycerskie do modeli i projektów;
- 2) jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań;
- 3) dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Wiedza i kompetencje zdobyte na zajęciach snycerstwa stanowią podstawę do wykonywania zawodu lub do dalszej edukacji artystycznej i zawodowej. Dobór technik może być adaptowany do uwarunkowań lokalnych, możliwości szkoły i rozwoju technologii. Nadrzędnym celem nauczania jest zapewnienie wykształcenia zawodowego i rozwijania umiejętności artystycznych uczniów. Kluczowym zagadnieniem jest nauka stosowania technik i technologii w oparciu o rzetelnie zorganizowany warsztat pracy.

Zagadnienia i problemy poruszane w ramach tego przedmiotu pobudzają wyobraźnię ucznia i mobilizują do kreatywnego i twórczego realizowania zadań. Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią jego wykonania. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką merytoryczną i techniczną nauczyciela. W trakcie realizacji jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności ze snycerstwa przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Zadaniem nauczyciela jest aktywna reakcja na potrzeby współczesnej sztuki i rynku. Nauczyciel powinien też motywować uczniów do podejmowania wyzwań i realizacji własnych wizji. Jest on suwerenny w opracowaniu treści i metod kształcenia, ale w ich doborze powinien uwzględniać możliwości i potrzeby edukacyjne uczniów. Rola jego polega na koordynowaniu procesu kształcenia ucznia.

Nauka przedmiotu stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej, jak również daje możliwość zorganizowania zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. Praca zespołowa, która powinna być istotnym uzupełnieniem indywidualnych umiejętności uczniów, jest uwarunkowana przez konkretne programy nauczania przedmiotu. Nowe technologie powinny stanowić uzupełnienie tradycyjnego warsztatu pracy oraz stwarzać nowe pola kreacji artystycznej.

Snycerstwo jest głównym przedmiotem specjalności artystycznej, w którym kumulują się umiejętności zdobyte przede wszystkim na zajęciach rzeźby jako przedmiotu uzupełniającego, rysunku i malarstwa, podstaw projektowania, historii sztuki, przedmiotów modułowych z zakresów multimediiów oraz fotografii i filmu.

Aby osiągnąć lepsze efekty kształcenia, uczniowie powinni aktywnie uczestniczyć w życiu artystycznym, różnego rodzaju konkursach i wystawach z zakresu przedmiotu. Stanowi to dla nich motywację do pracy i jest inspiracją do rozwoju artystycznego i zawodowego.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa oraz będzie temu sprzyjał potencjał uczniów.

Minimalne wymagania bazowe do realizacji przedmiotu to pracownia rzeźbiarska wyposażona w materiały i narzędzia do obróbki drewna.

Specjalizacja: SZKŁO ARTYSTYCZNE

Szkło artystyczne to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy rzeźbiarskie. Uczeń zdobywa na zajęciach wiedzę i umiejętności z zakresu podstaw szkła artystycznego głównie poprzez działania praktyczne. Poznaje wybrane technologie, rozwija wyobraźnię twórczą i wrażliwość na formę, kolor, przestrzeń i efekty działania światła. Kształcenie ucznia w tej dziedzinie inspiruje go do podejmowania innowacyjnych działań artystycznych. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy oraz do dalszego kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu szkła artystycznego

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe materiały i techniki szkła artystycznego;
- 2) posługuje się słownictwem związanym z technikami, materiałami i środkami artystycznymi w tej dziedzinie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) planuje kolejne etapy pracy w zależności od zamierzonych efektów artystycznych;
- 2) projektuje i realizuje formę płaską i przestrzenną w poznanej technice szklarskiej;
- 3) organizuje warsztat pracy, wykorzystując różne techniki, technologie, materiały szklarskie;
- 4) właściwie dobiera technikę do koncepcji pracy.

3. Kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) kreuje formę przestrzenną i płaską z wyobraźni;
- 3) umiejętnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu szkła artystycznego

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy, pojęcia i środki wyrazu plastycznego z dziedziny szkła artystycznego:
  - a) kompozycja, bryła, faktura, kolor,
  - b) przenikanie i odbijanie światła;
- 2) charakteryzuje najważniejsze zagadnienia z zakresu historii szkła artystycznego;
- 3) określa właściwości podstawowych materiałów i surowców stosowanych w technikach szklarskich;
- 4) rozróżnia i definiuje podstawowe technologie obróbki oraz zdobienia szkła:
  - a) matowanie, szlifowanie, grawerowanie,
  - b) stapianie, zgrzewanie, gięcie, klejenie,
  - c) malowanie na zimno i na gorąco,
  - d) łączenie elementów;
- 5) identyfikuje i charakteryzuje narzędzia i urządzenia stosowane w obróbce szkła; planuje etapy procesu technologicznego właściwe dla danego materiału.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) organizuje warsztat pracy, prawidłowo dobierając narzędzia, materiały i technologie, a także środki ochrony osobistej:
  - a) stosuje odpowiednie metody i techniki pracy do osiągnięcia zamierzonych efektów,
  - b) korzysta z różnych rodzajów narzędzi i urządzeń do obróbki i zdobienia szkła,
  - c) podczas pracy z materiałami wymagającymi ochrony ciała stosuje fartuchy ochronne, rękawice, maski, okulary i słuchawki;
- 2) świadomie planuje pracę, dzieląc ją na kolejne etapy (projektowanie, modelowanie lub realizacja, ekspozycja);
- 3) kreatywnie rozwiązuje zadanie projektowe, stosuje odpowiednią technikę jego realizacji;

- 4) świadomie i właściwie dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy;
- 5) tworzy prace przestrzenne i płaskie; monochromatyczne i wielobarwne;
- 6) sporządza dokumentację swojej pracy, wykorzystując techniki tradycyjne i nowoczesną technologię;
- 7) prezentuje efekty swojej pracy, posługując się językiem plastycznym.

3. Kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) przedstawia, formułuje i interpretuje pojęcia i idee za pomocą formy przestrzennej i płaskiej;
- 2) tworzy formy unikatowe i użytkowe z wyobraźni oraz inspirowane naturą, przekształca swoje wrażenia na właściwe środki wyrazu artystycznego;
- 3) podejmuje działania niekonwencjonalne, takie jak: mieszanie technik, łączenie różnych materiałów, eksperymentowanie;
- 4) analizuje i ocenia wartości artystyczne, estetyczne oraz techniczne dzieł z dziedziny współczesnego oraz historycznego szkła;
- 5) konfrontuje i dokonuje ewaluacji własnych osiągnięć artystycznych w swojej specjalności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Nadrzędnym celem przedmiotu szkło artystyczne jest wykształcenie twórcy kreatywnego i świadomego warsztatu swojej specjalności. Efektem kształcenia jest opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu szkła artystycznego i witrażu oraz umiejętności wykorzystania wiedzy w działaniach warsztatowych i twórczych,

Szkło artystyczne to główny przedmiot zawodowy specjalności artystycznej. Czerpie z doświadczeń rysunku, malarstwa i rzeźby, a także podstaw projektowania. W zakresie przygotowania dokumentacji pracy ma też płaszczyzny wspólne z przedmiotem podstawy projektowania, przedmiotami modułowymi z zakresów: multimedia oraz fotografia i film. Do realizacji wielu zadań ze szkła artystycznego i witrażu niezbędne są umiejętności rysunkowe, malarskie, rzeźbiarskie, fotograficzne, znajomość podstawowych zagadnień plastycznych, typografii, psychologii widzenia itp. Szeroki obraz zjawisk, zachowań i potrzeb społecznych stanowić będzie w dużej mierze o trafności poszukiwań i wyboru sposobu realizacji. Techniki tradycyjne, np. rysunek odręczny, pozostają jednak niezmiernie ważne w ćwiczeniach projektowych, szczególnie w pierwszym etapie poszukiwania i analizy. Nauczyciele różnych przedmiotów powinni ze sobą współpracować, wzajemnie uzupełniać treści nauczania, uświadamiać uczniom możliwości wykorzystania umiejętności nabytych w innych pracowniach.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu podstaw szklarstwa i witrażownictwa przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Każde zadanie praktyczne powinno być poprzedzone komentarzem wprowadzającym w zagadnienia estetyczne i techniczne. W trakcie pracy działania ucznia są korygowane. Warto też organizować po skończonej pracy korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu ćwiczenia na forum grupy.

Zadaniem nauczyciela prowadzącego przedmiot jest dobór takich zagadnień i tematów projektowych, które będą zawierały zasadę stopniowania trudności, będą dostosowane do wieku i możliwości ucznia oraz jego indywidualnych uzdolnień plastycznych. Wykonanie każdego kolejnego zadania powinno wiązać się z doskonaleniem warsztatowym popartym szeroko pojętą bazą projektową. Prowadzenie przedmiotu wiąże się również z pogłębianiem wiedzy technologicznej, wzrostem świadomości posługiwania się środkami wyrazu artystycznego, gromadzeniem i wykorzystywaniem wcześniejszych doświadczeń. Nauczyciel indywidualnie dobiera treści i metody kształcenia do potencjału uczniów, warunków warsztatowych szkoły i własnych umiejętności. Indywidualne dostosowanie treści i metod nauczania do możliwości ucznia pozwala nauczycielowi poznać jego predyspozycje i wspierać go w rozwoju.

Nauczyciel może wykroczyć poza ramy podstawy programowej, wzbogacając program

nauczania, jeśli pozwalają na to możliwości bazowe. Ważnym uzupełnieniem edukacji jest nabycie przez ucznia umiejętności komunikowania się z otoczeniem, świadomego wyznaczania i osiągania celów, identyfikowania się i współdziałania z grupą. Przyszły absolwent uczy się organizacji warsztatu pracy i planowania procesu tworzenia z jego pomocą. W swoich działaniach wykorzystuje tradycyjne technologie oraz nowe media. Pogłębia wiedzę w zakresie swojej specjalności, uczestniczy w wydarzeniach artystycznych, bierze udział w konkursach.

Warunki realizacji przedmiotu to dysponowanie pracownią do szkła i witrażu, wyposażoną w odpowiednie narzędzia i urządzenia niezbędne do bezpiecznej obróbki szkła.

Specjalizacja: TECHNIKI RZEŹBIARSKIE

Techniki rzeźbiarskie to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy rzeźbiarskie występująca dotychczas pod nazwą: Wyroby unikatowe. Uczeń, poprzez działania praktyczne, zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu wybranych, technik rzeźbiarskich. Dziedzina ma charakter interdyscyplinarny, pozwalający na jej korelację ze wszystkimi przedmiotami przewidzianymi na tym etapie edukacyjnym. W praktyce oznacza to, że uczeń potrafi wykorzystać wiadomości i umiejętności zdobyte na zajęciach do świadomego posługiwania się technikami rzeźbiarskimi oraz rozwijania zainteresowań artystycznych. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz kształcenia na poziomie akademickim.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu technik rzeźbiarskich

Uczeń:

- 1) zna podstawowe materiały i narzędzia technik rzeźbiarskich;
- 2) posługuje się pojęciami z zakresu specjalności i rozpoznaje różnorodne środki wyrazu.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykorzystuje znajomość różnych technik w wykonywaniu projektów i ich realizacji;
- 2) planuje pracę i organizuje warsztat.

3. Kreatywne wykorzystanie technik rzeźbiarskich

Uczeń:

- 1) kreatywnie wykorzystuje doświadczenia rzeźbiarskie;
- 2) twórczo stosuje materiały i technologie w wykonywaniu i realizacji projektów.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu technik rzeźbiarskich

Uczeń:

- 1) rozróżnia i definiuje tradycyjne i współczesne pojęcia oraz terminy związane z wybranymi technikami rzeźbiarskimi;
- 2) umiejętnie klasyfikuje formy;
- 3) rozróżnia funkcję i zastosowanie technik rzeźbiarskich oraz ich związki z innymi dziedzinami sztuki i rzemiosła;
- 4) orientuje się w tradycyjnych i współczesnych procesach technologicznych, stosowanych w zakresie dziedziny;
- 5) charakteryzuje materiały i surowce stosowane w technikach rzeźbiarskich;
- 6) określa sposoby realizacji formy na podstawie dokumentacji projektowej;
- 7) rozpoznaje środki wyrazu artystycznego w rzeźbie i płaskorzeźbie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) prawidłowo planuje pracę od projektu do realizacji;
- 2) dobiera materiał, narzędzia i technologie do specyfiki założeń projektu;
- 3) wykorzystuje nowe rozwiązania techniczne i technologiczne stosowane w dziedzinie;
- 4) organizuje warsztat pracy zgodnie z zasadami bezpieczeństwa pracy;
- 5) wykonuje zadania zgodnie ze specyfiką materiałów i techniki;
- 6) obsługuje narzędzia i kontroluje ich stan techniczny;
- 7) umiejętnie realizuje formę rzeźbiarską z użyciem odpowiednich technik;
- 8) dokumentuje efekty własnej pracy;
- 9) prezentuje rezultaty swoich dokonań artystycznych.

3. Kreatywne wykorzystanie technik rzeźbiarskich

Uczeń:

- 1) koreluje założenia projektu z zastosowanymi technikami rzeźbiarskimi;
- 2) jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań;
- 3) różnicuje środki wyrazu artystycznego stosownie do koncepcji projektu;
- 4) podejmuje działania niekonwencjonalne w zakresie wypowiedzi artystycznej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Wiedza i kompetencje zdobyte na zajęciach technik rzeźbiarskich stanowią podstawę do wykonywania zawodu lub do dalszej edukacji artystycznej i zawodowej. Dobór technik rzeźbiarskich może być adaptowany do uwarunkowań lokalnych, możliwości szkoły i rozwoju technologii. Podstawa programowa nie narzuca technik i technologii – są one całkowicie uzależnione od możliwości bazowych szkoły. Przykładowo mogą to być techniki rzeźby tylko w drewnie, tylko w metalu lub tylko w kamieniu; można też realizować zadania we wszystkich materiałach. Jedynym wymaganiem i kluczem do formułowania zadań programowych jest użyteczność.

Zagadnienia i problemy poruszane w ramach tego przedmiotu pobudzają wyobraźnię ucznia i mobilizują do kreatywnego i twórczego realizowania projektów. Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką merytoryczną i techniczną nauczyciela. W trakcie realizacji jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu przedmiotu przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Zadaniem nauczyciela powinna być aktywna reakcja na potrzeby współczesnej sztuki i rynku. Nauczyciel powinien też motywować uczniów do podejmowania wyzwań i realizacji własnych wizji. Jest on suwerenny w opracowaniu treści i metod kształcenia, ale w ich doborze powinien uwzględniać możliwości i potrzeby edukacyjne wychowanków. Rola jego polega na koordynowaniu procesu kształcenia ucznia.

Nauka przedmiotu stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej, jak również daje możliwość zorganizowania zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. Praca zespołowa, która powinna być istotnym uzupełnieniem indywidualnych umiejętności uczniów, jest uwarunkowana przez konkretne programy nauczania przedmiotu. Nowe technologie powinny stanowić uzupełnienie tradycyjnego warsztatu pracy oraz stwarzać nowe pola kreacji artystycznej.

Techniki rzeźbiarskie są głównym przedmiotem specjalności artystycznej, w którym kumulują się umiejętności zdobyte przede wszystkim na zajęciach rzeźby, rysunku i malarstwa, podstaw projektowania kompozycji, historii sztuki, fotografii i innych przedmiotów.

Aby osiągnąć lepsze efekty kształcenia, uczniowie powinni aktywnie uczestniczyć w życiu artystycznym, różnego rodzaju konkursach i wystawach z zakresu rzeźby użytkowej.

Stanowi to dla nich motywację do pracy i jest inspiracją do rozwoju artystycznego i zawodowego.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa oraz będzie temu sprzyjał potencjał uczniów.

Minimalne wymagania bazowe do realizacji przedmiotu, to pracownia rzeźbiarska wyposażona w odpowiednie do zapisanej w programie techniki materiały i narzędzia.

SPECJALNOŚĆ: FORMY UŻYTKOWE

Specjalizacja: ARANŻACJA PRZESTRZENI

Aranżacja przestrzeni to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. W trakcie nauki uwaga ucznia kierowana jest na potrzebę nieustannego podnoszenia komfortu przestrzeni życiowej człowieka. Kształtowana jest świadomość estetyczna przyszłego twórcy i odpowiedzialność za otoczenie, w którym żyje. Rozwijane są umiejętności twórczego myślenia, wyobraźnia przestrzenna, wrażliwość i indywidualne predyspozycje ucznia. Po zakończeniu edukacji absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz kształcenia na poziomie akademickim.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiedza z dziedziny projektowania przestrzennego

Uczeń:

- 1) opanowuje podstawowe wiadomości z zakresu projektowania przestrzennego;
- 2) poznaje zasady ergonomii oraz zagadnienia związane z psychofizjologią widzenia;
- 3) dostrzega konieczność nieustannego podnoszenia komfortu funkcjonalnego i estetycznego przestrzeni życiowej człowieka.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykazuje się umiejętnościami warsztatowymi z zakresu aranżacji przestrzeni i projektowania form przestrzennych;
- 2) w działaniach twórczych właściwie dobiera środki artystyczne;
- 3) wykazuje się umiejętnością doboru odpowiednich narzędzi i materiałów do tematu i zakresu pracy.

3. Kreacja w aranżacji przestrzeni

Uczeń:

- 1) eksperymentuje i poszukuje nowatorskich rozwiązań w zakresie dyscypliny;
- 2) w swoich projektach wykorzystuje wiedzę i umiejętności z innych dziedzin sztuki;
- 3) umiejętnie transformuje idee na język plastyczny, świadomie referuje i ocenia osiągnięte przez siebie rezultaty.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiedza z dziedziny aranżacji przestrzeni

Uczeń:

- 1) rozróżnia i definiuje podstawowe środki wyrazu artystycznego w kreowaniu przestrzeni, takie jak: kompozycja, światło, kolor, faktura, znak, litera;
- 2) charakteryzuje podstawowe funkcje przestrzeni użytkowej (mieszkalnej i publicznej);
- 3) rozumie i dostrzega podstawowe uwarunkowania ergonomii;

- 4) rozróżnia i charakteryzuje materiały oraz technologie stosowane w projektowaniu przestrzennym;
- 5) rozróżnia i definiuje podstawowe pojęcia związane z architekturą i kompozycją przestrzenną.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) sprawnie i bezpiecznie posługuje się materiałami i narzędziami plastycznymi;
- 2) planuje pracę, dzieląc ją na część projektową i wykonawczą;
- 3) dobiera właściwe materiały i technologie do wykonywanego zadania;
- 4) świadomie posługuje się środkami wyrazu artystycznego (np.: kompozycja, światło, kolor, forma, faktura, znak, litera);
- 5) w pracach uwzględnia elementy graficzne i typograficzne;
- 6) w pracach projektowych stosuje zasady ergonomii;
- 7) wyszukuje i trafnie stosuje gotowe elementy aranżacji przestrzeni (np.: meble, oświetlenie, systemy wystawiennicze);
- 8) w oparciu o obowiązujące normy, tworzy profesjonalną dokumentację plastyczną swoich projektów;
- 9) umiejętnie dokumentuje i prezentuje własne dokonania twórcze, wykorzystując warsztat tradycyjny i nowoczesne technologie.

3. Kreacja w aranżacji przestrzeni

Uczeń:

- 1) myśli i działa kreatywnie, tworząc proste projekty przestrzenne;
- 2) samodzielnie inicjuje i koordynuje nowe zamierzenia;
- 3) nakreśla plan realizowanego zadania;
- 4) w swoich projektach korzysta z różnorodnych inspiracji oraz z dorobku kulturowego;
- 5) w twórczy sposób wykorzystuje wiedzę i zdobyte umiejętności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu jest kształcenie wiedzy z dziedziny aranżacji przestrzeni oraz rozwijanie umiejętności warsztatowych. Specjalność przygotowuje do kontynuowania nauki na kierunkach projektowych uczelni artystycznych i technicznych oraz do świadomego udziału w życiu kulturalnym, jako twórca i odbiorca.

Przedmiot aranżacja przestrzeni kształtuje świadomość estetyczną ucznia i odpowiedzialność przyszłego twórcy za otoczenie, w którym żyje. W ramach przedmiotu uczeń projektuje, dokumentuje, a jeśli jest to możliwe, wykonuje aranżacje. Zdobywa wiedzę i umiejętności przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Każde zadanie praktyczne powinno być jednak poprzedzone wprowadzeniem nauczyciela, które przybliży i wyjaśni problem, nakreśla kontekst i zapoznaje uczniów z możliwościami technologicznymi realizacji.

W trakcie realizacji zadania uczniowie są korygowani przez nauczyciela (korekta indywidualna). W miarę możliwości, po skończonym etapie pracy lub po realizacji całego ćwiczenia, nauczyciel powinien omawiać wyniki na szerszym forum (korekta zbiorowa), co ma znaczący walor dydaktyczny.

Nauka przedmiotu kształtuje umiejętność samodzielnej, dobrze zorganizowanej pracy, ale także stwarza możliwość pracy w grupie. Przekazuje poprzez teorię i ćwiczenia praktyczne podstawową wiedzę z dziedziny oraz niezbędne umiejętności warsztatowe.

W nauczaniu przedmiotu stosuje się nowe technologie w prezentacji i dokumentacji projektów. Nauczyciel w procesie nauczania nadzoruje i ukierunkowuje zadania projektowe, dostosowując je do indywidualnych możliwości ucznia i motywuje go do podejmowania twórczych wyzwań. Przedmiot aranżacja przestrzeni uzupełniają inne przedmioty: podstawy projektowania, przedmioty modułowe z zakresów multimediiów oraz podstaw fotografii i filmu, rysunek i malarstwo, rzeźba, a także: matematyka i przedmioty humanistyczne.

Nauczyciel przedmiotu aranżacja przestrzeni współpracuje z nauczycielami innych przedmiotów.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa oraz będzie temu sprzyjał potencjał uczniów. Podstawa programowa daje nauczycielowi możliwość rozwinięcia i interpretacji jej treści w zależności od rozpoznanych potrzeb środowiska lub rynku pracy.

Przedmiot ten przygotowuje ucznia do kontynuowania nauki na kierunkach projektowych uczelni artystycznych i technicznych oraz do świadomego udziału w życiu kulturalnym jako twórca i odbiorca.

Warunkiem realizacji przedmiotu jest pracownia projektowa wyposażona w kilka komputerów z oprogramowaniem do projektów aranżacji przestrzeni.

Specjalizacja: LUTNICTWO ARTYSTYCZNE

7 Lutnictwo artystyczne to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. Uczeń zdobywa podstawową wiedzę i umiejętności z zakresu projektowania i budowy instrumentów lutniczych. Przedmiot ma charakter interdyscyplinarny, obejmuje kształcenie plastyczne i podstawy muzyczne. Poprzez zajęcia warsztatowe i twórcze uczeń rozwija umiejętności manualne, wyobraźnię plastyczną i wrażliwość na formę. Wiedza i umiejętności z dziedziny muzyki stanowią podstawę do prawidłowej oceny właściwości dźwiękowych oraz sprawności technicznej zbudowanego instrumentu. Absolwent jest przygotowany do pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu lutnictwa artystycznego

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe pojęcia, terminy lutnicze i muzyczne oraz posługuje się nimi w procesie projektowania i wykonania instrumentu lutniczego;
- 2) poznaje materiały, techniki ich obróbki i narzędzia lutnicze.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) buduje instrument lutniczy;
- 2) organizuje warsztat pracy i planuje proces tworzenia dzieła.

3. Działania kreatywne

Uczeń:

- 1) łączy zdobytą wiedzę z praktyką lutniczą;
- 2) jest kreatywny w zakresie opracowywania projektów i tworzenia instrumentów lutniczych;
- 3) posługuje się różnymi środkami wyrazu artystycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu lutnictwa artystycznego

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu lutnictwa;
- 2) identyfikuje i rozróżnia środki wyrazu artystycznego stosowane w lutnictwie;
- 3) rozróżnia podstawowe zasady akustyczne instrumentów lutniczych;
- 4) rozróżnia i identyfikuje narzędzia i przyrządy lutnicze oraz zna ich przeznaczenie;

- 5) charakteryzuje podstawowe cechy stylów europejskich szkół lutniczych;
- 6) orientuje się we współczesnych trendach w zakresie projektowania instrumentów lutniczych.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) planuje etapy pracy projektowej i procesu tworzenia, od szkiców koncepcyjnych do budowy instrumentu;
- 2) tworzy instrument lutniczy zgodnie z założeniami i projektem; uwzględnia wymagania wykonawców, szczególnie w sferze akustyki i ergonomii;
- 3) dobiera i stosuje odpowiednie materiały, metody i techniki ich obróbki oraz właściwe sposoby wykończenia powierzchni;
- 4) analizuje i sporządza dokumentację techniczną i technologiczną instrumentów lutniczych;
- 5) posługuje się bezpiecznie warsztatem lutniczym, stosuje tradycyjne i współczesne techniki i technologie;
- 6) dokumentuje i profesjonalnie prezentuje własne dokonania twórcze;
- 7) ocenia pod względem plastycznym, ergonomicznym i brzmieniowym wykonany instrument;
- 8) wykorzystuje podstawowe pojęcia z zakresu gry na instrumencie strunowym.

3. Kreacja w zakresie lutnictwa artystycznego

Uczeń:

- 1) przetwarza i interpretuje naturę, czerpiąc z tradycji lutniczej;
- 2) dokonuje oceny wartości plastycznych i artystycznych swoich dokonań;
- 3) dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Celem nauczania przedmiotu lutnictwo artystyczne jest przekazanie wiedzy i umiejętności w zakresie projektowania i tworzenia instrumentów lutniczych. Fundamentem realizacji przedmiotu jest znajomość materiałów, technik ich obróbki oraz zdolność sprawnego posługiwania się narzędziami lutniczymi. Ważna jest również umiejętność oceny instrumentu lutniczego pod względem plastycznym, ergonomicznym i brzmieniowym.

Uczeń przygotowuje się do wykonywania zawodu głównie poprzez działania praktyczne. Każde zadanie powinno być poprzedzone komentarzem wprowadzającym. W trakcie procesu wykonawczego nauczyciel koryguje pracę ucznia. Może też organizować korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu wykonanych prac na szerszym forum.

Lutnictwo, jako główny przedmiot specjalizacji, czerpie z doświadczeń takich przedmiotów jak: rzeźba, rysunek i malarstwo, podstawy projektowania, a także przedmiotów modułowych z zakresów fotografii i filmu oraz multimedii. Ma wiele płaszczyzn spójnych także z historią sztuki.

Duże znaczenie dla edukacji artystycznej przyszłego lutnika ma udział w życiu artystycznym (konkursy, wystawy). W procesie edukacji niebagatelne znaczenie ma też umiejętność gry na instrumencie lutniczym. Ze względu na specyfikę tej specjalności, wskazane jest wykorzystanie dodatkowych godzin na naukę gry na skrzypcach oraz opanowanie podstaw muzyki (na przykład z puli godzin do dyspozycji dyrektora lub z puli godzin przeznaczonych na przedmioty artystyczne poza wymiarem minimalnym).

Uczeń powinien kształtować swoją osobowość także poprzez pracę w grupie i na rzecz grupy. Ważnym elementem edukacji jest wykształcenie odpowiedzialności i samodzielności w zakresie projektowania, wykonania i oceny instrumentu.

Lutnictwo bazuje w zasadzie na tradycyjnych technologiach, natomiast w dziedzinie sporządzania dokumentacji powinno się uwzględniać nowe technologie. Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Nauczyciel prowadzący przedmiot może jednak rozszerzyć jej treści, jeśli liczba godzin będzie

zwiększona i potencjał uczniów będzie temu sprzyjał. Nauczyciel jest suwerenny w doborze treści i metod kształcenia, ale powinien uwzględniać zainteresowania i potrzeby edukacyjne uczniów oraz ich możliwości intelektualne i manualne. Musi też wziąć pod uwagę uwarunkowania warsztatowe i materiałowe.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z lutnictwa przede wszystkim poprzez działania praktyczne.

Do realizacji specjalności niezbędny jest warsztat wyposażony w urządzenia i narzędzia do wykonywania instrumentów lutniczych.

Specjalizacja: MEBLARSTWO ARTYSTYCZNE

Meblarstwo artystyczne to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. Jego specyfikę stanowi wzajemna zależność funkcji, konstrukcji i formy plastycznej. Uczeń zdobywa wiedzę teoretyczną, praktyczną i technologiczną w zakresie projektowania i wykonywania mebli i małych form użytkowych. Nabywa umiejętności budowy formy posiadającej cechy użytkowe oraz indywidualne cechy plastyczne w zakresie ogólnej struktury, kompozycji, detalu, dekoracji i kolorystyki. Wiedza i umiejętności praktyczne, zdobyte w ramach przedmiotu meblarstwo artystyczne, stanowią podstawę do kształcenia na poziomie akademickim oraz twórczej działalności zawodowej.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z dziedziny meblarstwa artystycznego

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe pojęcia i terminy plastyczne z zakresu meblarstwa oraz najważniejsze style;
- 2) rozumie ich znaczenie i stosuje je w projektowaniu i realizacji tradycyjnych lub współczesnych form meblarskich.

2. Działania warsztatowe i twórcze

Uczeń w sposób twórczy wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności manualne w realizacji różnych form meblarskich.

3. Percepcja sztuki i działania kreatywne

Uczeń w swoich działaniach twórczych dokonuje analizy, syntezy oraz interpretacji różnych źródeł, kreatywnie transformując pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z dziedziny meblarstwa artystycznego

Uczeń:

- 1) rozróżnia i definiuje podstawowe pojęcia i terminy z zakresu meblarstwa;
- 2) korzysta, selekcionuje i krytycznie ocenia informacje z różnych źródeł;
- 3) wykazuje się podstawową wiedzą z zakresu historii meblarstwa;
- 4) zna teoretyczne podstawy projektowania, rysunku technicznego, zawodowego i technologii meblarstwa;
- 5) określa i charakteryzuje różne sposoby obróbki materiałów oraz podstawowe połączenia, konstrukcje (szkieletowe i skrzyniowe).

2. Działania warsztatowe i twórcze

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zarówno tradycje artystyczne i technologiczne, jak też nowoczesne metody w projektowaniu i wykonywaniu mebli i innych form użytkowych;

- 2) odczytuje i sporządza dokumentację projektową i realizacyjną;
- 3) planuje kolejne etapy pracy – od projektu do realizacji;
- 4) sprawnie i bezpiecznie posługuje się warsztatem technicznym i technologicznym w meblarstwie, wykorzystuje podstawowe narzędzia, urządzenia i maszyny stolarskie;
- 5) projektuje i wykonuje różne formy meblarskie w oparciu o zasady funkcji, konstrukcji, formy plastycznej i ergonomii;
- 6) profesjonalnie dokumentuje swoje dokonania, wykorzystując techniki tradycyjne i nowoczesną technologię;
- 7) prezentuje i konfrontuje własne pomysły, poglądy i dokonania twórcze, posługując się właściwym językiem plastycznym.

3. Kreacja w zakresie meblarstwa artystycznego

Uczeń:

- 1) dokonuje oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz jakości technicznej dzieł, potrafi uzasadnić swoją opinię;
- 2) kreatywnie rozwiązuje problemy zawodowe;
- 3) dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji wykonywanej pracy.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem kształcenia w ramach specjalności meblarstwo artystyczne jest przygotowanie absolwenta do wykonywania zawodu w zakresie projektowania i realizacji mebli i różnych form użytkowych oraz do dalszego kształcenia na uczelniach artystycznych i technicznych. Specyfiką przedmiotu jest wzajemna zależność funkcji, konstrukcji i formy. Meblarstwo artystyczne jest głównym przedmiotem zawodowym tej specjalności. W wyniku kształcenia uczeń powinien nabyć umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy.

W procesie kształcenia podstawową rolę pełnią zajęcia praktyczne (warsztatowe). Każde zadanie powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym wprowadzającym w nowe zagadnienie. W trakcie realizacji zadania działania ucznia są korygowane przez nauczyciela. Na koniec warto omówić uzyskane efekty na szerszym forum podczas tzw. korekty zbiorowej. Uczniowie mogą realizować zadania indywidualnie i zespołowo, co przyczynia się do rozwoju ważnych kompetencji społecznych.

W procesie kształcenia uzupełniającą rolę pełnią nowoczesne technologie informatyczne, przydatne zwłaszcza na etapach projektowania, przygotowania dokumentacji i prezentacji własnej twórczości. Przedmiot meblarstwo ma wspólne płaszczyzny z wieloma przedmiotami plastycznymi (rzeźba, podstawy projektowania, przedmioty modułowe z zakresów multimediiów oraz fotografii i filmu), a także z przedmiotami ogólnokształcącymi (informatyka).

Podczas edukacji uczeń powinien aktywnie uczestniczyć w różnych formach życia artystycznego, takich jak konkursy przedmiotowe, ekspozycje, przeglądy.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnie uzdolnionego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana ilość godzin na realizację będzie większa. Treści można również rozbudować, jeżeli będą temu sprzyjały potencjał uczniów i zaplecze materiałowo-narzędziowe. Uczeń, w ramach przedmiotu meblarstwo artystyczne, zdobywa wiedzę i umiejętności przede wszystkim poprzez realizację ćwiczeń i zadań na zajęciach praktycznych. Nauczyciel jest suwerenny w doborze treści i metod kształcenia, musi jednak uwzględniać potrzeby edukacyjne uczniów. Od jego wiedzy, umiejętności praktycznych i doświadczenia zależy jakość kształcenia.

Warunki do realizacji przedmiotu to pracownia plastyczna z warsztatem do obróbki drewna lub innego materiału wykorzystywanego w meblarstwie. Ponadto powinna być wyposażona w odpowiednie materiały i urządzenia. Pracę nauczyciela głównego powinien wspomagać nauczyciel zawodu.

Specjalizacja: PROJEKTOWANIE UBIORU

Projektowanie ubioru to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. Określa działania plastyczne, związane zarówno z kreowaniem form unikatowych, jak i użytkowych. Uczeń zdobywa wiedzę z zakresu projektowania ubioru, a także rozwija wyobraźnię i wrażliwość na kolor. Poprzez działania warsztatowe i twórcze rozwija umiejętności w zakresie formy przestrzennej. Dzięki wiedzy i kompetencjom zdobytym na zajęciach, uczeń jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz do kształcenia akademickiego w tej lub pokrewnej dziedzinie.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu projektowania ubioru

Uczeń:

- 1) rozróżnia podstawowe materiały i techniki z zakresu projektowania i kreacji ubioru;
- 2) posługuje się terminologią związaną z projektowaniem ubioru, technologią, materiałami i środkami artystycznymi w ubiorze.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) realizuje formę ubioru na podstawie projektu;
- 2) planuje proces tworzenia i organizuje warsztat pracy;
- 3) świadomie łączy i wykorzystuje różne materiały, techniki i technologie w pracy projektowej i realizacyjnej.

3. Interpretowanie różnych źródeł inspiracji, kreacja formy z wyobraźni

Uczeń analizuje różne źródła inspiracji, twórczo je interpretuje, kreatywnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu projektowania ubioru

Uczeń:

- 1) opisuje podstawowe trendy w ubiorze historycznym i współczesnym;
- 2) rozróżnia i definiuje terminy i pojęcia z zakresu projektowania ubioru;
- 3) rozróżnia podstawowe technologie i techniki stosowane w projektowaniu i realizacji ubioru;
- 4) rozróżnia i charakteryzuje podstawowe materiały i narzędzia warsztatu projektowego i realizacyjnego, w tym środki tradycyjne oraz nowoczesne;
- 5) rozpoznaje środki wyrazu plastycznego – strukturę i logikę w projektowaniu ubioru;
- 6) wykazuje się znajomością podstawowych zagadnień z zakresu projektowania i realizacji ubioru, uwzględniając kanon modelowej sylwetki oraz sposoby prezentacji ubioru;
- 7) opisuje kolejne etapy procesu twórczego;
- 8) rozumie sens artystycznego i technologicznego eksperymentu.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności z różnych dyscyplin do projektowania i realizacji ubioru, zgodnie z jego funkcją i przeznaczeniem;
- 2) świadomie posługuje się środkami wyrazu artystycznego w projektowaniu i w realizacji ubioru;
- 3) organizuje proces twórczy, planuje etapy pracy projektowej – od szkiców koncepcyjnych do realizacji;

- 4) organizuje warsztat realizacyjny, posługując się nim sprawnie i bezpiecznie;
- 5) wykorzystuje różnorodne materiały, techniki i technologie w realizacji ubioru, dobiera je i odpowiednio łączy w celu osiągnięcia założeń projektowych;
- 6) pracuje indywidualnie i zespołowo przy realizacji ćwiczeń i wieloetapowych zadań;
- 7) prezentuje, konfrontuje i krytycznie ocenia własne dokonania twórcze, posługując się właściwym językiem plastycznym;
- 8) stosuje w pracy projektowej i realizacyjnej technologie tradycyjne oraz rozwiązania niekonwencjonalne;
- 9) stosuje w praktyce projektowej zasady rysunku żurnalowego i rysunku technicznego;
- 10) posługuje się sprawnie programami graficznymi i multimedialnymi w procesie projektowania, stosuje je także do dokumentowania, prezentacji i promocji własnych dokonań twórczych;
- 11) komponuje ubiór, uwzględniając jego przeznaczenie, okoliczności, dla których powstaje, oraz cechy psychofizyczne potencjalnego użytkownika;
- 12) modeluje elementy i całościowe formy ubioru.

3. Interpretowanie różnych źródeł inspiracji oraz kreacja formy z wyobraźni

Uczeń:

- 1) dokonuje oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz jakości technicznej i technologicznej swoich prac, potrafi uzasadnić swoją opinię;
- 2) analizuje i krytycznie ocenia źródła informacji;
- 3) korzysta z wybranego materiału źródłowego, używa odpowiednich środków wyrazu artystycznego w procesie projektowym i realizacyjnym;
- 4) inspirowanie się otaczającą rzeczywistością i transponuje swoje wrażenia na środki wyrazu artystycznego, tworzy koncepcje projektowe z wyobraźni;
- 5) konsekwentnie rozwija założenia projektowe w procesie twórczym;
- 6) podejmuje działania eksperymentalne;
- 7) kreuje indywidualny styl artystyczny.

7

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu projektowanie ubioru jest kształtowanie osobowości ucznia, aby potrafił transponować własną wizję plastyczną na działania w zakresie kreowania trójwymiarowej formy w odniesieniu do sylwetki człowieka. Dla osiągnięcia tego celu konieczne jest wykształcenie umiejętności manualnych, wrażliwości plastycznej i wyposażenie ucznia w odpowiedni zakres wiedzy teoretycznej. Uczeń zdobywa wiedzę i kompetencje z zakresu projektowania ubioru przede wszystkim poprzez działania warsztatowe. W trakcie pracy nad zadaniem działania ucznia są korygowane przez nauczyciela w korekcie indywidualnej. Warto też robić korekty zbiorowe po skończonym etapie pracy lub po zrealizowaniu całego zadania. Polegają one na omawianiu problemu na forum całej grupy.

Specyfika projektowania ubioru polega na przenikaniu się różnych działań plastycznych, technicznych i technologicznych. Specjalność ta wymaga korelacji z innymi przedmiotami artystycznymi. Proces kształcenia odwołuje się do wiedzy i umiejętności nabywanych przez ucznia na innych zajęciach, szczególnie z zakresu podstaw projektowania, rzeźby, rysunku i malarstwa, przedmiotów modułowych z zakresów multimediiów, fotografii i filmu oraz historii sztuki.

W nauczaniu przedmiotu istotny jest udział ucznia w różnych formach życia plastycznego, np. w wystawach, pokazach, przeglądach, konkursach. Uczeń zdobywa wiedzę z zakresu projektowania ubioru, a także rozwija wyobraźnię, wrażliwość na kolor, formę i przestrzeń poprzez działania warsztatowe i twórcze z wykorzystaniem tradycyjnych i nowych technologii. Ważnym elementem edukacji jest kształtowanie umiejętności podejmowania świadomych decyzji w procesie twórczym oraz samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy. Uzupełnieniem nauczania powinny być czynniki rozwijające osobowość ucznia nie tylko jako plastyka, ale także jako człowieka odpowiedzialnego, umięjącego pracować w grupie i na rzecz grupy.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin, przewidzianą w ramowym planie nauczania. Szkoła może rozbudować jej treści w zależności od tradycji, specyfiki, wyposażenia, możliwości kadrowych i organizacyjnych oraz potencjału uczniów. Nauczyciel zobowiązany jest do zrealizowania wszystkich treści zawartych w podstawie programowej. Przygotowanie programu nauczania leży w jego gestii. Opracowanie treści i metod kształcenia jest suwerennym prawem nauczyciela. Wybierając treści i metody nauczania, nauczyciel powinien dostosować je do realnych możliwości ucznia. Istotną jest także otwartość nauczyciela na pracę zespołową konieczną w skutecznie prowadzonej korelacji przedmiotowej.

Wiedza, umiejętności i kompetencje zdobyte w ramach specjalności projektowanie ubioru stanowią podstawę do dalszego kształcenia w tej lub pokrewnej dziedzinie oraz do wykonywania zawodu.

Warunkiem realizacji specjalności jest pracownia wyposażona w maszyny do szycia i inne urządzenia niezbędne do realizacji projektów.

Specjalizacja: PROJEKTOWANIE ZABAWEK

7 Projektowanie zabawek to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. Jest to dziedzina o wieloletniej tradycji, ściśle związana z kulturą człowieka, historią sztuki i wzornictwa oraz z rozwojem psychomotorycznym dziecka. Uczeń, poprzez ćwiczenia praktyczne i działania twórcze, zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu historii zabawkarstwa, tradycji artystycznej, ergonomii i psychologii dziecka, projektowania i wykonywania zabawek. Wiedza, umiejętności i kompetencje zdobyte w ramach tego przedmiotu są podstawą dla ucznia do podjęcia pracy zawodowej oraz umożliwiają kształcenie na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu projektowania zabawek

Uczeń poznaje podstawowe pojęcia i terminy z dziedziny zabawkarstwa, rozumie ich znaczenie i wykorzystuje w projektowaniu i realizacji tradycyjnych lub współczesnych zabawek.

2. Działania warsztatowe

Uczeń w sposób twórczy wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności manualne w realizacji różnych form zabawkarskich.

3. Interpretacja natury i kreacja w projektowaniu zabawek

Uczeń w swoich działaniach twórczych dokonuje analizy, interpretacji i syntezy różnych źródeł, kreatywnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu projektowania zabawek

Uczeń:

- 1) zna i definiuje podstawowe kierunki historii zabawkarstwa, jego tradycji artystycznej i technologicznej;
- 2) korzysta, selekcjonuje i krytycznie ocenia informacje z różnych źródeł;
- 3) rozróżnia zabawki unikatowe i masowe;
- 4) rozróżnia i definiuje terminy i pojęcia z zakresu projektowania zabawek;
- 5) charakteryzuje zabawkę, określa jej funkcje, m.in. dydaktyczną, terapeutyczną oraz przeznaczenie;

- 6) rozróżnia główne środki wyrazu artystycznego w projektowaniu zabawek;
- 7) opisuje podstawowe tendencje dotyczące: psychologii dziecka, w tym rolę zabawy w rozwoju dziecka, ergonomii, antropometrii, funkcjonalności i bezpieczeństwa zabawek w odniesieniu do kształtu, konstrukcji oraz użytych materiałów;
- 8) rozróżnia sposoby obróbki materiałów użytych do wykonania zabawki, m.in. z drewna i tkanin, oraz możliwości techniczne stosowanych narzędzi, przyrządów, przyborów i maszyn;
- 9) analizuje, weryfikuje i rozwija wiedzę z zakresu swojej specjalności.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) projektuje i wykonuje zabawki, świadomie posługując się środkami wyrazu artystycznego;
- 2) sprawnie i bezpiecznie posługuje się warsztatem technicznym i technologicznym w procesie tworzenia zabawek;
- 3) planuje kolejne etapy pracy – od projektu do realizacji;
- 4) odczytuje i sporządza dokumentację projektową, realizacyjną i prezentacyjną;
- 5) prezentuje i konfrontuje własne pomysły, poglądy i dokonania twórcze, posługując się językiem plastycznym.

3. Interpretacja natury oraz kreacja w projektowaniu zabawek

Uczeń:

- 1) dokonuje oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz jakości technicznej dzieł, potrafi uzasadnić swoje opinie;
- 2) twórczo wykorzystuje tradycje artystyczne w projektowaniu zabawki unikatowej;
- 3) inspirowane otaczającą rzeczywistością i transformuje swoje wrażenia na środki wyrazu artystycznego;
- 4) tworzy koncepcje projektowe z wyobraźni.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem kształcenia w ramach specjalności projektowanie zabawek, jest przygotowanie absolwenta do wykonywania zawodu w zakresie projektowania i wykonywania zabawek oraz do dalszego kształcenia na uczelniach artystycznych. W nauczaniu przedmiotu najważniejsza jest umiejętność konsolidowania wiedzy z wielu dziedzin (np. psychologii, ergonomii, technologii, historii sztuki i wzornictwa).

W procesie kształcenia podstawową rolę pełnią zajęcia praktyczne (warsztatowe). Każde zadanie powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym. W trakcie realizacji zadania, działania ucznia są korygowane przez nauczyciela. Na koniec warto omówić uzyskane efekty na szerszym forum podczas tzw. korekty zbiorowej. Uczniowie mogą realizować zadania indywidualnie i zespołowo, co przyczynia się do rozwoju ważnych kompetencji społecznych.

W procesie kształcenia rolę uzupełniającą pełnią nowoczesne technologie informatyczne, przydatne zwłaszcza na etapach projektowania, przygotowania dokumentacji i prezentacji własnej twórczości. Nauka przedmiotu projektowanie zabawek stwarza płaszczyzny wspólne z wieloma przedmiotami plastycznymi (rzeźba, podstawy projektowania), przedmiotami modułowymi z zakresów multimediów oraz fotografii, filmu i historii sztuki, a także ogólnokształcącymi (informatyka).

Podczas edukacji uczeń powinien aktywnie uczestniczyć w różnych formach życia artystycznego, takich jak konkursy przedmiotowe, ekspozycje, przeglądy.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnie uzdolnionego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana ilość godzin na realizację będzie większa. Treści można również rozbudować, jeżeli potencjał uczniów i zaplecze materiałowo-narzędziowe będą temu sprzyjały. Uczeń, w ramach przedmiotu projektowanie zabawek, zdobywa wiedzę i umiejętności przede wszystkim poprzez realizację ćwiczeń i zadań na zajęciach praktycznych.

Nauczyciel jest suwerenny w doborze treści i metod kształcenia. Musi jednak uwzględnić potrzeby edukacyjne uczniów. Od jego wiedzy, umiejętności praktycznych i doświadczenia zależy jakość kształcenia.

Aby realizować naukę przedmiotu konieczna jest pracownia plastyczna z warsztatem lub warsztatami odpowiednimi do programowych wymagań (np. wyposażona w maszyny do szycia i produkcji zabawek miękkich lub / i warsztat obróbki drewna do produkcji zabawek twardych). Pracę nauczyciela głównego powinien wspomagać nauczyciel zawodu.

Specjalizacja: TKANINA ARTYSTYCZNA

Tkanina artystyczna to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. Ma ona interdyscyplinarny charakter, a jej specyfika polega na przenikaniu się różnych działań plastycznych. Kształcenie w tej dyscyplinie – głównie poprzez działania warsztatowe i twórcze – rozwija wiedzę z zakresu tkaniny artystycznej, kształtuje wrażliwość i wyobraźnię na kolor, formę i przestrzeń. Wiedza i kompetencje ucznia, zdobyte w ramach specjalizacji, umożliwiają podjęcie pracy zawodowej lub dalsze kształcenie w tej lub pokrewnej dziedzinie na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

7

1. Wiadomości z zakresu tkaniny artystycznej

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe materiały i techniki tkackie;
- 2) posługuje się terminologią związaną z technikami, materiałami i środkami artystycznymi stosowanymi w tej dziedzinie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) realizuje tkaninę na podstawie projektu;
- 2) organizuje warsztat pracy i planuje proces tworzenia;
- 3) łączy i wykorzystuje różne materiały, sploty, techniki i technologie.

3. Interpretowanie różnych źródeł inspiracji oraz kreacja formy z wyobraźni

Uczeń analizuje różne źródła inspiracji, twórczo je interpretuje, kreatywnie transponuje pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu tkaniny artystycznej

Uczeń:

- 1) charakteryzuje najważniejsze dokonania z historii tkaniny, z uwzględnieniem tradycji regionalnych oraz współczesnej tkaniny artystycznej i sztuki włókna;
- 2) rozróżnia i definiuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu tkaniny: rodzaje, charakterystykę, funkcje i przeznaczenie;
- 3) rozróżnia surowce oraz procesy technologiczne w zakresie tkaniny użytkowej i unikatowej;
- 4) rozróżnia i definiuje techniki realizacji tkaniny oraz podstawowe sploty tkackie;
- 5) rozpoznaje środki wyrazu plastycznego w projektowaniu tkaniny artystycznej (np. kompozycję, kolor, walor, światłocień, fakturę, splot);
- 6) rozróżnia i charakteryzuje narzędzia wchodzące w skład warsztatu realizacyjnego;
- 7) opisuje kolejne etapy powstawania tkaniny, używając specjalistycznego słownictwa;
- 8) rozumie celowość artystycznego i technologicznego eksperymentu.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności z różnych dyscyplin do realizacji tkanin, zgodnie z ich funkcją i przeznaczeniem;
- 2) planuje etapy własnej pracy: od projektu do realizacji;
- 3) wykorzystuje różnorodne materiały, techniki i sploty w realizacji tkanin użytkowych i unikatowych, dobiera je, przygotowuje i odpowiednio łączy w myśl założeń projektowych;
- 4) w projektowaniu posługuje się technologią tradycyjną oraz nowoczesną;
- 5) bezpiecznie i sprawnie posługuje się warsztatem tkackim, wykorzystując techniki tradycyjne i eksperymentalne;
- 6) sporządza dokumentację swojej pracy, wykorzystując techniki tradycyjne i nowoczesną technologię;
- 7) prezentuje, konfrontuje i krytycznie ocenia własne dokonania twórcze, posługując się językiem plastycznym.

3. Interpretowanie różnych źródeł inspiracji oraz kreacja formy z wyobraźni

Uczeń:

- 1) dokonuje oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz jakości technicznej i technologicznej prac, uzasadnia swoją opinię;
- 2) analizuje i krytycznie ocenia źródła informacji;
- 3) wykorzystuje wybrany materiał źródłowy; stosuje odpowiednie środki wyrazu artystycznego w procesie projektowym i realizacyjnym;
- 4) konsekwentnie rozwija założenia projektowe w procesie twórczym;
- 5) tworzy projekty kompozycji tkackich z wyobraźni, przekształca swoje wrażenia na środki wyrazu artystycznego;
- 6) podejmuje działania eksperymentalne w oparciu o zdobytą wiedzę i doświadczenia;
- 7) wypracowuje indywidualny styl artystyczny.

7

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania tej specjalności jest kształtowanie kreatywnej osobowości ucznia potrafiącego transponować własną wizję plastyczną na działania twórcze w zakresie tkaniny artystycznej. Aby osiągnąć ten cel konieczne jest wykształcenie umiejętności manualnych, wrażliwości plastycznej i wyposażenie ucznia w odpowiedni zakres wiedzy teoretycznej. Uczeń nabywa kompetencje przede wszystkim poprzez działania warsztatowe. Każde działanie praktyczne powinno jednak poprzedzać odpowiednie wprowadzenie, które przybliży uczniowi metodykę pracy, zagadnienia formy i zakres działania. W trakcie pracy nauczyciel udziela korekt indywidualnych. Warto też zrobić korektę zbiorową, tzn. po skończonym etapie bądź po zrealizowaniu całego zadania omówić wyniki pracy na forum całej grupy.

Przedmiot tkanina artystyczna ma interdyscyplinarny charakter. Jej specyfika polega na przenikaniu się różnych działań plastycznych i pozwala na korelację z innymi przedmiotami artystycznymi. Proces kształcenia odwołuje się do wiedzy i umiejętności nabywanych przez ucznia na innych zajęciach, szczególnie z zakresu podstaw projektowania kompozycji, rzeźby, rysunku i malarstwa, historii sztuki.

W nauczaniu przedmiotu istotny jest udział ucznia w różnych formach życia plastycznego, np. w wystawach, przeglądach, konkursach. Uczeń – poprzez działania warsztatowe i twórcze z wykorzystaniem tradycyjnych i nowych technologii – zdobywa wiedzę z zakresu tkaniny artystycznej, rozwija wyobraźnię, wrażliwość na kolor, formę i przestrzeń. Ważnym elementem edukacji jest kształtowanie umiejętności podejmowania świadomych decyzji w procesie twórczym oraz wdrażanie do samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy. Uzupełnieniem nauczania powinny być czynniki rozwijające osobowość ucznia nie tylko jako plastyka, ale także jako człowieka odpowiedzialnego, umiającego pracować w grupie i na rzecz grupy.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin, przewidzianą w ramowym planie nauczania. Szkoła może rozbudować jej treści w zależności od tradycji, specyfiki, wyposażenia, możliwości kadrowych i organizacyjnych oraz potencjału uczniów.

Nauczyciel zobowiązany jest do zrealizowania wszystkich treści zawartych w podstawie programowej. Przygotowanie programu nauczania leży już w jego gestii. Opracowanie treści i metod kształcenia jest suwerennym prawem nauczyciela, który powinien dostosować je do realnych możliwości ucznia.

Do realizacji przedmiotu niezbędna jest pracownia tkacka wyposażona w warsztat i urządzenia potrzebne do działań programowych.

Specjalizacja: ZŁOTNICTWO

Złotnictwo to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Formy użytkowe. Celem kształcenia jest zdobycie przez ucznia wiedzy i umiejętności do kreatywnego rozwiązywania problemów projektowych i realizacyjnych. Ponadto preferuje się praktyczne i teoretyczne dostosowanie zawodu złotnika do współczesnych wymagań rynkowych. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

7

1. Wiadomości z zakresu złotnictwa

Uczeń:

- 1) definiuje najważniejsze terminy i pojęcia z zakresu złotnictwa;
- 2) rozróżnia najważniejsze materiały stosowane w tej dziedzinie;
- 3) wykazuje się znajomością podstaw historii złotnictwa, przepisów prawa probierczego i zasad obrotu metalami szlachetnymi.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę z zakresu historii biżuterii i historii sztuki do tworzenia autorских form złotniczych;
- 2) świadomie dobiera i stosuje materiały oraz narzędzia do określonej techniki wykonania.

3. Kreacja w zakresie przedmiotu

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) kreuje złotniczą formę przestrzenną;
- 3) umiejętnie transponuje idee na język plastyczny;
- 4) świadomie rozwija swoje umiejętności.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu złotnictwa

Uczeń:

- 1) charakteryzuje najważniejsze dokonania w historii złotnictwa;
- 2) definiuje najważniejsze terminy i pojęcia z zakresu złotnictwa;
- 3) rozróżnia i charakteryzuje materiały i technologie stosowane w tej dziedzinie;
- 4) poznaje tradycyjne zasady pracy w zawodzie;
- 5) zna i stosuje aktualne przepisy prawa probierczego;
- 6) poznaje zasady obrotu metalami szlachetnymi.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) posługuje się prawidłowo i bezpiecznie narzędziami i urządzeniami złotniczymi;
- 2) kształtuje blachy, profiluje druty, łączy materiały trwale i ruchomo, dekoruje powierzchnię, używa technik wykończeniowych;
- 3) stosuje w działaniach warsztatowych wiedzę z zakresu materiałoznawstwa i technologii;
- 4) łączy doświadczenia z przedmiotów ogólnoplastycznych z projektowaniem kierunkowym;
- 5) wykorzystuje w projektowaniu formy historyczne;
- 6) projektuje i wykonuje różne formy i rodzaje biżuterii;
- 7) przygotowuje dokumentację projektową na płaszczyźnie i w modelach przestrzennych.

3. Kreacja w zakresie przedmiotu

Uczeń:

- 1) twórczo wykorzystuje inspiracje z różnych źródeł;
- 2) jest kreatywny w przetwarzaniu źródeł inspiracji; stosuje je w projektach i realizacjach warsztatowych;
- 3) wykorzystuje dostępne techniki i technologie w tworzeniu własnych koncepcji artystycznych;
- 4) dąży do doskonalenia własnej wiedzy i umiejętności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Złotnictwo jest przedmiotem, którego nadrzędnym celem jest opanowanie przez ucznia podstawowych technik i technologii z tej dziedziny oraz dostosowanie ich do aktualnych potrzeb i wymagań rynkowych. Z punktu widzenia nauczania przedmiotu ważne jest przywołanie tradycji zawodu złotnika, kontynuacja i rozwój specjalności z uwzględnieniem nowych technik i technologii w kierunku tworzenia nowoczesnego designu.

W nauczaniu przedmiotu kierunkowego złotnictwo wykorzystuje się zdobytą wiedzę i umiejętności z zakresu przedmiotów ogólnokształcących oraz artystycznych. W istotny sposób wykorzystuje się doświadczenia zdobyte w ramach przedmiotu rzeźba (kształtowanie form przestrzennych), podstawy projektowania (przygotowanie dokumentacji przedmiotowej), a także przedmiotów modułowych z zakresów: multimedia oraz fotografia i film. Treści nauczania korelują również z historią sztuki oraz z chemią.

Uczeń przygotowuje i organizuje swoją pracę poprzez działania praktyczne. Każde zadanie musi być jednak poprzedzone komentarzem wprowadzającym, który przybliży temat, przygotowuje do bezpiecznego posługiwania się narzędziami, a także uczy właściwego gospodarowania zasobami. W procesie edukacji uczeń powinien też świadomie i umiejętnie wykorzystywać nowe media i technologie. W kształceniu należy koniecznie uwzględnić zasady postępowania wypracowane w historii sztuki złotniczej.

Ważne jest także wdrażanie ucznia do czynnego uczestniczenia w życiu artystycznym, a mianowicie brania udziału w konkursach przedmiotowych oraz w wystawach. Przyszły absolwent powinien samodzielnie planować swój rozwój artystyczny i zawodowy oraz współuczestniczyć w obszarze kulturowym.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa i potencjał uczniów będzie temu sprzyjał. Nauczyciel jest niezależny w doborze treści programowych i metod kształcenia, ale musi je dostosować do możliwości percepcyjnych i warsztatowych ucznia. W procesie nauczania należy koniecznie uwzględnić treści z zakresu technologii i materiałoznawstwa oraz metodyki projektowania i historii biżuterii. Nauczyciel przedmiotu kierunkowego powinien organizować prezentacje dzieł złotniczych i przeprowadzać grupową analizę historyczną, użytkową i wykonawczą – sugerującą złożoność powstawania i znaczenia tych form.

Do realizacji treści nauczania niezbędna jest pracownia złotnicza wyposażona w stanowiska pracy oraz odpowiednie materiały i urządzenia do produkcji dzieł złotniczych.

Specjalizacja: PROJEKTOWANIE GRAFICZNE

Projektowanie graficzne to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki graficzne. Należy do dziedziny grafiki reklamowej i wydawniczej oraz reklamy wizualnej. Wpływa na kształtowanie przestrzeni publicznej i świadomości estetycznej społeczeństwa. Uzyskana w tym zakresie wiedza ma charakter kluczowy i interdyscyplinarny, koreluje z wieloma przedmiotami w kształceniu plastycznym. Absolwent po zakończeniu edukacji z projektowania graficznego jest przygotowany do podjęcia pracy w zawodzie lub kontynuacji nauki na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu projektowania graficznego

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe pojęcia oraz materiały i techniki z zakresu projektowania graficznego;
- 2) właściwie posługuje się terminami z zakresu technik graficznych, materiałów i środków artystycznych.

2. Działania warsztatowe

Uczeń projektuje, wykonuje lub przygotowuje do realizacji przekaz wizualny, wykorzystując różne, odpowiednio dobrane materiały i technologie.

3. Interpretacja i kreacja w projektowaniu graficznym

Uczeń analizuje zagadnienie projektowe, interpretuje i formułuje wypowiedź oraz umiejętnie transformuje idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu projektowania graficznego

Uczeń:

- 1) rozróżnia rodzaje kompozycji plastycznej;
- 2) definiuje pojęcia i terminy z dziedziny liternictwa i typografii;
- 3) zna zagadnienia z historii projektowania graficznego;
- 4) zna techniki mechanicznego i cyfrowego przetwarzania obrazu;
- 5) rozróżnia techniki i parametry druku;
- 6) właściwie dobiera narzędzia i programy graficzne do realizowanych projektów.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) planuje etapy pracy projektowej od szkiców koncepcyjnych do realizacji, w tym przygotowania projektu do druku;
- 2) stosuje w pracy projektowej tradycyjne oraz nowoczesne techniki i technologie;
- 3) stosuje analogowe i cyfrowe narzędzia rejestracji i przetwarzania obrazów;
- 4) projektuje różnorodne formy graficzne np. znak graficzny, elementy identyfikacji wizualnej, plakat, formy wydawnicze;
- 5) świadomie wykorzystuje środki plastyczne do kształtowania komunikatu wizualnego;
- 6) dokonuje oceny wartości artystycznych, estetycznych, użytkowych oraz jakości technicznej zrealizowanego projektu graficznego;
- 7) profesjonalnie dokumentuje i archiwizuje prace;
- 8) prezentuje efekty swojej pracy, przedstawia zastosowane nowe technologie.

3. Interpretacja i kreacja w procesie projektowania graficznego

Uczeń:

- 1) świadomie i kreatywnie posługuje się środkami wyrazu artystycznego;
- 2) inspirowane otaczającą rzeczywistością, transponuje emocje i wrażenia na język plastyki;
- 3) wykorzystuje różnorodne technologie i podejmuje próby eksperymentowania w ich zakresie;
- 4) transformuje pojęcia i idee na język plastyczny;
- 5) dokonuje oceny wartości artystycznych własnych dokonań twórczych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu projektowanie graficzne jest podkreślenie wagi i znaczenia myśli projektowej we wszystkich dziedzinach. Projektowanie graficzne jest częścią kultury masowej i ma wpływ na kształtowanie przestrzeni publicznej i świadomości estetycznej społeczeństwa.

Wiedza nabyta w procesie nauczania przedmiotu rozszerza świadomość ucznia i możliwość oceny estetyki otaczającej rzeczywistości. Z punktu widzenia nauczanego przedmiotu ważne jest wykształcenie umiejętności zaprojektowania i wykonania przekazu wizualnego – z wykorzystaniem różnych materiałów, technik i technologii odpowiednio dobranych do realizacji.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności w zakresie projektowania graficznego przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką wykonania. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką merytoryczną i techniczną nauczyciela. W trakcie realizacji zadania jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Zajęcia z przedmiotu stwarzają możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej jak również zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. W procesie nauczania korzystne wydaje się podejmowanie pracy zespołowej na różnych etapach realizacji w zależności od zaistniałych potrzeb, okoliczności oraz inwencji realizujących.

Projektowanie graficzne jest priorytetową dziedziną edukacji plastycznej. Uzyskana w tym zakresie wiedza ma charakter kluczowy i interdyscyplinarny, koreluje z wieloma przedmiotami w edukacji plastycznej np. podstawami projektowania, rysunkiem i malarstwem, rzeźbą, przedmiotami modułowymi z zakresów: fotografii i filmu oraz multimedialnych, a także informatyką i historią sztuki. Niezbędna jest korelacja międzyprzedmiotowa, ponieważ przedmiot ten ma charakter interdyscyplinarny. Aspekty projektowania graficznego są nieodzowne także w procesie nauczania innych przedmiotów artystycznych. Zalecana jest współpraca nauczyciela przedmiotu z nauczycielami innych przedmiotów artystycznych.

Nauczyciel przygotowuje ucznia do roli świadomego i czynnego twórcy oraz odbiorcy sztuki. Wskazane i zasadne jest praktykowanie aktywnego uczestnictwa w różnych formach życia plastycznego np. branie udziału w wystawach, konkursach, plenerach i spotkaniach dyskusyjnych.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa oraz potencjał uczniów będzie temu sprzyjał. Nauczyciel, w wymaganiach programowych, ma prawo opracowywać i wdrażać według własnego uznania dowolne treści kształcenia, uzależniając je od potrzeb edukacyjnych uczniów, bazy dydaktycznej szkoły i tradycji środowiska. Treści kształcenia i metody powinny być dostosowane do możliwości uczniów przeciętnych, ale nie mogą ograniczać możliwości rozwoju najzdolniejszych jednostek. W doborze metod należy uwzględniać praktyczny charakter przedmiotu.

Projektowanie graficzne daje możliwości wykorzystywania nowych technik i technologii oraz eksperymentowania w ich zakresie. Technologie te powinny stanowić uzupełnienie tradycyjnego warsztatu pracy oraz stwarzać nowe pola kreacji artystycznej.

W pracowni projektowej powinny być dostępne programy graficzne warunkujące prowadzenie zajęć z przedmiotu.

Specjalizacja: PUBLIKACJE MULTIMEDIALNE

Publikacje multimedialne to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki graficzne. Specjalizacja zawiera elementy projektowania graficznego i prezentacji multimedialnych, wykorzystywanych w środkach przekazu. Projektowanie graficzne, realizowane z zastosowaniem nowoczesnych technik i technologii, polega na przygotowywaniu wieloetapowych publikacji, jak np. strony internetowe. Działania w tym obszarze powinny prowadzić do publikowania, upowszechniania i promowania własnych dokonań twórczych oraz ponoszenia za nie odpowiedzialności. Absolwent jest przygotowany do wykonywania zawodu oraz do kontynuacji kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu publikacji multimedialnych

Uczeń:

- 1) zdobywa podstawową wiedzę z zakresu multimediiów;
- 2) poznaje środki plastyczne i techniczne;
- 3) posługuje się terminologią związaną ze specjalizacją.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) projektuje i wykonuje przekazy multimedialne;
- 2) prawidłowo organizuje warsztat pracy;
- 3) dobiera odpowiednie środki techniczne do realizowanej koncepcji;
- 4) prawidłowo dokumentuje i publikuje wykonaną pracę.

3. Kreacja w zakresie publikacji multimedialnych

Uczeń:

- 1) poszukuje nowatorskich rozwiązań w technikach komputerowych i podejmuje działania eksperymentalne;
- 2) w swoich projektach wykorzystuje wiedzę i umiejętności z innych dyscyplin artystycznych;
- 3) umiejętnie transponuje idee na język plastyczny;
- 4) świadomie referuje i ocenia osiągnięte przez siebie rezultaty.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Podstawowe wiadomości z zakresu publikacji multimedialnych

Uczeń:

- 1) rozróżnia i wymienia własności wirtualnych środowisk graficznych np. wektorowych i rastrowych, wskazuje sposoby ich zastosowania;
- 2) rozróżnia i definiuje pojęcia i terminy z zakresu multimediiów, technik graficznych; posługuje się odpowiednią terminologią w zakresie:
  - a) środków formalnych w grafice proceduralnej (reguły, zasady i prawa kompozycji),
  - b) budowania układów typograficznych,
  - c) trybów kolorów,

- d) komunikatów w publicznej przestrzeni, np. witryny internetowe i banery,
- e) elementów i składników struktur multimedialnych np.: projekcja, kadr, sekwencja, plan, aplikacja, podgląd, ścieżka dźwiękowa,
- f) etapów montażu (np.: rejestracja, udźwiękowanie, multiplikacja, kopiowanie, konwertowanie, renderowanie).

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) stosuje różnorodne środki wyrazu plastycznego w zdefiniowanym środowisku medialnym;
- 2) posługuje się narzędziami oprogramowania multimedialnego i graficznego 2D i 3D oraz przestrzeni wirtualnej;
- 3) bezpiecznie organizuje warsztat pracy, dobiera odpowiednie środki techniczne i formalne do zamierzonych zadań i projektów;
- 4) dobiera właściwe dla projektu narzędzia i metody pracy;
- 5) planuje etapy pracy od projektu do realizacji;
- 6) przygotowuje i optymalnie wykorzystuje materiały do publikacji;
- 7) prezentuje zrealizowane projekty;
- 8) posługuje się urządzeniami zgodnie z zasadami bezpieczeństwa;
- 9) tworzy publikacje multimedialne, takie jak witryny internetowe i banery;
- 10) odpowiednio dobiera i optymalizuje formaty zapisu, dostosowując je do sposobu prezentacji i publikacji.

3. Kreacja w zakresie publikacji multimedialnych

Uczeń:

- 1) poszukuje nowych, oryginalnych rozwiązań twórczych w zakresie publikacji multimedialnych;
- 2) kreuje i prezentuje wersje i warianty projektów multimedialnych;
- 3) formułuje wnioski w procesie analizy osiągniętych rezultatów;
- 4) dokonuje oceny wartości estetycznych oraz jakości technicznych prac zrealizowanych w ramach specjalności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu publikacje multimedialne jest przygotowanie ucznia do wymagań współczesnego rynku pracy. Treści przedmiotu zawierają elementy projektowania graficznego i prezentacji multimedialnych wykorzystywanych w środkach przekazu. Jest to projektowanie graficzne zrealizowane z zastosowaniem nowoczesnych technik i technologii. Projekt powinien być zaprezentowany w zdefiniowanym środowisku medialnym.

Nauczanie przedmiotu wymaga współpracy i korelacji z zadaniami podejmowanymi w ramach innych przedmiotów, np.: informatyka, podstawy projektowania, rysunek i malarstwo, przedmioty modułowe z zakresów: multimedia oraz fotografia i film. Większość zadań realizowanych w ramach przedmiotu ma charakter indywidualny. Można też podejmować zadania grupowe, które wymagają od uczniów samodzielności w wykonaniu powziętych zamierzeń, przyjęcia wymaganej w danym zadaniu roli (np.: lidera grupy, członka grupy, współautora), ale także umiejętności organizowania pracy i jej koordynacji w ramach projektu.

Specjalność publikacje multimedialne opiera się na nowoczesnych technologiach związanych z obiegiem informacji. Uczeń kształci swoje umiejętności poprzez ćwiczenia i działania praktyczne poparte wiedzą teoretyczną. W doborze programu i metod nauczania należy uwzględnić samodzielne śledzenie najnowszych osiągnięć, obserwowanie trendów, takich jak przeglądanie aktualnych katalogów, recenzji z wydarzeń artystycznych oraz przeglądanie stron internetowych. Nauczyciel jest suwerenny w doborze metod kształcenia i w formułowaniu wymagań programowych, powinien jednak uwzględniać potrzeby edukacyjne

uczniów i ich zainteresowania. Każde zadanie praktyczne powinno być w trakcie realizacji korygowane przez nauczyciela.

Aby osiągnąć wyższą skuteczność kształcenia, należy motywować ucznia do brania udziału w różnych formach życia artystycznego np.: przeglądy, pokazy, konkursy, festiwale.

Podstawa programowa w tej specjalności została opracowana dla ucznia o przeciętnych zdolnościach plastycznych z uwzględnieniem minimalnej liczby godzin. Szkoła może rozbudowywać jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa. W przypadku uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach plastycznych zaleca się rozszerzenie dla nich treści nauczania.

Nauczyciel jest twórcą programu autorskiego w specjalności, przewodnikiem w jego realizacji i moderatorem działań. Suwerenność nauczyciela w opracowaniu treści i metod kształcenia w zakresie publikacji multimedialnych jest ograniczona jedynie przez podstawę programową dla tego przedmiotu. Realizacja wszystkich jej zaleceń jest obowiązkiem nauczyciela. W ramach programu autorskiego nauczyciel powinien dostosować treści i metody nauczania do możliwości ucznia i bazy dydaktycznej szkoły. Autorski program nauczania może zostać poszerzony o inne treści.

Warunkiem niezbędnym do realizacji przedmiotu jest pracownia wyposażona w komputery z dobrym oprogramowaniem graficznym.

Specjalizacja: TECHNIKI DRUKU ARTYSTYCZNEGO

7

Techniki druku artystycznego to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki graficzne. Uczeń zdobywa na zajęciach wiedzę i umiejętności z zakresu wybranych technik graficznych oraz kształtuje swoją wrażliwość plastyczną poprzez działania praktyczne. Celem kształcenia jest osiągnięcie przez ucznia świadomego posługiwania się środkami plastycznymi w dziedzinie grafiki warsztatowej. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu grafiki artystycznej

Uczeń:

- 1) zdobywa wiedzę z zakresu technologii i technik graficznych;
- 2) posługuje się słownictwem związanym z technikami druku artystycznego;
- 3) rozróżnia i charakteryzuje podstawowe techniki grafiki warsztatowej;
- 4) poznaje historie technik graficznych, najwybitniejszych przedstawicieli, ich dzieła oraz warsztat.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) stosuje podstawowe techniki i technologie w wybranych rodzajach druku artystycznego;
- 2) właściwie dobiera technikę do koncepcji oraz świadomie posługuje się wybranymi formami grafiki artystycznej.

3. Kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) realizuje projekty graficzne, inspirując się naturą lub kreując je z wyobraźni;
- 3) umiejętnie transponuje pojęcia i idee na język graficzny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu grafiki artystycznej

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu technik grafiki artystycznej (np.: matryca, odbitka, prasa graficzna, werniksy, dłuta, rama drukarska, kompozycja, forma, faktura, dominanta, kierunki, walor, kontrast, kolor, wzajemne oddziaływanie i współgranie środków plastycznych);
- 2) rozróżnia, opisuje i charakteryzuje wybrane techniki graficzne z uwzględnieniem rodzaju druku: wypukłego, wklęsłego i płaskiego;
- 3) rozróżnia rodzaje farb drukarskich z uwzględnieniem właściwości podłoża do druku (papier, tkanina, inne).

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) prawidłowo i bezpiecznie korzysta z warsztatu pracy, dobierając odpowiednie narzędzia, materiały oraz środki ochrony osobistej:
  - a) korzysta z różnych rodzajów narzędzi i materiałów używanych w wybranych technikach graficznych,
  - b) właściwie korzysta z urządzeń niezbędnych do realizowania technik graficznych, np. prasy graficznej, ramy drukarskiej;
- 2) świadomie dobiera techniki i metody pracy do realizowanego projektu;
- 3) właściwie rozplanowuje pracę, przygotowując projekt, opracowując matrycę i wykonując odbitki;
- 4) tworzy prace graficzne w wybranych rodzajach druku;
- 5) dokumentuje i profesjonalnie prezentuje własne dokonania twórcze.

3. Kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) realistycznie przedstawia bądź kreatywnie przetwarza rzeczywistość, stosując faktury, struktury, odrealniając kształty;
- 2) stosuje różne rodzaje kompozycji i wykorzystuje je w pracy plastycznej;
- 3) świadomie analizuje, interpretuje, formułuje i przedstawia pojęcia oraz idee za pomocą środków wyrazu, stosowanych w wybranych technikach grafiki warsztatowej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem kształcenia w zakresie przedmiotu techniki druku artystycznego jest osiągnięcie przez uczniów umiejętności świadomego posługiwania się środkami plastycznymi w tej dziedzinie. Uczeń zdobywa wiedzę oraz kształtuje swoją wrażliwość plastyczną poprzez warsztatowe działania praktyczne. Zagadnienia i problemy poruszane w ramach tego przedmiotu pobudzają wyobraźnię ucznia i mobilizują do kreatywnej i twórczej realizacji. Każde zadanie plastyczne powinno być poprzedzone komentarzem teoretycznym nauczyciela, który wprowadza ucznia w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią wykonania zadania. Uczeń wykonuje zadanie pod opieką merytoryczną i techniczną nauczyciela. W trakcie realizacji zadania jego działania są korygowane. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.

Nauka przedmiotu pozwala na świadomą i dobrze zorganizowaną pracę indywidualną, jak również daje możliwość prowadzenia zajęć grupowych. W takim przypadku zadaniem nauczyciela jest wyznaczenie zadań i określenie zasad współpracy w grupie.

Specjalność ma charakter interdyscyplinarny, pozwalający na jej korelacje z doświadczeniami wyniesionymi z innych zajęć plastycznych przewidzianych na danym etapie edukacji. W praktyce oznacza to, że uczeń potrafi wykorzystać wiadomości i umiejętności zdobyte na różnorodnych zajęciach – do świadomego kreowania i realizacji prac w zakresie grafiki.

Do zajęć tych należą: podstawy projektowania, rysunek i malarstwo, rzeźba, przedmioty modułowe za zakresów: multimediiów oraz fotografii i filmu oraz historia sztuki. Treści kształcenia mogą też korelować z przedmiotami ogólnokształcącymi, takimi jak język polski czy historia (np. uczniowie mogą wykonać ilustrację do utworu literackiego lub prace inspirowane historią).

Proces kształcenia w zakresie przedmiotu powinien być wzbogacony udziałem ucznia w różnorodnych formach życia artystycznego: konkursach przedmiotowych, przeglądach, pokazach i wystawach prac. Wszystko to powinno kształtować osobowość wychowanka jako plastyka.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może poszerzać jej treści w programach nauczania, jeśli przyznana zostanie większa liczba godzin na realizację specjalności. W procesie pozyskiwania umiejętności graficznych ważną rolę pełni nauczyciel. Jest on suwerenny w określaniu wymagań programowych, jednak w doborze treści i metod kształcenia powinien uwzględnić możliwości, preferencje i zainteresowania uczniów oraz bazę dydaktyczną szkoły i tradycję środowiska. W tok nauczania należy włączyć zagadnienia związane z grafiką, realizowane z wykorzystaniem nowych technologii.

Minimalne wymagania bazowe do realizacji specjalności to pracownia graficzna wyposażona w materiały i narzędzia niezbędne do realizacji technik druku artystycznego.

SPECJALNOŚĆ: TECHNIKI MALARSTWA DEKORACYJNEGO

7

Specjalizacja: TRADYCYJNE TECHNIKI MALARSKIE I POZŁOTNICZE

Tradycyjne techniki malarskie i pozłotnicze to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki malarstwa dekoracyjnego. Poprzez działania warsztatowe i twórcze uczeń zdobywa, poszerza i utrwala wiedzę, a także umiejętności techniczne i technologiczne w zakresie warsztatu malarskiego i pozłotniczego. Ponadto kształtuje postawę świadomego i kreatywnego posługiwania się technikami malarskimi i pozłotniczymi. Po zakończeniu edukacji absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu tradycyjnych technik malarskich i pozłotniczych

Uczeń:

- 1) wymienia i klasyfikuje podstawowe techniki malarskie i pozłotnicze oraz materiały i narzędzia stosowane do odpowiedniej techniki;
- 2) zna historię rozwoju technik malarskich i pozłotniczych, posługuje się słownictwem z nimi związanym;
- 3) rozróżnia i definiuje środki wyrazu plastycznego w stosowane w tej dziedzinie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykazuje się umiejętnościami warsztatowymi z zakresu tradycyjnych technik malarskich i pozłotniczych w działaniach praktycznych;
- 2) dobiera odpowiednie narzędzia i materiały do stosowanej techniki i tematu pracy, a także sprawnie i bezpiecznie posługuje się nimi;
- 3) dostosowuje środki wyrazu plastycznego do użytych w zadaniu technik malarskich i pozłotniczych.

3. Kreacja w zakresie przedmiotu

Uczeń:

- 1) planuje proces twórczy;
- 2) wykazuje się myśleniem kreatywnym w określaniu i realizacji zadań.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu tradycyjnych technik malarskich i pozłotniczych

Uczeń:

- 1) klasyfikuje techniki malarskie: wodne, pastele, olejne oraz pozłotnicze tradycyjne i współczesne; zna historię ich rozwoju;
- 2) rozumie i definiuje terminy i pojęcia stosowane w technikach malarskich i pozłotniczych;
- 3) zdobywa wiedzę na temat warsztatu właściwego dla poszczególnych technik malarskich i pozłotniczych;
- 4) rozróżnia i potrafi zdefiniować techniki rysunkowe wspomagające techniki malarskie: rysunek linearny, walorowy, światłocieniowy, w określonej skali oraz techniki zdobnicze: ryt, punca, grawerunek, odcisk;
- 5) zna zasady projektowania formy użytkowej;
- 6) opisuje środki wyrazu plastycznego w technikach malarskich i pozłotniczych;
- 7) korzysta z różnych źródeł i selekcjonuje pozyskane informacje.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) stosuje w praktyce zdobytą wiedzę i umiejętności warsztatowe z zakresu tradycyjnych technik malarskich i pozłotniczych;
- 2) dobiera właściwe narzędzia i materiały do stosowanej techniki malarskiej i pozłotniczej, w zależności od tematu realizowanej pracy;
- 3) stosuje techniki malarskie i pozłotnicze oraz technologie, korzystając z dorobku dawnych mistrzów;
- 4) stosuje podstawowe środki wyrazu artystycznego, charakterystyczne dla technik malarskich i pozłotniczych;
- 5) projektuje i realizuje formę użytkową (z uwzględnieniem technik malarskich, zdobniczych i pozłotniczych), wykorzystuje zdobytą wiedzę, doświadczenie i własną inwencję twórczą;
- 6) wykonuje z natury i wyobraźni szkice rysunkowe oraz malarskie, zdobywając doświadczenie do realizacji tematów w wybranej technice;
- 7) projektuje i wykonuje lub dobiera oprawę do pracy malarskiej;
- 8) planuje i realizuje prace malarskie i pozłotnicze z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa oraz całego procesu twórczego: koncepcja, projekt, przygotowanie podłoża, rysunek, ewentualne złocenia, elementy zdobnicze, podmalówka, właściwa warstwa malarska, laserunki, zabezpieczenia oraz odpowiednio dobrana i wykonana oprawa pracy;
- 9) wykonuje prace malarskie i pozłotnicze z wykorzystaniem technik wodnych, suchej pasteli, tempery, technik olejnych i mieszanych na odpowiednio wybranych i przygotowanych podłożach malarskich;
- 10) podejmuje odpowiedzialność za wykonanie zadania z zakresu technik malarskich i pozłotniczych, planuje poszczególne działania w czasie.

3. Kreacja w zakresie tradycyjnych technik malarskich i pozłotniczych

Uczeń:

- 1) w zadaniach z zakresu technik malarskich i pozłotniczych interpretuje naturę oraz kreuje pomysły z wyobraźni;
- 2) pogłębia, analizuje, uaktualnia i rozwija wiedzę i umiejętności z zakresu technik malarskich i pozłotniczych;
- 3) wykorzystuje określone techniki, a także podejmuje próby eksperymentowania w tym zakresie;
- 4) dokonuje oceny wartości artystycznych i estetycznych oraz jakości technicznej prac, zrealizowanych w ramach specjalizacji.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Specjalność techniki malarskie i pozłotnicze kształci wiedzę i umiejętności praktycznego stosowania technik malarskich w pracach o charakterze użytkowym, kształtuje świadomość artystyczną i umiejętność samooceny osiągnięć w dziedzinie technik malarskich i pozłotniczych.

W nauczaniu tego przedmiotu ważne jest rozszerzanie i utrwalanie kompetencji nabytych w ramach przedmiotu rysunek i malarstwo oraz zapoznanie się z dorobkiem dawnych mistrzów malarstwa, głównie poprzez działania technologiczno-warsztatowe. Uczeń pracuje przede wszystkim samodzielnie, a jego praca jest korygowana przez nauczyciela. Ze względu na indywidualną wrażliwość ucznia – korekty powinny być dostosowane do jego potrzeb i możliwości percepcyjnych. Warto też stosować korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac na szerszym forum. Uzupełnieniem edukacji plastycznej w zakresie przedmiotu może być także przygotowanie ucznia do pracy zespołowej.

Działania nauczyciela mają na celu wspomaganie samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy ucznia oraz zachęcanie go do udziału w wystawach i konkursach. W celu osiągnięcia wyższej skuteczności w kształceniu należy ucznia zmotywować poprzez odpowiedni system nagradzania i oceniania.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeżeli potencjał uczniów będzie temu sprzyjał. Przygotowanie i realizacja programu nauczania, dobór treści i metod są w gestii nauczyciela prowadzącego zajęcia. Nauczyciel jednak powinien uwzględniać możliwości manualne i intelektualne uczniów.

Nauczanie technik malarskich i pozłotniczych odbywa się w korelacji z innymi przedmiotami plastycznymi, np. rysunkiem i malarstwem, podstawami projektowania, rzeźbą, informatyką, historią sztuki i podstawami przedsiębiorczości. W celu zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, należy zadbać o spełnienie minimalnych warunków bazowych. Sala do prowadzenia zajęć powinna mieć odpowiednią wentylację z wymuszonym ciągiem powietrza, oświetlenie zbliżone do dziennego. Ściany i wyposażenie pracowni winny mieć niską aktywność kolorystyczną. Zaplecze należy wyposażyć w metalowe szafy do przechowania materiałów i chemii.

Specjalizacja: WITRAŻ

Witraż to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki malarstwa dekoracyjnego. Uczeń zdobywa na zajęciach wiedzę i umiejętności z zakresu podstaw witrażownictwa głównie poprzez działania praktyczne. Poznaje wybrane technologie, rozwija wyobraźnię twórczą i wrażliwość na formę. Umiejętności zdobyte w ramach przedmiotu są kluczowymi kompetencjami w kształceniu zawodowym witrażysty. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu witrażu

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe materiały i techniki witrażownicze;
- 2) posługuje się słownictwem związanym z technikami, materiałami i środkami artystycznymi w tej dziedzinie;
- 3) właściwie dobiera i stosuje narzędzia witrażownicze.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) projektuje i realizuje formę płaską i przestrzenną w poznanej technice witrażowej;
- 2) organizuje warsztat pracy i tworzy w nim projekt;

- 3) wykorzystuje różne techniki, technologie, materiały szklarskie i witrażownicze oraz łączy je;
- 4) właściwie dobiera technikę do koncepcji pracy.

3. Kreacja z natury i wyobraźni

Uczeń:

- 1) obserwuje naturę i twórczo ją interpretuje;
- 2) z wyobraźni kreuje formę przestrzenną i płaską;
- 3) umiejętnie transformuje pojęcia i idee na język plastyczny.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu witrażownictwa

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy, pojęcia i środki wyrazu plastycznego z dziedziny witrażu:
  - a) kompozycja, bryła, faktura, kolor,
  - b) przenikanie i odbijanie światła;
- 2) charakteryzuje najważniejsze zagadnienia z zakresu historii witrażu;
- 3) określa właściwości podstawowych materiałów i surowców stosowanych w technikach witrażowniczych;
- 4) rozróżnia i definiuje podstawowe technologie obróbki oraz zdobienia szkła: matowanie, szlifowanie, grawerowanie, stapianie, zgrzewanie, gięcie, malowanie na zimno i na gorąco, składanie witrażu w technikach klasycznych i współczesnych;
- 5) identyfikuje i charakteryzuje narzędzia i urządzenia stosowane w obróbce szkła; planuje etapy procesu technologicznego właściwe dla danego materiału.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) organizuje warsztat pracy, prawidłowo dobierając narzędzia, materiały i technologie, a także środki ochrony osobistej:
  - a) bezpiecznie korzysta z różnych rodzajów narzędzi i urządzeń do obróbki i zdobienia szkła,
  - b) stosuje odpowiednie metody i techniki pracy do osiągnięcia zamierzonych efektów,
  - c) podczas pracy z materiałami wymagającymi ochrony ciała stosuje fartuchy ochronne, rękawice, maski, okulary i słuchawki;
- 2) świadomie planuje pracę, dzieląc ją na etapy: projektowanie, modelowanie, ewentualnie realizacja i ekspozycja;
- 3) świadomie i właściwie dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy;
- 4) tworzy prace przestrzenne i płaskie; monochromatyczne i wielobarwne;
- 5) kreatywnie rozwiązuje zadanie projektowe oraz stosuje odpowiednią technikę do jego realizacji;
- 6) dokumentuje i profesjonalnie prezentuje własne dokonania twórcze;
- 7) wykonuje dokumentację powykonawczą oraz archiwizuje swoją pracę, wykorzystując tradycyjne i nowe technologie.

3. Kreacja z natury i z wyobraźni

Uczeń:

- 1) wykonuje prace inspirowane naturą;
- 2) podejmuje ćwiczenia z wyobraźni:
  - a) projektuje formy unikatowe,
  - b) projektuje formy użytkowe;
- 3) przedstawia, formułuje i interpretuje pojęcia i idee za pomocą formy przestrzennej i płaskiej;

- 4) podejmuje działania niekonwencjonalne, jak: mieszanie technik, łączenie różnych materiałów, eksperymentowanie;
- 5) analizuje i ocenia wartości artystyczne, estetyczne oraz techniczne dzieł z dziedziny współczesnego oraz historycznego witrażu;
- 6) krytycznie ocenia pracę oraz dokonuje ewaluacji własnych osiągnięć artystycznych.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Nadrzędnym celem nauczania przedmiotu witraż jest wykształcenie kreatywnego twórcy, świadomego warsztatu swojej specjalności. Efektem kształcenia jest opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu witrażu oraz umiejętność wykorzystania wiedzy w działaniach warsztatowych i twórczych,

Witraż to główny przedmiot zawodowy specjalności artystycznej. Czerpie z doświadczeń rysunku, malarstwa i rzeźby, a także podstaw projektowania. W zakresie przygotowania dokumentacji pracy ma też płaszczyzny wspólne z przedmiotem podstawy projektowania, przedmiotami modułowymi z zakresów: multimedia oraz fotografia i film. Do realizacji wielu zadań z witrażu niezbędne są umiejętności rysunkowe, malarskie, rzeźbiarskie, fotograficzne, znajomość podstawowych zagadnień plastycznych, typografii, psychologii widzenia itp. Szeroki obraz zjawisk, zachowań i potrzeb społecznych stanowić będzie w dużej mierze o trafności poszukiwań i wyboru sposobu realizacji. Techniki tradycyjne, np. rysunek odręczny, pozostają jednak niezmiernie ważne w ćwiczeniach projektowych, szczególnie w pierwszym etapie poszukiwania i analizy. Nauczyciele różnych przedmiotów powinni ze sobą współpracować, wzajemnie uzupełniać treści nauczania, wskazywać uczniom możliwości wykorzystania umiejętności nabytych w innych pracowniach.

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu podstaw witrażownictwa przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Każde zadanie praktyczne powinno być poprzedzone komentarzem wprowadzającym w zagadnienia estetyczne i techniczne. W trakcie pracy działania ucznia są korygowane. Warto też organizować korekty zbiorowe po skończonej pracy, które polegają na omawianiu ćwiczenia na forum grupy.

Zadaniem nauczyciela prowadzącego przedmiot jest dobór takich zagadnień i tematów projektowych, które będą uwzględniały zasadę stopniowania trudności, będą dostosowane do wieku i możliwości ucznia oraz jego indywidualnych uzdolnień plastycznych. Wykonanie każdego kolejnego zadania powinno wiązać się z doskonaleniem warsztatowym popartym szeroko pojętą bazą projektową. Prowadzenie przedmiotu wiąże się również z pogłębianiem wiedzy technologicznej, wzrostem świadomości posługiwania się środkami wyrazu artystycznego, gromadzeniem i wykorzystywaniem wcześniejszych doświadczeń. Nauczyciel indywidualnie dobiera treści i metody kształcenia do potencjału uczniów, warunków warsztatowych szkoły i własnych umiejętności. Indywidualne dostosowanie treści i metod nauczania do możliwości ucznia pozwala nauczycielowi poznać jego predyspozycje i wspierać go w rozwoju.

Nauczyciel może wykroczyć poza ramy podstawy programowej, wzbogacając program nauczania, jeśli pozwalają na to możliwości bazowe. Ważnym uzupełnieniem edukacji jest nabycie przez ucznia umiejętności komunikowania się z otoczeniem, świadomego wyznaczania i osiągania celów, identyfikowania się i współdziałania z grupą. Prowadzący zajęcia uczy organizacji warsztatu pracy i planowania procesu tworzenia z jego pomocą. W swoich działaniach adept sztuki witrażu wykorzystuje tradycyjne technologie oraz nowe media. Pogłębia wiedzę w zakresie swojej specjalności, uczestniczy w wydarzeniach artystycznych, bierze udział w konkursach.

Warunki realizacji przedmiotu to dysponowanie pracownią do szkła i witrażu, wyposażoną w odpowiednie narzędzia i urządzenia niezbędne do bezpiecznej obróbki szkła i tworzenia witrażu.

Specjalizacja: RENOWACJA ELEMENTÓW ARCHITEKTURY

Renowacja elementów architektury to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki renowacyjne. Kształcenie umiejętności warsztatowych w tym zakresie jest istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i przyjmowania za nie odpowiedzialności. Uczeń, w procesie nauczania, zdobywa kwalifikacje, jako specjalista z ogólnoplastycznym wykształceniem. Absolwent wykazuje się wiedzą i umiejętnościami niezbędnymi do wykonywania zadań z zakresu renowacji elementów architektury (samodzielnie i w zespole). Po zakończeniu edukacji uczeń jest zdolny do podjęcia pracy zawodowej oraz do kontynuacji nauki na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu renowacji elementów architektury

Uczeń:

- 1) charakteryzuje podstawowe techniki, materiały i narzędzia z zakresu renowacji elementów architektury;
- 2) rozpoznaje podstawowe style historyczne w architekturze;
- 3) posługuje się słownictwem związanym z technikami i technologią renowacji architektury.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) organizuje warsztat pracy, planuje i przeprowadza proces renowacji zgodnie z etyką zawodową, indywidualnie i w zespole;
- 2) świadomie wykorzystuje techniki, materiały i narzędzia;
- 3) dokonuje oceny wartości technicznej elementu architektury.

3. Kreacja w zakresie restauracji

Uczeń:

- 1) dokonuje analizy działania i wykazuje się kreatywnością w rozwiązywaniu podstawowych problemów w procesie renowacji;
- 2) jest świadomy wartości substancji zabytkowej i jej ochrony.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu renowacji elementów architektury

Uczeń:

- 1) identyfikuje podstawowe style historyczne w architekturze;
- 2) rozróżnia detale i elementy architektoniczne;
- 3) zna podstawowe zagadnienia z teorii konserwacji, z uwzględnieniem zasad etycznych;
- 4) rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe materiały stosowane w technikach kamieniarskich i sztukatorskich oraz materiały konserwatorskie i restauratorskie;
- 5) rozróżnia i charakteryzuje podstawowe narzędzia i urządzenia stosowane w technikach kamieniarskich i sztukatorskich oraz w pracach restauratorskich;
- 6) opisuje normy i standardy obowiązujące w dokumentacji konserwatorskiej;
- 7) rozróżnia techniki i technologie stosowane w technikach kamieniarskich i sztukatorskich oraz w pracach restauratorskich;
- 8) rozróżnia typy i przyczyny zniszczeń w zabytkowej architekturze.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) poprawnie posługuje się słownictwem związanym z głównymi technikami kamieniarskimi, sztukatorskimi i restauracyjnymi;
- 2) wykorzystuje zdobytą wiedzę do opisywania, analizowania, klasyfikowania, datowania obiektów, a także do opisywania problemów konserwatorskich;
- 3) stosuje tradycyjne i współczesne techniki i technologie, zgodnie ze zdiagnozowanymi w obiekcie problemami konserwatorskimi;
- 4) dobiera właściwe technologie, materiały i techniki ich obróbki do wykonania renowacji elementów architektury, przewidując skutek ich zastosowania;
- 5) bezpiecznie i sprawnie posługuje się narzędziami, przyrządami i urządzeniami stosowanymi podczas realizacji pracy;
- 6) poprawnie posługuje się dokumentacją techniczną i konserwatorską oraz potrafi ją analizować;
- 7) dokumentuje swoje dokonania i potrafi je zaprezentować.

3. Kreacja w zakresie restauracji

Uczeń:

- 1) pozyskuje, selekcionuje i poddaje krytycznej ocenie informacje z zakresu konserwacji oraz potrafi je wykorzystać w praktyce restauratorskiej;
- 2) wykazuje się kreatywnością w rozwiązywaniu podstawowych problemów zawodowych;
- 3) analizuje przebieg pracy i weryfikuje ewentualne zmiany, uzasadniając swoje decyzje;
- 4) poprzez własne działania promuje w środowisku właściwe wzorce postępowania w zakresie ochrony i renowacji zabytków, przestrzega zasad etyki konserwatorskiej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu jest przygotowanie wykwalifikowanych specjalistów do pracy konserwatorskiej i restauracyjnej z ogólnoplastycznym wykształceniem, uwrażliwionych na etykę zawodową. W nauczaniu przedmiotu istotna jest dbałość o zachowanie substancji zabytkowej, planowanie pracy oraz techniczna jakość jej wykonania. Do osiągnięcia zamierzonego celu niezbędne jest uczestniczenie w praktycznych działaniach konserwatorskich. Jednakże należy pamiętać, że przedmiot ten jest szczególnie uwarunkowany, dlatego w procesie edukacji bardzo ważna jest wiedza przedmiotowa z zakresu technik i technologii, historii architektury i etyki zawodowej konserwatora. Każde zadanie praktyczne wymaga komentarza wprowadzającego i upewnienia się, że uczniowie dobrze zrozumieli zagadnienie i znają zasady posługiwania się tą materią. W trakcie realizacji zadania nauczyciel koryguje pracę i omawia problemy, jakie się w związku z zadaniem pojawiają. Uczniowie pracują indywidualnie nad drobniejszymi zadaniami, ale wskazana jest również praca zbiorowa, jeśli zakres zadania tego wymaga.

W celu właściwego przygotowania się do pracy zawodowej uczniowie muszą uważnie śledzić rozwój technologii związanej z konserwacją zabytków i świadomie korzystać z nowych osiągnięć w tej dziedzinie. Warto też uczniów motywować do udziału w różnorodnych formach życia artystycznego, związanych z renowacją i historią architektury: ekspozycji, konkursów i innych wydarzeń konserwatorskich.

Treści nauczania przedmiotu są związane z treściami kształcenia innych przedmiotów artystycznych. Przede wszystkim dotyczy to historii sztuki, ale także rysunku i malarstwa oraz rzeźby. W dokumentowaniu pracy istotna jest też korelacja z podstawami projektowania oraz przedmiotami modułowymi z zakresów multimediiów oraz fotografii i filmu. Ze względu na poznanie przez uczniów podstaw wiedzy technologicznej, ważna jest współpraca nauczyciela przedmiotu renowacja elementów architektury z nauczycielem chemii.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację będzie większa i będzie temu sprzyjał potencjał uczniów. W opracowaniu treści i metod

kształcenia nauczyciel jest suwerenny, ale musi uwzględniać potrzeby edukacyjne uczniów, ich preferencje, zainteresowania i możliwości percepcyjne.

Niezbędnym elementem procesu edukacji jest kontakt z obiektami zabytkowymi. Wskazane jest takie formułowanie tematów pracy dyplomowej, aby dotyczyły one konkretnych obiektów. Zalecany uzupełnieniem kształcenia, w miarę możliwości, jest również odbywanie praktyk zawodowych.

Przedmiot powinien być prowadzony przez zespół nauczycieli – nauczyciela plastyka i nauczyciela zawodu. Jest to niezbędne dla zapewnienia właściwego procesu kształcenia, który zawiera w sobie zagadnienia plastyczne i techniczne. Nauczyciel przedmiotu głównego powinien przedstawiać nauczycielom przedmiotów wspomagających zagadnienia, które powinny być realizowane w ramach zajęć przez nich prowadzonych.

W celu realizacji przedmiotu szkoła powinna dysponować pracownią do ręcznej i mechanicznej obróbki kamienia i sztukaterii.

Specjalizacja: RENOWACJA MEBLI I WYROBÓW SNYCERSKICH

Renowacja mebli i wyrobów snycerskich to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki renowacyjne. Kształcenie unikatowych umiejętności warsztatowych w tej specjalności jest istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i przyjmowania za nie odpowiedzialności. Celem nauczania jest przygotowanie wykwalifikowanych specjalistów, z ogólnoplastycznym wykształceniem i uwrażliwieniem na etykę zawodową. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy zawodowej oraz do kontynuacji nauki na poziomie akademickim.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu technik renowacyjnych – renowacji mebli i wyrobów snycerskich

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe materiały, techniki i narzędzia z zakresu renowacji mebli i wyrobów snycerskich;
- 2) rozpoznaje podstawowe style historyczne w meblarstwie i snycerstwie;
- 3) posługuje się słownictwem związanym z technikami i technologią.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) organizuje warsztat pracy;
- 2) planuje i przeprowadza proces renowacji zgodnie z etyką zawodową;
- 3) świadomie wykorzystuje techniki, materiały i narzędzia;
- 4) dokonuje oceny wartości artystycznej wyrobów meblarskich i snycerskich.

3. Kreacja w zakresie restauracji

Uczeń:

- 1) dokonuje analizy problemu renowacyjnego i wykazuje się kreatywnością w jego rozwiązywaniu;
- 2) jest świadomy wartości substancji zabytkowej i jej ochrony.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu technik renowacyjnych – renowacji mebli i wyrobów snycerskich

Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe style historyczne w meblarstwie i przypisuje wyrób snycerski do właściwej epoki;

- 2) rozróżnia elementy różnorodnych mebli;
- 3) zna podstawowe zagadnienia teorii konserwacji mebli i wyrobów snycerskich;
- 4) rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe materiały stosowane w meblarstwie oraz materiały konserwatorskie i restauratorskie;
- 5) rozróżnia podstawowe narzędzia i urządzenia stosowane w meblarstwie, snycerstwie i w pracach restauratorskich;
- 6) poznaje normy i standardy obowiązujące w dokumentacji konserwatorskiej;
- 7) rozróżnia techniki i technologie stosowane w meblarstwie, snycerstwie i w pracach restauratorskich;
- 8) rozróżnia rodzaje zniszczeń i diagnozuje ich przyczyny w meblach i wyrobach snycerskich;
- 9) rozpoznaje podstawowe zagrożenia związane z zawodem.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) poprawnie posługuje się słownictwem związanym z meblarstwem, snycerstwem i renowacją;
- 2) wykorzystuje zdobytą wiedzę do opisywania, analizowania, klasyfikowania, datowania obiektów, a także do opisywania problemów konserwatorskich;
- 3) stosuje tradycyjne i współczesne techniki i technologie, zgodnie ze zdiagnozowanymi w obiekcie problemami konserwatorskimi;
- 4) dobiera właściwe technologie i materiały do odpowiedniego rodzaju renowacji mebli i wyrobów snycerskich; stosuje właściwe techniki obróbki, przewidując skutek ich zastosowania;
- 5) bezpiecznie i sprawnie posługuje się narzędziami, przyrządami i urządzeniami stosowanymi w podczas pracy;
- 6) poprawnie analizuje, sporządza i odpowiednio posługuje się dokumentacją techniczną oraz konserwatorską;
- 7) dokumentuje wyniki swojej pracy i odpowiednio je prezentuje.
- 8) przestrzega zasad etyki konserwatorskiej.

3. Kreacja w zakresie restauracji

Uczeń:

- 1) pozyskuje, selekcjonuje i poddaje krytycznej ocenie informacje z zakresu konserwacji oraz potrafi je wykorzystać w praktyce restauratorskiej;
- 2) wykazuje się kreatywnością w rozwiązywaniu nietypowych problemów zawodowych;
- 3) analizuje przebieg pracy i weryfikuje ewentualne zmiany, uzasadniając swoje decyzje;
- 4) poprzez własne działania promuje w środowisku właściwe wzorce postępowania w zakresie ochrony i renowacji zabytków.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu jest przygotowanie wykwalifikowanych specjalistów do pracy konserwatorskiej i restauracyjnej mebli i wyrobów snycerskich. Absolwent powinien być szczególnie uwrażliwiony na etykę zawodową. W nauczaniu specjalności istotna jest dbałość o zachowanie substancji zabytkowej, planowanie pracy oraz techniczna jakość jej wykonania. Aby osiągnąć zamierzony cel, uczniowie muszą uczestniczyć w praktycznych działaniach konserwatorskich. Należy pamiętać, że przedmiot ten jest szczególnie uwarunkowany, dlatego w procesie edukacji bardzo ważna jest wiedza przedmiotowa z zakresu technik i technologii konserwacji mebli, historii rzemiosła artystycznego i etyki zawodowej konserwatora. Każde zadanie praktyczne wymaga komentarza wprowadzającego i upewnienia się, że uczniowie dobrze zrozumieli zagadnienie i znają zasady posługiwania się tą materiałą. W trakcie realizacji zadania nauczyciel koryguje pracę i omawia problemy, jakie mogą się pojawić. Uczniowie pracują indywidualnie nad drobniejszymi

zleceniami lub – jeśli zakres zadania wymaga pracy zbiorowej – należy taką formę zastosować.

Aby uczniowie byli dobrze przygotowani do pracy zawodowej, muszą uważnie śledzić rozwój technologii związanej z konserwacją drewnianych przedmiotów zabytkowych i świadomie korzystać z nowych osiągnięć z tej dziedziny. Warto też uczniów motywować do udziału w różnorodnych formach życia artystycznego, związanych z tą dziedziną i z historią rzemiosła: ekspozycji, konkursów i innych wydarzeń konserwatorskich.

Treści przedmiotu w istotny sposób korelują z innymi przedmiotami artystycznymi i ich treściami kształcenia. Przede wszystkim dotyczy to historii sztuki, ale także rysunku i malarstwa oraz rzeźby. W dokumentowaniu pracy istotna jest też korelacja z podstawami projektowania oraz przedmiotami modułowymi z zakresów multimediiów oraz fotografii i filmu. Ze względu na podstawy wiedzy technologicznej ważna jest współpraca z nauczycielem chemii.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować jej treści, jeśli przyznana liczba godzin na realizację materiału będzie większa i będzie temu sprzyjał potencjał uczniów. W opracowaniu treści i metod kształcenia nauczyciel jest suwerenny, ale musi uwzględniać potrzeby edukacyjne uczniów, ich preferencje, zainteresowania i możliwości percepcyjne.

Niezbędnym elementem nauczania przedmiotu jest kontakt z obiektami zabytkowymi. Wskazane jest takie formułowanie tematów pracy dyplomowej, aby dotyczyły one konkretnych obiektów zabytkowych. Zalecany uzupełnieniem kształcenia, w miarę możliwości, jest również odbywanie praktyk zawodowych.

Przedmiot powinien być prowadzony przez zespół nauczycieli – nauczyciela plastyka i nauczyciela zawodu. Jest to niezbędne dla zapewnienia właściwego procesu kształcenia, który zawiera w sobie zagadnienia plastyczne i techniczne. Nauczyciel przedmiotu głównego powinien przedstawiać nauczycielom przedmiotów wspomagających zagadnienia, które powinny być realizowane w ramach zajęć przez nich prowadzonych.

W celu realizacji treści przedmiotu szkoła powinna dysponować pracownią do ręcznej i mechanicznej obróbki drewna.

SPECJALNOŚĆ: TECHNIKI SCENOGRAFICZNE

Specjalizacja: CHARAKTERYZACJA I WIZAŻ

Charakteryzacja i wizaż to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki scenograficzne. Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu charakteryzacji z makiżażem oraz perukarstwa i fryzjerstwa. Kształcenie w tej dyscyplinie przygotowuje ucznia do podjęcia pracy przede wszystkim w teatrze, operze, telewizji oraz instytucjach przygotowujących do występów scenicznych. Absolwent może także podjąć dalszą edukację na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu charakteryzacji i wizażu

Uczeń rozróżnia i charakteryzuje podstawowe materiały oraz narzędzia, techniki i technologie charakteryzatorskie. W sposób właściwy wykorzystuje je we własnych projektach.

2. Działania warsztatowe w zakresie charakteryzacji

Uczeń:

- 1) wykonuje pełną charakteryzację, organizuje warsztat pracy i planuje proces realizacji;
- 2) łączy i wykorzystuje różne techniki i materiały;
- 3) dobiera odpowiednie środki do koncepcji charakteryzacji.

3. Kreacja postaci

Uczeń:

- 1) tworzy i czyta projekt realizacyjny oraz umiejętnie dobiera środki wyrazu artystycznego właściwe do jego realizacji;
- 2) wykazuje kreatywność w rozwiązywaniu problemów zawodowych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu charakteryzacji i wizażu

Uczeń:

- 1) rozróżnia, identyfikuje i charakteryzuje rodzaje makijażu, fryzur i kanonów estetyki: antyku, średniowiecza, renesansu, baroku, rokoka, klasycyzmu, romantyzmu, XIX i XX wieku; charakteryzuje makijaże typowe dla wybranych grup etnicznych (np.: makijaż gejszy, makijaż hinduski oraz wybrane teatralne charakteryzacje historyczne, np. *com-media dell' arte*);
- 2) wyszukuje, rozpoznaje i charakteryzuje najnowsze trendy w makijażu;
- 3) objaśnia rolę kolorystyki w charakteryzacji i makijażu oraz we fryzurze i w zaroście;
- 4) identyfikuje podstawowe techniki, technologie i środki charakteryzatorskie, rozróżnia materiały i narzędzia, zna ich zastosowanie i przeznaczenie.

2. Działania warsztatowe w zakresie charakteryzacji

Uczeń:

- 1) sprawnie i bezpiecznie posługuje się narzędziami i środkami charakteryzatorskimi, w tym podstawowymi narzędziami perukarskimi i fryzjerskimi;
- 2) wykonuje pełną charakteryzację z fryzurą, również z użyciem peruk i elementów perukarskich, typu zarosty, tressy, rzęsy według projektu własnego lub zleconego do realizacji;
- 3) wykonuje makijaże historyczne i współczesne;
- 4) dobiera i wykonuje makijaże estradowe, np. na pokaz mody;
- 5) dobiera i wykonuje makijaż poprawiający niedoskonałości proporcji twarzy;
- 6) konsekwentnie stosuje kolorystykę w charakteryzacji, makijażu, fryzurze i zaroście;
- 7) podczas realizacji projektu dobiera właściwe techniki i środki charakteryzatorskie, uwzględniając końcowy efekt, miejsce realizacji i przeznaczenie;
- 8) planuje swoją pracę, dzieląc ją na etapy projektu i realizacji;
- 9) efektywnie współpracuje z zespołem;
- 10) dokumentuje swoje osiągnięcia i potrafi je prezentować.

3. Kreacja postaci

Uczeń:

- 1) tworzy charakteryzacje na podstawie scenariusza;
- 2) dostosowuje i wykorzystuje środki charakteryzatorskie do realizacji postaci, uwzględniając jej cechy np. charakter, pozycję społeczną, ekonomiczną, wykonywany zawód, stan zdrowia, stan emocjonalny, czas i miejsce;
- 3) kreuje wizerunek makijażem, akcentując osobowość postaci w zależności od okoliczności, np. makijaż ślubny;
- 4) świadomie wykorzystuje i interpretuje wiedzę historyczną we współczesnych realizacjach takich jak: stylizacja makijażu i fryzury;
- 5) znajduje inspiracje w różnych dziedzinach sztuki i twórczo je wykorzystuje.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Umiejętności zdobyte w ramach przedmiotu charakteryzacja i wizaż są kluczowe w wykonywaniu zawodu; wykorzystywane są w teatrze, telewizji, przy produkcjach filmowych, reklamowych, występach estradowych i w sferze prywatnej.

Ze względu na szczególny charakter przedmiotu, w procesie nauczania ważną rolę odgrywa uczestnictwo uczniów w różnorodnych formach życia kulturalnego i artystycznego, a zwłaszcza wycieczkach do teatru, telewizji, firm zajmujących się produkcją spotów reklamowych itp. Pożądane jest także zwiedzanie wystaw stałych i czasowych organizowanych przez instytucje kulturalne. Uczeń powinien również brać czynny udział w konkursach z zakresu specjalności.

W nauczaniu przedmiotu adept rozwija praktyczne umiejętności manualne i techniczne, odkrywa możliwości realizacji własnych oraz zleconych projektów wykonania makijażu i przygotowania do występu scenicznego. Każde działanie praktyczne powinno poprzedzać wprowadzenie w zagadnienie, dzięki któremu uczeń poznaje materiały, technologie oraz środki wyrazu właściwe dla dyscypliny. W trakcie pracy jego działania są korygowane przez nauczyciela.

Charakteryzacja i wizaż jest głównym przedmiotem zawodowym, w którym integrują się wiedza i umiejętności pozyskane w procesie nauczania innych przedmiotów, jak: rysunek i malarstwo (w zakresie doboru barw i znajomości ich własności optycznych), rzeźba (szczególnie w zakresie budowy głowy i odlewów potrzebnych do realizacji charakteryzacji), podstawy projektowania (w zakresie przygotowywania projektów oraz dokumentacji), historia sztuki (znajomość stylów i tendencji na przestrzeni dziejów), przedmioty modułowe z zakresów: fotografia i film oraz multimedia (w zakresie dokumentowania osiągnięć).

W realizacji założonych celów uczeń powinien pracować samodzielnie i kreatywnie, ale można też organizować pracę w grupie nad wspólnym zadaniem przekraczającym możliwości jednej osoby. Należy pamiętać, że czynniki kształtujące osobowość wychowanka nie tylko jako plastyka, ale także jako odpowiedzialną, empatyczną i tolerancyjną osobę, umiejącą pracować na zlecenie indywidualnych klientów oraz w grupie i na rzecz grupy, są ważnym elementem edukacji w tym zakresie.

W procesie kształcenia uczeń powinien wykorzystywać twórczo technologie informatyczną do dokumentowania własnych prac oraz zdobywania informacji w dziedzinie technik scenograficznych, jak również historii tej dziedziny.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować w programie nauczania jej treści, jeśli liczba godzin na realizację będzie większa i będzie temu sprzyjał potencjał uczniów. Nauczyciel jest suwerenny w doborze metod kształcenia i wymagań programowych, ale powinien uwzględniać stopień trudności zadań i dostosowywać je do możliwości ucznia. Szczególnie wskazane jest indywidualne podejście do każdego ucznia. Ze względu na praktyczny charakter przedmiotu zajęcia powinny być prowadzone z pomocą nauczyciela praktycznej nauki zawodu, w przeważającej części jako pokaz i ćwiczenia.

Efekt pracy w tej specjalności zależy od zdobytego z wiekiem doświadczenia, dlatego kształcenie powinno być realizowane w szkołach policealnych, chociaż nie wyklucza się wprowadzania tej specjalności do szkół średnich.

Zalecana jest pracownia ze stanowiskami charakteryzatorskimi (m.in. stoły z lustrami), wyposażona w materiały i narzędzia do charakteryzacji.

Specjalizacja: MODELATORSTWO I DEKORATORSTWO

Modelatorstwo i dekoratorstwo to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki scenograficzne. W trakcie nauki uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z podstaw technik scenograficznych i dekoratorstwa. Poprzez działania warsztatowe i twórcze uczeń rozwija przede wszystkim wyobraźnię przestrzenną, umiejętności manualne i wrażliwość na formę przestrzenną. Dzięki zdobytym umiejętnościom potrafi zbudować elementy scenografii i dekoracji. Po zakończeniu edukacji absolwent jest przygotowany do pracy zawodowej oraz do kształcenia na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu modelatorstwa i dekoratorstwa

Uczeń:

- 1) poznaje podstawowe techniki, technologie, materiały oraz formy modelatorskie i dekoratorskie stosowane w teatrze, filmie, telewizji, reklamie i sztuce;
- 2) określa środki wyrazu artystycznego, charakterystyczne dla scenografii, w tym dla modelatorstwa i dekoratorstwa.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykonuje elementy scenografii w zakresie modelatorstwa i dekoracji;
- 2) sprawnie posługuje się podstawowymi technikami modelatorskimi i dekoratorskimi;
- 3) stosuje sposoby i zasady modelowania, dekorowania, łączenia oraz plastycznego wykończenia.

3. Kreacja w zakresie scenografii

Uczeń;

- 1) wykonuje i kreuje podstawowe elementy modelatorskie i dekoratorskie scenografii;
- 2) umiejętnie dobiera środki wyrazu artystycznego charakterystyczne dla tej dziedziny;
- 3) jest kreatywny w rozwiązywaniu problemów i zagadnień związanych z przedmiotem.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu modelatorstwa i dekoratorstwa

Uczeń:

- 1) definiuje, rozróżnia i stosuje podstawowe terminy i pojęcia z zakresu technik i technologii w modelatorstwie i dekoratorstwie (np.: modelowanie, kopia, imitacja, atrapa, makieta, rekwizyt, konstrukcja, barwa, światło, ruch, skala, odległość i perspektywa, przestrzeń sceniczna);
- 2) rozróżnia i charakteryzuje techniki i technologie potrzebne do wykonywania zadań;
- 3) rozróżnia, charakteryzuje style i kierunki historyczne w dekoratorstwie oraz najistotniejsze zjawiska w historii technik scenograficznych;
- 4) rozróżnia i charakteryzuje materiały i tworzywa stosowane w modelatorstwie i dekoratorstwie;
- 5) rozróżnia przybory i narzędzia; określa ich zastosowanie (np.: wiercenie, cięcie, szlif).

2. Wykonanie elementów scenograficznych

Uczeń:

- 1) organizuje warsztat pracy, dobierając właściwe narzędzia, materiały i technologie, oraz środki ochrony osobistej: obsługuje i bezpiecznie korzysta z różnych rodzajów narzędzi, przyrządów do wykonania elementów modelatorskich i dekoratorskich, stosuje odpowiednie metody i zasady modelowania i dekorowania, łączenia oraz plastycznego wykończenia elementów scenografii, podczas pracy z materiałami wymagającymi ochrony ciała stosuje odzież ochronną, rękawice, maski, okulary;
- 2) planuje swoją pracę, dzieląc ją na etapy: projekt, realizacja, prezentacja;
- 3) wykonuje prace modelatorskie w oparciu o własne i zleczone projekty;
- 4) tworzy elementy scenografii i dekoracji, np. rekwizyty, modele, atrapy, makiety, obiekty;
- 5) dokumentuje i konfrontuje własne pomysły, poglądy i dokonania twórcze, posługując się językiem plastycznym;
- 6) dokonuje archiwizacji ikonograficznej i merytorycznej realizowanych projektów.

3. Kreacja w zakresie scenografii

Uczeń:

- 1) samodzielnie analizuje i rozwiązuje zagadnienia związane z realizacją projektu scenograficznego;
- 2) dobiera środki wyrazu artystycznego do koncepcji pracy;
- 3) łączy działania modelatorskie i dekoratorskie z innymi dyscyplinami twórczymi, np. z rysunkiem i malarstwem, rzeźbą;
- 4) podejmuje działania niekonwencjonalne, jak: korzystanie w modelatorstwie z multimedii oraz doświadczeń innych dyscyplin i dziedzin.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu jest opanowanie podstawowej wiedzy i umiejętności specjalistycznej w zakresie modelatorstwa i dekoratorstwa oraz zrozumienie jego znaczenia w kształtowaniu kultury. Ze względu na szczególny charakter przedmiotu, w procesie nauczania ważną rolę odgrywa uczestnictwo uczniów w różnorodnych formach życia kulturalnego i artystycznego, zwłaszcza w wycieczkach do teatru, zwiedzaniu wystaw stałych i czasowych, organizowanych przez instytucje kulturalne, a także czynne branie udziału w wystawach i konkursach z zakresu dziedziny.

W procesie nauczania uczeń powinien rozwijać praktyczne umiejętności wykonawcze (manualne i techniczne), odkrywać możliwości, w jaki sposób może realizować własne i zlecone projekty. Każde działanie teoretyczne powinno poprzedzać wprowadzenie w zagadnienie, dzięki któremu uczeń poznaje materiały, technologię oraz środki wyrazu właściwe dla dyscypliny. W trakcie pracy działania ucznia są korygowane przez nauczyciela. Warto też robić korekty zbiorowe, które pozwalają na omawianie wyników pracy lub jej etapu na szerszym forum.

Modelatorstwo i dekoratorstwo jest głównym przedmiotem zawodowym, w którym imperatywną zasadą jest integrowanie wiedzy i umiejętności nabytych w procesie nauczania innych przedmiotów, jak: rysunek i malarstwo, rzeźba, podstawy projektowania, historia sztuki, przedmioty modułowe z zakresów: fotografia i film oraz multimedia.

Realizując założone cele, uczeń powinien pracować samodzielnie i kreatywnie, ale można też organizować pracę w grupie nad wspólnym zadaniem (np. realizacja szkolnego przedstawienia teatralnego). Warto wesprzeć proces nauczania warsztatami, praktykami lub chociaż wizytami w takich instytucjach, jak teatr, telewizja, pracownie reklamowe i muzea (wszędzie tam, gdzie zatrudniani są modelatorzy i dekoratorzy).

W procesie kształcenia uczeń powinien wykorzystywać twórczo technologię informatyczną do dokumentowania własnych prac oraz zdobywania informacji w dziedzinie technik scenograficznych, jak również historii tej dziedziny.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować w programie nauczania jej treści, jeśli liczba godzin na realizację będzie większa i będzie temu sprzyjał potencjał uczniów. Nauczyciel jest suwerenny zarówno w doborze zadań jak i metod kształcenia, ale powinien uwzględniać stopień trudności materiału i możliwości ucznia. Winien on przyjąć zasadę prowadzącą do osiągnięcia przez uczniów wymaganego poziomu zawodowego poprzez wyważenie proporcji między wymaganiami a ich potrzebami. Zasada ta polega na okazywaniu im zainteresowania i troski o nich, udzielaniu przyjaznej pomocy i na sprawiedliwej ocenie osiągnięć każdego ucznia indywidualnie.

Modelatorstwo i dekoratorstwo stwarza możliwość korelacji z innymi przedmiotami, przede wszystkim plastycznymi (podstawy projektowania, rysunek i malarstwo, rzeźba, przedmioty modułowe z zakresów multimedia oraz fotografia i film, historia sztuki). Z uwagi na swój charakter może też korelować z przedmiotami ogólnokształcącymi, szczególnie z językiem polskim. Realizując podstawę programową w dziedzinie technik scenograficznych, nauczyciel powinien dążyć – dla integracji wiedzy i umiejętności ucznia – do współpracy z nauczycielami wymienionych przedmiotów.

Warunkiem prowadzenia zajęć w tej specjalności jest pracownia modelatorska wyposażona w odpowiednie materiały i narzędzia.

Specjalizacja: STYLIZACJA KOSTIUMU I KREACJA WIZERUNKU

Stylizacja kostiumu i kreacja wizerunku to jedna ze specjalizacji specjalności artystycznej o nazwie: Techniki scenograficzne. Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu projektowania i wykonania kostiumu scenicznego oraz kreacji wizerunku. Po zakończeniu edukacji jest przygotowany do podjęcia pracy w teatrze, operze, telewizji oraz instytucjach przygotowujących do występów scenicznych. Absolwent może także podjąć dalszą edukację na poziomie akademickim.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu stylizacji kostiumu i kreacji wizerunku

Uczeń zdobywa wiedzę na temat kostiumów scenicznych – dawnych i współczesnych.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) wykonuje pełną stylizację postaci z gotowych elementów kostiumu i dodatków;
- 2) organizuje i planuje proces realizacji.

3. Kreacja postaci

Uczeń:

- 1) czyta i tworzy projekt;
- 2) umiejętnie dobiera środki wyrazu artystycznego odpowiednie do jego realizacji;
- 3) wykazuje kreatywność w rozwiązywaniu problemów zawodowych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu stylizacji kostiumu i kreacji wizerunku

Uczeń:

- 1) rozróżnia i charakteryzuje kanony estetyki w antyku, średniowieczu, renesansie, baroku, rokoku, klasycyzmie, romantyzmie, XIX i XX wieku, rozróżnia i identyfikuje ubiory charakterystyczne dla poszczególnych okresów;
- 2) wyszukuje, rozpoznaje i charakteryzuje najnowsze trendy w modzie;
- 3) potrafi określić proporcje sylwetki człowieka;
- 4) rozróżnia i identyfikuje środki wyrazu artystycznego, niezbędne w projektowaniu i tworzeniu kostiumów;
- 5) określa znaczenie koloru, fasonu, dodatków dla tworzenia wizerunku.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) realizuje projekt, świadomie posługując się środkami wyrazu artystycznego, stosuje zasadę spójności formy i treści;
- 2) stylizuje postać, uwzględniając jej najważniejsze cechy charakteru, pozycji społecznej, ekonomicznej, wykonywanego zawodu, wieku, dla potrzeb teatru, filmu, reklamy (w tym kampanii wyborczej, społecznej, edukacyjnej), z uwzględnieniem czasu i miejsca akcji;
- 3) dobiera kostium, uwzględniając korektę niedoskonałości proporcji sylwetki;
- 4) dobiera właściwe środki wyrazu artystycznego do realizacji projektu, ustala jego miejsce realizacji i przeznaczenie oraz przewiduje efekt końcowy;
- 5) konsekwentnie stosuje kolorystykę w stylizacji postaci;
- 6) planuje swoją pracę, dzieląc ją na etapy projektu i realizacji;
- 7) efektywnie współpracuje z zespołem realizacyjnym;
- 8) dokonuje archiwizacji ikonograficznej i merytorycznej realizowanych projektów.

3. Kreacja postaci

Uczeń:

- 1) tworzy projekt postaci na podstawie scenariusza;
- 2) kreuje wizerunek dla prywatnych celów, akcentując osobowość postaci stosownie do konkretnej okoliczności, np. stylizacja ślubna;
- 3) świadomie wykorzystuje i interpretuje wiedzę historyczną we współczesnych realizacjach, stylizacjach ubioru, makijażu i fryzury;
- 4) eksperymentuje z materiałami, kolorem, teksturą i formą;
- 5) inspirowanie się różnymi dziedzinami sztuki i twórczo je wykorzystuje.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Umiejętności zdobyte w ramach przedmiotu stylizacja kostiumu i kreacja wizerunku niezbędne w teatrze, w telewizji, przy produkcjach filmowych, reklamowych, występach estradowych i w sferze prywatnej.

Ze względu na szczególny charakter przedmiotu, w procesie nauczania ważną rolę odgrywa uczestnictwo uczniów w różnorodnych formach życia kulturalnego i artystycznego, zwłaszcza w wycieczkach do teatru, telewizji, firm zajmujących się produkcją spotów reklamowych itp. Wskazane jest zwiedzanie wystaw stałych i czasowych, organizowanych przez instytucje kulturalne. Uczeń powinien także brać czynny udział w konkursach z zakresu specjalności.

W procesie nauczania uczeń rozwija praktyczne umiejętności manualne i techniczne, odkrywa możliwości, dzięki którym może realizować własne i zlecone projekty wykonania kostiumu i kreacji wizerunku np. do występu scenicznego. Każde działanie praktyczne powinno poprzedzać wprowadzenie w zagadnienie; uczeń poprzez teorię poznaje materiały, technologię oraz środki wyrazu właściwe dla dyscypliny. W trakcie pracy działania ucznia są korygowane przez nauczyciela. W nauczaniu, oprócz ćwiczeń praktycznych powinno się uwzględniać także prezentacje multimedialne.

Stylizacja kostiumu i kreacja wizerunku jest głównym przedmiotem zawodowym, w którym integruje się wiedza i umiejętności, pozyskane w procesie nauczania innych przedmiotów, jak: rysunek i malarstwo (w zakresie doboru barw i znajomości ich własności optycznych), rzeźba (w zakresie budowy formy przestrzennej), podstawy projektowania (w zakresie przygotowywania projektów oraz dokumentacji), historia sztuki (znajomość stylów i tendencji na przestrzeni dziejów), przedmioty modułowe z zakresów: fotografia i film oraz multimedia (w zakresie dokumentowania osiągnięć).

Realizując założone cele, uczeń powinien pracować samodzielnie i kreatywnie, ale można też organizować pracę w grupie nad wspólnym zadaniem przekraczającym możliwości jednej osoby. Warto wesprzeć proces nauczania warsztatami, praktykami lub chociaż wizytami w takich instytucjach, jak teatr, telewizja, pracownie reklamowe, muzea. Należy pamiętać, że ważnym elementem edukacji są czynniki kształtujące osobowość ucznia nie tylko jako plastyka, ale także jako odpowiedzialną, empatyczną i tolerancyjną osobę, umiejącą pracować na zlecenie indywidualnych klientów oraz w grupie i na rzecz grupy.

W procesie kształcenia uczeń powinien wykorzystywać twórczo technologię informatyczną do dokumentowania własnych prac oraz zdobywania informacji w dziedzinie technik scenograficznych, jak również historii tej dziedziny.

Podstawa programowa została opracowana na minimalną liczbę godzin i dla ucznia przeciętnego. Szkoła może rozbudować w programie nauczania jej treści, jeśli liczba godzin na realizację materiału będzie większa i będzie temu sprzyjał potencjał uczniów. Nauczyciel jest suwerenny zarówno w doborze treści, jak i metod kształcenia, ale powinien uwzględniać stopień trudności zadań i dostosowywać je do możliwości ucznia. Ze względu na praktyczny charakter przedmiotu zajęcia powinny być prowadzone z pomocą nauczyciela praktycznej nauki zawodu, w przeważającej części jako pokaz i ćwiczenia.

Efekt pracy w tej specjalności zależy od zdobytego z wiekiem doświadczenia, dlatego

specjalizacja ta powinna być realizowana w szkołach policealnych, chociaż nie wyklucza się wprowadzania jej do szkół średnich.

Do realizacji zajęć niezbędna jest pracownia, wyposażona w maszyny do szycia i stanowiska do produkcji kostiumu.

PRZYKŁADOWE PODSTAWY DLA PRZEDMIOTÓW MODUŁOWYCH

MODUŁ: MULTIMEDIA I FOTOGRAFIA

PODSTAWY FOTOGRAFII

Przykładowy przedmiot do wyboru z modułu zajęć uzupełniających.

Moduł: multimedia i fotografia jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów. W ramach zajęć można zdobyć różnorodne umiejętności, np. z podstaw fotografii lub podstaw filmu. Na przykładzie podstawy programowej dla przedmiotu: podstawy fotografii, zakłada się, że uczeń zdobywa wiedzę w posługiwaniu się obrazem, która jest niezbędna do funkcjonowania w zawodzie plastyka. W procesie kształcenia uczeń zdobywa podstawowe umiejętności z dziedziny fotografii, a poprzez działania praktyczne, poparte wiedzą teoretyczną, rozwija swoją kreatywność.

7

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu fotografii

Uczeń:

- 1) poznaje elementy historii fotografii oraz jej język;
- 2) rozróżnia i definiuje podstawowe pojęcia związane z dyscypliną;
- 3) poznaje elementy techniki i technologii rejestracji obrazu.

2. Działania warsztatowe

W ramach realizacji podjętego projektu uczeń planuje jego wykonanie, wykorzystując współczesne technologie i nowoczesne techniki rejestracji obrazu.

3. Kreacja obrazu fotograficznego

Zdobyta wiedza i kreatywność pozwalają na eksperymentowanie i tworzenie prac na optymalnym poziomie. Posługując się wcześniej poznanym językiem sztuki fotograficznej, uczeń wykorzystuje w swoich działaniach możliwości z pogranicza fotografii oraz z innych obszarów sztuk audiowizualnych.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu fotografii

Uczeń:

- 1) wymienia i charakteryzuje najważniejszych twórców w historii fotografii;
- 2) rozróżnia podstawowe gatunki fotografii;
- 3) definiuje elementarne pojęcia i terminy z zakresu fotografii, technik i technologii;
- 4) rozpoznaje elementy obrazu fotograficznego;
- 5) określa możliwości urządzeń rejestrujących obraz i zna właściwości optyki;
- 6) rozróżnia podstawowe rodzaje źródła światła.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) dobiera odpowiedni sprzęt do wykonania zadania;
- 2) kontroluje koszty i przewiduje nakład czasu niezbędny do realizacji zadania;
- 3) obsługuje współczesny sprzęt i urządzenia w pracowni;
- 4) wyszukuje potrzebne informacje w celu poszerzenia wiedzy;
- 5) realizuje różnorodne zadania z zakresu fotografii artystycznej, dokumentalnej;
- 6) przygotowuje dokumentację swoich dokonań artystycznych;
- 7) umiejętnie prezentuje własny dorobek.

3. Kreacja obrazu fotograficznego

Uczeń:

- 1) jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań;
- 2) nakreśla kształt realizowanego zadania;
- 3) wykorzystuje wiedzę i zdobyte umiejętności w twórczy sposób.

Komentarz zawierający sposoby realizacji i zalecane warunki:

Podstawowym celem nauki modułowego przedmiotu podstawy fotografii jest świadome i umiejętne posługiwanie się obrazem, niezbędnym do funkcjonowania i komunikowania się we współczesnym świecie. Uczeń w procesie kształcenia zdobywa wiedzę z zakresu historii fotografii, techniki i technologii obrazu. Podstawy fotografii to przedmiot do wyboru z modułu zajęć uzupełniających.

Warunkiem realizacji poszczególnych zadań jest umiejętność pracy samodzielnej i w zespole, przestrzeganie założonego planu, czasu i kosztów projektu. Uczeń poznaje możliwości nowoczesnych narzędzi cyfrowych oraz fotograficznego obrazowania. Nauczyciel, na początku realizacji każdego zadania, omawia z uczniami jego założenia teoretyczne, wprowadzając ich w zagadnienia techniczne i formalne. W trakcie realizacji zadania działania uczniów są korygowane. Na koniec każdego zadania warto zrobić korektę zbiorową i omówić wyniki na szerszym forum.

W procesie nauczania uczeń wykorzystuje wiedzę z obszarów pokrewnych, włączając je w miarę potrzeby do swoich realizacji. Aktywnie uczestniczy w przedsięwzięciach, które dają możliwość wymiany doświadczeń i poszerzenia swojej wiedzy. Zdobyta wiedza teoretyczna powinna być podstawą do realizacji ćwiczeń praktycznych i samodzielnych projektów. Podstawową metodą pracy są przede wszystkim realizacje praktyczne korygowane przez prowadzącego.

Podstawa programowa przedmiotu jest jedynie przykładowa. Została opracowana na jedną godzinę lekcyjną w cyklu kształcenia. Zadaniem nauczyciela jest odpowiednie dobranie i poszerzenie jej treści w programie nauczania, w miarę potrzeb edukacyjnych uczniów.

Warunkiem realizacji założeń programu są pracownie wyposażone w sprzęt fotograficzny, oświetleniowy i komputerowy wraz z oprogramowaniem graficznym. Fotografia koreluje z następującymi przedmiotami: podstawy projektowania i kompozycji (w zakresie kompozycji obrazu), technologia informatyczna (programy do edycji obrazu), rysunek i malarstwo (założenia formalne). Doświadczona i dobrze przygotowana kadra, otwarta na współpracę, gwarantuje prawidłową realizację podstawy programowej.

MODUŁ: MULTIMEDIA I FOTOGRAFIA

PRZEDMIOT – PROJEKTOWANIE MULTIMEDIALNE

Multimedia i fotografia to obowiązkowy moduł dla wszystkich uczniów. Jego spektrum umożliwia prowadzenie różnorodnych zajęć, a podstawa programowa dla przedmiotu: projektowanie multimedialne jest jedynie przykładowa. Działania w tym obszarze powinny zmierzać do integrowania umiejętności warsztatowych zdobytych w ramach różnych przedmiotów oraz rozwijania środków wyrazu, opartych na nowoczesnych technikach i technologiach.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu projektowania multimedialnego

Uczeń:

- 1) zdobywa elementarną wiedzę z zakresu projektowania multimedialnego, zwłaszcza dotyczącą środków plastycznych i technicznych;
- 2) posługuje się słownictwem związanym z dziedziną multimedialną;
- 3) rozpoznaje podstawowe zasady i reguły komponowania obrazów, z uwzględnieniem nowoczesnych technologii.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) tworzy wielopłaszczyznowy przekaz o określonym charakterze np. informacyjnym, reklamowym, dydaktycznym, za pomocą programów graficznych lub do montażu audio-wideo;
- 2) prawidłowo organizuje warsztat pracy, dobiera odpowiednie środki techniczne do realizowanej koncepcji.

3. Kreacja komunikatu multimedialnego

Uczeń:

- 1) twórczo interpretuje podejmowane zagadnienia i umiejętnie transformuje idee na język z dziedziny multimedialnej;
- 2) świadomie prezentuje i ocenia swoje dokonania twórcze.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu projektowania multimedialnego

Uczeń:

- 1) rozróżnia i określa podstawowe cechy poszczególnych dyscyplin (np.: fotografii, filmu, wideo, animacji, technik realizacji dźwięku);
- 2) rozróżnia i identyfikuje oprogramowania multimedialne;
- 3) rozróżnia i stosuje podstawowe terminy z zakresu multimedialnej i języka dziedziny:
  - a) projekcja, kadr, sekwencja, ścieżka dźwiękowa, plan, scenariusz, scenopis, aplikacja, podgląd, 3D,
  - b) rejestracja, synchronizacja, montaż, postprodukcja, udźwiękowanie, multiplikacja, kopiowanie, konwertowanie, renderowanie.

2. Działania warsztatowe

Uczeń:

- 1) organizuje warsztat pracy, bezpiecznie korzystając z urządzeń;
- 2) dobiera odpowiednie środki techniczne i formalne do powziętych zamierzeń, projektów i przedsięwzięć;
- 3) przygotowuje projekt do prezentacji i akceptacji;
- 4) sporządza plan pracy, dzieląc ją na etapy:
  - a) opis zamierzenia,
  - b) scenariusz,
  - c) scenopis;
- 5) korzysta z właściwych dla projektu narzędzi;
- 6) odpowiednio dobiera i optymalizuje formaty zapisu, dostosowane do sposobu prezentacji;
- 7) umiejętnie prezentuje zrealizowane projekty, uwzględniając potrzeby potencjalnych zleceniodawców.

3. Kreacja komunikatu multimedialnego

Uczeń:

- 1) podejmuje próby tworzenia realizacji multimedialnych;
- 2) analizuje osiągnięte rezultaty i formułuje wnioski;
- 3) kreuje i prezentuje wersje i warianty komunikatów multimedialnych;
- 4) dokonuje oceny wartości estetycznych oraz jakości technicznych prac zrealizowanych w ramach specjalności.

Komentarz zawierający sposoby realizacji i zalecane warunki:

Nadrzędnym celem realizowania modułu projektowanie multimedialne jest wspomaganie ucznia dowolnej specjalności w wykonywaniu takich zadań, jak dokumentowanie prac semestralnych, prac dyplomowych oraz przystosowanie się do wymagań współczesnego rynku pracy. Obraz multimedialny i scena wydarzeń multimedialnych są podstawowymi elementami kształcenia zdolności twórczych w różnych dziedzinach np.: fotografia, wideo, wizualizacja, animacja, scenografia telewizyjna, scenografia przestrzeni publicznej.

Projektowanie multimedialne jest przedmiotem do wyboru z modułu multimediiów. W jego nauczaniu wykorzystuje się wiedzę z innych przedmiotów, jak chociażby: fotografia i informatyka. Niezbędna jest również samodzielność w wykonaniu powziętych zamierzeń, umiejętność organizowania pracy i jej koordynacji w ramach projektu obejmującego działania zespołowe. Powinien być to zakres twórczych poszukiwań o charakterze eksperymentalnym.

Moduł multimedia opiera się na nowoczesnych technologiach związanych z obiegiem informacji. Uczeń powinien uczestniczyć w różnych formach życia artystycznego, takich jak przeglądy, pokazy, konkursy, festiwale.

Uczeń kształci swoje umiejętności poprzez ćwiczenia i działania praktyczne wsparte wiedzą teoretyczną. W trakcie realizacji zadania jego praca jest korygowana i ukierunkowywana przez nauczyciela. W doborze programu i metod nauczania należy uwzględnić samodzielne śledzenie najnowszych osiągnięć, obserwowanie trendów np.: przeglądanie aktualnych katalogów, recenzji z wydarzeń artystycznych, przeglądanie stron internetowych.

Podstawa programowa modułu została opracowana dla ucznia o przeciętnych zdolnościach plastycznych z uwzględnieniem dwóch godzin przeznaczonych na realizację. Szkoła może rozbudowywać jej treści, jeśli potencjał uczniów i możliwości bazowe placówki będą temu sprzyjały. W przypadku uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach plastycznych, zaleca się rozszerzenie dla niego treści nauczania.

Nauczyciel jest twórcą programu autorskiego modułu, przewodnikiem w jego realizacji i moderatorem działań. Jego suwerenność w opracowaniu treści i metod kształcenia w zakresie modułu jest ograniczona jedynie liczbą godzin i potrzebami edukacyjnymi uczniów. W ramach programu autorskiego nauczyciel powinien dostosować treści i metody nauczania do możliwości ucznia i możliwości szkoły. Autorski program nauczania może zostać poszerzony o inne treści.

Moduł koreluje z większością przedmiotów nauczanych w szkole plastycznej np. fotografią, rysunkiem i malarstwem, podstawami projektowania, projektowaniem graficznym, informatyką itp. Oczekuje się od nauczycieli stałej współpracy, zwłaszcza w przedsięwzięciach multimedialnych. Moduł projektowanie multimedialne pozwala na wybór zadań z szerokiego wachlarza działań multimedialnych, np. performance, wideoklip, mapping, video art.

Minimalne warunki bazowe dla realizacji modułu to pracownia wyposażona w komputery z oprogramowaniem graficznym.

MODUŁ: ZESPOŁOWE PROJEKTY ARTYSTYCZNE

PRZEDMIOT – KAMPANIA REKLAMOWA SZKOŁY

Zespołowe projekty artystyczne to moduł uzupełniający edukację szkolną uczniów. Służy aktywizacji uczniów w obszarze działań zespołowych, stwarzając możliwość przećwiczenia modelowych sytuacji, jakie występują podczas pracy grupowej. Dzięki projektom zbiorowym uczeń zdobywa umiejętność sprawnej i samodzielnej organizacji pracy, komunikacji i współpracy z innymi oraz osiągania celów w grupie.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Podejmowanie zespołowych działań artystycznych

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela podejmują grupowe działanie o charakterze projektowym i wykonawczym – kampanię reklamową i identyfikacyjną szkoły.

2. Umiejętności konstruktywnej współpracy

Uczniowie działają w grupach, rozwijając umiejętności interpersonalne. Wspólnie realizują podjęte zadania, uzyskując efektywny skutek.

3. Kreatywność w zakresie działań o charakterze zespołowym

Uczniowie wykazują się kreatywnością na poziomie koncepcji projektu, planowania działań, realizacji i dokumentacji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Podejmowanie zespołowych działań artystycznych

Uczniowie:

- 1) podejmują działania artystyczne – kampanię reklamową i identyfikacyjną szkoły – wymagające uczestnictwa większej liczby osób;
- 2) wykorzystują wiedzę i umiejętności z zakresu wszystkich przedmiotów artystycznych oraz niektórych ogólnokształcących;
- 3) wyszukują i selekcionują potrzebne informacje z różnych dziedzin w celu realizacji projektu;
- 4) planują pracę indywidualną i zespołową, dzieląc ją na etapy: projektu, realizacji i dokumentacji;
- 5) formułują temat, cele projektu i określają metody jego realizacji;
- 6) spośród kilku projektów wybierają realizację optymalną pod względem wartości artystycznej, a niebędącą wynikiem osobistych preferencji;
- 7) dobierają środki wyrazu odpowiednie do realizacji zadania artystycznego;
- 8) tworzą zespołowo kampanię reklamową i identyfikacyjną szkoły.

2. Umiejętność konstruktywnej współpracy

Uczniowie:

- 1) w zadaniu zespołowym jednoznacznie przedstawiają własne opinie oraz logicznie je argumentują;
- 2) dokonują podziału zadań i przydziału ról pomiędzy sobą, zgodnie z możliwościami i osobistymi preferencjami;
- 3) słuchają wzajemnych opinii i współpracują w zespole, zmierzając do osiągnięcia kompromisu;
- 4) odnoszą się z dystansem do własnych projektów, przedkładając wartości artystyczne wybranej przez grupę propozycji;

- 5) organizują i konsekwentnie przeprowadzają wspólne działanie;
- 6) weryfikują efekty pracy indywidualnej i całej grupy;
- 7) umiejętnie prezentują efekty pracy zespołowej na terenie szkoły i poza obszarem placówki.

3. Kreatywność w zakresie działań o charakterze zespołowym

Uczniowie:

- 1) aktywnie poszukują środków i możliwości realizacji projektu grupowego (np. zdobywanie sponsorów, sojuszników);
- 2) wykazują się kreatywnością w określaniu sposobów realizacji i formy projektu;
- 3) twórczo interpretują proponowany temat;
- 4) świadomie i kreatywnie posługują się środkami artystycznymi w realizacji projektu;
- 5) umiejętnie prezentują i dokumentują swoje dokonania twórcze;
- 6) prezentują kreatywną postawę w różnych dziedzinach życia, szczególnie w zakresie aktywności artystycznej.

Komentarz zawierający sposoby realizacji oraz zalecane warunki:

Moduł zespołowe projekty artystyczne jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów. W ramach tego modułu uczniowie realizują różne zadania, które spełniają dwa podstawowe kryteria: muszą to być zadania artystyczne i muszą być realizowane zespołowo. Mogą to być na przykład aranżacje przestrzeni, pokazy mody, wystawy, performance, działania typu flashmob, przedstawienia teatralne, filmy, kampanie reklamowe (w tym akcje promujące szkołę, środowisko lub szczególne wartości etyczne).

Uczniowie realizują ten moduł w drugiej i trzeciej klasie liceum plastycznego, w czwartej i piątej klasie ogólnokształcącej szkoły sztuk pięknych oraz w drugiej klasie policealnego studium plastycznego. Zgodnie z ramowymi planami nauczania, do końca maja roku poprzedzającego realizację tego przedmiotu, dyrektor szkoły ogłasza listę co najmniej sześciu przedmiotów do wyboru w zakresie modułów, w tym przynajmniej dwóch z modułu zespołowych projektów artystycznych. Katalog przedmiotów możliwych do zaproponowania przez dyrektora jest otwarty i dostosowany do możliwości kadrowych i wyposażenia szkoły. Poszczególne przedmioty mogą być zaprojektowane do realizacji w wymiarze jednej lub dwóch godzin w cyklu kształcenia. W uzasadnionych przypadkach zajęcia mogą być prowadzone przez dwóch nauczycieli lub specjalistów, którzy nie są nauczycielami (razem lub wymiennie) przez cały czas realizacji zajęć lub jego część. Uczniowie do dnia 15 czerwca roku poprzedzającego naukę modułu muszą pisemnie zadeklarować się na wybór zadania z oferty dyrektora szkoły.

Każdy uczeń szkoły plastycznej jest zobowiązany zrealizować co najmniej jedną godzinę w cyklu kształcenia z tego modułu. Zmiana podjętego przez ucznia wyboru może nastąpić tylko w przypadku: zmiany szkoły, zawieszenia wybranych przez ucznia zajęć oraz w szczególnych sytuacjach indywidualnych – z końcem roku, za zgodą dyrektora szkoły.

Zajęcia z tego modułu prowadzone są w grupach liczących co najmniej pięcioro uczniów. Uczniowie powinni realizować je w miarę możliwości samodzielnie, a nauczyciel staje się tylko koordynatorem i animatorem pracy. Projekty zbiorowe mają na celu rozwijanie cennych umiejętności interpersonalnych, a zwłaszcza współpracy w grupie. Wspólnie realizowanie zadania ujawniają potencjał twórczy grupy. Projekty zespołowe przygotowują absolwentów do dalszej nauki w szkołach wyższych, jak również do pracy w środowiskach zawodowych i społecznych, wymagających współdziałania. Sprzyjają również rozwijaniu predyspozycji do podejmowania kolejnych, bardziej złożonych działań o charakterze zespołowym.

Zdobywana wiedza i umiejętności mają charakter interdyscyplinarny; pozwala na ich korelację z doświadczeniami z innych przedmiotów, przewidzianych na danym etapie edukacyjnym. Przystępując do realizacji zadań, uczniowie przede wszystkim wykazują się umiejętnościami i wiedzą zdobytą w ramach przedmiotów: podstawy projektowania, rysunek i malarstwo, rzeźba i historia sztuki. Moduł ten realizują równoległe do modułów:

multimedia oraz fotografia i film. Zadania mogą zatem korelować z przedmiotami tych zakresów. Zespołowe projekty artystyczne umożliwiają także korelację przedmiotów artystycznych i ogólnokształcących oraz zdobywanie doświadczeń interdyscyplinarnych, np. łączenia treści historii sztuki i działań plastycznych, przedmiotów humanistycznych i specjalności (realizacje konkursów plastycznych, wernisaży i innych).

Zespołowe projekty dają uczniom możliwość uzupełnienia edukacji artystycznej i powinny być czynnikiem kształtującym jego osobowość nie tylko jako plastyka, ale także jako człowieka odpowiedzialnego, umiejącego pracować w grupie i na rzecz grupy. Konsekwencją realizacji projektów zbiorowych jest korzystanie z technologii informacyjnej i zapoznanie się z innymi formami pracy zespołowej.

W celu pełnego zrealizowania założeń przedmiotu zalecane jest aktywne uczestnictwo w różnych formach życia kulturalnego np. wernisażach, wystawach, pokazach, projekcjach, spektaklach, konkursach artystycznych oraz współpraca z instytucjami kultury.

Podstawa programowa została opracowana na dwie godziny i uwzględnia potrzeby edukacyjne ucznia przeciętnego. Nauczyciel, który decyduje się na realizację zespołowego projektu artystycznego może rozbudować jej treści w programie projektu. Powinien też dostosować metody do możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. O ostatecznym kształcie i realizacji projektu decyduje nauczyciel, biorąc pod uwagę preferencje i zainteresowania przyszłych absolwentów.

Zwieńczeniem zespołowych projektów artystycznych jest dokumentacja wykonana przez uczniów, służąca nauczycielowi do ewaluacji i planowania przyszłych przedsięwzięć.

7

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE PLASTYK

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne o odpowiedniej powierzchni niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać narzędzia oraz akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych we wszystkich prowadzonych specjalnościach i specjalizacjach z uwzględnieniem poszczególnych etapów kształcenia.

Wśród sal lekcyjnych powinny znajdować się pracownie do prowadzenia zajęć specjalizacyjnych wyposażone w odpowiedni sprzęt, a także pomieszczenia do innych zajęć wynikających ze szkolnych planów nauczania.

W szkole powinna znajdować się biblioteka zawierająca materiały niezbędne do realizacji podstawy programowej i programów nauczania (książki, nagrania i prasa specjalistyczna).

Minimalna liczba godzin zajęć artystycznych realizowanych w ogólnokształcącej szkole sztuk pięknych wynosi: 65 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia); w liceum plastycznym wynosi: 65 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia); w policealnej szkole plastycznej wynosi: 60 godzin (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia).

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE TANCERZ

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE BALETOWEJ

Uczeń:

- 1) posługuje się różnymi technikami tańca (taniec klasyczny, taniec współczesny, taniec ludowy, taniec charakterystyczny, taniec dawny);
- 2) posiada koordynację i pamięć muzyczno-ruchową;
- 3) zna różne sposoby realizacji rytmu muzycznego;
- 4) kreuje dzieło taneczne;
- 5) świadomie posługuje się językiem tańca;
- 6) zna historię rozwoju sztuki tańca w Polsce i na świecie oraz kanon dzieł tanecznych;
- 7) posiada wiedzę z zakresu dorobku wybitnych tancerzy, choreografów i teoretyków tańca;
- 8) analizuje dzieła taneczne;
- 9) rozpoznaje literaturę muzyczną ze szczególnym uwzględnieniem dzieł baletowych;
- 10) posiada podstawową wiedzę z zakresu muzyki: zna jej rodzaje, formy, style i kierunki w rozwoju historycznym;
- 11) wykonuje charakteryzację stosowaną w pracy zawodowej;
- 12) wykorzystuje wiedzę z zakresu przedmiotów teoretycznych i łączy ją z działaniami praktycznymi;

- 13) samodzielnie wyszukuje, selekcjonuje i ocenia informacje z zakresu przedmiotów teoretycznych, wykorzystując również nowoczesną technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 14) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w zawodzie tancerza;
- 15) posiada niezbędne kwalifikacje do występów publicznych;
- 16) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny (solo, w duecie lub w zespole);
- 17) zna realia swojego zawodu.

OBOWIĄZKOWE ZAJĘCIA EDUKACYJNE

AUDYCJE MUZYCZNE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości o muzyce

Uczeń:

- 1) posługuje się wiedzą z zakresu historii i teorii muzyki;
- 2) interpretuje muzykę różnych epok historycznych;
- 3) wyszukuje informacje o muzyce i różnych zagadnieniach z nią związanych.

2. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń:

- 1) wypowiada się pisemnie i ustnie na temat historii muzyki, wybranych kompozytorów i ich twórczości;
- 2) dostrzega związki muzyki z wydarzeniami historycznymi i społecznymi oraz innymi dziedzinami sztuki;
- 3) prezentuje i uzasadnia swoje poglądy artystyczne.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Uczeń:

- 1) wykorzystuje zdobytą wiedzę do analizy i opisu dzieł muzycznych;
- 2) czyta i interpretuje teksty o muzyce;
- 3) zna repertuar muzyczny z uwzględnieniem dzieł baletowych;
- 4) przedstawia i uzasadnia własny stosunek do poznanych dzieł muzycznych.

4. Przygotowanie do pracy zawodowej

Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności kształtujące cechy osobowe, które pozwolą mu w przyszłości funkcjonować w społeczeństwie i realizować cele artystyczne.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości o muzyce

Uczeń:

- 1) posługuje się terminami i pojęciami muzycznymi określającymi elementy dzieła muzycznego – rodzaje melodyki, rytmiki, harmoniki, kolorystyki, artykulacji, agogiki, dynamiki;
- 2) rozpoznaje rodzaje faktury muzycznej (np. homofoniczna, polifoniczna, instrumentalna, wokalna);
- 3) rozróżnia elementarne wyznaczniki budowy formalnej utworu muzycznego (np.: motyw, fraza, zdanie);

- 4) określa i charakteryzuje podstawowe zasady kształtowania formy (okresowość i ewolucyjność);
- 5) charakteryzuje zasady budowy oraz rozróżnia podstawowe formy i gatunki muzyczne;
- 6) charakteryzuje wybrane rodzaje muzyki klasycznej, ludowej, jazzowej, rozrywkowej;
- 7) rozróżnia i klasyfikuje na podstawie źródeł dźwięku instrumenty muzyczne oraz rodzaje zespołów wykonawczych;
- 8) poprawnie charakteryzuje poszczególne okresy w historii muzyki i wymienia kompozytorów reprezentatywnych dla danej epoki.

2. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń:

- 1) wypowiada się o muzyce – stosuje terminologię muzyczną, charakteryzuje poszczególne epoki w historii muzyki, omawia wysłuchane utwory;
- 2) dostrzega i określa związki muzyki z wydarzeniami historycznymi i zjawiskami społecznymi, kulturą danej epoki oraz z innymi dziedzinami sztuki (tańcem, literaturą, malarstwem, filmem).

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Uczeń:

- 1) analizuje słuchowo warstwę muzyczną wybranych dzieł muzycznych (z uwzględnieniem muzyki baletowej), wykorzystując zdobytą wiedzę i umiejętności;
- 2) ocenia i wartościuje muzykę oraz jej wykonanie, uzasadniając swoje poglądy;
- 3) dostrzega wartości muzyki, charakteryzuje wybrane kierunki muzyki jazzowej i rozrywkowej;
- 4) wykorzystuje źródła informacji o muzyce (słowniki, encyklopedie i leksykony muzyczne, monografie kompozytorów, podręczniki dla szkolnictwa muzycznego, Internet);
- 5) przygotowuje prezentacje multimedialne wybranych zagadnień muzycznych.

4. Przygotowanie do pracy zawodowej

Uczeń:

- 1) przestrzega zasad kultury, etyki i prawa autorskiego;
- 2) szanuje dziedzictwo kulturowe swojego i innych narodów;
- 3) organizuje swoją pracę;
- 4) potrafi dokonać prezentacji przygotowanej pracy;
- 5) współpracuje z partnerami w zespole w ramach przydzielonych zadań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem nauczania przedmiotu audycje muzyczne jest wyposażenie przyszłego tancerza lub choreografa w niezbędną wiedzę muzyczną i umiejętności potrzebne do analizowania i opisu utworów muzycznych.

Osiągnięcie wskazanych szczegółowych efektów kształcenia wymaga od nauczyciela właściwego i przemyślanego doboru treści programowych.

Audycje muzyczne są przedmiotem wspierającym wykształcenie tancerza. Obowiązkiem nauczyciela jest więc współpraca z pedagogami przedmiotów zawodowych – dla lepszej korelacji treści programowych i odpowiedniego doboru materiału muzycznego.

Rola nauczyciela audycji muzycznych powinna polegać na pomocy w rozwijaniu doświadczeń muzycznych zdobytych na przedmiotach zawodowych z wiedzy ogólnomuzycznej. Należy zwrócić uwagę na zdobywanie przez uczniów nie tylko wiedzy i umiejętności, lecz również na kształtowanie takich cech osobowych, które pozwolą im w przyszłości funkcjonować w społeczeństwie (np. umiejętność samodzielnej i dobrze zorganizowanej pracy) i realizować swoje artystyczne cele.

Przedmiot audycje muzyczne dający podstawową wiedzę muzyczną niezmiernie istotną w sztuce baletowej – jest jednym z niewielu przedmiotów muzycznych w całym procesie

kształcenia tancerza. Wiedza i umiejętności uczniów osiągnięte na tym przedmiocie powinny wykorzystywać treści programowe przedmiotów rytmika i umuzykalnienie oraz stanowić ich kontynuację i rozwinięcie.

Nauczyciel winien dysponować pracownią muzyczną wyposażoną w odpowiedni sprzęt audiowizualny, fonotekę, tablicę w pięciolinie, tablice poglądowe, instrument klawiszowy, komputer z dostępem do Internetu, słowniki i leksykony muzyczne, wybrane podręczniki muzyczne i inne środki dydaktyczne.

Zagadnienia szczegółowe winny być ilustrowane utworami muzycznymi reprezentatywnymi dla danego zagadnienia lub problemu. Wybór utworów muzycznych przeznaczonych do słuchania, analizowania i omawiania należy do nauczyciela (ze szczególnym uwzględnieniem dzieł baletowych).

W realizacji treści programowych konieczne jest stosowanie różnych metod kształcenia – wykład ilustrowany nagraniami utworów, prezentacja nagrań, metody praktyczne np. praca z partyturą i analiza dzieła, praca z tekstem lub z nutami, dyskusja, praca indywidualna i w grupach.

Efekty kształcenia można weryfikować nie tylko sprawdzianami i testami, lecz również poprzez samodzielne przygotowywanie przez uczniów prac lub prezentacji multimedialnych na wybrany temat.

Należy zachęcać przyszłych tancerzy do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, a w szczególności w różnych formach życia muzycznego, takich jak koncerty, audycje lub pozyskiwanie ciekawych nagrań z muzyką.

HISTORIA TAŃCA

8

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu historii tańca

Uczeń:

- 1) posługuje się pojęciami, terminami oraz faktami z zakresu teorii, historii i estetyki tańca, umożliwiającymi rozumienie dzieł tanecznych w przekroju historycznym oraz tekstów o tańcu;
- 2) samodzielnie poszukuje informacji o tańcu i jego dziejach.

2. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń formułuje logiczną wypowiedź pisemną i ustną, prezentując i uzasadniając swoje opinie na temat dzieła tanecznego, jego twórców, kultury tanecznej, związków tańca z innymi dziedzinami sztuki, wydarzeniami historycznymi i społecznymi.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Uczeń:

- 1) wykorzystuje swoją wiedzę do opisu i analizy dzieła tanecznego w oparciu o materiał ikonograficzny i filmowy;
- 2) określa cechy dzieła, interpretuje wnioski wynikające z analizy i uzasadnia własne stanowisko.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu historii tańca

Uczeń:

- 1) stosuje terminy i pojęcia z dziedziny teorii, estetyki i historii tańca dotyczące: technik tańca, technik wspomagających tańce, formy dzieła tanecznego, procesu powstawania dzieła i kanonów estetycznych sztuki tańca;

- 2) omawia strukturę organizacyjną i zasady funkcjonowania teatru jako miejsca działalności artystycznej choreografa, tancerza i pedagoga tańca;
- 3) charakteryzuje warsztat pracy tancerza, choreografa i pedagoga tańca;
- 4) charakteryzuje dzieła i widowiska taneczne charakterystyczne dla poszczególnych epok;
- 5) charakteryzuje epoki, style i kierunki tańca z uwzględnieniem chronologii i kręgu kulturowego: kultura pierwotna, starożytność, średniowiecze, renesans, barok, klasycyzm, romantyzm, II połowa XIX wieku, współczesność (wiek XX i XXI);
- 6) charakteryzuje dokonania wybranych polskich i światowych zespołów baletowych XX i XXI wieku;
- 7) omawia historię baletu polskiego, w tym szkolnictwa baletowego;
- 8) charakteryzuje szkoły tańca klasycznego (francuska, włoska, rosyjska, duńska, amerykańska, angielska);
- 9) omawia polskie i zagraniczne konkursy i festiwale taneczne XXI wieku;
- 10) charakteryzuje polskie tańce narodowe: krakowiaka, mazura, oberka, poloneza oraz kujawiaka w aspekcie historycznym i artystycznym;
- 11) charakteryzuje kulturę ludową wybranych regionów Polski (Kaszuby, Kurpie, Łowicz, Wielkopolska, Śląsk, Podhale) ze szczególnym zwróceniem uwagi na elementy tańca i obrzędy;
- 12) charakteryzuje sylwetki i dorobek artystyczny wybranych polskich choreografów (Conrad Drzewiecki, Witold Gruca, Janina Jarzynówna-Sobczak, Krzysztof Pastor, Feliks Parnell, Henryk Tomaszewski, Roman Turczynowicz, Emil Wesołowski, Ewa Wycichowska, Piotr Zajlich) i tancerzy (Barbara Bittnerówna, Alicja Boniushko, Ewa Głowacka, Olga Sawicka, Stanisław Szymański, Wojciech Wiesiołowski, Leon Wójcikowski);
- 13) charakteryzuje sylwetki i dorobek artystyczny wybranych choreografów zagranicznych (Alvin Ailey, Karole Armitage, Frederick Ashton, George Balanchine, Pina Bausch, Maurice Béjart, August Bournonville, Carolyn Carlson, John Cranko, Birgit Cullberg, Merce Cunningham, Mats Ek, Michaił Fokin, William Forsythe, Martha Graham, Jurij Grigorowicz, Bill T. Jones, Kurt Jooss, Anne Teresa de Keersmaeker, Jiří Kylián, José Limón, Hans van Manen, Maguy Marin, Leonid Miasin, John Neumeier, Alvin Nicolais, Bronisława Niżyńska, Waclaw Niżyński, Jean-Georges Noverre, Marius Petipa, Jules Perrot, Roland Petit, Angelin Preljocaj, Jerome Robbins, Heinz Spoerli, Filippo Tagliolini, Sasha Waltz, Mary Wigman, Ninette de Valois, Wim Vandekeybus) i tancerzy (Alicia Alonso, Michaił Barysznikow, Jorge Donn, Isadora Duncan, Margot Fonteyn, Carla Fracci, Sylvie Guillem, Marcia Haydée, Władimir Małachow, Rudolf Nurejew, Maja Plisiecka, Galina Ułanowa);
- 14) charakteryzuje twórczość wybranych teoretyków tańca i ruchu oraz pedagogów (Pierre Beauchamp, Carlo Blassis, Enrico Cecchetti, Emil Jaques-Dalcroze, François Delsarte, Michaił Fokin, Martha Graham, Doris Humphrey, Rudolf von Laban, Jean-Georges Noverre, Agrippina Waganowa);
- 15) charakteryzuje sylwetkę i dorobek artystyczny choreografów i tancerzy reprezentatywnych dla współczesnej kultury tanecznej w Polsce i na świecie.

2. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń:

- 1) prezentuje poglądy na temat kultury tanecznej i dokonań w dziedzinie tańca;
- 2) porównuje dzieła taneczne, epoki, style, kierunki oraz sposoby interpretacji dzieł tanecznych;
- 3) łączy taniec lub widowisko taneczne z twórcą, epoką, stylem lub kierunkiem tańca;
- 4) dostrzega i opisuje podobieństwa i różnice epok, stylów i kierunków tańca;
- 5) dostrzega i opisuje podobieństwa i różnice interpretacji tych samych dzieł przez różnych tancerzy i/lub choreografów;
- 6) krytycznie ocenia dzieła taneczne, epoki, style i kierunki;
- 7) charakteryzuje osiągnięcia artystyczne tancerzy;

- 8) omawia związki pomiędzy zjawiskami artystycznymi w dziedzinie tańca i wydarzeniami społeczno-politycznymi;
- 9) formułuje opinie, dokonując syntezy różnych zjawisk kultury tanecznej reprezentatywnych dla poszczególnych epok, stylów, kierunków (dzieła, twórcy, wykonawcy).

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Uczeń:

- 1) opisuje i analizuje techniki tańca oraz kanony estetyczne dzieł tanecznych w kontekście epoki, stylu i kierunku tańca;
- 2) opisuje i analizuje sposoby interpretacji dzieł tanecznych przez choreografów i tancerzy;
- 3) analizuje rozwój tańca w ujęciu chronologicznym (fakty, cechy epoki, reprezentatywne style, kierunki i szkoły);
- 4) analizuje dzieło taneczne – jego formę i treść (np. kompozycję czasowo-przestrzenną, wątki fabularne, główne postacie, symbolikę, związki z epoką);
- 5) analizuje związki tańca z innymi dziedzinami sztuki poprzez interpretację różnych elementów, np. wątku fabularnego zaczerpniętego z literatury, tła dźwiękowego, elementów scenografii oraz wykorzystanych środków multimedialnych;
- 6) opisuje i analizuje uwarunkowania społeczne i historyczno-kulturowe sztuki tańca ze szczególnym uwzględnieniem:
  - a) form tanecznych typowych dla różnych grup społecznych,
  - b) wpływu wydarzeń historycznych na powstawanie nowych kierunków, form tanecznych i repertuaru scenicznego,
  - c) związków kultury tanecznej z wydarzeniami politycznymi;
- 7) zna następujące teksty kultury:
  - a) Sylfida (Pierre Lacotte wg Filippo Taglioni lub August Bournonville),
  - b) Giselle (Jean Coralli i Jules Perrot lub współczesne inscenizacje dzieł wg tradycyjnej XIX-wiecznej choreografii, Mats Ek),
  - c) Jezioro łabędzie (Marius Petipa i Lew Iwanow lub współczesne inscenizacje dzieł wg tradycyjnej XIX-wiecznej choreografii, Mats Ek),
  - d) Dziadek do orzechów (Wasilij Wajnonen lub Peter Wright),
  - e) Śpiąca królewna (Marius Petipa lub współczesne inscenizacje dzieł wg tradycyjnej XIX-wiecznej choreografii, Mats Ek),
  - f) Coppélia (Ninette de Valois wg Lwa Iwanowa i Enrico Cecchetti`ego lub Roland Petit),
  - g) Bajadera (Marius Petipa lub współczesne inscenizacje dzieł wg tradycyjnej XIX-wiecznej choreografii),
  - h) Don Kichot (Aleksander Gorski lub Michaił Barysznikow),
  - i) Napoli (August Bournonville),
  - j) Córka źle strzeżona (Frederick Asthon lub Heinz Spoerli),
  - k) Sylfidy (Michaił Fokin),
  - l) Duch róży (Michaił Fokin),
  - m) Pietruszka (Michaił Fokin),
  - n) Popołudnie fauna (Wacław Niżyński),
  - o) Święto wiosny (Wacław Niżyński, Maurice Bèjart),
  - p) Trójkątny kapelusz (Leonid Miasin),
  - q) Wesele (Bronisława Niżyńska, Jiří Kylián lub Angelin Preljocaj),
  - r) Zielony stół (Kurt Jooss),
  - s) Romeo i Julia (Leonid Ławrowski, John Cranko lub Kenneth MacMillan),
  - t) Serenade (George Balanchine),
  - u) Agon (George Balanchine),
  - v) El Penitente (Martha Graham),
  - w) Niobe (Janina Jarzynówna-Sobczak),
  - x) Krzesany (Conrad Drzewiecki),

- y) Walka karnawału z postem (Ewa Wycichowska),
- z) Menażeria cesarzowej Filissy (Henryk Tomaszewski), za) Kopciuszek (Maguy Marin),
- zb) Bolero (Maurice Béjart),
- zc) Dama kameliowa (John Neumeier),
- zd) Notre-Dame de Paris lub Carmen (Roland Petit),
- ze) Revelation (Alvin Ailey),
- zf) West Side Story (Jerome Robbins),
- zg) Channels/Inserts (Merce Cunningham), zh) Cafe Müller (Pina Bausch),
- zi) Dydona i Eneas (Sasha Waltz).

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Historia tańca jest przedmiotem dyplomowym oraz wspierającym przedmioty artystyczne.

Nauczyciel realizujący ten przedmiot powinien dążyć do kształtowania postaw twórczych i zamiłowania ucznia do odbioru i tworzenia kultury.

W procesie kształcenia należy zwrócić uwagę na integrację treści z przedmiotami, takimi jak taniec klasyczny, ludowy, charakterystyczny, współczesny, dawny, rytmika, audycje muzyczne, język polski, historia, plastyka. Zagadnienia szczegółowe powinny być ilustrowane materiałem ikonograficznym i filmowym reprezentatywnym dla danego zagadnienia lub problemu. Wybór omawianych i analizowanych dzieł pozostawia się do decyzji nauczyciela. Należy jednak pamiętać o konieczności odwoływania się do tekstów kultury – wykazu dzieł tanecznych zawartych w podstawie programowej z historii tańca.

Nauczyciel powinien przygotować ucznia do samodzielnego korzystania z różnych źródeł wiedzy o sztuce tańca, do obserwacji zachodzących w niej zmian, wartościowania zjawisk kulturowych, rzeczowego uzasadniania sądów i upodobań. Ponadto powinien przygotować go do wykorzystywania wiadomości i umiejętności zdobytych na zajęciach z historii tańca, do świadomego odbioru i analizy dzieła tanecznego oraz tekstów o tańcu.

Podstawa programowa z historii tańca umożliwia nauczycielowi przedmiotu napisanie programu, w którym będzie on mógł w sposób indywidualny dostosować treści i metody nauczania do możliwości każdego ucznia.

Zaleca się prowadzenie zajęć z historii tańca w pracowni wyposażonej w:

- sprzęt multimedialny umożliwiający prezentację materiałów dydaktycznych,
- zbiór dzieł niezbędny do realizacji przedmiotu ze szczególnym uwzględnieniem zawartych w podstawie programowej z historii tańca tekstów kultury – wykazu dzieł tanecznych,
- podręczną bibliotekę,
- komputer z dostępem do Internetu.

RYTMIKA

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu zasad muzyki

Uczeń:

- 1) zna podstawowe zasady muzyki i notacji muzycznej;
- 2) posługuje się podstawowym zasobem pojęć i terminów muzycznych.

2. Kształcenie słuchu

Uczeń umiejętnie operuje głosem, dokonuje analizy słuchowej, odtwarza tematy, motywy melodyczno-rytmiczne i kształci pamięć muzyczną.

3. Aparat ruchowy, estetyka ruchu

Uczeń doskonali koordynację słuchowo-ruchową i przekłada poszczególne elementy dzieła muzycznego na język ciała.

4. Aktywność twórcza i wyobraźnia muzyczna

Uczeń:

- 1) kreuje i odtwarza wypowiedzi muzyczne (indywidualnie i zbiorowo), wykorzystując głos, ruch, grę na instrumentach muzycznych;
- 2) korzysta z literatury muzycznej i dostępnych materiałów w źródłach internetowych.

5. Praca zespołowa

Uczeń komunikuje się w grupie i odpowiada za podejmowane działania.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu zasad muzyki

Uczeń:

- 1) rozróżnia wartości rytmiczne nut i pauz;
- 2) stosuje zasady notacji muzycznej (pięciolinia, klucz wiolinowy, znaki chromatyczne, nazwy solmizacyjne i literowe nut);
- 3) posługuje się pojęciami muzycznymi (akcent, miara, takt, kreska taktowa, oznaczenia metryczne);
- 4) posługuje się pojęciami i oznaczeniami muzycznymi dotyczącymi wybranych elementów dzieła muzycznego, takich jak: rytm, melodia, harmonia, agogika, dynamika, artykulacja, faktura, barwa, forma (AB, ABA, rondo, kanon);
- 5) rozróżnia takty proste i złożone;
- 6) rozpoznaje regularny i nieregularny podział wartości rytmicznych;
- 7) wykonuje grupy rytmiczne (ćwierćnutowo-ósemkowe, ósemkowo-szesnastkowe);
- 8) realizuje tematy rytmiczne z przedtaktem;
- 9) rozumie zasady tworzenia rytmów uzupełniających;
- 10) realizuje łańcuch tematów rytmicznych;
- 11) realizuje różne formy polirytmii i polimetrii;
- 12) realizuje w różnorodny sposób tematy rytmiczne;
- 13) rozróżnia takty ósemkowe.

2. Kształcenie słuchu

Uczeń:

- 1) stosuje zasady prawidłowego oddychania w mowie i śpiewie;
- 2) śpiewa z prawidłową dykcją i intonacją;
- 3) realizuje głosem zapis nutowy z użyciem nazw solmizacyjnych i literowych;
- 4) gra i śpiewa proste struktury melodyczno-rytmiczne;
- 5) rozpoznaje struktury muzyczne (game, trójdzwięk);
- 6) zapisuje tematy rytmiczne;
- 7) wykonuje piosenki jednogłosowe i kanony;
- 8) gra na instrumentach.

3. Aparat ruchowy, estetyka ruchu

Uczeń:

- 1) wykazuje się świadomością własnego ciała;
- 2) komponuje ruch zgodnie z frazą muzyczną;
- 3) posiada koordynację słuchowo-ruchową oraz orientację w przestrzeni;

- 4) przekłada poszczególne elementy dzieła muzycznego na język ciała, dbając o estetykę ruchu i precyzję wykonawczą;
- 5) łączy umiejętność koncentracji, podzielności uwagi, szybkiej reakcji i samokontroli.

4. Aktywność twórcza i wyobraźnia muzyczna

Uczeń:

- 1) improwizuje rytmy, motywy melodyczno-rytmiczne;
- 2) tworzy własne etiudy muzyczno-ruchowe w oparciu o zagadnienia realizowane na lekcjach;
- 3) wyraża stany emocjonalne i pojęcia za pomocą ruchu i dźwięku;
- 4) wykorzystuje rytm słowa w praktycznych działaniach muzyczno-ruchowych;
- 5) interpretuje ruchem muzykę indywidualnie lub w grupie;
- 6) wykonuje kompozycje przestrzenno-ruchowe;
- 7) wykazuje kreatywność w realizacji zadań zarówno indywidualnych, jak i grupowych.

5. Praca zespołowa

Uczeń:

- 1) szanuje siebie i innych;
- 2) adekwatnie reaguje na sytuacje społeczne;
- 3) konsekwentnie dąży do celu;
- 4) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania;
- 5) współpracuje w zespole;
- 6) buduje relacje oparte na zaufaniu i dzieleniu się wiedzą.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Głównym celem przedmiotu rytmika jest rozwijanie wszystkich aspektów muzykalności: odczuwania, interpretowania, słuchania i tworzenia muzyki; wyrobienie wrażliwości słuchowej i ruchowej na poszczególne elementy dzieła muzycznego (ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień metro rytmicznych); kształcenie koordynacji słuchowo-ruchowej; rozwijanie inwencji twórczej, wyobraźni muzycznej i przestrzenno-ruchowej; doskonalenie pamięci muzycznej; rozśpiewanie uczniów; opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu teorii muzyki; kształcenie koncentracji, samokontroli, szybkiej reakcji i podzielności uwagi.

Rytmika jest przedmiotem wspierającym kształcenie tancerza, dlatego należy dążyć do korelacji treści programowych z wszystkimi przedmiotami zawodowymi. Wskazana jest współpraca z nauczycielami przedmiotów zarówno artystycznych jak i ogólnokształcących. Nauczyciel powinien dbać, by lekcja była różnorodna i ciekawa, dostosowana do potrzeb i możliwości psychofizycznych każdego ucznia i wykorzystywała różne formy aktywności dziecka (z uwzględnieniem zabawy).

Proponuje się, aby dla prawidłowej realizacji zadań uczeń posiadał dzwonki chromatyczne.

Materiałem muzycznym wykorzystywanym do prowadzenia zajęć jest głównie improwizacja fortepianowa nauczyciela. Należy więc dokładać starań, by cechował ją wysoki poziom wykonania. Wskazane jest również wykorzystywanie przykładów z literatury muzycznej do opracowywania wybranych treści programowych. Wybór materiału muzycznego (w tym również piosenek) należy do decyzji nauczyciela i powinien być aktualizowany.

Zadania realizowane na lekcjach mają kształtować osobowość ucznia nie tylko jako tancerza, ale także jako człowieka odpowiedzialnego, potrafiącego pracować w grupie i na rzecz grupy. Należy zachęcać uczniów do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, a w szczególności w różnych formach życia muzycznego.

Ze względu na specyfikę przedmiotu, możliwość korekty i swobodę ruchu uczniów zajęcia powinny odbywać się w małych grupach (do 12 osób). Podsumowaniem kształcenia

w zakresie przedmiotu rytmika ma być przygotowany przez nauczyciela pokaz efektów pracy.

Zajęcia wymagają przestronnej sali wyposażonej w pianino lub fortepian, instrumenty perkusyjne o określonej i nieokreślonej wysokości dźwięku, sprzęt audiowizualny, tablicę w pięciolinie, tablice poglądowe (w zależności od potrzeb) oraz fonotekę.

TANIEC DAWNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu tańca dawnego

Uczeń:

- 1) posiada wiedzę z zakresu: stylu i charakteru tańców dawnych, muzyki dawnej, obyczajowości, estetyki i kultury dawnych epok;
- 2) zna twórczość teoretyczną i choreograficzną mistrzów tańca z różnych epok, systemy notacji tańców dawnych oraz terminologię tańca dawnego.

2. Umiejętności

Uczeń:

- 1) wykonuje dawne tańce do muzyki z epoki: w odpowiednim dla nich stylu i charakterze, solo i w zespole, w kostiumie historycznym;
- 2) posługuje się rekwizytem właściwym dla danego stylu i epoki;
- 3) dysponuje koordynacją ruchów, właściwą dla tańca dawnego oraz precyzyjnie porusza się w przestrzeni.

3. Kreacja dzieła tanecznego

Uczeń:

- 1) interpretuje dawny taniec do muzyki charakterystycznej dla danej epoki i stylu;
- 2) kreuje charaktery postaci za pomocą retoryki gestu, ekspresji ciała i maski;
- 3) odpowiedzialnie współtworzy dzieło taneczne w zespole i w przestrzeni.

4. Przygotowanie do pracy w zespole

Uczeń jest przygotowany do pracy w zespole realizującym repertuar tańca dawnego oraz do współpracy z zespołem muzyki dawnej.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu tańca dawnego

Uczeń:

- 1) rozróżnia style taneczne, rozpoznaje formy i kierunki tańca w poszczególnych epokach historycznych od XVI do XIX wieku;
- 2) definiuje formy taneczne występujące w różnych epokach;
- 3) objaśnia kroki, figury i terminologię taneczną w poszczególnych tańcach dawnych;
- 4) dobiera utwory muzyczne do określonych stylów i form tanecznych;
- 5) charakteryzuje twórczość teoretyczną i choreograficzną mistrzów tańca z różnych epok;
- 6) rozpoznaje systemy notacji tańców dawnych;
- 7) definiuje kanony estetyki w poszczególnych epokach;
- 8) identyfikuje kostium charakterystyczny dla każdego stylu tańca;
- 9) opisuje obyczaje i wzorce zachowań w epokach dawnych;
- 10) stosuje terminologię z zakresu tańca dawnego.

2. Umiejętności

Uczeń:

- 1) wykonuje wybrane tańce dawne od XVI do XIX wieku;
- 2) stosuje właściwy styl dla każdej formy tanecznej;
- 3) dobiera charakter ruchu i postaci do konkretnej formy tanecznej;
- 4) wykonuje tańce solo i w grupie;
- 5) posiada koordynację ruchu właściwą dla tańca dawnego;
- 6) porządkuje przestrzeń taneczną w sposób świadomy i precyzyjny;
- 7) łączy formy taneczne z odpowiednią dla nich muzyką;
- 8) posługuje się kostiumem historycznym i rekwizytem, właściwym dla danego stylu tańca.

3. Kreacja dzieła tanecznego

Uczeń:

- 1) interpretuje dzieło taneczne z poszczególnych epok, stylów i kierunków – od XVI do XIX wieku;
- 2) kreuje charakter postaci za pomocą retoryki gestu, ekspresji ciała i maski oraz w choreografiach z repertuaru tańca dawnego;
- 3) aktywnie współtworzy dzieło taneczne w zespole;
- 4) świadomie planuje przestrzeń taneczną;
- 5) prezentuje ekspresję taneczną, wykorzystując afekty stosowane w muzyce dawnej.

4. Przygotowanie do pracy w zespole

Uczeń:

- 1) przygotowuje prezentację sceniczną różnych form tanecznych w poszczególnych epokach, stylach i kierunkach od XVI do XIX wieku;
- 2) tworzy kreatywną interpretację choreografii z repertuaru tańców dawnych;
- 3) aktywnie realizuje choreografię zespołową;
- 4) jest otwarty na poznawanie nowych form i technik tanecznych;
- 5) kompetentnie i twórczo współpracuje z zespołem muzyki dawnej;
- 6) świadomie i pewnie prezentuje swoje emploi.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Przedmiot taniec dawny ze względu na swój ścisły związek z muzyką dawną oraz wiedzą historyczną powinien być w miarę możliwości skorelowany z przedmiotami: historia tańca, audycje muzyczne i umuzykalnienie.

Ze względu na różnorodność merytoryczną i techniczną form tanecznych od XVI do XIX wieku, zaleca się prowadzenie tego przedmiotu w klasach starszych.

Biorąc pod uwagę niezwykle bogatą spuściznę repertuaru, opartą na zapisach oryginalnych choreografii, proponuje się wykorzystanie części godzin przeznaczonych na zajęcia repertuarowe na pracę nad konkretnymi tańcami solo, w duecie lub zespole.

Głównym celem przedmiotu jest wykształcenie praktyczne i teoretyczne ucznia w dziedzinie tańca dawnego. Rola pedagoga powinna polegać na rozbudzaniu zainteresowania ucznia historią i kulturą dawną oraz wpajaniu mu szacunku dla dziedzictwa i spuścizny tańca europejskiego.

Należy przygotować ucznia do korzystania ze źródeł historycznych i współczesnych dotyczących tańca dawnego. Ważne jest indywidualne podejście do każdego ucznia i uwzględnienie jego predyspozycji oraz tempa przyswajania nowych umiejętności.

Wskazana jest praca nad różnymi formami choreograficznymi (solo, w duecie i w zespole), ze szczególnym uwzględnieniem wypracowania umiejętności pracy w zespole.

Zadaniem nauczyciela jest realizacja tańców z różnych epok z odpowiednim wykorzystaniem rekwizytu i kostiumu historycznego.

Utwory muzyczne i akompaniament należy dobierać zgodnie ze stylem epoki oraz konkretnym zapisem tańca.

Pedagog powinien informować uczniów o istniejących zespołach tańca dawnego i współczesnych możliwościach kreacji na bazie tej techniki tanecznej.

Taniec dawny jest przedmiotem wspierającym przedmiot główny, jakim jest taniec klasyczny. Musi być skorelowany z przedmiotami takimi jak: historia tańca, audycje muzyczne, umuzykalnienie jak również plastyka i historia powszechna.

Nauczyciel autonomicznie dobiera metody kształcenia oraz dostosowuje treści nauczania do możliwości uczniów.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania mają uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz indywidualne osiągnięcia artystyczne uczniów.

Przedmiot taniec dawny zalicza się do przedmiotów praktycznych realizowanych w sali baletowej. Sala powinna być wyposażona w profesjonalną podłogę baletową, instrument do akompaniamentu, sprzęt do odtwarzania muzyki oraz sprzęt multimedialny. Zalecane jest wykorzystywanie rekwizytu oraz kostiumu historycznego.

TANIEC KLASYCZNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu tańca klasycznego

Uczeń posiada podstawy teoretyczne i wiedzę niezbędną do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w zakresie techniki tańca klasycznego.

2. Kształcenie umiejętności

Uczeń:

- 1) posiada podstawowe umiejętności praktyczne z zakresu tańca klasycznego;
- 2) prezentuje precyzję wykonawczą, świadomość ciała i koordynację muzyczno-ruchową;
- 3) stosuje technikę tańca klasycznego jako rzetelną podbudowę dla innych technik tańca.

3. Kreacja artystycznej formy tańca klasycznego

Uczeń umiejętnie i świadomie stosuje wiedzę teoretyczną oraz praktyczną w wypracowywaniu artystycznej formy tańca klasycznego, pozwalającej na wyrażanie wartości estetycznych i osobowości ucznia w prezentacji swoich umiejętności tanecznych.

4. Przygotowanie ucznia do podjęcia pracy zawodowej

Uczeń:

- 1) kreatywnie, odpowiedzialnie i w pełni świadomie wykorzystuje swoją wiedzę i umiejętności w realizacji zadań artystycznych;
- 2) dostrzega procesy ewolucji zachodzące w technice tańca klasycznego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu tańca klasycznego

Uczeń:

- 1) posługuje się francuską terminologią stosowaną w dziedzinie tańca klasycznego, jej zapisem i wymową;
- 2) definiuje zasady wykonywanych ćwiczeń;
- 3) dostrzega związki anatomicznej budowy ciała z jakością wykonywanego ruchu tanecznego;
- 4) definiuje podstawowe zasady budowania lekcji i kombinacji w tańcu klasycznym;
- 5) rozpoznaje różnorodność i specyfikę stylu znanych szkół baletowych;

- 6) analizuje związek muzyki z ruchem;
- 7) rozpoznaje dzieła światowej literatury baletowej;
- 8) objaśnia taniec poprzez określenie różnych cech ruchu;
- 9) poddaje analizie pracę innych;
- 10) charakteryzuje formy baletowe pod względem technicznym i artystycznym;
- 11) korzysta z uwag pedagoga skierowanych do niego i innych uczniów;
- 12) definiuje pojęcie baletu współczesnego (neoklasyka, klasyka współczesna).

2. Kształcenie umiejętności

Uczeń:

- 1) prezentuje prawidłową postawę ciała w ćwiczeniach tańca klasycznego przy drążku i na środku sali;
- 2) stosuje prawidłowe pozycje rąk i nóg oraz położenia ciała i pozy;
- 3) kontroluje wymagane ustawienie en dehors podczas wykonywanych ćwiczeń;
- 4) prezentuje poczucie równowagi w ustawieniu na dwóch i na jednej nodze;
- 5) wykonuje:
  - a) wszelkiego rodzaju pliés,
  - b) wszystkie rodzaje battement,
  - c) wszystkie formy rond de jambe,
  - d) złożoną formę adagio,
  - e) ćwiczenia z zastosowaniem półpalców,
  - f) różnorodne zwroty i obroty,
  - g) różnego rodzaju fouettés,
  - h) klasyczne łączniki taneczne,
  - i) rozpoznaje różne formy allegro,
  - j) technikę tańca na pointach – dotyczy grupy dziewcząt;
- 6) wykazuje się koordynacją muzyczno-ruchową i swobodą wykonawczą;
- 7) wykonuje ćwiczenia w tempie właściwym dla zawodowego tancerza;
- 8) umiejętnie i świadomie wykorzystuje potencjał swojego ciała;
- 9) koryguje samodzielnie swoje błędy wykonawcze.

3. Kreacja artystycznej formy tańca klasycznego

Uczeń:

- 1) interpretuje w swobodny sposób fragmenty repertuaru baletowego;
- 2) obserwuje pracę innych uczniów podczas ćwiczeń;
- 3) stosuje świadomie niuanse tańca klasycznego;
- 4) nadaje swoim ruchom wyrazistość, ekspresję i indywidualny rys;
- 5) angażuje się w projekty artystyczne szkoły;
- 6) rozwija własne zdolności artystyczne i umiejętności interpretacyjne;
- 7) jest świadomy korelacji świata muzyki i tańca.

4. Przygotowanie ucznia do podjęcia pracy zawodowej

Uczeń:

- 1) charakteryzuje się odpornością psychiczną, pasją, wytrwałością i dyscypliną zawodową;
- 2) wykazuje poczucie zdrowej ambicji i motywacji do stałego doskonalenia swoich umiejętności zawodowych;
- 3) akceptuje wkład intensywnego wysiłku fizycznego w pracy zawodowej;
- 4) kreatywnie realizuje postawione przed nim zadania artystyczne;
- 5) sprawnie zapamiętuje zadane układy taneczne;
- 6) dojrzałe prezentuje swoje umiejętności w tańcu solowym, w duetach i w grupie;
- 7) świadomie panuje nad tremą;
- 8) wykazuje zaangażowanie i entuzjazm w pracy;

- 9) organizuje swoją pracę zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i higieny zawodu tancerza;
- 10) współpracuje w sposób odpowiedzialny z zespołem realizatorów i innych wykonawców.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Taniec klasyczny zawiera niezniszczalny kanon wypracowany i sprawdzony doświadczeniami wielu pokoleń mistrzów. Podane cele i efekty kształcenia przedmiotu taniec klasyczny zobowiązują nauczyciela do zachowania (w sposobie nauczania) wierności akademickiej tradycji tańca klasycznego. Pozostawiają jednak dużą autonomię dyrektorom i pedagogom szkół baletowych w tworzeniu programu nauczania – w zależności od warunków psychofizycznych uczniów, tendencji, mody, trendów oraz zapotrzebowania rynku pracy.

Im bogatszy jest zasób wiedzy i umiejętności współczesnego artysty tańca, tym większe prawdopodobieństwo znalezienia przez niego atrakcyjnej pracy.

Od doświadczenia i umiejętności pedagoga zależy stworzenie programu nauczania tańca klasycznego adekwatnego do możliwości i predyspozycji artystycznych uczniów. Profesjonalne przygotowanie do zawodu tancerza pozostaje nadrzędnym celem kształcenia.

Taniec klasyczny jest w szkołach baletowych przedmiotem wiodącym i bazowym.

Nauczyciel winien uwzględniać predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności każdego ucznia. Potencjał i ewolucja ucznia są jedyne i specyficzne. Należy stale obserwować jego rozwój artystyczny. Nauczyciel powinien konsultować postępy i omawiać problemy ucznia z nauczycielami innych przedmiotów zawodowych, a także z rodzicami.

W czasie realizacji programu nauczania, nauczyciel zobowiązany jest do stosowania zasady stopniowania trudności, utrwalania prawidłowych nawyków wykonawczych, dokonywania świadomego wyboru zestawu ćwiczeń lekcyjnych i stosowania ich w logicznym ciągu.

Lekcja tańca klasycznego przebiega przy akompaniamencie fortepianu. Akompaniament winien być adekwatny do wykonywanego ruchu, urozmaicony i rozbudzający zamięłowanie do muzyki.

Nauczyciel zobowiązany jest do precyzyjnego i merytorycznego objaśniania ćwiczeń lekcyjnych, upewniania się, czy zadania są zrozumiałe dla całej grupy oraz wskazywania drogi do osiągnięcia artystycznego wyrazu.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji własnej działalności artystycznej. Już w szkole może on uczestniczyć w tworzeniu dzieła choreograficznego, w realizacji wybranej pozycji repertuarowej oraz doświadczyć udziału w żywym spektaklu.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania powinny uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz indywidualne osiągnięcia techniczne i artystyczne ucznia.

Wypracowany system nauczania służy realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych. Należy wspierać społeczną osobowość ucznia, jego umiejętność współpracy w grupie oraz wykształcać cechy charakteru, takie jak: szacunek dla pracy nauczycieli i kolegów, odpowiedzialność, obowiązkowość, determinacja, systematyczność i punktualność.

Warunkiem realizacji przedmiotu taniec klasyczny jest:

- wykwalifikowany i doświadczony nauczyciel,
- sala baletowa ze ścianą z lustrami, z drążkami i specjalistyczną podłogą baletową,
- instrument do akompaniamentu lub sprzęt do odtwarzania muzyki.

TANIEC LUDOWY I CHARAKTERYSTYCZNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu tańca ludowego i charakterystycznego

Uczeń posiada wiedzę teoretyczną na temat polskich tańców narodowych, tańców góralskich i wybranych tańców innych narodów. Wiedza ta umożliwi mu wykonanie elementów i figur tanecznych w formie właściwej dla danego stylu tanecznego z uwzględnieniem charakteru tych tańców i muzyki. Uczeń stosuje terminologię z zakresu przedmiotu.

2. Umiejętności

Uczeń wykonuje kroki i figury taneczne polskich tańców narodowych, tańców góralskich i wybranych tańców innych narodów w formie właściwej dla danego stylu i charakteru tych tańców. Współpracuje z partnerem i w zespole oraz sprawnie porusza się w kompozycji przestrzennej typowej dla poszczególnych tańców.

3. Kreacja dzieła tanecznego

Uczeń stosuje wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne do scenicznej kreacji polskich tańców narodowych, tańców góralskich i wybranych tańców innych narodów, nadając im artystyczny kształt poprzez właściwą dla danego stylu tańca interpretację muzyczno-ruchową.

4. Przygotowanie ucznia do podjęcia pracy zawodowej

Uczeń posiada zdolności do indywidualnego i zespołowego wykonywania powierzonych zadań, potrafi zorganizować własny warsztat pracy zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i higieny zawodu tancerza, świadomie rozwija swój kunszt artystyczny i zawodowy oraz szanuje dziedzictwo kulturowe swojego i innych narodów.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu tańca ludowego i charakterystycznego

Uczeń:

- 1) opisuje cechy charakterystyczne tańców: poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich;
- 2) wymienia i opisuje elementy, figury i typowe cechy przestrzenno-ruchowe dla poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich;
- 3) omawia warunki geograficzne i aspekty społeczne mające wpływ na formę i styl poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich;
- 4) opisuje stroje i określa ich wpływ na formę i styl tańców: poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich;
- 5) rozpoznaje struktury muzyczne, charakterystyczne dla poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich;
- 6) posługuje się terminologią z zakresu przedmiotu.

2. Umiejętności

Uczeń:

- 1) wykonuje elementy i figury taneczne: poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich – w formie właściwej dla danego stylu tańca;

- 2) wykonuje typowe elementy i figury taneczne z uwzględnieniem form przestrzennych;
- 3) tańczy solo, w duecie i w zespole;
- 4) eksponuje w tańcu struktury rytmiczne i charakter muzyki.

3. Kreacja dzieła tanecznego

Uczeń:

- 1) wykonuje etiudy lub układy taneczne: poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich – w formie właściwej dla danego stylu tańca;
- 2) wykonuje etiudy lub układy taneczne: poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich z uwzględnieniem specyficznego rodzaju ekspresji dla danego stylu tańca;
- 3) stosuje w etiudach lub układach tanecznych właściwą dla poloneza, krakowiaka, kujawiaka, oberka, mazura, tańców góralskich i wybranych tańców rosyjskich, węgierskich i hiszpańskich interpretację muzyczno-ruchową.

4. Przygotowanie ucznia do podjęcia pracy zawodowej

Uczeń:

- 1) wykazuje gotowość do doskonalenia swoich umiejętności przez cały czas aktywności zawodowej;
- 2) odznacza się odpowiedzialnością i dyscypliną zawodową;
- 3) posiada pamięć muzyczno-ruchową.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Taniec ludowy i charakterystyczny zajmuje ważne miejsce w kształceniu zawodowego tancerza. Jego głównym celem jest wyposażenie ucznia w niezbędną wiedzę i umiejętności potrzebne do scenicznej kreacji tańców ludowych i charakterystycznych oraz kształtowanie postaw twórczych i współtworzenie kultury tanecznej. Ten rodzaj tańca, jako jedyny, jest integralnie związany z naturalną, opartą o źródło życia ekspresją człowieka. Charakteryzuje się spontanicznością, żywiołowością, bogactwem wyrazu i zespołowością w różnych jego stylistycznych wariantach. Jest więc niezbędnym uzupełnieniem i wsparciem procesu dydaktycznego innych przedmiotów artystycznych (taniec klasyczny, współczesny, dawny, historia tańca i audycje muzyczne).

Z uwagi na specyfikę przedmiotu uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności z zakresu tańca ludowego i charakterystycznego przede wszystkim poprzez działania praktyczne. W procesie kształcenia nauczyciel powinien stosować takie metody nauczania, jak pokaz, objaśnienie i ćwiczenie.

Zadania ruchowe należy wprowadzać systematycznie i według wzrastającego stopnia trudności, jednocześnie z dbałością o utrwalanie nabytych umiejętności.

Nauczyciel winien stale obserwować postępy i możliwości ruchowe każdego ucznia. Ważne jest również indywidualne podejście nauczyciela do każdego ucznia i uwzględnienie jego predyspozycji oraz tempa przyswajania nowych umiejętności. Zadaniem nauczyciela jest ukierunkowanie pracy uczniów, aktywizowanie ich, czuwanie nad realizacją ćwiczeń, wyzwalanie specyficznego dla danego stylu tańca rodzaju ekspresji oraz udzielanie niezbędnych wyjaśnień, ponadto rolą nauczyciela jest rozbudzenie twórczej wyobraźni ucznia, podtrzymywanie jego zainteresowania kulturą taneczną swojego i innych narodów, a także realizowanie zadań wychowawczych skierowanych głównie na poszanowanie uniwersalnego dziedzictwa kulturowego.

Niezbędnym elementem realizacji celów kształcenia jest właściwy podkład muzyczny – akompaniament. Nauczyciel powinien współpracować z akompaniatorem w zakresie doboru literatury muzycznej. Zaleca się wykorzystywanie podczas zajęć również muzyki mechanicznej (utwory muzyczne charakterystyczne dla danego stylu tańca w formie autentycznej i stylizowanej).

Podstawa programowa z tańca ludowego i charakterystycznego umożliwia nauczycielom

wi przedmiotu napisanie programu nauczania, w którym będzie on mógł w sposób indywidualny dostosować treści i metody nauczania do możliwości każdego ucznia.

Miejszem realizacji zajęć z tańca ludowego i charakterystycznego jest przestrzenna sala baletowa wyposażona w odpowiednią podłogę, lustra, drążki, instrument muzyczny do akompaniamentu oraz sprzęt audiowizualny.

TANIEC WSPÓŁCZESNY

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu tańca współczesnego

Uczeń posiada podstawy teoretyczne niezbędne do prawidłowej realizacji zadań praktycznych w zakresie tańca współczesnego.

2. Umiejętności

Uczeń posiada podstawowe umiejętności praktyczne z zakresu tańca współczesnego.

3. Osobowość artystyczna

Uczeń umiejętnie oraz świadomie stosuje wiedzę teoretyczną i praktyczną w wypracowaniu własnej, artystycznej formy tańca współczesnego.

4. Przygotowanie do pracy zawodowej

Uczeń posiada zdolności do indywidualnego i zespołowego wykonywania powierzonych zadań.

8

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu tańca współczesnego

Uczeń:

- 1) rozróżnia style i techniki tańca współczesnego;
- 2) opisuje systematyki technik tańca współczesnego;
- 3) posługuje się terminologią z zakresu tańca współczesnego;
- 4) dostrzega związki i zależności pomiędzy teoretycznymi i praktycznymi elementami tańca współczesnego;
- 5) definiuje różne estetyki tańca: od klasycznych szkół (modern dance, jazz), poprzez różnorodność prądów tańca współczesnego po hip-hop i inne nowe formy tańca;
- 6) percypuje obecność tańca współczesnego obok tańca klasycznego, folkloru międzynarodowego i innych form tańca;
- 7) dostrzega podstawowe różnice pomiędzy techniką tańca współczesnego, klasycznego oraz innymi technikami i formami tańca;
- 8) wykorzystuje wiedzę z zakresu kultury choreograficznej i innych dziedzin sztuki.

2. Umiejętności

Uczeń:

- 1) posługuje się zasadami technik tańca współczesnego;
- 2) wykorzystuje i łączy w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu tańca współczesnego i innych technik tanecznych;
- 3) wykorzystuje wiedzę z anatomii i fizjologii;
- 4) dostrzega (w realizowanym materiale) i opisuje zależności zachodzące pomiędzy czasem, przestrzenią i energią;
- 5) prawidłowo i świadomie:
  - a) wykonuje ustawienie ciała oraz pozycje rąk i nóg,

- b) wykonuje ćwiczenia i zadania ruchowe w płaszczyznach na różnych poziomach w przestrzeni,
  - c) pokonuje przestrzeń i potrafi ją dzielić z innymi w wykonywanych sekwencjach ruchowych,
  - d) operuje w ruchu oddechem, energią ruchu oraz ciężarem ciała,
  - e) używa siły grawitacji i współdziała w kontakcie z podłogą w zadanych sekwencjach ruchowych,
  - f) operuje pojęciem impulsu i reakcją na niego,
  - g) stosuje ruch z centrum ciała,
  - h) stosuje zasadę łączenia i izolowania ruchu,
  - i) utrzymuje równowagę w pionie i poza pionem,
  - j) różnicuje dynamikę ruchu,
  - k) dostrzega i realizuje związki między muzyką a ruchem,
  - l) wykorzystuje podobieństwo i oddziaływanie na siebie technik tańca współczesnego oraz innych technik i form tańca,
  - m) doskonali swoją sprawność fizyczną i ruchową,
  - n) rozwija swoje zdolności artystyczne i interpretacyjne;
- 6) uczestniczy w realizacji wybranych fragmentów z repertuaru tańca współczesnego;
  - 7) prezentuje rezultaty swoich działań artystycznych;
  - 8) ocenia jakość wykonywanych zadań;
  - 9) stosuje zasady bezpieczeństwa i higieny pracy tancerza.

3. Osobowość artystyczna

Uczeń:

- 1) prezentuje świadomy i twórczy stosunek do zadań tanecznych, uwzględniając specyfikę zawodu tancerza;
- 2) wykorzystuje efektywnie wyobraźnię, intuicję, emocje, zdolność twórczego myślenia i twórczej pracy w trakcie rozwiązywania zadań ruchowych;
- 3) interpretuje powierzone mu zadania ruchowe, nadając im indywidualny wyraz artystyczny;
- 4) wykazuje kreatywność poprzez podejmowanie zadań improwizacyjnych;
- 5) odznacza się dużą elastycznością stylistyczną w realizowanych zadaniach;
- 6) jest otwarty na odkrywanie i poznawanie nowości w swoim zawodzie.

4. Przygotowanie do pracy zawodowej

Uczeń:

- 1) ocenia jakość techniczną i artystyczną wykonywanych zadań;
- 2) integruje się z zespołem;
- 3) radzi sobie ze stresem;
- 4) organizuje właściwie swoją pracę;
- 5) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 6) akceptuje w swojej pracy duży i intensywny wysiłek;
- 7) jest przygotowany do prezentacji swojej sztuki na scenie i estradzie (w kontakcie z publicznością);
- 8) akceptuje stałą ocenę swoich postępów pod względem technicznym i artystycznym, w atmosferze odczuwalnej konkurencji.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Taniec współczesny obok tańca klasycznego stanowi fundament profesjonalnego wykształcenia uczniów szkół baletowych, niezbędny dla wymogów współczesnej sceny. Taniec współczesny jest jednym z głównych przedmiotów kierunkowych.

Głównym celem nauczania jest tu wykształcenie umiejętności sprawnego, świadomego, wyrazistego i kreatywnego wykorzystania możliwości ruchowych ciała. Proces ten powinien zmierzać do wykształcenia tancerza, dla którego taniec jako ruch jest środkiem wyrazu, a nie celem samym w sobie.

W toku realizacji materiału nauczania ważnym aspektem jest uświadomienie uczniom współzależności, jakie występują pomiędzy tańcem współczesnym a innymi technikami i formami tańca.

W procesie nauczania tańca współczesnego nauczyciel powinien zwracać szczególną uwagę na kształtowanie świadomego wyrazu artystycznego uczniów poprzez uwrażliwienie ich na techniczne i wyrazowe aspekty artystyczne, m.in. powiązanie ruchu z muzyką.

Nauczanie tańca współczesnego winno również rozwijać twórczą aktywność uczniów przejawiającą się m.in. w podejmowaniu zadań improwizacyjnych oraz samodzielnie przygotowanych kompozycji tanecznych. Należy rozwijać umiejętność wartościowania zjawisk istniejących w sztuce tańca, rzeczowego uzasadniania sądów i upodobań, w tym również merytorycznej oceny własnej pracy i prezentacji scenicznej. Trzeba także przygotować ucznia do samodzielnego korzystania z wiedzy w zakresie kultury choreograficznej i innych dziedzin sztuki.

Niezwykle ważne jest, aby uczniowie oglądali spektakle teatralne i taneczne oraz brali udział w warsztatach i festiwalach tańca współczesnego.

Nauczanie tańca współczesnego sprzyja realizacji zadań nie tylko dydaktycznych, ale również wychowawczych. Należy wykształcić odpowiednie nawyki zachowania, rozwinać pożądane cechy charakteru, takie jak odpowiedzialność, obowiązkowość, systematyczność, punktualność, a także kształtować prawidłową postawę społeczną niezbędną do pracy zawodowej.

Pogram nauczania tańca współczesnego przeznaczony do realizacji przez nauczyciela powinien uwzględniać materiał z wybranych technik ruchu, które powstały w XX i XXI wieku i są określane w terminologii angielskiej mianem „modern dance”, „post modern”, „jazz”, „contemporary dance” oraz z zakresu tańca nowoczesnego.

W nauczaniu tańca współczesnego nauczyciel stosuje ogólnie przyjęte zasady i metody dydaktyczne. Wybór ich uzależniony jest od określonego celu i zadania lekcyjnego.

Cechą tańca współczesnego jest otwartość. Nauczyciel ma możliwość przetwarzania każdego elementu ruchowego według potrzeb artystycznych i możliwości psychofizycznych uczniów. Podstawy programowe nie zawierają gotowych formułek ruchowych ograniczonych sztywnymi ramami prawideł, a jedynie sugerują wdrażanie poszczególnych treści nauczania.

Celem nauczania jest uzyskanie efektów określonych w podstawie programowej. Nauczyciel pozostaje suwerenny w opracowaniu szczegółowych treści i metod kształcenia, dostosowując je do wieku i możliwości psychofizycznych ucznia.

Zaleca się, by głównym kryterium doboru technik tanecznych była różnorodność, z zachowaniem zasady stopniowania trudności.

Program kształcenia powinien być merytorycznie zbudowany na podstawie wybranych technik i stylów tanecznych. Należy je wprowadzać stopniowo, według wzrastającego stopnia trudności, dbając o utrwalanie u ucznia prawidłowych nawyków.

Obowiązkiem nauczyciela tańca współczesnego jest zapoznanie się z programem tańca klasycznego i innych przedmiotów artystycznych realizowanych w szkole, a także utrzymywanie ścisłego kontaktu z nauczycielami tych przedmiotów w celu wzajemnego informowania się i uzgadniania toku pracy dydaktycznej.

Ważne jest indywidualne podejście do każdego ucznia, uwzględniające jego predyspozycje oraz tempo przyswajania nowych umiejętności. Zadaniem nauczyciela jest stała obserwacja rozwoju postępów i możliwości każdego ucznia oraz pomoc jemu i jego rodzicom w podejmowaniu decyzji odnośnie dalszego kształcenia.

Rola pedagoga powinna polegać na pomocy uczniowi w integracji wiedzy z zakresu tańca, zdobywanej na zajęciach teoretycznych, a także w dążeniu do spójności wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych.

Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie twórczej wyobraźni ucznia, umiejętne podtrzymywanie jego zainteresowania tańcem i budowanie pozytywnej motywacji do pracy.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceny mają uwzględniać przede wszystkim umiejętności techniczne i artystyczne oraz stosunek do przedmiotu.

Zajęcia powinny odbywać się w sali baletowej/tanecznej wyposażonej w odpowiednią podłogę do tańca oraz posiadającej instrument muzyczny i aparaturę do odtwarzania muzyki mechanicznej. Ponadto, zajęcia powinny być prowadzone z udziałem akompaniatora lub z wykorzystaniem muzyki mechanicznej.

UMUZYKALNIENIE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu zasad muzyki

Uczeń posiada wiedzę z zakresu zasad muzyki i notacji muzycznej. Posługuje się zasobem pojęć i terminów muzycznych umożliwiającym samodzielna i zespołową aktywność wykonawczą.

2. Kształcenie słuchu

Uczeń umiejętnie operuje głosem, dokonuje analizy słuchowej, odtwarza i tworzy tematy melodyczno-rytmiczne oraz kształci pamięć muzyczną.

3. Aktywność twórcza i wyobraźnia muzyczna

Uczeń kreuje i odtwarza wypowiedzi muzyczne, wykorzystując głos, ruch, grę na instrumentach muzycznych. Korzysta z literatury muzycznej oraz źródeł internetowych.

4. Muzykowanie zespołowe

Uczeń współpracuje w grupie i potrafi ponosić odpowiedzialność za podejmowane działania.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu zasad muzyki

Uczeń:

- 1) odczytuje i stosuje w praktyce podstawowe sposoby zapisu muzyki;
- 2) rozróżnia wartości rytmiczne nut i pauz, ugrupowania rytmiczne;
- 3) wykazuje się znajomością terminologii związanej z elementami dzieła muzycznego;
- 4) wykorzystuje zasady tworzenia podstawowych form muzycznych (A, AB, ABA, rondo i kanonu);
- 5) rozpoznaje takty ćwierćnutowe i ósemkowe;
- 6) opisuje cechy charakterystyczne i podstawowe rytmy narodowych tańców polskich.

2. Kształcenie słuchu

Uczeń:

- 1) stosuje zasady prawidłowego oddychania w mowie i śpiewie;
- 2) śpiewa z prawidłową dykcją i intonacją;
- 3) realizuje głosem zapis nutowy z użyciem nazw solmizacyjnych i literowych;
- 4) gra i śpiewa proste struktury melodyczno-rytmiczne;
- 5) rozróżnia gamę durową i molową oraz tematy rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 6) rozróżnia gamy oraz tematy rytmiczne i melodyczno-rytmiczne;
- 7) stosuje rytmy charakterystyczne dla polskich tańców narodowych;
- 8) realizuje polirytmie i różne rodzaje polimetrii;
- 9) realizuje na różne sposoby tematy rytmiczne;
- 10) uczeń potrafi dokonać zapisu dyktanda melodyczno-rytmicznego, wykorzystując zdobytą wiedzę i umiejętności.

3. Aktywność twórcza i wyobraźnia muzyczna

Uczeń:

- 1) śpiewa ze słuchu i przy pomocy nut pieśni, piosenki jednogłosowe, kanony bez akompaniamentu i z akompaniamentem;
- 2) gra na instrumentach proste melodie;
- 3) tworzy wokalne i instrumentalne wypowiedzi dźwiękowe o różnych funkcjach (np. akompaniament instrumentalny do piosenek, ilustracje muzyczne do treści literackich i plastycznych, własne melodie);
- 4) improwizuje głosem, na instrumentach, gestodźwiękami samodzielnie lub pod kierunkiem nauczyciela (np. melodie do podanego tekstu);
- 5) wykorzystuje rytm słowa w melorecytacjach i działaniach aktorskich;
- 6) wykonuje prezentacje multimedialne wybranych zagadnień muzycznych.

4. Muzykowanie zespołowe

Uczeń:

- 1) odpowiada za podejmowane działania;
- 2) współpracuje w zespole.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Celem głównym przedmiotu umuzykalnienie jest rozwijanie wszystkich aspektów muzykalności: odczuwania, interpretowania, słuchania i tworzenia muzyki; wyrobienie wrażliwości słuchowej na poszczególne elementy dzieła muzycznego; kształcenie koordynacji słuchowo-ruchowej; rozwijanie inwencji twórczej, wyobraźni muzycznej; doskonalenie pamięci muzycznej; rozśpiewanie uczniów; opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu teorii muzyki; kształcenie koncentracji, samokontroli, szybkiej reakcji i podzielności uwagi.

Umuzykalnienie stanowi kontynuację procesu kształcenia muzycznego uczniów szkoły baletowej realizowanego na lekcjach rytmiki. Zdobyte wiadomości z zakresu teorii muzyki są utrwalane i rozwijane poprzez różnorodne działania praktyczne (naukę poprawnego śpiewu, wspólne muzykowanie, grę na instrumentach, analizę słuchową muzyki oraz improwizację).

Umuzykalnienie jest przedmiotem wspierającym kształcenie tancerza, dlatego należy dążyć do korelacji treści programowych z wszystkimi przedmiotami zawodowymi. Wskazana jest współpraca z nauczycielami przedmiotów zarówno artystycznych jak i ogólnokształcących.

Nauczyciel powinien dbać, by lekcja była różnorodna i ciekawa, dostosowana do potrzeb i możliwości każdego ucznia. Powinna też opierać się na różnych formach aktywności.

Do opracowywania wybranych treści programowych wskazane jest wykorzystywanie przykładów z literatury muzycznej i baletowej. Dobór pieśni, piosenek, utworów muzycznych pozostaje do decyzji nauczyciela i winien być aktualizowany.

Zadania realizowane na lekcjach mają kształtować osobowość ucznia nie tylko jako tancerza, ale także jako człowieka odpowiedzialnego, potrafiącego pracować w grupie i na rzecz grupy. Należy zachęcać uczniów do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, a w szczególności w różnych formach życia muzycznego.

Proponuje się, aby każdy uczeń posiadał własny instrument melodyczny (dzwonki chromatyczne, keyboard, inne), zapewniający możliwość samodzielnej pracy i przygotowanie zadań domowych.

Ze względu na jakość pracy i komfort ucznia zajęcia powinny odbywać się w małych grupach (do 12 osób), a sala lekcyjna musi być przestronna, wyposażona w pianino lub fortepian, instrumenty perkusyjne o określonej i nieokreślonej wysokości dźwięku, sprzęt audiowizualny, tablicę w pięciolinie, tablice poglądowe (w zależności od potrzeb), fonotekę, słowniki muzyczne.

Wskazany jest dostęp do pracowni komputerowej z łączem internetowym.

ZASADY CHARAKTERYZACJI

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu charakteryzacji

Uczeń posiada wiedzę teoretyczną umożliwiającą wykonanie makijażu scenicznego i charakterystycznego dla danej postaci, zgodnej z epoką, rodzajem choreografii oraz wymogami sceny, filmu i fotografii.

2. Umiejętności

Uczeń wykonuje charakteryzację sceniczną.

3. Kreacja postaci scenicznej

Uczeń rozwija wyobraźnię, kreatywne myślenie i działanie oraz kształci umiejętności korelacji charakteryzacji z innymi dziedzinami sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu charakteryzacji

Uczeń:

- 1) charakteryzuje style makijażu, fryzur i kostiumów na przestrzeni wieków;
- 2) rozróżnia techniki charakteryzacji;
- 3) odróżnia charakteryzację w teatrze, filmie, telewizji i fotografii;
- 4) stosuje zasady operowania światłocieniem, kontrastem barwnym, walorowym i zjawiskami złudzeń optycznych, potrzebnych do wykonania profesjonalnej charakteryzacji;
- 5) określa kształt i mimikę twarzy.

2. Umiejętności

Uczeń:

- 1) wykorzystuje poznaną wiedzę w praktyce;
- 2) dobiera odpowiednie akcesoria do wykonania charakteryzacji;
- 3) wykonuje charakteryzację sceniczną;
- 4) stosuje zdobytą wiedzę w kreowaniu postaci scenicznych, biorąc pod uwagę wymogi choreografii, teatru, filmu i fotografii;
- 5) wykorzystuje w charakteryzacji zjawiska: złudzeń optycznych, światłocienia, kontrastu barwnego i walorowego;
- 6) przestrzega zasad higieny osobistej i warsztatu pracy.

3. Kreacja postaci scenicznej

Uczeń:

- 1) tworzy samodzielny projekt charakteryzacji;
- 2) poszukuje nowych środków wyrazu;
- 3) korzysta z różnorodnych źródeł informacji w celu rozwijania i pogłębiania wiedzy o charakteryzacji;
- 4) podejmuje działania mające na celu wzbogacenie własnego wizerunku scenicznego;
- 5) współpracuje w zespole w ramach przydzielonych zadań.

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Zasady charakteryzacji są niezbędnym uzupełnieniem wykształcenia tancerza i wspierają wszystkie przedmioty taneczne. Poprzez wiedzę teoretyczną i praktyczną uczeń opanowuje umiejętność charakteryzacji osobistej.

Wiadomości teoretyczne są podstawą do realizacji różnorodnych zadań praktycznych.

Kreowanie przez ucznia postaci scenicznej na bazie wiedzy teoretycznej powinno być zgodne z inscenizacją, scenografią i choreografią, potrzebami wynikającymi ze specyfiki sceny, filmu, telewizji i fotografii.

Nauczyciel wskazuje związek charakteryzacji z oświetleniem i kostiumem, bazę kosmetyczną i wiadomości dotyczące akcesoriów oraz podstawowych rekwizytów. Wypracowuje nawyk przestrzegania zasad higieny osobistej i warsztatu pracy.

Zaleca się wdrażanie ucznia do prowadzenia dokumentacji w postaci notatek, rysunków, szkiców, fotografii i nagrań video.

Zachęca się do samodzielnego tworzenia przez ucznia projektu charakteryzacji, korzystania z różnorodnych źródeł informacji, wzbogacania własnego wizerunku scenicznego.

Zdobywanie wiedzy z zasad charakteryzacji odbywa się przede wszystkim poprzez działania praktyczne. Do pracy nad charakteryzacją niezbędne jest stanowisko z lustrem dla każdego ucznia oraz potrzebne kosmetyki i akcesoria.

Zaleca się naukę przedmiotu w klasach licealnych z możliwością realizacji materiału w jednym semestrze w wymiarze 2 godzin w tygodniu.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania powinny uwzględniać przede wszystkim umiejętności, stosunek do przedmiotu oraz kreatywność w tworzeniu charakteryzacji.

MODUŁY ZAJĘĆ UZUPEŁNIAJĄCYCH DO WYBORU – PRZYKŁADOWA PODSTAWA PROGRAMOWA

PARTNEROWANIE

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Wiadomości z zakresu partnerowania

Uczeń posiada wiedzę dotyczącą: sposobów tańczenia w duecie oraz w grupie umożliwiającą prawidłowe wykonanie elementów i póz charakterystycznych dla różnych technik tańca. Stosuje terminologię przedmiotową.

2. Umiejętności

Uczeń wykonuje łączone w kombinacjach i etiudach tanecznych elementy i pozy charakterystyczne dla tańca w duecie oraz w grupie z uwzględnieniem: różnych technik, współpracy z partnerem oraz poruszania się w przestrzeni.

3. Kreacja dzieła tanecznego

Uczeń stosuje wiedzę do scenicznej prezentacji tańca w duecie i w grupie, nadając mu artystyczny kształt poprzez właściwą i charakterystyczną dla różnych technik tańca interpretację muzyczno-ruchową.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Wiadomości z zakresu partnerowania

Uczeń:

- 1) określa czynności partnera i partnerki w duecie lub w grupie;
- 2) nazywa poszczególne elementy partnerowania;
- 3) posługuje się terminologią w zakresie partnerowania, odpowiednią dla danej techniki tańca;
- 4) opisuje sposoby wykonywania poszczególnych elementów partnerowania w duecie lub w grupie.

2. Umiejętności

Uczeń:

- 1) wykonuje łączone w kombinacje i etiudy taneczne elementy:
  - a) dwoma rękoma za talię,
  - b) dwoma rękoma za rękę,
  - c) jedną ręką w talii, a drugą za rękę,
  - d) jedną ręką za rękę, a drugą na bark;
- 2) wykonuje kroki (pas) łączące i pomocnicze;
- 3) wykonuje zwroty, obroty i pirouettes w technice tańca klasycznego lub w innej technice tańca;
- 4) wykonuje oprowadzenia w pozach adekwatnych do różnych technik tańca;
- 5) wykonuje uniesienia, podnoszenia i przenoszenia;
- 6) wykonuje padające pozy i położenia;
- 7) wykonuje w partnerowaniu elementy małego, średniego i grand allegro w technice tańca klasycznego lub w innej technice tańca.

3. Kreacja dzieła tanecznego

Uczeń:

- 1) w procesie nauczania doskonali umiejętności techniczne, które pozwolą mu prezentować taniec w duecie lub w grupie;
- 2) poprzez nabyte umiejętności prezentuje układ choreograficzny, zachowując styl epoki, charakter muzyki i właściwą interpretację choreografii;
- 3) nabywa umiejętności, które przygotowują go do podjęcia pracy w zawodzie i do dalszego kreatywnego rozwoju umiejętności technicznych i wyrazu artystycznego.

8

Komentarz zawierający sposoby realizacji zajęć oraz zalecane warunki:

Projekt podstawy programowej modułu zajęć uzupełniających partnerowanie nie wymaga realizacji partnerowania opartego tylko na tańcu klasycznym. Partnerowanie można również realizować w zakresie tańca współczesnego, ludowego i charakterystycznego.

Moduł zajęć uzupełniających – partnerowanie – jest przedmiotem, którego nauczanie ma na celu poszerzenie zakresu umiejętności ucznia z techniki tańca klasycznego i innych technik tańca.

W realizacji podstawy programowej z modułu zajęć uzupełniających – partnerowanie – należy uwzględnić umiejętności nabywane przez danych uczniów zgodnie z zakresem programu nauczania oraz dostosować stopień trudności wykonywanych elementów partnerowania (pas) do ich możliwości.

Należy wymagać od uczniów rozwijania swojej wiedzy poprzez oglądanie baletów klasycznych i innych dzieł baletowych w teatrach lub za pomocą nośników audiowizualnych.

W procesie nauczania należy dbać o zwiększanie stopnia trudności wykonywanych pas. Najzdolniejsi uczniowie powinni mieć możliwość przygotowywania się do konkursów baletowych (ogólnopolskich i międzynarodowych).

Na zajęciach z modułu zajęć uzupełniających – partnerowanie – w technice tańca klasycznego konieczny jest udział akompaniatora – pianisty. Akompaniator w porozumieniu z pedagogiem prowadzącym przygotowuje literaturę muzyczną z uwzględnieniem fragmentów wielkich baletów klasycznych. Możliwy jest również akompaniament odtwarzany mechanicznie (nagrania). Podobny sposób współpracy zalecany jest w innych technikach tańca.

Zajęcia modułu zajęć uzupełniających – partnerowanie – muszą być realizowane w sali baletowej wyposażonej w odpowiednią podłogę, instrument do akompaniamentu oraz aparaturę do odtwarzania i nagrywania programów audiowizualnych.

WARUNKI REALIZACJI PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE TANCERZ

Zaleca się, aby szkoła posiadała sale lekcyjne o odpowiedniej powierzchni i akustyce niezbędne do prowadzenia zajęć i gwarantujące komfort pracy nauczyciela i uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedniego oświetlenia i prawidłowej wentylacji).

Szkoła powinna zapewniać instrumentarium oraz akcesoria umożliwiające realizację podstaw programowych z uwzględnieniem poszczególnych etapów kształcenia.

Wśród sal lekcyjnych powinny znajdować się pomieszczenia przystosowane do realizacji zajęć ruchowych (posiadające podłogę baletową lub parkiet, lustra, drążki oraz fortepian/pianino dla akompaniatora lub sprzęt audio umożliwiający odtwarzanie materiałów dźwiękowych), a także pomieszczenia do innych zajęć wynikających ze szkolnych planów nauczania.

W szkole powinna znajdować się biblioteka zawierająca w swoich zasobach materiały niezbędne do realizacji podstawy programowej i programów nauczania (książki, nagrania, nuty i prasa specjalistyczna).

Minimalna liczba godzin zajęć artystycznych realizowanych w ogólnokształcącej szkole baletowej wynosi: 142 godziny (w ujęciu tygodniowym w cyklu kształcenia).

